ARHIMANDRITUL

TEOFIL PĂRĂIAN

DIN OSPĂȚUL CREDINȚEI

RĂSPUNSURI LA ÎNTREBĂRI ALE CREDINCIOȘILOR

Editura Mitropolia Olteniei

Ediţie îngrijită de
Marcel GLĂVAN

Ilustraţia copertei:
Maica Domnului pe tron între doi îngeri, frescă de Teofan Cretanul, secolul al XVI-lea, Mânăstirea Stavronikita – Sfântul Munte Athos

ISBN 978-973-7763-84-6

– Care trebuie să fie relaţia dintre un băiat şi o fată?

– Să fie o relaţie cum e aceea dintre un frate şi o soră. Atunci e foarte bine, nu-i niciun pericol.

– Ce ne puteţi spune despre practicile orientale? Pot fi şi acestea o poartă spre mântuire?

– Dragă, mântuirea e în Hristos, nu există mântuire în afară de Hristos. Sfântul Marcu Ascetul, în Filocalie (vol. I), are un cuvânt: „Credinţa neclintită este un turn întărit şi Hristos Se face toate celui ce crede". Asta înseamnă că credinţa noastră ne duce în legătură cu Domnul Hristos, iar cine-L are pe Domnul Hristos nu mai are nevoie de alte practici. Sfântul Apostol Pavel, vorbind despre tăierea împrejur pe care unii o socoteau ca esenţială şi necesară, spune că în Hristos suntem tăiaţi împrejur.

A te întoarce sau a te duce la practici orientale înseamnă să-L părăseşti pe Hristos, deşi unii cred că nu-L părăsesc sau unii spun că L-au găsit pe Hristos în practicile orientale. Dar să ştiţi că „hristos" pe care l-au găsit acolo nu-i Hristos cel adevărat. Cei care-L au pe Hristos n-au motive să se ducă de la superior la inferior, n-au ce căuta acolo. Eu, dacă aş crede că yoga mi-e necesară pentru mântuire, aş face şi eu yoga. Or nu cred că-i necesară pentru mântuire. Dacă-L am pe Hristos, am totul.

Şi apoi, pe Dumnezeu nu-L întâlnim prin mijloace tehnice. Rugăciunea lui Iisus nu trebuie socotită un mijloc tehnic, ci un mijloc de angajare. Or prin mijloace tehnice din acestea, prin exerciţii nu poţi să-L găseşti pe Dumnezeu. Dumnezeu Se descoperă celor curaţi cu inima: „Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia-L vor vedea pe Dumnezeu" (Matei 5, 8).

– Un tânăr poate fi bun creştin şi totodată să fie un bun membru al partidelor politice sau un bun legionar?

– Dragă, dacă-i creştin cu adevărat, nu poate fi decât creştin adevărat. Poate să lucreze spre bine unde crede el că-i locul lui spre bine, dar să ştiţi că angajările acestea în afară de creştinism poate că cer compromisuri sau pun accentul pe lucruri care sunt împotriva creştinismului.

De exemplu, legionarii au făcut mult caz de creştinism, dar n-au ştiut să trăiască creştineşte. Adică ei purtau revolverul şi erau gata să omoare şi i-au şi omorât pe cei care au crezut ei că trebuie să nu mai existe. Or nu poţi să iei viaţa cuiva, fiind creştin. Creştinii trebuie să fie îngăduitori, înţelegători, iertători, buni; trebuie să poarte Crucea, nu revolverul.

Să vă spun ceva frumos, acuma mi-am adus aminte; sunt mai mult de treizeci de ani de-atunci, era Mitropolitul Nicolae Colan episcop la Cluj. A avut o problemă cu un călugăr de la Mânăstirea Râmeţi şi i-a zis inspectorului

de la Culte: „Domnule inspector, te rog să te ocupi un pic de călugărul acesta, că nu-l pot disciplina". Dar inspectorul zice: „De ce-mi spuneţi mie lucrul acesta?!" Şi mitropolitul răspunde: „Pentru că dumneata porţi sabia"; deci mitropolitul n-avea sabie. Şi inspectorul respectiv zice: „Da, eu am sabie, dar el are Crucea, şi nu pot să ridic sabia împotriva Crucii. Luaţi-i Crucea şi-atunci lăsaţi-l pe mâna mea, că am sabia".

Deci nu se poate să fii şi cu Crucea, şi cu sabia.

– Ce se înţelege prin francmasonerie?

– Dragă, uitaţi-vă într-un dicţionar, că acolo scrie ce se înţelege...

– Cum trebuie să luptăm cu copiii, în familie, pentru educaţia lor religioasă, fiindcă ei totuşi nu ascultă?

– Cam greu, fiindcă pe cine nu te-ascultă, nu-l poţi ajuta. Părintele Arsenie zicea: „Ajutaţi-mă să vă pot ajuta".

Eu, înainte de a merge să primesc binecuvântarea pentru Teologie, m-am dus la Mitropolitul Mladin, care atunci era profesor şi toată lumea-i zicea „Părintele Mladin". Şi avea o carte mare pe masă, o carte groasă, iar eu l-am întrebat ce carte e. Era o carte în limba germană, nu mai mi-aduc aminte titlul; şi Părintele Mladin îmi spune că în cartea aceasta se tratează problema că omul este fiinţa care poate zice „nu".

Să ştiţi că dacă cineva zice „nu" în faţa ta, când trebuie să zică „da", nu-l mai poţi ajuta. Poţi să-l ajuţi numai pe omul care se lasă modelat.

– Este păcat să participi la o nuntă cu lăutari, la restaurant?

– Dragă, sunt nişte uzanţe sociale care nu trebuie socotite toate păcat. Sf. Apostol Pavel zice că „toate sunt curate pentru cei curaţi" (Tit 1, 15). Dacă tu eşti curat, poţi să stai şi într-un loc unde s-ar părea că e ceva care nu se potriveşte cu credinţa ta sau cu convingerile tale. Însă gândiţi-vă, de pildă, că oamenii nu sunt toţi la măsurile la care se găseşte unul sau altul, şi atunci nu înseamnă că ei trebuie să se orienteze după tine, ca să facă lucrurile la măsurile la care eşti tu. Tu însă, la măsurile la care eşti, te poţi coborî, dacă este cazul, la măsurile la care trăiesc oamenii, fără să fie păcat.

Gândiţi-vă la pilda cu fiul risipitor: când fratele fiului risipitor a venit de la câmp şi a auzit cântece şi jocuri, nu voia să intre. S-a interesat despre ce-i vorba, pentru că a auzit cântece şi jocuri (cf. Luca 15, 11-32). Păi, dacă nu trebuia să fie, de ce erau? Aşa că totuşi lucrurile trebuie privite cu un pic de lărgime.

– Cum se explică faptul că, atunci când postim şi citim Psaltirea, avem necazuri mai multe şi lumea se răzvrăteşte asupra noastră?

– Nu ştiu dacă-i chiar aşa... Cred că şi în alte vremuri e la fel, numai că zicem noi că dacă-i post, de-aia se întâmplă aşa; însă necazuri pot să vină şi în alte vremuri. Mai mărturisesc unii că în vremea postului se răscolesc necazurile. Poate că vrăjmaşul e mai mult la lucru sau noi suntem mai sensibilizaţi, sau nu mai avem rezistenţa pe care trebuie s-o avem şi luăm în seamă nişte lucruri pe care în altă vreme poate nu le luăm atâta în seamă şi nu le raportăm noi cum trebuie.

– Dacă ura este un păcat, este păcat să urăşti răutatea şi ura din jur?

– Nu. Răutatea e bine s-o urăşti. „Nedreptatea o urăsc şi o dispreţuiesc, dar Legea Ta o iubesc", zice psalmistul (Ps. 118, 163). Adică noi nu-l urâm pe făptuitor, ci urâm răutatea în sine. Dacă e legată răutatea de făptuitor, îl dorim bun şi nu-l urâm, nu-l îndepărtăm, dar răutatea în sine o urâm şi nu vrem să existe, nici la noi şi nici la altul.

– Cazi în păcatul mândriei dacă dispreţuieşti ura şi răutatea din jur?

– Nu, cum să cazi în păcatul mândriei? Păi atunci nu mai faci nimic! Doar posibilitatea de a te mândri e şi când faci, şi când nu faci.

– Un om, cu cât e mai aproape de Dumnezeu, îşi dă seama de păcătoşenia sa. Eu sunt la început, deci, dacă mă pot lăuda cu ceva, mă pot lăuda cu păcatele şi cu neputinţa mea.

– Apăi, să nu te lauzi cu păcatele şi cu neputinţa!

– S-a întâmplat ca, după ce am gândit sau am făptuit un păcat, să mă rog şi să simt că nici măcar nu aş avea acest drept, aşa de căzut mă simţeam. Mi-era efectiv ruşine şi mi se părea ca o neruşinată îndrăzneală să mă rog; totuşi m-am rugat, cu gândul că nu trebuie să cad pradă deznădejdii. Am păcătuit sau nu?

– N-ai păcătuit, să te rogi şi mai departe!

– Există viaţă şi pe alte planete?

– Nu ştiu, eu cred că nu.

– Ce credeţi că l-a făcut pe Nietzsche să exclame: „Dumnezeu este mort"?

– Păcatele lui!

– Consideraţi că este bine ca şi un preot să fie lângă cei bolnavi în spitale, să-i ajute cu cuvânt sfânt, să-i spovedească în perioada sărbătorilor şi în alte zile? Ştiu că ei îşi doresc foarte mult, în special cei cu boli grele.

Consideraţi că ar fi bine ca preoţii să iasă cu cărţile sfinte pe câmp şi să facă rugăciuni pentru ploaie? Când eram copil, eu ştiu că acest lucru se făcea şi ploile veneau la vreme.

– Dragă, se poate şi acum, nu-i nicio oprelişte!

– Vi s-au pus o mulţime de întrebări! Sfinţia voastră ce întrebare aţi avea pentru noi?

– Dacă sunteţi oameni cumsecade.

– În ce condiţii credeţi că ar putea avea loc unirea dintre cele două Biserici, Ortodoxă şi Catolică?

– Unirea o face Dumnezeu. „Când Cel Preaînalt, coborându-Se, a amestecat limbile, atunci a despărţit neamurile; iar când a împărţit limbile cele de foc, într-o unire pe toţi ne-a chemat" (Condacul Pogorârii Sfântului Duh). Noi credem că unirea se face prin puterea lui Dumnezeu. Prin puterea omului se face depărtarea. Pe mine m-a întrebat cineva dacă eu cred că sunt diferenţe mari între catolici şi ortodocşi. Şi-am zis că diferenţele nu-s mari, dar sunt organizaţi pe diferenţe, aşa încât diferenţele mici devin mari.

– Cum poţi persevera în dreapta credinţă ortodoxă, în situaţia când eşti nevoit să trăieşti mai mulţi ani în străinătate, în afara rugăciunii?

– În străinătate e cam greu... Zicea Părintele Arsenie că acolo-i mai bine pentru trup, iar aici, pentru suflet. Păi, ce-ţi alegi!

– În toate religiile se spune că Iisus Hristos este şi va fi Mântuitorul. Deci, dacă oamenii ştiu, de ce continuă să fie adepţii acelor religii şi nu devin drept-credincioşi?

– Dragă, dacă omul e format pe o idee, greu îşi schimbă ideea în care se găseşte; pentru că ideile aduc structuri, iar diferenţele nu sunt atât pe idei, cât pe idei întrupate, pe structuri. Iar când eşti mulţumit cu ceea ce ai, nu mai cauţi altceva.

– Dacă un om susţine că are credinţă, dar nu obişnuieşte să meargă la Sfânta Liturghie, se mai poate spune despre acesta că are credinţă?

– Nu! Să ştiţi că eu, pe cei care nu vin la biserică, nici nu-i socotesc la oameni credincioşi. Chiar vin unii şi zic: „Părinte, dar eu fac asta şi asta, mă rog dimineaţa şi seara, mă rog acasă...". Nu-s mulţumit! Pentru că ceea ce faci acasă nu e ceea ce se face la biserică, aşa încât a nu merge la biserică este un fel de lepădare de Ortodoxie.

Eu nici nu stau de vorbă cu cine nu merge la biserică... Prima întrebare pe care o pun la spovedit (după întrebările obişnuite: când te-ai spovedit

– Cum se poate ca, în mijlocul frământărilor, necazurilor şi ispitelor din fiecare zi, să ne putem păstra pacea şi liniştea sufletească şi cum putem ajunge să zicem, alături de Sfântul Antonie cel Mare: „Nu mă tem de Dumnezeu, fiindcă-L iubesc pe El”?

– Liniştea şi pacea o dă Dumnezeu, iar dacă ne silim să-I slujim lui Dumnezeu, Dumnezeu ne menţine în pace. Pacea însă, după Filocalie (Sfântul Marcu Ascetul, de pildă, zice aşa), este nepătimirea. Cel ce a ajuns la nepătimire, adică nu mai este hărţuit de patimi, acela a ajuns la pace, a ajuns la linişte sufletească; şi aceasta n-o poate lua nimeni de la noi. Domnul Hristos a şi spus: „Acestea vi le spun, ca bucuria Mea să fie întru voi şi ca bucuria voastră să fie deplină” (Ioan 15, 11); şi, mai departe: „Iarăşi vă voi vedea şi se va bucura inima voastră şi bucuria voastră nimeni n-o va lua de la voi” (Ioan 16, 22). Acelaşi lucru este şi cu pacea, pentru că a zis Domnul Hristos: „Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă” (Ioan 14, 27). Dacă ajungi la măsura aceasta, nu te mai clinteşte nimeni din bine.

– Cum trebuie făcută diferenţa dintre ascultarea călugărească şi ascultarea pe care să o practicăm noi în lume?

– În ceea ce priveşte ascultarea, fiecare are ascultarea lui, la măsurile lui. Nu poate cineva să aibă ascultare călugărească, ducând viaţă mirenească. Sfântul Maxim Mărturisitorul chiar spune că virtuţile călugărului sunt căderile mireanului, iar virtuţile mireanului sunt căderile călugărului. Fiecare îşi are rosturile lui, iar ascultarea o face în contextul existenţei lui. Cel care are familie, sigur că nu trebuie să ducă o viaţă independentă, ci o viaţă dependentă de cei cu care e legat. Copiii să asculte de părinţi, apoi soţii unul de altul... Trebuie găsită modalitatea de a se armoniza, iar armonizarea se face şi prin ascultare.

Iar la călugărie, acolo lucrurile sunt cumva organizate pe ascultare. Eu, de exemplu, acum sunt în ascultare, în înţelesul că n-am venit independent de mănăstirea din care fac parte, ci sunt aici în prelungirea mănăstirii.

Eu consider că o mănăstire este tinda raiului, casa lui Dumnezeu, poarta cerului, locul împlinirilor şi, pe măsura aceasta, orice ieşire din mănăstire, cu scop de preamărire a lui Dumnezeu, este o lucrare în prelungirea mănăstirii. Deci eu acum sunt în ascultarea mănăstirii, pentru că am primit blagoslovenie pentru lucrul acesta.

– Vă rog să interpretaţi sfatul duhovnicului Paisie către credincioşii săi: „Să nu faci tot ce poţi, să nu spui tot ce ştii, să nu crezi tot ce auzi”.

– „Să nu crezi tot ce auzi” este o regulă, în sensul că sunt atâtea lucruri care chiar nu trebuie crezute, pentru că se răspândesc o mulţime de lucruri care nu ţin de adevăr.

„Să nu faci tot ce poţi" – aici poate că se are în vedere că omul ar mai putea face şi rele, cel puţin până la un anumit stadiu, pentru că sunt şi oameni care nu mai pot face rele, ci sunt statornici în bine.

„Să nu spui tot ce ştii" se referă la faptul că sunt şi lucruri pe care le ştii, dar pe care nu-i bine să le răspândeşti.

– Cum ne dăm seama că ne aflăm în ceea ce Sfinţii Părinţi numesc „râvnă nechibzuită"?

– Nu prea poţi să-ţi dai seama decât raportându-te la o conştiinţă străină, consultându-te cu cineva, pentru că oricine face un lucru oarecare crede că-l face dintr-o râvnă adevărată, iar râvna nechibzuită este atunci când faci nişte lucruri care pot să-ţi fie dăunătoare. Pot să-ţi fie dăunătoare şi ţie, şi altora. De exemplu, un post peste puterile tale, care îţi împuţinează capacitatea de gândire şi capacitatea de acţiune, e un post care te epuizează fără niciun rost. În Filocalie, de pildă, în „Convorbirile cu părinţii din pustia sketică" (Filocalia, vol. I), sunt date nişte cazuri de oameni care au postit peste măsură şi care şi-au împuţinat puterile şi chiar au ajuns să moară din cauză că n-au primit îndrumarea să fie echilibraţi.

– Se mai încearcă de către Biserica Ortodoxă realizarea unor aziluri pentru bătrâni, bolnavi, copii părăsiţi?

Acum s-a început să se facă lucruri de felul acesta şi în Biserica Ortodoxă; s-au făcut şi înainte, pe lângă mânăstiri. Dar Biserica Ortodoxă în general este o Biserică mai mult liturgică, iar partea socială nu e aşa dezvoltată ca la alţi creştini.

– Care sunt criteriile după care noi putem să ne alegem un duhovnic bun?

– Să ştiţi că eu, când nu eram duhovnic, tot mă gândeam că nu-şi fac duhovnicii datoria. Acum, eu despre mine nu am impresia că nu-mi fac datoria; dar altceva constat, că nu numai de duhovnici buni e nevoie, ci şi de penitenţi buni. Degeaba e un duhovnic bun, dacă nu e urmat şi nu e ascultat.

E greu să-ţi găseşti un duhovnic bun şi nu se prea ştie pe ce criterii. Poate că ţi-l descoperă Dumnezeu.

Eu am avut un duhovnic bun la mânăstire, pe Părintele Serafim Popescu; n-avea nume mare, Dumnezeu să-l odihnească, dar avea o viaţă deosebită şi poate că, din anumite puncte de vedere, era mai mare decât alţii, socotiţi mari. L-am considerat un om care avea o armonie sufletească, un echilibru... totdeauna era îngăduitor, era elastic. Zicea: „Dragă, fă ce poţi, fă ce-ţi ajută Dumnezeu", iar mie-mi convenea tare mult lucrul ăsta, că nu-ţi dădea nişte reguli, nu te punea la osteneli. Şi am făcut aşa şi a fost bine.

La rândul meu, şi eu îi îndemn pe oameni aşa: să se depăşească şi să se dăruiască; pentru că un cuvânt de-al părintelui era şi acesta: „Să te depăşeşti şi să te dăruieşti". Mi l-a spus mie, o singură dată, şi bine că mi l-a spus, c-apoi eu îl mai spun şi altora. Cuvântul înseamnă „să te depăşeşti prin credinţă şi să te dăruieşti prin iubire". Şi asta este o regulă foarte bună.

Să ştiţi că, dacă omul e sincer, îl poate ajuta orice duhovnic, iar dacă nu-i sincer, nu-l ajută niciun duhovnic bun.

– Este bine să fii naş la doi tineri care au mai fost căsătoriţi şi trăiesc împreună până la cununia religioasă?

– Păi, decât să-i laşi fără nănaş, poate că-i bine... E greu de stabilit fiecare chestiune... În momentul în care primesc binecuvântarea Bisericii pentru a doua căsătorie, sigur că primesc şi un nănaş de undeva.

– Fiecare om crede că religia lui este cea adevărată; totuşi, cum putem şti care este dreapta credinţă? De ce este păcat să treci la altă religie?

– Dragă, noi credem, ca ortodocşi, că adevărata credinţă este credinţa noastră. Pe mine mă întreabă, mai ales sectarii: „Părinte, dumneavoastră ce credeţi, care-i credinţa cea adevărată?" Şi eu răspund: credinţa în care sunt eu, că dacă aş crede că alta-i adevărată, aş fi acolo.

Criteriul ar fi că în Biserica Ortodoxă e dreapta credinţă, or numai într-un loc poate fi dreapta credinţă. Eterodoxie este la toţi care nu sunt ortodocşi. Noi credem că credinţa noastră e credinţa adevărată. De altfel, s-au format şi nişte structuri, iar noi nu putem să fim altceva decât ceea ce suntem de fapt. Se punea problema că trec ortodocşii la sectari... Să ştiţi că niciun ortodox nu trece la sectari; acela care trece, nu e ortodox. Când eşti ortodox, nu poţi să fii şi altceva.

E păcat să treci nu de la o credinţă la alta (de la baptişti la ortodocşi, de exemplu, nu-i niciun păcat, numai să treacă), ci e păcat să treci de la ortodocşi la altă credinţă, pentru că asta înseamnă să părăseşti tot ce ţine de Ortodoxie: să părăseşti preoţia, Liturghia, slujbele Bisericii noastre, să părăseşti cultul Maicii Domnului, cultul sfinţilor, să părăseşti rânduielile Bisericii noastre, să părăseşti învăţătura Bisericii. Asta înseamnă să te lepezi de Ortodoxie. Or să treci la ortodocşi înseamnă să treci de la puţin la mult, de la ceea ce este neadevărat, nesigur, la ceea ce este sigur şi adevărat.

– Care este rolul preotului în relaţia muritor-Dumnezeu?

– Este să mijlocească, prin Sfintele Taine, pentru muritor, ca să nu se piardă, să nu ajungă în iad. E o relaţie de mijlocitor.

OAMENI PLĂCUȚI LUI DUMNEZEU DIN EVANGHELIE

31 martie 1994

– Explicați-ne expresia lui Nicolae Steinhardt: opusul păcatului nu este virtutea, ci libertatea.

– Cred că explicația ar fi putut-o da mult mai bine cel care a spus cuvintele acestea... Opusul păcatului este libertatea, în înțelesul că libertatea o dobândim prin virtute. Numai omul virtuos este liber, iar omul care nu-i virtuos nu este liber, ci oscilează între libertate și robie, între libertate și ne-libertate. Cel care împlinește virtuțile, acela este liber față de păcat, după cuvântul Domnului Hristos: „Cel ce săvârșește păcatul este rob păcatului" (Ioan 8, 34). Domnul Hristos a zis: „Dacă împliniți cuvântul Meu, sunteți cu adevărat ucenicii Mei. Și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi" (Ioan 8, 31-32). Libertatea se realizează prin virtute, așa încât se poate spune și astfel, că opusul păcatului este virtutea, dar se poate spune și că opusul păcatului nu este virtutea, ci este libertatea de pe urma virtuții.

– Care este cea mai importantă, cea mai înălțătoare rugăciune?

– Asta depinde nu de conținutul rugăciunii, ci de calitatea rugăciunii. Sfântul Ioan cel ce a scris *Scara* spune că sunt patru trepte ale rugăciunii, în raport cu cel ce se roagă, și anume: rugăciunea întinată, rugăciunea furată, rugăciunea pierdută și rugăciunea curată. La rugăciune curată ajung cei curați, cei nepătimitori. Până nu ajungi la nepătimire, nu ajungi nici la rugăciune curată. Deci rugăciunea cea mai înălțătoare este rugăciunea curată. Nu s-ar putea spune că este un loc sau o stare în care se termină rugăciunea. Rugăciunea este cum e și desăvârșirea, pentru că rugăciunea este oglinda sufletului: arată așezarea sufletului; din acest motiv, rugăciunea este însoțitoare a desăvârșirii și este fără de sfârșit. Despre desăvârșire se spune că este fără de hotar și tot așa și rugăciunea: este fără de hotar. Nu s-ar putea spune care anume este cea mai înălțătoare rugăciune. Pentru fiecare dintre noi, cea mai înălțătoare rugăciune este rugăciunea la care ajungem, la care am ajuns sau la care vom ajunge.

– Din 1989 încerc să practic rugăciunea lui Iisus, conducându-mă după literatură, în special după Filocalia, volumul VIII. Acum sunt în mare cumpănă, nereușind să găsesc un duhovnic practicant al rugăciunii

lui Iisus, în fața căruia să-mi deschid cu totul inima și care să mă îndrume pe această cale a rugăciunii lui Iisus, așa cum ne sfătuiesc Sfinții Părinți.

– În ceea ce privește îndrumarea duhovnicească în legătură cu rugăciunea lui Iisus, pot să vă spun că pe mine m-a învățat rugăciunea aceasta Părintele Arsenie Boca, în 1942, când aveam treisprezece ani și jumătate. Părintele a vorbit cu mine atunci ca și cu un om mare și mi-a spus, ca îndrumare în legătură cu rugăciunea, doar atât: să o zic cu mintea și s-o zic lipită de respirație. M-a învățat să spun „Doamne" între respirații, „Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu", o dată cu inspirarea, și „miluiește-mă pe mine, păcătosul", o dată cu expirarea. Mai mult nu mi-a spus nimic, nici nu mi-a dat indicația să caut pe cineva care să mă îndrume. Și am conștiința că nici n-aș fi găsit pe cineva care să mă îndrume...

Eu am făcut liceul în Timișoara, între 1943 și 1948. Ca elev de liceu, știam de rugăciunea aceasta și o ziceam, la măsurile la care mă puteam angaja eu atunci. Am avut două feluri de stări sufletești în legătură cu aceasta: întâi, niște împotriviri, niște furtuni de gând, care au durat vreme îndelungată, dar care apoi au alternat cu stări de liniște sufletească și mai ales cu stări de bucurie. De la internatul unde locuiam și până la școală, mergeam cam o jumătate de oră și, mai ales dimineața, ziceam rugăciunea aceasta; și aveam o bucurie, de parcă mă ridica cineva pe sus. Niciodată nu m-am gândit că rugăciunea răscolește furtunile acelea de gând, ci credeam că și alții au aceleași stări sufletești; și poate chiar le aveau și nu știam eu, fiindcă viața nu se trăiește prin comparație. Așa încât nu m-am lăsat de rugăciune, ci am continuat rugăciunea, cât am putut; bineînțeles că împlinindu-mi și datoriile.

Să știți că și eu astăzi recomand din toate puterile mele rugăciunea de toată vremea, dar n-o recomand cu exclusivitate, pentru că rugăciunea nu este singurul mijloc de mântuire. Domnul Hristos ne-a lăsat o Evanghelie întreagă, ne-a lăsat atâtea și atâtea învățături, n-a zis că totul se reduce la rugăciune sau că totul se absoarbe în rugăciune. Însă rugăciunea este fapta bună cea mai la îndemână, este mijlocul prin care ne cunoaștem pe noi înșine. Mai ales rugăciunea aceasta, de toată vremea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul", repetată mereu, are darul de a ne pune în legătură cu noi înșine, de a ne descoperi nouă înșine pe noi înșine. Fără aceasta, nu ne cunoaștem.

Fiecare dintre noi purtăm în suflet o încărcătură, adusă din moși-strămoși (Dumnezeu știe din ce străfunduri de existență), cu care ne întâlnim și pe care trebuie s-o rezolvăm. Bineînțeles că Dumnezeu ne mântuiește, iar noi Îi cerem ajutorul lui Dumnezeu când zicem: „Miluiește-mă pe mine, păcătosul"; dar trebuie să ne silim și noi să înlăturăm gândurile care nu sunt conforme cu voia lui Dumnezeu. Abia după ce ne întâlnim cu noi înșine ajungem să ni se limpezească mintea și să ne putem

întâlni cu Dumnezeu: din Scriptură, din sfintele slujbe, din cărţile duhovniceşti, din ceea ce ni Se descoperă Dumnezeu, din natură, fiindcă Dumnezeu Se descoperă şi în făpturile Sale; aşa încât, dacă cineva stăruie în rugăciune, aceasta îi deschide posibilitatea de a înainta în rugăciune, dar dacă renunţi la rugăciune, nu mai poţi înainta în rugăciune.

Nu trebuie neapărat să ai un îndrumător, când ai o silinţă bună şi sinceritate. Dacă ai sinceritate, Dumnezeu te îndrumă sau îţi trimite, la vreme potrivită, omul potrivit. Să ştiţi că eu, în afară de ce mi-a spus Părintele Arsenie, n-am mai învăţat de la nimeni ceva esenţial în legătură cu rugăciunea de toată vremea; şi nici eu nu pot spune prea multe, decât că omul trebuie să stăruie în rugăciune şi asta este ceea ce îl favorizează.

– Ce înseamnă a depune mărturie mincinoasă? Înseamnă să nu minţi în toate împrejurările, în tot ce spui, sau se referă la a depune mărturie într-un proces judiciar?

– Şi una, şi alta.

– Ce este „un om mântuit"? Ce cerem de la Dumnezeu atunci când cerem mila Lui?

– Când cerem mila Lui, cerem tot ajutorul pe care-l dă Dumnezeu, bunăvoinţa lui Dumnezeu faţă de noi. Când zicem „Doamne, miluieşte-ne", cerem ca Dumnezeu să ne fie favorabil, binevoitor, să ne ajute.

Iar în ceea ce priveşte mântuirea, când ne referim special la mântuire, ne referim la mântuirea de păcate, de patimi, de tot negativul din viaţa noastră, indiferent în ce chip se manifestă sau se realizează în viaţa noastră: la măsura gândului, la măsura structurilor sufleteşti... Deci mântuirea este eliberare.

– Cum poate omul modern să lupte cu gândurile care ne vin ca un noian din tot ceea ce vedem, auzim, simţim?

– La nivelul gândului, adică prin rugăciunea de toată vremea, prin ocolirea patimilor, prin observarea de sine, prin înmulţirea gândurilor bune, prin preocupări deosebite, care fac nelucrătoare impresiile din afară. Sfântul Marcu Ascetul spune: „În inima iubitoare de Dumnezeu, păcatul nu poate să rămână, aşa cum focul nu poate rămâne în apă" (Filocalia, vol. I). Dacă eşti angajat într-o viaţă superioară, nu te mai ocupi de lucruri inferioare.

– Care este omul cel mai plăcut lui Dumnezeu? Nu este Sfântul Evanghelist Ioan?

– Dragă, e greu de spus care este cel mai plăcut lui Dumnezeu. Eu v-am spus despre unii oameni plăcuţi lui Dumnezeu. Care este cel mai plăcut lui Dumnezeu, numai Dumnezeu ştie.

– Cum se poate face renaşterea spirituală în România?

– Pentru societate? Dragă, în România, ca oriunde, renaşterea spirituală se realizează prin oamenii care ei înşişi renasc spiritual. Adică nu poţi aştepta un fenomen de masă înainte de a realiza un fenomen la nivelul personal.

La noi la mânăstire, de exemplu, vin foarte mulţi oameni la hram[1]; şi eu mă gândesc totdeauna că oamenii aceştia, în general, în familiile lor şi în cercul lor social, sunt oameni izolaţi, adică nu sunt în legătură cu ceilalţi oameni; nu e un fenomen de masă, ci e un fenomen la măsura individului.

– Cum explicaţi spusa: „Dacă aţi avea credinţă cât un grăunte de muştar, aţi spune muntelui acestuia să se arunce în mare şi s-ar arunca" (Matei 17, 20)?

– Explic la fel cum explică Sfântul Maxim Mărturisitorul, că prin credinţă se înlătură patimile, se îndepărtează, se nimicesc. Prin angajare... Adică un munte îl poţi muta cu mijloace tehnice, dar patimile nu le poţi înlătura cu mijloace tehnice, ci prin credinţă, prin angajarea într-o viaţă bazată pe credinţă.

– Ce ne puteţi spune despre prietenia dintre un tânăr şi o tânără, înainte de căsătorie?

– Dacă ştiu care-s măsurile prieteniei, pot să fie prieteni, dar dacă implică în prietenie lucruri care ţin de căsătorie, să nu fie prieteni!

– Puteţi să comentaţi ultimele două versete din Psalmul 50: „Fă bine, Doamne, întru bunăvoirea Ta, Sionului şi să se zidească zidurile Ierusalimului/ Atunci vei binevoi jertfa dreptăţii, prinosul şi arderile de tot; atunci vor pune pe altarul Tău viţei"?

– Sunt cuvinte pe care psalmistul le-a avut în vedere în contextul existenţei lui. Noi le înţelegem ca fiind despre ierarhie (respectiv despre cler) şi popor, Sionul fiind Templul din Ierusalim, iar Ierusalimul fiind cetatea în care era Templul. Deci avem în vedere clerul, reprezentat prin Sion, şi Ierusalimul, reprezentat prin credincioşii de rând.

– Cum explicaţi cuvintele lui Anton Pann: „Cel ce-n altă Lege sare niciun Dumnezeu nu are"?

– Adică, dacă tu crezi în Dumnezeu şi te ţii de Legea ta, într-adevăr crezi în Dumnezeu. Iar dacă poţi să fii oriunde, încă nu eşti statornic în credinţa pe care-o ai.

---

[1] Hramul Mânăstirii Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus este în 15 august – Adormirea Maicii Domnului.

ARHIMANDRITUL
TEOFIL PĂRĂIAN

DIN OSPĂȚUL CREDINȚEI

II

RĂSPUNSURI
LA ÎNTREBĂRI ALE CREDINCIOȘILOR

Ediția a III-a

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului TEOFAN
Mitropolitul Olteniei

Editura Mitropolia Olteniei
Craiova, 2007

NOTĂ BIOGRAFICĂ

3 martie 1929 – se naşte în satul Topârcea, din apropierea Sibiului, primind la Botez numele Ioan, viitorul Arhimandrit Teofil Părăian. Este primul născut dintre cei patru fraţi. La o vârstă foarte fragedă, rămâne fără vedere.
1935-1940 – urmează cursurile şcolii primare pentru nevăzători, la Cluj-Napoca;
1942-1943 – continuă cursurile la o şcoală pentru nevăzători din Timişoara;
1943-1948 – cursurile liceale la Timişoara, la un liceu teoretic pentru văzători;
1948-1953 – student la Institutul Teologic din Sibiu, unde este licenţiat;
1 aprilie 1953 – intră în obştea Mânăstirii Brâncoveanu – Sâmbăta de Sus;
15 august 1953 – este tuns în monahism, primind numele Teofil;
15 august 1960 – este hirotonit diacon;
13 mai 1983 – este hirotonit preot;
8 septembrie 1988 – este hirotesit arhimandrit;
După 1990, a ţinut sute de conferinţe cu teme religioase în peste o sută de localităţi din toată ţara.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
TEOFIL PĂRĂIAN, arhimandrit
Din ospăţul credinţei / arhimandrit Teofil Părăian ; Î.P.S. Teofan, mitropolitul Olteniei. – Ediţia a 3-a, rev. – Craiova : Editura Mitropolia Olteniei, 2007
vol.
ISBN 978-973-7763-82-2
Vol. 2 : Răspunsuri la întrebări ale credincioşilor. – ISBN 978-973-7763-84-6

I. Teofan Savu, mitropolit al Olteniei (pref.)

281.95

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Cartea *Din ospățul credinței*, cuprinzând conferințele pe teme duhovnicești susținute de Părintele Arhimandrit Teofil Părăian la Craiova, a apărut într-o primă ediție în anul 2005 (21 de conferințe), ediția a II-a fiind publicată în anul 2006 (26 de conferințe).

Ediția de față, publicată în două volume, reproduce textul ediției a II-a, prelegerile susținute de Părintele Teofil fiind grupate în primul volum (*Cuvântări duhovnicești*), iar întrebările publicului și răspunsurile Părintelui Teofil – în volumul al doilea (*Răspunsuri la întrebări ale credincioșilor*).

Cartea a fost realizată prin transpunerea în scris a înregistrărilor audio ale conferințelor.

Citatele din Sfânta Scriptură și din textele sfintelor slujbe au fost păstrate, de regulă, așa cum au fost rostite de Părintele Teofil, multe dintre ele regăsindu-se în ediții mai vechi ale Bibliei sau cărților de cult.

Edițiile românești (în general cele recente) ale cărților la care Părintele Teofil s-a referit în cuvântările sale au fost indicate în note de subsol, care aparțin editurii, ca de altfel și celelalte note.

Editura

PĂRINTELE TEOFIL, CEL ODIHNITOR DE OAMENI

Multe din cuvintele rostite şi scrise de Părintele Teofil au ca izvor experienţe personale sau ale unor persoane cu care s-a cunoscut de-a lungul vieţii. Descriind chipul duhovnicesc al Părintelui Serafim Popescu de la Mânăstirea „Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus, Părintele Teofil subliniază adesea calitatea acestuia de a fi fost „odihnitor de oameni".

Când am auzit, cu mulţi ani în urmă, acest cuvânt rostit de Părintele Teofil, ceva parcă mă chema spre aprofundarea acestei sintagme. Puţin câte puţin, am fost cucerit de ea, am început s-o folosesc şi, totdeauna când o fac, mă gândesc la Părintele Teofil de la Sâmbăta de Sus.

Dorind a scrie un scurt cuvânt introductiv la cartea Părintelui Teofil, „Din ospăţul credinţei", pregătită la Editura Mitropolia Olteniei, primul gând care mi-a venit la adresa autorului a fost calitatea lui de „odihnitor de oameni".

Trăim într-o lume obosită de atâta nelinişte, frământare şi trufie luciferică. Oriunde întorci capul, întâlneşti chipuri obosite lăuntric şi fizic; stress, plictiseală, angoasă, într-un cuvânt – oboseală. Întâlnirea cu Părintele Teofil surprinde prin diferenţă faţă de ceea ce-ţi oferă, în general, întâlnirile cu oamenii. Cuvântul lui, binecuvântarea lui, mustrarea sau iertarea lui odihnesc fiinţa lăuntrică a interlocutorului. Socot că aici se dezleagă taina neobişnuitei atracţii pe care o simt cei tineri, dar nu numai ei, la auzul că undeva vorbeşte Părintele Teofil sau că i s-a mai publicat o carte. Obosiţi de greutatea zilei şi a nopţii, încărcaţi de probleme nerezolvate, chinuiţi de frământări lăuntrice, zdrobiţi adesea în sufletul lor de neînţelegerea celor din jur, tinerii aleargă la întâlnirea cu Părintele Teofil ca la un izvor de odihnă, uşurare, alinare şi reconfort sufletesc.

Întâlnirile Părintelui Teofil avute de-a lungul anilor cu tinerii olteni din diferite localităţi ale Arhiepiscopiei Craiovei şi cele avute cu preoţii protopopiatelor din eparhia noastră au fost clipe de duhovnicească odihnă. Entuziasmul tinerilor şi interesul manifestat de preoţi m-au determinat să apelez adesea la bunăvoinţa Părintelui Teofil de a poposi în Oltenia. A făcut-o totdeauna cu drag, legând aici prietenii puternice, născând duhovniceşte mulţi fii şi fiice, odihnind inima mitropolitului şi a păstoriţilor săi.

Cartea de faţă este rodul acestor descinderi misionare ale Părintelui Teofil în Craiova. Marcel Glăvan, consilier la Arhiepiscopia Craiovei, fiu duhovnicesc şi prieten al Părintelui Teofil, cum îi place Avvei să-l numească, s-a ostenit mult ca această carte să apară.

Am certitudinea că, atât în Oltenia cât şi în ţară, „Din ospăţul credinţei" va fi bine primită şi că mulţi, lecturând-o în duh de meditaţie şi rugăciune, vor trăi clipe de binemeritată odihnă sufletească. Rostind cuvântările al căror conţinut este cuprins în această carte, Părintele Teofil a odihnit sufleteşte mii de oameni. Alte mii se vor odihni lecturându-le. Şi aşa, odihna duhovnicească a iubitorului şi iubitului de Dumnezeu – Teofil – de la Sâmbăta de Sus se altoieşte pe inima obosită, dar permeabilă luminii, a mii, zeci de mii de persoane. În acest mod se înfăptuieşte mântuirea lumii, adeverindu-se pe deplin cuvântul Sfântului Serafim de Sarov: „Mântuieşte-te pe tine însuţi şi mii se vor mântui în jurul tău".

Mânăstirea Sfântul Ioan Botezătorul – Târgu Cărbuneşti
La praznicul Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul
29 august 2005

† TEOFAN
MITROPOLITUL OLTENIEI

Conferinţele susţinute de Părintele Teofil Părăian la Craiova, în perioada 31 martie 1994 – 13 decembrie 2006

Nr crt	DATA	TEMA CONFERINŢEI	LOCUL DESFĂŞURĂRII
1	31.03.1994	Oameni plăcuţi lui Dumnezeu din Evanghelie	Liceul de Artă
2	04.11.1994	Disciplina interioară prin rugăciunea de toată vremea	Casa Studenţilor
3	26.05.1995	Cine este Iisus Hristos	Universitate
4	16.11.1995	Urcuşul duhovnicesc	Casa Studenţilor
5	30.05.1996	Maica Domnului în spiritualitatea ortodoxă	Casa Studenţilor
6	04.11.1996	Ortodoxie şi bucurie	Casa Studenţilor
7	05.03.1997	Ortodoxia – credinţa noastră	Casa Studenţilor
8	28.10.1997	Ce învăţăm din Pateric	Casa Studenţilor
9	23.03.1998	Principii şi repere pentru viaţa duhovnicească a creştinului	Casa Studenţilor
10	09.11.1998	Despre mântuire	Universitate
11	17.05.1999	Desăvârşirea creştină	Casa Studenţilor
12	10.11.1999	Viaţa duhovnicească în lumina Sfintei Liturghii	Casa Ştiinţei şi Tehnicii
13	12.12.2000	Despre prietenie	Universitate
14	15.05.2001	Vremea bucuriei	Filarmonica *Oltenia*
15	15.11.2001	Viaţa în Ortodoxie	Teatrul Liric
16	11.11.2002	Întâlniri cu Domnul Hristos	Casa Ştiinţei şi Tehnicii
17	26.06.2003	Despre rugăciune	Casa Studenţilor
18	03.11.2003	Iubirea creştină	Casa Studenţilor
19	22.06.2004	Podoabe de gând	Universitate
20	26.01.2005	Cum putem să devenim buni	Teatrul Liric
21	27.01.2005	Cuvinte din Sfânta Evanghelie prea puţin luate în seamă	Casa Studenţilor
22	29.11.2005	Cum să ne facem viaţa cât mai frumoasă	Teatrul Naţional „Marin Sorescu"
23	20.03.2006	Predica de pe Munte şi viaţa omenească	Casa Studenţilor
24	11.12.2006	Ce ştim şi ce credem despre Dumnezeu	Casa Studenţilor
25	12.12.2006	Omul împărăţiei lui Dumnezeu	Casa Studenţilor
26	13.12.2006	Crăciunul în gândirea şi în practica ortodoxă	Teatrul Naţional „Marin Sorescu"

ultima dată, dacă ai avut canon...) este: „La biserică mergi?” Dacă zice: „Nu merg”, nici nu mai stau de vorbă cu el; îi zic: dacă vrei să spui ceva, spune, dar să ştii că n-am ce vorbi cu tine, dacă nu mergi la biserică. Şi-i spun de obicei ce înseamnă să meargă şi ce înseamnă să nu meargă.

A venit unul, nu demult, şi-l întreb: când ai fost ultima dată la biserică? „Acum opt ani. – Măi, chiar opt, n-or fi trecut numai şapte? – Nu, părinte, că de când m-am cununat, n-am mai fost.” Adică el ştia că s-a cununat acum opt ani. Ei, cu unul ca ăsta nu ai ce face! Întâi trebuie să meargă la biserică şi după aia să vină să-l ajuţi.

– Ce trebuie să-i ofere un părinte copilului său, pentru ca acesta să fie crescut în frică de Dumnezeu?

– Exemple. Exemple bune, exemple de religiozitate. În viaţa de familie, în general, sunt nişte lipsuri, în sensul că cei mai mulţi cred că viaţa de familie este o viaţă în care chestiunea religioasă este o chestiune particulară. Or în viaţa de familie nu există nimic particular. Nici gândurile, ai putea să zici că nu-s particulare. Totul trebuie să fie împreună, al tuturor, aşa încât în familie trebuie să fie pusă în valoare şi credinţa religioasă.

„Unirea credinţei şi împărtăşirea Sfântului Duh cerând, pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”, sunt cuvinte care se spun la Liturghie şi la Cununie. De ce şi la Cununie? Pentru că sunt importante pentru cei care se cunună şi pentru că şi viaţa creştină trebuie să fie un fel de Liturghie. Nu se poate socoti că omul îşi împlineşte datoria atunci când, pentru a se ruga, se separă de celălalt, ci trebuie să se roage împreună (dacă nu se poate totdeauna, cel puţin din când în când, dar cât se poate mai des) şi să le dea şi copiilor exemple de rugăciune împreună.

Zorica Laţcu are o poezie, „Ectenie”, şi zice într-un loc: „Când plecăm genunchii, seara, amândoi”. Dar ia să v-o spun pe toată:

Ectenie

de Zorica Laţcu

Pentru ca iubirea noastră să-nflorească
Albă cum e crinul Bunelor Vestiri,
Pentru ca mlădiţa dragostei să crească
Plină de miresme, dulce de rodiri;
Pentru ca din neaua grea de peste iarnă
Rod de viaţă caldă iarăşi să legăm,
Pentru ca lumină peste noi să cearnă,
Domnului să ne rugăm.

Pentru ca să-Şi verse binecuvântarea,
Ca un zvon de vânturi line, peste noi,
Pentru ca în suflet să-I simţim chemarea,
Când plecăm genunchii, seara, amândoi;
Pentru ca-n iubirea Lui să ne-mpreune,
Când, cuprinşi de patimi, numele-I strigăm,
Pentru ca-n vecia Lui să ne cunune,
Domnului să ne rugăm.

Pentru ca belşugul ţarinilor grele
Să ne facă traiul rodnic şi umil,
Pentru ca răsfrângeri din surâs de stele
Să sclipească-n lacrimi ochii de copil;
Pentru ca sudoarea să ne miruiască
Şi-n lumina morţii viaţa s-o cercăm,
Pentru ca din muncă pacea să rodească,
Domnului să ne rugăm.

Pentru ca-n mulţimea îndurării Sale
Însuşi să-Şi pogoare pasul către noi,
Pentru ca să-I ducem sufletul în cale,
Cu miros de smirnă şi cu ramuri moi;
Pentru ca-n lumina alb-a dimineţii,
Din strânsoarea cărnii să ne dezlegăm,
Şi-ntr-un pas să trecem pragul larg al vieţii,
Domnului să ne rugăm.

– Atunci când ne cuprinde deznădejdea, ce putem face pentru a ieşi din această stare?

– Nu putem să facem altceva decât să ne angajăm în fapte care înmulţesc nădejdea, în fapte care înmulţesc credinţa. Trebuie să tragem de noi... Adică nu trebuie să ne lăsăm pradă unor porniri spre rău, căci de multe ori pornirile acestea sunt rezultatul fie al neglijenţei noastre, fie al unei vieţi care nu favorizează binele.

Părintele Serafim Popescu, de la noi de la mânăstire, Dumnezeu să-l odihnească, zicea: „Mulţi dintre oameni îşi trăiesc o parte din viaţă ca să-şi facă greu de suportat cealaltă parte a vieţii".

Noi suntem şi rezultatul vieţii pe care am dus-o; fiecare dintre noi însumăm în noi toată viaţa noastră, iar dacă viaţa noastră a fost negativă, atunci şi starea noastră e negativă, e cu scădere. Şi în cazul acesta nu putem

face nimic... decât, cu efortul de care mai suntem capabili, să încercăm să ne depăşim pe noi înşine.

– Ştiind că Satana se arată şi sub formă de înger al luminii (cf. II Corinteni 11, 14), cum se poate face distincţia între un gând de la Dumnezeu şi un gând de la Satana?

– Gândurile de la Dumnezeu sunt conforme cu voia lui Dumnezeu. Mai întâi de toate, nu trebuie să avem încredere în mintea noastră, iar în al doilea rând, trebuie să ne verificăm gândurile cu o conştiinţă străină, superioară conştiinţei noastre.

– Vorbiţi-ne, vă rugăm, despre Sfântul Apostol Pavel. De asemenea, şi despre Sfântul Apostol Ioan: despre virtuţile pe care le avea el şi pentru care era mai iubit de către Mântuitorul decât ceilalţi ucenici.

– Noi nu ştim de ce l-a iubit Mântuitorul pe Sfântul Ioan Evanghelistul mai mult decât pe ceilalţi... Probabil era mai ascultător, mai gata de a împlini voia Lui. Nu avem de unde să ştim, pentru că nu avem nişte mărturii ale Evangheliei sau ale contemporanilor lor.

În ceea ce-l priveşte pe Sfântul Apostol Pavel, el îşi manifestă anumite virtuţi, anumite calităţi în ceea ce scrie el. De exemplu, când zice: „O, copiii mei, pentru care sufăr din nou dureri ca de mamă, până ce va prinde Hristos chip în voi" (Galateni 4, 19), arată angajarea lui faţă de credincioşi, faţă de Domnul Hristos, pentru credincioşi, prin credincioşi. Sau când zice: „Ţi-l trimit pe el, chiar inima mea" (Filimon 1, 12), arată că se identifică cu omul pe care îl recomandă. Dacă citim Noul Testament cu gândul de a descoperi calităţile Sfântului Apostol Pavel, ne putem da seama de calităţile lui, aşa cum reies din Sfânta Scriptură.

– Spuneţi-ne ceva din viaţa dumneavoastră.

– Dragă, din viaţa mea, ce să vă spun?... Am dus o viaţă despre care acum, la bătrâneţe, pot să zic că a fost o viaţă frumoasă, o viaţă luminoasă, o viaţă în legătură cu Dumnezeu, cu credinţa în Dumnezeu, cu slujba, cu bucuria din credinţă... N-am ceva deosebit să spun.

Am făcut o şcoală specială la Cluj, timp de cinci ani, între 1935-1940 (eu sunt nevăzător din copilărie). Apoi am întrerupt doi ani şi am reluat la Timişoara, la un liceu de văzători, pe care l-am terminat în 1948. Am urmat Teologia la Sibiu, între 1948-1952, iar din 1953 sunt la mânăstire. Gândiţi-vă, chiar de la 1 aprilie! E ceva, nu? M-am dus o dată cu păcălelile!

A fost frumos, a fost bine, m-am făcut călugăr în anul în care m-am dus acolo, în 15 august; după şapte ani, am fost hirotonit diacon; am stat 23 ani diacon şi am fost hirotonit preot acum 11 ani.

A fost frumos, a fost bine, ce să spun altceva? Nu ştiu ce-or spune cei care-or zice ceva despre mine la înmormântarea mea... Mai zilele trecute am fost la Floreşti şi a vorbit un părinte acolo; după ce-am ţinut eu o predică, a vorbit despre mine; şi i-am zis că eu n-aş fi vorbit aşa despre mine.

– Cum trebuie să ţină postul un om suferind sau un copil în creştere?

– Cum poate. Un om suferind, în orice caz, e dezlegat, fiindcă boala e postul lui. Dacă vrea să postească şi poate, n-avem nimic împotrivă, însă cei bolnavi în general nu sunt obligaţi la post.

În privinţa postului eu sunt mai elastic, mai ales pentru cei care nu-şi gătesc singuri.

– Sfinţii pe care i-a cinstit şi la care s-a rugat creştinul în timpul vieţii, deci sfinţii ocrotitori, ce rol au după ce moare creştinul? Îl ajută să treacă prin vămile văzduhului?

– Da, îl ajută. Acuma, cu vămile văzduhului e o treabă, că noi credem că-L purtăm pe Domnul Hristos în noi, şi-atunci nu ne este frică de vămile văzduhului, pentru că dacă e Hristos în noi, fug dracii de noi. Cum spune rugăciunea de mulţumire după Sfânta Împărtăşire? „Ca de foc să fugă de mine tot lucrul rău, toată patima". Sau: „Să învie Dumnezeu şi să se risipească vrăjmaşii Lui"; sau: „Când Te-ai pogorât la moarte, Cela ce eşti viaţa cea fără de moarte, atunci iadul l-ai omorât cu strălucirea dumnezeirii". Asta înseamnă că şi în noi nimiceşte Dumnezeu iadul.

Asta, cu vămile văzduhului, e o chestiune mai mult aşa, de explicaţie, a unora, ca să se pună în evidenţă unele păcate, unele rele. Or, în realitate, eu cred că dacă omul s-a lăsat o dată de păcate şi este cu Domnul Hristos, nu mai vine niciun drac să se apropie. Nici la vămi, nici în altă parte.

– Ce părere aveţi despre legea lui Moise, a fost ea o lege exagerată? De exemplu, legea talionului: „Dinte pentru dinte şi ochi pentru ochi" (Ieşirea 21, 24).

– A fost o lege care era pe atunci, în special pentru a se înlătura relele. Adică omul nu trebuia neapărat să piardă un ochi, decât în măsura în care a scos un ochi; în cazul acesta, legea era prohibitivă, nu era pedepsitoare. Adică, dacă eu voiam să nu-mi scoată cineva un ochi, nu scoteam nici eu un ochi. Aşa a fost dată legea atunci, pentru vremea aceea. Acum e mai multă îngăduinţă, dar oamenii fac rele... Câteodată, poate că ar fi bine să li se aplice o lege mai drastică.

– Ne puteţi spune ce este adevărul?

– Păi, şi pe Domnul Hristos L-a întrebat Pilat ce este adevărul.

Adevărul este Hristos: „Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6); şi Evanghelia Lui, bineînţeles. „Cuvântul Tău este adevărul" (Ioan 17, 17), a spus Domnul Hristos în rugăciunea dinainte de Pătimire, iar noi spunem aceasta în rugăciunile pentru cei răposaţi.

– Toate virtuţile, cum sunt smerenia, iubirea, rugăciunea, sunt daruri ale lui Dumnezeu, ceea ce înseamnă că dacă Dumnezeu nu i le-a dat cuiva, acela, oricât s-ar strădui, tot nu le are. Şi atunci, ce poate face omul?

– Nu se poate ca Dumnezeu să nu dea ceea ce vrea El să aibă omul. Dumnezeu ne dă aceste daruri şi virtuţi, dar şi cu osteneala omului. Omul are în fiinţa lui nişte capacităţi... de exemplu capacitatea de a iubi, însă ea trebuie organizată, trebuie ordonată. Porunca ne face să salvăm iubirea, pe care noi o avem, însă, dacă e împătimită, nu e organizată după porunca lui Dumnezeu.

Sfântul Maxim Mărturisitorul, în *Capetele despre dragoste* (Filocalia, vol. II), vorbeşte despre trei feluri de dragoste: dragoste după poruncă, dragoste firească şi dragoste împotriva firii. Şi zice că dragostea după poruncă o au cei nepătimitori. Silinţa de a fi nepătimitor pune în valoare virtuţile şi reglementează capacitatea de a iubi. Cel ce pe unii îi iubeşte, iar pe alţii îi urăşte, cel ce pe acelaşi uneori îl iubeşte, iar alteori îl urăşte, cel ce pe unii îi iubeşte mai mult, iar pe alţii mai puţin, zice Sfântul Maxim Mărturisitorul că încă nu împlineşte porunca lui Dumnezeu, Care spune să-l iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi. Bineînţeles, acestea sunt chestiuni de vârf... Domnul Hristos ne dă porunci, ne dă principii, pe care noi le împlinim după puterea noastră şi nădăjduim la mila lui Dumnezeu. Ceea ce nu putem noi, la măsurile noastre, poate Dumnezeu şi completează El ceea ce nu putem noi. În orice caz, dacă suntem hotărâţi pentru bine, Dumnezeu ne ajută, ne dă darul acesta.

– Spuneţi-ne ceva despre acel mare părinte Arsenie Boca.

– Părintele Arsenie Boca a fost un om care prin naştere a fost înzestrat cu nişte calităţi pe care, dacă cineva nu le are, nu le poate dobândi. A fost o personalitate puternică, cu nişte daruri de la Dumnezeu, pe care le avea în mod deosebit faţă de alţii. La acestea, s-a adăugat cultura lui, care n-a fost numai teologică, ci a fost şi o cultură laică bine pusă la punct, inclusiv cu cunoştinţe de medicină. Acel cuvânt de ordine pe care l-a spus el: „Oxigen, glicogen, somn, să-ţi păstrezi hormonii şi să ai concepţie de viaţă creştină" arată că avea cunoştinţe de medicină. Avea în vedere fizicul omului, pentru că omul e o fiinţă psiho-fizică şi nu poţi să neglijezi fizicul în favoarea sufletului, între suflet şi trup existând un raport direct proporţional. Dacă vrei să ai un suflet care înţelege, care se angajează, trebuie să ai şi partea fizică pusă în rânduială. Iar părintele avea în vedere lucrurile acestea.

În Pateric se spune: „Îi ajunge călugărului, de va fi nevoitor, un ceas de somn pe noapte". Să ştiţi că eu, dacă l-aş întâlni pe părintele care a zis vorba asta, i-aş spune că n-are dreptate. Şi Părintele Arsenie zicea că trebuie cel puţin şase ore de somn continuu pe noapte. Sunt nişte lucruri de care te izbeşti... Sfântul Moise Arapul spunea că s-a păgubit mai mult din multa priveghere, din multa osteneală şi din puţina mâncare decât din mâncare multă şi din somn mult. Pentru că, tot forţându-se să doarmă puţin, a ajuns în situaţia să nu mai poată dormi şi cerea de la Dumnezeu puţin somn. Aşa că trebuie o dreaptă judecată, un echilibru în toate. Numai aşa se poate ajunge unde trebuie să se ajungă.

Iar Părintele Arsenie avea acest echilibru, această conştiinţă. De exemplu, cineva a venit la el şi i-a spus: „Părinte, nu ştiu ce se întâmplă cu mine, că am început să uit", asta fiind în vremea postului, când făceau nişte nevoinţe. Şi părintele i-a zis: „Mă, mai încet cu postul!" De ce? Pentru că îşi dădea seama că există o legătură între trup şi suflet.

Părintele avea o putere de sinteză deosebită, o putere de pătrundere deosebită. Poate că uneori era spontan şi risca anumite afirmaţii pe care le făcea, dar în orice caz, avea curajul acesta al opiniei, pe care nu l-am întâlnit la alţi oameni, la alţi călugări; cunoştinţe teologice am mai întâlnit.

Mie, de exemplu, mi-a spus Părintele Arsenie, personal, odată, când am fost la el: „Bagă de seamă: cunoştinţe teologice pot avea şi necredincioşii. Însă nu acesta e lucrul de căpetenie, ci lucrul de căpetenie este trăirea religioasă". Şi mi-a adus aminte, atunci, de un cuvânt din slujbele noastre – să ştiţi că eu ţin foarte mult la slujbele noastre –, şi anume prima catavasie de la Înălţarea Domnului: „Cu dumnezeiescul nor fiind acoperit gângavul – e vorba de Moise –, a spus Legea cea scrisă de Dumnezeu. Căci scuturând tina de pe ochii minţii, vede pe *Cel ce este* şi se învaţă cunoştinţa Duhului, cinstind cu dumnezeieşti cântări". Deci cântările lui Moise au venit după ce şi-a curăţit tina de pe ochii minţii şi a învăţat cunoştinţa Duhului, după ce a fost învăluit cu dumnezeiescul nor. Asta este calea cea adevărată, când ai ajuns să ai o experienţă a întâlnirii cu Dumnezeu, când ai ajuns să te uimeşti de Dumnezeu. Pentru că spune Sfântul Isaac Sirul: „Încă nu L-a cunoscut pe Dumnezeu cel ce nu se minunează de Dumnezeu". Dacă nu te minunezi de Dumnezeu, încă nu L-ai cunoscut pe Dumnezeu; şi-atunci, cântările tale (şi cele pe care le cânţi, şi textele pe care le citeşti) de fapt nu sunt ale tale, ci sunt ale altora, spuse şi de tine, cu participarea câtă o poţi avea. Or, când ai ajuns să te minunezi de Dumnezeu, atunci izbucneşti din sufletul tău cântări realizate de Duhul Sfânt, Care este lucrător în tine; sau cântările de la sfintele slujbe, pe care le cânţi, şi textele pe care le citeşti sunt izvorâte din sufletul tău.

De pildă, în Filocalie, în volumul al IV-lea, este o scriere despre Avva Filimon, în care ucenicul îl întreabă cum se face că dintre toate cărţile Scripturii cel mai mult citeşte din Psaltire. Şi el zice: „Frate, atâta dar a pus Dumnezeu în sufletul meu, din psalmi, încât sunt ca şi când eu aş fi autorul lor". De multe ori m-am gândit la cuvântul acesta al Avvei Filimon şi am zis că şi pentru mine, doi psalmi sunt de parcă eu i-aş fi făcut: Psalmul 22: „Domnul este păstorul meu..." şi Psalmul 102, mai ales în partea unde se spune: „Cât este de departe cerul de pământ, atât e de mare bunătatea Lui (Dumnezeu) spre cei ce se tem de Dânsul./ Cât e de departe răsăritul de apus, atât a depărtat El de la noi fărădelegile noastre./ Cum miluieşte un tată pe copiii săi, aşa-i miluieşte Domnul pe cei ce se tem de Dânsul". Partea asta îmi place cel mai mult, parcă aş fi făcut-o eu. Dar n-am făcut-o, am primit-o şi mi-am împropriat-o. Acesta este rostul nostru, de a ne împropria cuvintele pe care le spunem, cântările pe care le cântăm.

Or părintele mi-a atras atenţia asupra acestei alcătuiri de la Înălţarea Domnului: „Cu dumnezeiescul nor fiind acoperit gângavul - Moise adică -, a spus Legea cea scrisă de Dumnezeu", deci numai după ce a fost învăluit cu dumnezeiescul nor, cu Duhul Sfânt; „Căci, scuturând tina de pe ochii minţii, vede pe *Cel ce este* – pe Dumnezeu, căci Dumnezeu a zis: «Eu sunt Cel ce sunt»[2] – şi se învaţă cunoştinţa Duhului, cinstind cu dumnezeieşti cântări".

Aşa a fost părintele, un om care s-a impus în conştiinţa oamenilor prin personalitatea lui. Adică noi nu putem fi Părintele Arsenie, pentru că nu avem calităţile pe care le-a avut el de la Dumnezeu. Cultura noastră teologică sau viaţa pe care o ducem nu ne-a adus la măsurile acelea pe care le-a avut părintele prin înzestrarea lui.

La Sibiu, când am mers eu la Teologie, era arhiereu-vicar un părinte, Preasfinţitul Teodor Scorobeţ, un om tare cumsecade, un om blând, un om liniştit. Mie-mi plăcea tare mult de el. Şi, când m-a prezentat pe mine Mitropolitul Mladin (Părintele Mladin de atunci) ca un candidat la Teologie, i-a spus Preasfinţitului că sunt fără vedere. Şi Preasfinţitul zice: „Nu-i nimic, dă Dumnezeu alte daruri". Aşa a fost de mângâietor cuvântul acesta al Preasfinţitului pentru mine!

Şi odată, vorbind cu Părintele Dumitru Călugăr de la Sibiu – care glumea şi zicea că noi suntem călugări făcuţi, dar el e născut călugăr, că-l cheamă Călugăr din copilărie –, am zis: oare prin ce osteneală a ajuns Preasfinţitul la aşezarea asta sufletească? Şi Părintele Călugăr zice: „Prin osteneala lui Dumnezeu, că aşa l-a lăsat Dumnezeu". Adică dacă îţi dă Dumnezeu un dar, acela e un dar pe care îl ai şi îl foloseşti; dar dacă nu-l ai de la Dumnezeu în mod special (pentru că Dumnezeu nu are cu tine

[2] Ieşirea 3, 4.

planul pe care-l are cu cel căruia i-a dat darul), nu poţi ajunge să dobândeşti darul prin nişte mijloace, oricare ţi-ar fi osteneala. Pentru că noi, de obicei când Îi slujim lui Dumnezeu, nu-I slujim ca să ne dea un dar oarecare, ci Îi slujim lui Dumnezeu pentru că „cu vrednicie şi cu dreptate este a ne închina Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, Treimii celei de o fiinţă şi nedespărţite" (Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur). Prin urmare, Îi slujim lui Dumnezeu pentru că aşa trebuie, pentru că nu putem să nu-I slujim lui Dumnezeu. Iar darurile vin dacă vrea Dumnezeu, unde şi cât ştie Dumnezeu.

Aşa că Părintele Arsenie a avut o înzestrare nativă deosebită.

– Despre minunea de la Lanciano...

– Nu ştiu nimic, aud pentru prima dată.

– ...Un călugăr s-a îndoit de Prefacerea Darurilor în Sfintele Taine şi acestea s-au prefăcut în sânge şi carne, rămânând până azi sub această formă.

– Mai sunt istorisiri din acestea şi în Pateric.

– Dacă minunea e autentică, atunci de ce noi, ortodocşii, nu ne putem împărtăşi din acelaşi potir cu ei?

– Dragă, Biserica întotdeauna a fost exclusivistă, adică nu a considerat că şi în altă parte sunt darurile pe care le are ea. Din cauza aceasta nu îngăduie, poate dintr-o iconomie oarecare, fiindcă am ajunge să nu preţuim Tainele noastre, dacă preţuim Tainele altora. Cred că acesta este motivul, dar nu putem nici să fim exclusivişti şi să zicem că acolo nu se întâmplă Prefacerea... deşi nu putem nici să afirmăm lucrul acesta, pentru că dacă nu-l afirmă Biserica, nu-l putem afirma nici noi, sau, dacă-l afirmăm, e o părere personală.

– După 1989 au pătruns foarte multe secte în ţară. Ce credeţi că ar trebui făcut pentru a le arăta calea cea dreaptă? Ar trebui oare să facem şi noi adunări ca ei sau să ieşim la propovăduire în afara bisericii? Aş vrea să indicaţi mai multe soluţii.

– Soluţia este asta: să fim ortodocşi cum trebuie şi să putem să-i convingem şi pe alţii să fie aşa. Eu am spus mai înainte că de la ortodocşi nu merge nimeni la sectanţi. Cineva care-i ortodox cu adevărat şi trăieşte ortodox nu poate să fie altceva decât ceea ce este; iar cei care nu au o trăire ortodoxă autentică, aceia pot să ajungă şi în altă parte.

Să ştiţi că-i mai greu să fii ortodox decât să fii sectar, fiindcă un sectar zice că-i mântuit gata şi că nu mai trebuie să postească (decât când vrea el), că nu trebuie să facă anumite lucruri. Şi bineînţeles că e mai comod aşa, iar oamenii ajung mai uşor acolo decât unde li se spune că trebuie să posteşti

miercurea şi vinerea, că trebuie să posteşti în Postul Paştilor şi în celelalte, că trebuie să mergi la biserică ş.a.m.d. Noi nici nu trebuie să facem altceva decât ceea ce facem: să ne împlinim datoriile, acolo unde suntem, şi să trăim o viaţă autentică ortodoxă; pentru noi, aceasta este esenţial.

Şi oamenii, dacă pot să înveţe un lucru, este că credinţa noastră ortodoxă este credinţa moşilor şi a strămoşilor noştri, credinţa domnitorilor, care au făcut atâtea mânăstiri, credinţa Sfântului Constantin Brâncoveanu, care s-a jertfit pentru Hristos; iar a renunţa la această credinţă înseamnă a renunţa la tot ceea ce ţine de credinţă şi de neam.

– Ce să facem atunci când nu ne putem ruga?

– Să încercăm totuşi să ne rugăm sau să aşteptăm o vreme când putem să ne rugăm.

– Am auzit de foarte multe ori că cea mai mare filosofie este să te gândeşti la moarte. Personal, gândind la aceasta, ajung la deznădejde. Deci cum trebuie să ne gândim la moarte, astfel încât să ne zidim?

– Să ştiţi că, dacă-i filosofie să gândeşti la moarte, e mai mare filosofie să gândeşti la viaţă. Filosofia să gândeşti la moarte este în sensul că nu trebuie să ne lipim de lucrurile pământeşti mai mult decât este necesar, să nu căutăm o afirmare a lor peste trebuinţă. Acesta este rostul filosofiei acesteia, a gândului la moarte.

Să ştiţi că eu nici nu mă pot gândi la moarte! Nu ştiu unde-oi ajunge... la' bine ajung, în orice caz! De ce cred că ajung la bine? Pentru mila lui Dumnezeu, dacă-i vorba, nu pentru faptele mele. La noi la mânăstire, Părintele Serafim zicea că Dumnezeu n-are pe nimeni de pierdut. Dacă vrea omul să se piardă, se poate pierde, dar Dumnezeu nu vrea să-l piardă. Şi cred în cuvântul spus de Părintele Arsenie: „Iubirea lui Dumnezeu faţă de cel mai mare păcătos e mai mare decât iubirea celui mai mare sfânt faţă de Dumnezeu".

Însă metodele de îmbunătăţire şi de gândire duhovnicească sunt diferite, nu putem să folosim aceleaşi metode, pentru că nu se potrivesc cu noi.

De pildă, undeva se spune că un sfânt, un părinte din Pateric, zicea că toată lumea se mântuieşte, numai el nu se mântuieşte. Nu cred că e corect să spui lucrul acesta, pentru că mântuirea nu atârnă numai de om, ci atârnă şi de Dumnezeu, e şi Dumnezeu la lucru în mântuirea omului. Eu cred că se vor mântui mult mai mulţi decât credem noi că se vor mântui.

Important este să avem încredere în bunătatea lui Dumnezeu şi să-I slujim lui Dumnezeu, pentru bunătatea Lui. Şi atunci, nu avem motive să ne gândim la moarte, ci avem motive să ne gândim la bunătatea lui Dumnezeu, la rai, la viaţa veşnică... Dar şi în acest fel, tot ne dezlipim de lucrurile acestea şi nu mai ţinem aşa de mult la ele, ca necredincioşii.

Iar în ceea ce-l priveşte pe părintele acela, care zicea că numai el nu se mântuieşte, nu cred că avea dreptate, adică n-avea dreptate să-L nedreptăţească pe Dumnezeu. Însă era metoda lui, e o metodă pe care o folosea el, dar care nu se potriveşte cu ceea ce credem noi şi cu ceea ce gândim noi despre mântuire. Personal, cred că mântuirea este o chestiune care trebuie urmărită prin legătura cu Dumnezeu, prin slujirea lui Dumnezeu, nu prin părerile noastre despre mântuire. Aşa că, dacă nu mă gândesc la moarte şi mă gândesc la viaţă, tot mă gândesc la ceva care mă ajută.

– Pentru a dobândi trăirea la sfintele slujbe şi la rugăciuni, ce trebuie să fac? Mă lupt să respect legile lui Dumnezeu, dar mă simt mereu împietrită.

– Păi, te simţi deocamdată, dar faci lucruri de om credincios şi înaintezi în credinţă. Faci cu efort ceea ce vei putea să faci, cu vremea, fără efort.

– Ce este smerenia şi cum se poate dobândi?

– „Smerenia este virtutea care nu se arată”, zice Sfântul Francisc de Sales, din Apus. Smerenia este un dar fără de nume, pe care-l cunoaşte numai cel care îl are. Este o virtute prin care omul se supune lui Dumnezeu, primind învăţătura, dându-I dreptate lui Dumnezeu. Această virtute ne face să ne cunoaştem pe noi înşine, să cerem mai mult darul lui Dumnezeu, văzând insuficienţele noastre.

Smerenia este un rezultat al conştiinţei păcătoşeniei, iar în măsura în care avem această conştiinţă, avem smerenia vameşului şi smerenia femeii păcătoase.

Însă smerenia mai poate fi şi o smerenie a Maicii Domnului şi a Sfântului Ioan Botezătorul, care este rezultatul virtuţilor: cu cât înaintează omul în virtute, cu atât se coboară mai mult în smerenie, ştiindu-se colaborator al lui Dumnezeu şi dator mai mult lui Dumnezeu, pentru această cinstire dată de Dumnezeu omului.

La smerenie se ajunge prin observarea de noi înşine, prin cunoaşterea de noi înşine, prin împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, prin constatarea insuficienţelor noastre, prin faptul de a-I da dreptate lui Dumnezeu, prin ascultare, prin osteneala de a ne depăşi pe noi înşine, de a dobândi smerenia. Şi mai ales prin rugăciune, pentru că smerenia, dacă este un dar al lui Dumnezeu, fără de nume, cunoscut numai celui care se roagă, se dă de către Dumnezeu mai ales celui ce se roagă.

– Ce ne puteţi spune despre cuvântul: „Pocăinţa se face cu faţa spre viitor”?

– Este un cuvânt care-mi place mie, un cuvânt pe care de fapt nu l-am auzit de la nimeni, dar eu îl spun mereu: Pocăința se face cu fața spre viitor, nu cu fața spre trecut. Fiecare dintre noi am realizat un trecut al nostru. Până în clipa de față, avem un trecut și avem un prezent. Prezentul este timpul nostru adevărat: toate le realizăm în prezent și le realizăm în prezent pentru trecut și pentru viitor. Chiar și în veșnicie, viitorul îl vom trăi tot ca prezent.

În Sfânta Evanghelie se spune că Sfântul Ioan Botezătorul le zicea oamenilor: „Faceți roade vrednice de pocăință" (Luca 3, 8), asta însemnând că pocăința nu trebuie să fie goală, ci pocăința trebuie să fie plină, făcând în prezent roade vrednice de pocăință. Cum ar zice Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Efeseni: „Cel ce a furat să nu mai fure, – și nu se oprește la aceasta, ci zice, mai departe – ci mai vârtos să lucreze cu mâinile sale, ca să aibă de unde să dea milostenie". Deci arată că pocăința trebuie făcută cu ceva pozitiv.

Noi nu suntem niște tânguitori, cu fața spre trecut, ci suntem niște activi, cu fața spre viitor, vrând să realizăm în viitor ceea ce n-am realizat în trecut. Pentru că păcatele, o dată făcute, nu mai pot fi compensate; nu poți face altceva pentru păcatele pe care le-ai făcut, dar poți să te pregătești ca să faci virtuți care să te oprească pentru viitor să mai păcătuiești și să înmulțești păcatele. E un fel de contracarare a păcatelor de odinioară, un fel de astupare a lor.

Asta înseamnă să faci pocăință cu fața spre viitor, adică să nu te tânguiești pentru cele irecuperabile, ci să te silești pentru cele de care ești capabil. Eu le spun oamenilor mereu să astupe trecutul negativ cu un trecut pozitiv, să-l astupe cu o viață care să-i recomande măcar de acum încolo. Asta-i pocăința cu fața spre viitor.

– La Judecata de Apoi, un călugăr ascet, care a trăit în pustie ma mult timp, are mai multă trecere decât un călugăr care a trăit toat viața numai în mânăstire?

– Nu, n-are! Adică, Dumnezeu îl știe pe fiecare, dar se consideră c viața de obște e superioară vieții de pustnic, în înțelesul că în viața de obșt îi poți ajuta pe cei din jur și totodată te poți verifica. Sfântul Ioan Casia spune că cel din pustie nu are posibilitatea să-și cunoască patimile și d aceea patimile de multe ori cresc în el fără să fie observate, pe când cel di viața de obște are posibilitatea să-și vadă insuficiențele și să și le corecteze. Acesta e un punct de vedere, dar până la urmă Dumnezeu ști care e mai primit. Fiecare poate fi primit de Dumnezeu pentru intențiile pentru realizările lui.

Dacă mă duc în pustie, mă duc cu nădejdea că acolo sunt mai de folos prin rugăciunea pe care o fac; dar Dumnezeu ştie dacă sunt, pentru că Sfântul Ioan Scărarul vorbeşte şi despre nişte pustnici care nu-şi împlinesc datoriile sau care nu se realizează aşa cum cred ei că s-ar realiza.

Până la urmă, Dumnezeu ştie de toate... Fiecare să-şi împlinească datoriile în conformitate cu chemarea pe care o simte.

Eu, de exemplu, îmi doream odinioară să stau undeva la pustnicie, dar nu pentru pustnicia însăşi, ci pentru a mă verifica din anumite puncte de vedere: să văd ce gânduri îmi vin, să văd cum mă raportez la nişte situaţii speciale... Pentru că eu, în cei şaizeci şi cinci de ani de viaţă, încă n-am trăit nicio zi în care să nu mă întâlnesc cu vreun om şi nu ştiu cum este această golire totală de orice relaţie simţită.

– Pentru că suntem în Postul Paştelui, vorbiţi-ne despre iubire.

– Despre iubire trebuie vorbit totdeauna, nu numai în Postul Paştilor. Iubirea este o capacitate a omului, care trebuie reglementată după porunca lui Dumnezeu. Să-L iubim pe Dumnezeu mai presus de orice, şi pe aproapele nostru ca pe noi înşine. Însă aceasta este până la urmă o performanţă, pentru că nu ştiu cine poate spune cu siguranţă şi cu convingere că-L iubeşte pe Dumnezeu mai presus de orice, iar pe aproapele său, ca pe sine însuşi. Însă acesta este principiul, aceasta este porunca.

Noi totdeauna trebuie să ştim că suntem datori cu iubire faţă de oameni. Suntem datori! „Să ne iubim unii pe alţii, ca într-un gând să mărturisim". Suntem datori cu iubirea! Niciodată nu trebuie să considerăm că ne-am împlinit datoria de a iubi. Există o iubire care se realizează spontan. Cred că ştiţi versurile din cântecul acela popular:

Pe la poarta cui mi-e drag,
Treabă n-am, şi tot îmi fac,
Pe la care mi-e urât,
Am treabă, şi nu mă duc.

E o aşezare, o stare sufletească pe care oamenii o exprimă în felul acesta. Pentru că e o realitate: există o iubire spontană, o iubire care se realizează nu pe bază de poruncă, ci pe bază de spontaneitate.

Pe oameni îi primeşti în suflet cum sunt, pentru că să ştiţi că dacă iubeşti pe cineva, îl iubeşti cu defecte cu tot, iar dacă nu-l iubeşti, nu-l iubeşti nici cu calităţile pe care le are. Deci există o spontaneitate în iubire. Aceasta nu este reglementată de poruncă şi nu este după poruncă, ci este din capacitatea noastră şi din aşezarea noastră. Dacă poţi să iubeşti pe cineva în felul acesta, iubirea trebuie lărgită şi la cei pe care nu poţi să-i primeşti în suflet şi pe care nu poţi să-i iubeşti.

A iubi pe cineva înseamnă a-l primi în suflet, a-l purta în suflet, a ți-l face propriu, a-l avea și în inimă, nu numai în afară de tine, ci mai ales înăuntrul tău. În privința aceasta, vă spun o poezie:

Te port în mine
de Zorica Lațcu

Te port în suflet, ca pe-un vas de preț,
Ca pe-o comoară-nchisă cu peceți,
Te port în trup, în sânii albi și grei,
Cum poartă rodia sămânța ei.
Te port în minte, ca pe-un imn sfințit,
Un cântec vechi, cu crai din Răsărit.
Și port la gât, neprețuit șirag,
Strânsoarea cald-a brațului tău drag.
Te port în mine tainic, ca pe-un vis,
În cer înalt de noapte te-am închis.
Te port, lumină rumenă de zori,
Cum poartă florile mireasma lor.
Te port pe buze, ca pe-un fagur plin,
O poamă aurită de smochin,
Te port în brațe, horbote subțiri,
Mănunchi legat cu grijă, fir cu fir.
Cum poartă rodul floarea de cais,
Adânc te port în trupul meu și-n vis.

Asta înseamnă să iubești pe cineva cu adevărat și chiar după poruncă.

– În legătură cu masoneria...

– Nu mă mai întrebați de-astea, că nu știu! Sunt niște lucruri pe care nu trebuie să le avem în vedere, trebuie să fie străine de noi. Dacă auzim de masoni, noi nu suntem! Dacă auzim de francmasoni, nu vrem să fim! Nu suntem și nu vrem să fim! Și cu asta, basta!

– E bine ca o nuntă să se facă cu aprobare în zilele de post? De ce se dă dezlegare?

– Nu știu de ce se dă dezlegare, însă ar fi bine ca oamenii să nu ceară dezlegare. Dezlegarea se dă fiindcă se cere. Dar ar fi bine ca oamenii, știind lucrul acesta, să nu se pună în situația de a cere niște lucruri care sunt cu lipsă pentru ei și care poate de multe ori sunt după aceea considerate și ca niște lucruri care era bine să nu fie făcute așa. În momentul în care știi că nu se face atunci nuntă, nu faci. Asta înseamnă rânduială. Adică rânduiala pornește de la noi înșine.

– E posibilă o împărtăşire săptămânală pentru un mirean?

– Da, de ce să nu fie? Păi, nu se spune la toate Liturghiile: „Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste să vă apropiaţi"? Nu zice: „Dar numai dac-au trecut şase săptămâni".

– Credeţi că în viitor Biserica Ortodoxă se va uni cu Biserica Catolică?

– Dragă, ce nu poate face omul, poate Dumnezeu. Eu n-am de unde să ştiu, totuşi cred că în generaţia noastră n-o să fie.

– Cum îi pot ajuta copiii pe părinţii puţin credincioşi în faptă sau care refuză Spovedania şi Sfânta Împărtăşanie?

– N-au cum... Să le spună de două-trei ori şi după aceea să-i lase, cu gândul la Dumnezeu, că totuşi va schimba Dumnezeu ce va trebui.

– Ce este raiul?

– Raiul este locul şi starea sufletelor care sunt în legătură cu Dumnezeu. Raiul noi îl gândim de obicei ca fiind după moarte, dar de fapt nu-i aşa: raiul începe de aici, de pe pământ. Biserica este raiul cel de pe pământ, este cerul cel de pe pământ.

Sfânta Liturghie este împărăţia lui Dumnezeu aici, pe pământ; doar şi începe cu cuvintele: „Binecuvântată este împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor". La Sfânta Liturghie îi închipuim pe heruvimi – pentru că aducem întreit sfântă cântare Preasfintei Treimi – şi cântăm cu îngerii şi ca îngerii: „Sfânt, sfânt, sfânt, Domnul Savaot". Deci împărăţia lui Dumnezeu pe pământ este Sfânta Liturghie, iar raiul cel de pe pământ începe aici. O Liturghie trăită duhovniceşte este, de fapt, o experiere a împărăţiei lui Dumnezeu aici, pe pământ, este un început de rai.

Şi apoi, aşezarea sufletească în care se face simţită prezenţa lui Dumnezeu transformă şi sufletul omului în cer. Zorica Laţcu are o poezie intitulată „Cer nou":

Cer nou

de Zorica Laţcu

Grăit-am ieri cu Domnul prin lacrimi şi i-am spus:
„De noi cum nu ţi-e silă, Preascumpul meu Iisus?
Cum nu-ţi întorci Tu faţa cu silă de la noi
Şi cum mai vrei să suferi făptura de noroi?
Cum vrei să calce-n lume piciorul Tău curat
Cel care peste aripi de înger a călcat?

Cum poala prea curată, Stăpâne, n-o fereşti,
În tină omenească să nu ţi-o murdăreşti?
Cum poţi să suferi, Doamne, miros de putregai,
Când ai tămâia dulce a crinilor din rai?
Cum suferi bezna noastră, Tu, soare strălucit,
Cum poţi să rabzi ocara, Tu, Domnul prea slăvit?
Şi cum, fiind căldura iubirilor cereşti,
În inima mea rece Tu vrei să locuieşti?
Tu, cel ce stai în ceruri cu mari luminători,
În iadul meu, Stăpâne, cum vrei să Te cobori?

Ca Petru, ani de-a rândul te-am izgonit mereu:
Ieşi de la mine, Doamne, că păcătos sunt eu.
Dar n-ai plecat! Ba încă, cu pasul tău curat,
Ai coborât tot cerul în iadul meu spurcat.
Cu pasul Tău pe mine de tot m-ai curăţit,
Cu raza Ta tot chipul Tu mi l-ai strălucit.
Cu focul Tău pe mine, cel rece, m-ai aprins
Şi peste sărăcia mea goală ai întins
Un colţ al hainei Tale şi m-ai făcut bogat,
Mi-ai dat inel, coroană, porfiră de-mpărat.
Mi-ai încăput în suflet, Tu, Cel neîncăput,
Şi sufletul meu, iată, cer nou Tu l-ai făcut.
În sufletul meu astăzi Tu Însuţi locuieşti
Cu Maica Preacurată, cu cetele cereşti.

Şi pentru toate-acestea, Iisuse preaiubit,
În cerul nou din suflet să fii în veci slăvit."

Şi sufletul omenesc devine cer nou, devine rai, rai cuvântător, aşa cum zicem noi despre Maica Domnului. Pentru că Domnul Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Se întrupează în continuare în sufletele credincioşilor. Iar când ai simţirea aceasta, că lumea nu mai trăieşte în tine, ci trăieşte Hristos în tine, eşti deja în sfera raiului.

– Pentru că ne-aţi spus atâtea poezii de Zorica Laţcu, vă rugăm să ne spuneţi ceva despre Zorica Laţcu.

– Zorica Laţcu a fost o poetă din Braşov, născută în 1917. S-a născut cu o infirmitate congenitală, avea o nestăpânire de sine, dezordine în mişcări, tot timpul era într-o mişcare, într-o zbatere şi se exprima greu. Asta

însă n-a împiedicat-o să realizeze nişte poezii extraordinar de frumoase, cred că v-aţi dat seama. Eu, dacă mi-am împodobit mintea cu ele, mi-am împodobit-o pentru că sunt frumoase cu adevărat şi sunt odihnitoare.

A fost fiică de intelectual – tatăl ei a fost prefect de Braşov. A terminat liceul în Braşov şi a urmat apoi *Filologie clasică (greacă şi latină)*, precum şi *Limba şi literatura franceză*. A devenit licenţiată în aceste două facultăţi, la Cluj şi la Sibiu, şi a lucrat apoi în cadrul Universităţii, mai ales în muncă de cercetare, pentru că nu putea scrie uşor şi de aceea n-a putut lucra în învăţământ.

În 1948, după ce l-a cunoscut pe Părintele Arsenie şi după ce s-a convins că viaţa călugărească pentru ea este o viaţă pe care o poate trăi şi pe care şi-o doreşte, a ajuns în Mânăstirea Vladimireşti, de lângă Tecuci, unde a stat până la desfiinţarea mânăstirii, în 1956. În acel an, desfiinţându-se mânăstirea, a avut şi ea de suferit, a avut nişte ani de detenţie.

După ce s-a întors de la închisoare, a stat cu o maică – pe la Brăila, pe undeva – şi apoi, în 1970, s-a întors în Braşov, în casa părintească. Părinţii ei au murit şi a stat acolo până în 1990, când s-a întors la Vladimireşti. Iar în august 1990, a murit la Mânăstirea Vladimireşti, unde şi este înmormântată.

A publicat trei cărţi de poezie:

- *Insula Albă*, în 1944, la Editura Dacia Traiană;
- *Osana luminii*, o plachetă apărută la Editura Episcopiei Clujului, în 1948, din care v-am recitat poezia „Ectenie;
- *Poemele Iubirii*, editată aici, în Craiova, la Editura Ramuri, în anul 1949, pe care eu n-am găsit-o; am găsit numai poezii din ea.

A fost călugărită cu numele Teodosia; deci maica Zorica Laţcu Teodosia sau Teodosia Zorica Laţcu.

Este puţin cunoscută, întrucât cărţile ei au fost interzise, au fost puse la fondul de documentare aproape de la început. Noi căutăm să punem în valoare nişte poezii scrise de ea[3], pentru bucuria aceasta de a înmulţi binele.

Eu zic că a fost deosebită, cu dar de la Dumnezeu. Personal, am cunoscut-o, am lucrat cu ea, am bătut la maşină după dictatul ei – aşa greu cum era – traduceri din limba greacă, predici despre minunile Mântuitorului, despre pildele Mântuitorului.

---

[3] Ulterior conferinţei au apărut două cărţi cu poezii ale Zoricăi Laţcu Teodosia, prefaţate de Părintele Arhimandrit Teofil Părăian: un volum la Editura Semne din Bucureşti, în anul 1999, în care sunt reeditate volumele *Insula Albă* şi *Osana Luminii*; cea de-a doua carte a apărut la Editura Sophia, în anul 2000, cuprinzând volumele *Insula Albă, Osana Luminii* şi *Poemele Iubirii*, poeziile publicate în revista *Gândirea* şi patru volume de poezii în manuscris din Biblioteca Astra din Sibiu.

– Vă mulțumim, părinte, pentru această conferință și pentru răspunsurile la întrebări! Îl rugăm pe Înaltpreasfințitul Mitropolit Nestor Vornicescu să spună câteva cuvinte.

Înaltpreasfințitul Nestor Vornicescu: În numele Mitropoliei Olteniei, cu frățească dragoste, îi mulțumesc Preacuviosului Părinte Arhimandrit Teofil, care a vorbit cu adevărat părintește și frățește.

Iar pentru noi, cei care am audiat, vreau să subliniez cu putere că această conferință și răspunsurile date – țineți cont acum și luați aminte și în viitor! – reprezintă un moment de unicitate.

Dumnezeu să vă răsplătească, Preacuvioase Părinte!

Părintele Teofil: Vă mulțumesc, Înaltpreasfințite Părinte, și mulțumesc tuturor celor care ați fost de față, că mi-ați dat prilejul să spun cuvintele acestea; pentru că am conștiința că ce faci te și face.

Am venit cu încredere, am venit cu dorința de a înmulți binele și bucuria și cred că s-a înmulțit și se va înmulți și de acum înainte binele și bucuria. Dacă va fi așa, înseamnă că n-am venit degeaba; și cred ca și întru aceasta să se preamărească numele lui Dumnezeu și să înaintăm cu toții în bine.

Cel ce unge cu miresme pe altul, zice Sfântul Atanasie cel Mare, el, mai întâi, miroase frumos. Așa că eu am adus mirul gândurilor bune, pe care l-am revărsat peste toți, și mă împărtășesc și eu de bucuria celor care sunteți de față.

Dumnezeu să vă ajute!

DISCIPLINA INTERIOARĂ PRIN RUGĂCIUNEA DE TOATĂ VREMEA

4 noiembrie 1994

– În cazul în care cineva a adresat un blestem cuiva şi nu-şi conştientizează păcatul lui, este posibil ca acest blestem să se întoarcă chiar asupra lui? Iar dacă îşi conştientizează păcatul mai târziu, ce se întâmplă până când îşi conştientizează acest păcat, suferă ceva?

– Dragă, în ceea ce priveşte blestemul, în orice caz există o cenzură dincolo, nu înseamnă că dacă cineva a rostit un blestem, trebuie neapărat să se împlinească în realitate pentru cel blestemat. Păi, sunt atâţia oameni care o fac la furie, la vreme de asuprire sufletească, şi care apoi renunţă, care n-ar vrea să se întâmple aşa.

La mine vin la spovedit, de exemplu, femei, mame care spun că şi-au blestemat copilul. Şi eu le întreb: cum ai zis? Şi eventual îmi spun c-au zis: „Să-l arză focul!", „Să-l mănce moartea!" ş.a.m.d. Zic: bine, dar dacă se întâmplă aşa? „Vai de mine, părinte, păi să nu se-ntâmple!"

Deci oamenii nu rămân pe gândul ăla, şi-atunci nici Dumnezeu nu ţine seama de vorbe nesocotite. Dumnezeu ştie cum şi ce se întâmplă. În orice caz, dacă cineva conştientizează că n-a făcut bine, cere iertare de la Dumnezeu şi Dumnezeu poate să-l ierte şi-l iartă, de fapt.

– Dacă am fost dezamăgită în mod neaşteptat de cineva (întâmplător acel cineva îmi este chiar rudă foarte apropiată), îi acord iertarea mea, dar nu-i mai pot acorda încrederea. Acesta este un păcat?

– Cât priveşte iertarea celor care te-au supărat, aceasta trebuie să fie, pe cât se poate, deplină, pentru că noi zicem: „Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum iertăm şi noi greşiţilor noştri". Însă toate ale omului sunt la nivelul omului, nu poţi să-i ceri unui copil să meargă la acelaşi pas cu un om mare. Faci ce poţi, la măsurile tale, şi de la asta poţi să ajungi, mai departe, la mai mult şi la mai bine.

– Dar dacă nu-i mai pot acorda încredere?

– Da, asta-i o situaţie trecătoare, o situaţie care se dizolvă, cu timpul. Poţi să-i acorzi încredere mai târziu, dacă nu poţi să-i acorzi încredere atunci. Uneori nu poţi să treci peste anumite lucruri; aşa este firea noastră

împătimită. Dar Dumnezeu poate să le rezolve pe toate, iar pentru ce nu putem noi, cerem ajutor de la Dumnezeu, ca să ne ajute El.

– Ce semnifică lacrimile de la rugăciune?

– Lacrimile, după Sfântul Isaac Sirul, sunt puse între minte şi trup: semne ale trupului, semne în trup, despre aşezarea minţii. Sunt un dar de la Dumnezeu, pentru unii – nu toţi îl au şi nu toţi îl pot avea, de fapt. Ştiţi că femeia păcătoasă a udat cu lacrimi picioarele Mântuitorului nostru Iisus Hristos, iar Domnul Hristos a iertat-o, pentru cinstirea pe care I-a adus-o şi pentru faptul că a dorit să fie iertată. Dar nu se spune acelaşi lucru despre fiul risipitor, care şi el a avut o pocăinţă, o întoarcere.

Întoarcerea, pocăinţa în sine este părăsirea păcatului; acesta este esenţialul. Sfântul Isaac Sirul vorbeşte despre lacrimi de întristare şi despre lacrimi de bucurie. Aşezarea sufletească poate fi în sensul acesta, de întristare pentru păcate, şi aceasta poate aduce (şi aduce, la unii) lacrimi; alţii au o sensibilitate pentru bucuria de la Dumnezeu şi pot avea şi din aceasta lacrimi.

Lacrimile nu sunt esenţialul, esenţialul este aşezarea sufletească. Sunt binevenite, sunt dorite... Noi, de exemplu, avem la sfânta slujbă un cuvânt care zice aşa: „Lacrimi dă-mi mie, Dumnezeule, ca oarecând femeii celei păcătoase, şi mă învredniceşte să ud preacuratele Tale picioare, care din calea rătăcirii pe mine m-au izbăvit, şi mir de bună mireasmă să-Ţi aduc Ţie: viaţă curată, întru pocăinţă mie agonisită; ca să aud şi eu glasul Tău cel dorit: «Credinţa ta te-a mântuit, mergi în pace!»".

În această alcătuire de rugăciune, adresată Domnului nostru Iisus Hristos, cerem lacrimi. Păcate avem – poate ca femeia păcătoasă, Dumnezeu ştie câte avem –, dar nu avem aşezarea de lacrimi pe care a avut-o femeia cea păcătoasă, şi atunci zicem: „Lacrimi dă-mi mie, Dumnezeule, ca oarecând femeii păcătoase (cum i-ai dat, oarecând, femeii celei păcătoase) şi mă învredniceşte (e un har special) să ud preacuratele Tale picioare, care din calea rătăcirii pe mine m-au izbăvit".

Şi fiindcă femeia cea păcătoasă a avut şi mir, n-a avut numai lacrimi, zicem: „Şi mir de bună mireasmă să-Ţi aduc Ţie – ce? – viaţă curată". Deci mirul meu este (ar trebui să fie) „viaţa curată, întru pocăinţă mie agonisită"; pocăinţa aduce viaţă curată şi viaţa curată este mirul cu care să ungem preacuratele picioare ale Domnului nostru Iisus Hristos. „Mir să-Ţi aduc Ţie: viaţă curată, întru pocăinţă mie agonisită; ca să aud şi eu glasul Tău cel dorit: «Credinţa ta te-a mântuit, mergi în pace!»". Sunt referiri la femeia cea păcătoasă din Evanghelia de la Luca (7, 36-50).

O evocare a femeii celei păcătoase este şi în următoarea poezie:

Rugăciune
de Zorica Laţcu

Doamne, încă să nu-mi dai
Frumuseţile din rai.
Şi încă nu-mi dărui
Ale slavei bucurii.
Nu mă-ndemn încă să-ţi cer
Fericirile din cer.

Până când prin lume-Ţi duci
Tu, povara Sfintei Cruci,
Până când însângerat
Şi lovit şi înspinat,
Treci pe calea cu dureri,
Fericire cum să-Ţi cer?

Dă-mi, Stăpâne, Crucea Ta
Şi mă-nvaţă a o purta.
Şi în inimă, cu jale,
Dă-mi durerea Maicii Tale
Şi în piept, cu frângere,
Dă-mi a Maicii plângere.

Dă-mi, Stăpâne, să-Ţi sărut
Urma paşilor în lut
Şi mai dă-mi cu sârg s-alerg
Tălpile să Ţi le şterg,
Cu iubirea mea duioasă,
Ca femeia păcătoasă.

Pornim de la femeia păcătoasă, dar de fapt pornim şi mai de jos, în sensul că nu avem lacrimile femeii păcătoase. Cerem de la Dumnezeu, iar dacă Dumnezeu ne va învrednici să udăm cu lacrimi preacuratele Sale picioare, este un semn de îndurare a lui Dumnezeu faţă de noi. Însă facem ceea ce putem, facem la măsurile noastre.

Aduc aminte încă de o poezie, tot de Zorica Laţcu, intitulată *Spovedanie*, care arată procesul de recunoaştere şi de întoarcere.

Spovedanie
de Zorica Laţcu

Doamne, dintr-a inimii prisacă,
Dorurile-n roi spre Tine pleacă.
Lungă-i calea foarte, pân' la Tine...
Cum s-o afle bietele-mi albine?

Fac popas în ierburi înflorite,
Spornic sug dulceață din ispite
Şi să bea din floare dacă-ncearcă
Aripa de pulbere şi-o-ncarcă.
Din măceş, din crini, din mătrăgună,
Mirul florilor în stup l-adună.
Mustul dulce-luminos le-mbată.
Au uitat spre Tine drumul, Tată!
Ca mărgăritarele-n şiraguri,
Lin s-aşază faguri lângă faguri.
Doamne, într-a inimii prisacă,
Dorurile ceară or să-Ți facă
Şi din ceară Ți-oi aprinde Ție,
Mâine, la vecernie, făclie.

– Ce ne puteți spune despre muzica pe care o ascultă tinerii?

– Dragă, în sfârşit... ar fi bine ca oamenii să evite tot ce este împovărător, tot ceea ce este coborâtor. Să ştiți că şi mie-mi place muzica, dar nu-mi place muzică de-asta, zdruhăită. Îmi place muzica frumoasă... chiar şi muzica populară. Ştiți ce mult îmi place mie Dumitru Fărcaş la oboi? Am un disc al lui şi tare mult îmi place! Pentru că muzica aceasta este constructivă, îți dă o dispoziție plăcută; nu te coboară, ci te ridică. Îmi place muzica simfonică, îmi place Vivaldi, muzică preclasică, îmi place Mozart, îmi place Beethoven... Foarte mult îmi place! N-am vreme de muzică, dar câteodată, când am totuşi o țâr' de vreme şi pot s-ascult ceva, ascult cu mare plăcere. Şi-i îndemn şi pe alții s-asculte, dar să asculte o muzică ziditoare, o muzică ce te ridică mai presus de lumea aceasta, pentru că-i o muzică adusă nu din împătimiri, ci din nepătimiri.

– Ce părere aveți despre Oastea Domnului?

– Să ştiți că nu prea am păreri bune despre Oastea Domnului! Or f unii de la Oastea Domnului pe-aici şi m-aud, dar n-am ce face, asta e realitatea. Ştiți de ce n-am păreri bune? Pentru că nu sunt destul d îmbisericiți, parcă sunt cam centrifugi. Le place mai mult aşa, o predică din asta, nebazată pe Sfinții Părinți, o predică ce ar putea fi foarte bine rostită ş în alte grupări religioase, de alte facturi. Şi se cam țin ei că-s mai buni decâ alții, dar să ştiți că nu prea sunt buni, pentru că uitați-vă, deja există tre direcții de Oastea Domnului: o direcție care-i la Sibiu, pe care o conduc Părintele Mihoc – care pare că e destul de bună, dar nu se ştie cât rămâne-i bine; o direcție este pe la Simeria, iar aceia sunt despărțiți, separați de cei d

la Sibiu; şi există o direcţie la Cluj, însă aceia sunt foarte apropiaţi de sectari: chiar şi renunţă la Liturghie pentru adunările lor. Aşa că aş fi bucuros de oameni să fie în cadrul Bisericii, să ţină mai mult la slujbele noastre, să se bucure de cărţile de duhovnicie pe care le avem noi... Şi să-şi vadă de treabă, să nu se unească nici cu cei de altă credinţă, nici cu cei care se socotesc mai buni. De multe ori, dacă te socoteşti mai bun, chiar nu eşti bun.

– Există persoane care nu pot fi pomenite la Sfânta Liturghie?

– Dragă, există... În privinţa aceasta, două lucruri trebuie să avem în vedere. Pe de o parte, rânduiala Bisericii, care îi exclude de la pomenirile la Sfânta Liturghie pe cei care n-ar fi vrednici să se împărtăşească. Asta înseamnă că la Sfânta Liturghie, de drept şi de fapt ar trebui să fie pomeniţi numai aceia care sunt vrednici să se şi împărtăşească. De ce? Pentru că pe sfântul disc este prezentată Biserica, cea văzută şi cea nevăzută, adică Domnul Hristos, Maica Domnului, sfinţii, ierarhia bisericească, credincioşii cei vii şi cei morţi, deci cei care ar putea să se împărtăşească. Cei care n-ar putea să se împărtăşească, de exemplu credincioşii care nu sunt cununaţi la biserică, cei care fac păcate grele, care trăiesc în păcate de moarte, în duşmănii ş.a.m.d., aceştia n-ar putea fi pomeniţi, după rânduială, la biserică. Numai că e foarte greu să-i selectezi, fiindcă oamenii în general nu ştiu, aduc pomelnice cu nevrednici de a fi pomeniţi, şi totuşi îi pomenim, şi fiindcă nu-i ştim, şi poate de multe ori şi că-i ştim, şi totuşi îi mai pomenim, în nădejdea darului lui Dumnezeu.

Pe de altă parte, e vorba de iubire. Aşa cum nu-i scoţi din sufletul tău, din iubirea ta pe cei apropiaţi ai tăi care sunt depărtaţi de Dumnezeu, tot aşa parcă te îndeamnă iubirea să-i cuprinzi şi pe ei în pomelnic. Cum să-l exceptezi chiar tu, care îl iubeşti?! Tu, mamă, tu, tată, să-ţi exceptezi copilul de la slujbă, pentru că nu-i cum îl vrea Dumnezeu?! Şi-atunci, în nădejdea că-l vei face cum o vrea Dumnezeu, îl ţii mai departe în pomelnic. La noi era o vorbă: „S-a certat cutare cu cutare, încât l-a scos şi din pomelnic!"

– În ce constă superioritatea Ortodoxiei şi pe ce ne bazăm noi când afirmăm că Ortodoxia este superioară?

– Dacă suntem ortodocşi, zicem că Ortodoxia e cea mai însemnată modalitate de a-I sluji lui Dumnezeu şi că ea cuprinde învăţătura cea mai înaltă. Adevărul este că noi credem aşa, dar şi obiectiv este aşa. E greu să spui în ce constă superioritatea Ortodoxiei... ar trebui să cunoşti foarte bine şi doctrinele celelalte. Însă fapt este că Ortodoxia are tot ceea ce afirmă ceilalţi că au. Pentru noi, toate adevărurile de credinţă sunt la fel de

importante, pe când grupările religioase care îşi asumă superioritatea, fără s-o aibă, se definesc prin anumite adevăruri pe care le afirmă.

De exemplu, baptiştii afirmă Botezul, ca şi când Botezul ar fi lucrul cel mai important; pentru noi, Botezul este important, însă toate sunt importante. Deci nu ne definim prin Botez, deşi spunem: „Mărturisesc un Botez, spre iertarea păcatelor" şi avem practica Botezului.

Adventiştii au în vedere a doua venire a Domnului Hristos; şi noi zicem: „Şi iarăşi va să vină, cu mărire, să judece viii şi morţii" (*Crez*), dar nu ne definim prin acest adevăr, aşa încât să fim adventişti, ci suntem ortodocşi cu credinţă în a doua venire a Domnului Hristos.

Penticostalii au în vedere darurile Rusaliilor şi se definesc prin ele; „penticostal" vine de la „penticosti", care înseamnă „Cincizecime, Rusalii". Şi noi credem în darurile Rusaliilor şi mărturisim darurile Rusaliilor, practicând darurile Rusaliilor, în măsura în care socotim noi că acestea sunt cele mai importante; noi însă nu vorbim în limbi, dar dăm iertarea păcatelor – care tot prin Duhul Sfânt s-a realizat –, sfinţim viaţa oamenilor, natura înconjurătoare ş.a.m.d. Deci şi noi suntem „penticostali", dar nu ca penticostalii.

Martorii lui Iehova se afirmă ca martori ai lui Dumnezeu; păi şi noi mărturisim: martirii, mucenicii sunt martori ai credinţei ortodoxe. Noi înşine mărturisim: când sărbătorim Naşterea Domnului, când sărbătorim Învierea Domnului, Înălţarea ş.a.m.d. Toate acestea sunt mărturii despre credinţa noastră, dar nu ne definim prin acestea, ca să zicem că suntem martorii lui Dumnezeu, ci suntem ortodocşi care dau mărturie.

Aşa încât noi avem tot ceea ce socotesc alţii că au. Ei se definesc prin anumite adevăruri de credinţă, însă noi le avem pe toate la un loc şi toate sunt la fel de importante, nu-i mai important unul decât celălalt.

Apoi avem darul acesta, de a fi cinstitori ai Maicii Domnului, pe care mulţi dintre creştini nu-l au. Noi ne bucurăm de Maica Domnului şi zicem: „De tine se bucură, ceea ce eşti plină de dar, toată făptura, soborul îngeresc şi neamul omenesc. Ceea ce eşti biserică sfinţită şi rai cuvântător, lauda fecioriei, din care Dumnezeu S-a întrupat şi Prunc S-a făcut, Cel ce este mai înainte de veci. Că braţul tău, scaun l-a făcut, şi pântecele tău, mai desfătat decât cerurile l-a lucrat. De tine se bucură, ceea ce eşti plină de dar, toată făptura, mărire ţie!" Şi avem o bucurie din asta!

Aşa încât cine gândeşte bine ajunge la concluzia că Ortodoxia este cea mai însemnată şi adevărată formă de slujire şi de gândire duhovnicească.

Pe mine mă mai întreabă, mai ales sectarii: „Părinte, dumneavoastră ce ziceţi, care-i credinţa adevărată? – Păi, zic, credinţa pe care-o am eu, că dac-aş crede că alta-i adevărată, n-aş fi aici, ci aş fi acolo".

– Spuneţi-ne despre esenţa sufletului, despre modalitatea în care sufletul moşteneşte păcatele părinţilor. Botezul, care şterge păcatul originar, nu şterge şi păcatele moştenite de la părinţi, aceste tare ereditare? Cum de totuşi copiii continuă să păstreze aceste păcate?

– Dragă, e o chestiune care rămâne o taină, nu e elucidată. Într-adevăr, te poţi întreba cum cineva care-i curăţit de păcate este totuşi transmiţător de păcate. Ceea ce ştim noi este doar atât, că lucrurile pot fi urmărite într-un fel, adică nu în latura păcatului, ci în latura nedesăvârşirii, în latura neputinţei. Oamenii moştenesc ceva din înaintaşii lor, şi bine, şi rău. Aşa cum moştenesc figura părinţilor sau a bunicilor, tot aşa moştenesc şi configuraţia sufletească a lor. Cum anume se explică lucrul acesta, nu ştim, nu putem spune; ştim doar că e o realitate de necontestat faptul că se moşteneşte. De ce se mai moşteneşte, când n-ar trebui să se mai moştenească, acestea sunt lucruri care ne depăşesc. Nu ne-au fost descoperite şi nu le putem descoperi nici noi.

– Nu ar fi suficient să te spovedeşti singur lui Dumnezeu? Este absolut necesară spovedania la un preot?

– Da, în concepţia Bisericii noastre, da. Pentru că sunt trei locuri în Sfânta Scriptură, în Sfânta Evanghelie, în care se vorbeşte despre puterea iertării păcatelor, dată oamenilor, şi anume: în Evanghelia de la Matei, în capitolul al 16-lea, în legătură cu Sfântul Apostol Petru se spune: „Îţi voi da ţie cheile împărăţiei cerurilor şi oricâte vei lega pe pământ, vor şi legate şi în cer, şi oricâte vei dezlega pe pământ, vor fi dezlegate şi în cer"; în capitolul al 18-lea, tot de la Matei, se spune: „Oricâte veţi lega pe pământ, vor fi legate şi în cer, şi oricâte veţi dezlega pe pământ, vor fi dezlegate şi în cer"; iar după Învierea Domnului nostru Iisus Hristos – fapt consemnat în Sfânta Evanghelie de la Ioan, în capitolul al 20-lea –, în seara zilei în care a înviat Domnul Hristos, a suflat peste ucenici şi le-a spus: „Luaţi Duh Sfânt; cărora veţi ierta păcatele, le vor fi iertate, şi cărora le veţi ţine, vor fi ţinute". Pe această bază, noi avem rânduiala spovedaniei, practicată în Biserica noastră. Sigur că Dumnezeu poate ierta păcatele, dar având această rânduială aşezată de Domnul Hristos, n-avem de ce să n-o folosim.

– Dacă cineva totuşi nu se spovedeşte şi nu are păcate mari, se poate mântui?

– Dragă, asta-i o chestiune pe care o ştie Dumnezeu, n-o ştim noi. Dacă nu are păcate mari... acuma, ştiţi cum e cu păcatele? Care e păcatul cel mai mare? Păcatul pe care-l ai! Nu trebuie să fie cel mai mare păcat socotit. E vorba de un păcat pe care-l ai; dacă-l ai, deja e mare, nu? Când ai o boală,

nu te gândeşti că ai putea avea şi alta, încă mai grea. Pe care-o ai, pe aia vrei să n-o ai. Când e vorba de iertarea păcatelor, n-ai niciun motiv să nu te spovedeşti. Dacă ai motive să nu te spovedeşti, înseamnă că nu eşti pe calea rânduielii Bisericii noastre. Dacă ştii că trebuie să te spovedeşti, n-ai motive să zici că ai putea şi altfel decât să te spovedeşti. Dac-o faci din rea-voinţă, nu ştiu dacă e nădejde de bine...

– Se poate duce cineva şi la altă biserică, de exemplu la una catolică?

– Se poate duce, dar de ce să se ducă?

– Dacă cineva pleacă de la biserică înainte de a se termina slujba, e păcat?

– Da, acela e ca Iuda. Aşa spune Sfântul Ioan Gură de Aur, că aceia care ies de la biserică înainte de ultimul cuvânt al slujbei sunt ca Iuda, care a ieşit de la Cina cea de Taină înainte de sfârşitul ei. Bineînţeles că pot fi şi situaţii în care cineva trebuie să iasă, în sensul acesta, că are un tren la care trebuie să meargă şi se duce la biserică şi stă cât poate sta, iar după aceea se duce la tren. Mă rog, sunt situaţii... Dar în general se recomandă şi se insistă să stea credincioşii la toată slujba.

– Dacă soţia nu doreşte să facă avorturi, dar soţul o obligă, să se despartă sau să continue să rămână? Cum este cu acest păcat, al avortului?

– Păi, păcatul e mare şi chestiunea se pune aşa, că dacă în lucruri esenţiale nu există înţelegere, atunci în general ei sunt despărţiţi, real, chiar dacă trăiesc împreună. Se recomandă şi insistăm ca oamenii să se însoţească şi pe bază de credinţă şi să meargă pe calea credinţei. Părintele Arsenie Boca i-a spus cuiva, care ajunsese la împrejurări din astea, că trebuia să se despartă atunci de soţ, când a obligat-o să facă aşa ceva. Dar, în sfârşit, sunt atâtea şi-atâtea lucruri... e foarte greu de spus ce trebuie să facă oamenii, pentru că sunt situaţii, oamenii au deja copii, pe care trebuie să-i crească, şi e foarte greu să-i spui: desparte-te şi lasă-l şi nu ştiu ce. Mai bine i-ai spune: rezistă şi fă cumva să te menţii pe poziţia omului care-I slujeşte lui Dumnezeu, nu accepta păcate de felul acesta, dar, din cât poţi, rămâi şi-ţi vezi de familie. Sunt şi situaţii în care e imposibil să trăiască oamenii împreună, şi atunci nu poţi să-i obligi să trăiască împreună dacă, de exemplu, e în pericol viaţa soţiei, că o omoară. Vin şi pe la mine la spovedit şi-mi spun: „Părinte, a zis: «Din mâinile mele mori!»". Păi, în cazul ăsta, stai cu frică... şi poate că nu-i bine să stai, în condiţiile astea.

– Cum să se roage cei cu inima uscată, cei deznădăjduiţi, cei care nu au aşa mare tragere de inimă spre Dumnezeu?

– Cum pot! Roagă-te cum poţi, ca să ajungi să te rogi cum trebuie!

– Cei care practică yoga sau bioenergia susţin că darul lor vine de la Dumnezeu. Au dreptate?

– În ceea ce priveşte yoga, yoga este inferioară creştinismului. Mulţi dintre cei care au fost la yoga au părăsit yoga, considerând creştinismul mai presus de yoga. Şi aşa este! Sfântul Apostol Pavel zice că „în Hristos avem toate", iar Sfântul Marcu Ascetul spune că „Hristos Se face toate celui ce crede". Dacă-L ai pe Hristos, nu-ţi mai trebuie yoga şi nu-ţi mai trebuie nimic altceva. Părintele Arsenie i-a dat următorul program – un îndreptar de viaţă – unui tânăr care-a trecut după aceea pe la mine şi mi l-a spus: „Oxigen, glicogen, somn, să-ţi păstrezi hormonii şi să ai concepţie de viaţă creştină". Deci să ai concepţie de viaţă creştină, să nu te iei după concepţii străine de creştinism şi străine de Biserica noastră. Dacă tu crezi în Hristos, ai totul în Hristos! Dacă nu crezi în Hristos, atunci umbli încoace şi încolo, că doar-doar găseşti ceva, undeva. Însă Hristos este Mântuitorul, nu yoga.

– Există şi vise de la Dumnezeu? Cum să deosebim visele?

– Dragă, cred că cel mai bine e să n-ai încredere în vise, şi-atunci le deosebeşti de tot! Are Dumnezeu modalitatea să-ţi comunice şi altfel adevărul. Acuma, adevărul este că şi în Scriptură sunt vise... noi cunoaştem visele Dreptului Iosif, prin care Dumnezeu i-a descoperit în vis că Maica Domnului Îl va naşte pe Domnul Hristos şi că L-a zămislit de la Duhul Sfânt. În vis i s-a descoperit! Sau să fugă în Egipt, tot în vis i s-a spus Sfântului Iosif. E totuşi greu... Eu am zis că mie trebuie să-mi vorbească Dumnezeu altfel decât în visuri, fiindcă eu nu cred în niciun fel de visuri.

– Dacă avem o problemă, dacă suntem la o răscruce în viaţă, cum să-I cerem lui Dumnezeu părerea, cum putem şti care este voia Lui?

– Ne rugăm, iar dacă ajungem la o concluzie care-i sigură pentru noi... Eventual ne putem confrunta şi cu o conştiinţă străină. Numai că uite, eu, de exemplu, nu prea îndrăznesc să-i spun omului ce are de făcut, fiindcă nu-s sigur că asta este direcţia lui. De pildă, vine câte unul şi zice: „Părinte, ce să fac, să mă-nsor ori să nu mă-nsor?" Şi eu zic: mă, asta mi-o spui tu mie, nu ţi-o spun eu ţie!

– Ce ne puteţi spune despre rugăciunile părinţilor pentru copiii care au căzut fie în desfrânare, fie într-un alt păcat mare?

– Părinții sunt părinți în toate situațiile, nu există nicio exceptare. Un tată, o mamă, dacă-s credincioşi, se roagă pentru copil... îi pun şi pe alții, îi solicită şi pe alții să se roage. Pentru că nu-l exclude din iubire, şi e foarte firesc!

– Dar despre rugăciunile pentru sinucigaşi, ce părere aveți?

– Dragă, Biserica nu-i învredniceşte pe sinucigaşi de rugăciune, în special pentru a nu se înmulți cazurile de sinucidere. Dumnezeu ştie de toate, dar nu-mi pot închipui, de exemplu, că o soție, având un caz din ăsta, sau un fiu, o fiică, având pe unul dintre părinți într-o situație ca aceasta, îl exclude din rugăciuni. Nu-l poate exclude, dacă ține la el. Doamne fereşte, mă gândesc aşa, că dacă aş fi avut şi eu cazuri din acestea, aş fi putut să exceptez? Însă trebuie să avem în vedere rânduiala Bisericii şi să nu facem anume rugăciuni pentru ei. Totuşi, poate că îl poți cuprinde între ceilalți sau măcar îi scrii pe pomelnic pe ceilalți, vrednici de pomenire, şi la urmă zici „cu tot neamul lor cel adormit" şi speri ca în tot neamul lor cel adormit să fie cuprins şi cel care nu poate fi pomenit.

– Dacă nu împlinim canonul la Taina Spovedaniei, vom fi iertați?

– Dragă, acuma depinde şi ce canon îți dă, şi cine-ți dă canonul. De exemplu, nişte femei din părțile noastre au fost la Mânăstirea Sihăstria şi li s-a dat canon să nu mănânce cu ulei lunea, miercurea şi vinerea, fiindcă, nu ştiu, au mâncat cu ulei, cândva, când nu trebuia să mănânce, în Săptămâna Mare... sau aşa ceva. Au venit femeile acasă şi au început să facă aşa. Şi li s-a luat puterea! Iar când a fost să sape cucuruzul, se gândeau cum să facă, fiindcă pentru asta îți trebuie putere... Şi au venit la mine şi m-au întrebat ce să facă. Iar eu le-am zis să mănânce cu ulei şi să sape cucuruzul, că ăla care le-a pus la canon din ăsta poate a ținut şi el rânduiala asta, dar n-a avut de săpat cucuruz. Aşa că mai sunt şi nişte situații, nişte circumstanțe atenuante. De exemplu, dacă-ți dă să faci o sută-două de metanii pe zi, şi tu ai săpat toată ziua la cucuruz, ştii bine că nu le mai poți face seara. Aşa încât chestiunea aceasta-i cam elastică. Fiecare om lucrează cu mintea lui. Acolo, în Moldova, oamenii sunt mai şablonizați, dar aicea, la noi, suntem mai elastici, nu suntem aşa țapeni.

– Dacă cineva se îndoieşte de harul pe care l-ar avea duhovnicul său, poate să-şi schimbe duhovnicul?

– În general, se zice că-i bine să-ți ții duhovnicul... şi chiar e bine, din cât se poate. Însă sunt şi situații în care îl poți schimba. De exemplu, eu am crezut că până la moarte îl voi avea pe duhovnicul pe care l-am avut de la început la mânăstire, însă mai spre sfârşitul vieții, părintele pe care l-am

avut, deşi a fost un om excepţional – eu l-am preţuit foarte mult –, a început să fie cam absent. Şi m-am gândit că dacă mă ţin de el, parcă... N-aveam eu chestiuni foarte greu de elucidat, dar mi s-a părut că totuşi e un lucru nefiresc să mă mai chivernisesc cu un părinte care nu mai are perspectivă, şi-atunci am renunţat la el, fără să mă gândesc că greşesc.

E şi o treabă care ţine de aşezarea sufletească, adică nu poţi să-i ceri unui om să facă un lucru numai pentru că trebuie făcut aşa. E şi o chestiune de afinitate sufletească.

În general, e bine să ai un duhovnic, iar dacă el îţi dă voie, te mai poţi spovedi şi la alţii; şi eu cred că orice duhovnic, după ce te-a pus pe cale bună, îţi dă voie. Eu, de exemplu, le spun celor care se spovedesc la mine: „Măi frate, dacă vrei să te mai spovedeşti la alt părinte, nu mai vii de la Cluj, să zicem, până la Sâmbăta; poţi să te spovedeşti liniştit, iar dac-oi mai vrea să mai vii vreodată la mine, poţi să vii şi la mine, dar nu trebuie să te ţii neapărat de mine, la distanţa asta la care te găseşti". Şi nu consider că mă schimbă sau că mă schimbă cu unul mai bun, sau aşa... Asta-i situaţia, adică omul trebuie să se spovedească, trebuie să se împărtăşească, şi nu poate, de câte ori vrea să se spovedească, să facă nu ştiu câte sute de kilometri până la mine.

– Sunt prezentate în presă multe cazuri ale unor bioenergeticieni care fac multe vindecări asupra oamenilor. Cu ce puteri lucrează ei?

– Păi, cu puterea ce le-a fost lor dată, cu puterea pe care-o au. Cu o putere firească, cu o putere de la Dumnezeu. Cred că nici ei nu ştiu cu ce putere, dar au putere. Şi-atunci, dacă te poţi folosi de această putere... Noi credem că „toată darea cea bună şi tot darul desăvârşit, de sus este, pogorând de la Părintele Luminilor". Dacă-i ceva pozitiv şi lucrează pozitiv, n-ai motive să ocoleşti.

Eu am fost la unul din ăsta, dar nu pentru că am avut o treabă anume, ci a fost o împrejurare şi am ajuns la el. Când am ajuns la el, întâi n-a prea vrut să stea de vorbă cu noi, dar până la urmă totuşi s-a plecat el şi a stat de vorbă. Eram cu un preot care avea ceva probleme cu gâtul, şi-i zice preotul acela: „Domnu' cutare, la noi, dacă vine cineva, noi îi facem o rugăciune. N-aţi vrea şi dumneavoastră să m-ajutaţi, să puneţi mâna aici, la gât? Poate m-ajutaţi". Şi-atunci, el a fost de acord şi ne-a luat pe toţi. Întâi a făcut aşa, o şedinţă generală: a zis să ţinem mâinile într-o anumită poziţie şi ne-a întrebat dacă simţim ceva. Era şi o doamnă acolo şi zicea: „Vai de mine, că mă furnică!" Eu, ca butucul, n-am simţit nimic! După aia, ne-a luat pe fiecare; mie mi-a zis: „Staţi bine cu sănătatea, dar inima e cam slabă!" Acuma, cu asta a nimerit-o! După aceea, zice: „Vă doare un ochi? – Da, stângul, câteodată, şi-mi cam lăcrimează". După aia, mă pipăie aşa, pe spate,

şi zice: „Vă doare mijlocul! – Ba, zic, mijlocul nu mă doare!" Dar atunci el o schimbă şi zice: „O să vă doară mai târziu". Zic: acuma, dacă am venit la dumneavoastră, sper să nu mă doară nici mai târziu!

Aşa că lucrurile nu-s foarte-foarte precizate. În orice caz, dacă cineva vrea să se folosească de un dar din ăsta, nu se leapădă de Dumnezeu, dacă se duce la unul din ăsta.

– Anul acesta s-au întâmplat câteva cazuri de exorcizare, multe din ele înregistrate chiar pe casete, de către credincioşi. Ce părere aveţi despre slujbele prin care au fost scoşi demoni şi despre vorbirea acestora?

– Dragă, eu cred în puterea credinţei şi cred că Dumnezeu poate să intervină şi intervine; dar să ştiţi că eu nu-s bucuros s-aud şi nici n-aş vrea s-aud pe unul pe lângă mine spunând aşa ceva. Nici n-am ascultat vreo casetă din asta. Mi-a trimis cineva două casete, s-ascult nişte afirmaţii din ăstea, de la Sihăstria, cu o femeie care ce ştiu eu ce spunea. Şi chiar eram în situaţia de a pleca la un drum, şi-atunci am zis că nu-mi mai bag în minte aşa ceva, acuma, la drum. Apoi, când am venit acasă, am zis că nu le mai ascult... şi nu le-am mai ascultat. Nu-s bucuros... Las' că ştiu eu ce-am de făcut şi fără să-mi spună dracii că aia nu-i bine şi că nu ştiu ce. N-are rost să-ţi bagi în minte gunoaie!

– Care trebuie să fie comportamentul unui credincios faţă de un eretic sau faţă de unul care este certat cu morala Bisericii?

– Dragă, cu bunăvoinţă. Noi n-avem pe nimeni de exceptat, pe nimeni de exclus. Important este să ne ţinem la distanţă, în sensul acesta, ca să nu ne influenţeze. Şi, ca să ne putem înţelege cu oamenii, luăm în consideraţie numai lucrurile care ţin de credinţa comună, să zicem. N-are rost să te pui în discuţii... Sunt unii care caută situaţii din acestea. Sfântul Apostol Pavel zice că de omul eretic să te fereşti (cf. Tit 3, 10). Dar în viaţa socială sunt oameni care au în familia lor astfel de persoane, şi-atunci cum să-i excludă, cum să-i ocolească? Aşa încât facem ce putem, în condiţiile noastre.

E un banc, potrivit căruia protestanţii şi catolicii, când se întâlnesc, în Apus, vorbesc despre fotbal, ca să nu se certe.

– Care este diferenţa între Botezul Bisericii şi botezul lui Ioan Botezătorul?

– Botezul Bisericii e o Taină, iar botezul Sfântului Ioan Botezătorul era un simbol, o pregătire pentru pocăinţă, un botez al pocăinţei.

– A fost prezentat aseară, la televizor, cazul unui tânăr evreu care s-a botezat, a trecut la creştinism; şi i-a apărut o cruce pe frunte.

– Nu ştiu... Acuma, nu ştiu chiar toate, de ce a fost aşa... Dumnezeu ştie! Nu trebuie să vă uitaţi la toate amănuntele...

– Ne puteţi explica un verset din Psalmul al 4-lea: „Jertfiţi jertfa dreptăţii şi nădăjduiţi în Dumnezeu"?

– Da. Nădejdea în Dumnezeu este o virtute creştină, iar „Jertfiţi jertfa dreptăţii" înseamnă să jertfim gândurile cele rele, de la început, ca să ajungem la dreptatea care vine din credinţă.

– Cum ar putea fi adus un ateu la Dumnezeu?

– Numai Dumnezeu îl poate aduce, noi nu putem, cu puterea noastră n-avem cum. Adică viaţa noastră poate să fie pentru el un exemplu şi să se gândească, dar nu există posibilitatea să-l aduci pe un ateu, tu, cu puterea ta. Pentru că Dumnezeu mântuieşte, nu omul mântuieşte.

– Ce condiţii trebuie să îndeplinească un laic, ca să intre în viaţa călugărească?

– Mai întâi, să aibă vocaţie, să vrea să fie călugăr. Să ştie de ce îşi alege călugăria, să meargă la mânăstire, să încerce...

– Care sunt argumentele cu care combatem reîncarnarea?

– Păi, dragă, noi nu prea putem combate nici reîncarnarea, nici altceva, ci spunem că învăţătura Bisericii este că mântuirea se câştigă prin Hristos, prin jertfa lui Hristos, şi că nu e nevoie să mai vii vreodată în lumea aceasta, ca să faci nişte experienţe, pentru că înaintarea, progresul în viaţa duhovnicească se realizează şi dincolo de lumea aceasta. Desăvârşirea este fără hotar şi, ajungând împreună cu Domnul Hristos, nu stagnezi, ci înaintezi. Nu-i nevoie să faci nişte experienţe; pentru că ei spun aşa, că vii în lumea aceasta ca să faci nişte experienţe, iar din aceasta, să devii mai bun. Or se constată că de multe ori omul devine rău, nu bun, chiar făcând experienţe.

Pe noi nu ne interesează, e o idee străină de credinţa noastră şi... Dumnezeu să le-ajute celor care au alte idei, dar noi ne ţinem de credinţa noastră.

– Din moment ce la început n-a existat decât Adam şi Eva, deci o singură pereche de oameni, cum s-au înmulţit oamenii?

– Dragă, chestiunea aceasta este o chestiune pe care-o pun mulţi. Să ştiţi însă că Biblia nu explică nişte lucruri, pentru că nu-i o carte ştiinţifică. Ceea ce vrea Biblia să spună este doar acest lucru, că există o rânduială a lui Dumnezeu şi că lucrurile s-au desfăşurat într-o anumită perspectivă, voită de Dumnezeu. Noi nu aşteptăm de la Biblie nişte explicaţii, ci rămânem la

gândul acesta, că Dumnezeu l-a creat pe om şi că Dumnezeu a găsit modalitatea ca omul să se desfăşoare în lumea aceasta.

Cele scrise în Biblie despre facerea lumii, despre om, despre căderea lui Adam ş.a.m.d., sunt lucruri care au fost scrise cu mii de ani mai târziu şi sunt mai mult o încercare de a-i da omului o perspectivă, de a-l angaja într-un anumit stil de gândire. S-au făcut nişte studii în legătură cu Biblia şi se constată că sunt mai multe rapoarte, de fapt, în legătură cu începuturile; şi atunci, cele scrise cu mii de ani mai târziu nu pot fi verificate. Aşa au fost gândite, aşa au fost moştenite... Am putea zice că cele scrise acolo nu sunt literă de Evanghelie, ci o încercare de a da o explicaţie. Însă explicaţia nu-i deplină şi atunci rămân aşa, nişte lucruri nerezolvate. Dar câte lucruri nerezolvate sunt, în fond, şi noi trăim şi-aşa, trăim între taine.

– Ne îndreptăţeşte starea actuală a lumii să considerăm că s-a apropiat sfârşitul acesteia?

– Sfântul Apostol Petru, referindu-se la un psalm, spune că o mie de ani înaintea lui Dumnezeu sunt ca ziua de ieri ce a trecut, şi o zi, ca o mie de ani (cf. II Petru 3, 8; Ps. 89, 4). Înseamnă că, din perspectiva lui Dumnezeu, poate să mai fie lumea încă multă vreme. Nu ştim când va fi sfârşitul. „Despre ziua şi ceasul acela, nimeni nu ştie, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl" (Matei 24, 36) – spune Domnul Hristos. Aşa că ce să zicem noi? Important este să ţinem seama de versetul: „Privegheaţi şi vă rugaţi, că nu ştiţi ziua, nici ceasul când Fiul Omului va veni" (Matei 25, 13).

– Ce părere aveţi despre cei care practică spiritismul şi comunicarea cu sufletele morţilor?

– Am păreri rele. Biserica interzice lucrul acesta, Biblia interzice lucrul acesta, aşa că nu e bine.

– Cineva este grav bolnav şi doctorul care l-ar putea face sănătos este penticostal, dar duhovnicul său i-a cerut să nu se ducă la doctor.

– Dar nu se poate! De ce să-i ceară să nu se ducă la doctor, chiar dacă-i penticostal? Că nu se duce să-l omoare, se duce să-l facă bine!

– Dar despre doctorii care ajută la producerea avorturilor, ce părere aveţi?

– E păcat, ce părere să am?!

– Despre stările luminii interioare ce inundă sufletul în momentul rugăciunii adevărate ce ne puteţi spune?

– Dragă, ăstea sunt fenomene pe care le ştie cel care le are, nu poţi să spui. Există posibilitatea să-ţi fie inundat sufletul de lumină şi de bucurie, dar asta este ceva care se poate întâmpla, nu ceva care trebuie neapărat să se întâmple. Noi Îi slujim lui Dumnezeu nu pentru a primi nişte daruri, ci pentru că „cu vrednicie şi cu dreptate este a ne închina Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, Treimii celei de o fiinţă şi nedespărţite".

– Cum au putut Sfinţii Evanghelişti să scrie Evanghelia, pentru că ei n-au văzut chiar toate faptele petrecute şi viaţa Mântuitorului.

– Din tradiţia pe care au avut-o de la ceilalţi, care le-au văzut. Sfântul Evanghelist Luca, de pildă, „a urmărit toate cu de-amănuntul" (Lc. 1, 3) – spune chiar el, la începutul Evangheliei sale; a luat legătură cu cei care au putut să-l informeze. Nu el a fost martor direct al faptelor pe care le-a scris, însă a lăsat nişte lucruri extraordinar de frumoase şi de bune. Mie-mi place foarte mult, de exemplu, pilda cu fiul risipitor.

– Există bolnavi psihici şi există demonizaţi. Cum putem face diferenţa între ei?

– Nu ştiu. Nu ştiu care-s demonizaţi, care-s psihici... Facem ce putem.

– Părintele Nicolae (Steinhardt) de la Rohia afirma, la un moment dat: „Îl iubesc pe aproapele, dar nu sunt obligat să-l şi simpatizez". Ce ne puteţi spune despre această afirmaţie?

– Dragă, iubirea faţă de aproapele este o datorie, este o poruncă. Nu ştiu cum s-ar putea nuanţa chestiunile astea. De obicei, când iubeşti pe cineva, îl ai şi aproape. Zorica Laţcu are o poezie, pe care v-am spus-o eu şi rândul trecut, care arată ce-nseamnă să iubeşti pe cineva:

Te port în mine

de Zorica Laţcu

Te port în suflet, ca pe-un vas de preţ,
Ca pe-o comoară-nchisă cu peceţi,
Te port în trup, în sânii albi şi grei,
Cum poartă rodia sămânţa ei.
Te port în minte, ca pe-un imn sfinţit,
Un cântec vechi, cu crai din Răsărit.
Şi port la gât, nepreţuit şirag,
Strânsoarea cald-a braţului tău drag.

Te port în mine tainic, ca pe-un vis,
În cer înalt din noapte te-am închis.
Te port, lumină rumenă de zori,
Cum poartă florile mireasma lor.
Te port pe buze, ca pe-un fagur plin,
O poamă aurită de smochin,
Te port în braţe, horbote subţiri,
Mănunchi legat cu grijă, fir cu fir.
Cum poartă floarea rodul de cais,
Adânc te port în trupul meu şi-n vis.

Asta înseamnă iubirea!

CINE ESTE IISUS HRISTOS

26 mai 1995

– Care este sensul cuvintelor rostite de Pilat: „Ecce Homo"?

– Pilat L-a prezentat pe Domnul Hristos ca om. El nu ştia despre Iisus Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu şi om, ca Dumnezeu adevărat şi om adevărat. El L-a prezentat în felul în care era atunci şi a zis: „Iată Omul!" (Ioan 19, 5). Noi n-avem de unde să ştim la ce s-a gândit Pilat, dar ştim că a rămas acest cuvânt al lui în Sfânta Evanghelie; probabil a avut în vedere faptul că acesta este omul care mărturiseşte adevărul, acesta este omul învinuit fără să fie de vină, acesta este omul care suportă învinuirile şi suportă chinurile; aşa trebuie să fie un om adevărat: statornic în adevăr.

– Caiafa a înţeles sau a cunoscut, ca arhiereu al acelui an, misiunea de Mântuitor a Domnului Iisus Hristos?

– Noi nu ştim altceva decât ceea ce ni se spune în Evanghelie, că a zis Caiafa: „E mai bine să moară un om pentru popor, decât tot neamul să ne piară" (Ioan 11, 50). Sfântul Evanghelist Ioan a pus în evidenţă gândul lui Caiafa. Cât a cunoscut, nu ştim; fiindcă zice că era arhiereu, iar ca arhiereu al anului aceluia a proorocit despre Hristos când a spus cuvintele acestea (cf. Ioan 11, 51). Noi credem că a avut o revelaţie. Ce a înţeles el din acea revelaţie nu ştim, ştim doar că Sfântul Evanghelist Ioan a reţinut cuvântul arhiereului şi l-a cuprins în Evanghelia sa.

– A hotărât Răstignirea din necesitate sau din făţărnicie?

– Dragă, ăstea sunt nişte lucruri pe care, nu ştiu, poate numai Caiafa vi le-ar putea lămuri!...

– Cum să ne creăm o relaţie personală cu Iisus Hristos?

– În special prin rugăciune, prin meditaţie, prin ascultarea Evangheliei, prin citirea Evangheliei drept cuvânt al lui Dumnezeu. Domnul Hristos intră în existenţa noastră prin Evanghelia Sa, prin cuvântul Său şi prin faptul că ne supunem cu mintea Evangheliei, în sensul că noi suntem mai degrabă porniţi să discutăm cu Dumnezeu, în loc să ne supunem fără discuţie. Părintele Arsenie Boca – Dumnezeu să-l odihnească – chiar aşa zicea, că noi avem mintea care discută cu Dumnezeu, în loc să se supună fără discuţie.

Dacă Îl recunoaştem pe Domnul Hristos ca Învăţător, Îl recunoaştem şi ca Mântuitor şi-L avem şi ca Mântuitor. Iar dacă nu-L primim ca Învăţător, nu-L putem primi nici ca Mântuitor. Sfântul Marcu Ascetul, în Filocalie, are cuvântul: „Cel ce primeşte cuvintele Cuvântului lui Dumnezeu primeşte pe Dumnezeu Cuvântul" şi „Hristos este ascuns în poruncile Sale şi Se descoperă pe măsura împlinirii poruncilor".

– Cum să te rogi, când nu poţi să te rogi?

– Când nu poţi să te rogi, n-ai cum să te rogi! Dar când nu eşti dispus să te rogi, când te simţi cumva împiedicat, atunci să te sileşti să faci lucrul acesta măcar cum l-ai face de program, de pravilă, fiindcă noi trebuie să avem un program de rugăciune, fiecare dintre noi trebuie să aibă o vreme afectată pentru rugăciune, fiindcă nu poţi progresa într-un lucru decât făcându-l. Nu poţi să te rogi mai bine altădată, dacă întrelaşi rugăciunea astăzi. Nu te vei ruga mai bine mâine, dacă astăzi vei neglija rugăciunea. Şi atunci, te rogi cum poţi; chiar este un cuvânt care zice aşa: *Roagă-te cum poţi, ca să ajungi să te rogi cum trebuie.*

– Evanghelia lui Toma s-a transmis la început, poate ca şi celelalte Evanghelii, pe cale orală. Actualmente, aceasta este contestată din punct de vedere al autenticităţii sau al conţinutului?

– Nu este contestată, numai că nu are circulaţia pe care o au celelalte Evanghelii. La început au fost scrise mai multe Evanghelii, dar Biserica a triat scrierile şi a considerat inspirate de Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, numai scrierile pe care le-a cuprins în canonul Noului Testament şi care, de fapt, au circulaţie astăzi. Cât priveşte Evanghelia lui Toma, nu aduce foarte multe lucruri deosebite, ci sunt tot lucruri care sunt cuprinse în Evangheliile pe care le-a primit Biserica drept autentice.

– La Sfânta Împărtăşanie, în sfântul potir este doar firea omenească sau şi firea dumnezeiască?

– Nici firea omenească, nici firea dumnezeiască! Este un vas în care este întruparea Fiului lui Dumnezeu după firea omenească, dar unită cu firea dumnezeiască. Adică, atunci când ne împărtăşim cu Trupul şi Sângele Domnului nostru Iisus Hristos, noi nu ne împărtăşim cu ceva separat de Domnul nostru Iisus Hristos, ci ne împărtăşim cu Trupul şi Sângele Domnului nostru Iisus Hristos, prin aceasta înţelegându-se Trupul cu care Domnul Hristos S-a jertfit. Domnul Hristos, prezentând separat Trupul Său şi separat Sângele Său, pune în atenţie jertfa Sa, pentru că sângele este în trup, nu este în afară de trup (decât atunci când se varsă din trup, cum s-a vărsat pe Cruce).

Domnul Hristos pune în evidenţă jertfa Lui, dar noi ne împărtăşim cu Trupul şi Sângele Domnului nostru Iisus Hristos unit cu sufletul Domnului Hristos şi unit cu Dumnezeirea, deci ne împărtăşim cu Hristos întreg.

– Vă rugăm să ne indicaţi o metodă prin care ne putem păzi mintea de gândurile rele care năvălesc asupra noastră la rugăciune.

– Dacă aţi citit în Pateric, poate aţi găsit şi faptul că un frate s-a dus la Avva Pimen şi i-a zis: „Părinte, ce să fac, că îmi vin în minte tot felul de gânduri rele". Şi Cuviosul Pimen i-a spus fratelui să oprească vântul să nu bată. Să-şi întindă pieptul şi braţele şi să oprească vântul. Fratele a zis că nu poate să oprească vântul, iar părintele i-a spus că aşa cum nu poţi să opreşti vântul să nu bată, tot aşa nu poţi să opreşti gândurile rele să nu vină; dar altceva poţi să faci: cu un gând bun, să înlături gândul cel rău.

Este o metodă de înlăturare a gândurilor. Noi însă avem mai la îndemână o altă metodă, şi anume rugăciunea pe care mie-mi place s-o numesc „rugăciunea de toată vremea" sau rugăciunea deasă, rugăciunea neîncetată. Atât cât poate să fie de neîncetată, dacă-i vorba, pentru că nu s-ar putea zice că cineva se roagă neîncetat, în sensul că spune neîncetat o formulă de rugăciune, cum ar fi „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Dar îndesirea acestei rugăciuni formează în suflet un fel de act reflex, un fel de paravan în faţa căruia se nimicesc gândurile, care, dacă această rugăciune e principală, în orice caz devin secundare şi în felul acesta nu au putere. Deci angajarea în rugăciunea de toată vremea este o angajare în lupta cu gândurile cele străine de conţinutul rugăciunii sau care nu sunt conforme cu voia lui Dumnezeu.

Apoi, pentru înlăturarea gândurilor rele ne ajută foarte mult înmulţirea gândurilor bune. Cu cât îţi împodobeşti mintea cu mai multe gânduri bune, cu atât se împuţinează gândurile cele rele. Însă trebuie să fie o preocupare. Noi trebuie să ştim şi care sunt sursele de gânduri rele, din ce izvoare vin ele. Domnul Hristos spune că „din prisosul inimii grăieşte gura" (Matei 12, 34) şi că „din inima omului purced gândurile cele rele" (Matei 15, 19; Marcu 7, 21). Şi enumeră, în Sfânta Evanghelie de la Marcu (cap. al 7-lea), 13 răutăţi, 13 chipuri ale răutăţii, care, chiar dacă rămân numai la nivelul gândului, totuşi îl întinează pe om; de aceea, toate acestea trebuie înlăturate.

Noi ştim că fiecare dintre oameni vine în lumea aceasta cu pozitive şi cu negative; vine cu calităţi şi cu predispoziţii spre rele. Părintele Arsenie Boca vorbea despre copii ca fiind oglinda părinţilor. Copiii îi reprezintă pe părinţi nu numai din punct de vedere al figurii, al asemănării cu ei, ci îi reprezintă şi din punct de vedere al stării lor sufleteşti. Începuturile existenţei noastre sunt precedate de existenţa celorlalţi, adică omul nu se alcătuieşte, pentru

existența lui, numai în clipa conceperii, ci conceperea sa este pregătită de părinții lui. Părintele Arsenie îi îndemna pe oameni să nască oameni sfinți. Or, ca să naști oameni sfinți, trebuie să fii tu însuți sfânt și să ai conștiința responsabilității asupra urmașilor tăi. Dar lucrurile acestea se petrec, cumva, de la sine, căci oamenii nu au prea multă conștiință a celor ce vor urma după ei, în sensul acesta, de a-i pregăti. În orice caz, există un spectru vital, adică, așa cum lumina e compusă din culorile care o alcătuiesc, tot așa și existența noastră e compusă din antecedentele existenței noastre. Asta înseamnă că noi îi aducem în lumea aceasta, în forma noastră de existență, pe înaintașii noștri. Și noi ne putem și recunoaște; eu, de pildă, știind de afirmația aceasta: „Copiii sunt oglinda părinților", m-am urmărit pe mine în părinții mei și în bunicii mei, cât i-am cunoscut, și i-am recunoscut în mine, în existența mea, cu ale lor, cu negative și pozitive.

Eu am avut foarte mult de luptă, în tinerețile mele, cu niște încărcături de gând pe care le-am descoperit atunci când m-am ocupat de rugăciunea de toată vremea, atât cât m-am ocupat, și am constatat că port în mine niște răutăți care nu erau ale mele, ci erau ale altora în mine, dar pe care trebuia să le rezolv eu. Și, cu ajutorul lui Dumnezeu, s-au rezolvat.

Apoi, există și niște influențe din mediul înconjurător; faptul că te uiți la niște spurcăciuni, de pildă la niște filme necuviincioase, și le aduci în tine, este o răutate pe care ți-o faci cu mâna ta. Aduci în tine niște lucruri pe care ai putea să nu le ai, dacă ai ocoli pricinile acelor răutăți. Și apoi, când vine vremea de rugăciune, în loc să-L vezi pe Dumnezeu, vezi spurcăciunile din suflet.

Cred că v-am mai spus eu și rândul trecut, când v-am vorbit despre „Disciplina minții prin rugăciunea de toată vremea", că Sfântul Ioan cel ce a scris *Scara*, referindu-se la calitatea rugăciunii, vorbește despre rugăciune întinată (sau spurcată), despre rugăciune furată, despre rugăciune pierdută și despre rugăciune curată. Sfântul Ioan Scărarul nu-i îndeamnă pe oameni să renunțe la rugăciune, ci-i îndeamnă pe oameni să se roage. Cu care rugăciune? Cu rugăciunea cu care se pot ruga. Și să nu ne speriem de gândurile rele câte vin, de furtunile de gând câte pot veni, de zbuciumul interior cât îl poate avea cineva, să nu ne speriem, pentru că toate lucrurile acestea pot fi depășite, dar numai în măsura în care ne angajăm la gânduri pozitive, în măsura în care ne angajăm la rugăciunea de toată vremea și în măsura în care ocolim pricinile care înmulțesc gândurile rele. Iar la aceasta ne ajută foarte mult faptul de a ne împodobi mintea cu lucruri frumoase.

– Am citit într-o revistă niște cuvinte ale sfinției voastre în care spuneați despre necesitatea de a ni-L face al nostru pe Dumnezeu. Cum se face aceasta?

– Să-I facem loc lui Dumnezeu în suflet, că vine El în noi!

– Aţi amintit faptul că în slujbele Bisericii putem cunoaşte şi afla multe despre persoana Mântuitorului Hristos. Există momente când sufletul omului doreşte să cânte. Există în acest sens contradicţie cu învăţătura părinţilor filocalici, care afirmă că prin cântare se risipeşte mintea de la rugăciune?

– Dragă, poate s-o risipească şi poate s-o adune. Toate ale omului, în mâinile omului, pot fi şi pozitive, şi negative. Dacă tu cânţi ca să te mai audă o dată cei din jur cât eşti de cântăreţ, atunci sigur că te risipeşti. Dar când cânţi ca să-I aduci slavă lui Dumnezeu, atunci n-ai cum să te risipeşti. Şi mai ales când cânţi preocupat şi de text, şi de cântare, nu te risipeşti.

Oameni de extremă au fost totdeauna şi au fost şi părinţi duhovniceşti care au văzut lucrurile într-o anumită optică. Noi nu trebuie să ne orientăm după fiecare de la care putem auzi ceva. De exemplu, în Pateric se spune că un părinte avea un ucenic pe care l-a învăţat să zică rugăciunea de toată vremea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Şi făcea lucrul acesta, dar s-a dus în Alexandria şi acolo a găsit creştini care Îi slujeau lui Dumnezeu cu cântări, cu texte liturgice, cu rânduială de slujbă, şi i-a plăcut tare mult. Şi, când s-a întors acasă, i-a spus părintelui: „Vai, părinte, noi ne pierdem sufletul aici în pustie, dar să vezi ce fain e acolo, în Alexandria, unde cântă toţi". Şi părintele a zis: „Frate, ăstea sunt leacuri ale neputinţei, dar noi, ăştia care suntem în pustie, noi avem o hrană tare, pe care n-o pot suporta aceia". Era un punct de vedere al părintelui respectiv.

Însă să ştiţi că noi nu putem face abstracţie de rugăciunea liturgică şi de modalitatea de exprimare prin cântare, pentru că noi învăţăm ceva prin acestea.

Dacă aş fi venit eu aici, să vă ţin o conferinţă despre Domnul Hristos, şi aş fi început să zic numai: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", imediat era sala goală, că asta o puteţi zice şi singuri. Or voi, cei care aţi venit, aţi venit să auziţi o conferinţă întreagă, să auziţi nişte idei. La fel, când facem o slujbă, noi spunem nişte cuvinte care ne ajută să ne angajăm. Spunem în rugăciune către Maica Domnului, de exemplu: „Preasfântă Stăpâna mea, de Dumnezeu Născătoare, care eşti lumina întunecatului meu suflet, nădejdea, scăparea, acoperământul, mângâierea şi bucuria mea, mulţumesc ţie că m-ai învrednicit a mă împărtăşi cu preacuratul Trup şi cu scumpul Sânge al Fiului Tău. Te rog, înviază şi sufletul meu, cel omorât de păcate, Maica Dumnezeului celui milostiv..."

Sau la Paşti, de exemplu, dacă ne-am duce la biserică şi ar începe cineva să spună numai: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", nu ne-am simţi în atmosfera slujbei, aşa cum ne simţim când mergem acolo şi auzim:

„Ziua Învierii, popoare, să ne luminăm! Paştile Domnului, Paştile! Că din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer, Hristos-Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce cântăm cântare de biruinţă";

„Acum toate s-au umplut de lumină: şi cerul şi pământul şi cele de dedesubt. Deci să prăznuiască toată făptura Învierea lui Hristos, întru Care s-a întărit";

„Cerurile după cuviinţă să se veselească şi pământul să se bucure. Şi să prăznuiască toată lumea cea văzută şi cea nevăzută, că Hristos a înviat, Veselia cea veşnică".

„Prăznuim omorârea morţii, sfărâmarea iadului şi începătura altei vieţi, veşnice; şi săltând, lăudăm pe Pricinuitorul, pe Cel unul binecuvântat, Dumnezeul părinţilor noştri şi preamărit".

Iată, sunt nişte lucruri, nişte monumente de gândire, nişte lucruri extraordinare, care ne ridică; şi noi nu putem renunţa la ele. Cine vrea să renunţe la ele, treaba lui, dar să ştiţi că Biserica prin asta există şi prin asta se susţine.

– În ce fel Maica Domnului şi sfinţii sunt de faţă când ne facem rugăciunea particulară?

– Dragă, Maica Domnului şi sfinţii nu sunt de faţă, pentru că ei sunt într-un anumit loc şi nu au omniprezenţă, cum are Domnul Hristos. Însă este de faţă îngerul păzitor, care duce rugăciunile noastre, şi este de faţă atmosfera aceasta în care ne gândim la sfinţi şi la Maica Domnului; şi lucrurile acestea nu rămân fără rezonanţă în veşnicie şi în liturghia cosmică. Noi aşa Îl înţelegem pe Dumnezeu, ca fiind înconjurat de îngeri şi de sfinţi, şi ne rugăm cu încredinţarea că toate lucrurile acestea sunt de efect şi duc acolo unde trebuie.

– Ce ne puteţi spune despre acel grup de oameni, îmbrăcaţi în alb, care umblă desculţi, care se dau ortodocşi.

– Nici nu vreau să mai aud de ei! Dragă, nu vă luaţi după aşa ceva...

În Pateric e prezentat următorul caz: la un părinte s-a dus Satana (dracul) în chip de călugăr şi vroia să intre la el. Părintele însă a zis către cel în chip de călugăr, către Satana: „Zi: Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh!", dar acela zicea numai: „Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin". Şi, dacă a văzut că nu-l poate convinge să zică: „Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh", nu l-a lăsat să intre.

Aşa şi noi: oamenii ăştia, din start trebuie ocoliţi. Dacă ar fi vrut Dumnezeu să fie aşa ceva, era prin rânduială bisericească. Toţi ăştia, care vin şi se prezintă pe ei ca fii ai lui Dumnezeu, trebuie ocoliţi. Toţi suntem

fiii lui Dumnezeu, dacă-i vorba! Toţi cei care credem în Domnul Hristos suntem şi fii ai lui Dumnezeu, dar dacă vine cineva cu titlul acesta: „Sunt fiul lui Dumnezeu", nu trebuie luat în seamă.

Se zice că la un părinte s-a dus, tot aşa, Satana şi i s-a arătat şi i-a zis: „Închină-te mie!" Şi părintele a zis: „Eu mă închin lui Hristos, de ce să mă închin ţie?" Sau cineva îl întreabă pe un părinte: „Ce zici despre cei care au vedenii cu îngeri?" Şi părintele răspunde: „Eu îi fericesc pe aceia care-şi văd păcatele lor".

Gata, ăştia din start trebuie ocoliţi! Nici nu staţi de vorbă cu ei! Şi îndemnaţi-i şi pe alţii să nu stea de vorbă cu ei.

– Cum să procedăm ca să mergem pe drumul celor drepţi şi plăcuţi lui Iisus? Cum pot să-mi dau seama că nu am inima neagră, că sunt smerită, cu adevărat credincioasă? În ce constă să-mi iau crucea şi să-L urmez pe Iisus? Cum ne dăm seama dacă suntem smeriţi sau mândri?

– Păi, foarte simplu, dacă-ţi vin gânduri de mândrie, sigur nu eşti smerit. Dacă faci nişte lucruri să ieşi în evidenţă, sigur nu eşti smerit. Dacă nu faci nişte eforturi ca să te depăşeşti pe tine, sigur nu-ţi iei crucea. Dacă nu faci nişte fapte care-ţi înmulţesc credinţa, sigur îţi scade credinţa. Aşa că se poate, dar dacă totuşi ai impresia că nu te poţi verifica pe tine însuţi, noi avem posibilitatea să ne verificăm cu o conştiinţă străină, superioară nouă, prin conştiinţa duhovnicului. Îi spui: „Uite, îmi vin gânduri aşa şi aşa", iar el îţi spune... De exemplu, îi spui că ai gânduri de mânie, şi el zice: „Fii atent, că ai gânduri de mândrie, de-aia îţi vin gânduri de mânie". Sau îi spui că eşti terorizat de gândul de îngrijorare pentru ziua de mâine, şi-ţi zice: „Sigur n-ai credinţă". Şi aşa mai departe... te poţi verifica, dacă vrei să te verifici.

– Care este păcatul împotriva Duhului Sfânt?

– Sunt mai multe, nu-i numai unul. Păcat împotriva Duhului Sfânt este, de exemplu, necredinţa, este credinţa care nu urmează învăţătura Bisericii, este nădejdea prea mare în bunătatea lui Dumnezeu, este deznădejdea, este apostazia, adică lepădarea de credinţa cea adevărată. Sunt mai multe care sunt socotite păcate împotriva Duhului Sfânt. Şi sunt, de fapt, acele păcate în care eşti şi te crezi că nu eşti într-un anumit păcat, ci te consideri pe cale bună; şi atunci nu poţi ieşi din devierile în care te găseşti.

– Dacă Dumnezeu dă Duhul Sfânt celor care I-L cer, se poate îndepărta sau pleca definitiv Duhul lui Dumnezeu de la cel care greşeşte?

– Se crede că Duhul Sfânt rămâne în sufletul omului până la moartea omului. În cel care L-a primit la Botez pe Duhul Sfânt – cum Îl primim toţi, la

Botez – Duhul Sfânt Se ascunde în adâncurile ființei umane și rămâne cumva nelucrător, în sensul că e astupat de răutățile omului; dar pentru că există posibilitatea de pocăință până la sfârșitul vieții, Biserica învață că Duhul Sfânt este până la sfârșitul vieții cu putința de a lucra în sufletul omului.

– Cum putem dobândi mai multă pace sufletească și o rugăciune curată?

– Dragă, mai întâi de toate, pacea sufletească e un rezultat al unei vieți după voia lui Dumnezeu. Cu cât înaintezi în cele plăcute lui Dumnezeu, cu atât înaintezi și în pacea sufletească. În Filocalie se spune că nepătimirea este pacea inimii; în măsura în care ai nepătimire, adică în măsura în care nu ești fărâmițat de patimi, în acea măsură vine și pacea sufletului.

– Cum pot să ajung să-i iubesc mai mult pe cei ce-mi fac rău?

– Poți să ajungi să-i iubești mai mult pe cei care-ți fac rău, dacă ajungi la măsurile acelea de care vorbește Sfântul Isaac Sirul: „Cei împătimiți de iubire față de Dumnezeu, cei nepătimași sunt dispuși să sufere de zeci de ori pe zi greșelile altora și necazurile care vin, și totuși nu se pot sătura de oameni". Pentru că au ajuns la o măsură în care nu mai pot fi clintiți din bine. De exemplu, în Pateric se spune despre un părinte că „din multa bunătate, nu mai știa ce-i răutatea". Asta nu-i o chestiune pe care o realizezi printr-o metodă, ci este o chestiune pe care o realizezi prin progresul sufletesc.

– Ce trebuie să facem pentru a fi mai buni, mai înțelepți, în această lume plină de haos? Și cum ne putem face noi datoria față de lume, ca să devină mai bună?

– Nu putem să facem ceva anume, decât că dacă ne îmbunătățim pe noi, poate-i tragem și pe alții pentru bine, prin exemplul nostru. Dar nu putem să-i influențăm pe oameni decât înaintând noi înșine în bine. Dacă te faci mai bun, aduci bunătate în jurul tău, așa cum cei răi aduc răutate în jurul lor, întinează atmosfera sau o coboară.

– Care ar trebui să fie rolul preotului în societatea de azi?

– Dragă, rolul preotului în societatea de astăzi este același rol pe care l-a avut totdeauna preotul: să fie slujitor al lui Dumnezeu pentru binele oamenilor.

– Cum este Biserica deținătoare a tezaurului harismatic revărsat prin Sfintele Taine?

– Biserica, fiind o instituție întemeiată de Domnul Hristos, are darurile câte-i trebuie omului ca să se mântuiască.

– Care este temeiul cinstirii sfintelor icoane?

– Dragă, dacă crezi că pe icoană e reprezentat Mântuitorul sau Maica Domnului sau sfinţii lui Dumnezeu, atunci eşti cinstitor de icoane. În secolele VII şi VIII, când au fost discuţii în Biserică în legătură cu cinstirea icoanelor, cu împăraţii iconoclaşti, distrugători de icoane, atunci apărătorii icoanelor au zis aşa: dacă Hristos are un chip, atunci noi suntem cinstitori ai lui Hristos cinstindu-I şi chipul Lui. Şi, pentru că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, S-a făcut om şi are figură umană, are un chip, atunci noi putem să reprezentăm chipul Lui, iar cinstind chipul Lui, ne manifestăm cinstirea şi faţă de Domnul Hristos, Cel mai presus de chipul Lui, dar Care are totuşi un chip.

Haideţi să vă povestesc ceva. În 4 martie 1990 am vorbit eu prima dată la televizor; după o vreme, călătoream cu maşina şi era cu noi o femeie de prin părţile noastre, de-acolo, de pe la mânăstire. Şi zice: „Părinte, v-am văzut la televizor; aşa m-am bucurat c-aţi fost şi în casa noastră!" Adică, prin imagine şi prin cuvânt. Zice: „Să ştiţi c-am pupat televizorul!" Acuma, ea de fapt nu pupa televizorul în general: „Hai să mai pup o dată televizorul!", ci l-a pupat fiindcă vorbeam eu atunci, iar ea s-a bucurat aşa de tare, că a pupat televizorul care m-a adus pe mine acolo.

Cam aşa este şi cu icoana. Pupi icoana pentru că-l aduce pe sfântul respectiv în conştiinţa ta, în atmosfera ta, în casa ta, în cuprinsul inimii tale. Dacă gândiţi aşa, atunci ştiţi de ce cinsteşte Biserica icoanele.

Poate că sunteţi unii cu influenţe din ăstea, neoprotestante, sectare, influenţe de natură protestantă, în general... Că „icoana e idol". Să ştiţi că nu-i idol! Ce deosebire e între icoană şi idol? Ar zice sectarii: „Nicio deosebire, că şi idolul, şi icoana, tot la fel: icoana nu vede, nu vorbeşte, nu aude ş.a.m.d. şi tot aşa-i şi idolul: nu vede, nu vorbeşte, n-aude; iată că nu-i nicio deosebire între icoană şi idol". Însă, dacă gândeşti aşa, nu gândeşti cum trebuie! De ce? Fiindcă eu n-am nevoie de icoană ca să-mi vorbească, pentru că-mi vorbeşte Domnul Hristos în Evanghelie sau îmi descoperă ceva în conştiinţa mea, în rugăciune. N-am nevoie să mă audă icoana, că şi-aşa, nu zic: icoană, ajută-mă pe mine!, ci zic: „Preacuratului Tău chip ne închinăm, Bunule, cerând iertare greşelilor noastre, Hristoase Dumnezeule, că de voie ai binevoit a Te sui cu trupul pe Cruce, ca să-i mântuieşti din robia vrăjmaşului pe cei pe care i-ai zidit. Pentru aceasta, cu mulţumire Îţi strigăm Ţie: Toate le-ai umplut de bucurie, Mântuitorul nostru, Cel ce ai venit să mântuieşti lumea". Deci eu vorbesc cu Domnul Hristos, pornind de la chipul Lui; nu zic: chipule al Domnului Hristos, auzi-mă, miluieşte-mă.

Deci iată că icoana e altceva decât idolul. Ce este idolul? Idolul este o închipuire, fără existenţă; adică îşi închipuie omul că există o putere, o fiinţă, care de fapt nu există. Îşi închipuie chipul acela şi îl face şi îl cinsteşte în locul lui Dumnezeu, adică-l pune în locul lui Dumnezeu şi zice: „Nu mă

interesează Dumnezeu, ci mă interesează idolul ăsta". Or icoana nu-i în locul lui Dumnezeu, ci e împreună cu Dumnezeu.

Şi atunci, există o deosebire între idol şi icoană? Da, există! Ce deosebire? Idolul te depărtează de Dumnezeu, e în locul lui Dumnezeu, iar icoana te apropie de Dumnezeu, e pentru Dumnezeu. Dacă gândim aşa, gândim ortodox şi atunci ştim de ce să cinstim icoanele.

Cândva, a venit un sectar pe la mine, la mânăstire... Mi-a părut bine că mi s-a întâmplat treaba asta! Noi avem nişte icoane pe lemn, la altar, pe care le cinstim, le sărutăm, ne atingem de ele cu evlavie... Şi zice el către mine: „Părinte, ce rost are să pupi scândurile ăstea?" Adică „scânduri" erau icoanele pe lemn. Şi-i zic: măi frate, uite ce-i, dacă tu pupi scânduri, să nu pupi! Că eu pup icoane, nu pup scânduri!

– Ce ne puteţi spune despre filmele cu Iisus? Sunt ele o încălcare a canoanelor?

– Dragă, eu personal nici n-aş face, nici n-aş viziona filme cu Iisus. Sunt o materializare, aş zice eu neevlavioasă, a unor lucruri care trebuie ţinute în cinste şi, într-un fel, în mister.

– Care este raportul dintre harul divin şi starea morală a preotului slujitor?

– Preotul slujitor, orice stare morală ar avea, este un mijlocitor. Asta e învăţătura Bisericii.

– Ce să facă un soţ în cazul în care soţia şi-a pierdut controlul minţii, îl hulește, îi înjură şi-i drăcuieşte pe copii şi face o permanentă sminteală în familie? Ea a fost dusă în spitale, la mânăstiri, dar situaţia continuă.

– Cred că lucrul cel mai bun de făcut în cazuri de acestea este o internare undeva unde nu-i mai deranjează pe cei din jur.

– Pentru a putea acoperi păcatele fratelui nostru, deseori este nevoie să minţi, uneori cu riscuri mari. Cum poţi cunoaşte când este minciună? sau când minciuna aceasta este păcat?

– Dragă, e greu de stabilit asta, doar de la caz la caz se poate rezolva chestiunea, nu poţi să găseşti o metodă generală pentru toate cazurile. Acuma, noi totuşi trebuie să ştim un lucru: noi nu avem datoria să acoperim păcatele numai aşa, ca să le acoperim, ci dacă o facem din iubire sau dacă păcatele acelea care se fac nu au consecinţe în societatea în care trăim. De exemplu, în Psalmul 100, care se citeşte în fiecare zi la Ceasul I, se spune:

„Nu voi suferi înaintea ochilor mei nicio faptă netrebnică; purtarea nelegiuită o voi urî. Pe cel ce se depărtează de la mine, nu l-am cunoscut.

Ochii mei peste cei credincioşi, ca să şadă aceia împreună cu mine. Cel ce umblă fără prihană, acela-mi va sluji mie, iar cel ce umblă cu vicleşug nu va sta în preajma ochilor mei, nici nu va sta înăuntrul casei mele cel ce spune minciună. În toată dimineaţa voi pierde pe toţi ticăloşii din ţară, ca să stârpesc din cetatea Domnului pe toţi cei ce fac fărădelegea".

Este vorba şi despre starea noastră interioară, şi despre un fel de curăţire a răutăţilor din jurul nostru.

– Copiii rezultaţi din părinţi care n-au fost cununaţi la biserică au de suferit în viaţa lor din cauza acestor părinţi?

– Dragă, e foarte greu de ştiut lucrul ăsta, pentru că de suferit suferă şi cei care au părinţi cununaţi, şi cei care au părinţi necununaţi. Aşa că e greu să spui... Aşa, dacă-ţi vine ţie în minte: „A, păi stai, că părinţii ăstuia sunt necununaţi şi de-aia suferă!", spui, dar asta-i aşa, o afirmaţie arbitrară; noi n-avem voie să scoatem nişte concluzii pentru care nu avem un temei. De suferit, suferă şi unii, şi alţii. Nu se poate spune că cel care are părinţi cununaţi nu suferă, iar cel care are părinţi necununaţi suferă.

Dar fără îndoială, nu-i totuna să apari într-o familie unde e binecuvântarea lui Dumnezeu, sau să fii dintr-o familie în care nu-i binecuvântarea lui Dumnezeu. Dar omul, după ce îşi dă seama şi după ce intră în atmosfera de gândire corectă, se poate valida în sensul acesta, că binecuvântarea Domnului o poate aduce asupra lui pentru faptele lui bune sau pentru angajarea lui religioasă.

– Cum să ne rugăm să ni se ierte păcatele, dacă am făcut chiuretaje? Domnul Hristos iartă crimele săvârşite prin avort?

– Dragă, Dumnezeu iartă tot, nu există nimic să nu ierte Dumnezeu, dacă se ajunge la condiţiile iertării. Noi cerem iertarea lui Dumnezeu pentru orice păcat, şi Dumnezeu ştie în ce măsură ne putem face noi vrednici de iertarea lui Dumnezeu. Numai că trebuie să ai în vedere şi nişte lucruri de felul acesta: de exemplu, dacă ai făcut un chiuretaj, apoi, când ai posibilitatea să aduci un copil pe lume, îl aduci şi pentru că nu l-ai adus pe acela pe care ai fi putut să-l aduci; şi atunci, e nădejde de iertare de la Dumnezeu. Dar eu cred că şi la optzeci de ani ar face femeile chiuretaje, dacă ar mai putea fi în situaţia de a rămâne gravide.

– O femeie mamă, care este la pensie, ce este mai bine să facă: să se retragă la o mânăstire, unde să trăiască numai în post şi rugăciune pentru copiii ei şi pentru ea, sau să stea pe lângă copii şi să-şi crească şi nepoţii, dar să se roage mai puţin?

– Dragă, eu cred că omul trebuie să fie angajat și să se mântuiască în condițiile lui; deci acea femeie nu trebuie să se ducă la mănăstire și să nu se mai gândească la ce se întâmplă în urma ei. Adevărul este că sunt oameni care-s așa de doritori să-I slujească lui Dumnezeu în mănăstire, încât nu se mai pot angaja, nu mai pot rămâne în societatea în care au trăit în familia lor. Dar cred că totuși nu e firesc; firesc este să stai și să-ți crești copiii și nepoții și strănepoții, pentru că la Cununie așa se spune: „Să vadă ei pe fiii fiilor lor".

Însă mai e ceva, și anume sunt unii care pleacă la mănăstire fiindcă s-au săturat de lumea asta. Dumnezeu s-o odihnească pe mama, câteodată zicea: „Așa m-am săturat de lumea asta!" Și totuși, nu s-a dus la mănăstire, a stat acolo să-și vadă de familie și de ce-a trebuit să facă.

– Ce părere aveți despre teoriile care spun că următorul popor ales ar fi cel român?

– Nu știu dacă ar fi cel român, poate că alții zic că poporul lor. E greu de stabilit treaba asta. Să fim cumsecade, c-apoi ne-alege Dumnezeu și ca popor, și ca persoane.

– De ce Domnul Iisus Hristos, Care este atotputernic, îi dă voie diavolului să acționeze prin farmece și vrăji în dauna omului, care este făcut după înfățișarea Domnului?

– Dragă, Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Romani, are un cuvânt pe care-l cam uită creștinii, și anume: „Fiți înțelepți față de bine și nevinovați față de rău, iar Dumnezeu va zdrobi repede pe Satana sub picioarele voastre" (Romani 16, 19-20).

Să știți că nu-s atâtea farmece câte răutăți sunt în lumea asta, numai că oamenii mereu își închipuie că influențele rele care vin asupra lor sunt de natură diavolească. În realitate, sunt de multe ori lucruri care se pot explica organic, se pot explica medical ș.a.m.d. Așa că Dumnezeu îngăduie răutățile pentru că pot fi folosite și spre bine, în anumite cazuri.

Și-apoi să știți ceva (și asta aș vrea să țineți minte de la mine): noi suntem înconjurați de taine și nu putem avea pretenția că înțelegem toate tainele. Adică: știu tot, gata! Știu că-i farmec, știu că-i influență diavolească... Nu-i așa! Sunt atâtea lucruri pe care, la drept vorbind, nu le știm. Și-atunci, de ce să punem noi pe seama vrăjmașului lucrurile care, de fapt, nu sunt de la vrăjmaș?

– Credeți că mai este posibilă o revelație absolută în ziua de azi? Și, dacă da, poate dovedi aceasta o legătură a celui ce o primește cu divinitatea? Și ce fel de legătură?

– Dragă, e foarte greu de spus lucrul acesta, pentru că pot fi şi nişte influenţe străine de revelaţie, prezentate ca revelaţie. Cum am spus de ăia care zic că sunt ce ştiu eu ce, fii ai lui Dumnezeu sau nu ştiu ce. Păi, ăla poate că în mintea lui chiar e convins că asta-i situaţia: el e fiul lui Dumnezeu, alesul lui Dumnezeu, trimis de Dumnezeu ş.a.m.d. Şi-atunci, cum îl poţi convinge că nu-i aşa?

– Care este diferenţa dintre mândrie şi slavă deşartă?

– Mândria este atunci când ai cu ce te mândri şi te mândreşti, iar slava deşartă este atunci când te mândreşti cu lucruri pe care nu le ai. De exemplu, te poţi mândri cu un talent pe care-l ai, şi poţi să te mândreşti cu un lucru pe care-l doreşti, să zicem, dar nu-l ai; şi te-nchipui tu că ce fain ar fi dacă ai fi aşa sau dacă ai fi nu-ştiu-cum. Cam în felul acesta... Dar, dacă vreţi să vă edificaţi mai bine, citiţi din Filocalia, volumul I, despre slava deşartă şi despre mândrie, din „Cele opt gânduri ale răutăţii", de Sfântul Ioan Casian. Sau citiţi din *Scara* Sfântului Ioan Scărarul, unde sunt două capitole, separate, despre slava deşartă şi despre mândrie. Cei mai mulţi însă dintre cei care au studiat lucrurile acestea consideră că mândria şi slava deşartă sunt aspecte diferite ale mândriei, de fapt.

– Iertarea păcatelor poate fi obţinută numai prin spovedanie sau se poate obţine şi printr-o viaţă religioasă şi prin căinţă puternică, prin respectarea poruncilor Domnului?

– Dragă, e foarte greu de spus că iertarea păcatelor poate fi primită şi altfel decât în rânduiala spovedaniei, de vreme ce Domnul Hristos a dat oamenilor puterea dezlegării păcatelor. N-ai niciun motiv să n-o cauţi acolo unde o poţi avea, şi să doreşti s-o ai acolo unde nu-i sigur c-o poţi avea. În Biserica Ortodoxă se consideră că iertarea păcatelor se dă celor care se spovedesc corect, care se spovedesc cu pocăinţă. Nu aşa, că te duci numai şi spui nişte lucruri, câte le spui, ci când faci un lucru cu adevărat religios.

– Cum explicaţi versetul: „La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul" (Ioan 1, 1)?

– E vorba de Domnul Hristos, de Fiul lui Dumnezeu, Care la începutul existenţei, la începutul creaţiei, exista şi era din Dumnezeu.

– Care este raportul dintre Adam şi Iisus Hristos?

– Sfântul Apostol Pavel face nişte corelaţii între Iisus Hristos şi Adam, în sensul că Adam este omul cu care s-a început existenţa umană şi care a căzut şi a adus, prin căderea lui, moartea, iar Domnul Hristos este Cel care e

Adam cel nou, Care a adus învierea. Vă indic capitolul al 15-lea din Epistola I către Corinteni şi capitolul al 5-lea din Epistola către Romani ale Sfântului Apostol Pavel.

– Dacă ne-am pierdut o dată credinţa în Dumnezeu, o putem regăsi a doua oară?

– Păi, cu credinţa e cam cum e cu cultura: dacă te ţii de ea, o ai, iar dacă nu te ţii, o pierzi. E greu să stabileşti cum se poate redobândi credinţa, dar eu un lucru ştiu: dacă faci faptele credinţei, ţi se înmulţeşte credinţa, iar dacă faci fapte de necredinţă, ţi se înmulţeşte necredinţa. De exemplu, cineva care nu merge la biserică, de câte ori nu merge scade în credinţă. Duminica trebuie să meargă la biserică, iar dacă nu merge, înseamnă că face o faptă de necredinţă şi sigur creşte în necredinţă. Duminica cealaltă trebuie să meargă la biserică şi nu merge, iarăşi cade din credinţă şi tot în necredinţă ajunge. Dar dacă începe să meargă la biserică, face fapte de credinţă şi i se întăreşte credinţa. Aşa e şi cu postul, aşa e şi cu rugăciunea, şi cu citirea din Sfânta Scriptură şi cu toate faptele care ţin de credinţă.

– Ce calităţi trebuie să îndeplinească cineva care vrea să devină preot? Care sunt condiţiile morale pentru a putea fi hirotonit?

– Dragă, ăstea se învaţă la şcoală, la teologie. În orice caz, Sfântul Apostol Pavel are nişte texte... de exemplu, în Epistola I către Timotei, în capitolul al 3-lea, şi în Epistola către Tit, sunt indicate condiţiile pe care trebuie să le aibă cineva care se face preot. În special trebuie să aibă o viaţă curată, o viaţă care să-l recomande. Şi mai ales trebuie să aibă nume bun.

– Mântuitorul mai este numit şi Emanuel. De ce este numit aşa?

– În cartea proorocului Isaia (7, 14) e numit Emanuel, care înseamnă „cu noi este Dumnezeu", arătând raportul Mântuitorului cu oamenii.

– Dacă Iuda s-ar fi întors la Iisus, după trădarea sa, ar mai fi existat iertare pentru el, ar fi fost primită pocăinţa sa?

– Dragă, de vreme ce nu s-a întâmplat aşa, nu cred că mai e cazul să speculăm nişte lucruri de felul acesta. Dar noi credem că Dumnezeu iartă tot, când există condiţiile iertării. Aşa cum i-a iertat pe răstignitori, cel puţin cum S-a rugat pentru răstignitori, când a zis: „Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac!", poate că l-ar fi iertat şi pe Iuda, tot pentru că n-a ştiut ce face.

– Simbolul niceo-constantinopolitan precizează că Mântuitorul „va veni cu slavă, să judece viii şi morţii". Dintotdeauna s-au vehiculat

diferite date ale acestei Parusii, iar în momentul de faţă se vehiculează anul 2000. Privind viaţa religios-morală contemporană, se poate vorbi de o Parusie foarte apropiată?

– Eu cred că nu, pentru că înaintea lui Dumnezeu, mia de ani e ca ziua de ieri, ce a trecut. Dacă privim lucrurile cu măsurile omului, poate da, însă, dacă privim lucrurile cu măsurile lui Dumnezeu, poate că nu. Ceea ce ştim noi este că nu ştim... Asta e important: să ştim că nu ştim când va fi şi să fim totdeauna pregătiţi, ca să poată fi oricând pentru noi.

Dar să avem în vedere şi faptul că noi aşteptăm anul 2000, însă poate că deja suntem în anul 2000. De ce? Pentru că era noastră este stabilită greşit. Anul 1 al erei noastre a fost socotit anul 753 de la întemeierea Romei. Calculul erei noastre, al erei creştine, a început cu anul Naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, dar calculul s-a făcut pentru prima oară în secolul al VI-lea, or cei din secolul al VI-lea nu mai puteau avea o evidenţă precisă a anului Naşterii Mântuitorului. S-a luat convenţional anul 753 de la întemeierea Romei şi s-a zis: acesta este anul 1. Însă studiile care s-au făcut au adus la iveală faptul că, la anul 753 de la întemeierea Romei, Irod nu mai exista, şi atunci n-ar fi putut avea loc confruntările şi situaţiile care sunt prezentate de Sfântul Evanghelist Matei; şi-atunci, s-a ajuns la concluzia că era noastră e greşită cu vreo patru ani, că trebuia luat ca an de plecare al erei creştine nu 753, ci 749. Or în cazul acesta, noi suntem în anul 1995, dar în realitate în 1999. Iar anul 2000 nu va fi anul 2000 cel real, ci 2005 sau 2006. Aşa că degeaba aşteptăm anul 2000, că nu ştim când e.

– Cum putem împiedica faptul ca rugăciunea să devină uscată şi fără trăire?

– N-avem cum, că toate ale omului sunt la nivelul omului şi cum ţi-e viaţa, aşa ţi-e rugăciunea.

– Sunt primite rugăciunile spuse numai cu buzele, dar netrăite interior cu inima?

– Sunt primite, pentru că nu-i poţi cere unui copil să meargă la acelaşi pas cu un om mare. Deci eu mă rog cum pot, şi Dumnezeu îmi primeşte rugăciunea, aşa cum a fost vorba despre tatăl fiului lunatic, când a zis cu lacrimi: „Cred, Doamne, ajută necredinţei mele!" (Marcu 9, 24). Şi credea, şi nu credea. Şi Domnul Hristos n-a zis: „A, păi dacă nu crezi cât trebuie, n-am ce-ţi face!...", ci l-a ajutat în starea lui. Nu putem ajunge la mult decât de la puţin, de la cât suntem. Dacă facem ceva pentru mai mult, ajungem la mai mult. Cum am spus, cu credinţa e cum e cu cultura. Nu poţi să ajungi să faci geometrie analitică înainte de a face geometrie plană.

– Cum ajutăm morții prin Liturghie? Când moare cineva fără lumină, ce trebuie făcut ca să primească această lumină?

– Nu ai ce face. Dacă a murit fără lumină, te gândești la el c-a murit fără lumină. Noi considerăm că moartea cea creștinească, pentru care ne rugăm când zicem: „Sfârșit creștinesc vieții noastre...", este și cu prezența unei lumânări, în sensul acesta, că omul a trăit creștinește, în lumină, și vrea să moară în lumină. Dar nu se poate zice că cineva care n-a avut o lumânare la căpătâi când a murit e părăsit de Dumnezeu sau a fost lepădat de Dumnezeu. Și atunci, ne rugăm pentru el cum ne rugăm pentru orice mort, cu lumină sau fără lumină. Nu poți să faci ceva anume.

Iar cât privește slujbele pentru morți, noi avem bucuria de a-i cuprinde pe morți în gândurile noastre, în conștiința noastră, ca și când ar fi vii. Eu nu mă gândesc niciodată la părinții mei ca la niște morți din cimitir, ci mă gândesc totdeauna ca la niște vii pe care-i am în conștiința mea și cu care nădăjduiesc să mă întâlnesc cândva și pentru care pot face rugăciune; și mă bucur că pot să mă rog, că am acest dar de la Dumnezeu în Biserica Ortodoxă, ca să-i am în vedere în continuare; deci nu i-am părăsit.

Duminică, s-a făcut la noi la mânăstire un parastas pentru un preot – cunoscut de mine – și pentru soția lui. Un om care m-a ajutat pe mine foarte mult. Și, după Liturghie, înainte de a începe parastasul, a venit sora mea la mine – eu am o soră la Victoria, lângă mânăstire – și m-a atenționat că-i acolo și că vrea să vorbească cu mine. Și-i zic: dragă, nu pot să vin acum, fiindcă trebuie să stau la parastas, că-s prieten și cu morții, și cu viii. După aceea, într-un cuvânt scurt pe care l-am ținut la parastas, le-am spus oamenilor ce mi s-a întâmplat și cum am zis, că-s prieten și cu morții, și cu viii. Cum sunt prieten cu morții? Mai pot fi prieten cu morții? Da, pot fi! Cum anume? Păi, uite-așa, că morții nu-s morți și sunt sigur că, dacă ar avea posibilitatea de a se manifesta cum s-au manifestat ca vii, s-ar fi manifestat față de mine cu aceleași sentimente, iar eu îi consider ca pe niște vii departe de mine, așa ca și când ar fi un prieten al meu în America, de pildă, și am față de el exact sentimentele pe care le-am avut când era aici, până n-a plecat în America. De ce? Pentru că nu și-a schimbat locul, nu și-a schimbat poziția din inima mea. Am zis că așa-s prieten cu morții. Ei, dar acuma sunt prieten și cu viii. Cu viii, cu cine? Cu copiii lor, care făceau parastas. Sunt tot așa de prieten și cu viii, cum sunt prieten cu morții, sau așa-s de prieten cu morții, cum sunt prieten cu viii. Și mi-a părut tare bine că mi-a venit în cap să zic așa, că-s prieten și cu morții, și cu viii.

– Cum poți urî păcatul în mod concret? Să nu ne răspundeți numai: „nefăcându-l".

– Dar cum să vă răspund? Măi fraţilor, în mod concret urăşti păcatul atunci când nu vrei păcatul, când păcatul îl consideri ca păcat; atunci îl urăşti. Dar dacă-l consideri aşa, un lucru obişnuit... A venit odată la mine la spovedit un tânăr şi l-am întrebat: dar cu păcatele sexuale cum stai? „Păi, zice, ca toată lumea!" În cazul ăsta, apăi nu urăşti păcatul!

– Pentru dezlegarea cununiilor ce trebuie făcut?

– Dragă, cu dezlegarea cununiilor lucrurile stau aşa. În lista de întrebări ajutătoare pentru cel ce se spovedeşte... pentru că noi trebuie totuşi să întrebăm... De exemplu, la mine vin oameni la spovedit şi le zic: no, spune! „Păi, zice, întrebaţi-mă dumneavoastră!" Ar trebui să vină el să-mi spună, nu să-l întreb eu. Şi bineînţeles că-l întreb: la biserică mergi? ş.a.m.d. Iar în lista care e cuprinsă în rânduiala de spovedanie este şi întrebarea aceasta: „Ai legat cununiile cuiva?" Dar nu dă nicio indicaţie cum anume se leagă cununiile cuiva.

Şi-apoi se duc, mai ales fete mai în vârstă, se duc pe la ghicitori, se duc pe la preoţi care deschid cartea şi care, de fapt, deschid numai ca pretext cartea, că nu pot citi ce le spune, că în carte nu scrie aşa. Eu am făcut odată o experienţă... a venit cineva la mine şi-mi zice: „Părinte, îmi deschideţi şi mie cartea?" Zic: da, una de engleză – aveam o carte de engleză acolo. No, acuma, dacă eu i-aş fi deschis cartea aia de engleză – şi mai ales cum e sistemul ăsta Braille, de nu-l cunoaşte multă lume –, puteam să-i spun ce vroiam eu de-acolo şi puteam să-i spun că nu-i de engleză. Ei, nu se poate aşa ceva! Dar, mă rog, dacă se duc la oameni din ăştia, care au pretext cu cartea... Îi întreabă: „Câţi ani ai? – Treizeci. – A, păi ţi-s cununiile legate, dacă nu eşti măritată". Adică, domnule, dacă ai ajuns la vârsta asta, se poate presupune că nu te mai căsătoreşti, să zicem.

Sau vine cineva de pe la Vâlcea, la mine, un tată cu fiica lui, că „nu se mărită fata". Şi zic eu: câţi ani are? „Nouăsprezece". Zic: eu am o nepoată care-i de 32 de ani, şi încă nu-i măritată. Şi aş face ceva pentru nepoată-mea, dacă aş putea. Dar n-am ce face. Şi atunci, omul zice către fată: „Hai să mergem, că făcurăm drumul degeaba!"

Până la urmă, nepoata mea s-a măritat, dar la 36 de ani. Dacă a zis cineva că e legată cununia, nu i-a spus că numai până la 36 de ani e legată, ci a gândit că e legată pe toată vremea.

Aşa că astea sunt chestiuni foarte relative, nu trebuie să vă frământaţi pentru nişte lucruri... „că e legată cununia". Păi cum e legată, cine-a legat-o, de ce a legat-o, cine-o dezleagă, cum o dezleagă? Şi vine la mine câte cineva şi zice: „Părinte, să-mi faceţi nişte rugăciuni de dezlegarea cununiei". Acuma, ei n-au de unde să ştie care rugăciune e de dezlegarea cununiei şi

care rugăciune e de altă dezlegare. Şi-atunci, eu le fac rugăciuni de dezlegare în general, iar ei pleacă cu gândul că acum i-am dezlegat cununia. Apoi, vede dacă i-am dezlegat-o ori nu i-am dezlegat-o. Realitatea este că eu fac rugăciuni de dezlegare în general, pentru că o rugăciune de dezlegare a cununiei nici nu există.

Mai vin unii oameni să le fac molitvele Sfântului Vasile cel Mare şi nu ştiu ce. Şi eu ştiu că ăştia-s de pe la ghicitori şi de pe la preoţi din ăia care umblă cu aşa ceva... Zic: cine te-a trimis la mine? „Păi, mi-a spus părintele cutare". Sau: „Mi-a spus femeia cutare, ghicitoarea cutare". Zic: mă, ştii ceva? Eu nu fac slujbe de comandă! Eu sunt preot şi ştiu ce am de făcut!

– S-au făcut multe comentarii la Apocalipsa Sfântului Ioan, iar unele i-au înspăimântat pe credincioşi. Ce părere aveţi despre Apocalipsă?

– Dragă, Apocalipsa, înainte de toate, este o carte din Noul Testament, care în Biserica Ortodoxă nu are circulaţie... decât în sensul că este cuprinsă în Noul Testament. Eu cunosc un singur comentariu ortodox la Apocalipsă, scris de Sfântul Andrei al Cezareii, dar să ştiţi că nu-i un comentariu ştiinţific şi nici adânc. De exemplu, acolo, în legătură cu numărul fiarei, 666, se consideră că acest număr se scrie cu trei 6 unul lângă altul. Or numărul 666, la evrei şi la greci se scria cu litere, nu cu cifre. Aşa încât 666 s-a scris cu literele alfabetului evreiesc sau grecesc, în Apocalipsă; cred că grecesc, pentru c-a fost scrisă în limba greacă. Iar în felul acesta, are o semnificaţie. Şi acolo, în comentariul Sfântului Andrei al Cezareii, ia trei 6 unul lângă altul şi zice că una-i mânia, una-i mândria, una-i cutare... Nu-i un comentariu ştiinţific...

Acuma, ce vreau eu să reţineţi de la mine, în legătură cu asta: că Apocalipsa, ca toate cărţile Noului Testament, nu s-a scris ca să rămână posterităţii. Singura carte din Noul Testament care este un fel de studiu este Epistola către Romani, şi e totuşi o carte ocazională. Toate cărţile Noului Testament – câte sunt, 27 la număr – au fost scrise ca nişte scrieri ocazionale. Nimeni, niciun autor nu s-a gândit că scrierea respectivă o să rămână posterităţii şi or s-o citească cei din anul 2000, de pildă. Nu! Ci ei au scris aşa, cum ne scriem noi nişte scrisori unii altora. Sfântul Apostol Pavel, de exemplu, a scris o scrisoare către Filimon, şi uite că scrisoarea aceea a fost cuprinsă în Noul Testament. Şi aşa a fost şi cu Apocalipsa.

Apocalipsa priveşte nişte lucruri contemporane cu autorul, în special, nu contemporane cu noi. Însă Biserica Ortodoxă a fost totdeauna rezervată faţă de Apocalipsă. Cum? Din Noul Testament, 26 de cărţi din cele 27, deci toate mai puţin Apocalipsa, se citesc la cultul ortodox în vreme de un an liturgic. Deci Evangheliile, Faptele Apostolilor, epistolele Sfântului Apostol

Pavel, toate se citesc. La Apocalipsă nu se face niciodată nicio referire şi nici nu se citeşte vreun text. Înseamnă că Biserica a ţinut-o cu o rezervă. O avem în Noul Testament, o citim, ne folosim de ea, dar nu avem pretenţia că o putem comenta. În orice caz, Biserica n-o comentează.

– În perioada critică, femeia poate să meargă la biserică?

– Dacă ţine igiena şi ştie cum să se rânduiască pentru a nu fi nicio impietate, eu cred că poate, pentru că e ceva natural, nu e ceva care o pune într-o stare de păcătuire.

– Dacă unul dintre soţi îi interzice celuilalt soţ să meargă la părinţi ca să-i ajute, ce trebuie făcut?

– Trebuie să-l convingă că nu se poate aşa ceva, pentru că, dacă iubeşti pe cineva, îi iubeşti şi pe ai lui. Să ştiţi că la mine au venit oameni care mi-au spus: „Părinte, niciodată nu ne-a zis ginerele *tată* şi *mamă*". Or aşa ceva nu-i creştineşte!

Acum am început şi eu să întreb la spovedit: „Îţi cinsteşti părinţii? – Da, bineînţeles! – Dar socrii? – Păi, şi pe socri... – Dar le zici „tată" şi „mamă"? – A, păi nu le zic... – No, te duci acum şi le zici „tată" şi „mamă" şi apoi vii la mine şi-mi spui că le zici!

Nu se poate, domnule! Adică, dacă ţii la unul, ţii şi la ceilalţi; dacă eu ţin la soţia mea, apăi ţin la toţi ai ei, nu ţin numai la ea. Iar dacă nu ţii la ei, să ştii că nici la ea nu ţii!

– De ce Îl numeau pe Mântuitorul ca fiind Ilie sau unul dintre prooroci (cf. Matei 16, 13-14; Marcu 6, 15)?

– Pentru că se credea că Ilie revine sau că Mântuitorul e cu duhul şi puterea lui Ilie, sau că nu este Hristos, ci e un prooroc oarecare. Era o concepţie a vremii de atunci.

– Nu este o copilărie să credem că Fiul lui Dumnezeu putea accepta ispita? De ce mai există acest episod?

– Există pentru exemplul nostru, ca să ştim că „întru ceea ce a pătimit, El însuşi fiind ispitit, poate şi celor ce se ispitesc să le ajute" (Evrei 2, 18).

– Ce trebuie să fac şi cum să-l conving pe un prieten care a intrat într-o sectă adventistă, ca el să se întoarcă din nou în sânul Bisericii Ortodoxe?

– N-ai ce face, îl laşi aşa cum e.

– De ce spun catolicii, în *Crez*, „şi de la Fiul" (Filioque)?

– Acesta este un adaos din secolul al VI-lea, când, ca să fie cumva contrabalansată erezia arienilor[4], care era încă destul de întărită, ca să nu se creadă că Fiul nu are calităţile pe care le are Tatăl, s-a adăugat, la un sinod de la Toledo, din Spania, acest adaos la *Crez*, în legătură cu purcederea Duhului Sfânt: „şi de la Fiul" – Filioque[5], iar asta este specific catolicilor.

Însă aş vrea să reţineţi un lucru: că Biserica, până la 1054, a fost una. Cineva m-a întrebat pe mine: „Părinte, ce-au fost întâi, catolici sau ortodocşi?" Eu i-am spus c-au fost catolici ortodocşi şi ortodocşi catolici. Pentru că nu se punea problema, era Biserica una. Dar diferenţe au existat şi înainte de 1054, şi totuşi Biserica a existat, cu diferenţe cu tot.

Acuma, se insistă pentru re-unirea catolicilor cu ortodocşii... Bineînţeles, fiecare crezând că unirea ar trebui să se facă devenind catolicii ortodocşi şi respectiv ortodocşii catolici. Dar nu cred că trebuie să insistăm prea mult asupra faptului că trebuie neapărat să fie aşa, adică ortodocşii să devină catolici sau catolicii să devină ortodocşi, ci s-ar putea o convieţuire aşa cum a fost până la 1054, când diferenţele existau... Dacă a existat diferenţa aceasta, din secolul al VI-lea, de pildă, (şi au existat şi alte diferenţe: şi cu data Paştilor, şi cu altele şi cu altele) şi totuşi Biserica a putut fi una, tare bine ar fi dacă ar putea fi şi acum aşa. Numai că fiecare crede că el e mai ceva. De exemplu, romano-catolicii au preoţime necăsătorită, preoţii ortodocşi sunt căsătoriţi, iar greco-catolicii – care zic ei (dar n-au dreptate) că sunt puncte intermediare între ortodocşi şi catolici, dar de fapt nu-s nici catolici, nici ortodocşi, la drept vorbind – au tot preoţime căsătorită. Ei, atunci romano-catolicii, care au preoţi necăsătoriţi, de ce acceptă şi preoţi căsătoriţi, în cazul ăsta? Înseamnă că se poate convieţui, dacă oamenii ar fi mai înţelegători şi mai binevoitori, pentru că fiecare are specificul lui şi are limba lui şi are concepţia lui şi aşa mai departe.

– Este adevărat ce scrie presa despre reîncarnare? Dumnezeu permite sufletelor să se întoarcă în alte corpuri care se nasc, pentru iertarea păcatelor din altă viaţă?

– Acum, eu aş zice că de asta să-i întrebaţi pe ăia care scriu... Dar să ştiţi că Biserica Ortodoxă nu consideră necesară şi nu consideră adevărată revenirea sufletelor. De ce? Pentru că mântuirea la noi este prin Mântuitorul, nu este prin noi. Eu nu trebuie să trăiesc o viaţă în plus, ca să fac nişte experienţe şi să mă fac mai bun, pentru că pe mine mă mântuieşte

---

[4] Erezie apărută în secolul al IV-lea, care nega egalitatea şi consubstanţialitatea Fiului lui Dumnezeu cu Dumnezeu-Tatăl şi prin aceasta nega dumnezeirea Fiului.

[5] „Qui ex Patre *Filioque* procedit" = „Care de la Tatăl *şi de la Fiul* purcede".

Mântuitorul, nu mă mântuiesc eu, prin experienţele mele, nici prin migrări prin diferite fiinţe şi ce ştiu eu mai ce.

– De ce se scrie în Biblie că păcatele împotriva Duhului Sfânt nu se vor ierta? Prin spovedanie nu se iartă absolut toate păcatele?

– Se iartă toate, dar numai dacă le părăseşti; dacă eşti în ele, nu ţi se iartă.

– Fumatul este un păcat?

– Da. Eu sunt tare împotriva fumatului, şi la bărbaţi, şi la femei. Vin oameni la spovedit la mine şi-mi spun că fumează. Eu, dacă nu mai are niciun alt păcat, decât ăsta, că fumează, îi spun:

– Ne întâlnim când nu mai eşti fumător.
– Părinte, d-apăi cât fumez eu, iau câteva ţigări şi...
– Păi, atunci de ce-ţi mai pângăreşti sufletul? Nu mai fuma deloc!
– Păi, să vedem, că nu ştiu ce...
– Şi-atuncea, eu zic: la ce să te număr, la fumători sau la nefumători?
– La nefumători.
– Atunci, pe mine la ce să mă număr? Că eu sunt nefumător, nu tu!

Deci păcatul, ca să ţi-l ierte Dumnezeu, trebuie părăsit; dacă nu-l părăseşti, nu ţi-l iartă Dumnezeu. Şi unii zic: „Păi, părinte, dar sunt şi preoţi care fumează!" Zic: la ăia să te duci! Sau zice: „Părinte, dar nicăieri nu scrie că fumatul este păcat". Şi zic: dragă, dar nici despre droguri nu scrie nicăieri. Tu ai văzut vreun om drogat? Că eu am văzut şi ştiu ce fac astfel de oameni. Şi nu scrie nicăieri că trebuie să eviţi drogurile, dar, cu toate astea, uite, noi susţinem că trebuie să le eviţi şi că e păcat să te droghezi. Tot aşa e păcat şi să fumezi. „A, păi – zice – ce fac eu e nimica toată! – Ei, păi dacă-i nimica toată, lasă-te de nimica toată!"

– Explicaţi, vă rog, înţelesul expresiei „sărac cu duhul".

– „Sărac cu duhul" înseamnă smerit, om care niciodată nu-i mulţumit cu cât a realizat. Mereu vrea mai mult, e angajat spre mai mult.

– Şi ce sens i-a dat acestei idei Domnul Hristos?

– „Învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima, şi veţi afla odihnă sufletelor voastre" (Matei 11, 29).

– Există patru cruci: crucea căsătoriei, crucea fecioriei, crucea călugăriei şi crucea celor handicapaţi. Noi trebuie să alegem una din...

– Nu-ţi alegi niciuna, ci le ai, le primeşti. Cine-şi alege? Să ştiţi că nimeni nu-şi alege suferinţa, dacă-i un om care gândeşte bine; că n-ai de ce. De ce să-mi aleg suferinţa? Adică Biserica zice: „Sfârşit creştinesc, fără durere, neînfruntat, în pace şi răspuns bun la înfricoşătoarea judecată a lui Hristos să cerem" (deci *fără durere*), şi eu să vreau durerea? Păi, înseamnă

cu nu-s cum trebuie. Sau ne rugăm pentru înainte-stătătorul Bisericii noastre: „Întâi pomeneşte-l, Doamne, pe Înaltpreasfinţitul Arhiepiscopul şi Mitropolitul nostru, pe care dăruieşte-l sfintelor Tale biserici în pace, întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile, drept învăţând cuvântul adevărului Tău" şi răspundem: „Pe toţi şi pe toate!", adică nu numai pe mitropolit, ci şi pe toţi credincioşii şi pe toate credincioasele îi dorim întregi, sănătoşi, în pace, îndelungaţi în zile. Astea sunt lucruri care ţin de credinţă. Şi-atunci, de ce să zic: „Doamne, dă-mi ceva de suferit!"? Poate: „Doamne, fă-mă să nu sufăr deloc, să am energiile pe care le am, spre bine, spre înmulţirea binelui".

Nu-ţi alegi crucea, crucea ţi-o dă Dumnezeu, iar tu numai ţi-o porţi, nu ţi-o alegi.

– Marele teolog alexandrin Origen are cuvinte elogioase la adresa ştiinţei medicinei. În ipostaza că eşti bolnav, recomandarea primă este medicul sufletesc, adică preotul duhovnic. Dacă în acest caz suferinţa continuă, cum vedeţi aportul medicinei, adus în acest sens?

– Păi bine, medicul sufletesc, dar nu numai medicul sufletesc, ci-l trimiţi la doctor! Se duce la doctor, care-i spune mai bine decât mine, ca duhovnic, ce are de făcut. La mine a venit odată cineva să mă întrebe ce să facă, fiindcă are un duhovnic care-i zice să nu se ducă să se opereze de apendicită, ci să rabde... Păi, nu ştiu dacă el ar fi răbdat, în aceeaşi situaţie, dacă i-ar fi spus un duhovnic. Nu merge aşa, domnule! Trebuie să te duci la oameni care au o perspectivă, o pricepere, care ştiu ceva. Nu aşa: „Fă asta!", şi tu habar n-ai ce se-ntâmplă.

– Sunteţi de acord cu chimioterapia?

– Sunt!

– Când a căzut Satan, înainte sau după crearea omului?

– Mă, în treburi de-astea... Nu ştiu, poate mi le puneţi anume, să mă-ncuiaţi! În Sfânta Scriptură se zice: „Când am creat stelele, îngerii lui Dumnezeu Mă lăudau" (Iov 38, 7). Altceva noi nu ştim, decât ceea ce ni se descoperă. N-avem de unde să ştim! Cine se poate transporta acuma la începuturile existenţei şi să ştie exact când s-a întâmplat cutare sau cutare lucru? În orice caz, atunci când a căzut omul, deja era căzut îngerul cel rău.

– E păcat să-ţi pui banii cu dobândă la CEC?

– Dragă, eu cred că nu-i păcat, pentru că nu faci o înşelăciune prin asta. Dac-ai face o înşelăciune sau dacă i-ai da cu camătă, nu la CEC, ci la oameni care nu-ţi pot da camăta, atunci da.

La mine mai vin unii oameni care zic: „Toate păcatele le-am făcut! – Chiar toate le-ai făcut? – Toate, părinte, să ştiţi că toate păcatele le-am

făcut! – Bani cu camătă ai dat? (Fiindcă eu ştiu că, de obicei, bani cu camătă nu dau ei.) – Nu. – Păi, vezi că nu le-ai făcut pe toate? Acuma spune-le pe ălea pe care le-ai făcut!"

– În Psalmul 142 se spune: „Nu-ţi întoarce faţa Ta de la mine, ca să nu mă asemăn celor ce se coboară în mormânt". E adevărat că sunt părăsiţi de Dumnezeu cei care pleacă în mormânt?

– Dragă, cei vechi, mai ales cei din Vechiul Testament, socoteau că sfârşitul vieţii e sfârşitul omului, e sfârşitul existenţei; şi-atunci, dacă ziceau: „Să nu mă laşi în mormânt", însemna „să mă ţii în viaţă", nu părăsirea în sensul că cel mort e părăsit de Dumnezeu; pentru că Dumnezeu îl are pe cel mort în vedere cum îl are şi pe cel viu. Nu există o posibilitate de a cădea de la Dumnezeu cineva care vrea să fie cu Dumnezeu.

Să ştiţi că mie nu mi-e frică că nu mă duc în rai. De ce? Pentru că nu-mi pot închipui că Dumnezeu respinge pe cineva care-I slujeşte şi pe care-l miluieşte în viaţă. Şi-atunci, de ce să mă respingă? Aşa trebuie să gândim cu toţii, dacă ducem o viaţă cum Îi place lui Dumnezeu.

– În Evanghelie se spune: „Celui ce are i se va mai da, iar de la cel ce nu are, şi ce i se pare că are i se va lua" (Mt 13, 12). Ce înseamnă asta?

– Este vorba despre cunoştinţă şi făptuire. Cel care crede că are cunoştinţă de Dumnezeu, dar nu are făptuire, va ajunge în situaţia să îşi dea seama că nici cunoştinţă adevărată nu are, pentru că nu-i susţinută de făptuire.

– Cum trebuie să fie comportamentul femeilor, din punct de vedere fizic, când intră în sfânta biserică, la slujbă?

– Ar fi bine să nu fie fardate şi ar fi bine să fie acoperite cu batic. Şi bineînţeles, să nu umble decoltate sau... Dar nu numai femeile, ci şi bărbaţii. Îmi spunea cineva că, în Apus, şi la împărtăşit se duc bărbaţii în pantaloni scurţi. Aşa s-a ajuns la nepăsare faţă de lucrurile sfinte. Or la noi... să ne gândim la portul popular, să ne gândim la decenţa portului popular şi să ţinem cumva echilibrul, în sensul acesta. Să ştiţi că eu mă bucur foarte mult de femeile care ţin la ceea ce înseamnă ţinută feminină şi care ştiu cum să se prezinte, măcar înaintea lui Dumnezeu. Desigur, în faţa lui Dumnezeu suntem totdeauna, dar acum aşa s-a încetăţenit moda de prezentare fără batic, încât aproape că nu le mai poţi cere femeilor lucrul acesta. Deşi mama mea, Dumnezeu s-o odihnească, cred că nu i-a mai văzut nimeni capul descoperit, de când s-a căsătorit. Şi a trăit totuşi o viaţă frumoasă şi bună.

– Dacă cineva se păstrează în abstinenţă până la terminarea studiilor superioare, medicul i-a spus că se îmbolnăveşte. Este posibil?

– Apăi, ăla-i medic care nu e credincios. Poate că sunt mai mulţi medici de-ăştia. Pentru că să ştiţi că totuşi organismul îşi face descărcările lui, care nu sunt vinovate.

– Ne puteţi explica sensul ruperii catapetesmei (cf. Luca 23, 45)?

– Da, era vorba despre nesepararea sau despre apropierea evreilor de neamuri, de creştinii care nu erau evrei.

– De ce a fost necesar blestemul şi uscarea smochinului de către Domnul Iisus Hristos (cf. Matei 21, 18-21)? Cum explicaţi?

– Dragă, pentru asta e o singură explicaţie pe care o ştiu eu; explicaţia e în Triod, la ziua de luni din Săptămâna Mare, şi spune că Domnul Hristos nu Şi-a manifestat niciodată cuvânt de blestem asupra oamenilor şi a găsit modalitatea aceasta de a blestema un smochin pentru nedisponibilitatea lui pentru rodire – s-ar zice, deşi şi asta este aşa, cumva cu semnul întrebării – şi că prin aceasta a vrut să arate că are şi putere pedepsitoare, nu numai putere iertătoare. E o explicaţie a Triodului, eu alta nu ştiu... şi cred că totuşi pentru noi lucrul acesta rămâne o taină, dar nu trebuie să ne speriem, pentru că sunt şi alte multe taine, pe care tot nu le putem elucida.

– Dacă vorbeşti despre faptele tale bune, dar nu ca să te lauzi, atunci Dumnezeu ţi le şterge?

– Nu ţi le şterge.

– Ce se întâmplă la o biserică într-o comună în care preotul şi cântăreţul fac Sfânta Liturghie când vor?

– Păi, se-ntâmplă rău, că nu-i bine! S-o facă atunci când trebuie, nu când vor. Pentru că dacă nu vor când trebuie şi n-o fac când trebuie, atunci degeaba o fac numai când vor ei. Nu-i bine! Trebuie controlate lucrurile acestea şi rezolvate.

– Ce se întâmplă cu credinciosul care îşi spune păcatul, dar pe care preotul nu-l dezleagă prin rugăciune?

– Păi, ce se-ntâmplă? Acela trebuie să fie preocupat de iertare în continuare. Nici eu nu-i dezleg pe aceia care rămân în păcate, care continuă să fie în păcat. Cum v-am spus în legătură cu fumatul, pentru mine e un mijloc de verificare: ce-ţi trebuie, ţigara sau Împărtăşania? Dacă vrei Împărtăşania, renunţi la ţigară; dacă vrei ţigara, renunţi la Împărtăşanie. Şi-atunci, nu-i dau dezlegarea. De ce? Pentru că el n-are condiţiile dezlegării. Când se lasă el de păcat, îi dau şi eu dezlegarea. Până se ţine el

legat, de ce să-i dau dezlegare? Şi nu se-ntâmplă nimic, decât că-l pui în preocuparea de a face.

Chiar acum, nu demult, a venit unul la mine şi mirosea a fum proaspăt. Şi i-am spus de la început: „Măi frate, să ştii că eu pe tine nu te-aş spovedi! Că tu şi-aşa, uite, fumezi, şi eu nu-i dezleg pe cei care fumează". Şi el zice: „Părinte, nu-i nimic dacă nu mă spovediţi, că mă duc eu la altcineva. Dar vă rog totuşi să mă lăsaţi să vă spun necazurile. – Poţi să spui şi păcatele, şi necazurile, dar asta nu înseamnă că te spovedeşti. Iar când te duci la altcineva să te spovedeşti, să-i spui c-a zis Părintele Teofil de la Sâmbăta că nu te dezleagă fiindcă nu te laşi de fumat. Şi-apoi, ce va vrea acela, să facă cu tine".

– Vorbiţi-ne despre Părintele Serafim Popescu.

– Aş vrea să ştiu cine-a pus întrebarea aceasta! Ştiţi de ce? Pentru că nu m-a mai întrebat nimeni, toţi oamenii mă întreabă de Părintele Arsenie; şi mie mi-e tare drag Părintele Serafim Popescu.

A fost un om cu o structură foarte bună, din punct de vedere al liniştii sufleteşti; un călugăr care a trăit o viaţă în anonimat, care n-a căutat să se afirme. A stat cincizeci de ani la noi la mânăstire, din 1940 până în 1990, la moarte, cu o întrerupere doar de un an şi câteva luni, când a fost în Germania, trimis de Mitropolitul Nicolae Bălan.

A fost preot slujitor; un om tare cumsecade, un om de care s-au bucurat oamenii – aşa l-am caracterizat eu. Un om odihnitor de oameni, un om în preajma căruia te simţeai bine, un om care într-adevăr îţi aducea aminte de Dumnezeu, de bunătatea lui Dumnezeu.

Era un duhovnic îngăduitor; ne duceam la spovedit la el şi, dacă îi ziceam că n-am putut face ceva – din pravilă, de exemplu – zicea: „Dragă, fă ce poţi! Fă ce-ţi ajută Dumnezeu!" Aşa-mi plăcea de mult gândul lui bun şi înţelegerea faţă de neputinţa omenească!

Era un om vesel, râdea cu poftă când era cazul. Cineva din Germania chiar a venit odată şi avea un reportofon, iar când l-a auzit râzând, imediat l-a înregistrat, să-l mai audă şi prin Germania.

A fost un om tare de treabă. Cel puţin eu l-am avut duhovnic ani şi ani de zile şi m-am simţit foarte bine folosit de părintele. Îmi dădea nişte îndrumări, pe care el bineînţeles că le-a şi uitat după ce mi le-a dat, că doar nu şi le-a dat lui, mi le-a dat mie, deci eu trebuia să le ţin minte. De exemplu, odată mi-a spus: „Să te depăşeşti şi să te dăruieşti!" Aşa mult mi-a plăcut! Zic: uite, numai pentru cuvântul ăsta dacă l-aş fi cunoscut pe Părintele Serafim, ar fi fost de-ajuns, cumva. Sau mi-a spus că nu trebuie să urmăresc eu ceva anume ca să-i folosesc pe oameni, ci să mă pregătesc în

aşa fel încât să-i pot folosi pe oameni. Iarăşi e un cuvânt care mi-a rămas. Şi aşa mai departe.

Să ştiţi că oamenii l-au uitat, şi încă din viaţă aproape că l-au uitat mulţi dintre ei. Iar acum, după cinci ani de la moartea lui, am putea zice că l-au uitat de tot. Eu îl mai pomenesc, mai pomenesc şi cuvinte de-ale lui; îl mai pomenesc pe la mânăstiri, când mi se dă ocazia. De exemplu, zicea părintele că „Dumnezeu n-are pe nimeni de pierdut". Aşa mult îmi plăcea cuvântul ăsta!

– În ce măsură putem afla unele lucruri despre Dumnezeu, din propriile idei care ne vin citind Sfânta Scriptură, de exemplu?

– Dragă, ştiu eu în ce măsură putem cunoaşte? Însă, dragă, îmi puneţi nişte întrebări pe care, dacă vi le-aş pune eu vouă, sunt sigur că n-aţi putea să-mi răspundeţi, pentru că nu poate răspunde nimeni la astfel de întrebări. Haideţi să analizăm chestiunea asta: „În ce măsură poate afla cineva despre Dumnezeu din ideile care-i vin citind din Scriptură". Păi, nu ştiu în ce măsură... Încercaţi voi în ce măsură şi-apoi îmi spuneţi mie în ce măsură.

– Sufletul chinuit de întrebările existenţialiste cum Îl poate găsi şi mai ales cum Îl poate înţelege pe Mântuitorul Iisus Hristos?

– Dragă, pe Mântuitorul Iisus Hristos nu trebuie să-L cauţi altundeva, decât acolo unde e. Îl cauţi în Biserică, Îl cauţi în Scriptură, Îl cauţi în slujbă, Îl cauţi în învăţătura Lui, în poruncile Lui. Aşa Îl cauţi! Ori că eşti chinuit de întrebări existenţiale, ori altfel, acolo Îl găseşti pe Domnul Hristos, numai acolo Îl găseşti.

– Ce este smerita cugetare?

– Smerita cugetare este supunerea cu mintea faţă de Dumnezeu: când Îi dai dreptate lui Dumnezeu, când îţi recunoşti propriile tale păcate, când vrei să te laşi îndrumat de Dumnezeu şi de oamenii lui Dumnezeu.

– Ce este nepătimirea?

– Nepătimirea este o stare sufletească în care s-a depăşit pătimirea. Adică nu mai eşti hărţuit de patimi, ci eşti posesor de virtuţi.

– Cum poate un sfânt, care a ajuns la nepătimire, să se considere cel mai păcătos om din lume?

– Dragă, chestiunea aceasta, cu „cel mai păcătos om din lume", nu e o chestiune absolut necesară. Noi spunem, fiecare dintre noi, când ne împărtăşim: „Dintre care [păcătoşi] cel dintâi sunt eu". Dar ne împărtăşim

cu dorinţa de a nu mai fi cel mai mare dintre păcătoşi şi nici măcar unul dintre păcătoşi, dacă-i vorba. Şi-apoi, matematic vorbind, numai unul poate fi cel mai păcătos dintre păcătoşi.

Un om nepătimitor se gândeşte mereu la Dumnezeu, la măreţia lui Dumnezeu, şi întotdeauna se consideră păcătos.

De exemplu, eu m-am dus la Mânăstirea Ţigăneşti, şi acolo, când întâlneam câte o maică, o întrebam: „Cum te cheamă, maică? – Filotea păcătoasa. – Cum te cheamă, maică? – Melania păcătoasa. – Cum te cheamă, maică? – Arsenia păcătoasa. – Măi, zic, aici e mânăstirea păcătoaselor!" Zic: ce faceţi voi pe-aici, de nu vă faceţi bune, să nu mai fiţi păcătoase? Fiecare-i păcătoasă... ce-i cu voi?! Şi m-am dus la părintele duhovnic de acolo şi i-am zis: părinte, aici e mânăstirea păcătoaselor! Să ştii că eu sunt om cumsecade.

Dragă, noi nu trebuie să intrăm în nişte şabloane, ci trebuie să rămânem în nişte realităţi. Dacă eşti om cumsecade, de ce să zici că eşti păcătos? Zici când e formula sau când trebuie, dar altfel... De ce să zic eu acum, dacă am venit la voi, că-s cel mai mare păcătos? Păi, mă mai ascultaţi? Că păcătoşi de-ăştia mai sunt...

Aveam la mânăstire un părinte şi zicea către mine: „Eşti un păcătos!"; şi eu ziceam: sunt om cumsecade! Şi el zicea: „Auzi, ticălosul, zice că-i om cumsecade! Păi tu nu ştii ce-i omul cumsecade!"

– Vă rugăm să ne spuneţi în ce staţie CFR putem coborî ca să ajungem la dumneavoastră pentru spovedanie.

– Dragă, dacă vreţi să veniţi la mânăstire la noi – că poate pe mine nu mă găsiţi când mă căutaţi – se ajunge cu acceleratul[6] la Făgăraş, iar de la Făgăraş există posibilitatea să mai mergi încă optsprezece kilometri cu autobuzul, până la Sâmbăta de Sus, şi de acolo cu ocazie sau pe jos. Deci, pentru Craiova, Făgăraşul este staţia CFR la care poate coborî cineva pentru mânăstire.

– Trebuie să ne ridicăm la un nivel duhovnicesc foarte înalt, pentru a ne mântui Dumnezeu?

– Dragă, fiecare se ridică unde se poate ridica. Dumnezeu totdeauna pune din partea Lui mai mult decât poate da omul. Important este să nu ne jucăm cu lucrurile lui Dumnezeu.

– Părinte, Domnul să vă binecuvinteze!

– Mulţumim! Toate cele bune!

---

[6] La data apariţiei cărţii, trenul accelerat la care făcea referire Părintele Teofil nu mai circula.

– Spuneți-ne, vă rugăm, câteva versuri.

Aluat

de Zorica Lațcu

Doamne, sfântul Tău cuvânt
Este pe acest pământ
Aluat pe care-l pui
În făina gândului
Şi îl faci ca să dospească
Dospitura cea cerească.
Tu, Care toate le poți,
Pentru toate, pentru toți,

Pune-n mine aluat,
Să-l dospesc neîncetat
Şi cuvântul Tău cel sfânt
În covată să-l frământ.
Şi-n cuptorul cel de foc
Al durerilor să-l coc
Şi să fac sfinte prescuri
Pentru cuminecături.

Va trebui să mă opresc, ca să nu fiu şi eu ca acela din întâmplarea cu copilul care era cu tatăl lui în biserică şi a adormit când predica preotul. Şi, când s-a trezit, copilul zice către tată-său: „N-o mai gătat odată? – Ba da, o gătat, dar nu se poate opri!" Aşa şi eu: am gătat, dar nu mă pot opri.

Vreau să vă mai spun ceva, scurt şi cuprinzător. În anul 1971, la noi la mânăstire au venit doi creştini din Germania, soț şi soție, doi intelectuali – domnul era judecător la Karlsruhe şi doctor în Drept –, care au stat câteva zile la noi. Şi a venit vorba de o instituție bisericească din Germania, de lângă oraşul Bielefeld, numită Betel. Este un nume evreiesc: „Bet El" înseamnă „casa lui Dumnezeu". A venit vorba despre ea, fiindcă Părintele Serafim Popescu, de la noi de la mânăstire, pe care l-am pomenit, lucrase acolo mai demult, vreme de câteva luni. Şi cei din Germania ne-au spus că la intrare la Betel e scris aşa:

Pace celor ce vin,
Bucurie celor ce rămân,
Binecuvântare celor ce pleacă.

În nemțeşte:

Frieden den Kommenden,
Freude den Bleibenden,
Segen den Scheidenden.

Nouă ne-au plăcut tare mult aceste cuvinte. Şi-atunci, ei au scris în cartea de onoare a mânăstirii: „Pace celor ce vin, bucurie celor ce rămân, binecuvântare celor ce pleacă, doresc doi creştini evanghelici tuturor celor ce, în urma lor, vor vizita această mânăstire". Oamenilor le plac foarte mult aceste cuvinte, îmi plac şi mie şi de aceea am vrut să vi le pun în atenție şi să vă fac această urare de pace, bucurie şi binecuvântare.

Vă mulțumesc!

URCUŞUL DUHOVNICESC

16 noiembrie 1995

– Suntem acuzaţi de mai multe secte că nu vorbim de numele lui Dumnezeu. Ce putem să le spunem?

– Dragă, noi pomenim numele lui Dumnezeu mai mult decât ei. Şi-L pomenim pe Dumnezeu ca Dumnezeu, nu înlocuind numele lui Dumnezeu sau numele lui Iisus Hristos cu cuvântul „Domnul". Zicem: „Dumnezeule, milostiveşte-Te spre noi şi ne binecuvintează, luminează faţa Ta peste noi şi ne miluieşte!" Şi nu avem o temere ca să pomenim numele lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu ni S-a descoperit nouă ca Dumnezeu şi are un nume, deşi numele lui Dumnezeu nu spune ceea ce este Dumnezeu, ci este un nume dat ca să înţelegem despre Fiinţa Superioară. Iar ei, de multe ori folosesc cuvântul „Domnul" în loc de numele lui Iisus sau în loc de numele lui Dumnezeu. Aşa că acuzaţia aceasta, că noi nu pomenim numele lui Dumnezeu, nu este dreaptă.

– Fericirea poate fi atinsă pe pământ? Atunci când spunem că suntem fericiţi, eu cred că suntem numai bucuroşi.

– Sunt anumite nuanţe... Noi credem totuşi că există o fericire pe pământ, în înţelesul că cineva care e cu Dumnezeu şi se împlineşte cu Dumnezeu e fericit; chiar dacă o nuanţă a fericirii este bucuria. Nu poate fi o fericire fără implicările bucuriei. Unde-i graniţa dintre fericire şi bucurie, numai Dumnezeu ştie.

– Lupta duhovnicească este o luptă deosebit de grea şi mai ales permanentă. Când ajungem într-un moment de oboseală maximă şi chiar rugăciunile de dimineaţa şi seara devin un canon mult prea greu, ce putem face pentru a nu ajunge la deznădejde?

– Acuma, să ştiţi că Dumnezeu nu ne cere ultima posibilitate a puterilor noastre. Dumnezeu e Dumnezeul milei şi al îndurărilor, Dumnezeu e Dumnezeul mângâierii, Dumnezeul păcii, Dumnezeul iubirii, Dumnezeul îngăduinţei, aşa încât noi ne putem angaja la o viaţă duhovnicească echilibrată, nu trebuie să ajungem la imposibilitatea de a mai înţelege ce facem, pentru că am ajuns la o epuizare totală.

N-avem de unde să ştim ce-ai putea face atunci când eşti epuizat; dar nu trebuie să ajungem în situaţia de a fi epuizaţi. Noi trebuie să ducem o

viață așa cum este viața în natură. Cum e viața în natură? Fără opintiri, fără salturi, fără întreruperi. Așa cum curge un râu, așa cum se revarsă lumina soarelui, tot așa trebuie să fie și viața. Așa vrea Dumnezeu. Adică lupta duhovnicească trebuie înțeleasă mai mult ca o împotrivire, nu ca o epuizare prin împotrivire, ci ca o împotrivire față de rău.

Să știți că nu suntem numai noi la lucru, când e vorba de lupta duhovnicească, ci e Dumnezeu cu noi; undeva în Scriptură chiar se spune că Dumnezeu luptă pentru noi[7]. Și atunci, grija noastră trebuie să fie aceea să fim în legătură cu Dumnezeu, ca Dumnezeu să biruiască sau să biruim împreună cu Cel ce a biruit lumea.

Nu trebuie să ajungem în situații din acestea, să nu mai știm de noi înșine, să nu mai știm ce putem face, fiindcă am ajuns la ultima posibilitate. Trebuie să ai o dreaptă judecată și în lupta duhovnicească, și în trăirea duhovnicească. „Sunt unii care și-au topit trupul cu înfrânarea – se scrie în Pateric, la Sfântul Antonie –, dar pentru că n-au avut ei dreaptă judecată, departe de la Dumnezeu s-au făcut".

Important este să ocolești pricinile răului, important este să fugi de împrejurările favorizante pentru rău și atunci ți se ușurează lupta. Important este să fii luător-aminte la gânduri, important este să ai o bază duhovnicească prin care să trăiești și să ajungi la starea aceasta pe care o are în vedere Sfântul Marcu Ascetul, în Filocalie, când zice: „Așa cum focul nu poate rămâne în apă, tot așa nici gândul cel rău, în inima iubitoare de osteneală". Deci să avem un fond care să ne favorizeze, și prin asta suntem biruitori. Nu trebuie să facem ceva peste fire, ceva peste puterile noastre sau la ultima limită a puterilor noastre.

– Cum trebuie să se pregătească cel care vrea să se împărtășească în fiecare duminică la Sfânta Liturghie?

– Cel care vrea să se împărtășească în fiecare duminică la Sfânta Liturghie trebuie să ducă o viață corectă, nu trebuie să se pregătească în mod special pentru asta, pentru că împărtășirea cu Sfintele Taine nu-i o recompensă, ci e un ajutor. Și atunci, dacă duci o viață corectă, te poți împărtăși, cu binecuvântarea duhovnicului, de câte ori vrei să te împărtășești sau de câte ori îți dă duhovnicul voie să te împărtășești. Liturghia e făcută ca oamenii să se împărtășească, nu ca să nu se împărtășească. De ce e îndemnul: „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați"? Adică nu ni se arată numai metoda sau, să zicem așa, pregătirea: „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste", ci ni se dă și îndemnul să ne apropiem.

---

[7] Cf. Ieșirea 14, 25; Deuteronom 20, 1.

Nu trebuie să amânăm: că lasă, că altă dată, că să vedem, că ce-or zice cei din jur... Atunci, dacă avem socoteli de felul acesta, într-adevăr nu suntem vrednici să ne împărtăşim. Dar dacă ţinem la darul lui Dumnezeu şi ştim că din asta primim un ajutor de la Dumnezeu, putem să ne împărtăşim, cu binecuvântarea, cu dezlegarea duhovnicului, fără nicio problemă.

Iar pregătirea pentru Împărtăşire este la fel cu pregătirea pentru moarte. Cum e pregătirea pentru moarte? Nu te pregăteşti anume pentru moarte, ci trăieşti o viaţă pe care să o binecuvinteze Dumnezeu, trăieşti o viaţă cu care să te poţi prezenta şi înaintea lui Dumnezeu, şi înaintea oamenilor, şi înaintea morţii. Nu poţi să zici: „No, acuma, dacă ştiu că mâine mor, ce fac eu până mâine?" Fac ce fac până mâine şi dacă nu mor.

– În ce mod şi cu ce argumente teologice combate Biserica Ortodoxă teoria reîncarnării?

– Mai întâi de toate, Biserica Ortodoxă nu are această idee, a reîncarnării, şi o combate afirmând că mântuirea nu vine prin experienţa pe care o face omul, ci vine prin ajutorul lui Dumnezeu. Deci jertfa Mântuitorului nostru Iisus Hristos ne aduce mântuirea, legătura cu Domnul Hristos ne ridică de la rău la bine şi nu trebuie să trăim vieţi succesive ca să facem nişte experienţe prin care să ne îmbunătăţim.

Apoi, în Sfânta Evanghelie, în legătură cu Schimbarea la Faţă a Domnului Iisus Hristos se spune că au fost de faţă Moise şi Ilie. Unii dintre cei care susţin reîncarnarea zic că Ilie, de fapt, a fost Sfântul Ioan Botezătorul. Dar nu-i adevărat, pentru că atunci s-ar fi spus că au fost Moise şi Ioan Botezătorul, or se spune că au fost Moise şi Ilie. În Evanghelia de la Luca, în legătură cu vestirea naşterii Sfântului Ioan Botezătorul, se spune că el „va merge înaintea Domnului – va pregăti calea Domnului – cu puterea lui Ilie" (Luca 1, 17). Deci nu se spune că e o reeditare a lui Ilie, ci că va lucra cu puterea lui Ilie.

Nu cumulăm mai multe persoane în noi. Chiar dacă ar putea veni unii care să spună că sunt anumite lucruri care se pot explica mai uşor prin nişte antecedente de vieţi anterioare. Pe noi nu ne interesează partea aceasta, pentru că, dacă nu învaţă Biserica aşa, n-avem de ce să credem noi altfel decât învaţă Biserica.

– Cum trebuie înţeleasă ascultarea soţiei faţă de soţ?

– Păi, soţia trebuie să ştie că-i pe locul doi. Dacă vrea să fie pe locul întâi, să ştie că nu-i pe locul ei, ci-i pe locul altuia.

Dragă, lucrurile într-o viaţă civilizată nu se pun aşa, că trebuie neapărat unul să poruncească, şi celălalt să asculte. Dar în slujba Cununiei

aşa se spune: „Dă robului Tău acestuia să fie cap femeii, şi roabei Tale acesteia să se supună întru toate bărbatului ei". Asta este rânduiala Bisericii, n-am făcut-o noi, dar trebuie s-o trăim noi. N-o spun aceasta în calitate de bărbat, că n-am soţie, ci o spun în calitatea pe care o am, de îndrumător al vieţii duhovniceşti, întemeiat pe învăţătura Bisericii.

Dar oamenii pot să trăiască foarte civilizat înţelegându-se unul cu altul, pentru că se spune în Sfânta Evanghelie: „Vor fi cei doi un trup" (Matei 19, 5). Ce-nseamnă asta, „să fie un trup"? Înseamnă să aibă unitate de vedere, unitate de acţiune, să aibă înţelegere reciprocă. Aşa cum în trup sunt doi ochi şi o singură vedere, două urechi şi un singur auz, două nări şi un singur miros, două mâini şi o singură lucrare, două picioare şi un singur mers, tot aşa şi între soţ şi soţie trebuie să fie o legătură perfectă, o legătură neprejudiciată de fapte care să distanţeze. Fiindcă în viaţa de familie nimic nu este particular, totul este al tuturor, totul este de obşte.

Adevărul este că lucrurile acestea sunt idealuri de viaţă, însă viaţa, aşa cum se trăieşte, nu e condusă totdeauna de principii, ci mai mult de spontaneitate. Eu am ajuns la concluzia că oamenii sunt disponibili pentru bine în măsura în care sunt înzestraţi de Dumnezeu cu o capacitate de a face binele. Sunt mulţi oameni care au o înzestrare nativă, o dispoziţie pentru bine, iar aceia sunt mai favorizaţi decât alţii, care au o încărcătură negativă care-i defavorizează. Elementele sunt acestea şi cu ele lucrează fiecare, în măsura în care se poate încadra într-o viaţă superioară.

Dar important este să se ţină la acest principiu, adică să ştie soţia că-i pe locul doi, iar soţul să ştie că-i pe locul întâi; dar nu trebuie să ţină niciunul cu dinţii de situaţia pe care o are, ci există şi situaţia de înţelegere, de reciprocitate. Fericitul Augustin are un cuvânt: „În cele necesare, unitate; în cele îndoielnice, libertate; şi în toate, iubire". Unde-i iubire, lucrurile se rezolvă prin iubire mai mult decât prin altceva.

– Vă rugăm să explicaţi următorul îndemn din Vechiul Testament Ascultă, Israele, să nu ieşi fără Mine la război![8]

– Da, este vorba de rânduiala pe care a pus-o Dumnezeu în realizare binelui, chiar şi prin forţă şi chiar prin război, în vremea aceea. Era o datori a credincioşilor să învingă necredinţa, cu un radicalism care astăzi nu mai înţeles aşa. Dar „nu ieşi fără Mine la război!" înseamnă să-L ai în vedere p Dumnezeu în lupta duhovnicească. Adică să ne referim mai mult Dumnezeu decât la propriile noastre puteri.

---

[8] Cf. *Numerele* 10, 9; 32, 27.

– Cum trebuie să interpretăm spusele lui Pascal: „Iisus va agoniza până la sfârşitul veacurilor şi de aceea nu avem dreptul să dormim”?

– Dragă, cred că asta ar putea-o spune mai bine Pascal, că el o zis-o. Eu ce pot să spun?...

– Aţi vorbit despre urcuşul duhovnicesc. Este posibilă mântuirea aici, în lume, în mijlocul patimilor? Sau e mult mai lesne a-I sluji lui Dumnezeu într-o mânăstire?

– Sfântul Ioan Gură de Aur are nişte predici despre pocăinţă, iar în una dintre ele spune aşa: „Adam, în rai fiind, a căzut, iar Lot, în Sodoma, s-a mântuit. Iov s-a mântuit pe o grămadă de gunoi, şi Saul nu s-a mântuit în palat împărătesc”.

Sfântul Petru Damaschin zice: „De va lăsa omul voile şi cugetele sale şi va face voia şi cugetul lui Dumnezeu, pentru acela în toată lumea nu se va găsi nici loc, nici lucru care să-i împiedice mântuirea”. Iar în gândirea duhovnicească, în general, nu se leagă mântuirea de un loc, ci de râvna omului.

Primele cuvinte pe care mi le-a spus mie Părintele Arsenie Boca, la mânăstire la Sâmbăta, au fost: „Nu toţi cei din lume se prăpădesc, nici toţi cei din mânăstire se mântuiesc”.

Dacă omul e serios şi vrea să trăiască o viaţă superioară, o poate trăi unde se găseşte. E adevărat că sunt locuri care sunt mai favorizante; poţi să le cauţi, dacă nu ai piedici în schimbarea locului. Dacă ai viaţă de familie, dacă ai obligaţii de familie, e bine să ţii de obligaţiile pe care le ai şi care sunt întemeiate tot pe legătura cu Dumnezeu.

În orice caz, Domnul Hristos a dat Evanghelia nu pentru retraşi, pentru oameni care s-au depărtat cumva de lume, ci Evanghelia este pentru oamenii care trăiesc în lume, pentru toţi oamenii, indiferent unde le este locul de mântuire.

– Vă rog să ne vorbiţi despre legătura dintre ucenic şi duhovnic.

– Duhovnicii se plâng că n-au ucenici, şi ucenicii se plâng că n-au duhovnici! Legătura între un duhovnic şi un ucenic este o legătură de filiaţie, paternitate-filiaţie: tată şi fiu, părinte şi fiu duhovnicesc. Este o legătură care nu ţine numai de spovedanie, ci ţine în general de relaţia dintre părinte şi fiu. Mă gândesc, de pildă, că viaţa duhovnicească, trăită aşa cum ştim noi că e trăită în general, e de aşa fel încât sunt foarte puţini aceia care pot zice că au un duhovnic. Cineva care se spovedeşte o dată pe an şi în mare grabă, nu se poate spune că are un duhovnic, ci se poate spune că s-a spovedit la un duhovnic. Duhovnic ai atunci când îl consulţi, când te raportezi la el, când vrei să urmezi cuvântul lui, când îi cauţi cuvântul, când

te interesează opinia lui, când opinia lui o iei ca un îndreptar de viață. Atunci ai duhovnic și atunci ești ucenic. Or, dacă nu-i așa, atunci n-ai duhovnic și nu ești ucenic.

– Cum își dă un om seama de chemarea pe care o are, pentru lume sau pentru viața monahală?

– Foarte simplu! Dacă are chemarea pentru viața monahală, nu-și mai pune problema că mai poate fi și altă chemare. Dacă n-are chemare pentru viața monahală, în așa fel încât să se ducă cu entuziasm în viața monahală, atunci trebuie ori să-și aștepte chemarea pentru viața monahală, ori să se angajeze în viața obișnuită, pentru că totuși Dumnezeu l-a creat pe om pentru căsătorie, nu pentru necăsătorie. Necăsătoria este o viață mai presus de fire. Viața celor mulți este viața de căsătorie, viața obișnuită. Or, dacă nu ai conștiința că tu ești chemat la o viață mai presus de fire, n-are rost să te angajezi la o astfel de viață; pentru că improvizați sunt și în mânăstire.

– Există vreo diferență între urcușul duhovnicesc al monahului și al mireanului?

– Nicio diferență. Doar atât, că monahii se mântuiesc cu virtuțile monahului, iar mirenii se mântuiesc cu virtuțile mirenilor.

De exemplu, pentru un monah e important să ducă o viață singuratică, iar pentru un om cu viață de familie este important să ducă o viață de familie, adică să nu se însingureze în propria lui familie.

Pentru un monah e important să nu agonisească averi, pentru un mirean e important să agonisească averi. Se spune la Cununie: „Umple casele lor de grâu, de vin și de untdelemn". Nu zice: „Dă-le cu cartela, dă-le cu țârâita", ci: „Umple casele lor". Bineînțeles, se spune și de ce: „Ca să aibă să dea și celor săraci".

– Când spunem că Hristos este la dreapta lui Dumnezeu, înseamnă că Hristos nu e Dumnezeu?

– Nu! Înseamnă că Hristos este Dumnezeu, și în cinste dumnezeiască este și umanitatea lui Hristos. Asta înseamnă că S-a suit și a stat de-a dreapta lui Dumnezeu, S-a suit la cer. Pentru că altfel, ca Dumnezeu, a fost totdeauna împreună cu Dumnezeu Tatăl.

– Vă rugăm, spuneți-ne câteva cuvinte despre rugăciunea inimii și necesitatea ei.

– Rugăciunea inimii este o rugăciune care îl angajează pe om într-o viață duhovnicească autentică; îi dă posibilitatea să se îmbunătățească, să-și cunoască defectele, să și le îndrepte; îl pune în legătură cu Dumnezeu.

Însă rugăciunea inimii (rugăciunea de toată vremea sau rugăciunea lui Iisus, cum i se mai zice) nu înseamnă pur şi simplu repetarea cuvintelor: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", deşi aceasta e o metodă, un mijloc de angajare faţă de Dumnezeu.

Călugării sunt datori cu rugăciunea acesta, iar mirenii sunt sfătuiţi să o întrebuinţeze.

Rugăciunea aceasta n-are un regim, n-are o ţintă, ci are doar o angajare; deci tot timpul trebuie să îţi ţii mintea legată de Dumnezeu. Dacă se poate, să fie aşa de deasă rugăciunea cât e de deasă respiraţia. Lucrul acesta de fapt nu se poate realiza totdeauna. Uite, de exemplu, eu acum respir, vorbind, dar nu zic în acelaşi timp: „Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", ci socotesc că ceea ce fac e o slujbă adusă lui Dumnezeu. Dacă, de exemplu, acum aş fi venit eu aici ca să vorbesc despre „Urcuşul duhovnicesc" şi m-aş fi apucat să zic: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", de când am venit şi până când voi pleca, nu ştiu câţi ar mai fi rămas în sală, că nu pentru asta au venit. Însă cred că ceea ce fac eu acum este primit de Dumnezeu ca o slujbă adusă lui Dumnezeu. Şi niciodată nu m-am gândit că la sfârşitul vieţii, când voi sta la judecata particulară a lui Dumnezeu, o să zică Dumnezeu: „Bine, bine, dar ai mai fi putut zice de vreun milion de ori «Doamne Iisuse...», şi n-ai zis". De ce? Pentru că asta este o chestiune a mea, nu este o chestiune a lui Dumnezeu. Dacă eu zic: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", zic ca să mi se limpezească mintea, pentru că eu cred că Dumnezeu m-a miluit de când am zis întâi „Doamne, miluieşte-mă"; şi cred că n-o să numere Dumnezeu de câte ori zic „Doamne, miluieşte-mă", ca să mă miluiască, ci asta este partea mea, pentru angajarea mea într-o atmosferă de gândire duhovnicească.

Tatăl fiului risipitor, de pildă, când fiul risipitor s-a întors acasă şi i-a zis: „Tată, am greşit la cer şi înaintea ta, nu sunt vrednic să mă numesc fiul tău" (nici n-a mai apucat să zică: „Primeşte-mă ca pe unul dintre argaţii tăi", aşa cum şi-a făcut el socoteala), tatăl lui n-a zis: „No, zi de vreo sută de ori aşa, c-apoi te iert!", ci l-a iertat dint-o dată: a alergat înaintea lui, l-a îmbrăţişat şi nici nu l-a lăsat să mai zică ceva.

Deci Dumnezeu e bun-bucuros să ne primească; iar aceasta e o metodă de cercetare, de introspecţie, de cercetare pentru noi înşine şi de dorinţa de a fi cu Dumnezeu.

De altfel, să ştiţi că asta nu-i ultima posibilitate de rugăciune. De fapt, adevărata noastră rugăciune ar trebui să fie rugăciunea Apocalipsei sau rugăciunea liturgică, ecfonisele Liturghiei:

„Că milostiv şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti şi Ţie mărire Îţi înălţăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin";

„Că bun şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti şi Ţie mărire Îţi înălţăm";

„Că sfânt eşti, Dumnezeul nostru, şi Ţie mărire Îţi înălţăm";

„Că Tu eşti sfinţirea noastră".

O izbucnire de felul acesta ar trebui să fie, de fapt, rugăciunea noastră cea mai adevărată şi cea mai reală. Dar noi, ca să ajungem la rugăciunea aceasta, ca să ajungem să revărsăm din sufletul nostru, să izbucnim din sufletul nostru cuvinte ca acestea: „Mare eşti, Doamne, şi minunate sunt lucrurile Tale şi niciun cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale", trebuie să ne pregătim pentru asta prin rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul".

Dar, încă o dată spun, rugăciunea nu este singura modalitate de a-I sluji lui Dumnezeu. La slujbă spunem: „Toată viaţa noastră, lui Hristos Dumnezeu să o dăm". Chiar dacă se spune de multe ori: „Domnului să ne rugăm", nu se uită să se spună că toată viaţa, toate laturile existenţei noastre, toate fibrele existenţei noastre trebuie să fie în slujba lui Dumnezeu. Şi, pentru ca să se poată ajunge la aceasta, ne folosim şi de metoda aceasta, cu „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul".

– Care este şansa de a fi mântuite Bisericile protestante?

– Dragă, Biserica noastră nu are niciun cuvânt în legătură cu astfel de lucruri. Biserica totdeauna a fost exclusivistă şi crede că se vor mântui doar fiii ei, doar membrii ei. Şi atunci, noi nu putem să spunem, ca reprezentanţi ai Bisericii noastre, alt cuvânt decât cuvântul pe care îl are Biserica.

Însă, fiind vorba de o părere personală, putem să credem că Dumnezeu va mântui mult mai mulţi oameni decât credem noi că se mântuiesc, putem avea convingerea că nu se ştie unde sunt marginile Bisericii. Chiar se vorbeşte de Biserică, dar nu se ştie, nu se poate preciza: aici sunt marginile Bisericii şi de acolo mai departe nu se mai mântuieşte nimeni.

Noi credem că Dumnezeu poate să facă ceea ce a spus Domnul Hristos că poate să facă. Şi anume, atunci când apostolii au zis: „Bine, dar atunci cine poate să se mântuiască?" (fiindcă Domnul Hristos spusese că e mai uşor să intre cămila prin urechile acului decât bogatul în împărăţia cerurilor), Domnul Hristos a răspuns: „Cele ce sunt cu neputinţă la oameni sunt cu putinţă la Dumnezeu" (Luca 18, 27). Aşa încât pot să aibă şanse de bine şi de mântuire.

Nu-mi pot închipui, de pildă, ca un neoprotestant sau un protestant să fie asimilat cu ateii, cu necredincioşii, cu păgânii, ci, fiind tot creştini, plecându-şi şi ei genunchii, rugându-se şi ei lui Dumnezeu, preţuind şi ei

jertfa Mântuitorului nostru Iisus Hristos, nădăjduim şi la binele lor, chiar dacă nu putem zice: „Sigur se mântuiesc".

Putem zice că, aşa cum păgânii, din fire fac cele ale Legii – cum zice Sfântul Apostol Pavel: „Aceia Lege neavând, ei înşişi îşi sunt Lege" (Romani 2, 14) –, poate că Dumnezeu va găsi modalitatea să-i mântuiască şi pe cei care nu merg pe calea noastră. Dar ne putem gândi că nu au bucuriile pe care le avem noi din Sfintele Taine, nu au bucuriile pe care le avem noi din Sfânta Liturghie, nu au bucuriile pe care le avem noi din cinstirea Maicii Domnului, din cinstirea sfinţilor, din preoţie, din slujbele noastre... Sunt o mulţime de lucruri de care ei sunt privaţi. Şi Dumnezeu ştie cum le va rândui, cum le va aşeza în viaţa de dincolo de lumea aceasta. În lumea aceasta, au şi ei bucuriile rugăciunii, au şi ei bucuriile cuvântului lui Dumnezeu...

Aşa că e foarte greu să spui un cuvânt hotărât, că nu se mântuiesc, că se duc în fundul iadului şi aşa mai departe.

– Cum puteţi înlătura falsa concepţie ce persistă astăzi, că omul este marcat de destin, că este sub influenţa lui?

– Chestiunea aceasta, mai întâi de toate, nu este foarte lămurită. Şi anume, noi nu avem de unde să ştim gândurile lui Dumnezeu şi cum face Dumnezeu anumite lucruri.

Ştim însă că fiecare dintre noi a venit în lumea aceasta într-un cadru anume. Şi cadrul acela este, într-un fel, şi destinul nostru. De pildă, eu am venit într-o situaţie specială. Ei, nu se poate spune că acesta este un lucru indiferent, nici pentru mine, nici pentru cei din jurul meu, nici pentru familia mea, nici pentru colegii mei, nici pentru colegii mei de mânăstire şi aşa mai departe. Este o situaţie specială care trebuie tratată special. În situaţia aceasta, eu nu pot să zic că n-am avut un destin ca şi cadru. Fiecare dintre noi avem un destin al nostru, hotărât de Dumnezeu, de împrejurările în care am venit în viaţa aceasta, de împrejurări de naţionalitate, de cultură, de manifestări de viaţă... Toate acestea sunt însumate, într-un fel, într-un destin.

Însă în acest destin nu se poate vorbi despre o neresponsabilitate, în sensul că Dumnezeu a hotărât să mă mântuiesc sau să nu mă mântuiesc, că Dumnezeu a hotărât să mă duc în rai sau să mă duc în iad, ci acestea sunt lucruri mai presus de noi. Ştim că în cadrul de destin pe care îl avem ne putem lucra partea noastră de mântuire, cu ajutorul lui Dumnezeu.

Chestiunea nu este elucidată sută la sută, dar cam aşa putem gândi despre destin.

– Lămuriţi-ne lucrarea Oastei Domnului, a Părintelui Iosif Trifa şi a Ierodiaconului Visarion Iugulescu, care au anumiţi credincioşi care

participă la slujbele din bisericile noastre, dar totuşi au un comportament oarecum ciudat faţă de al celorlalţi credincioşi.

– Dragă, toate lucrurile care ies din comun sunt interpretate diferit.

Oastea Domnului a fost la început o mişcare religioasă în cadrul Bisericii Ortodoxe. De la o vreme însă, s-a scindat, în înţelesul că a intervenit o neînţelegere între Mitropolitul Nicolae Bălan, care a fost susţinător al Oastei, şi Părintele Iosif Trifa, care a avut alte puncte de vedere decât ale mitropolitului; s-a ajuns la neînţelegere între ei, şi-atunci s-a ajuns la neînţelegere şi între adepţii lor. Oastea Domnului însă s-a socotit totdeauna în cadrul Bisericii, chiar şi în forma ei de deviere, în ramura Părintelui Trifa.

Acum, în Biserica noastră sunt două ramuri ale Oastei Domnului: una care continuă Oastea Domnului aşa cum a înţeles-o Mitropolitul Nicolae Bălan, ca o asociaţie a Bisericii, şi alta ca fiind urmarea ramurii susţinută de Părintele Trifa, cumva în neînţelegere faţă de Biserică, şi aceasta este reprezentată în special de cei de la Simeria şi de la Sâmbeteni – Arad, care au şi o publicaţie, care se numeşte, parcă, chiar „Oastea Domnului".

Şi mai este o Oaste a Domnului, care e asimilată mai mult la protestanţi, cea de la Cluj, care nu mai ştie de Biserică, nu mai ştie de Liturghie, nu mai ştie de rânduiala de la început a Oastei Domnului.

În condiţiile acestea, Oastea Domnului a fost, într-un fel, mai înclinată spre protestantism, spre neoprotestantism decât spre Biserica Ortodoxă, în înţelesul că ei nu pun accent nici pe cinstirea Maicii Domnului... Nu că neagă, dar nu folosesc această rânduială de cinstire a Maicii Domnului. Apoi, nu ţin neapărat la Liturghie, la Tainele Bisericii, ci ţin mai mult la cuvânt, la predică, la lucruri din acestea care îi înclină mai mult spre protestanţi. Nu e îmbisericită Oastea Domnului, nu-i destul de îmbisericită.

Când eram eu student la Teologie, adunările Oastei Domnului se ţineau, într-o vreme, mai la început, în aula Institutului Teologic. Şi veneau acolo oameni din oraş şi ascultam şi eu predicile pe care le ţineau fraţii, iar unele chiar îmi plăceau mult. Şi cineva-mi spune: „Aici totuşi ceva nu-mi place: nu-mi place că nu-i pomenită Maica Domnului". Şi într-adevăr, am constatat şi eu lucrul acesta. Dar de fapt să ştiţi că pe Maica Domnului o pomenesc prea puţin chiar şi slujitorii Bisericii noastre. Eu am vorbit odată la Sibiu despre Maica Domnului, cu un prilej, la catedrală, la o întrunire a Ligii Tineretului, iar când am ieşit din biserică cineva mi-a mulţumit: „Părinte, vă mulţumesc foarte mult c-aţi vorbit despre Maica Domnului, că nimeni n-a vorbit încă despre Maica Domnului la o împrejurare de felul acesta".

Aşa că eu ce pot să spun? Decât că şi eu mi-am făcut, într-un fel, ucenicie pe la Oastea Domnului. Dar nu prea sunt mulţumit de preocupările ostaşilor, în înţelesul acesta, că nu sunt destul de îmbisericiţi.

Cât priveşte pe Părintele Visarion Iugulescu, am cunoscut şi eu la Braşov un grup. Nu i-am cunoscut de aproape, au cântat la biserică... Dar am avut impresia că totuşi au aşa, un fel de ţinută de castă, adică: „Noi suntem mai ceva decât ceilalţi!"

– Pentru un monah care vieţuieşte într-o mânăstire, este necesar să mai fie la curent cu ce se întâmplă în afara chiliei lui, să mai asculte radioul sau să se uite la televizor?

– Televizorul călugărului e Ceaslovul şi Psaltirea. Dacă nu ştie cum să folosească televizorul, nu-i bine să-l aibă.

La mine, de exemplu, dacă intră cineva în chilie, zice: „Asta-i o chilie de călugăr modern". Adică vede imediat aparat de radio, vede imediat casetofon, vede imediat magnetofon, vede o mulţime de cărţi pe-acolo... Nu ştiu ce va gândi omul care poate-ar vrea să vadă mult mai mare simplitate. Eu n-am vreme... Adevărul este că am televizor, sonorul de la televizor, dar n-am vreme de el. Nu pot asculta nici actualităţi, fiindcă n-am vreme. Trebuie să mă duc la slujbă, nu pot să las slujba şi să stau la televizor. Dacă aş face aşa ceva, aş face ca acela pe care l-am întrebat eu:

– Tu ce faci când oamenii sunt la biserică?

– Mă uit la televizor.

– Ştii ce înseamnă asta? Să-L ai pe Dumnezeu în spate şi televizorul în faţă. Acum du-te şi schimbă: pune-L pe Dumnezeu în faţă şi televizorul în spate, să vedem dacă mai ai vreme de televizor!

Păi, la mine cam aşa-i: Îl ţin pe Dumnezeu în faţă, şi-atunci am televizorul în spate şi nu prea am vreme de el.

Nu se poate zice că, dacă eşti călugăr, n-ai voie să te uiţi la televizor. Dar dacă te uiţi la televizor la lucruri necuviincioase, păi chiar n-ai voie să aduci întinăciunile în mânăstire!

Cât priveşte citirea de ziare, de pildă, se poate informa, nu-l opreşte nimeni să ştie. Nu înseamnă că dacă te-ai făcut călugăr, te-ai îngropat undeva, ci înseamnă că poţi să duci o viaţă normală. Dar în orice caz, cu gândul că Îi slujeşti lui Dumnezeu, nu cu gândul că Dumnezeu devine secundar.

– Dacă părinţii n-au fost cununaţi sau dacă au făcut anumite păcate în timpul vieţii lor, copiii poartă aceste păcate?

– Chestiunea aceasta să ştiţi că nu-i destul de bine elucidată, nici măcar în Scriptură. În Scriptură se spune, în cartea Ieşirii şi în Deuteronom[9], că Dumnezeu a zis despre Sine că este pedepsitor al păcatelor părinţilor în

[9] Ieşirea 20, 5-6; 34, 7; Deuteronom 5, 9-10.

copii până la al patrulea neam, şi-i miluieşte până la al miilea neam pe cei care-I slujesc.

Iar în cartea proorocului Iezechiel se spune că nu-i pedepseşte Dumnezeu pe copii pentru părinţi, că e nedrept să sufere copiii pentru părinţi[10].

Adevărul este că există o legătură totuşi între părinţi păcătoşi şi copii suferinzi, să zicem, deşi suferinţa copiilor este totuşi o enigmă, până la urmă. Noi suntem înconjuraţi de taine şi nu putem spune că cunoaştem tainele. Dar Scriptura însăşi are puncte de vedere diferite în privinţa aceasta.

Ceea ce ne-ar putea interesa pe noi ar fi nu că purtăm ori nu purtăm în noi păcatele părinţilor noştri, ci să facem în aşa fel să n-avem păcate, ca să nu fie ceva care să apese peste viaţa copiilor noştri.

– Cum explicaţi textul din Sfânta Evanghelie de la Matei: „Nu socotiţi că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie. Căci am venit să despart pe fiu de tatăl său, pe fiică de mama sa, pe noră de soacra sa. Şi duşmanii omului vor fi casnicii lui. Cel ce iubeşte pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubeşte pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine" (Matei, 10, 34-37).

– Este vorba de ceea ce s-a întâmplat prin venirea Domnului Hristos, nu ca intenţionalitate, ci ca realitate. Prin faptul că Domnul Hristos, venind în lumea aceasta, a adus o altă concepţie de viaţă decât cea care era şi la care se puteau gândi oamenii, până la urmă s-au creat nişte distanţări între oameni. Nu ca scop, ci ca realitate. Şi atunci, s-au despărţit oamenii unii de alţii: tata de fiu (unul credincios fiind, creştin, şi altul nefiind credincios), mama de fiică, s-au despărţit tot pe bază de credinţă... Şi cred că cel mai mult s-a împlinit asta, că va despărţi pe soacră de noră-sa.

– Vorbiţi-ne despre experienţa soteriologică a suferinţei. Despre suferinţă, în mod general şi în mod particular.

– Suferinţa este o realitate şi o problemă. Încă n-a putut spune cineva un cuvânt satisfăcător despre suferinţă. Suferinţa e o realitate, este ceva post-adamic, adică după căderea în păcat s-a ajuns la suferinţă, iar suferinţa este o realitate şi pentru păcătoşi, şi pentru sfinţi: pentru păcătoşi, ca urmare a păcatelor, iar pentru sfinţi, ca mijloc de îmbunătăţire, de desăvârşire. Totuşi e o problemă, nu e ceva satisfăcător rezolvat.

Bineînţeles că nimeni nu doreşte să sufere, că e firesc să-ţi doreşti binele. Domnul Hristos a venit ca unul Care i-a ajutat pe oameni: a

[10] Iezechiel 18, 1-20.

tămăduit, a dat integritate firii, a dat vindecare de boli... Ceea ce înseamnă că aşa-l vrea Dumnezeu pe om: „În pace, întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile”, cum ne rugăm noi pentru întâistătătorul nostru bisericesc. Şi apoi, răspunsul este: „Şi pentru toţi şi pentru toate”, deci ne rugăm pentru toţi robii lui Dumnezeu şi pentru toate roabele lui Dumnezeu, ca Dumnezeu să le dea aceeaşi stare, adică să fie în pace, întregi, cinstiţi, sănătoşi, îndelungaţi în zile. Asta este dorinţa Bisericii. Ne rugăm pentru sănătatea şi mântuirea oamenilor. Dorim ca sfârşitul lor să fie „neînfruntat, cu pace, să fie creştinesc, să fie fără durere”. Asta înseamnă că suferinţa este totuşi un accident în viaţa omului, nu este un lucru care ţine de existenţa umană şi care e necesar să fie aşa. Dar e o realitate pe care noi n-o putem explica, şi mai ales suferinţa copiilor. Cât am adera la concepţia că părinţii au păcătuit, şi copiii suferă, totuşi ni se pare ceva nefiresc, n-am vrea să fie aşa. De ce să sufere un copil? Şi totuşi suferă!

– Vă rugăm să dezvoltaţi cele spuse cândva de Părintele Stăniloae: „Cultura nu-l îndepărtează pe om de Dumnezeu, ci semicultura”.

– Un om cult cu adevărat are cuviinţa (pentru că e cultivat) de a-L cunoaşte pe Dumnezeu, de a-I sluji lui Dumnezeu, iar semicultura (deci cultura puţină) îl face pe om de multe ori să se îndepărteze de Dumnezeu, pentru că încearcă el să-şi explice anumite lucruri şi fără Dumnezeu.

– Ce părere aveţi despre folosirea instrumentelor în muzica bisericească?

– În Biserică la noi nu se foloseşte muzică instrumentală. În afară de biserică, încearcă oamenii să introducă... Se poate, şi mai ales pentru omul modern, care acuma parcă vrea şi ce n-au vrut cei de odinioară. Mai demult, de pildă, în biserică nu cântau coruri în care erau la sopranǎ copii, iar femeile nu cântau la cor. Acuma, s-au mai deschis oamenii spre alte gânduri. Ştiu eu, poate-poate cineva, cândva, va introduce şi muzică instrumentală în biserică, deşi nu-i în spiritul credinţei noastre. E mai mult o încercare de a-i atrage pe oameni la biserică pentru muzică. Se duc unii, de exemplu, la biserica romano-catolică, pentru că există acolo muzică de orgă şi le place. Păi, dacă-i vorba să faci ce-ţi place, atunci sigur că poţi să faci şi ce nu se potriveşte. Dar deocamdată, asta-i tradiţia Bisericii noastre, să fie muzică vocală în biserică.

– Spuneţi-mi, vă rog, cum să-i vorbesc unui copil infirm despre Dumnezeu. Mai precis, cum să-i răspund la întrebarea „De ce eu nu merg?” sau „De ce Dumnezeu cel bun m-a făcut pe mine fără mâini?”

– Dragă, nici ție însuți nu-ți poți explica, și-atunci ce să-i explici unui copil? Doar atât, că așa a vrut Dumnezeu; dar imediat se poate pune întrebarea: „De ce a vrut Dumnezeu?" Și-atunci, îi spui că nu știi.

– Vorbiți-ne ceva mai mult despre îndelunga-răbdare. Cât de importantă este ea în calea spre mântuire?

– Dacă știm că Domnul Hristos a spus: „Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui" (Matei 10, 22), știm și cât e de importantă îndelunga-răbdare. Și în suferință...

Mai ales două lucruri nu se pot face fără credința în Dumnezeu: să crești copii buni și să suporți o suferință grea. Cine are credință în Dumnezeu are și răbdare, și îndelungă-răbdare; și se silește să le aibă și e foarte bine. Cine n-are credință în Dumnezeu, acela e defavorizat și în sensul acesta, că nu se poate angaja pe calea virtuților.

Îndelunga-răbdare și răbdarea, în general, e necesară nu numai pentru a-i suporta pe cei din jur, de pildă, ci e importantă și pentru a te menține angajat într-o viață care cere eforturi, care cere renunțări, care cere angajări cu osteneală.

– Ce se poate face când femeia crede că ea este aceea care are în exclusivitate dreptate? Crede că numai ea face bine.

– Nu se poate face un program și nu se poate spune o metodă. Câte un om sau câte o femeie trebuie suportat, n-ai ce-i face altceva.

– Care sunt șansele unui creștin de a exercita isihasmul în mediul urban?

– Isihasmul nu ține de o situație, ci ține de o direcție, de o angajare pentru Dumnezeu. În măsura în care intri în legătură cu Dumnezeu și te menții în legătură cu Dumnezeu, poți să fii isihast și în retragere, și în pustie, și în mânăstire, și între oameni, și oriunde. Pentru că asta ține de minte, nu ține de împrejurările de viață. Bineînțeles că un isihast n-o să se ducă la bar, n-o să se ducă la discotecă, n-o să se ducă în locuri poluate moral, ci o să ducă o viață decentă, în rosturile lui, și o să zică: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul", oriunde s-ar găsi și în orice împrejurare ar fi.

Sfânta Tereza de Lisieux, o sfântă din Biserica din Apus, trăitoare în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, zicea: „Doamne, pentru că-n iad nu-i nimeni care să Te preamărească, trimite-mă pe mine, ca să fie și acolo cineva care să Te preamărească". Adică dorința noastră trebuie să fie aceea ca Dumnezeu să fie mărturisit de noi, ca isihaști, numărați la isihaști sau nenumărați la isihaști, să fie preamărit Dumnezeu acolo unde suntem noi.

Când aşteptăm ceva undeva, când stăm şi aşteptăm la doctor sau când stăm şi aşteptăm la un magazin, totdeauna să-L avem pe Dumnezeu în noi şi astfel să fie cineva, prin noi, care să-L preamărească pe Dumnezeu acolo unde suntem noi. Ăsta e isihasmul tuturor!

Odată, a fost Înaltpreasfinţitul la noi la mânăstire şi mă întreabă pe mine – eu fiind socotit duhovnicul mânăstirii (deşi nu cei mai mulţi se spovedesc la mine): „Ai vreun isihast aici la mânăstire? – N-am niciunul şi nici eu nu sunt". Şi zice Înaltu': *Să ştii că la Sibiu sunt mulţi!* Bineînţeles c-a zis ironic că sunt mulţi. Adică sunt unii oameni care se numără la isihaşti, că au societate isihastă, că au întruniri isihaste şi aşa mai departe. Astea-s nişte lucruri care acum, în ultima vreme, au prins circulaţie. Ca şi când isihasmul trebuie să fie făcut cu reclamă, într-un fel demonstrativ. Or nu-i aşa! Dacă eşti isihast, ştii tu şi Dumnezeu că te ţii de isihie, adică de linişte.

– Ce părere aveţi despre stigmatele care apar la unii catolici?

– Sunt nişte realităţi, noi nu negăm lucrul acesta, pentru că în Catolicism se pune mare accent pe tragedia suferinţei, spre deosebire de Ortodoxie, unde se pune accent pe depăşirea suferinţei şi a morţii prin Înviere. Deci noi avem sfinţi trăitori ai Învierii, cum a fost Sfântul Serafim de Sarov, pe când ei au sfinţi trăitori ai tragismului suferinţei şi de aici dorinţa lor de a purta stigmatele, urmele rănilor Mântuitorului nostru Iisus Hristos, pe trupul lor. Lucru pe care în Ortodoxie nu se insistă, pentru că noi ştim că suferinţa a fost ducătoare la Înviere şi că ultimul cuvânt nu-i al suferinţei, ci al preamăririi lui Dumnezeu prin Înviere.

– Ce părere aveţi despre medicii care folosesc bioenergia pentru a vindeca?

– Dă-le, Doamne, s-o poată folosi, să nu fie numai nişte păreri!

Şi prin zona noastră sunt unii care zic că au o putere din asta, dar Dumnezeu ştie dacă o au şi câtă au. Aşa, rezultate, numai prin cărţi, prin reviste am găsit, dar în realitate n-am întâlnit pe unul să zică: „Pe mine m-a rezolvat cutare prin bioenergie".

Am fost şi eu la unul din ăştia, de fapt nu ca să m-ajute, ci a fost o împrejurare care m-a dus acolo. Era şi un preot şi i-a zis: „Uite, noi, dacă vine cineva la noi, ca preoţi, îi facem o rugăciune. Dumneavoastră n-aţi vrea să m-ajutaţi? Uitaţi, eu am o afecţiune aici, la gât, poate puneţi mâna şi mă ajutaţi". Şi respectivul a făcut o şedinţă generală cu noi şi ne-a zis să ţinem mâinile întinse într-un fel şi ne-a întrebat dacă simţim ceva. Şi eu, ca butucul, n-am simţit nimic. Şi era şi o doamnă acolo şi a început să zică:

„Vai de mine, că mă furnică!" Acuma, nu știu dacă a furnicat-o sau dacă a pus-o el să spună c-o furnică... N-am de unde să știu.

După aceea, ne-a luat pe fiecare în parte, iar către mine zice: „Cu sănătatea stați bine, dar cu inima, cam slab". Cu asta m-a nimerit! După aia, zice: „Vă doare un ochi?" Zic: da, stângul, îmi mai lăcrimează...

După aia, mă pipăie așa, pe spate, pe șira spinării, și zice: „Vă doare mijlocul!" Acuma, adevărul este că nu m-a durut niciodată mijlocul. Zic: ba, mijlocul nu mă doare. Și-atunci schimbă el, zice: „Păi, o să vă doară mai târziu". Zic: acuma, dac-am venit la dumneavoastră, sper să nu mă mai doară nici mai târziu! Au trecut vreo cinci ani de atunci, până acum nu m-a durut mijlocul. Sper să nu mă doară!...

Așa că nu se știe niciodată. Astea sunt încercări, oamenii încearcă și așa, și așa... Și mai ales când aud că se face reclamă, se duc oamenii. Oamenii, de necaz, se duc și-ncearcă și-acolo, și dincolo... Poate se nimerește, poate nu se nimerește...

– Vă rugăm să ne vorbiți despre Părintele Arsenie Boca.

– Părintele Arsenie Boca, Dumnezeu să-l odihnească, este unul dintre cei trei cu care s-a început Mânăstirea de la Sâmbăta. Se trăgea din părțile Bradului de Hunedoara, respectiv din Vața de Sus; a făcut liceul la Brad, iar Teologia, la Sibiu; s-a născut în 1910 și a murit în 1989, în 21 noiembrie. A trăit în Mânăstirea de la Sâmbăta nouă ani, din 1939 până în 1948; după aceea, s-a mutat la Mânăstirea Prislop, unde a stat, cu o întrerupere de un an și ceva, până în 1959. După aceea, ultimii treizeci de ani i-a trăit în București și în Sinaia. A murit la Sinaia, într-o comunitate de viețuitoare de mânăstire pe care le-a avut în subordine la Prislop și care trăiesc într-o casă din Sinaia.

Părintele Arsenie a fost o personalitate puternică. Din câți am cunoscut eu, oameni angajați într-o viață religioasă, în Biserică deci, părintele a fost un caz unic, prin înzestrarea lui nativă, prin cultura lui și prin seriozitatea cu care s-a angajat la o viață duhovnicească. Părintele avea o putere de sinteză, o putere de pătrundere, un risc al afirmațiilor, adică vorbea spontan, spunea anumite lucruri care se potriveau, de cele mai multe ori, și niciodată nu se gândea la niște consecințe, adică nu-i menaja pe oameni, îi brusca dacă erau de bruscat.

A lucrat ca pictor bisericesc, după ce a plecat din Mânăstirea de la Prislop, în 1959; vreo zece ani a lucrat la atelierele Patriarhiei, iar după aceea a pictat o biserică la Drăgănescu, lângă București. Care aveți posibilitate, puteți să vă duceți (când mergeți la București) la Drăgănescu, să vedeți biserica pictată de Părintele Arsenie. E o biserică deosebită, din punct de vedere al picturii.

Şi noi la mânăstire avem o icoană cu Adormirea Maicii Domnului făcută de Părintele Arsenie, iar în icoana aceasta părintele se prezintă în mod deosebit. Eu am prezentat, odată, icoana unui cadru universitar din Sibiu şi am spus că părintele este un geniu. Şi el a zis: „Asta înseamnă că părintele are o cultură perfectă şi încă ceva". La care eu am răspuns: nu ştiu dacă are o cultură perfectă, dar pe lângă cultura câtă o are, sigur are încă ceva. Aşa l-am cunoscut eu pe părintele.

O să apară o carte acum, în curând, *Cărarea Împărăţiei*[11]. Părintele n-a publicat nimic, dar a lăsat în manuscris nişte lucruri importante, de care Mânăstirea de la Prislop se îngrijeşte să fie tipărite; am auzit că e sub tipar cartea. Şi atunci, cei care o să puteţi ajunge la carte, îl veţi putea cunoaşte pe părintele mai bine decât din ceea ce vă pot spune eu sau altcineva.

Fiind o personalitate puternică şi un om de cultură şi un om cu prestanţă şi cu autoritate, părintele a intrat, cumva, şi în legendă, adică oamenii spun despre el şi lucruri pe care de fapt părintele nu le-a făcut şi nici nu le putea face. Dar oamenii au ajuns să-l prezinte sub o formă legendară.

Eu l-am cunoscut personal, m-a ajutat sufleteşte, mi-am dat seama de puterea lui de sinteză, de pătrundere. Mi-a pus în atenţie rugăciunea de toată vremea, mi-a spus şi alte lucruri care mi-au prins bine şi cu care am străbătut şi eu prin viaţă. L-aş fi dorit însă să intervină mai mult în viaţa mea, să mă ajute mai mult şi mai direct.

– Vă rugăm să ne recitaţi o poezie, în încheiere.

– O poezie? Păi am trecut de clasa a patra! Hai să recităm totuşi ceva.

O, creşte-mi iubirea!

de Traian Dorz

O, creşte-mi iubirea în inima mea
Iisuse, Iisuse, mereu Te-oi ruga,
Îmi umple cu dorul pe care-l aştept,
Şi ochii, şi glasul, şi inima-n piept.

O, creşte-mi iubirea, Iisuse iubit,
Să fiu de-a ei daruri deplin copleşit;
Să-mi crească în suflet ca val după val,
Ca râul ce creşte de dă peste mal.

---

[11] *Cărarea Împărăţiei*, scrisă de Ieromonahul Arsenie Boca, a apărut în anul 1995, la Editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Române a Aradului.

O, crește-mi iubirea, iubite Iisus,
În starea și-n locul în care m-ai pus;
Să port pretutindeni belșugu-i de har
Și-a ei revărsare să n-aibă hotar.

O, crește-mi iubirea, cu focu-i sfințit
Și chiar de m-ar arde să fiu mistuit
Flămând de iubire, mereu Te-aș ruga:
O, crește iubirea în inima mea!

A fost la mine la mânăstire un tată cu o fată, din părțile Râmnicului-Vâlcea. Fata era de optsprezece ani, iar tatăl ei era îngrijorat că nu se mărită. Și zice către mine: „Părinte, am o fată de optsprezece ani, și nu se mărită". Eu însă aveam o nepoată de treizeci și ceva de ani care nu se măritase. Și i-am spus că nu pot să fac nimic, dar că nu trebuie să fie îngrijorat, la cei optsprezece ani ai fetei, că nu se mărită; și că, dac-aș putea face ceva, aș face întâi pentru nepoata mea. Și el zice către fată: „Hai să mergem, că făcurăm drumul degeaba!"

Acuma, eu gândesc că nu făcui drumul degeaba, c-am venit până aici!

MAICA DOMNULUI ÎN SPIRITUALITATEA ORTODOXĂ

30 mai 1996

– Atunci când nu ai nicio bucurie pentru o realizare lumească pe care o doreşti mult şi simţi că nu poţi trăi în afara ei, dar ai mare bucurie în rugăciune şi credinţă, ce poţi face ca visul să devină realitate?

– Dragă, la Dumnezeu toate sunt cu putinţă şi, dacă şi Dumnezeu ştie că-ţi foloseşte ceea ce-ţi doreşti, îţi dă ceea ce doreşti. Iar dacă totuşi nu primeşti ceea ce-ţi doreşti, trebuie să-ţi schimbi gândurile şi să te mulţumeşti cu ceea ce primeşti.

– Am citit în mai multe cărţi în care scrie: „Bucură-te, Maică, pururea Fecioară!", nu cum zicem noi: „Bucură-te, Mireasă, pururea Fecioară!" Cum este corect să zicem, „Maică" sau „Mireasă"?

– Dragă, corect este cum scrie în cărţile Bisericii noastre. În general, este şi „Bucură-te, Maică, pururea Fecioară!", şi „Bucură-te, Mireasă, pururea Fecioară!" Citim ce-i scris: dacă avem acatist cu „Bucură-te, Mireasă, pururea Fecioară!", zicem „Bucură-te, Mireasă, pururea Fecioară!", iar dacă este „Bucură-te, Maică, pururea Fecioară!", zicem „Bucură-te, Maică, pururea Fecioară!" Pentru că Maica Domnului este şi Mireasă pururea Fecioară şi este şi Maică pururea Fecioară. Este pururea Fecioară după fire şi maică mai presus de fire. Adică noi nu trebuie să înlocuim una cu alta. Ceea ce e scris în cartea autorizată de Biserică, aceea şi zicem.

– Maica Domnului este supracinstită nu numai pentru că este Maica Dumnezeului nostru, ci şi datorită meritelor sale personale. Prin inima ei a trecut sabie la Răstignirea Mântuitorului şi a avut multe necazuri şi suferinţe în viaţa pământească. Ştim că este singura persoană care nu a avut niciun păcat personal; deci ea nu a avut un regim privilegiat pentru că a fost Maica lui Dumnezeu, ci a fost supusă la ispite şi chinuri, dar nu a săvârşit niciun păcat.

– Da, şi acest aspect poate fi luat în seamă. Noi o cinstim pe Maica Domnului pentru că aşa ne-o prezintă Biserica, adică noi n-am învăţat cinstirea Maicii Domnului studiind, ca să ştim cine-i Maica Domnului, ci am învăţat cinstirea Maicii Domnului din atmosfera cinstitoare a Bisericii.

Nu trebuie să găsim nişte temeiuri pentru cinstirea Maicii Domnului, pentru că noi ne-am trezit ca cinstitori ai Maicii Domnului. Eu mi-aduc aminte, de exemplu, că în copilărie am învăţat o rugăciune către Maica Domnului, pe care am spus-o şi copil fiind, şi-o spun şi acuma, că se potriveşte.

Nu cum e rugăciunea *Îngeraşul*, care se potriveşte pentru copii; şi să ştiţi că la mine vin oameni de optzeci de ani la spovedit şi, dacă-i întreb ce rugăciune ştiu, îmi spune câte unul: „*Tatăl nostru* şi *Îngerelul*". Zic: tot pe-astea le spui? Şi le spun oamenii pe-astea, mai departe. Apăi, *Îngerelul* nu prea se mai potriveşte la optzeci de ani: „Eu sunt mic, tu fă-mă mare,/ Eu sunt slab, tu fă-mă tare"... Acuma, cam eşti, la bătrâneţe, şi slab, dar nu mai merge... Asta-i o rugăciune pentru copii.

Dar eu ştiu din copilărie o rugăciune către Maica Domnului care are următorul cuprins: „*Uşa milostivirii deschide-ne-o nouă, binecuvântată Născătoare de Dumnezeu, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine, ci să ne mântuim prin tine din nevoi, că tu eşti mântuirea neamului creştinesc*". O ziceam când nici n-o înţelegeam. Ştiam ce-i uşă, dar nu ştiam ce-i milostivire; „binecuvântată" nu ştiam ce-i, „Născătoare de Dumnezeu" nu ştiam ce-i, „ca să nu pierim" nu ştiam ce-i (pentru că eu ştiam cuvântul „a pieri", dar îl ştiam în dialectul nostru, de la ţară: „ca să nu cherim", or, dacă auzeam „să nu pierim", nu ştiam ce-i; mama zicea câteodată: „Mi-o cherit o găină", adică a dispărut). După aceea, nu ştiam ce-i „să ne mântuim", nu ştiam ce-i „din nevoi", nu ştiam ce-i „mântuire": „mântuirea neamului creştinesc"... Nu ştiam; şi totuşi, ziceam rugăciunea.

Deci noi ne-am pomenit, în Biserica noastră, ca cinstitori ai Maicii Domnului fără să studiem ceva despre cinstirea Maicii Domnului, despre temeiurile acestei cinstiri. Eu v-am vorbit acum despre Maica Domnului în gândirea ortodoxă, v-am prezentat un fel de studiu, dar se putea şi fără asta; dacă suntem cinstitori ai Maicii Domnului, deja ajunge, pentru că cinstirea Maicii Domnului este împletită în Biserica noastră cu cinstirea Mântuitorului.

De exemplu, la slujba de dimineaţă din duminici se spune aşa:

„*Preabinecuvântată eşti, Născătoare de Dumnezeu, fecioară, că prin Cel' ce S-a întrupat din tine iadul s-a robit, Adam s-a chemat, blestemul s-a pierdut, Eva s-a mântuit, moartea s-a omorât şi noi am înviat. Pentru aceasta, cântând, strigăm: Bine eşti cuvântat, Hristoase, Dumnezeul nostru, Cel ce bine ai voit aşa, mărire Ţie*". Asta înseamnă că noi împletim cinstirea Maicii Domnului cu cinstirea Mântuitorului.

Sau: „*Pe Dătătorul de viaţă născându-L, Fecioară, de păcat pe Adam l-ai mântuit şi bucurie Evei, în locul întristării, i-ai dăruit; pe cei căzuţi din viaţă iarăşi i-a îndreptat la aceeaşi Cel ce S-a întrupat din tine, Dumnezeu şi om*".

Iată nişte lucruri care arată apropierea Maicii Domnului şi apropierea Domnului Hristos.

Noi nu vorbim despre nişte merite ale Maicii Domnului; adică meritele Maicii Domnului, dacă n-ar fi Maica Domnului mama Mântuitorului nostru Iisus Hristos, n-ar fi luate în considerație de noi, nici n-ar fi ajuns la noi, ca să avem să punem special accent pe meritele Maicii Domnului.

Noi, în Biserica Ortodoxă, nu prea vorbim despre meritele cuiva, pentru că cineva care are o viață superioară n-are niciodată, din aceasta, un regim special, întrucât tot ce facem noi pentru Dumnezeu e ceea ce suntem datori să facem; n-avem nici merite prisositoare, n-avem nici merite îndestulătoare, ci toate acestea le facem spre slava lui Dumnezeu, iar Dumnezeu ne primeşte nu pentru mulțimea faptelor bune, ci pentru ceea ce se realizează în noi de pe urma faptelor bune, pentru că ceea ce faci te şi face, adică te realizezi pe tine însuți prin ceea ce faci. Aşa că noi Îi dăm slavă lui Dumnezeu pentru tot ce este pozitiv şi pentru tot ce ştim despre Maica Domnului, dar nu o despărțim pe Maica Domnului de calitatea ei specială de Născătoare de Dumnezeu.

– Întrucât ați amintit câteva dintre acatistele închinate Maicii Domnului, cum vi se pare *Imnul acatist al Maicii Domnului la Rugul Aprins*, compus de poetul călugăr Sandu Tudor?

– E frumos. E cam stufos, în sensul că-i foarte multă încărcătură la fraze, dar e frumos, poate fi citit. Nu e răspândit în Biserica noastră cu aprobarea Sfântului Sinod, dar se poate citi. Aşa cum se citesc şi alte alcătuiri pentru Maica Domnului, pe care le citesc credincioşii din evlavie sau ca să-şi înmulțească evlavia la Maica Domnului, se poate citi şi acatistul acesta, foarte bine şi cu folos chiar.

– Vă rugăm să ne vorbiți despre viața Maicii Domnului de la Intrarea în Biserică şi până la momentul Buneivestiri.

– Dragă, nu se ştie. Se zice că Maica Domnului a fost dusă în biserică, dar nu se ştie activitatea Maicii Domnului în biserică, sunt ani pe care noi n-avem cum să-i recuperăm, să zicem aşa, în sensul de activitate. Acolo se făcea educația nu numai a Maicii Domnului, ci erau organizate un fel de şcoli... era o instituție de educare a fetelor în Templul din Ierusalim. Şi se spune că Maica Domnului a fost într-un regim special; zicem noi că „îngerii s-au mirat cum Fecioara a intrat în Sfânta Sfintelor". Adică o Sfântă a Sfintelor poate nefăcută de mână omenească, în care a intrat şi Domnul nostru Iisus Hristos, după mărturia Epistolei către Evrei (Evrei 9, 12). A avut o situație specială, asta înseamnă. Mai în amănunte, n-avem de unde să

ştim. Pot să circule anumite gânduri, anumite afirmaţii, dar esenţialul este că Maica Domnului a avut o situaţie specială.

– Cum putem şti dacă facem voia lui Dumnezeu, atunci când inima înclină spre ceva?

– Păi, dacă avem posibilitatea să cercetăm lucrurile acestea în raport cu Scriptura... În Pateric este un cuvânt de la Sfântul Antonie cel Mare: „Oriunde vei merge, să-L ai înaintea ochilor pe Dumnezeu, şi în orice vei face, să ai mărturie din dumnezeieştile Scripturi”.

Iar dacă singur nu poţi să-ţi dai seama dacă e voia lui Dumnezeu cea pe care o consideri tu ca voia lui Dumnezeu, e recomandabil să ceri îndrumare de la cineva superior cu conştiinţa, de la cineva în afară de tine, în special de la duhovnic.

– Ce înseamnă: „Milă voiesc, iar nu jertfă”? Dar la Sfânta Liturghie, ce înseamnă: „Mila păcii, jertfa laudei”?

– Cuvântul acesta: „Milă voiesc, iar nu jertfă” este un cuvânt din proorociile Vechiului Testament (Osea 6, 6), pe care-l ia în consideraţie Domnul Hristos şi pe care-l găsim de două ori în Sfânta Evanghelie de la Matei, în capitolul al 9-lea, acolo unde-i vorba despre chemarea lui Matei (Matei 9, 13), şi în capitolul al 12-lea, unde zice Domnul Hristos: „Duceţi-vă şi vă învăţaţi ce înseamnă: Milă voiesc, iar nu jertfă” (Matei 12, 7). E vorba aşa: „Voiesc milă, nu jertfă de animale. Când e vorba să aleg între a aduce o jertfă de animale, cum era pe vremea aceea, şi milă, aleg mila, nu jertfa de animale”.

Iar referitor la cuvântul: „Mila păcii, jertfa laudei”, de la Sfânta Liturghie, este vorba că pentru mila de a avea pace de la Dumnezeu, aducem jertfă de laudă, adică Sfânta Liturghie sau rodul buzelor, care este slujirea lui Dumnezeu.

– Vă referiţi atât de des la Biserică. Puteţi să o definiţi?

– Da. Biserica are mai multe înţelesuri; în sensul în care m-am referit eu, Biserica este o instituţie întemeiată de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, în care se lucrează Sfintele Taine, pentru mântuirea credincioşilor. Există o Biserică învăţătoare, prin ierarhia Bisericii; Biserica are o învăţătură a ei, pe care ne-o pune în faţă mai ales prin sfintele slujbe. Cineva care vrea să ştie ce învaţă Biserica despre Înălţarea Domnului Hristos, de pildă, trebuie să cerceteze slujbele de la Înălţare, şi atunci află ce învaţă Biserica despre Înălţare; la fel, despre orice din ceea ce prăznuieşte.

– Ce este mai de folos să se citească, Acatistul sau Paraclisul Maicii Domnului? Cum şi prin ce slujbe putem veni în ajutorul celor care nu au grijă de mântuirea lor, dacă noi, cei care ne-am întors, dorim ca ei să nu rămână împietriţi şi departe de calea adevărului şi mântuirea sufletului lor?

– Dragă, nu se pune problema ce-i mai bine de citit, pentru că şi Paraclisul e rugăciune, şi Acatistul e rugăciune, iar ceea ce ni se potriveşte nouă, aceea se potriveşte în general şi pentru alţii. Adică intervenţia noastră pentru binele altora se poate arăta şi într-o slujbă, şi în alta, deşi Paraclisul este cu mai multe cereri pentru binele altora, iar Acatistul este mai mult o izbucnire, un imn adus Maicii Domnului.

– De ce se vorbeşte totuşi atât de puţin de Sfântul Iosif?

– Sfântul Iosif a avut un regim special, în înţelesul că, mai întâi de toate, el a fost ales pentru a-L ocroti pe Mântuitorul şi pentru a o ocroti pe Maica Domnului. În faţa conştiinţei celor din vremea aceea, Maica Domnului a apărut ca soţia legitimă a Dreptului Iosif. Noi zicem despre Dreptul Iosif că a fost „logodnicul" Maicii Domnului, ca să se înţeleagă că Dreptul Iosif n-a avut legături trupeşti cu Maica Domnului. Aceasta este ceea ce se afirmă prin „logodnicul" Maicii Domnului; deci nu zicem, în general, „bărbatul" Maicii Domnului, dar în conştiinţa celor din vremea în care au trăit Dreptul Iosif şi Maica Domnului, Dreptul Iosif şi Maica Domnului au apărut totdeauna ca nişte oameni obişnuiţi. Faptul acesta, că din Maica Domnului S-a întrupat Domnul Hristos, a fost o chestiune a Maicii Domnului, o chestiune tainică din viaţa Maicii Domnului; dar oamenii din vremea aceea au considerat că este o familie obişnuită.

Iar Dreptul Iosif a fost şi el un om cu totul deosebit, de fapt, însă avem puţine relatări despre el; doar în Sfânta Evanghelie de la Matei şi în Sfânta Evanghelie de la Luca, în legătură cu Naşterea Domnului Hristos, dar ceva extraordinar de frumos! Şi anume, faptul că atunci când Dreptul Iosif şi-a dat seama că Preasfânta Fecioară Maria urmează să nască un fiu, iar el nu se ştia implicat la aceasta, zice evanghelistul că, om drept fiind, şi-a pus în gând s-o lase pe ascuns (cf. Matei 1, 19). O delicateţe care îţi impune respect! Zice: „Nevrând s-o vădească", deci n-a fost om de scandal, ci a fost un om care a vrut să rămână lucrurile în afară de el, cumva, şi şi-a pus în gând s-o lase „pe ascuns". S-o părăsească, să plece undeva, să-şi piardă urma, chiar dacă s-ar fi putut crede că el a făcut aceasta pentru că-i vinovat.

Noi, în Biserica noastră, îl cinstim pe Dreptul Iosif; nu în mod special, adică nu avem o zi de cinstire a Dreptului Iosif, dar avem o duminică, Duminica după Naşterea Domnului, în care se pomeneşte şi Dreptul Iosif. În

conştiinţa noastră ortodoxă poate că nu se pune accent atâta pe Dreptul Iosif pentru că a avut, să zicem aşa, un rol secundar. În Sfânta Evanghelie se spune că îngerul binevestitor i-a spus Dreptului Iosif: „Ia Pruncul şi pe mama Lui". Deci totdeauna Pruncul şi mama Lui au avut un regim special faţă de Dreptul Iosif. Dar mie personal îmi impune mult respect faptul că a avut delicateţea aceea că, nevrând s-o vădească, şi-a pus în gând s-o lase în ascuns.

– Personalitatea şi curăţia Maicii Domnului au fost prelucrate de Dumnezeu sau de la sine au fost aşa şi Dumnezeu de aceea a ales-o?

– Nu ştim. Noi credem că omenirea I-a dat lui Dumnezeu ce-a avut mai bun. Cum s-a ajuns la aceasta, nu ştim. Ceea ce ştim este că Maica Domnului a fost aleasă de Dumnezeu. În orice caz, în credinţa noastră nu este învăţătura, nu este afirmarea că Dumnezeu a pregătit-o pe Maica Domnului în sensul de *imaculata concepere*, ci noi credem că numai Domnul Iisus Hristos S-a născut mai presus de fire, iar Maica Domnului s-a născut cum se nasc toţi oamenii.

– Vă rugăm să ne spuneţi câteva cuvinte în legătură cu sfintele icoane făcătoare de minuni ale Maicii Domnului.

– În Biserica noastră sunt icoane ale Maicii Domnului cunoscute ca icoane făcătoare de minuni. La Mânăstirea Neamţu, la Mânăstirea Bistriţa din Moldova, la Mânăstirea Ghighiu este una care se consideră făcătoare de minuni, la Mânăstirea Dintr-un Lemn...

Într-un fel, toate icoanele sunt şi făcătoare de minuni, dacă oamenii au credinţă în Dumnezeu şi dacă Dumnezeu vrea să Se descopere în cutare sau cutare icoană.

– Apariţiile Sfintei Fecioare în zona catolică sunt cu adevărat minuni şi miracole în care putem crede? Cum putem privi aceste fenomene?

– Totdeauna a fost ezitare când a fost vorba de apariţii în Biserici diferite; de obicei, fiecare îşi cinsteşte apariţiile sau icoanele sau sfinţii din zona lui, din Biserica lui. Nu poate fi ceva dăunător, să zicem, faptul că primeşti, crezi într-o apariţie, de exemplu cum ar fi cele de la Medjugorie, să zicem, care sunt acum în atenţia multora. Însă sunt şi lucruri de nedumerire. De exemplu, mie mi se pare cumva cam forţată treaba asta ca în fiecare zi, la o anumită oră, să vină Maica Domnului şi să spună, până la urmă nu lucruri extraordinare, pentru că dacă cercetezi mesajele Maicii Domnului, nu sunt lucruri pe care nu le-a mai auzit nimeni şi care trebuie neapărat descoperite într-un anumit fel şi într-un anumit loc. Cred că se face şi multă

reclamă în jurul acestor apariţii. E greu de elucidat chestiunea... Fiecare se raportează cum poate el la astfel de lucruri. Biserica, în orice caz, – nici Biserica Catolică – încă nu şi-a spus cuvântul în legătură cu apariţiile de la Medjugorie; chiar dacă există pelerinaje destul de mari care se fac acolo, Biserica încă nu şi-a spus cuvântul. Eu am citit o carte în limba germană despre apariţiile de la Medjugorie (e drept, apărută acum vreo câţiva ani), în care se spunea că Biserica încă nu şi-a spus cuvântul; pentru că totuşi Biserica îi conduce pe credincioşi. Adică e de acord cu pelerinajele, e de acord cu tot ce se face acolo, dar încă nu şi-a spus cuvântul, aşa cum şi l-a spus despre alte apariţii, din alte părţi.

– Aţi vorbit despre curăţirea minţii de toate păcatele, pentru a putea fi palat al Sfintei Treimi. Cum se face această curăţire, de vreme ce uneori suntem asaltaţi de gânduri întinate, chiar şi faţă de lucrurile sfinte?

– Dragă, gândurile întinate faţă de lucrurile sfinte sunt totuşi, până la urmă, o expresie a neputinţei noastre, a nedesăvârşirilor noastre. Şi de aceea cerem ajutorul Maicii Domnului, căci cu puterea noastră nu putem să le înlăturăm. Sfântul Ioan Scărarul, vorbind despre rugăciune, spune că există rugăciune întinată, rugăciune furată, rugăciune pierdută şi rugăciune curată. Numai cei curaţi au rugăciuni curate. Altfel, noi proiectăm din noi, chiar şi asupra icoanelor Maicii Domnului, necurăţia noastră. De pildă, sunt unii care, în loc să se închine, se coboară prin gândul la Maica Domnului sau prin privirea Maicii Domnului, or asta e o neputinţă a omului. Dar totuşi, Biserica are lucrarea aceasta de ridicare a minţii prin imaginile sfinte. Noi trebuie să ne reproşăm totdeauna când ne vin astfel de gânduri şi să cerem ajutor de la Dumnezeu ca să se risipească vrăjmaşii Lui de gând: „Să învie Dumnezeu şi să se risipească vrăjmaşii Lui!"

– Locuiesc împreună cu soţul şi copiii în America. Există capcane deosebite de care trebuie să ne păzim noi, ortodocşii români din acea parte a lumii? Este cu putinţă mântuirea acolo sau e mai bine să ne întoarcem?

– Mântuirea e cu putinţă oriunde. Părintele Arsenie Boca, Dumnezeu să-l odihnească, zicea că acolo-i mai bine pentru trup, iar aici e mai bine pentru suflet. Apoi, alege-ţi!

– Vă rugăm să ne spuneţi despre interdicţia de intrare a femeilor în biserică în anumite perioade.

– Părerile sunt împărţite. În general, tradiţional se socoteşte că femeia este într-un fel de inferioritate în vremea când e bolnavă şi, pentru că cei de

demult aveau atenție asupra acestui fapt și pentru că oamenii nu știau să țină igiena, femeile au fost sfătuite să nu ia parte la slujbele Bisericii, în astfel de împrejurări. Dar acuma, mai nou, nu cred eu că trebuie să se pună așa de accentuat problema, pentru că acum oamenii știu să țină igiena altfel; în plus, oamenii din vremea noastră își dau seama, poate mai bine decât ceilalți, că sunt niște lucruri firești, care nu pot fi vinovate.

– Am o fetiță în clasa a X-a, la liceu, care vrea să plece la mânăstire. Pleacă la mânăstire fără să spună...

– Nu-i bine!

– ...Eu am certuri cu soțul pentru acest lucru. Se cuvine să dau ocazie la asemenea certuri sau este mai bine să-și termine fata liceul și apoi să urmeze calea aceasta?

– E mai bine să nu te certi, căci cu gâlceavă nu faci nimic, numai întărâți mai tare. Dar e bine ca fata, dacă vrea într-adevăr să-I slujească lui Dumnezeu, să-și cinstească părinții, spunându-le unde vrea să plece; și să plece cu binecuvântarea părinților. În orice caz, să-și termine liceul, adică fără liceu terminat să nu se ducă la mânăstire.

– În ce ipostază apare Maica Domnului față de persoanele care sunt în mânăstiri? Ce le este Maica Domnului acestor persoane?

– Nu se poate spune că pentru cei din mânăstire Maica Domnului înseamnă mai mult decât pentru alții. Maica Domnului este aceeași pentru toată lumea, iar cuprinderea noastră față de Maica Domnului este după măsura noastră. Dacă suntem înaintați în credință, dacă s-a întâmplat cu noi faptul de a fi învredniciți de Maica Domnului să cunoaștem mărețiile ei, în cazul acesta, și la mânăstire, și în afară de mânăstire, suntem cinstitori. În cazul când nu avem mintea curată, nu avem nici gânduri curate, nici chiar în fața Maicii Domnului, oriunde ne-am găsi.

– Se pot pomeni la Proscomidie membri ai familiei care nu sunt credincioși și nu s-au spovedit?

– Chestiunea este așa, cu nedumerire și cu semnul întrebării. Iubirea îi cuprinde pe toți, și-atunci, dacă îi cuprinde pe toți, îi cuprinzi și în pomelnic. Nu ești pus să judeci tu cine-i vrednic și cine nu-i vrednic. Eventual, preoții ar putea să se intereseze și să-i excludă pe unii, și sunt unii care chiar ar trebui excluși, de exemplu cei care trăiesc în păcate grele, cei necununați, cei pătimași... Pentru că la Proscomidie pot fi pomeniți numai aceia care se pot și împărtăși. Dar nu totdeauna poți să ai o evidență foarte bună, și-atunci sigur că cineva care dă un pomelnic nu dă pomelnicul excluzându-i pe unii.

La noi era o vorbă, în satul meu, de unde sunt eu, de lângă Sibiu, din Topârcea: „Aşa s-or certat, că l-o scos şi din pomelnic!” Când ţii la cineva, nu poţi să-l excluzi, adică ai dorinţa aceasta, de a fi şi el acolo unde eşti tu, şi ceri cumva ajutorul lui Dumnezeu în împrejurarea aceasta. Adică şi asta o socoteşti ca un mijloc de apropiere de Dumnezeu, ca un mijloc de a-l ajuta pe acela pe care altfel nu-l poţi ajuta, prin mijloace omeneşti. Aşa că oamenii, în general, dau pomelnicul aşa cum îl au în inimă; aşa îl dau şi pe hârtie.

– Ce ne puteţi spune despre rugăciunea numită „Visul Maicii Domnului” şi despre „Psaltirea Maicii Domnului”?

– „Visul Maicii Domnului” este o rânduială de cinstire a Maicii Domnului cam utilitaristă, adică acolo se scrie ce foloase ai de pe urma faptului că citeşti „Visul Maicii Domnului”. E o carte apocrifă, n-o găseşti între cărţile de cult ale Bisericii... Se poate folosi, pentru înmulţirea evlaviei, dar eu recomand mai mult alte cărţi, alte slujbe: paraclisele, acatistele Maicii Domnului.

Cât priveşte „Psaltirea Maicii Domnului”, este o chestiune care acum începe să se răspândească, nu-i tradiţională... Am înţeles că-i tradusă din ruseşte. Poate s-o folosească cineva, dar ea, de fapt, nu se foloseşte la cult, este aşa, pe lângă cultul Bisericii. Nu trebuie neapărat s-o citească cineva, şi nu greşeşte nici cineva care-o citeşte.

– De curând a apărut, la Editura Humanitas, volumul „Evanghelii apocrife”[12]. Aş vrea să vă spuneţi părerea cu privire la capitolul „Cuvânt al Sfântului Evanghelist Ioan la Adormirea Maicii Domnului”.

– Nu-l cunosc. Evangheliile apocrife, cum le este şi numele, sunt apocrife şi rămân apocrife, adică ceva care nu este în luarea-aminte a Bisericii. Dacă le-ar fi considerat bune, Biserica le-ar fi cuprins în canonul Noului Testament şi ele ar face parte din Noul Testament. Deci sunt nişte lucruri care merg pe lângă ceea ce ştim noi că este esenţial în Biserică. Sunt plăcute, aşa, ca legende, ca istorisiri... Unii oameni le citesc mai cu plăcere decât însăşi Evanghelia; asta-i prea mult...

– Se spune că dacă cineva merge la duhovnicul său cu inimă smerită, el primeşte întotdeauna cuvântul de folos de care are nevoie, indiferent de trăirea duhovnicului respectiv. Este justificată tendinţa tinerilor de a căuta Părinţi cât mai înduhovniciţi?

---

[12] *Evanghelii apocrife*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1996, traducere, studiu introductiv, note şi comentarii de Cristian Bădiliţă.

– Dragă, sunt două lucruri importante: pe de o parte, sinceritatea, şi pe de altă parte, omul în care ai încredere nu pentru că este pus de cineva să ai încredere în el, ci ai tu însuţi încredere. Te potriveşti cu unii mai bine, ai impresia că cineva e mai receptiv pentru binele tău decât cineva care oficial ar trebui să te conducă... Şi-atunci, e bine ca omul să caute totuşi duhovnici după inima lui, ca să poată primi mai mult folos decât de la primul care i-ar ieşi în cale.

– Un preot a vorbit într-o biserică despre o practică nu tocmai potrivită şi indicată, de a atinge sfintele icoane cu mâna. Este, într-adevăr, păcat a întinde mâinile către icoane?

– Nu, poţi s-atingi cu buzele, poţi s-atingi cu mâna, n-are importanţă. Chestiunea aceasta este un mijloc de a te apropia de ceva sfânt. De obicei, în faţa icoanelor ne închinăm şi le sărutăm.

Într-o lume coruptă, cum este lumea noastră, le este permis creştinilor să facă unele compromisuri legate de viaţa socială?

– Dragă, compromisurile, în general, nu sunt binecuvântate de Dumnezeu. Nu se pune problema compromisului, ci, cât poţi, trebuie să te fereşti de astfel de împrejurări; pentru că ce faci te şi face, şi-apoi, cu vremea, ajungi să fii gata mai mult de compromisuri decât de lucruri limpezi.

– Îmi simt oboseala minţii, care mă împiedică să-mi fac rugăciunile şi să învăţ. Ce mă sfătuiţi?

– Îi sfătuiesc pe oameni să-şi facă datoria în măsura în care pot ei să şi-o facă; să nu caute performanţe şi să nu-şi sacrifice unele îndatoriri, pentru a se ruga. Fiecare să ducă o viaţă echilibrată, să-şi găsească locul în situaţia lui. Cineva care are de învăţat trebuie să înveţe. Cine n-are de învăţat, să nu-şi piardă vremea, deci să-şi găsească mai multă vreme pentru rugăciune, iar cine are de făcut ceva, care are îndatoriri sociale, să-şi împlinească îndatoririle sociale.

– De cele mai multe ori, neputinţa şi slăbiciunea fiinţei noastre ne duc la deznădejde. Care sunt cauzele şi cum se poate depăşi aceasta?

– Deznădejdea vine din necredinţă; cine are credinţă are şi nădejde. Când te simţi în deznădejde, înseamnă că e o carenţă la credinţă. Credinţa întotdeauna e dătătoare de nădejde.

– Maica Domnului este pururea Fecioară şi Mamă. Pentru un om care şi-a ales calea fecioriei, este o scădere faptul că nu poate împlini şi naşterea de prunci?

– Fiecare îşi alege calea care e a lui. Dacă vrea să aibă copii, atunci îşi alege viaţa de familie. Dumnezeu binecuvintează şi una, şi alta. Viaţa comună e viaţa de familie, numai viaţa de excepţie e viaţa de feciorie, de călugărie. Şi atunci, fiecare-şi alege ce se potriveşte cu aşezarea lui, cu stilul lui. Dumnezeu nu binecuvintează căsătoria ca o situaţie de neputinţă, ci ca o situaţie pe care Dumnezeu însuşi a creat-o, prin alcătuirea omului. Deci Dumnezeu binecuvintează Căsătoria ca Taină, printr-o Sfântă Taină. Călugăria nu este o Taină, ci o rugăciune, o binecuvântare, o ierurgie, cum zicem noi. Şi-atunci, fiecare îşi alege ce crede el că se potriveşte cu aspiraţiile lui şi cu ceea ce crede el că are Dumnezeu în plan cu persoana care se hotărăşte pentru una sau pentru alta.

– În Evanghelie se spune că, atunci când Maica Domnului a auzit lucrurile care se spuneau despre Fiul ei, punea aceste cuvinte în inima ei (cf. Luca 2, 19). Ce înseamnă cuvântul acesta?

– Adică le păstra în inima ei ca pe nişte cuvinte superioare. Se zice că Maica Domnului este reprezentanta Ortodoxiei tocmai pentru faptul acesta, că a primit cuvintele în inima ei şi le-a păstrat în inima ei. Aşa trebuie să păstreze Ortodoxia învăţătura Mântuitorului, dată prin Biserică.

Înseamnă că Maica Domnului le-a preţuit, le-a păstrat în inima ei, în amintirea ei şi le-a avut în vedere.

– Se spune că Dumnezeu a binecuvântat unirea trupească dintre bărbat şi femeie. Cu toate acestea, de ce „acela care s-a împreunat noaptea cu nevasta sa nu se cuvine a se împărtăşi" (*Pravila bisericească*[13])?

– Dragă, chestiunile acestea sunt chestiuni greu de luat în seamă, pentru că gândiţi-vă, de pildă, că a fost un timp când n-au existat aceste rânduieli şi când oamenii se împărtăşeau totuşi şi nu s-a pus problema. Eu cred că nici acum n-ar trebui să se pună problema, în cazul când lucrurile nu pot fi dirijate altfel; în familie nu poate să intre nimeni.

În cazul în care se întâmplă apropierea între soţi, nu poţi să zici totuşi că unul dintre cei doi, cel care ar vrea să se împărtăşească, este întinat şi că nu se poate împărtăşi; pentru că de multe ori cel care participă la un astfel de act îl face ca o jertfă pentru celălalt, iar în cazul acesta nu se poate spune că aduce o întinăciune şi o îndepărtare de Dumnezeu.

---

[13] Ieromonah Nicodim Sachelarie, *Pravila bisericească*, ediţia a II-a, publicată de Parohia Valea Plopului, jud. Prahova, 1996.

– Vă rog să insistați asupra diferențelor, în ceea ce privește cinstirea și rolul acordat Maicii Domnului, dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Catolică și celelalte biserici.

– Biserica Ortodoxă v-am spus ce crede și cum își manifestă evlavia.

Biserica Catolică nu folosește, în general, expresia „Născătoare de Dumnezeu", deși e și în Biserica Catolică credința că Maica Domnului L-a născut pe Mântuitorul Iisus Hristos ca Dumnezeu adevărat și om adevărat.

În Biserica Catolică se fac și rugăciuni care nu se fac în Biserica Ortodoxă, dar care n-ai putea zice că nu sunt binevenite și care nu s-ar putea chiar introduce în Biserica Ortodoxă. De exemplu, rozarul: rozar de bucurie, de durere, de mărire... După aceea, novene și alte lucruri care au fost rânduite pentru că în Biserica Catolică nu sunt acatiste. În loc de acatiste, ei fac novenele și fac rozarul[14]. Noi avem alte rugăciuni și prin asta ne manifestăm evlavia la Maica Domnului. În Biserica Catolică se pune accent pe imaculata concepere, deci pe faptul că Maica Domnului a venit în lumea aceasta așa cum a venit și Domnul Hristos, lucru pe care Biserica Ortodoxă nu-l susține și nu numai că nu-l susține, ci chiar îl combate, în 9 decembrie, atunci când se pomenește Zămislirea Sfintei Ana.

Dar, mă rog, astea sunt chestiuni de amănunt... Important este că și unii, și alții, sunt cinstitori ai Maicii Domnului.

Iar protestanții nu sunt cinstitori ai Maicii Domnului. Nu putem zice că sunt hulitori sau necinstitori ai Maicii Domnului, dar nu iau aminte la Maica Domnului.

– Vă rugăm, vorbiți-ne despre sfinții mântuiți prin Maica Domnului.

– Dragă, sunt niște lucruri pe care mi le cereți mai presus de posibilitățile mele. Eu n-am de unde să știu care au fost mântuiți prin Maica Domnului (adică ajutați de Maica Domnului). Poate, știu eu, în *Minunile Maicii Domnului*[15] să fie niște cazuri de felul acesta. Dar așa, ca să vă spun eu de un sfânt despre care știu eu că l-a ajutat Maica Domnului în mod special și de aceea a fost sfânt, nu vă pot spune.

---

[14] Rozarul este o cunună de rugăciuni alcătuită din *Tatăl nostru, Născătoare de Dumnezeu (Bucură-te, Marie)* și *Slavă Tatălui*, grupate pe 15 mistere mediate din viața Mântuitorului: 5 mistere de bucurie, 5 mistere de durere, 5 mistere de slavă;
Novena (din latinește: *novem* = nouă) înseamnă rugăciune rostită în nouă zile consecutiv. (cf. Tertulian Langa, *Dicționar teologic creștin din perspectiva ecumenismului catolic*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1997).

[15] Protosinghel Nicodim Măndiță, *Minunile Maicii Domnului*, Editura Lumină din Lumină, București, 1993.

– Ce părere aveţi de anumite interdicţii, cum ar fi interdicţia de a privi la televizor, de a mânca cu ulei lunea, miercurea şi vinerea sau carne în alte zile?

– Dragă, chestiunea aceasta este o chestiune pe care fiecare şi-o rânduieşte cum ştie. Biserica nu este împotriva cărnii. Există o duminică a lăsatului sec de carne. Sfântul Apostol Pavel vorbeşte în epistolele sale despre mâncarea de carne de la jertfele idoleşti şi nu e împotriva mâncării de carne, chiar şi de la jertfele idoleşti. Spune să mâncăm tot ce este în măcelărie (I Corinteni 10, 25), deci n-a interzis mâncarea de carne. Biserica a rânduit zile de post, în care nu se mănâncă deloc carne.

Cât priveşte consumul de ulei în zilele de luni, miercuri şi vineri, mă rog, fiecare poate să-şi rânduiască şi aşa lucrurile, însă nu înseamnă că dacă cineva mănâncă cu ulei, nu se mai mântuieşte. Pentru că noi avem alte condiţii de viaţă decât cele în care au apărut aceste restricţii, iar uleiul nostru nu-i aşa de consistent cum este cel de prin părţile Palestinei sau ale Egiptului, unde s-au făcut rânduielile acestea. Aşa că chestiunea poate să fie şi elastică, însă e o chestiune de conştiinţă: dacă cineva crede că nu trebuie să mănânce cu ulei, pentru că nu-i dezlegare la untdelemn şi la vin, poate să mănânce fără ulei, numai că ştiţi ce se întâmplă? Ţi se împuţinează puterile. De exemplu, la mine, la spovedit, au venit nişte femei de-acolo, din părţile noastre, care-au fost pe la Sihăstria şi au primit ca rânduială să nu mănânce cu untdelemn lunea, miercurea şi vinerea. Şi după aceea nu şi-au putut săpa cucuruzul, că n-au mai avut putere, li s-au terminat puterile. Trebuia să-l aducă pe părintele ăla, care le-a dat îndrumarea asta, şi să-l pună să sape cucuruzul, să vadă cum e dacă nu mănânci cu ulei lunea, miercurea şi vinerea, câte puteri mai are. Că ăla care-a stat la umbră şi spovedea putea zice să nu mâncaţi cu untdelemn lunea, miercurea şi vinerea, dar dacă l-ai fi pus la săpat la cucuruz, sigur că zicea: „Aduceţi-mi o ţâră de untdelemn, că nu mai pot numai cu de-astea...". Aşa că lucrurile trebuie gândite în perspectiva situaţiilor în care ne găsim noi şi în situaţiile în care trăim noi, nu numai în sensul ăsta: „Acum e luni, miercuri şi vineri, deci nu mănânc untdelemn, că nu se mănâncă cu untdelemn"; şi după aceea ţi se termină puterea. La noi în Ardeal, la ciorbă i se zice „zamă"; şi e o vorbă: „Zamă mânci, zamă poţi".

– Maica Domnului poate fi considerată de către pământeni mijlocitoare la palatul ceresc sau împărăteasă?

– Şi împărăteasă, faţă de noi, şi mijlocitoare, în raport cu Domnul Hristos. Ea rămâne împărăteasă şi ca mijlocitoare.

– Am dori să auzim şi părerea sfinţiei voastre în legătură cu canonizarea de domnitori români. Se urmăreşte ca într-un viitor apropiat să fie canonizat şi Mihai Viteazul. Este moartea mucenicească un criteriu absolut în vederea canonizării?

– Dragă, nu ştiu, e o chestiune pe care o cercetează Biserica şi Biserica ne spune ce avem de făcut. Noi ne plecăm cu mintea.

– Lămuriţi-ne sintagmele: „Pentru rugăciunile Sfintei Cruci" şi „Cruce de viaţă făcătoare". Nu ar fi mai indicat „de viaţă purtătoare", întrucât L-a purtat pe Dumnezeu, „Calea, Adevărul şi Viaţa"?

– Dragă, noi primim ceea ce ne dă Biserica. Cum e scris în carte, aşa zicem: „Cu puterea cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci". Adică Crucea are în ea o putere pe care i-a dat-o Cel care S-a răstignit pe Cruce. Acestea sunt lucruri pe care nu le hotărâm noi, ci noi le-am primit şi le ducem mai departe.

– Credeţi că femeile mironosiţe, care nu L-au părăsit în momentele cele mai grele pe Mântuitorul, atunci când ucenicii s-au ascuns, au fost alese, predestinate la această înaltă vrednicie, pentru a ridica acea concepţie despre femeie ca fiinţă slabă?

– Dragă, chestiunea aceasta n-o putem hotărî şi n-o putem elucida noi. Ceea ce ştim este că femeile au fost cinstitoare ale Mântuitorului, au fost gânditoare de Dumnezeu, au avut putere să se implice, să se angajeze; şi ele sunt un exemplu pentru noi.

Există o alcătuire de la sfintele slujbe, în care Sfântul Apostol Petru e pus cumva să vorbească – deşi să ştiţi că la pocăinţă nu se face literatură; e şi un fel de literatură în treaba asta –, şi anume zice aşa, ca şi când ar fi zis Sfântul Apostol Petru: „Doamne, după Învierea Ta cea de a treia zi şi după închinarea Apostolilor, Petru a strigat către Tine: Femeile au luat îndrăzneală, iar eu m-am temut; tâlharul, Dumnezeu Te-a cunoscut, iar eu m-am lepădat de Tine. Oare mă vei mai chema încă ucenic? Sau iarăşi mă vei arăta vânător adâncului? Ci mă primeşte pe mine, cel ce mă pocăiesc, şi mă miluieşte". E foarte frumos, însă sigur că Sfântul Apostol Petru n-a zis aşa, fiindcă, aşa cum am spus, în pocăinţă nu se face literatură. Dar, în orice caz, femeile mironosiţe, c-au fost predestinate, că n-au fost predestinate – asta-i altă chestiune –, au arătat o mare cinstire faţă de Mântuitorul.

Mie-mi place să fac o legătură între Epistola către Filimon şi inima femeilor mironosiţe. Sfântul Apostol Pavel l-a convertit, în închisoare fiind el, pe un rob fugar, pe nume Onisim, din casa lui Filimon. Şi l-a trimis la stăpânul său, care era locuitor în Colose şi pe care Sfântul Apostol Pavel îl cunoştea; când l-a trimis, i-a dat şi o scrisoare de recomandare, o scrisoare

favorabilă pentru Onisim. Şi zice acolo: „Primeşte-l pe el (pe Onisim) cum m-ai primi pe mine”. E extraordinar de frumos! „Odihneşte inima mea. Ţi-l trimit pe el, chiar inima mea”. E extraordinar, e o delicateţe care-ţi impune, aşa... Când auzi cuvintele acestea, mai întâi te simţi copleşit de delicateţea aceasta. Zice: „Primeşte-l pe el cum m-ai primi pe mine. Ţi-l trimit pe el, chiar inima mea”.

Aşa ceva au făcut şi femeile mironosiţe: au cumpărat miresme, au pregătit mir şi l-au dus la mormântul Mântuitorului, dar nu l-au întrebuinţat, pentru că nu mai era cazul să-l întrebuinţeze. Însă ele şi-au pus în mirul acesta chiar inima lor; mirul reprezenta inima lor cinstitoare, inima lor evlavioasă.

Dacă luăm în consideraţie astfel de lucruri, femeile mironosiţe rămân un exemplu pentru noi. Că „au fost predestinate”, că „aşa trebuia să fie”, că „nu putea să fie altfel”... astea sunt chestiuni care nu au, la drept vorbind, nicio importanţă. Important este faptul în sine şi interpretarea pe care i-o dăm noi, aceea că inima mironosiţelor era cuprinsă în miresmele pe care le-au pregătit. Nici nu ni se spune cât au costat elementele pe care le-au folosit la alcătuirea miresmelor, a aromatelor, pentru că, dacă au cuprins inima lor, a mironosiţelor, asta nu poate fi preţuită. Se spune undeva, tot în Sfânta Evanghelie (de la Marcu, de pildă), că o femeie a turnat mir peste Domnul Hristos, mir care costa trei sute de dinari. Acolo se spune că a costat trei sute de dinari ca să se arate că era foarte scump mirul, fiindcă trei sute de dinari însemna preţul a trei sute de zile de lucru. Iar la femeile mironosiţe nu ni se spune cât au costat elementele pe care le-au cumpărat, cât a costat mirul, pentru că inima nu poate fi preţuită. Cum să preţuieşti cinstirea şi iubirea pe care o are cineva? Nu poţi s-o preţuieşti în bani.

– În Sfânta Evanghelie se spune că diavolul, o dată ieşit din om, umblă prin locuri pustii şi apoi se întoarce la cel din care a ieşit, cu şi mai multă putere, şi starea omului aceluia este mai rea decât cea dintâi (Matei 12, 45). Ce ne puteţi spune despre aceasta?

– Se zice că mândria e mai rea decât toate patimile, iar în cazul când cineva înlătură celelalte patimi şi rămâne în mândrie, starea lui de mândrie ocupă locul celorlalte patimi. Aşa că important este ca totul să se realizeze în smerenie.

– Despre ce apă este vorba în pilda săracului Lazăr şi bogatului nemilostiv, când acesta din urmă îi cere lui Avraam să-l lase pe săracul Lazăr să-şi înmoaie degetul în apă şi să-i ude buzele (Luca 16, 19-31)?

– Dragă, asta este o modalitate de a se spune cât de mare era chinul în care era bogatul, nu-i vorba ce fel de apă... Şi gândiţi-vă că, de exemplu,

zice: „Să-şi ude degetul în apă şi să-mi răcorească limba". Apăi, nu ştiu de la ce distanţă poţi să aduci degetul ud, ca să-i răcorească limba.

E un fel de a vorbi, ca să se arate cât de mare era chinul; nu contează ce anume ar fi putut însemna apa.

– Ce trebuie să facă un credincios care vrea să intre în viaţa monahală? Îi este de folos să facă mai întâi Teologia? Ce este vocaţia monahală şi vocaţia preoţească?

– Dragă, chestiunea călugăriei nu implică Teologia. Dar dacă ai făcut Teologia, poţi să fii mai de folos decât unul care n-a făcut Teologia. Aşa că eu recomand Teologia înainte de călugărie, dar nu Teologia după călugărie. Teologia după călugărie se poate face şi se insistă să se facă drept ascultare din mânăstire. Însă o dată ce ai intrat în mânăstire, călugăria este lucrul cel mai important pe care îl poţi avea în vedere. Iar pentru un călugăr, împrăştierea cu Teologia, după ce s-a făcut călugăr, e aşa, un fel de scădere. Dar, dacă se face din ascultare, trebuie s-o faci, şi atunci este la nivelul la care trebuie să fie.

Când te duci la mânăstire, cel mai bine e să nu mai ai altceva de făcut în afară de mânăstire. Aşa că recomandarea mea personală este ca cei care vor şi pot să facă Teologia, s-o facă înainte de călugărie.

Cât priveşte vocaţia, asta-i o chestiune pe care nu ţi-o poate descoperi cineva din afară, ci o simţi tu, iar dacă n-o simţi, înseamnă că n-o ai, atât când e vorba de călugărie, cât şi când e vorba de preoţie.

Dacă cineva mă întreabă pe mine ce să facă: să meargă la mânăstire sau să se căsătorească, îi zic că asta aştept să mi-o spună el mie, nu eu lui. Faci ce simţi tu că-i pentru tine. Dar, zic, dacă te căsătoreşti, apoi să nu-ţi ameninţi soţia: „Las' că mă duc eu la mânăstire, că şi-aşa am vrut să mă duc la mânăstire!" Să te ţii de ce ştii că-i bine şi important pentru tine. Dacă te-ai căsătorit, apoi căsătorit să fii, fără nostalgia călugăriei, iar dacă eşti călugăr, să nu te mai gândeşti că ar fi trebuit să mergi pe altă cale. Să fii sigur de ce faci!

– Nu trebuie să neglijăm îndatoririle noastre pentru a ne face timp de rugăciune. Dar nici chiar pentru canonul dat de duhovnic?

– Duhovnicul să vă dea canon astfel încât să vă puteţi împlini şi datoriile. Ce v-am spus adineauri de cel care le-a dat canon să nu mănânce cu untdelemn? Aşa-i şi cu asta, dacă îţi cere aşa de mult timp încât îţi neglijezi datoriile sociale, atunci e prea mare canonul.

– Care ascultare este mai de preţ, cea faţă de duhovnic sau cea faţă de părinţii care sunt mai fără credinţă şi sunt împotriva practicilor credinţei?

– Dragă, importantă e şi una, şi alta. Dar nu se poate să evadezi din îndatoririle pe care le ai în familie, în măsura în care ceea ce ţi se cere nu contrazice binele real. De exemplu, dacă te opresc să mergi la biserică, nu eşti dator s-asculţi de părinţi într-o astfel de chestiune. Dar să-ţi împlineşti celelalte datorii, adică să nu fii un evadat din familie: „că nu mai ai părinţi, că nu mai ştii de nimeni, că doar tu eşti credincios...".

Gândiţi-vă, de exemplu, la cuvântul Sfântului Apostol Pavel din Epistola I către Timotei, unde zice că robii care au credincioşi ca stăpâni să nu-i dispreţuiască pe motiv că stăpânii lor sunt creştini, iar cei care au stăpâni necredincioşi să trăiască în aşa fel încât să le impună respect stăpânilor necredincioşi. Asta înseamnă că şi în familie cam tot aşa trebuie. Cât putem, să dovedim că a avea credinţă e mult mai mult decât a nu avea credinţă. Credinţa este o valoare, o valoare care angajează şi social, şi în cinstirea părinţilor; dar trebuie făcută totuşi o deosebire atunci când e vorba de nişte lucruri absolut necesare din punct de vedere religios.

– În Biblie nu se spun prea multe despre adolescenţa Domnului Iisus Hristos. Ce a făcut în această perioadă?

– Nu ştim ce a făcut. Noi credem că – dat fiind faptul că la evrei, până la treizeci de ani cineva nu era socotit apt să propovăduiască şi nu i se dădea ascultare, pentru că nu se considera a fi matur – Mântuitorul a aşteptat vremea când a putut să iasă la propovăduire. Şi a lucrat cu Dreptul Iosif şi cu Maica Domnului în familia din care a făcut parte. Altceva nu ştim... Noi nu putem să inventăm nimic, pentru că, dacă nu ne spune Evanghelia, nu putem spune nici noi.

– Unde trebuie să stea femeile în biserică, în naos sau în pronaos? Ce ne facem, că astăzi ne amestecăm până la strană cu bărbaţii, deci nu numai că nu stăm în partea stângă, dar stăm cât mai în faţă.

– Păi, dragă, nu e bine, adică nu trebuie să ieşi în evidenţă, nu trebuie să ieşi în faţă. Când eram eu copil, era o rânduială aşa: în faţă de tot erau copiii (întâi băieţii, după aceea fetele), apoi bărbaţii şi după aceea femeile, în pronaos. Aşa era atunci, când eram eu copil. Acuma văd că lucrurile sunt altfel... Din cât se poate, totuşi e bine să fie separate femeile de bărbaţi. Adică îţi găseşti un loc care ţi se potriveşte ţie.

– Este păcat ca femeile să intre cu capul descoperit în biserică?

– Se recomandă ca femeile căsătorite să fie cu capul acoperit; adică chiar se cere lucrul acesta. Mă gândesc, de exemplu, la mama mea, Dumnezeu s-o odihnească. Dar nu numai mama mea, ci tot satul ştia că o femeie

căsătorită trebuie să fie cu batic pe cap, şi era aşa. Nu exista posibilitatea să fie cineva altfel... Decât, ştiu eu, dacă venea de la oraş îndrăznea să fie altfel, dar toată lumea ştia că rânduiala-i asta. Acuma nu mai există nicio rânduială, aşa încât nu ştiu oamenii ce-i nerânduiala, ca să ştie ce-i rânduiala.

– Care sunt păcatele împotriva Duhului Sfânt? Acestea se vor ierta vreodată?

– Domnul Hristos spune că păcatele împotriva Duhului Sfânt nu se vor ierta (cf. Luca 12, 10), şi noi credem că nu se vor ierta pentru că omul nu recunoaşte aceste păcate ca fiind păcate; e vorba de necredinţă, deznădejde, prea-marea nădejde în bunătatea lui Dumnezeu, împotrivirea faţă de adevăr... Sunt nişte lucruri, mai mult nişte stări pe care omul nu le recunoaşte ca păcate şi de aceea nu se pocăieşte de ele şi nu pot fi iertate. Dacă ar reuşi omul să le recunoască drept păcate, le-ar părăsi şi atunci s-ar şi ierta.

– Este păcat să nu participi, din când în când, la o slujbă într-o biserică cu hramul Maicii Domnului?

– Nu se pune problema. Unde te duci, acolo eşti bine primit. Nu se pune problema că trebuie să te duci într-o biserică închinată Maicii Domnului. Dacă eşti într-o parohie, te duci în parohia în care eşti şi atâta tot, nu se mai pune problema că trebuie să te duci undeva unde e o biserică închinată Maicii Domnului.

– O frică moştenită din copilărie şi care te copleşeşte cum se poate rezolva?

– Numai prin Dumnezeu, prin nădejdea la mila lui Dumnezeu, prin rugăciune, prin încrederea în ocrotirea lui Dumnezeu şi în ajutorul Maicii Domnului.

– Pentru un bun creştin, Biblia este suficientă ca material de studiu?

– Nu se pune problema studiului; dacă studiezi Biblia pentru studiu, n-are mare importanţă chestiunea aceasta, din punctul nostru de vedere. Important este să acumulezi gânduri sfinte, ca să-ţi împodobeşti mintea cu ele.

Dar la noi nu se pune problema numai a Bibliei, pentru că noi nu suntem cu „sola Biblia", adică „singură Biblia". Pentru noi, şi Biblia are importanţă, fără îndoială, dar şi învăţătura Bisericii, cuprinsă în sfintele slujbe. Eu v-am spus atâtea alcătuiri de la sfintele slujbe, de ce? Întrucât contactul nostru cu cele sfinte se face prin sfintele slujbe, nu prin Biblie; şi Biblia (Evanghelia) o auzim tot în cuprinsul sfintelor slujbe.

La Utrenia de duminică dimineaţa, înainte de Evanghelie se spune o rugăciune, adică un îndemn: „Şi pentru ca să ne învrednicim noi a asculta

Sfânta Evanghelie, pe Domnul Dumnezeul nostru să-L rugăm". Conştiinţa Bisericii este că Evanghelia este cuvânt mai presus de om, este cuvântul lui Dumnezeu. Sfântul Apostol Pavel zice că n-a primit Evanghelia de la om, ci de la Domnul Hristos (cf. Galateni 1, 12); Domnul Hristos a spus: „Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece" (Marcu 13, 31).

Toate lucrurile acestea sunt importante, în înţelesul că noi trebuie să primim în atmosfera de slujbă şi Evanghelia pe care o citim acasă, şi Scriptura, în general; dar Scriptura trebuie interpretată, pe când învăţătura Bisericii nu e interpretată. Şi contactul nostru cu lucrurile sfinte îl avem în cuprinsul sfintelor slujbe. Adică Biserica nu ne îndeamnă să studiem Biblia, ci Biserica ne îndeamnă să trăim Biblia în cuprinsul sfintelor slujbe.

Şi-apoi, noi mai avem atâtea cărţi lămuritoare în legătură cu Biblia, de exemplu Filocalia, Patericul, care sunt nişte lucruri esenţiale în Biserica Ortodoxă. Dar nu-i absolut necesar, pentru că sunt atâţia oameni care n-au nici timpul, n-au nici capacitatea să se ocupe de Biblie. Eu mă gândesc aşa, de multe ori... totdeauna mă raportez la cei pe care-i cunosc de aproape, la părinţii mei, la bunicii mei, la cei care au fost totuşi sinceri în dorinţa lor de mântuire, dar care n-au făcut performanţe de cunoştinţe biblice. Mama, săraca, venea la mine la mânăstire şi, când ţineam eu câte o predică, zicea: „Să ştii că mi-or plăcut toate cele ce-ai spus, am înţeles toate celea! Dar acuma, dacă mă duc eu acasă, să-i spui lui tată-tău, nu mai ştiu nimic". Asta era... adică nu poţi să zici că numai oamenii care au cunoştinţe se mântuiesc. Pentru mântuire, important este să fii smerit, să fii evlavios, să te pleci cu mintea, să nu te încrezi în părerile tale, să-ţi împlineşti datoriile care ştii tu că ţin de tine, să mergi duminica la biserică, să ţii rânduiala de post, să te rogi dimineaţa şi seara, să faci nişte lucruri care ţin de evlavia creştină. Se poate să mai ştii şi lucruri care sunt scrise în Biblie şi mai ales în Apostol, în Epistolele Sfinţilor Apostoli (care sunt totuşi lucruri grele), dar nu trebuie să te gândeşti că trebuie să faci studiu şi să ştii. Uite, ştim destule lucruri, de exemplu ştim despre spălarea picioarelor. Câţi oameni se gândesc, de exemplu, că Domnul Hristos ne-a dat pilda aceasta ca să ne îmbunătăţim sufleteşte, să ne cinstim unii pe alţii şi să ne curăţim unii pe alţii (din punct de vedere duhovnicesc, nu din punct de vedere literar luând lucrurile). Ştim aceasta, şi... ca şi când n-am şti nimica. Şi altele de felul acesta. Aşa că studiul e bun şi el, dar nu trebuie neapărat să faci studii, dacă nu poţi face studii; şi nu te-ajută foarte mult studiile, cât te ajută sinceritatea de a-I sluji lui Dumnezeu.

– Daţi-ne câteva lămuriri despre sărbătoarea duminicii, ca zi de odihnă şi sărbătoare.

– În practica creştină, de la început s-a trecut de la sâmbătă la duminică; în vechime se ţinea sâmbăta, dar sâmbăta nu mai avea pentru creştini aceeaşi semnificaţie şi atunci s-a trecut de la sâmbătă la duminică; s-a trecut prin tradiţie, adică nu au existat nişte porunci în Evanghelie sau în Scriptură, în general, în legătură cu aceasta, dar Biserica, prin rânduielile ei, a trecut de la sâmbătă la duminică. Deci nu s-a părăsit ziua de odihnă, ci s-a schimbat ziua de odihnă. Undeva, în Epistola către Evrei, se spune că aşa cum s-a schimbat Legea, Testamentul, aşa s-a schimbat şi ziua de odihnă (cf. Evrei 4, 9).

Noi am primit aceasta din rânduiala Bisericii şi mergem aşa înainte, fără să contestăm rânduiala Bisericii; pentru că nu există undeva o poruncă expresă pentru duminică. Există o poruncă pentru sâmbătă, dar pentru că lucrurile s-au schimbat, în fondul lor, adică s-a ajuns de la Vechiul Testament la Noul Testament, s-a ajuns şi la schimbarea zilei de odihnă, pentru că ziua de odihnă trebuie să aibă un conţinut, iar conţinutul, pentru noi, este Învierea Domnului Hristos şi Pogorârea Duhului Sfânt. Două evenimente care s-au întâmplat duminica şi care pentru noi sunt mai importante decât ieşirea din Egipt, pe care o pomeneau cei vechi prăznuind sâmbăta, sau faptul că Dumnezeu a sfinţit ziua a şaptea. Cum a sfinţit ziua a şaptea, poate să sfinţească şi ziua întâi de odihnă.

Ăsta este punctul nostru de vedere şi practica noastră asta este şi nu ne facem probleme în legătură cu ziua aceasta, pentru că noi ne lăsăm conduşi de Biserica noastră. Or, dacă noi credem în învăţătura Bisericii, credem şi în ceea ce a hotărât Biserica.

– Cu agheasma se poate da pe jos, pe haine, în mâncare sau pe obiecte?

– Dragă, agheasma este ceva sfinţit şi care nu se întrebuinţează oricum şi oriunde. De obicei, agheasma se foloseşte pentru stropirea pe care-o fac preoţii în cadrul slujbei respective şi pentru a se bea. Dar trebuie totuşi avut grijă. Acuma, bineînţeles că atunci când stropeşti ceva, ajunge şi pe jos, dar asta nu-nseamnă o profanare a apei sfinţite, decât numai când ai vărsa-o pe jos aşa, gândind: „Lasă, că doar nu-i cine ştie ce”. În cazul acesta e păcat, dar că ajunge pe jos stropind ceva, stropind, ştiu eu, într-o cameră, asta nu se socoteşte un păcat. Nici nu e un păcat.

– Cum să ne comportăm cu un coleg de cameră care practică yoga?

– Păi, simplu, cum să ne comportăm? Cum te comporţi cu un om care nu-i de gândirea ta şi de Legea ta. N-ai ce-i face. Poate-i vine şi lui lumină în suflet şi... În orice caz, yoga este ceva din afară de creştinism şi n-avem

ce-nvăţa de la păgâni. Dacă credem în Hristos, „Hristos Se face toate celui ce crede”, zice Sfântul Marcu Ascetul. Aşa că, pentru noi, yoga e ceva inferior. De la superior nu mergem la inferior.

– Rugăciunea şi modul de viaţă isihast pot fi adoptate de către mireni?

– Da, se poate. Rugăciunea isihastă este: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul”. E rânduită pentru călugări, dar se recomandă şi mirenilor. Când se face cineva călugăr, la slujba călugăriei se spune: „Fratele nostru (i se spune numele) primeşte sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu, spre rugăciunea din tot ceasul către Hristos”; şi-apoi, adresându-se candidatului la călugărie: „Că eşti dator în toată vremea a avea în minte, în inimă, în cuget şi în gura ta numele Domnului Iisus şi a zice: «Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul»”.

Eu am ştiut de rugăciunea aceasta şi de practica ei cu unsprezece ani înainte de a fi călugăr, de la Părintele Arsenie Boca. Părintele m-a învăţat s-o lipesc de respiraţie şi s-o zic la nivelul gândului, astfel: să zic „Doamne” între respiraţii, deci fără să inspir şi fără să expir; să zic: „Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu” o dată cu inspirarea, prin urmare trăgând aerul în piept să zic: „Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu”; şi, dând aerul afară, să zic: „miluieşte-mă pe mine, păcătosul”.

Cu practica aceasta am pornit eu de la părintele şi am folosit-o, fiind mirean, şi am avut rezultatele pe care le are această rugăciune: întâi, m-am întâlnit cu mizeria din mine însumi, cu înclinările negative, cu gândurile străine, cu încărcătura negativă cu care am venit în lumea aceasta, cu acumulările negative de până la vârsta respectivă; apoi, am avut multe clipe (şi zile chiar) de bucurie, de bucurie intensă, care s-au realizat de pe urma rugăciunii. Aşa că eu recomand din toate puterile mele rugăciunea isihastă, dar nu cu exclusivitate: „Acuma m-apuc de *Doamne Iisuse*..., şi altceva nu mai fac”, pentru că îndemnul Bisericii este: „Toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm” (*Liturghier*, Slujba Sfintei Liturghii).

Chiar dacă există un îndemn repetat şi insistent la rugăciune, în timpul slujbelor: „Domnului să ne rugăm... Iară şi iară cu pace Domnului să ne rugăm”, în cele din urmă se zice: „Toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”. Tot ce facem trebuie să fie ca o slujbă adusă lui Dumnezeu, ca un fel de rugăciune, o rugăciune vie. Dar nu înseamnă să excluzi alte lucruri cu care eşti dator, pentru că Domnul Hristos în Evanghelie nu ne cere numai rugăciune, ci ne cere şi fapte bune, ne cere şi atitudini, şi angajări, şi ne cere o mulţime de lucruri care nu pot fi înlocuite cu rugăciunea.

Dar cu rugăciunea aceasta ne ajutăm, rugăciunea aceasta are darul de a ne descoperi pe noi înşine nouă înşine, de a ne pune în legătură cu Dumnezeu şi de a ne limpezi mintea. De altfel, asta este o rugăciune de cerere, nu este o rugăciune de preamărire. Noi ar trebui să avem şi rugăciuni de preamărire, cum sunt ecfonisele de la slujbă:

„Că milostiv şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti şi Ţie mărire Îţi înălţăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh";

„Mărire Ţie, Doamne, mărire Ţie";

„Cât de minunate sunt lucrurile Tale, toate cu înţelepciune le-ai făcut";

„Mare eşti, Doamne, şi minunate sunt lucrurile Tale şi niciun cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale".

Deci nu-i vorba numai de rugăciunea aceasta, însă rugăciunea aceasta e mai la îndemâna tuturor, e mai uşor de făcut, mai uşor de urmărit şi mai uşor de realizat; şi ne ajută foarte mult. Asta-i tot. Şi mirenii pot să aibă foarte mult folos, dar ei nu-s datori cu rugăciunea aceasta, ci doar sunt sfătuiţi s-o folosească. Şi ar fi bine s-o folosim cât mai des şi în toate împrejurările; de exemplu, când stai şi aştepţi o maşină, un tramvai, când călătoreşti, când eşti undeva în aşteptare, într-o sală de aşteptare la spital, la bancă, unde ai treabă... până-ţi vine rândul, în loc să te gândeşti la ce ştiu eu ce lucruri fără folos, zici „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul" sau „miluieşte-mă pe mine păcătoasa" şi-ţi formezi o deprindere lăuntrică prin care să se risipească gândurile cele rele. Fiindcă, dacă-ţi faci rânduială în minte, îţi faci rânduială în viaţă; dacă nu-ţi faci rânduială în minte, nici în viaţă nu-ţi faci. Întâi e gândul şi după aceea sunt celelalte.

– De ce creştinii ortodocşi se roagă sfinţilor? Cât de mare este folosul rugăciunilor către sfinţi, mai ales pentru mireni?

– Pentru toată lumea este de folos. Sfinţii sunt prietenii lui Dumnezeu, iar noi, ca oameni credincioşi, îi cinstim şi pe prietenii lui Dumnezeu. Sfinţii sunt mijlocitori pentru binele nostru, sunt şi exemple pentru noi... şi, de fapt, nu noi am ales rânduiala aceasta de a-i cinsti pe sfinţi, ci am preluat-o de la înaintaşii noştri credincioşi şi folosim rânduielile de slujbă cinstitoare de sfinţi. Asta-i tot, nu ne gândim cât folos anume avem din asta, pentru că sigur avem folos, dar nu pentru asta îi cinstim pe sfinţi, ci îi cinstim pentru că îi cinsteşte Dumnezeu, iar dacă-i cinsteşte Dumnezeu, îi cinstim şi noi; dacă-s prietenii lui Dumnezeu, sunt şi prietenii noştri. Aseară m-am întâlnit cu nişte studenţi care m-au ascultat şi care m-au aşteptat şi i-am spus unuia că, dacă-i prieten cu cel cu care-s eu prieten, e prieten şi cu mine. Automat e aşa! Dacă ei sunt prieteni cu Dumnezeu, de ce să nu fim şi noi prieteni ai sfinţilor?

– Ce părere aveţi în legătură cu câteva fenomene religioase: fenomenul de la Pucioasa, Oastea Domnului, visarioniţii?

– Dragă, în ceea ce priveşte fenomenul Pucioasa, nu intră în tradiţia Bisericii noastre; îl exclud din start.

Cât priveşte Oastea Domnului, peste tot am avut probleme cu Oastea Domnului; când am spus părerile mele despre Oastea Domnului, la ieşirea din sală cineva s-a găsit să-mi spună: „Părinte, să ştiţi că nu mi-a plăcut cum aţi vorbit despre Oastea Domnului". Aşa că aici nu mai zic nimic, să nu păţesc una tot de-asta.

Iar în ceea ce-l priveşte pe Părintele Visarion, Dumnezeu să-i ajute, face şi el treabă spre binele altora; numai că se cam cunoaşte, ăştia care sunt în legătură cu Părintele Visarion parcă au o factură mai deosebită, mai aparte decât ceilalţi. Nu ştiu, se cred mai buni sau... Eu cred că-i bine ca omul să se ţină de rânduiala Bisericii, fără să se ataşeze la unul şi la altul.

– Făcând rugăciunile isihaste, dar fără spovedanie, ne putem mântui?

– Păi nu se pune problema că fac rugăciunea isihastă fără spovedanie, fiindcă n-ai niciun motiv s-o faci fără spovedanie. Spovedania îşi are rostul ei, şi rugăciunea îşi are rostul ei, adică nu înlocuieşti spovedania prin rugăciune sau rugăciunea prin spovedanie. Spovedania este pentru iertarea păcatelor, pentru îndrumarea credinciosului care se spovedeşte, iar rugăciunea este pentru legătura cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos, legătură prin care ţinem trează conştiinţa prezenţei lui Dumnezeu. Nu ştiu de ce se pune problema aceasta, că pot să mă mântuiesc prin rugăciune fără spovedanie. Te mântuieşti şi prin rugăciune, şi prin spovedanie, foloseşti toate mijloacele.

– Este bine ca un preot să pună datoria faţă de păstoriţi înaintea celei faţă de părinţi?

– Nu ştiu dacă ar trebui pusă chestiunea aceasta. Nu se exclud una pe alta, adică faptul că sunt angajat pentru păstoriţi să-i excludă pe părinţi sau părinţii să-i excludă pe păstoriţi. Fiecare are situaţia lui, poziţia lui, şi lucrurile se iau după împrejurările date. Eu nu-mi pot închipui, de exemplu, cum anume situaţia mea de preot, care păstoresc credincioşii, să-i excludă pe părinţi, care şi ei pot să fie tot credincioşi ai mei, dacă-i vorba.

– Vă rugăm să ne spuneţi programul de viaţă duhovnicească pe care îl recomandaţi.

– Păi, ar trebui să vă pun la examen, nu să vă mai spun, că v-am mai spus şi altădată.

Eu recomand aşa, pentru angajarea în viaţa duhovnicească:

1. *Prezenţa la biserică în duminici şi sărbători, în special la Sfânta Liturghie;*
2. *Rugăciuni de dimineaţa şi de seara şi rugăciunea de la masă;*
3. *Să citeşti în fiecare zi două capitole din Noul Testament;*
4. *Paza minţii prin rugăciunea de toată vremea, cu „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul";*
5. *Postul.*

Acestea sunt cele cinci puncte de program de viaţă duhovnicească pe care eu le recomand celor care vor să se lase îndrumaţi de mine.

Şi le conjug cu un îndreptar de viaţă pe care Părintele Arsenie i l-a dat unui tânăr, de fapt mai multor tineri, în general tinerilor:

Oxigen;
Glicogen;
Somn;
Să-ţi păstrezi hormonii;
Să ai concepţie de viaţă creştină.

Dacă faci asta, e nădejde de bine.

– Prin jertfa Mântuitorului Iisus Hristos, toţi oamenii sunt mântuiţi, indiferent de păcatele lor?

– Nu, toţi oamenii sunt mântuiţi dacă se raportează la jertfa Domnului Hristos şi fac ceea ce cere Domnul Hristos. Adică nu-i aşa: „S-a jertfit Domnul Hristos şi acuma facem toate relele posibile, că până la urmă tot ne mântuieşte Domnul Hristos". Nu aşa! Ci jertfa Domnului Hristos ne dă posibilitatea să ne apropiem de Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos mijlocind mântuirea noastră prin jertfa Lui şi prin repetarea jertfei Lui – prin Sfânta Liturghie, zicem noi, în Biserica Ortodoxă –, dar silindu-ne şi noi să trăim o viaţă pe care s-o poată binecuvânta Dumnezeu.

Ştiţi că la Înălţarea la cer a Domnului Hristos, Domnul Hristos i-a binecuvântat pe ucenicii Săi şi S-a înălţat binecuvântându-i. E un lucru extraordinar de frumos şi de dătător de nădejde să te gândeşti că ultimul gest al Mântuitorului aici, pe pământ, a fost binecuvântarea oamenilor care au fost în jurul Lui. În jurul Lui au fost Sfinţii Apostoli, Biserica spune că a fost şi Maica Domnului... Cei care au fost în jurul Mântuitorului au fost binecuvântaţi de Domnul Hristos. Binecuvântarea aceasta le-o dă Domnul Hristos celor care trăiesc o viaţă pe care o poate binecuvânta Domnul Hristos. Deci nu te binecuvintează atunci când faci rele, atunci când deviezi de la bine, atunci când te duci la locuri în care nu-i preamărit Dumnezeu...

Atunci nu te binecuvintează Domnul Hristos. Dar dacă faci cele bune, ai în jertfa Domnului Hristos ajutorul cel mai mare, în sensul că noi fără jertfa Mântuitorului nostru Iisus Hristos nu ne putem mântui, jertfa Mântuitorului nostru Iisus Hristos fiind o condiţie obiectivă a mântuirii noastre subiective.

– Petre Ţuţea spunea că viaţa creştină ortodoxă adevărată poate fi găsită doar în mănăstiri, iar vedem astăzi o anumită scădere la nivelul bisericilor de mir, mai ales la sate. Ce trebuie făcut?

– Dragă, scăderi sunt peste tot. Trebuie să facem să nu mai fie scăderi. Dar nu e-adevărat, n-are dreptate Petre Ţuţea că numai în mănăstiri se poate trăi viaţa ortodoxă.

– Care trebuie să fie atitudinea unui preot în oraş, trebuie să meargă pe la credincioşi pe acasă în fiecare săptămână?

– Păi, nici nu poate să meargă în fiecare săptămână. Nici în fiecare lună nu poate merge. Şi-apoi, se duce şi nu-i găseşte pe-acasă... Bine, important este ca preotul să ţină legătură cu credincioşii, cât poate şi cum poate, şi credincioşii să ţină legătură cu preotul. Acuma, ştiţi cum e? Credincioşii vin la preot ca şi când numai ei ar fi cei care îl caută pe preot, or sunt foarte mulţi şi omeneşte nu există posibilitatea să stai de vorbă cu toţi şi să stai atâta cât ar vrea fiecare să stea de vorbă cu tine; şi atunci, poate apar nişte nemulţumiri, sau din partea preotului, sau din partea credincioşilor...

Cât se poate, e bine ca preotul să-şi cunoască credincioşii, dar gândiţi-vă, într-o parohie cu mii de oameni, cum să ajungi să-i cunoşti pe toţi şi pe fiecare în parte? Practic, nu există această posibilitate.

– Este posibil să fii numit creştin, atâta timp cât nu crezi în Maica Domnului?

– Da, sunt credincioşi creştini care nu o cinstesc pe Maica Domnului. Nu poţi să zici că nu-s creştini, dar poţi să zici că nu-s ortodocşi, ci sunt eterodocşi, străini de Ortodoxie. Nu toţi creştinii sunt cinstitori ai Maicii Domnului, ci sunt foarte mulţi oameni (şi mai ales protestanţii şi neoprotestanţii... toţi evanghelicii) care n-o iau în seamă pe Maica Domnului, nu au un cult al Maicii Domnului. Şi nu poţi să zici că nu sunt creştini; sunt creştini, dar sunt creştini cu lipsă.

Însă noi, cei care o cinstim pe Maica Domnului, nu trebuie să ajungem s-o cinstim pe Maica Domnului mai mult decât pe Domnul Hristos. De exemplu, sunt unii credincioşi care zic: „Mi-a ajutat Maica Domnului". Păi, normal, Maica Domnului mijloceşte şi te ajută, dar nu poţi să te gândeşti că

Maica Domnului e în prim-plan. În prim-plan e Domnul Hristos: dacă nu-i Domnul Hristos, nu-i nici Maica Domnului. Aşa că întâi e Dumnezeu şi apoi Maica Domnului. Cum zicem noi: „Hristos, adevăratul Dumnezeul nostru, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Sale, să ne miluiască şi să ne mântuiască pe noi", nu zicem: „Maica Domnului, ca mamă a Domnului nostru Iisus Hristos, să ne miluiască şi să ne mântuiască pe noi". Nu! Ci întâi e Domnul Hristos şi apoi e Maica Domnului. Iar cinstirea pe care i-o aducem Maicii Domnului e cinstirea pe care i-o aduce Biserica, nu trebuie să exagerăm în nicio privinţă. Atâta cât îi aduce Biserica cinstire, e destul, nu trebuie mai multă cinstire a Maicii Domnului decât cinstirea pe care i-o aduce Biserica, prin sfintele slujbe. Şi faptul acesta, că ştim de Maica Domnului, că facem rugăciuni cinstitoare de Maica Domnului, ne duce la mai multă sensibilizare pentru a o avea în conştiinţă, în prim-planul gândirii noastre, împreună cu Domnul Hristos, şi pe Maica Domnului.

– Vă mulţumim!

ORTODOXIE ŞI BUCURIE

4 noiembrie 1996

– Prin rugăciunea inimii se ajunge la bucuria legăturii permanente cu Hristos sau ajungem la cunoaşterea păcatelor noastre, la plângere?

– Dragă, există două rezultate în osteneala aceasta de rugăciune de toată vremea, cum aş numi-o eu, pentru că Dumnezeu ştie câţi ajung la rugăciunea inimii. Prin rugăciunea inimii, în general oamenii înţeleg rugăciunea lui Iisus. Este impropriu zis „rugăciunea lui Iisus", pentru că nu Iisus Se roagă, ci noi ne rugăm; dar toată lumea ştie, când e vorba de rugăciunea lui Iisus, că este rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul".

Când cineva se ocupă de el însuşi prin rugăciunea aceasta sau când cineva se angajează la îndesirea rugăciunii „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", ajunge mai întâi să se întâlnească cu el însuşi, nu cu Dumnezeu. Se întâlneşte cu el însuşi, aşa cum este el şi cum nu este cunoscut de el însuşi; şi anume, întâi ne întâlnim cu mizeria din sufletul nostru. Se dezlănţuie fel de fel de gânduri, furtuni de gând chiar, din încărcătura negativă pe care o aducem din străfunduri de existenţă.

Aţi văzut că de multe ori copiii sunt răi, de o răutate pe care nu şi-au acumulat-o ei, dar pe care o poartă în ei, ca un fel de moştenire negativă de la părinţii, bunicii, străbunicii lor... Dumnezeu ştie până unde merg rădăcinile existenţei unui om. În orice caz, e sigur că omul nu începe în momentul conceperii, ci începe cu nişte rădăcini mult mai adânci. De aceea, părinţii sunt răspunzători pentru copiii lor în mare măsură şi sunt răspunzători şi pentru nepoţi şi pentru strănepoţi, pentru că se continuă şi bunătatea, şi răutatea.

Când am început eu să zic rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", cel dintâi rezultat pe care l-a avut această lucrare (de fapt, n-aş putea zice o lucrare, o angajare, o metodă... ci a fost vorba de faptul că am ştiut şi am zis), a fost acesta, că mi-am cunoscut negativele, mizeria din suflet; şi aşa se întâmplă cu toţi oamenii.

Însă am ajuns la nişte bucurii pe care nu mi le-ar fi putut da nimic altceva din lumea aceasta decât rugăciunea însăşi.

N-am avut o pravilă propriu-zisă, un program anume; nici Părintele Arsenie, care mi-a zis despre rugăciune, nu mi-a recomandat să-mi fac un program, s-o spun într-o anumită vreme, ci mi-a zis doar atât: s-o spun.

Mi-am făcut eu un fel de pravilă, în sensul că, fiind elev de liceu în Timişoara, mergeam de la internatul în care locuiam până la liceu cam o jumătate de oră şi, când mergeam singur, totdeauna ziceam rugăciunea aceasta. Am zis-o aşa cum m-a învăţat părintele, pe respiraţie; dar se poate spune şi altfel. Mie mi-a fost recomandat să o fac în felul acesta şi să o fac la nivelul gândului. Şi am avut o bucurie şi bucurii extraordinare: aveam impresia că mă ridică cineva pe sus; o bucurie din această rugăciune. Din celelalte slujbe, care erau mai împrăştietoare, cumva, şi pe care, de fapt, nici nu le înţelegeam, nu aveam chiar atâta bucurie. Eu abia când am ajuns la Teologie am aflat de comorile teologice, de profunzimile de gând care sunt în sfintele slujbe. Aşa că mergeam la slujbă şi participam cum participam; nimeni nu mi-a spus că şi eu sunt slujitor la slujbă, ci credeam că sunt ca la spectacol: îi ascult pe ceilalţi.

Din rugăciunea aceasta însă am avut bucurii extraordinare; şi o recomand din toate puterile mele, iar dac-aş avea mai multe puteri, şi mai mult aş recomanda-o.

Nu toţi pot să se angajeze destul de bine şi nu toţi se simt participanţi la această lucrare. Mulţi preferă citirea din Psaltire, citirea din cărţile de rugăciuni, citirea de acatiste... Mă rog, toate sunt bune, toate sunt la locul lor, însă rugăciunea aceasta, de toată vremea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", la nivelul la care o poţi face, are darul de a te angaja mai bine; fiind mai scurtă, este cumva mai la îndemână, o poţi face oriunde şi oricând.

Dar să ştiţi că noi, care ne angajăm în rugăciune şi în îmbunătăţirea sufletească, nu ne angajăm pentru că asta ne aduce bucurii, şi dacă ne aduce bucurii, bine, iar dacă nu, n-are rost. Nu aşa! Noi Îi slujim lui Dumnezeu.

Când m-am dus eu la mănăstire la Sâmbăta, la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, să mă fac călugăr, la un singur lucru m-am gândit: cum să-I slujesc lui Dumnezeu. Nu m-am gândit ce-o să-mi dea mie Dumnezeu după ce o să stau la mănăstire mai multă vreme şi că o să ajung să fiu făcător de minuni sau o s-ajung să fac nişte lucruri extraordinare... Nu m-am gândit niciodată la asta. M-am gândit că o să fac ce o să vrea Dumnezeu să facă cu mine. Chiar am avut un părinte duhovnic, Părintele Serafim Popescu, un om tare cumsecade (îmi pare rău că l-a cam uitat lumea... însă noi, cei care l-am cunoscut de aproape şi care l-am preţuit în viaţă, îl preţuim şi după ce nu mai este cu noi, ci numai în noi), care zicea: „Măi frate, sileşte-te să faci voia lui Dumnezeu, că Dumnezeu lucră cu noi, nu noi lucrăm pentru alţii; unde va vrea Dumnezeu să lucre cu tine, acolo va lucra". A avut dreptate părintele... Am avut situaţii din care mi-am dat seama să părintele a avut dreptate. Şi mi-am văzut de treabă. Adică

singurul lucru a fost să-I slujesc lui Dumnezeu, şi ce vrea Dumnezeu cu mine, aceea fac.

Uite, a vrut Dumnezeu să vin aici, să vă spun nişte lucruri pe care le port în suflet şi pe care le-am acumulat o viaţă întreagă, să vi le pun în atenţie... Este şi acesta, poate, tot un rezultat al rugăciunii de toată vremea – sau de atâta vreme cât o pot face, pentru că n-am făcut performanţe în nicio privinţă.

Prin urmare, calea către bucurie poate fi şi calea aceasta, a rugăciunii, dar nu pentru bucurie trebuie să facem rugăciunea, ci pentru curăţirea sufletului, iar curăţirea sufletului sigur că aduce şi bucurie. Dumnezeu nu Se lasă niciodată dator; „Dumnezeu nu dă Duhul cu măsură" – scrie în Evanghelia de la Ioan (3, 34). Ni-L dă cât putem noi să cuprindem; şi putem să cuprindem pe măsura curăţiei sufleteşti, şi pe măsura acestei curăţii avem şi bucuria. Dar nu-I slujim lui Dumnezeu pentru bucuria pe care ne-o dă, ci Îi slujim lui Dumnezeu pentru că „cu vrednicie şi cu dreptate este a ne închina Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, Treimii celei de o fiinţă şi nedespărţite".

– Moartea (despărţirea sufletului de trup) poate fi prilej de bucurie?

– Dragă, poate fi prilej de bucurie. Adică au fost sfinţi care s-au bucurat în faţa morţii. Au fost şi alţii care au avut ezitări în faţa morţii... Poate fi prilej de bucurie, în sensul că Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Filipeni, de pildă, spune că dacă se mută din această viaţă, va fi mai mult cu Domnul decât este în această viaţă. În sfârşit, fiecare are în faţa morţii starea lui, nu putem noi să determinăm... Doar atât, că prin viaţa pe care o trăim determinăm clipa în care ne despărţim din această viaţă, iar aceasta poate fi prilej de bucurie în sensul că ne mutăm la Domnul şi o să fim mai mult cu El decât suntem în această lume.

– Cei care au suferit mult şi pe nedrept în această viaţă se vor putea bucura de adevărata dreptate făcută la Judecata de Apoi?

– Fără îndoială, dacă şi-au preţuit suferinţa ca mijloc de îmbunătăţire sufletească. Pentru că pe unii oameni suferinţa îi îndepărtează de Dumnezeu, iar pe alţii îi apropie de Dumnezeu. Asta depinde de felul cum înţelegi tu suferinţa. Dacă o înţelegi ca o nedreptate, atunci ai motive să te revolţi. Dacă o înţelegi ca pe ceva ce te apropie de Dumnezeu, te face disponibil pentru Dumnezeu şi te desparte cumva de lumea aceasta, ca să fii mai mult cu Dumnezeu, atunci Îi dai slavă lui Dumnezeu pentru toate. Un credincios Îi dă slavă lui Dumnezeu pentru toate... Totuşi, Biserica le doreşte credincioşilor o viaţă fără suferinţă. Noi ne rugăm lui Dumnezeu să avem sfârşit creştinesc, în pace, fără durere. Pentru înainte-stătătorul Bisericii noastre ne

rugăm să fie „în pace, întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile"; şi nu numai pentru el ne rugăm aşa, ci spunem: „Şi pentru toţi, şi pentru toate", adică pe toţi credincioşii şi pe toate credincioasele să-i pomenească Dumnezeu şi să aibă o viaţă paşnică, cu sănătate, cu deplinătate.

Deci Biserica le doreşte credincioşilor săi lipsă de suferinţă, nu suferinţă. Însă, dacă avem de purtat o suferinţă, o purtăm, şi Dumnezeu va face ce ştie El. Adică nu noi Îi cerem lui Dumnezeu ce să facă pentru suferinţa noastră, ci Îi cerem lui Dumnezeu să ne ajute să avem folos din partea de suferinţă câtă ne este rânduită sau câtă este îngăduită pentru noi.

– Explicaţi-ne cinstirea Sfintei Cruci. Crucea fiind impersonală, cum putem să rostim: „Bucură-te, preacinstită şi de viaţă făcătoare Crucea Domnului"?

– Dragă, este o chestiune de extremă cinstirea Crucii prin cuvintele acestea. Crucea nu este personală; Biserica are totuşi un acatist al Crucii, pe care văd că unii credincioşi îl citesc cu multă evlavie. Eu personal însă vă spun drept că-l cam ocolesc... adică găsesc alte acatiste, pe care le socotesc mai directe şi mai cu rost decât acatistul Sfintei Cruci.

Crucea e cinstită şi rămâne cinstită; ea are o putere, emană din ea o putere din puterea Domnului Hristos; însă totuşi nu este ceva personal, nu este o persoană cu care se vorbeşte, cum au înţeles-o cei care au alcătuit acest acatist. Şi văd că are circulaţie destul de mare, se citeşte vinerea, în general, şi prin mânăstiri. Fiecare participă cum crede la această modalitate de slujire. În orice caz, Crucea rămâne în cinstire, fără să fie personificată.

– La bucurie se ajunge numai prin Ortodoxie?

– Nu, bucurie pot avea toţi oamenii care au o credinţă creştină, adică Dumnezeu le dă... Nu poţi să zici că protestanţii, neoprotestanţii sau catolicii n-au bucurie; au bucuria din credinţa lor. Însă în Ortodoxie lucrurile sunt organizate în aşa fel încât avem bucurie din Ortodoxie.

– Raiul sfinţilor este şi raiul drept-măritorilor?

– Da. Raiul este al tuturor celor ce ajung în rai.

– O dată dobândită, cum se poate menţine bucuria în inimă?

– Dragă, dacă te menţii în sfera binelui, în general rămâi şi în sfera bucuriei. Însă bucuria aşa, într-o intensitate continuă, nu cred c-o are nimeni. Noi suntem între întristare şi bucurie, cu înclinare mai mult spre bucurie, dar nu se poate zice că avem aşa, o bucurie copleşitoare, de fiecare dată. Parc-ar fi şi curios aşa, să nu poţi vorbi, din plinătatea bucuriei.

– Vă rugăm să ne definiţi în câteva cuvinte spiritualitatea ortodoxă.

– Spiritualitatea ortodoxă ţine în special de Ortodoxie şi are în conţinutul ei gândirea ortodoxă şi trăirea după gândirea ortodoxă. Adică este hristocentrică, Îl are în centru pe Domnul Hristos şi tot ce ţine de Domnul Hristos. Deci Sfânta Treime – Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh –, apoi Maica Domnului, cinstirea sfinţilor şi cinstirea oamenilor credincioşi. Spiritualitatea ortodoxă cuprinde şi făpturile lui Dumnezeu, bucuria de rânduielile lui Dumnezeu... Spiritualitatea ortodoxă este condusă, în general, de slujbele ortodoxe, respectiv de textele de slujire ortodoxă.

– Până la întruparea Mântuitorului Iisus Hristos se spune că niciun om nu a mers în rai. Drepţii din Vechiul Testament au mers şi ei la chinuri, au fost în iad până la Învierea Domnului Iisus Hristos? Ce este „sânul lui Avraam”?

– Dragă, drepţii din Vechiul Testament au mers într-un loc care nu era un loc de chin, dar nu era nici de întâlnire deplină cu Dumnezeu. Pilda cu bogatul nemilostiv şi cu săracul Lazăr (Luca 16, 1-9) vorbeşte de sânul lui Avraam – de un loc de odihnă, de un loc de fericire, care însă nu era o fericire deplină. Această pildă înfăţişa locuri din Vechiul Testament. Deci acel „sân al lui Avraam” nu este raiul deplin, dar nu este nici iadul cu chin.

– Budiştii, musulmanii şi ereticii merg sigur la chinuri, chiar dacă sunt buni în cadrul religiei lor?

– Dragă, nu ştim... Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Romani, în capitolul al 2-lea, are afirmaţia: „Cei care nu au Lege, din fire fac cele ale Legii; aceia Lege neavând, ei înşişi îşi sunt Lege”.

Biserica, în orice caz, nu are un cuvânt lămuritor în chestiunea aceasta. Credinţa este, în general, că se mântuiesc creştinii, şi în special drept-măritorii creştini. Biserica, în general, a fost exclusivistă; şi în trecut, şi în prezent este destul de exclusivistă. Totuşi, acum au început să se facă nişte concesii. Părintele Stăniloae, în Dogmatică[16], vorbeşte despre Biserică deplină şi de Biserici nedepline, ceea ce în trecut... nu spunea nimeni că ar exista aşa ceva.

Dar, cum am spus, Biserica afirmă că membrii ei se mântuiesc. Şi-atunci, în cazul acesta, Biserica ar putea spune că păgânii, cum sunt musulmanii şi budiştii, nu se mântuiesc. Însă noi zicem că Dumnezeu ştie cine se mântuieşte şi cine nu se mântuieşte. În Evanghelie, în legătură cu tânărul bogat, se spune că „cele ce sunt cu neputinţă la oameni sunt cu

[16] Preot prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, ediţia a doua, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, vol. 1 (1996), vol. 2 (1997), vol. 3 (1997).

putință la Dumnezeu" (Luca 18, 27). Aşa că numai Dumnezeu singur poate spune cine se mântuieşte şi cine nu se mântuieşte.

– Dacă în rugăciunea particulară sunt înlocuite rugăciunile date de Biserică cu rugăciuni alcătuite din cuvinte proprii, se poate greşi?

– Nu, nu-i nicio greşeală. Numai că, în general, nu se ajunge la rugăciuni aşa de frumoase şi aşa de bine alcătuite, cum sunt rugăciunile Bisericii. Dar n-ai putea zice că nu poţi să spui cu cuvintele tale ceva ce izvorăşte din sufletul tău. Dar aceasta numai la rugăciunea particulară, adică nu la rugăciune în public.

– Vă rugăm să explicaţi afirmaţia: „Bucuraţi-vă şi în necazurile voastre".

– „Bucuraţi-vă şi în necazurile voastre" ar însemna ori bucuraţi-vă cu nădejdea că nu veţi rămâne în necazuri, deci „bucuraţi-vă cu bucuria nădejdii" (Romani 12, 12), ori bucuraţi-vă că aveţi un mijloc de a vă apropia de Dumnezeu, prin necazurile care vă vin. Însă pentru ca cineva să se bucure în necazuri, trebuie să fie un om înaintat în viaţa spirituală; nu poate orice om să se bucure în necazuri. Şi în orice caz, nu ne dorim necazuri, nu ne dorim suferinţe, ci dorim să scăpăm de necazuri.

Vin la mine oameni şi-mi spun: „Am un necaz..." şi eu de obicei le zic: şi-ai vrea să scapi de el. Că ştiu sigur că de-aia vine omul să-mi spună că are un necaz, că ar vrea să scape de el. Şi e foarte firesc! Sunt puţini oameni care zic: „Doamne, Îţi mulţumesc pentru necazul pe care mi l-ai dat".

De obicei, oamenii care vin la mine cu necazuri ori au necazuri de suferinţă de boală, ori, acum, au început să aibă necazuri de-astea, de datorii mari pe care nu le mai pot plăti. Şi atâta vreme cât eşti împovărat de astfel de lucruri, nu poţi să te simţi ca şi când nu le-ai avea.

Se pot bucura de necazuri numai aceia care au ajuns la starea de deplină nepătimire, despre care se vorbeşte în Pateric în următoarea pildă: o fecioară postea şase zile şi mânca în a şaptea, iar apoi a învăţat Vechiul şi Noul Testament pe de rost. Şi s-a dus la un părinte, i-a spus lucrurile astea şi i-a cerut îndrumare ce-ar trebui să mai facă. Şi părintele a întrebat-o:

– Ţi s-a făcut ocara ca cinstea? – Nu.
– Ţi s-a făcut lipsa ca îndestularea? – Nu.
– Ţi s-a făcut paguba ca şi câştigul? – Nu.
– Ţi s-au făcut străinii ca rudele după trup? – Nu.

Şi-atunci, părintele i-a zis: „Nici n-ai postit şase zile, nici n-ai învăţat Vechiul şi Noul Testament... Du-te şi pune început bun, fiindcă cu ceea ce ai făcut până acum, n-ai realizat nimic".

Deci sunt puţini oamenii care cu adevărat sunt la măsurile acestea, ca să poată avea linişte deplină şi în necazuri, cum au în situaţia obişnuită, de libertate de necazuri. În orice caz, dacă putem să ne bucurăm în necazuri, ne bucurăm. Credinţa ne ajută la asta! Un doctor, Ioan Suciu Sibianu, Dumnezeu să-l odihnească, care a lucrat în Oastea Domnului, la Sibiu, zicea că mai ales două lucruri nu poţi să faci fără credinţă în Dumnezeu: să creşti copii buni şi să suporţi o suferinţă grea. Deci cine are credinţă în Dumnezeu e avantajat şi în faţa suferinţei. Deşi suferinţa este o realitate, o problemă şi o taină; este şi rămâne o realitate, o problemă şi o taină.

– Poate exista bucurie (sau cel puţin pace sufletească) atunci când cei din jur sunt tulburaţi şi, deşi încerci, nu reuşeşti să-i ajuţi cu nimic?

– Nu ştim când poate şi când nu poate. Noi, în general, avem dorinţa să fim şi să rămânem în sfera bucuriei. În ce condiţii putem şi în ce condiţii nu putem, asta vede fiecare.

– În Pateric ne sunt arătate şi alte moduri de a sta în faţa lui Dumnezeu: aducerea-aminte de Judecata de Apoi şi de greşelile unei vieţi de păcate. Când intervine aici bucuria?

– Când ai conştiinţa că Dumnezeu te-a iertat, te-a miluit, te-a ajutat, atunci intervine bucuria. Până atunci, poate că bucurie nu există, dar în orice caz, e nădejde, pentru că orice angajare într-o viaţă superioară o faci cu nădejde, şi făcând-o cu nădejde, e nădejde şi de bucurie.

Sunt mai multe metode de a te apropia de Dumnezeu sau de a-ţi curăţi sufletul şi fiecare îşi alege metoda lui: unii se gândesc la moarte, alţii se gândesc la iad, alţii se gândesc la rai, alţii se gândesc la Judecata de Apoi, alţii se gândesc la bunătatea lui Dumnezeu. Fiecare cum îşi găseşte el modalitatea de a se angaja în faţa lui Dumnezeu.

Eu cred că cel mai bine este să ai încredere în Dumnezeu, în bunătatea lui Dumnezeu, iar celelalte vin de la sine, adică celelalte sunt doar modalităţi şi sunt, cumva, indirecte. Direct este să ştii de Dumnezeu, să ştii că Dumnezeu e Tatăl nostru, să ştii că Dumnezeu ne iubeşte, să ştii că „iubirea lui Dumnezeu faţă de cel mai mare păcătos e mai mare decât iubirea celui mai mare sfânt faţă de Dumnezeu", cum zicea Părintele Arsenie Boca.

– Cum trebuie să fie făcută pocăinţa, cu tristeţe în suflet pentru păcate sau cu bucurie pentru nemărginita milă a lui Dumnezeu?

– Eu sunt pentru pocăinţă cu bucurie, pentru pocăinţă cu nădejde, pentru pocăinţă cu faţa spre viitor. Bineînţeles că dacă-ţi vine întristarea, nu trebuie să alungi întristarea, dar să fie întristare cu nădejde.

– Sfintele Taine pot să lucreze fără participarea conştiinţei celui ce le primeşte? Există o acţiune în sine a Tainelor? Ştiind că, după afirmaţia Sfântului Marcu Ascetul, „Hristos Şi-a dat viaţa pe Cruce pentru cei care vor crede în El".

– Dragă, Sfintele Taine sunt mijloace ale harului divin, iar harul divin trebuie simţit. Dacă nu-l simţi în suflet, nu ştiu ce eficacitate ar putea avea Sfintele Taine. De exemplu, dacă nu simţi că Dumnezeu te-a iertat, înseamnă că, de fapt, încă n-ai siguranţa iertării, chiar dacă s-a spus pentru tine: „Te iert şi te dezleg de toate păcatele tale" (*Molitfelnic*, Slujba Mărturisirii). Dacă te împărtăşeşti cu Sfintele Taine, şi nu simţi o emoţie a prezenţei lui Dumnezeu... Poate că Sfintele Taine ar putea să lucreze aşa, ca un medicament ale cărui efecte nu le simţi în momentul în care-l iei, dar primeşti o energie, primeşti o putere care se manifestă mai târziu.

– Aţi vorbit de Taina Sfintei Cununii. Cum trebuie să se poarte doi tineri creştini, cununaţi legal, până la Taina Sfintei Cununii?

– Să fie cu o viaţă care să-i recomande pentru Dumnezeu, să ducă o viaţă curată, să nu-şi anticipeze căsătoria din punct de vedere sexual, să ţină seamă de Dumnezeu şi de oamenii lui Dumnezeu.

– Vă rugăm să abordaţi problema necurăţiei a doi soţi în biserică, după împreunarea trupească. De ce sunt consideraţi necuraţi, când chiar în slujba Sfintei Taine a Cununiei preotul se roagă lui Dumnezeu să le dea „bună înţelegere trupească şi sufletească"?

– Dragă, nu se consideră că sunt necuraţi, însă, în general, asupra duminicii se accentuează spiritul, nu trupul. Şi atunci, e bine să aibă o disciplină. Însă chestiunea aceasta, a disciplinei, nu se poate realiza între oameni de concepţii diferite şi între oameni de orientări diferite; şi, în cazul acesta, nu înseamnă, cum zic unii, că „n-am putut merge la biserică pentru că am avut o legătură pe care n-ar fi trebuit s-o am", în familie vorbind. Pentru că la începutul creştinismului, când în familii soţii erau de concepţii diferite, adică unul era creştin şi unul era păgân, sigur că nu se putea pune o astfel de problemă: suntem abstinenţi pentru ca să te poţi duce tu la biserică, să zicem. Nici nu se punea problema aceasta. Şi cred că nici astăzi nu trebuie să se pună. Adică omul să se ducă şi să stea în faţa lui Dumnezeu cum e el, să nu-şi facă probleme. De multe ori, poate că într-o situaţie de felul acesta partea creştină face o asceză, mai ales femeia – pentru că bărbatul e mai doritor de legături de-acestea. Face o asceză supunându-se la un lucru pe care nu l-ar dori şi pe care nu l-ar face, în condiţia că ea ar hotărî ce trebuie făcut. Şi-atunci, se poate duce liniştită la biserică, fără să-şi facă probleme.

– La o emisiune „Credo" aţi spus că nicăieri în Sfânta Scriptură nu scrie că Dumnezeu a făcut iadul; iadul este pentru cei care nu pot sta în rai. Vă rugăm să dezvoltaţi.

– Dragă, să ştiţi că ce-am spus, zic şi-acuma! Şi-o să zic, cred eu, până la sfârşitul vieţii şi în veşnicie. Nicăieri în Scriptură nu scrie că Dumnezeu a creat iadul şi că Dumnezeu a creat moartea. Există moarte şi iad, dar în Scriptură nu scrie că Dumnezeu a creat iadul; cât priveşte moartea, este scris în Scriptură că „Dumnezeu n-a creat moartea"[17]. Moartea este un fenomen care a venit după căderea omului în păcat. Iadul este o stare în care ajunge omul de iad, adică un om zbuciumat. Un om fără Dumnezeu este în sfera iadului, adică fiecare om care merge în iad creează iadul prin participarea lui, prin starea lui. Adică nu există un iad spaţial, undeva, cum există o închisoare: „Îl băgăm acolo şi-apoi vede el!", ci iadul îl duci cu tine însuţi. E un fel de zbucium sufletesc, un fel de nelinişte pe care o porţi de pe urma păcatelor şi o duci cu tine oriunde eşti. Poţi să fii pe pământ, şi totuşi să trăieşti stări de iad.

– Citirea şi pătrunderea cărţilor de filosofie orientală pot aduce bucurie? Acestea sunt sau nu în concordanţă cu bucuria creştină ortodoxă?

– Dragă, bucurie îţi aduc toate lucrurile care te surprind. Adică un lucru pe care îl citeşti şi-ţi place îţi aduce o bucurie. Şi un roman excitant îţi aduce o bucurie, dacă-i vorba; o bucurie inferioară, dar îţi aduce bucurie. Aşa că nu se poate zice că faptul că îţi aduce bucurie o carte de filosofie orientală este o garanţie a adevărului cuprins acolo. Dacă nu cunoşti altceva şi ajungi întâi la o carte din asta, te surprinde şi îţi place, îţi dă o bucurie; dar o astfel de bucurie ai putea avea din orice altă lectură.

Dar eu cred că lucrurile acestea dezorientează; n-avem ce-nvăţa de la păgâni, la drept vorbind. Cineva care Îl are pe Domnul Hristos nu mai are nevoie de altceva, de la alţii. Ştiţi cum este cu orientările acestea orientale? Cum zicea Sfântul Apostol Pavel în legătură cu tăierea împrejur: sunt lucruri care nu îşi au rostul în sfera creştină. Dacă eşti creştin, îţi ajunge ceea ce ţine de creştinism; dacă ai concepţie de viaţă creştină, îţi ajunge, nu-ţi mai trebuie să-nveţi de la alţii nişte lucruri pe care în creştinism le ai mai lămurite şi mai limpezi decât în altă parte. Sfântul Apostol Pavel spune clar: „În Hristos Iisus, nici tăierea împrejur nu preţuieşte nimic – vorbim despre cei care aveau deja tăiere împrejur –, nici netăierea împrejur nu foloseşte nimic, ci credinţa lucrătoare în iubire" (Galateni 5, 6) sau „făptura cea nouă", viaţa cea nouă (Galateni 6, 15). Asta contează.

---

[17] Înţelepciunea lui Solomon 1, 13.

Celelalte sunt lucruri inferioare faţă de ce ai tu şi n-ai de ce să le cauţi şi să le foloseşti. Pentru că Dumnezeu nu Se descoperă tehnicităţii. În general, filosofiile acestea pun în valoare omul, pun în valoare nişte energii pe care le are omul şi care, de fapt, nu trebuie neapărat puse în valoare. Dar dacă le pui în valoare, nu ţine de mântuire, nu te apropie de Dumnezeu, pentru că Dumnezeu nu Se descoperă unei tehnici.

Noi, dacă zicem rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul" lipită de respiraţie, nu-nseamnă că asta ne avantajează pentru că-i lipită de respiraţie, şi că, dacă n-am face aşa, n-am avea folosul pe care îl avem din rugăciune în sensul acesta.

Adevărul este că Dumnezeu Se descoperă inimii curate: „Fericiţi sunt cei curaţi cu inima, că aceia Îl vor vedea pe Dumnezeu" (Matei 5, 8). Iar rugăciunea, oricum e făcută, lipită sau nelipită de respiraţie, ajută la curăţia sufletului, iar curăţia inimii îl ajută pe om să fie receptiv faţă de lucrurile lui Dumnezeu, să vadă prezenţa lui Dumnezeu în lucrurile pe care le-a făcut Dumnezeu.

Când eram eu copil, de pildă, buna mea şi cei din jurul nostru, părinţii, ziceau că „pe grâu e obrazul lui Dumnezeu"; ziceau să nu facem fărâmituri de pâine, să nu se risipească şi să nu călcăm pe fărâmituri, că pe grâu e obrazul lui Dumnezeu. Şi eu tot mă gândeam: Măi frate, cineva care vede, poate că vede cum e obrazul lui Dumnezeu. Tare-aş fi vrut eu să ştiu cum e obrazul lui Dumnezeu! Şi am întrebat-o pe buna: mama bună, arată-mi şi mie: unde-i pe grâu obrazul lui Dumnezeu? Şi mi-a arătat, pe grâu, locul unde-i punctul de germinare, unde-i gropiţa aceea în bob. Şi a zis: „No, uite, aici îi obrazul lui Dumnezeu". Deci ea avea conştiinţa că acolo este obrazul lui Dumnezeu. Eu, în sfârşit, am pornit cu gândul ăsta... Mă gândeam că cineva care se uită cu microscopul chiar vede acolo chipul lui Dumnezeu.

După aceea, mi-am dat eu seama că obrazul lui Dumnezeu nu-i numai pe grâu, ci e şi pe floare, e şi pe tot ce-i frumos şi bun în lumea aceasta; dar nu în sensul acesta, că aşa este obrazul lui Dumnezeu, cum e floarea; sau te uiţi la un copac şi zici că aşa e obrazul lui Dumnezeu, cum e copacul. Nu! Ci în sensul că în lucrurile lui Dumnezeu se vede puterea lui Dumnezeu, înţelepciunea lui Dumnezeu, bunătatea lui Dumnezeu... Îl vezi pe Dumnezeu. Cine Îl poate vedea pe Dumnezeu în acestea? Cine are inimă curată, cine are receptivitate pentru aşa ceva. Dar pentru asta trebuie creată o atmosferă.

Sigur că, dacă-ţi cumperi pâinea din prăvălie, nu mai ai conştiinţa omului care face el pâinea, care ştie că la pâine s-a ajuns după ce s-a pregătit pământul, s-a semănat grâul, s-a grăpat, s-a plivit la vreme, după aceea s-a secerat, s-a treierat, apoi s-a măcinat grâul, s-a frământat pâinea – nu cu malaxorul, ci cu mâinile tale –, după aceea ai pus-o în cuptor... Şi toate

lucrurile acestea te apropie mai mult de Dumnezeu, în conştiinţa participării la ceea ce s-a realizat, decât atunci când dai nişte bani şi iei pâinea şi te duci şi o mănânci şi nu te mai interesează cum s-a ajuns la ea.

Aşa că lucrurile trebuie privite într-o atmosferă de gândire, care pe vremea mea exista; părinţii mei şi bunicii mei aveau conştiinţa aceasta, că Dumnezeu face să crească... Cum zice Sfântul Apostol Pavel: „Eu am sădit, Apollo a udat, dar Dumnezeu face să crească" (I Corinteni 3, 6). Deci nici eu, nici Apollo nu suntem ceva, ci Dumnezeu, Care face să crească. Puterea lui Dumnezeu ei o simţeau în natură: ştiau că ei îşi fac partea lor, dar că Dumnezeu face partea pe care n-o poate face omul. Era conştiinţa aceasta, care astăzi nu prea mai există.

– Aţi vorbit despre bucurie ca dimensiune teologică a vieţii. Demonii pot să se bucure, să sărbătorească?

– Cred că nu pot să se bucure şi nu pot să sărbătorească, pentru că în cartea Proorocului Isaia e scris că „nu este bucurie celor fără de lege"[18]. Deci demonii, fiind fără de lege, nu pot avea bucurie. Poate că or avea vreo bucurie când au o biruinţă, în sensul că l-au biruit pe un om hotărât pentru bine, l-au derutat. Poate aşa, să aibă o bucurie din asta, o bucurie a succesului, o bucurie din răutate... Dar o bucurie din sărbătorire nu pot avea.

– Sunt unii oameni cărora diavolul le satisface cererile şi plăcerile, dându-le din acestea o bucurie că au ajuns la scopul propus. Care este deosebirea dintre această bucurie şi bucuria de a trăi creştineşte, cu Domnul Iisus?

– Dragă, bucuria de a trăi creştineşte e o bucurie permanentă sau o bucurie mereu la îndemână, pe când bucuria dintr-un succes de felul acesta, că ţi-ai realizat o dorinţă păcătoasă, ţine cât ţine plăcerea, iar după aceea poate veni mustrarea sau poate veni un zbucium, o nelinişte, pentru că numai Dumnezeu miluieşte cu liniştirea. Unde nu e Dumnezeu de faţă, nu e nici linişte sufletească.

– Bucuria sufletească poate veni şi din slava deşartă? Dacă este aşa şi dacă am înclinat de mai multe ori către slava deşartă, ce atitudine trebuie să avem faţă de bucuriile sufleteşti? Cum le putem deosebi?

– Bucuria cea adevărată este bucuria din smerenie. Bucuria din slava deşartă e o bucurie pătimaşă şi o bucurie pământească, o bucurie care ţine puţin şi care n-are consistenţă. E o deosebire mare între o bucurie sfântă şi o bucurie păcătoasă.

---

[18] Isaia 48, 22; 57, 21.

– Există o delimitare bine definită între bucuria dumnezeiască şi unele bucurii considerate lumeşti, cum ar fi contemplarea naturii nemodificate de om?

– Bucuria pe care o aduce contemplarea naturii este o bucurie pe care o binecuvintează Dumnezeu, nu trebuie să ne facem probleme. Sunt atâția oameni care totuşi se bucură de o floare, se bucură de un peisaj, se bucură de o piatră care are o formă deosebită... Se bucură de lucrurile din natură, fără să le pună în legătură cu Dumnezeu. E totuşi o bucurie, dar o bucurie mai ştearsă, o bucurie nedeplină.

– Dacă tot ceea ce ți se întâmplă, aşa trebuie să ți se întâmple, oare poți singur să-ți croieşti viața? Cum să faci să trăieşti printre oameni şi să fii fericit, dacă drumul tău are alt traseu?

– În ceea ce priveşte fericirea, ea se realizează într-un cadru, adică nu se poate zice că pentru a fi fericit trebuie să ai un alt cadru. În cadrul în care ne-a lăsat Dumnezeu, în acela ne câştigăm mântuirea, fiecare în condițiile lui. Important este să-ți găseşti locul. Sunt lucruri pe care le poți schimba şi sunt lucruri pe care nu le poți schimba; şi atunci, te raportezi la lucruri aşa cum sunt ele. Şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, dacă ai credință în Dumnezeu, birui o mulțime de situații, pe care alții le au ca un fel de chin al lor. Te mulțumeşti cu ceea ce poți realiza în condițiile date şi ai nădejdea la Dumnezeu. Mergi înainte cu conştiința că toate câte ți le-a îngăduit Dumnezeu sunt spre binele tău.

În orice caz, important este, mai presus de toate, să ai o concepție care să te susțină. Credința în Dumnezeu este totdeauna salvatoare, iar necredința este totdeauna o stare care te încurcă, te împiedică, nu te lasă să te desfăşori; totdeauna te socoteşti nemulțumit, nedreptățit... Or un om care are credință în Dumnezeu Îi dă slavă lui Dumnezeu pentru toate câte sunt şi merge înainte, făcându-şi datoria de a-I sluji lui Dumnezeu şi ținând seama de Dumnezeu.

– Ce trebuie să facem pentru ca ştiința despre Dumnezeu, rațiunea, să nu sufoce trăirea şi simțirea după Dumnezeu?

– Rațiunea, în general, consună cu simțirea cea bună, numai că noi nu trăim atât prin rațiune raporturile cu Dumnezeu, ci le trăim prin credință. Raportul cu Dumnezeu e de domeniul credinței, nu e de domeniul rațiunii. Ca să ne mântuim, trebuie să credem: „Cel ce va crede şi se va boteza se va mântui, iar cel ce nu va crede se va osândi" (Marcu 16, 16). Nu zice Domnul Hristos că cel ce raționează va înțelege nişte lucruri. Pentru că rațiunea are aceeaşi capacitate de a dovedi şi pro, şi contra, acelaşi lucru. Nu te poți lua după rațiune, rațiunea are şi vicleniile ei.

Domnul Hristos i-a spus Sfântului Apostol Petru: „Fericit ești, Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-a descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu, Cel din ceruri" (Matei 16, 17). Descoperirea lui Dumnezeu este mai presus de vicleniile rațiunii.

– Cât de responsabili suntem pentru mântuirea semenilor noștri? Cum putem împăca cuvintele Mântuitorului: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați" cu porunca de a-i îndrepta pe semenii noștri?

– A judeca înseamnă a condamna, iar a constata este cu totul altceva. „Nu judecați, ca să nu fiți judecați" (Lc. 6, 37) nu înseamnă să nu constați că se întâmplă un lucru sau să zici că toate lucrurile care se întâmplă în jurul tău sunt bune. Nu! Ci ai un discernământ, îți dai seama că nu-i frumos...

Când eram noi copii, ne spuneau părinții, dacă făceam ceva rău: „Mă, nu-i frumos! Mă, e rușine! Mă, nu mai faceți asta!" Nu înseamnă că părinții ne judecau când ne spuneau lucrurile acestea. Într-un fel, ne și judecau, că spuneau că nu-i frumos. Dar tot copiii lor eram, tot ca să ne ajute ne spuneau lucrul acesta.

Și-atunci, și noi, când constatăm un lucru pe care îl putem schimba și pe care îl putem îndrepta, e bine să intervenim. Poate de multe ori nu convine... Și eu, de exemplu, când constat un lucru care zic eu c-ar putea fi făcut mai bine, îl pun în atenția persoanei respective. Nu totdeauna e comodă treaba aceasta. Dar de obicei eu le spun: să știi că dacă te doare, numai mândria te doare, că smerenia nu doare. Învață și folosește-te!

– Trebuie să avem o anumită stare de vrednicie pentru a citi din Psaltire?

– Nu. Cum ești, așa citești. Numai că omul are mai multe așezări sufletești, sunt mai multe stări, mai multe stadii. Când citești din Psaltire cu o așezare inferioară, apoi se răscolesc și lucruri inferioare în lectura ta, îți vin gânduri de tot felul. Dacă duci o viață superioară, și gândurile se ridică, sunt mai înalte, mai frumoase. Rugăciunea este la nivelul omului. În Pateric se spune că rugăciunea este oglinda sufletului.

Nu e nevoie de o vrednicie anume sau de o învrednicire anume pentru a citi din Psaltire. La Sfânta Evanghelie se spune: „Și pentru ca să ne învrednicim noi a asculta din Sfânta Evanghelie, pe Domnul Dumnezeul nostru să-L rugăm". Sau în Filocalie e cuvântul: „Bate la porțile Scripturii cu mâinile virtuții".

Desigur, cu cât ești mai înaintat într-o viață superioară, cu atât e mai bine, însă lucrurile le luăm așa cum sunt și participăm fiecare cu capacitatea noastră, citim din Psaltire cu capacitatea noastră.

– O nevăzătoare vă roagă să-i daţi un cuvânt de folos, de încurajare. Cum să-şi organizeze viaţa şi ce poate să facă pentru mântuire? Este prea în vârstă pentru ca să mai înveţe alfabetul „Braille”, deci se rezumă la rugăciunile pe care le ştie din tinereţe, iar duminicile participă la Sfânta Liturghie.

– E foarte bine! Şi, când poate şi cât poate, să înmulţească rugăciunea de toată vremea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul”, rugăciunea cu care se mântuiesc călugării şi care o ajută foarte mult pentru limpezirea sufletului şi pentru liniştea sufletească. Deci rugăciunea de toată vremea se recomandă. Şi mie mi-au recomandat-o alţii, în tinereţe, şi mi-a prins foarte bine.

– Iubirea faţă de cei din jur şi bucuria pe care o simţim alături de ei este una inferioară? Trebuie să vedem dincolo de relaţiile noastre cu oamenii?

– Nu se poate zice că e inferioară. Fiecare lucru e la nivelul la care se găseşte omul care îl realizează. Te poţi bucura de oameni şi e bine să te bucuri, mai ales de oamenii care sunt binevoitori.

Acuma, nu trebuie de fiecare dată să ne facem probleme: „Am tuşit, am greşit, am strănutat, am făcut păcat!” Nu aşa se trăieşte viaţa creştină, viaţa superioară; viaţa superioară se trăieşte în legătură cu Dumnezeu, Care e Tatăl nostru. Să ducem o viaţă care să fie conformă cu ceea ce vrea Dumnezeu şi să trăim în aşa fel încât să ne ştim sub binecuvântarea lui Dumnezeu, şi asta-i totul! Nu trebuie să ne facem acum fel de fel de probleme. Sigur că atunci când facem un lucru pe care ştim că nu-l vrea Dumnezeu, e greşit, şi în cazul acesta trebuie neapărat să-l părăsim.

Eu, de exemplu, sunt foarte împotriva celor care privesc la televizor lucruri necuviincioase şi-şi bagă gunoaie în suflet, şi-apoi se întâlnesc cu gunoaiele când vor să se roage. În loc să se întâlnească cu Dumnezeu, se întâlnesc cu spurcăciunile lor, pe care şi le-au băgat în suflet. Lucruri de felul acesta trebuie evitate, trebuie înlăturate total şi pentru totdeauna. Cineva care-şi face rău cu mâna lui, care îşi aduce gânduri rele în sufletul lui, sigur că greşeşte înaintea lui Dumnezeu şi nu poate să se desprindă uşor de ele. Dar dacă ocoleşte pricinile, n-ajunge la lucruri de felul acesta.

– Pot deveni oamenii o piedică în dragostea noastră către Dumnezeu?

– Cred că nu, pentru că şi aşa, Dumnezeu Îşi arată iubirea Lui faţă de oameni. Dumnezeu îi iubeşte pe oameni: „Că bun şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti”, „Că milostiv şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti” – zicem noi la sfintele slujbe. Numai că trebuie ocoliţi acei oameni care te scad, care

te duc în ispite, care îţi înmulţesc preocupările sau îţi dau sugestii care te depărtează de Dumnezeu. „Prietenii tăi să fie oamenii care se tem de Dumnezeu" – zice undeva în Filocalie.

– Ce înseamnă expresia „sărac cu duhul"?

– Smerit, adică un om care nu are conştiinţa că a realizat totul şi că nu mai are ce realiza, ci este un om care îşi doreşte mereu înaintare într-o viaţă după voia lui Dumnezeu.

– Cum trebuie să îmbinăm pocăinţa cu bucuria?

– Păi, foarte simplu, cu bucuria nădejdii, adică să ai încredere că Dumnezeu primeşte pocăinţa. Pocăinţa, de fapt, este părăsirea păcatului; asta este esenţial în pocăinţă. Dacă părăseşti păcatul, eşti pe calea pocăinţei; dacă nu părăseşti păcatul, dacă te ţii de păcat, dacă trăieşti într-un sistem de păcătuire, în cazul acesta nu eşti în rosturile pocăinţei. Păcatul trebuie neapărat să fie la trecut. Dacă e la prezent şi la viitor, adică faci ceva care se continuă, nu eşti în sfera pocăinţei.

De exemplu, la mine a venit cineva şi a zis să-l spovedesc, iar eu i-am zis că nu l-aş spovedi, fiindcă e fumător (căci mirosea a fum de ţigară), şi eu pe fumători şi-aşa nu-i dezleg de păcate. Întâi trebuie să se lase de fumat şi după aia stăm de vorbă. Zice: „Păi, bine, părinte, dacă nu mă spovediţi, nu-i nimic, că mă duc eu la altcineva... Dar măcar să mă lăsaţi să vă spun nişte necazuri. – Păi, te las să spui toate necazurile, dar când te duci la altcineva să te spovedeşti, să-i spui ce ţi-am zis despre fumat".

Altul, tot aşa, cu fumatul. Vine la mine, îl spovedesc şi-i zic: nu-ţi dau dezlegare până nu te laşi de fumat; întâi te laşi de fumat şi după aceea vii. Se duce la un alt părinte – acolo, la noi, la Părintele Serafim, un părinte tânăr – şi-i zice: „Părinte, uitaţi, Părintele Teofil nu mă lasă să mă împărtăşesc, că a zis că dacă nu mă las de fumat, nu mă împărtăşeşte. Dar ce ziceţi, dumneavoastră n-aţi putea totuşi să mă împărtăşiţi?" Şi părintele-i zice: „Păi cum să te împărtăşesc, dac-a zis părintele să nu te împărtăşeşti?!" Şi-atunci el, necăjit, zice: „No, acuma-s necăjit! Mă duc să pip o ţigară!" În condiţiile astea, nu cred că poţi să zici că se pocăieşte omul.

– Există momente când gândul nu stă la rugăciune, iar sufletul e gol şi departe de Hristos. Lupta pentru revenire, dar fără nicio finalitate, este răsplătită?

– Da, este răsplătită, pentru că în rugăciune progresezi dacă te rogi. Şi-atunci, trebuie să găseşti modalitatea să-ţi cuprinzi mintea în cuvintele rostite, adică să nu citeşti doar ca o lectură. A venit la mine cineva şi mi-a zis că citeşte în fiecare zi o Psaltire şi că o citeşte în patru ceasuri. I-am zis:

să ştii că numai exerciţii de citire faci cu treaba asta. Adică astea nu-s nişte lucruri date aşa, ca să le numeri: citeşti o Psaltire pe zi, într-un an citeşti 365 de Psaltiri, şi-apoi te primeşte Dumnezeu. Nu aşa merg lucrurile! Lucrurile trebuie făcute în aşa fel încât să rămâi cu ceva din ele. Sau alţii, că se roagă seara şi cad cu capul pe carte şi mai zic o dată şi mai nu ştiu ce... Domnule, când îţi vine somnul, culcă-te, şi-apoi, când te scoli şi ai spor la rugăciune, e altceva; dar nu aşa, să te chinui, că „aşa te miluieşte Dumnezeu".

– Este posibilă acţiunea farmecelor şi a blestemelor? Dacă da, cum se poate scăpa de ele?

– Dragă, Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Romani, are cuvântul: „Fiţi înţelepţi faţă de bine şi nevinovaţi faţă de rău, iar Dumnezeu va zdrobi repede pe Satana sub picioarele voastre" (Romani 16, 19-20). Asta înseamnă că, dacă duci o viaţă corectă, nu există posibilitate de influenţă negativă din partea farmecelor şi a descântecelor.

Astea sunt mai mult lucruri care ţin de obsesia omului. Adică, dacă tu ai un necaz, apoi gata, zici că ţi-a făcut cineva farmece... Sau te duci la câte un preot – că mai sunt şi preoţi inconştienţi – şi-ţi deschide o carte şi-ţi spune că eşti sub blestem, că eşti fermecat.

Eu cunosc un preot din ăştia, şi-apoi când vin la mine oameni să le fac slujbă, le zic: ai fost în cutare loc! „Păi, că să vedeţi, că nu ştiu ce... – Mă, dacă nu spui, nu-ţi fac nicio slujbă!" Şi-apoi îmi spune: „Da, părinte, am fost, că uitaţi, sunt în necaz şi..." Eu cunosc c-a fost pe la acela după ceea ce îi spune să facă. Şi-i zic: ştii ceva? Eu sunt preot şi ştiu ce am de făcut, nu trebuie să-mi dea comandă cutare şi cutare ce slujbe să fac! Adică sunt unii care întreţin atmosferă de felul acesta: că, dacă eşti mai în vârstă şi nu te-ai căsătorit, zice că ţi-s cununiile legate. Păi sigur că dacă te duci la douăzeci de ani, n-o să-ţi spună că-ţi sunt cununiile legate, dar dacă te duci la treizeci de ani, zice că ţi-s cununiile legate, dacă tu de la douăzeci de ani trebuia să te căsătoreşti, şi nu te-ai căsătorit. Adică sunt nişte lucruri aşa, pe care ei le spun instantaneu. Şi-i bagă omului în cap, şi-apoi omul, săracul, o duce şi pe asta cum o duce pe cealaltă. Nu-i corect!

Există rugăciuni de dezlegare de blestem, numai că... De exemplu, la mine vine cineva, o fată de nouăsprezece ani, şi zice:

– Părinte, să-mi faceţi o rugăciune de dezlegare de blestem.

– Dar tu de unde ştii că eşti blestemată?

– Mi-a spus cutare părinte că sunt.

– Păi, asta nu-i o chestiune pe care să ţi-o spună un părinte, trebuie s-o ştii tu. Simţi ceva?

Că, să-i fac rugăciunile de blestem... No, zic, uite, părintele ăla ţi-a spus că eşti blestemată. Eu zic că nu eşti blestemată. No, acuma care are dreptate?

– Pentru a ne ierta Dumnezeu, ne trebuie pocăinţă. La spovedanie, preotul ne iartă şi ne dezleagă. Dar de ce Sfinţilor Părinţi le trebuiau ani de pocăinţă, iar nouă, numai puţin timp?

– Dragă, chestiunea nu se pune aşa. Pocăinţa, dacă este părăsirea păcatului, e o realitate. În Pateric, l-a întrebat cineva pe un părinte: „Dacă voi greşi şi mă pocăiesc trei ani, mă iartă Dumnezeu?" Şi părintele a zis: „Mult este!" „Dar doi ani?"... „Dar un an?" Şi la urmă, zice părintele: „Şi trei zile sunt de-ajuns ca să te ierte Dumnezeu".

Iar când ne gândim la fiul risipitor: când s-a întors acasă, tatăl lui l-a primit, l-a îmbrăţişat; nici n-a reuşit să spună fiul ce-a avut de gând să spună: „Tată, am greşit la cer şi înaintea ta, primeşte-mă ca pe unul dintre argaţii tăi". A început să zică, şi tatăl l-a şi îmbrăţişat şi l-a primit. Şi nu i-a zis: Spune de vreo două sute de ori aşa, c-apoi te iert.

Aşa că lucrurile astea trebuie gândite altfel decât că au făcut Părinţii... S-au dat nişte canoane de amânare de la Sfânta Împărtăşanie ca să se arate gravitatea păcatului, dar nu înseamnă că neapărat atâta trebuie să treacă pentru ca să te ierte Dumnezeu. Dumnezeu te poate ierta în clipa în care te spovedeşti, dacă ai părăsit păcatul. Dar e bine să fie şi o vreme de verificare.

Eu cred că v-am mai spus şi aici, la Craiova, următoarea întâmplare. La mine a venit odată un cetăţean şi a zis:

– Părinte, eu am făcut un păcat mare, mare de tot.
– Dar poţi să-l spui?
– Da, păi cum să nu-l pot spune, că doar îl ştie tot satul! Am omorât un fiu al meu...
– În ce împrejurare?
– M-am bătut cu soţia, iar el s-a băgat între noi şi l-am lovit şi a murit.

Şi a făcut omul închisoare nouă ani de zile. Eu, de obicei, nu dau mai mult de trei ani de amânare de la Sfânta Împărtăşanie. Şi m-am gândit: dacă au trecut nouă ani, îl las să se împărtăşească... Dar nu i-am spus lui nimic. Şi apoi am început să-l întreb:

– La biserică mergi?
– Nu.
– Te rogi dimineaţa şi seara?
– Nu.
– Posteşti?
– Nu.

Păi, păcatele astea pe care le faci tu acum sunt mai mari decât acela pe care l-ai făcut acum nouă ani. De ce? Pentru că pe acela l-ai făcut într-o clipă, şi n-ai vrut să-l faci. Dar cu astea... tu faci păcat de câte ori nu mergi la

biserică, atunci când sunt oamenii în biserică şi ar trebui să fii şi tu acolo două ceasuri. Iar tu eşti în altă parte decât unde ar trebui să fii. De rugat nu te rogi, de postit nu posteşti... toate astea sunt mai mari decât acela, aşa că nu te poţi împărtăşi.

Deci nu pentru că a omorât omul acela nu l-am lăsat să se împărtăşească, ci pentru că trăia într-un sistem de păcătuire. Aşa trebuie privite lucrurile.

De-aia zic că trebuie şi o vreme de verificare, în sensul că atunci, în timpul acesta cât este oprit de la împărtăşire, omul trebuie să meargă la biserică, să se roage, să facă lucruri pe care le fac toţi credincioşii, deci şi aceia care n-au făcut păcate cum a făcut el.

Aşa că lucrurile trebuie văzute şi dintr-o perspectivă canonică. Zic Părinţii că şapte ani să nu te împărtăşeşti, pentru anumite păcate. Eu m-am luat după Părintele Stăniloae, care, în Dogmatică, recomandă să nu dea preoţii mai mult de trei ani de oprire de la Sfânta Împărtăşanie. Şi atunci, când vine omul la mine, dacă face păcate pe care Părinţii le canonisesc cu cincisprezece ani, eu zic trei ani. În alte cazuri, doi ani, un an... Văd eu cum...

Dar unora le spun: să ştii că dacă trăieşti tot aşa, nici la moarte nu eşti vrednic să te împărtăşeşti. Sau, dacă are un sistem din acesta de păcătuire... de exemplu, cu fumatul, să zicem, că ăsta e frecvent: dacă nu se lasă de fumat, pot să treacă şi treizeci de ani, că tot nu-l las să se împărtăşească.

– Dacă un credincios participă doar formal la sfintele slujbe, se poate împărtăşi de bucuria acestora?

– Păi, ştiu eu? Să spuneţi voi, ăştia care participaţi aşa, dacă puteţi sau nu puteţi. E greu de stabilit o chestiune de felul acesta: cât se poate, până unde se poate... Oamenii sunt sfătuiţi să trăiască intens slujbele... acuma, fiecare om trăieşte cum poate el, la măsurile lui, nu se poate fixa, că numai de aici în sus ai bucurie şi până aici...

Important este nu să cauţi bucuria; eu nu v-am vorbit acum despre „Bucurie în Ortodoxie” pentru că trebuie căutată bucuria. Bucuria vine, adică Biserica organizează lucrurile în aşa fel încât oamenii să poată avea o atmosferă de bucurie. Însă câtă bucurie poate avea fiecare dintre noi, asta depinde şi de noi, depinde de starea noastră sufletească, depinde de capacitatea noastră de participare. Nu-s nişte lucruri care se pot fixa aşa: uite, fă aşa, că atunci o să ai bucurie.

Noi credem că omul care-şi împlineşte datoria ajunge şi la bucurie. Însă la câtă bucurie... Acuma, v-am zis, nu trebuie să umblăm noi după bucurie, dar totuşi e mai firesc să ai bucurie decât să nu ai bucurie.

– De ce numai unii oameni suferă în această viaţă şi au parte de mai puţine bucurii?

– Dragă, Dumnezeu ştie... Tainele lui Dumnezeu le ştie Dumnezeu. În Pateric este un caz, că Sfântul Antonie cel Mare pune o întrebare: „Doamne, de ce unii trăiesc mult, iar alţii mor de tineri? De ce unii sunt bogaţi, iar alţii săraci? De ce unii suferă, iar alţii trăiesc în odihnă?" Şi răspunsul a fost: „Antonie, tu ia aminte la tine însuţi, iar pe acestea lasă-le în seama lui Dumnezeu".

N-avem de unde să ştim tainele lui Dumnezeu şi situaţiile ca atare. Fiecare om îşi duce viaţa cum i-a rânduit-o Dumnezeu, cum i-au pregătit-o înaintaşii lui... Iar unii suferă mai mult, alţii mai puţin, ştie Dumnezeu de ce.

Important este nu să suferi mult sau să suferi puţin sau să nu suferi deloc, ci important este ca, dacă suferi, să-ţi foloseşti suferinţa ca mijloc de îmbunătăţire sufletească. Să nu adaugi la suferinţa pe care-o ai, încă o suferinţă, suferinţa nedreptăţitului.

– Ce părere aveţi despre viitorul poporului român? Există şanse ca el să aibă un puternic caracter ortodox?

– Dragă, când eram tânăr, îi auzeam pe oamenii bătrâni spunând: „Când eram noi tineri... erau lucrurile mai nu-ştiu-cum, erau oamenii mai buni". Şi eu mă gândeam că toţi bătrânii zic aşa, dar că atunci când oi fi eu bătrân, n-o să zic aşa. Ei, acum am ajuns eu bătrân şi să ştiţi că zic mai tare decât ăia de-atunci: când eram eu mai tânăr, era mai bine, era altfel.

Poporul român poate avea un viitor bun şi un viitor ortodox în măsura în care oamenii care-l formează se silesc să ştie de Dumnezeu, să ştie de Ortodoxie. Oamenii s-au depărtat foarte mult de Dumnezeu, nu mai au o Lege. Când eram eu tânăr, dacă-i întrebam pe ai mei de ce postim, ziceau: Aşa-i Legea! De ce trebuie să mergem duminica la biserică? Fiindcă aşa-i Legea, aşa ne-am pomenit! De ce trebuie să facem cutare lucru? Aşa-i Legea! Adică oamenii ştiau de o Lege, ştiau de o rânduială, ştiau de ceva mai presus de ei, se orientau după ceva.

Viitorul poporului român poate să fie bun numai în măsura în care oamenii ştiu de o Lege, ştiu de o rânduială, se încadrează într-o rânduială, au o bună-cuviinţă, fac nişte lucruri care să-i apropie de Dumnezeu, care să-L pună în evidenţă pe Dumnezeu. Acolo unde lipseşte credinţa în Dumnezeu, nu poate fi vorba de Ortodoxie, pentru că nu există credinţă. Întâi trebuie o credinţă în Dumnezeu, conştiinţa unei Legi, conştiinţa unei rânduieli, şi după aceea vine încadrarea în Ortodoxie.

Să ştiţi că e mult mai uşor să fii altceva decât ortodox, şi mai ales cum sunt neoprotestanţii, care nu-i cer omului mare lucru, ci doar atâta: să creadă în Dumnezeu şi atunci zic ei că e mântuit. Or la noi, uite, sunt atâtea rânduieli precise: miercurea şi vinerea e de post, nu mai discutăm! Posturile pe care le-a rânduit Biserica sunt posturi – dacă nu posteşti, nu eşti în rânduiala ortodoxă. Duminica trebuie să mergi la biserică – dacă nu mergi, nu eşti în rânduiala ortodoxă. Or lucrurile acestea sunt foarte mult părăsite în vremea noastră, aşa că nu pot să mă gândesc la un viitor ortodox al poporului român.

– Vă mulţumim!

ORTODOXIA - CREDINȚA NOASTRĂ

5 martie 1997

– Am sesizat că în ceea ce privește legea orânduită de Biserica noastră, mulți o respectă. Mă refer la faptul că omul merge la biserică, aprinde lumânări, dă acatiste și pomelnice. Și oamenii cred că se mântuiesc dacă fac aceste fapte. Dar în momentul când este vorba de Legea pe care ne-a lăsat-o Dumnezeu (și mă refer la *Cele zece porunci* date de Dumnezeu prin Moise în Vechiul Testament și la învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos), marea majoritate suntem deficitari. Or eu cred că tocmai acestea sunt cele mai importante pentru mântuire.

– Legea ne-a dat-o Dumnezeu și trebuie s-o trăim în legătură cu Dumnezeu, pentru a ne apropia de Dumnezeu, pentru a împlini ceea ce ne cere Dumnezeu, ceea ce ne-a poruncit Dumnezeu. Deci noi nu trebuie să intrăm într-un sistem: doar atâta, că facem anumite lucruri și nădăjduim la lucrurile pe care le facem, ci trebuie să trăim o viață așa cum zicem la slujbele noastre: „Toată viața noastră, lui Hristos Dumnezeu să o dăm". Nu putem să nădăjduim doar la o anumită lucrare.

Avva Dorotei, de pildă, în Filocalie, zice că cel care se ține numai de o faptă bună este ca omul care zidește un singur perete; însă cel care vrea să facă o casă trebuie să facă patru pereți, iar cei patru pereți înseamnă ceva care ține de tot ceea ce se cere.

Deci noi nu trebuie să trăim numai într-un sistem de gândire, de trăire religioasă, ci trebuie să trăim în raport cu Domnul Hristos. Ce înseamnă pentru mine Domnul Hristos, ce înseamnă pentru mine Dumnezeu Tatăl, ce înseamnă pentru mine Dumnezeu Fiul, ce înseamnă pentru mine Maica Domnului, ce înseamnă pentru mine sfinții lui Dumnezeu? Toate acestea trebuie să le avem în vedere și să ne raportăm la ele.

Și la mine vin credincioși care, dacă-i întreb dacă merg la biserică, zic că merg și aprind o lumânare. Și eu le spun că ei lasă lumânarea în locul lor, dar ea stă în locul ei. Adică nu stau la biserică, nu stau la slujbă. Aceștia fac prea puțin, nu pot nădăjdui la mântuire pentru c-au aprins o lumânare, chiar în fiecare duminică de-ar aprinde-o. Ei trebuie să meargă la biserică și să participe la sfintele slujbe, în special la Sfânta Liturghie, să stea acolo, în fața lui Dumnezeu, ca să se ducă de la biserică cu Dumnezeu în suflet și să-și trăiască și cealaltă vreme a vieții, care nu-i în biserică, tot ca în biserică și tot în legătură cu Dumnezeu.

– De ce sinuciderea este păcat mai mare decât crima?

– Pentru că de crimă te poți pocăi, dar de sinucidere nu te poți pocăi, e ultimul tău cuvânt, ultima ta atitudine în fața morții. După moarte nu mai există posibilitate de îndreptare și de aceea sinuciderea este socotită ca fiind cel mai mare păcat. Crima e și ea mare păcat, dar cineva care a făcut o crimă poate ajunge să primească iertare chiar pentru crima făcută, pocăindu-se.

– Dacă un creștin și-a pierdut credința, ce poate face ca să și-o recapete?

– Dacă vrea să și-o recapete, trebuie să facă faptele credinței. Sfântul Apostol Toma n-a crezut în Învierea Domnului Hristos, dar a rămas împreună cu ceilalți ucenici care L-au văzut pe Domnul Hristos înviat și care credeau în Înviere și îl găsim împreună cu ucenicii când Domnul Hristos l-a încredințat și pe el de Învierea Lui. Înseamnă că el nu i-a părăsit pe ceilalți ucenici, din grupul credincioșilor, pentru că nu avea și el destulă credință. O formulare ar fi în felul acesta: dacă faci faptele credinței, ajungi să ți se înmulțească credința. Știți cum e cu credința? Cum e și cu cultura: dacă te ții de ea, o ai, iar dacă nu te ții de ea, o pierzi.

– Dacă cineva se naște în altă Lege decât cea ortodoxă, e bine să rămână în Legea lui doar pentru că e Legea lui?

– Nu. Dacă cineva se naște într-o altă credință și poate deveni ortodox, e bine să devină ortodox. Numai că nu se prea întâmplă lucrul acesta, din cauză că omul ajunge într-un mediu de credință. De exemplu, cei din Germania, cei din America, nu știu despre Ortodoxie, și atunci ei nu pot deveni ortodocși. Sunt unii care devin ortodocși (și este o mișcare pentru Ortodoxie), însă sunt foarte puțini aceia care devin ortodocși dintr-un alt mediu de viață. Deci asta este o chestiune pe care și-o rezolvă fiecare la posibilitățile lui; noi am dori ca toți să fie ortodocși, pentru că trăirea noastră ortodoxă este suficientă pentru noi și nu ne putem închipui să fim altceva decât ceea ce suntem.

– Vă rugăm să clarificați deosebirile dintre Ortodoxie și Catolicism.

– În anul 1054, când s-a despărțit Biserica și au apărut două fracțiuni dintr-un întreg, au început să-și reproșeze unii altora ceea ce nu era conform cu credința pe care o aveau. Până la 1054, deosebirile dintre ortodocși și catolici existau, dar fiind ei în aceeași Biserică, ruptura nu s-a produs. După despărțirea Bisericii, au fost preocupări de refacere a unității ei, și atunci catolicii au pus o problemă: ce anume să le ceară ortodocșilor care nu mai sunt catolici, ca să fie reintegrați în Biserica Catolică. Și, la un sinod ținut la

Ferrara-Florenţa, în anii 1437-1439, s-au formulat cele patru puncte „florentine", care de fapt constituie şi diferenţele dintre ortodocşi şi catolici, şi anume:

1. Să-l recunoască pe Papa drept cap văzut al Bisericii;
2. Să mărturisească faptul că Duhul Sfânt purcede şi de la Fiul, fapt desemnat prin termenul teologic „Filioque";
3. Să creadă că există un loc intermediar între rai şi iad, purgatoriul;
4. Să facă Sfânta Euharistie, Sfânta Cuminecătură, cu pâine nedospită, cu azimă.

Acestea sunt cele patru puncte florentine şi ele reprezintă diferenţele. Însă să ştiţi că diferenţe sunt în aproape toate chestiunile. Aproape că nu există un adevăr de credinţă care să nu prezinte diferenţe între ortodocşi şi catolici.

Astfel, să luăm un lucru foarte practic: cum îşi fac semnul crucii. Romano-catolicii fac semnul crucii dinspre stânga spre dreapta, iar greco-catolicii, care nu-s nici ortodocşi-ortodocşi, nici catolici-catolici, îl fac tot ca ortodocşii, de la dreapta spre stânga. Acuma, care deţine adevărul? Pentru că sunt, în Catolicism, deja două feluri de a-şi face oamenii semnul crucii: unii de la dreapta la stânga, ca greco-catolicii sau armeano-catolicii, şi unii care-şi fac de la stânga la dreapta – romano-catolicii. Iată o diferenţă.

În ceea ce priveşte harul, ortodocşii spun că harul lui Dumnezeu este energie necreată, care porneşte din Dumnezeu, emană din Dumnezeu; iar catolicii spun că este o energie creată. Energie creată sau necreată, adevărul este că există un har, iar harul mântuieşte şi ajută. Părintele Stăniloae zice despre catolici că nu pot să aspire la îndumnezeire pentru că harul, în concepţia lor, este creat. Acum, orice ai gândi despre curentul electric, el tot curent electric este. Tot aşa şi în ceea ce priveşte harul: harul este ceea ce este el; noi credem că este o energie necreată, care emană din Dumnezeu.

În ceea ce o priveşte pe Maica Domnului, noi considerăm că Maica Domnului s-a născut cum se nasc toţi oamenii, însă catolicii afirmă „imaculata concepţie", înţelegând că Maica Domnului s-a născut cum S-a născut Domnul Hristos, fără contribuţie bărbătească.

Deci orice lucru ai lua din adevărurile de credinţă, există diferenţe, care sunt totuşi destul de mari; şi chiar dacă nu sunt foarte mari, totuşi, datorită faptului că Biserica este organizată pe diferenţe, nu se poate aştepta la o apropiere între ortodocşi şi catolici.

Iată încă o diferenţă, în ceea ce priveşte preoţia: preoţii romano-catolici sunt necăsătoriţi, preoţii ortodocşi sunt căsătoriţi, iar preoţii greco-catolici sunt unii necăsătoriţi – puţini –, şi cei mai mulţi, căsătoriţi. Iată deci că în Biserica Catolică pot exista şi preoţi necăsătoriţi, şi preoţi căsătoriţi.

Până la urmă, cine are dreptate? Eu cred că are dreptate Ortodoxia, care la oameni căsătoriți pune preoți căsătoriți.

– Catolicii se mântuiesc, ținând cont de afirmația Mântuitorului: „Un Domn, o Credință, un Botez"[19]?

– Bine, asta este o chestiune pe care o pot gândi toți... Noi nu știm cum se mântuiesc sau dacă se mântuiesc pe temeiul acesta. Biserica Ortodoxă totdeauna a fost exclusivistă, n-a spus că se mai mântuiesc și alții în afară de membrii ei.

Însă putem avea părerea că se pot mântui, mai ales că în Biserica Romano-Catolică există și succesiune apostolică, adică preoții au succesiune apostolică în sensul că, dacă urmărești firul de la preotul de astăzi până la Sfinții Apostoli, poți să îți dai seama că nu s-a întrerupt succesiunea apostolică, firul de legătură de la Sfinții Apostoli. Și-apoi, au destui sfinți, iar sfinții catolici sunt și sfinți reali, chiar dacă noi, ca ortodocși, nu-i recunoaștem sau dacă Biserica, în mod oficial, nu-i recunoaște. Totuși nu poți să zici că n-au fost sfinți în fața lui Dumnezeu, dacă au făcut lucruri pe care le fac sfinții. De exemplu, Părintele Arsenie Boca, la biserica din Drăgănescu, unde a pictat, l-a cuprins și pe Sfântul Francisc de Assisi în pictura din biserică, or Sfântul Francisc de Assisi a trăit după anul 1054. Greco-catolicii au, în Ardeal, și biserici închinate Sfintei Paraschiva, deși Sfânta Paraschiva a fost după despărțirea Bisericii.

– Ortodocșii se pot ruga împreună cu catolicii? Ce părere aveți despre ecumenism?

– Eu cred că lucrul cel mai important pe care ar trebui să-l realizeze ecumenismul ar fi sărbătorirea Paștilor la aceeași dată de către toți creștinii. Anul acesta, de pildă, catolicii sărbătoresc Paștile în 30 martie, iar noi, ortodocșii, sărbătorim Paștile în 27 aprilie. E o diferență, gândiți-vă, de o lună de zile. Și, când oamenii trăiesc împreună, în comunități, în familii, iar unu-i ortodox și altu-i catolic, e o diferență prea mare, e o treabă care deranjează. Pe noi nu ne deranjează că în 30 martie sărbătoresc catolicii și protestanții Paștile, pentru că nu avem o tangență, dar când ești în situația de a avea o tangență cu cei care sărbătoresc în 30 martie, și tu le sărbătorești abia în 27 aprilie, e o chestiune care deranjează, care stingherește, nemulțumește... Nu poți avea aceeași trăire între unii și alții, ci trebuie să aștepți Paștile din 27 aprilie, ca după aceea să te conectezi, cumva, la cei care au sărbătorit Paștile în 30 martie.

---

[19] Afirmația îi aparține, de fapt, Sfântului Apostol Pavel (Efeseni 4, 5).

Deci ecumenismul, din acest punct de vedere, n-a realizat nimic. Că i-a făcut pe oameni să se întâlnească, să se apropie, să se cunoască, să se bucure unii de alţii, toate chestiunile acestea sunt nişte chestiuni încă exterioare, nu ţin de religiozitate.

Era un banc, pe care-l poate spune şi un călugăr şi îl şi spune: catolicii şi protestanţii, când se întâlnesc la vreo întrunire, în Apus, vorbesc despre fotbal, ca să nu se certe. Cam aşa stau lucrurile, adică acestea sunt nişte lucruri exterioare, încă prea exterioare.

Şi la noi la mânăstire vin preoţi catolici, vin romano-catolici, vin călugări catolici. Vin, ne înţelegem... În toamnă au fost nişte studenţi de la Teologie din Elveţia, cu un preot catolic, şi au făcut trei mise[20] la noi, într-un paraclis la noi la mânăstire, într-un agheasmatar. Am participat şi eu, cu toată bucuria... N-am de ce să exclud posibilitatea de a fi în legătură cu oameni care se roagă, cu oameni creştini. De ce să nu fiu acolo? Am fost la toate misele, pentru că ei le-au aranjat în aşa fel încât să putem participa şi noi, cei care vrem să participăm. Şi cu asta cred c-am răspuns la întrebarea dacă se pot ruga unii cu alţii. Se pot ruga unii cu alţii, pentru că se roagă lui Dumnezeu; Dumnezeu e acelaşi, Mântuitorul e acelaşi, Duhul Sfânt e acelaşi, Maica Domnului e aceeaşi, numai că sistemul de rugăciune e altul, felul de a te ruga e altul. Şi-atunci, sigur că nu poţi participa total. Bineînţeles, când au zis ei: „Gratias agere", de pildă, am zis şi noi, care am ştiut să zicem, „Iustus et dignus est"[21]; sau, când au zis: „Dominus vobiscum", am putut zice şi noi: „Et cum spiritu tuum"[22]. Sau şi alte lucruri, pe care le putem zice şi care nu lezează cu nimic situaţia noastră de ortodocşi.

Noi, dacă suntem ortodocşi, nu trebuie să fim exclusivişti, ci trebuie să ne ţinem Ortodoxia în toate împrejurările vieţii. Deci eu, dacă m-am dus la o Liturghie catolică, m-am dus ca ortodox la Liturghie catolică, nu m-am dus ca un catolic la o Liturghie catolică. Şi el, dac-a venit la Liturghia noastră, a venit la Liturghia ortodoxă rămânând el catolic. Se pot face nişte legături de felul acesta între oameni, însă ecumenismul încă n-a realizat esenţialul. Şi eu cred că lucrul cel mai de căpetenie ar fi acesta: sărbătorirea Paştilor la aceeaşi dată.

– Dacă am ţinut postul şi nu am observat nicio schimbare în bine, ce este de făcut?

– Să mai ţii unul! Când mai vine-o dată postul, îl mai ţii iarăşi şi aşa mai departe... Odată şi-odată trebuie să simţi ceva, că doar Îi slujeşti lui Dumnezeu, ţinând post.

---

[20] *Misă* sau *mesă* = serviciu liturgic catolic; Liturghie.
[21] „Să-I mulţumim Domnului" – „Cu vrednicie şi cu dreptate este".
[22] „Domnul cu voi" – „Şi cu duhul tău".

– Ce stadiu de credinţă a avut poporul de pe teritoriul ţării noastre, atunci când Sfântul Apostol Andrei a venit pe aceste meleaguri?

– Nu ştim, că-i demult! Sfântul Andrei a venit să-i evanghelizeze şi i-a evanghelizat. Cum a fost, cât a fost, ce s-a realizat, nu ştim, dar ştim că Biserica noastră s-a dezvoltat ca Biserică Ortodoxă în Răsăritul Europei, chiar dacă noi, românii, suntem de origine latină. Uite, am rămas ortodocşi, suntem singura naţiune ortodoxă de origine latină. Că lucrurile s-au dezvoltat aşa, noi nu prea ştim cum s-au dezvoltat, pentru că gândiţi-vă, argumente sigure şi reale, istorice, avem puţine, nu numai din punct de vedere bisericesc, ci şi din punct de vedere naţional. E o întrerupere mare în istoria noastră, deşi oamenii au trăit pe meleagurile acestea, indiscutabil, şi au crezut... Când eram eu copil, de pildă, ai mei ziceau, când să ne zicem rugăciunile, să ne zicem „ocenaşele". Înseamnă că cei mai de demult ziceau în limba slavonă: „Otce naş", adică „Tatăl nostru".

Nu ştim, nu ne putem da seama foarte bine cum au stat lucrurile, într-o vreme care e irecuperabilă. N-ai cum să-ţi dai seama de manifestările de credinţă ale oamenilor care n-au lăsat nimic scris în urma lor.

– Ce rol are preponderenţa faptelor bune pentru mântuire, la judecata particulară? Ne mântuiesc faptele noastre bune sau numai mila lui Dumnezeu? Mântuirea este recompensă sau milostivire divină?

– Şi una, şi alta. Adică noi ne ducem în faţa lui Dumnezeu cu ceea ce suntem. Să nu vă închipuiţi că faptele bune sunt aşa, nişte lucruri cu care te duci înaintea lui Dumnezeu ca şi când ai avea o grămadă de lucruri realizate. Faptele bune cu care ne ducem noi înaintea lui Dumnezeu şi pe care Dumnezeu le ştie sunt incluse în noi înşine. Cartea vieţii noastre suntem noi înşine. Faptele noastre intră în componenţa noastră: ce faci te şi face. Şi atunci, noi ne ducem înaintea lui Dumnezeu cu ceea ce suntem noi în noi înşine, cu ceea ce am devenit prin faptele bune pe care le-am făcut sau prin faptele rele pe care le-am făcut. Ne ducem cu noi, cum suntem, cum am devenit prin ceea ce am făcut.

Mântuirea nu ni se dă ca o recompensă pentru faptele bune – deşi ni se cer şi pentru mântuire fapte bune –, ci mântuirea este un har de la Dumnezeu pentru oamenii care au trăit cu Dumnezeu în lumea aceasta, care s-au gândit la Dumnezeu şi au ţinut seamă de Dumnezeu. Faptele bune ne sunt ajutătoare pentru înmulţirea credinţei în Dumnezeu, dar dac-ar fi să ne mântuim numai prin faptele noastre bune, nu ne-am putea mântui, pentru că mântuirea, în principal, vine de la Mântuitorul. Noi ne mântuim cu ajutorul Mântuitorului, nu ne mântuim prin ceea ce facem noi şi am devenit aşa ca Dumnezeu să ne declare mântuiţi, ci ne ducem cu

viaţa noastră, cu alcătuirea noastră, cum am devenit, în faţa Mântuitorului, şi Mântuitorul ne mântuieşte.

Eu cred c-ar fi trebuit să ne gândim mai mult şi mai des la un cuvânt din Sfânta Evanghelie, în legătură cu tânărul cel bogat. Când Domnul Hristos a spus: „Mai lesne este să intre cămila prin urechile acului, decât bogatul în împărăţia cerurilor", atunci ucenicii L-au întrebat pe Domnul Hristos: „Atunci cine poate să se mântuiască?" Şi Domnul Hristos a spus un cuvânt pe care e bine să-l avem în vedere şi noi: „Ceea ce e cu neputinţă la oameni, cu putinţă este la Dumnezeu" (Matei 19, 24-26).

Deci în principal Dumnezeu ne ajută să ne mântuim. În principal, mântuirea ni se dă prin har, iar faptele bune ne fac receptivi pentru harul prin care primim mântuirea.

– Cum se explică vorba: „Bătaia e ruptă din rai?"

– Când n-o primeşti, atunci poţi s-o zici... Bătaia e ruptă din rai în sensul că e un mijloc de îndreptare, şi mai ales pentru copii, cu care nu te poţi înţelege: îi baţi ca să ştie de frică, dacă nu ştiu de vorbă bună. Şi zici că bătaia e ruptă din rai în înţelesul că-ţi pregăteşte raiul, fiindcă te faci mai bun, te îndreptezi, şi fiind îndreptat, poţi ajunge în rai.

– Explicaţi, vă rog, cuvintele: „Crede şi nu cerceta". În ce situaţii să le respectăm?

– În toate situaţiile care privesc adevărurile de credinţă care nu pot fi înţelese. Oricât ai vrea, de exemplu, să înţelegi taina Sfintei Treimi, e cu neputinţă; şi-atunci, n-ai de ce să cercetezi. Eventual poţi să cercetezi unde-i scris în Sfânta Scriptură, ce scriu Sfinţii Părinţi despre Sfânta Treime, dar altfel n-ai cum să cercetezi, pentru că lucrurile mai presus de lume nu pot fi înţelese prin puterea omului. „Fericit eşti, Simone, fiul lui Iona, că nu trup şi sânge ţi-a descoperit ţie aceasta, ci Tatăl Meu, Cel din ceruri" (Matei 16, 17) – a zis Domnul Hristos către Sfântul Apostol Petru, care L-a mărturisit pe Domnul Hristos ca „Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel viu". Aşa ceva nu se poate înţelege prin puterea omului, din puterea firii, ci numai prin descoperirea lui Dumnezeu, iar Dumnezeu nu dă explicaţii. Şi-atunci, explicaţii nu putem cere nici noi.

N-avem cum să cercetăm, de exemplu, Învierea Mântuitorului, n-avem cum să cercetăm Înălţarea la cer a Mântuitorului. Cineva – e vorba de un preot, Copăcianu, care a scris o carte despre viaţa lui Iisus – făcea nişte teorii în legătură cu trupul înălţat al Mântuitorului, o legătură între trupul Maicii Domnului şi trupul Mântuitorului. Să ştiţi că toate lucrurile acestea nu au rost, pentru că noi nu putem înţelege... putem face teorii, dar n-are

niciun rost o teorie într-o chestiune care-i mai presus de înțelegerea noastră. Așa încât n-avem de ce să cercetăm. Cum să cercetăm noi, de exemplu, Pogorârea Duhului Sfânt? Doar să ne lumineze Duhul Sfânt că S-a pogorât peste Sfinții Apostoli, dar n-avem cum să cercetăm. Putem cerceta unde-i scris în Scriptură despre Pogorârea Duhului Sfânt, ce spune Sfântul Apostol Pavel în legătură cu acțiunea Duhului Sfânt. În general însă nu avem cum cerceta, așa că degeaba cercetăm.

– Explicați-ne cuvintele Fericitului Augustin: „Iubește și fă ce vrei".

– Da, este un cuvânt al Fericitului Augustin pe care l-am auzit și eu, încă din copilărie, în legătură cu Crăciunul. Dacă-L iubești pe Dumnezeu, poți să faci orice vrei, că nu poți face ce nu trebuie să faci. În momentul în care ești angajat în legătură cu Dumnezeu, prin iubire, n-ai cum să faci un lucru rău, pentru că nu trăiești în afară de Dumnezeu. Adică n-o să faci păcate, gândindu-te că-L iubești pe Dumnezeu... ci, pentru că-L iubești pe Dumnezeu, nu faci păcate. Și-atunci, faci ce vrei.

Știți cam cum e treaba asta? Cum zic eu: că eu fac ce-mi place. Cum adică „fac ce-mi place"? Tot ce fac îmi place. Îmi place să mă duc la biserică, îmi place să slujesc, îmi place să stau la strană, îmi place să cânt, îmi place să predic, îmi place să țin o conferință, îmi place să mă rog, îmi place să meditez, îmi place să spovedesc, îmi place să mă spovedesc... deci tot ce fac îmi place; deci fac ce-mi place. Ar putea zice oamenii: „Apăi, ăsta nu-i om cumsecade, dacă face ce-i place!" Dar eu fac ce-mi place pentru că-mi place numai ce trebuie să-mi placă.

– Explicați-ne rostul lumânărilor și simbolistica lor în Biserică.

– Noi aprindem lumânări la biserică mai mult în înțeles istoric și-n înțeles moral. Adevărul este că în primele veacuri ale creștinismului și multă vreme încoace, lumânările erau necesare pentru iluminat. Nu putea exista o slujbă în care se citea fără lumânări. Și-atunci, exista și rolul practic al folosirii lumânărilor. Or acum, când există alte mijloace de iluminare, înțelesul practic al lumânărilor nu mai există.

Însă lumânările țin de rânduiala Bisericii și în înțeles simbolic. Ne aduc aminte de lumina lui Hristos, care luminează tuturor. Preotul, cu o lumânare în mână, spune, la Liturghia Darurilor mai înainte sfințite: „Lumina lui Hristos luminează tuturor". Sau, la Paști: „Veniți de luați lumină!" Acesta este simbolismul luminii ca atare.

Iar simbolismul lumânărilor ca jertfă este în înțelesul că lumânările sunt făcute din ceară de albine, iar albinele sunt socotite simbolul fecioriei,

pentru că nu au legătură între masculin şi feminin. Lumânările sunt o jertfă pură, o manifestare de puritate adusă în faţa lui Dumnezeu.

– Consideraţi că ştiinţa contestă unele mentalităţi bisericeşti?

– Dragă, dacă se întâmplă aşa ceva, în cazul acesta încurcăturile care sunt le face sau omul religios care n-are cunoştinţe ştiinţifice, sau omul de ştiinţă care n-are cunoştinţe religioase. Credinţa şi ştiinţa sunt două lucruri care trebuie să meargă împreună, dar obiectul lor este cu totul diferit. Credinţa nu face ştiinţă, face conştiinţă, iar ştiinţa nu face conştiinţă, ci face ştiinţă în legătură cu legile lui Dumnezeu, în folosul oamenilor. Prin urmare, obiectivul fiind diferit, nu se poate pune problema unei convergenţe totale. Şi, mai ales fiindcă ştiinţa este la măsura omului, iar credinţa este din darul Domnului, nu poate fi vorba de o comparaţie.

Acuma, sigur că unii oameni de ştiinţă, de exemplu, explică existenţa lumii într-un fel, excluzând, să zicem, partea lui Dumnezeu în creaţia lumii; în cazul acesta, ei contrazic religia.

Religia vorbeşte despre existenţa lui Dumnezeu şi despre creaţia lui Dumnezeu, şi în felul acesta contrazice ştiinţa.

Noi ne bazăm pe ceea ce ne spune credinţa noastră şi credem în existenţa lumii prin Dumnezeu, şi-atunci n-avem de ce să cerem sprijinul ştiinţei ca să fim siguri de ceea ce ne spune credinţa. Ne bazăm pe argumentele credinţei, pe ceea ce ne spune credinţa. Dacă am căuta sprijin în afirmaţiile ştiinţei, ar însemna că punem ştiinţa mai presus de credinţă sau pe picior de egalitate cu credinţa. Important este ca fiecare să ştie ce urmăreşte.

Sigur că un om de ştiinţă poate să-L descopere şi pe Dumnezeu, din minunăţiile lui Dumnezeu. De exemplu, psalmistul, care era un om al credinţei, spunea, privind la natură: „Cât de minunate sunt lucrurile Tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut" (Ps. 103, 25); iar un om de ştiinţă, care ştie mai mult decât ştia psalmistul sau decât ştim noi despre natură – de exemplu structura unui grăunte de polen, care, deşi e atât de mic încât nu se vede cu ochiul liber, totuşi are o structură a lui –, Îl poate vedea în grăuntele de polen pe Dumnezeu (pe Creator) mai bine decât îl vedem noi, care nu ştim structura lui, să zicem. Sau structura atomului: oamenii de ştiinţă, care ştiu structura atomului mai mult decât noi, pot vedea minunăţiile lui Dumnezeu în structura atomului mai mult decât noi. Aşa încât credinţa poate să-l sprijine pe omul de ştiinţă, iar omul de ştiinţă poate să se sprijine pe rezultatele ştiinţei în vederea înmulţirii credinţei.

Se spune despre Pasteur că a fost un om foarte credincios şi că cineva ar fi zis către el: cum tu, care eşti aşa învăţat, eşti credincios ca un ţăran breton? (În regiunea Bretania din Franţa se socoteau că sunt cei mai buni credincioşi.)

Şi el a răspuns: Da, sunt om învăţat şi sunt credincios ca un breton, dar, dac-aş fi mai învăţat, aş fi credincios ca o bretonă – ştiindu-se că femeile participă la viaţa religioasă mai mult decât bărbaţii.

– Care sunt căile de desăvârşire în Ortodoxie?

– În Ortodoxie, desăvârşirea se urmăreşte mai ales în două planuri: în smerenie şi în iubire. Sfântul Isaac Sirul, întrebat fiind ce este desăvârşirea, a zis că desăvârşirea este „un adânc de smerenie sau o prăpastie de smerenie". Iar Domnul nostru Iisus Hristos Şi-a prefaţat afirmaţia: „Fiţi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârşit este" prin cuvintele: „Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, faceţi bine celor ce vă urăsc, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă şi rugaţi-vă pentru cei ce vă prigonesc, ca să fiţi fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, Care răsare soarele peste cei buni şi peste cei răi şi trimite ploaia peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi" (Matei 5, 44-45). Iar după aceea, a spus cuvintele: „Fiţi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru Cel din ceruri este desăvârşit" (Matei 5, 48).

Iar Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Coloseni, arătând calea spre desăvârşire, îşi încheie cuvântul astfel: „Peste toate îmbrăcaţi-vă cu iubire, care este legătura desăvârşirii" (Coloseni 3, 14).

Aşadar, în iubire şi în smerenie caută Ortodoxia desăvârşirea.

– Punerea pe pereţi a pozelor şi reclamelor constituie idolatrie?

– Nu constituie idolatrie, dar s-aveţi grijă ce puneţi pe pereţi! Să nu puneţi nuduri şi spurcăciuni şi nu ştiu ce, pentru că nici nu se potriveşte, într-o casă de creştin, să fie icoanele în legătură cu lucruri necuviincioase; şi lucrurile necuviincioase nu trebuie puse nicăieri, adică nu trebuie expuse.

Îmi spunea cineva că la serviciu, acolo unde lucrează el, sunt nişte poze deşucheate... Nu e corect! În maşini, unii au lucruri pe care nu se cuvine să le aibă nici înăuntru, nici în afară.

Eu sunt foarte împotriva celor care se uită la filme necuviincioase, la lucruri pe care nu se cuvine să le aibă omul în vedere.

Dacă eşti un om religios, trebuie să îţi creezi o atmosferă care-ţi aduce aminte de Dumnezeu. Icoanele din casele credincioşilor sunt o prelungire a bisericii în casele oamenilor. Or nu poate să fie Dumnezeu şi Satana la un loc, Dumnezeu şi lucrurile necuviincioase la un loc.

– Există vreun verset în Sfânta Scriptură, care să ne întărească nouă credinţa că după moarte ne vom întâlni cu sufletele celor pe care i-am iubit în această viaţă şi care au murit?

– Nu ştiu să existe, dar e credinţa noastră. Adică noi, de fapt, nu ne bazăm numai pe Scriptură... să nu căutaţi argumente numai din Scriptură, pentru că Scriptura e numai o parte, numai un izvor al credinţei, nu reprezintă toate izvoarele. Noi avem credinţă şi în tradiţia Bisericii, şi-atunci ne bazăm şi pe ceea ce spun Sfinţii Părinţi, pe ceea ce învaţă Biserica în ansamblul ei, nu ne oprim numai la ceea ce învaţă Scriptura.

– Există farmece sau vrăji? Şi, dacă da, ce se poate face pentru a contracara lucrarea acestora? Au acestea putere asupra unui om care vine la Biserică?

– Păi, mai întâi de toate, un om, ca să nu fie atins de influenţe demonice, de influenţe negative, trebuie să ducă o viaţă corectă. Dacă duce o viaţă corectă, nu e primejdie. Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Romani, spune aşa: „Fiţi înţelepţi faţă de bine şi nevinovaţi faţă de rău, iar Dumnezeu va zdrobi repede pe Satana sub picioarele voastre" (Romani 16, 19-20).

Ştim din Vieţile Sfinţilor despre Sfântul Ciprian, care a fost vrăjitor, că a lăsat toate şi şi-a dat seama că creştinismul este superior. Asta înseamnă că vrăjile există ca posibilitate, dar nu există ca activitate. Pot fi oameni care să nu fie atinşi de vrăji. Iar dacă totuşi există nişte influenţe, acestea pot fi înlăturate prin rugăciunile Bisericii, prin rugăciuni de dezlegare (sunt chiar dezlegări de farmece în slujbele noastre). Şi altceva nu avem ce face.

Nu există alte posibilităţi decât viaţa corectă şi slujbele de dezlegare de farmece.

– Este iertată persoana care perseverează în păcate grave şi se pocăieşte de fiecare dată?

– În Pateric este o istorie cum unul făcea păcate în fiecare zi, şi în fiecare zi se ruga lui Dumnezeu; şi se spune că Dumnezeu l-a iertat până în cele din urmă. Dar asta nu trebuie să ne dea motiv să facem păcate. Cine vrea să scape de păcate nu se gândeşte cum să facă păcate, ca să-i fie iertate. Şi-apoi, mai e ceva: iertarea păcatelor se dă prin părăsirea păcatelor. Într-o rugăciune de la Maslu, rugăciunea a doua, se zice: „Tu eşti Cel ce ai zis: de câte ori vei cădea, scoală-te şi te vei mântui". Deci datoria de a te ridica din păcat e permanentă, dar şi datoria de a evita păcatul trebuie să fie permanentă.

Dar oricum, cineva care a căzut în păcat trebuie să se gândească la îndreptare, nu la rămânere în păcat.

– După ce Cain l-a ucis pe Abel, a fugit. Întrebat de Dumnezeu de ce fuge, răspunde că îl urmăreşte cineva. Cine este acest „cineva"?

– Conştiinţa! Victor Hugo are un poem, *La conscience,* în care spune despre Cain cum nu putea să scape de el însuşi.

– Te poate mântui perseverenţa, mai ales într-o anumită virtute?

– Da, pentru că nu poţi face toate virtuţile deodată, şi-atunci e bine să faci ceva, una dintre virtuţi, cea mai la îndemână, de exemplu angajarea în rugăciune.

– Ce se întâmplă cu acei copii care mor imediat după naştere şi nu au primit Taina Botezului?

– Nu ştim ce se întâmplă. În sinaxarul din Sâmbăta lăsatului sec de carne, deci de sâmbăta trecută, se spune despre copiii necredincioşilor şi despre copiii nebotezaţi că nu vor fi nici la bine, nici la rău. Deci vor fi într-o stare intermediară. Altceva noi nu ştim, n-avem de unde să ştim.

– Ce puteţi să ne spuneţi despre căsătorie şi relaţiile intime între cei doi soţi?

– Nimic. Să vă vedeţi de treabă şi să-i întrebaţi pe duhovnicii voştri şi atâta tot.

– Ce trebuie să înţelegem prin numărul numelui fiarei?

– Dragă, numărul numelui fiarei este un nume real, care este cifrat cu 666, pentru că în scrierea evreiască şi în scrierea grecească numerele se notează cu litere şi astfel se pot formula anumite nume pe baza literelor care reprezintă cifrele.

666 se socoteşte că a fost numele lui Nero sau numele lui „Nero redivivus” – numele lui Domiţian; nu pot să vă demonstrez cum anume s-a ajuns la asta.

Protestanţii, în general, au socotit că numărul fiarei este numele Papei de la Roma, care se intitulează pe sine: „Vicarus Figli Dei”; şi fac ei aşa, nişte calcule, nişte demonstraţii în legătură cu cifrele romane şi scot 666. Dar să ştiţi că nu-i aşa!

CE ÎNVĂȚĂM DIN PATERIC

28 octombrie 1997

– În Pateric există îndemnul să te retragi în chilie și să te îndeletnicești acolo cu lucrul tău. Noi cum trebuie să procedăm?

– Îndemnul acesta este pentru cei care și-au ales o viață de retragere, în chilii, în mânăstiri. Însă nu se poate aplica pentru cei care au familie, pentru cei care trebuie să se ducă după cumpărături, pentru cei care trebuie să se ducă să lucreze ca să câștige pentru viața lor și pentru viața familiei. Aceia se mântuiesc în acele condiții, nu le e periclitată cu nimic mântuirea, dar nu pot să se retragă și să facă lucrul pe care îl face cineva care n-are altceva de făcut.

– Am o fetiță de opt ani; până la șase-șapte ani, stătea la toată slujba Sfintei Liturghii, însă acum nu mai are răbdare. S-o mai iau la biserică, chiar dacă mai iese din când în când din biserică, sau s-o las acasă? Cum să procedez?

– Și într-un fel, și într-altul: o mai aduci pe la biserică, să nu-și uite de biserică, o lași să mai iasă pe-afară, pentru că nu are răbdare... Slujbele noastre sunt făcute pentru oameni mari, pentru oameni pricepători, pentru oameni care știu de ce stau acolo, pentru oameni care participă la slujbă. Nu sunt făcute pentru copii, care, la măsura lor, nu înțeleg.

Eu m-am trezit, cumva, în biserică. Când aveam 54 de ani, am rămas în tren... Eram cu un părinte de la noi și am rămas în tren: s-a blocat ușa și, până să cobor eu, a pornit trenul. Și zic eu: de 54 de ani n-am rămas niciodată în tren! Și părintele acela a zis să nu număr toți anii, că doar nu m-am născut în tren! Însă în cazul acesta, eu număr toți anii și zic că m-am trezit în biserică. M-au adus părinții mei în biserică de când eram foarte mic, și mi-a plăcut. Dar să știți că nu înțelegeam nimic. Gândindu-mă acum, în urmă, îmi dau seama că nu înțelegeam nimic. Credeam că în biserică nici nu se spune ceva cu sens, ci se spun așa, niște cântări fără text... nu înțelegeam nimic. Când m-am dus la școală, la Cluj, m-au întrebat colegii dacă la noi se cântă „Ca pe Împăratul"; și eu am spus că nu se cântă. Când m-am dus acasă, dacă ei mi-au atras atenția, am auzit și eu: „Ca pe Împăratul tuturor să-L primim...". Când m-am dus la școală în clasa a doua, le-am spus colegilor: „Mă, să știți că și la noi se cântă «Ca pe Împăratul»".

Deci copiii nu au cum să stea, nu au răbdare; nu au răbdare nu numai pentru biserică, nu au răbdare pentru nimic. Şi la şcoală li se face un program scurt, li se schimbă activitatea, li se dă posibilitatea să se joace... sunt nişte lucruri pe care le ştiu pedagogii şi ştiu de ce le fac.

Aşa că cei care aveţi copii trebuie să vă lăsaţi voi după copii, nu copiii după voi, la măsura voastră. Se zice că niciodată nu poţi să-i ceri unui copil să meargă la acelaşi pas cu un om mare. Un copil are pas de copil, iar dacă vrei să mergi cu el, te laşi tu după el; trebuie să-i înţelegi neputinţa lui, nu-i ceri nişte lucruri pe care nici tu nu le-ai făcut când erai copil şi nu le-ai fi putut face.

– În ce mod ne putem apropia de Dumnezeu şi prin cântarea psaltică? Despre acest lucru se vorbeşte mai puţin în Pateric, considerându-se că această cântare nu implică o concentrare asupra textelor liturgice.

– În învăţăturile părinţilor duhovniceşti, de exemplu în scrierile Sfântului Petru Damaschin, avem afirmaţia că rugăciunea gândită (rugăciunea lăuntrică) este „desăvârşirea minţii", iar cântarea este „leac al neputinţei".

Biserica a primit cântarea ca pe un fel de divertisment, ca să zicem aşa. Oamenii se simt mai bine când cântă sau când aud cântându-se decât atunci când ar citi ceva sau când s-ar rosti ceva. Se simt mai bine conduşi către Dumnezeu pe aripile cântării. Noi zicem că şi îngerii din ceruri cântă. Ştim că la Naşterea Domnului au cântat îngerii: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, şi pe pământ pace, între oameni bună-voire!" (Luca 2, 14).

Însă pentru o anumită categorie de oameni, care sunt mai obişnuiţi cu slujba rostită, cu slujba citită, cu rugăciunea lăuntrică, se potriveşte şi rugăciunea aceasta, şi ei ocolesc cântarea, zicând că aceia care cântă se şi împrăştie mai mult.

În realitate, fiecare trebuie să se folosească de mijlocul care i se potriveşte lui. Noi la mânăstire şi cântăm, şi citim, şi rostim... mă rog, facem cum e rânduiala... şi nu zicem că atunci când cântăm ne împrăştiem, şi că atunci când nu cântăm, ne concentrăm. În realitate, poţi să te concentrezi şi când cânţi, dacă ţii seama de text şi de cântare, şi poţi să te împrăştii şi când citeşti, dacă nu ţii seama de texte.

În Pateric într-adevăr este câte un loc în care se spune – chiar la Avva Pamvo – cum s-a dus un frate din Pustie în Egipt şi a auzit acolo cântare de psalmi şi slujbe frumoase; şi s-a întors şi a zis: „Părinte, noi ne pierdem sufletul aici, în Pustie! Nici nu ştii ce frumos cântă cei din lume". Şi-atunci părintele l-a apostrofat şi i-a spus: „Lasă, că-i mai bine ce facem noi, că aceia se împrăştie". Sunt nişte lucruri exagerate... şi în Pateric poţi să găseşti

exagerări. Sunt nişte lucruri exagerate, pe care trebuie să le gândim în perspectiva noastră.

Dacă nouă ne place cântarea şi dacă ne plac slujbele cu cântare, nu pierdem nimic. Dacă vrem să avem rugăciunea lăuntrică şi necântată, putem s-o folosim şi pe aceasta, însă în rugăciunea noastră particulară. Important este să folosim ceea ce ne stă la îndemână.

Dacă Biserica a rânduit să fie slujbe cu cântare, să învăţăm să cântăm şi noi. Muzica psaltică e frumoasă... e cam pretenţioasă, dar e frumoasă. Noi în Ardeal avem şi muzică bisericească ardelenească, mai puţin pretenţioasă, care poate fi cântată mai uşor; fiecare regiune din ţara noastră are melodiile ei bisericeşti... Important este să ne încadrăm în condiţiile pe care le avem.

– Ce este mai pustiu: oraşul sau Pustiul?

– Păi, depinde, fiindcă Pustiul poate să nu fie pustiu, şi poate să fie oraşul pustiu; depinde cum ţi-l faci. În oraş există pustiu în sensul că oamenii se cunosc mai puţin, că se interesează mai puţin unii de alţii, că nu-i cunoşti nici pe cei dintr-un bloc cu tine, că eşti mai izolat poate decât într-o Pustie; spre deosebire, de exemplu, de un sat, unde oamenii se cunosc, se întrebă unii pe alţii, comunică unii cu alţii, se salută când se întâlnesc.

– Când se şterg păcatele omului?

– Dragă, păcatele le şterge Dumnezeu când ştie El şi cum ştie El. De obicei când nu ne mai gândim la ele, când nu ne mai preocupă, când nu ne mai urmăresc considerăm că sunt şi iertate, dar nu pentru meritele noastre, pentru faptele noastre bune, ci pentru darul lui Dumnezeu, pentru mila lui Dumnezeu.

Noi facem binele şi avem datoria să cuprindem în pocăinţă şi fapta cea bună, în înţelesul că pocăinţa nu-i numai ceva negativ (aşa, că ne gândim la un rău pe care l-am făcut), ci este şi ceva pozitiv, pentru că facem binele nu în locul răului pe care l-am făcut, ci facem binele potrivnic răului ca să avem ceva pozitiv în viaţa noastră, ca să ne statornicim în bine, ca să nu mai putem face răul.

Am pomenit adineaori de un părinte care, „din multa bunătate, nu mai ştia ce-i răutatea". Cum a ajuns la aceasta? A ajuns prin faptul că a simţit datoria de a se îmbunătăţi şi s-a îmbunătăţit până la aşa măsură încât răutatea nu mai avea nicio putere în el. La asta trebuie să ajungem în legătură cu ştergerea păcatelor: să nu ne mai preocupăm de păcatele făcute.

Pocăinţa este ceva cu privirea spre viitor, nu este un lucru cu încremenire în trecut, adică tot timpul să mă gândesc: „Ce-am făcut, vai de mine!", ci mă gândesc tot timpul cum să-I slujesc lui Dumnezeu mai bine în

cealaltă vreme a vieții mele. Acestea sunt roadele de pocăință pe care le pomenește Scriptura, le pomenește Sfântul Ioan Botezătorul, când zice: „Faceți roade vrednice de pocăință" (Matei 3, 8; Luca 3, 8).

Prin urmare, concluzia este aceasta: păcatele le șterge Dumnezeu, iar noi ne angajăm spre bine nu ca să ni se șteargă păcatele (pe care ni le șterge Dumnezeu), ci ca să nu mai ajungem să mai facem, să nu mai adăugăm alte păcate.

– Ce înseamnă să ai un program ordonat al vieții spirituale? Înseamnă fixarea lui în anumite obiceiuri?

– Da, e bine să ai niște deprinderi: să știi de rugăciunea de dimineață, de rugăciunea de seară, să știi de rugăciunea de la masă, să-ți găsești ceva timp ca să citești din Scriptură, să ai niște momente în viață care să fie marcate de gândul la Dumnezeu. Adică să nu fie ceva întâmplător: asta o fac, asta n-o fac... Când te scoli dimineața, să știi să stai în fața lui Dumnezeu; seara, când te culci, să știi că e vremea hotărâtă să te gândești la Dumnezeu; când stai la masă, să te gândești la Dumnezeu. Asta înseamnă să ai și un program de viață religioasă. Duminica mergi la biserică, în zilele de post postești... sunt niște programe.

– Ce ne puteți spune referitor la pedeapsa pe care Dumnezeu o aplică, în unele cazuri, urmașilor celor ce au săvârșit păcate, pedeapsă care uneori poate merge până la al șaptelea neam, până la a șaptea generație?

– Dragă, în ceea ce privește pedeapsa, noi nu știm prea multe. Știm doar atât, că Dumnezeu i-a promis omului că, dacă va împlini poruncile Lui, îl va binecuvânta până la al miilea neam, iar dacă nu va împlini poruncile lui Dumnezeu, va fi pedepsit până la al treilea sau al patrulea neam. Asta înseamnă că noi avem o responsabilitate nu numai pentru noi, ci avem o responsabilitate și pentru urmașii noștri, că păcatele se plătesc nu numai în cei care le fac, ci și în urmașii lor. Asta e ceea ce știm din Scriptură.

Părintele Arsenie Boca zicea că de aceea se spune că păcatele se pedepsesc până la al treilea sau al patrulea neam, pentru că după al treilea și al patrulea neam se stinge neamul. Dacă împlinești poruncile lui Dumnezeu, neamul îți rămâne până la al miilea neam sau poate și mai mult *(o mie de ani* nu înseamnă totdeauna *o mie,* ci înseamnă de multe ori și altceva, adică *ani mulți).*

Cum se explică, de ce-i așa, că-i drept sau nu-i drept să fie așa, asta e altceva. Ceea ce știm noi este că suntem datori cu ceea ce putem face, nu numai pentru noi, ci și pentru binele altora.

– Ce o sfătuiţi pe o tânără care a avut o bunică vrăjitoare, doi fraţi care s-au sinucis şi ea însăşi a avut o tentativă de sinucidere?

– Dragă, eu nu ştiu ce să faci, decât să te ţii de Dumnezeu, pentru că de la Dumnezeu vine „toată darea cea bună şi tot darul desăvârşit".

– Cum putem preveni împrăştierea gândurilor în timpul rugăciunii, când aceasta a devenit obişnuinţă?

– Împrăştierea la vremea rugăciunii se poate preveni numai prin silinţa de a fi neîmprăştiat şi atunci când nu eşti la rugăciune. În Pateric se zice: „Călugărul care se roagă numai când se roagă, acela nicidecum nu se roagă". Deci omul care aşteaptă rugăciunea ca să nu se împrăştie ar trebui să nu se împrăştie nici înainte de rugăciune. Prin concentrarea pe care o are la rugăciune scapă şi de împrăştiere, dar împrăştierea este o chestiune care ţine, în general, de viaţa omului. Mintea omului este în aşa fel făcută încât să nu stea la un singur lucru, statornică numai la un singur lucru, ci în acelaşi timp poţi să te gândeşti şi la altceva, să ai şi o altă impresie decât cea principală. În cazul acesta, important este să te concentrezi pe cuvintele pe care le spui şi să nu te sperii când se întâmplă şi altceva. De exemplu, faptul că-ţi vin gânduri care te împrăştie nu trebuie să te preocupe decât în sensul de a fi mai silitor pentru a se împuţina gândurile.

În Pateric se spune că la Avva Pimen s-a dus un frate şi l-a întrebat: „Ce să fac, părinte? că-mi vin tot felul de gânduri rele în minte". Avva Pimen i-a zis: „Opreşte vântul! Întinde braţele şi pieptul şi opreşte vântul!" Dar fratele a zis că nu poate să oprească vântul, şi-atunci Părintele Pimen i-a spus: „Aşa cum nu poţi opri vântul, tot aşa nu poţi opri gândurile cele rele să vină! Dar altceva poţi să faci, şi anume, cu un gând bun să înlături gândul cel rău". Deci statornicirea în gânduri bune duce la înlăturarea gândurilor celor rele.

– După eliberarea prin spovedanie de păcatele ce apasă asupra sufletului, amintirea patimilor revine mereu în minte. Pentru a ne elibera de amintirea lor, ce ne recomandaţi?

– Recomand statornicirea în gânduri bune. Adică de câte ori simţim că este un asalt în sufletul nostru pentru un gând negativ, să-l înlăturăm cu un gând pozitiv. Lucrul acesta se realizează în timp, niciodată nu ai putea rezolva o astfel de chestiune într-un anumit moment. Iertarea o primim de la Dumnezeu, iar liniştirea sufletului tot de la Dumnezeu, dar statornicirea în gânduri bune este o chestiune care se câştigă în timp şi metodic.

– Se spune în Pateric că la o adunare, unul dintre fraţi a zis: „Eu nu mănânc această mâncare, căci eu postesc!" Părintele îl ceartă,

zicându-i: „Mai bine nu posteai, decât să te lauzi pentru fapta aceasta!" Noi, când suntem în vreme de post şi mergem la rude, dacă ne pun pe masă bucate care nu sunt de post, ce să facem?

– Să spuneţi că postiţi şi să postească şi ei! Dragă, asta din Pateric, că „eu postesc", era o pravilă a lui personală, nu era o rânduială a Bisericii.

Eu, de exemplu, dacă mă duc undeva unde nu se posteşte şi mi se pune o mâncare de dulce în post, refuz mâncarea de dulce! De ce? Pentru că şi omul care îmi oferă trebuie să postească. Acum există o rânduială precisă; pe-atunci nu existau rânduieli precise, ci existau nişte deprinderi ale unora şi altora... Dacă tu te duci într-o adunare unde nu se posteşte, şi tu vrei să posteşti într-o chestiune a ta particulară, e una, iar dacă posteşti pentru că e o rânduiala a Bisericii să posteşti, e alta. De exemplu, când mergem la pomeni de înmormântare sau de parastas, dacă e zi de miercuri, de vineri sau zi de post, eu nu mănânc de dulce, că oamenii bagă de seamă ce mănânci. De altfel, eu nici acasă nu mănânc de dulce în zi de post. Şi-atunci, de ce să-mi stric rânduiala când mă duc la o pomană? Le spun oamenilor: „Nu mănânc, fiindcă astăzi se mănâncă de post". Şi-atunci, oamenii se orientează, eventual îţi dau ceva şi mănânci, iar dacă nu-ţi dau, trece, te duci acasă şi mănânci ce poţi mânca. Asta este rânduiala noastră de acum.

Eu, de exemplu, dacă mă duc la fratele meu sau la cineva cu care sunt apropiat, îi spun de la început: „Uite, vin la voi, însă la mânăstire noi postim lunea" (dacă-i luni şi vreau să postesc, deşi la postul de luni sunt puţin mai elastic, în sensul că, dacă sunt în afară de mânăstire, nu ţin neapărat să postesc lunea, pentru că postul de luni este totuşi facultativ; la mânăstire, totdeauna postesc lunea). Dacă pot să postesc şi rânduiala se poate împlini, le spun: uite, astăzi e luni... deseară vin la voi; pregătiţi mâncare de post, ca să pot să postesc şi luni. Dacă nu-i anunţ, pot să mănânc şi de dulce, nu-i o problemă.

Deci sunt chestiuni care sunt precise şi sunt chestiuni cu elasticitate, şi nu-i nicio greşeală că le spun oamenilor că azi e post şi trebuie să postim, fiindcă nu mă laud cu postul, ci vreau să împlinesc o rânduiala pe care trebuie s-o împlinească şi ei.

– De cine depinde sporirea noastră duhovnicească, de noi sau de duhovnic? În ce măsură?

– Şi de noi, şi de duhovnic! Dar să ştiţi că de multe ori depinde mai mult de noi decât de duhovnic, pentru că pe duhovnic îl întâlnim mai rar, dar cu noi ne-ntâlnim în toată ziua, în toată clipa. Depinde de noi, de râvna noastră, de dorinţa noastră de îmbunătăţire, de hotărârea noastră pentru a fi

în legătură cu Dumnezeu, de reproşurile pe care ni le facem pentru întrelăsări, pentru delăsări, pentru neîmpliniri...

– Vă rugăm să ne explicaţi următoarea povestire din Patericul egiptean: A venit un frate la Avva Zinon şi l-a întrebat ce să facă, pentru că nu-l părăsesc patimile. Iar Avva Zinon i-a zis: „Vasele lor sunt încă la tine şi de aceea nu te părăsesc. Dă-le lor arvuna lor şi te vor lăsa". Care sunt vasele şi care este arvuna?

– Dragă, vasele sunt pricinile patimilor, iar arvuna probabil este nădejdea de a scăpa de patimi. Nu le mai băga în seamă şi-ai scăpat de ele!

– Cum credeţi că ar trebui să-şi petreacă timpul liber un student? Prin timpul liber nu se înţelege şi timpul afectat rugăciunii.

– Un student să-şi folosească timpul liber tot ca student. Mai întâi de toate, să se odihnească, pentru a fi disponibil pentru o muncă de student. Să ştiţi că şcoala nu se face numai cu munca, ci se face şi cu odihna. Dacă nu eşti odihnit, n-ai randament, nu înţelegi, nu asimilezi; e foarte important, când porneşti la o muncă intelectuală, să fii totdeauna odihnit.

Timpul liber se poate folosi şi pentru studiu, eventual pentru alt fel de studiu decât cel de la şcoală sau care ţi se cere pentru şcoală. Poţi să te şi plimbi, poţi să faci şi sport dacă vrei, dacă simţi nevoia de sport, de a-ţi folosi energiile; mă rog, la tinereţe există energie, omul e pornit aşa, să facă ceva, iar la oraş n-ai ce face, nu e ca la ţară, unde-i pui coasa-n mână şi-i zici: „Eşti student? No, ia să vedem, ştii cosi?" Şi-i trage-o coasă... La oraş nu se pot realiza nişte lucruri care se realizează la sat. La sat îi pui sapa în mâna copilului de când o poate ţine-n mână. La oraş trebuie să faci ceva... şi-atunci, mai faci un sport, mai ieşi la o plimbare... În orice caz, să nu-ţi pierzi timpul în priviri fără rost la televizor (eu nu zic să nu vă uitaţi la televizor, că şi eu am, într-un fel, televizor – am sonorul de la televizor –, numai că n-am vreme de el).

Important este să-ţi găseşti totdeauna ceva de făcut, totdeauna ceva frumos, ceva care te îmbogăţeşte sufleteşte, şi-atunci e foarte bine. Iar dacă nu-ţi găseşti ceva de făcut, atunci te stăpâneşte vrăjmaşul şi-apoi îţi dă el de lucru!

– Dacă săvârşim păcate faţă de părinţii trupeşti şi ne căim, dobândim iertare, pe de o parte, iar pe de altă parte, pedeapsă?

– Dragă, Dumnezeu zice aşa: „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta!" (Ieşirea 20, 12). E o poruncă! Şi ţineţi seama de faptul că cele zece porunci

ale lui Dumnezeu, după cum remarcă Sfântul Chiril al Alexandriei, sunt împărțite așa: primele patru privesc raportul dintre om și Dumnezeu, a cincea privește raportul dintre părinți și copii, iar celelalte privesc raportul între oameni și oameni.

Sfântul Chiril al Alexandriei observă un lucru care mie mi-a plăcut foarte mult, de când l-am aflat (îmi pare rău că nu l-am gândit și eu înainte de a-l afla), și anume: întâi e Dumnezeu, apoi părinții și după aceea sunt ceilalți oameni. Părinții au un loc special, prin părinți ne-a adus Dumnezeu în lumea aceasta. Deci față de părinți avem datorii speciale, trebuie să-i odihnim pe părinți prin viața noastră, prin felul nostru de a fi, să nu le facem supărări, să nu le facem rușine; iar dacă totuși greșim față de ei (sigur că greșeala nu-i numai față de ei, ci e și față de noi și față de Dumnezeu), de la Dumnezeu primim iertarea.

Iar pentru că păcatele, în majoritatea cazurilor, se plătesc, putem să primim și necazuri de pe urma necinstirii părinților și s-ar putea întâmpla ca, la rândul nostru, ca părinți, să avem necazuri prin copiii noștri. Se zice: „Ce faci, ți se va face”. Noi nu dorim lucrul acesta...

Pe cât se poate, să fim corecți, că atunci ne vine dar de la Dumnezeu, nu ne vine pedeapsă de la Dumnezeu. Pedeapsa, de altfel, e considerată ca un mijloc de îmbunătățire, nu ca un mijloc de ispășire.

– În Pateric și în viața călugărească mai ales, ascultarea este un element de bază. Totuși, îi auzim pe unii călugări că ei nu mai vor să-i asculte pe ierarhii de care aparțin (pentru motive ca acestea: că ierarhul locului sau starețul îi nedreptățește, neprețuindu-le efortul depus în mânăstire, că ierarhul sau starețul sunt materialiști sau au alte păcate) și că ei ascultă de superior numai când consideră. Până unde merge ascultarea necondiționată și când poți pune, eventual, anumite condiții?

– Ascultarea este necondiționată în sensul acesta, că atunci când te faci călugăr spui că vei fi ascultător, întru toate, de îndrumător și de frații dimprejur, care-ți dau niște lucruri de făcut. Dar când ai fi îndemnat prin poruncă să faci un păcat, atunci poți să nu asculți. De exemplu, dacă ți s-ar porunci să dai foc unei case, din ascultare, nu se poate... N-ai voie să faci! Pentru că ascultarea o faci ca să te apropie de Dumnezeu și ca să te apropii de Dumnezeu, nu o faci doar ca să fii în ascultarea cuiva.

Îți alegi omul de care poți să asculți, omul care nu te poate îndruma la nimic rău pentru că el împlinește voia lui Dumnezeu, reflectă voia lui Dumnezeu; nu-i pus în locul lui Dumnezeu: „Eu sunt dumnezeul tău și trebuie să m-asculți!” Nu-i așa! Ci: „Eu sunt slujitorul lui Dumnezeu și

trebuie să mă asculţi pe mine cum Îl ascult eu pe Dumnezeu". Cum ar zice Sfântul Apostol Pavel: „Fiţi următorii mei, precum eu lui Hristos!" (I Corinteni 4, 16). Asta-i condiţia ascultării. În rest, chestiunile celelalte: că te nedreptăţeşte, că-ţi cere nişte lucruri care impun mai mult efort... dacă eşti smerit, nici nu simţi.

Să ştiţi că totuşi călugăria nu-i o chestiune particulară (aşa, că „mă îmbrac în haine călugăreşti şi sunt călugăr"), ci este o chestiune de dependenţă pentru c-ai vrut tu.

Când te faci călugăr ţi se spune: „Iată, fiule, Mântuitorul Hristos, în chip nevăzut, stă aici de faţă. Vezi, că nimeni nu te sileşte pe tine a veni la acest chip. Vezi, că tu de bunăvoie voieşti logodirea marelui şi îngerescului chip" (*Molitfelnic*, „Rânduielile tunderii în monahism").

Deci, dacă eşti în situaţia aceasta, de a fi dependent, nu se mai discută că ai putea să fii şi independent. Când faci parte dintr-o mânăstire, nu mai eşti un om liber, un om care poţi să faci ce vrei, care-ţi poţi rândui nişte lucruri aşa, că-ţi place ţie.

Eu, de exemplu, mă consider aici în prelungirea mânăstirii, pentru că am fost îngăduit de mânăstire să vin aici. Am în buzunar un bilet de voie, în care e scris (eu l-am scris, la maşină; mi l-am făcut anume): „Arhimandritul Teofil Părăian din această mânăstire este învoit să meargă la Craiova pentru a ţine o conferinţă cu caracter religios, invitat fiind de Asociaţia Studenţilor Creştini Ortodocşi din România. Pleacă astăzi, 27 octombrie 1997, şi se întoarce cel mai târziu în 29 octombrie". Mâine trebuie să fiu la mânăstire, căci, dacă nu, sunt în neascultare!

– Dacă n-ar fi fost scris Patericul, ce neajunsuri ar fi avut credincioşii?

– Nu ştim, pentru că nu ştim ce foloase au credincioşii care citesc Patericul în sensul acesta. Adică noi nu putem zice că de Pateric depinde ceva, că, dacă nu citeşti Patericul, nu ai folosul cutare şi că trebuie neapărat să citească cineva Patericul pentru a se mântui, că trebuie să împlinească cineva Patericul ca să se mântuiască. La fel şi Filocalia... Păi, ce se s-a întâmplat cu oamenii care n-au ştiut de Filocalie, care n-au văzut Filocalia? Părinţii mei poate nici n-au auzit cuvântul Filocalie, şi cu toate astea, eu cred că s-au mântuit. De ce s-au mântuit? Pentru că au fost oameni cumsecade, au ştiut de rugăciune, au ştiut de post, au ştiut de îndrumări, au ştiut de-o Lege, au ştiut de-o Biserică. Toate astea le-au împlinit fără să ştie de Pateric, fără să ştie de Filocalie.

Şi acum, noi nu putem să maximalizăm nişte lucruri: „Gata, Patericul e tot, Filocalia e tot! Oameni buni, cumpăraţi Filocalia... citiţi Filocalia...

citiţi Patericul!" Nu aşa! Sigur, ne-ajută, e o treabă bună, e în folosul nostru, avem nişte bucurii ale Patericului citind Patericul, avem nişte bucurii ale Patericului împlinind Patericul... Avem nişte bucurii ale Filocaliei aşa, numai din zicerile Filocaliei; de exemplu, mie mi se umple inima de bucurie când zic cuvântul acesta: „Când îţi aduci aminte de Dumnezeu, înmulţeşte rugăciunea, pentru ca atunci când Îl vei uita, Domnul să-Şi aducă aminte de tine" (cuvânt din Filocalie, al Sfântului Marcu Ascetul). Sau când zic cuvântul Sfântului Isaac Sirul: „Împacă-te cu tine însuţi şi vor fi în pace cu tine cerul şi pământul". Sunt nişte bucurii ale lecturii filocalice şi ale lecturii Patericului. Dar noi nu maximalizăm acum: „Gata, numai Patericul! Gata, numai Filocalia! Filocalia şi Patericul!" Astea sunt lucruri care ne ajută, lucruri care ne formează o perspectivă, care ne dau o orientare; toate sunt bune, sunt binevenite dacă ajungem la ele, dar nu poţi să zici că acela care nu ajunge la ele e păgubit: „A, păi n-ai citit niciodată Patericul? Vai de capul tău... păi ce ştii tu?" Nu se poate zice aşa!

– Cum aţi caracteriza, în două-trei cuvinte, Patericul?

– Ştiu eu... e foarte greu să faci o caracterizare aşa, în două-trei cuvinte, şi aşa, deodată, la comanda cuiva... L-aş caracteriza drept o carte foarte importantă, care ne ajută să ne luminăm conştiinţa în legătură cu îmbunătăţirea vieţii sufleteşti. No, am zis acum ceva... nu ştiu dacă aş mai putea repeta.

– Cum sporeşti în relaţia ta cu Dumnezeu prin rugăciunea din biserică şi cum sporeşti în relaţia cu Dumnezeu prin rugăciunea făcută acasă? Care este diferenţa dintre ele şi care este echilibrul dintre ele?

– Dragă, într-un fel nu este nicio diferenţă, pentru că tot rugăciune e şi acasă, şi la biserică. Numai că ceea ce faci în biserică, faci organizat şi împreună cu alţii, faci într-un loc consacrat, într-un loc sfinţit anume pentru Dumnezeu, şi se recomandă ca atunci când e slujbă la biserică şi când poţi fi la biserică, să fii la slujbă, fiindcă pentru rugăciunea particulară găseşti şi altă vreme, când nu este slujbă la biserică. Mă gândesc în special la Sfânta Liturghie.

– Explicaţi următorul citat din Pateric: „Pe copiii care vin în mânăstiri şi în sihăstrii, nu-i aduce Dumnezeu, ci diavolul, ca să-i smintească şi să-i răzvrătească pe cei ce vor să petreacă în linişte, în curata şi cinstita viaţă călugărească".

– Dragă, cei din Pateric au avut în vedere ocolirea pricinilor tuturor păcatelor. În Pateric nu se găseşte nicăieri vreun cuvânt în legătură cu homosexualitatea, dar această zicere din Pateric arată despre copil că are ceva comun cu femeia; copiii pot fi, pentru unii dintre călugări, îndemnători la păcat prin faptul că reprezintă, cumva, femeia. Şi, în general, părinţii cei duhovniceşti au ocolit pricinile păcatului şi au socotit copiii ca posibile pricini de păcat, de homosexualitate. Asta este o chestiune privită într-un anumit fel, însă omul poate să aibă şi altă perspectivă.

Şi anume, tot în Pateric se spune că nişte călugări voiau să plece de lângă nişte aşezări omeneşti pentru că-i deranjau copiii cu ţipetele lor, cu jocurile lor; şi i-au spus lui Avva Pimen, iar acesta le-a zis: „De glasul îngerilor fugiţi?!" Deci contează foarte mult perspectiva pe care o ai într-o chestiune.

În *Antologia sanscrită* este o zicere în legătură cu femeia:

Câinele-a văzut o fată:
„Carne" – a zis, bătându-şi dinţii.
Şi-şi priveau părinţii fata:
„Floare" – au zis, plângând, părinţii.
Şi-a văzut-o un călugăr:
„Bestie" – a strigat ascetul.
Şi-un poet văzut-a fata:
„Înger" – a şoptit poetul.

Deci acelaşi lucru privit din diferite puncte de vedere, din unghiuri diferite. Foarte mult contează ce gândeşti despre un lucru. Dumnezeu n-a făcut nimic rău, Dumnezeu pe toate le-a făcut bune. Noi trebuie să ajungem în situaţia pe care o are în vedere Sfântul Apostol Pavel, când zice: În Hristos nu există bărbat sau femeie, rob sau slobod, ci întru toate, Hristos (cf. Galateni 3, 28). Dacă învălui totul în Hristos, atunci nu mai există niciun pericol. Dacă-L desparţi pe Hristos de lume, de viaţă, ai motive să ocoleşti o mulţime de pricini şi chiar şi copiii, care de fapt sunt mai păstrători ai chipului lui Dumnezeu în om decât omul mare. Numai că părinţii cei duhovniceşti şi-au dat seama de slăbiciunea, de neputinţa omenească, şi-atunci, ca să scape de nişte posibile tentaţii, au socotit că pe copii în sihăstrii şi-n mânăstiri îi aduce vrăjmaşul, nu-i aduce Dumnezeu. Dar asta ca să-şi ia nişte măsuri de prevedere.

– Este nimerit să luăm atitudine deschisă faţă de păcatele şi fărădelegile săvârşite de fraţii noştri? Cum să-i mustram pe cei care vor să ne smintească, ce socoteală să le cerem celor care ne lovesc pe la spate? Nu cred că retragerea este o soluţie.

– Nu se poate da o soluție pentru toate cazurile. Fiecare om trebuie să-şi găsească soluția lui, în împrejurările respective. Cât priveşte mustrarea pentru păcat, o poți face unui om care înțelege mustrarea. Părintele Arsenie Boca zicea că „mustrarea învinge, dar nu convinge". Ceea ce ne-ar interesa pe noi ar fi să-i convingem, nu să-i învingem.

Eu am fost plecat, de Sfânta Paraschiva, la o parohie; şi le-am spus oamenilor că părintele, de fapt, m-a învins, nu m-a convins. M-am dus acolo fiindcă aşa a fost situația, s-a insistat prea mult... dar eu ştiam că locul meu nu-i acolo, ci locul meu e la mânăstire.

Deci o mustrare făcută are şi ea rostul ei, scoate în evidență păcatul, dar n-o poți face oriunde şi oricând... şi atunci, poate că nu totdeauna soluția e asta.

Faptul că cineva te loveşte pe la spate înseamnă că el însuşi nu e destul de curajos ca să te lovească din față, ca să te poți apăra; nu ştiu în ce măsură s-ar putea spune totdeauna că te-a lovit pe la spate, sunt nişte lucruri pe care nu le poți rezolva teoretic, printr-o soluție generală; în fiecare caz în parte trebuie să ai o atitudine, un fel de a trata lucrurile deosebit.

– Cum vor fi cântărite faptele omului la Judecata de Apoi? Faptele rele vor fi puse în balanță cu cele bune?

– Ceea ce este important de ştiut este că omul trebuie să se ferească din toate puterile să facă rău. Cum se va proceda la Judecată, noi nu ştim; doar în Triod, în sinaxarul din Sâmbăta lăsatului de carne se spune că dacă faptele bune vor fi mai puține decât faptele rele, Dumnezeu va pune în balanță bunătatea Lui şi mila Lui, ca să echilibreze sau să ridice balanța. Dar acestea sunt nişte gânduri ale oamenilor, în legătură cu Dumnezeu... noi de fapt nu ştim... Ştim că Dumnezeu e bun, că Dumnezeu n-are pe nimeni de pierdut, că Dumnezeu n-are pe nimeni de marginalizat, că Dumnezeu n-are pe nimeni de respins. Şi-atunci, ştim şi că Dumnezeu e binevoitor față de noi şi, din cât putem, facem în aşa fel ca să primim de la Dumnezeu binecuvântare, să primim dar; şi ne ferim de păcate, pentru că ştim că Dumnezeu nu iubeşte păcatul. În rest, lăsăm toate în seama lui Dumnezeu, pentru că noi nu putem să ştim exact ce va fi cu noi sau ce va fi cu alții la Judecată.

– Ce părere aveți despre cineva care, stând în mânăstire fără să se călugărească, cunoaşte persoana cu care hotărăşte să se căsătorească? Săvârşeşte păcat? Dar persoana cu care se căsătoreşte: este ea vinovată de plecarea persoanei respective din mânăstire? Ce ar trebui să facă cei doi?

– Dragă, până când unul dintre ei nu este angajat cu făgăduinţe solemne în faţa lui Dumnezeu, e liber să se ducă şi să se căsătorească, în mânăstire fiind. Dacă însă are deja o făgăduinţă de călugărie, atunci nu mai e cazul să-şi găsească o altă cale, pentru că I-a făgăduit lui Dumnezeu ceea ce I-a făgăduit: dacă I-a făgăduit călugărie, atunci să se ţină de călugărie. Însă faptul că te duci în mânăstire, până nu ai o angajare, nu înseamnă că te obligă pentru viaţă de mânăstire.

La noi, de exemplu, a fost un frate care a stat patru ani la mânăstire şi a avut noroc cu mine – noroc de la Dumnezeu – că n-a ajuns călugăr, pentru că după patru ani a plecat de la mânăstire şi ar fi putut pleca şi după călugărie. E-adevărat că nu şi-a făcut o altă situaţie de când a plecat, dar în orice caz, nu mai e la mânăstire. El a zis c-a venit la mânăstire să se călugărească, dar nu s-a călugărit. Dumnezeu ştie cum va fi cu el, dar în orice caz, eu nu cred că el, dacă se va căsători, va greşi. S-ar putea întâmpla să nu fie nici pentru călugărie şi nici pentru lumea asta, că mai sunt şi de-ăştia...

– Ce altă nevoinţă îi recomandaţi unei persoane care, datorită unei boli, nu poate să ţină rânduiala posturilor stabilite de Biserică?

– Nu-i recomand nicio nevoinţă propriu-zis; poate că nevoinţa o are din boală. Dacă nu poate să ţină postul, înseamnă că are deja nevoinţă prin boală.

În Filocalie se spune că dacă nu poţi să rămâi în cetatea postului (deci dacă nu poţi să posteşti), Domnul Hristos spune că „dacă vă vor prigoni într-o cetate, să fugiţi în altă cetate” (Matei 10, 23). Deci, dacă nu poţi să rămâi în cetatea postului, atunci să te refugiezi în cetatea rugăciunii; să faci ceva din care să se înţeleagă că tu de fapt nu din rea-voinţă nu posteşti, ci din neputinţă. Iar dacă ai ajuns la neputinţă, nu trebuie să-ţi faci probleme că trebuie să respecţi rânduielile pe care le respectă oamenii care n-au nicio neputinţă.

Părintele Arsenie le spunea unora: „Mă, postul nu-i de tine!” Au venit la mine la spovedit oameni care mi-au spus că Părintele Arsenie le zisese să nu postească, fiindcă postul nu-i de ei. Părintele avea şi cunoştinţe medicale, îşi dădea seama de anumite lucruri şi avea îndrăzneala aceasta de a-i spune omului să nu postească, fiindcă postul nu-i de el. Sau a venit cineva la părintele şi i-a zis: „Părinte, nu ştiu ce să fac, fiindcă am început să uit”. Şi, fiindcă el postea cam mult, părintele i-a zis: „Mă, mai încet cu postul!”

Deci trebuie să fie respectate nişte lucruri pe care aşa le-a lăsat Dumnezeu şi aşa le ştim noi, şi-atunci nu se mai pune problema ce faci dacă nu poţi posti. Eu niciodată n-am zis către cineva: „Mort-copt, trebuie să posteşti!” Dacă nu poţi posti – ţi-a spus părintele că nu poţi sau ştii tu că nu

poţi sau lucrezi în mediu toxic –, atunci nu posteşti. Pe-acolo, pe la noi, la Făgăraş, sunt întreprinderi în profil chimic, unde este mediu toxic, iar lucrătorilor li se dă lapte la serviciu, ca să poată rezista. Ei, cum să zic eu către om: „Nu bea laptele, bea ceai, că poţi rezista tu şi cu ceai!" Ăstea sunt condiţii pe care Biserica nu le-a avut în vedere şi pe care societatea de odinioară nu le-a ştiut, şi-atunci noi trebuie să fim înţelegători faţă de situaţia omului.

Dar când poate să postească, să postească! Nu aşa, că vine cineva miercuri, în Săptămâna Mare, că vrea să se spovedească şi să se împărtăşească; dar când stau de vorbă cu el şi îl întreb: ai postit? ieri ai postit?, zice: „Nu"... şi era Săptămâna Mare, săptămâna dinainte de Paşti. „Păi mă, cum n-ai postit?! de ce n-ai postit?" Zice: „Părinte, am avut musafiri". Zic: măi, cu musafiri cu tot, că-i Săptămâna Mare! Şi bineînţeles că nu l-am lăsat să se împărtăşească!... dacă nu s-o fi împărtăşit el, cumva, fără să ştiu eu, că mi s-au mai întâmplat şi de-astea. Asta înseamnă rea-voinţă, înseamnă neglijenţă, înseamnă nepăsare faţă de rânduielile Bisericii, înseamnă desconsiderare.

Şi nu-i numai postul. Zice omul: „Apăi, părinte, n-am fost la biserică...". Îi zic: tu ştii ce înseamnă asta, să nu mergi la biserică? Înseamnă să-I întorci spatele lui Dumnezeu, să nu te intereseze binecuvântările, să nu te intereseze cuvântul lui Dumnezeu spus solemn în biserică, înseamnă să nu fii în cerul cel de pe pământ, înseamnă să nu-i închipui pe heruvimi, înseamnă... Deci lucrurile se leagă unele de altele. Nu-i aşa simplu: „N-am postit!"... ca şi când asta-i tot. Nu-i asta tot! Asta înseamnă nepăsare, de multe ori, asta înseamnă neluare-aminte, înseamnă nesupunere faţă de disciplina Bisericii, neluare-aminte la rânduielile Bisericii... înseamnă mai multe. Deci nu-i simplu post, că „n-am postit", ci sunt atâtea lucruri care se leagă unele de altele.

– Explicaţi-ne rostul judecăţilor lumeşti, văzut prin prisma cuvântului Mântuitorului: „Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi" (Mt. 7, 1).

– Dragă, Dumnezeu n-a desfiinţat judecăţile... Chiar spune: „Dacă te duci cu pârâşul tău la judecată, împacă-te cu el pe cale" (Luca 12, 58). N-a zis să se desfiinţeze toate judecăţile lumeşti. Este nevoie de judecată şi din punctul acesta de vedere, pentru că oamenii nu sunt la măsurile la care ar trebui să fie ca să nu meargă la judecată.

Să ştiţi că eu n-am fost niciodată la o judecată, nici din curiozitate. Nici în tribunal n-am intrat în toată viaţa mea, că am 69 de ani, din care 45 de ani de mânăstire. N-am ajuns la judecată! Era s-ajung o dată, că mi-a furat unu' un ceas de mână din sertarul mesei de la mine din chilie; m-am

pomenit că nu-mi mai găsesc ceasul. Şi vine cineva de la Miliţie şi zice că trebuie să dau o declaraţie; dar după ce am dat declaraţia, mi-au zis: „Părinte, acum o să primiţi citaţie, trebuie să vă duceţi la judecată!" Şi-atunci am zis: măi frate, eu mai bine-i mai dau un ceas ăluia decât să mă duc la judecată! Am aranjat apoi cu procurorul: „Dom'ne, nu mă mai duceţi pe mine pe-acolo, că nu-i de mine!" Aşa că n-am fost niciodată la judecată.

Dar nu-s numai eu în situaţia aceasta; sunt atâtea şi-atâtea cazuri, atâţia şi-atâţia oameni care trebuie să ajungă la judecată fiindcă aşa cer împrejurările, aşa cere legislaţia... n-ai ce face. Important este să trăieşti în aşa fel încât să nu ajungi la judecată, dar dacă trebuie totuşi să ajungi, că te duce cineva de martor sau aşa ceva, te duci! Deşi eu, cum zic, dau slavă lui Dumnezeu că n-am ajuns încă pe-acolo; şi mai bine-i mai dădeam ăluia un ceas decât s-ajung!

– Este suficient să te spovedeşti doar la un singur duhovnic? Ce părere aveţi despre faptul de a avea mai mulţi duhovnici, de a căuta un duhovnic care ţi se pare cel mai bun?

– Dragă, e foarte greu de ştiut... Eu personal cred că nu trebuie neapărat să te spovedeşti la un singur duhovnic, după ce te-a pus un duhovnic pe cale bună şi eşti cum trebuie. Vin atâţia oameni la spovedit, care nu ştiu ce să spună, în sensul că nu-i interesează, nu iau aminte la sufletul lor. Dar sunt şi oameni care trăiesc o viaţă superioară şi n-au ce spune, la drept vorbind. Pentru că lucrurile nu-s chiar aşa cum zic unii: „Părinte, la tot pasul păcătuim!" Nu-i adevărat! Păcatul este călcarea Legii lui Dumnezeu cu deplină voinţă şi ştiinţă. Şi-atunci, dacă totuşi faci nişte lucruri negative, să zicem, nu toate-s păcate! Păcate sunt acelea, de exemplu, când ştii că nu trebuie să furi, şi totuşi furi. Atunci e păcat! Dar dacă faci o greşeală, e altceva; de exemplu, nu ştii că-n 29 august este zi de post şi mănânci de dulce. Dacă-ţi atrage cineva atenţia: „Măi frate, fii atent că astăzi este post!", altă dată eşti atent şi posteşti. Asta-i greşeală, nu păcat, pentru că n-ai urmărit tu să faci un rău.

Mai sunt unele insuficienţe, unele neputinţe, întrelăsări... oamenii n-au ce spune, la drept vorbind, după ce s-au pus o dată pe cale bună. Şi-atunci, dacă vrea să primească dezlegare şi să se-mpărtăşească, se poate spovedi la orice duhovnic care spovedeşte (numai să aibă grijă să n-ajungă la unul mai aspru decât cel care îi e duhovnicul propriu-zis). În cazul acesta, nu e nevoie să te spovedeşti neapărat la un singur duhovnic. Eu aşa am procedat totdeauna cu oamenii care au fost îndrumaţi de mine şi care s-au pus o dată pe rânduială bună; le-am spus: poţi să te spovedeşti la orice duhovnic şi de câte ori doreşti să te spovedeşti; nu trebuie să vii până la mine, la Sâmbăta, să te spovedesc eu, după ce te-am pus pe cale bună.

Cei mai mulţi însă dintre credincioşii noştri nu au duhovnic. Cei care se spovedesc o singură dată pe an, în Postul Paştilor, poţi să zici că n-au duhovnic. Şi vin şi se spovedesc în două minute, poate nici două minute. Ăla poţi să zici că n-are duhovnic! Duhovnic are acela care se orientează, care întreabă, care ştie să urmărească o chestiune, care vrea să aibă o soluţie, care ţine legătură cu duhovnicul. Dacă nu-i aşa, n-are duhovnic, are un preot la care s-a spovedit, şi Doamne-ajută!

– Este indicat creştinului să meargă la nuntă? Care este comportamentul pe care trebuie să-l adoptăm în astfel de situaţii?

– Dragă, de la caz la caz. Eu, de exemplu, am fost la nuntă săptămâna trecută. N-am stat mult, da' tot am fost! M-au chemat nişte tineri la o Cununie şi au zis: „Părinte, vă rugăm frumos să veniţi şi la masă!" Şi am zis: hai să nu le stric veselia, mai bine-mi stric veselia mea, dacă nu m-oi veseli; da' eu m-am veselit, că ştiam o cântare din tinereţile mele:

Cine nu-i de veselie,
La ospăţ să nu mai vie,
Că ospăţu-i veselos,
Nu-i de omul mânios.

M-am dus acolo şi am stat la aperitive şi n-am păţit nimic; şi nici alţii n-au păţit nimic fiindc-am fost eu acolo! Depinde de om. Sunt unii cu conştiinţă scrupuloasă, cărora tot timpul le e frică să nu facă ceva greşit, ca să nu-i bată Dumnezeu. Dacă nu vor, să nu se ducă! Nunta nu-i pomană... nunta e nuntă, e cu veselie, e cu muzică... cine vrea, se duce, cine nu vrea, nu. Dacă nu ştii ce ai de făcut, nu te duce; dacă ştii ce ai de făcut, poţi să te duci!

– Ducându-mă la o mânăstire, am primit de la o măicuţă o sfântă cruciuliţă de la Ierusalim, iar după trei zile am pus-o la gât. După puţin timp, a început să curgă sânge din partea stângă a Mântuitorului, de unde a fost împuns cu suliţa. Ce semnificaţie are aceasta? Ce trebuie să fac în continuare?

– Nu ştiu, dragă, sunt lucruri mai presus de puterile mele de rezolvare...

– Ce putem face atunci când suntem în situaţia de a nu mai putea face diferenţa dintre un lucru rău şi un lucru bun?

– Să-i întrebăm pe cei care au conştiinţă superioară nouă.

– Ce rol are rugăciunea în această situaţie?

– Poţi să te rogi, când e vorba de a face diferenţa între bine şi rău, când nu ştii ce ai de făcut... mă gândesc la lucruri cruciale, nu aşa, la un

lucru din ăsta, de toate zilele. Să-i întrebăm pe cei care au conştiinţă superioară şi care ne pot lămuri, ne pot da o directivă.

– Vieţuiţi într-o mânăstire care a fost distrusă în secolul al XVIII-lea de Habsburgi, pentru a promova greco-catolicismul. Ce credeţi despre actuala ofensivă greco-catolică?

– Eu personal nu găsesc raţiunea existenţei unei Biserici greco-catolice, pentru că este o formă care nu e nici ortodoxă, nici catolică.

Să luăm un caz: ei zic că Papa e Sfântul Părinte. Sfântul Părinte ţine Paştile o dată cu catolicii, cu apusenii în general, iar greco-catolicii ţin o dată cu ortodocşii. Păi atunci cum e bine: cum ţine Sfântul Părinte sau cum ţin ei? Iată o diferenţă care arată că este o situaţie improvizată.

Biserica greco-catolică a fost înfiinţată în Ardeal datorită împrejurărilor politice care au fost la sfârşitul secolului al XVII-lea şi în secolul al XVIII-lea şi şi-a făcut loc cu tunurile şi cu distrugerile, ca să nu aibă opoziţie. Sunt nişte lucruri pe care ni le spune istoria. Din faptul că Mânăstirea de la Sâmbăta a fost distrusă ca să li se facă loc greco-catolicilor, să li se înlăture o piedică, rezultă că au fost nişte lucruri forţate, care nu spun nimic despre credinţa oamenilor.

După aceea, au venit împrejurările din 1948, când Biserica greco-catolică a fost desfiinţată cu forţa, respectiv pusă în afara legii. Iar acum, a început să-şi arate din nou viabilitatea, însă cu nişte pretenţii care sunt peste trebuinţă şi peste cuviinţă. Şi anume, doresc să aibă tot ce-au avut înainte de 1948! Nu se mai poate, pentru că oamenii nu se mai întorc, nu se mai fac greco-catolici, fiindcă-şi dau seama că e o formă hibridă de existenţă bisericească. Pe unii nu-i mai interesează, în general, şi-atunci n-are rost să mai aibă ce-au avut în 1948.

Eu mă gândesc c-ar fi mai bine să fie ori ca noi, ortodocşi în toate, ori cum sunt romano-catolicii în toate şi să nu mai fie forma aceasta, care nu-i nici ortodoxă, nici catolică.

Gândiţi-vă: Papa îşi face cruce de la stânga la dreapta, iar greco-catolicii de la dreapta la stânga; e o contradicţie cu Papa, cu şeful lor! Poţi să zici că-i o treabă raţională? Nu-i raţională!

Preoţii romano-catolici sunt necăsătoriţi, ai ortodocşilor căsătoriţi, iar ai greco-catolicilor căsătoriţi ca ai ortodocşilor. De ce? Înseamnă că sunt mai aproape de ortodocşi decât de catolici!

Sunt nişte lucruri pe care nu ştiu dacă are vreun rost să le discutăm aici şi acum, însă pentru că s-a pus problema, cam în felul acesta văd eu lucrurile.

La Mânăstirea Sâmbăta a fost un călugăr, în secolul al XVIII-lea, Părintele Visarion, care a scris o carte de polemică religioasă: *Despre a treia lege*. În cartea respectivă scrie aşa: „Până acum au fost două *legi*. Când există două *legi*, e firesc să te întrebi care dintre cele două este bună. Când apare a treia *lege* (cum a fost *legea* greco-catolică), poţi să fii sigur că nu-i bună!", zice el. Deci, dacă dintre două una-i bună, şi una nu-i bună, dacă mai apare şi a treia, atunci aceea sigur nu-i bună!

– Vă mulţumim!

PRINCIPII ŞI REPERE PENTRU VIAŢA DUHOVNICEASCĂ A CREŞTINULUI

23 martie 1998

– Toţi oamenii au nevoie de pocăinţă?

– Da, fiindcă pocăinţa este întoarcerea de la rău la bine, întoarcere în înţeles de convertire. Totuşi, sunt şi oameni care am putea zice că au depăşit pocăinţa, dacă ne orientăm după cuvântul din Sfânta Evanghelie de la Luca, unde se spune că a zis Domnul Hristos: „Bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăieşte, mai mare decât pentru nouăzeci şi nouă de drepţi, care nu au trebuinţă de pocăinţă” (Luca 15, 7).

Totuşi, pocăinţa este un act, o lucrare, un proces de îmbunătăţire sufletească, iar în acest sens, toţi oamenii au trebuinţă de pocăinţă.

– Cine i-a creat pe diavoli?

– Ei s-au creat singuri. Adică diavolii, înainte de a fi ceea ce sunt – împotrivitori lui Dumnezeu –, au fost îngeri care L-au slăvit pe Dumnezeu, dar despre care se spune că au căzut, din mândrie. Noi nu cunoaştem prea multe despre diavoli, doar atât cât ni s-a descoperit şi mai ales cât au gândit Sfinţii Părinţi despre asta şi cât cuprind rânduielile noastre de slujbă. Noi pe diavol îl luăm ca o realitate, fără să ne mai gândim de unde provine; dar ceea ce ştim din Scriptură este că diavolul este înger căzut. Diavolii sunt îngeri care au vrut să devină dumnezeu, fără Dumnezeu. Cam în sensul în care a vrut şi omul să devină dumnezeu, fără Dumnezeu.

– După cât timp se poate ca o persoană intrată în mânăstire să fie îmbrăcată în sfântul chip îngeresc? Şi, dacă acea persoană, după primirea rânduielii monahismului, pleacă din mânăstire în lume, ce se întâmplă?

– Să ştiţi că acum se fac multe nerânduieli în legătură cu primirea în monahism, cu promovarea în monahism a vieţuitorilor din mânăstire. Nu sunt lăsaţi să se verifice pe ei înşişi şi nici ei n-au posibilitatea să fie verificaţi de alţii.

Nu există, de fapt, o regulă. Cam trei ani ar trebui să treacă până când cineva intrat în mânăstire ar fi cazul să fie făcut călugăr, adică să depună făgăduinţele călugăreşti. Dar nu se prea ţine seama de treaba asta.

La noi la mânăstire, de exemplu, au fost unii care au trăit mult în mânăstire până să devină călugări propriu-zis. Unul a fost lăsat vreo doisprezece ani, dar a fost totuşi rasofor; altul a stat mai mult, s-a dus la Sfântul Munte şi abia acolo s-a făcut călugăr, deşi la noi stătuse vreo doisprezece-treisprezece ani şi tot aşa, mai la început a fost făcut rasofor.

Cel mai bine este ca mânăstirea, oricât ar avea nevoie de vieţuitori, de călugări, să nu se joace cu viaţa oamenilor, ci să-i lase să se verifice pe ei înşişi şi să fie verificaţi şi de către cei din mânăstire, şi abia apoi să fie promovaţi. Pentru că eu am cunoscut oameni care au plecat din mânăstire – şi au plecat fiind călugări sau rasofori – şi care au probleme de conştiinţă; dar nici în mânăstire nu pot să trăiască.

Cât priveşte un vieţuitor de mânăstire care a plecat din mânăstire, dacă n-a avut nicio angajare printr-o slujbă solemnă, cum este slujba rasoforului, poate să plece liniştit, ca şi când n-a fost niciodată la mânăstire. Nu e nicio problemă.

Cineva care a fost făcut rasofor şi pleacă din mânăstire nu poate să se mai facă preot, în cazul când ar vrea să fie preot. Înţeleg după canoane, nu că nu mai ajunge cineva preot... Dacă se căsătoreşte, nu poate să primească Taina Sfintei Cununii, ci numai cununia a doua, care nu se mai consideră ca Taină. Şi-apoi, o vreme mai îndelungată nu se poate împărtăşi.

Iar dacă e călugăr şi pleacă din mânăstire, ajunge în rândul mirenilor, dar niciodată nu poate să aibă liniştea cuvenită, pentru că a mers pe două căi.

– Ce ne puteţi spune despre cele şapte Laude? Pot ele constitui un reper pentru viaţa noastră?

– Nu. Pentru viaţa mirenilor, în general nu, pentru că ocupă mult timp cele şapte Laude: cel puţin şapte-opt ore de slujbă, pe care nu le pot face cei care mai au opt ore de angajare în servicii. Eventual pensionarii şi şomerii ar putea să meargă la biserică la cele şapte Laude. Ceilalţi n-au cum să meargă, iar de multe ori nici pensionarii şi şomerii nu pot, pentru că au şi ei unele angajări în viaţa de familie, a lor sau a altora, şi în cazul acesta nu se poate, e prea complicat. De altfel, cele şapte Laude ţin de viaţa celor care nu au alte lucruri de făcut, adică sunt în principal angajaţi la cele şapte Laude. Altfel, mirenii nu pot.

Eu mă mulţumesc, de exemplu, şi le spun credincioşilor (care vin la mine) să facă rugăciuni de dimineaţa şi de seara cât pot, să ţină seama de Dumnezeu, să zică „Doamne Iisuse..." când îşi aduc aminte, să se roage la vremea mesei şi asta e tot. Că mai pot să citească un paraclis sau un acatist, e foarte bine, dar depinde... Ştiţi ce i-am spus eu odată unei femei care avea şi ea familie şi-mi spunea câte acatiste citeşte? Zic: să ştii, acatistele părinţilor mei am fost eu şi fraţii mei.

– Care este mai importantă: frica de Dumnezeu sau dragostea de Dumnezeu?

– Şi una, şi alta, după caz. Frica de Dumnezeu, în înţeles de respect, de sfială, de grijă de a nu greşi, are importanţă; la fel şi dragostea faţă de Dumnezeu, are şi ea importanţa ei: şi ea te susţine într-o sferă mai înaltă şi te ţine în legătură cu Dumnezeu.

– Cum să-i slujim aproapelui nostru, astfel încât slujirea noastră să fie ca pentru Dumnezeu?

– Ajutându-l cu ceea ce putem să îl ajutăm. Nu toţi oamenii au nevoie de averea noastră, să zicem, sau de ceea ce avem în plus, ci sunt oameni care au nevoie de ajutorul nostru real.

De exemplu, eu mă consider, în bună parte, o realizare a prietenilor mei, în sensul că au citit pentru mine – eu sunt nevăzător din copilărie şi am fost la şcoală specială, iar după aceea am făcut liceul în Timişoara, la liceu de văzători. A trebuit să mă informez şi m-am ajutat cu prieteni, care au văzut pentru mine, au citit pentru mine din cărţi, care au mers cu mine, care m-au ajutat în felul acesta. Şi pot să zic că ei I-au slujit lui Dumnezeu... dacă într-adevăr I-au slujit, fiindcă de multe ori nu I-au slujit lui Dumnezeu, ci au avut doar o capacitate de a se angaja în folosul meu.

Ştiţi că în Sfânta Evanghelie (la Marcu şi la Luca), în legătură cu vindecarea slăbănogului din Capernaum se spune că au fost patru inşi care l-au luat pe o targă şi l-au dus întâi pe acoperişul casei – respectiv pe podişul acoperişului, cum aţi văzut pe la televizor casele din locurile acelea; şi după aceea l-au coborât în faţa Domnului Hristos. Ei bine, au făcut un lucru pe care puteau să nu-l facă, dacă-i vorba. Puteau să aştepte să se termine întâlnirea Domnului Hristos cu cei care erau în casă şi ar fi putut ieşi Domnul Hristos din casă şi să-i întâlnească, punându-I-l ei în faţă pe slăbănog... Or ei au vrut să facă un lucru care pe noi ne uimeşte, în sensul că au ţinut neapărat să-l ducă în faţa Domnului Hristos. Iată, aşa ceva înseamnă să-I slujeşti lui Dumnezeu în folosul aproapelui! Să te interesezi, să nu fii indiferent, să nu fii nepăsător, să te implici cu ce te poţi implica pentru binele lui.

– Se poate pocăi un om în ultimul moment al vieţii sale, cum a făcut tâlharul de pe cruce?

– Da, se vede că se poate, că dac-a existat unul care s-a pocăit, înseamnă că mai pot şi alţii. Numai că cel mai bine este să nu aştepţi pocăinţa de la urmă, că s-ar putea întâmpla s-o aştepţi degeaba şi să nu te poţi pocăi. De ce? Pentru că pocăinţa se pregăteşte, pocăinţa nu este un act spontan, aşa, că gata, hai să mă pocăiesc! Nu merge aşa! Adică ea trebuie pregătită, trebuie să-ţi sensibilizezi sufletul pentru pocăinţă.

– Se poate intra în împărăţia Domnului fără Sfânta Euharistie?

– Dragă, noi, având în vedere că Domnul Hristos a lăsat Sfânta Euharistie ca ajutor, zicem că nu se poate intra. Domnul Hristos a spus: „Cel ce mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu are viaţă veşnică, iar cel ce nu mănâncă Trupul Meu şi nu bea Sângele Meu n-are viaţă veşnică" (cf. Ioan 6, 53-54). Dacă ne gândim la cuvintele acestea, am putea zice că nu se poate intra fără Împărtăşire. Dar, gândindu-ne că, de exemplu, sutaşul din Capernaum n-a avut parte de Sfânta Împărtăşanie – sau cel puţin nu se spune despre aşa ceva –, am putea zice că sunt şi oameni care ar putea intra în împărăţia lui Dumnezeu fără să se împărtăşească. Adică nu pentru că nu vor ei să se împărtăşească, ci pentru că viaţa, împrejurările de viaţă nu-i favorizează să ajungă la aceasta.

– Lacrimile pocăinţei sunt una dintre cheile împărăţiei. Care sunt celelalte?

– Adică alte chei? Păi nici nu-ţi trebuie, că acolo cred că nu-s lacăte multe.

Ca să poţi intra în împărăţia lui Dumnezeu, trebuie să ai o aşezare sufletească potrivită cu împărăţia lui Dumnezeu. Domnul Hristos a spus că mulţi de la răsărit şi de la apus vor veni şi vor sta în împărăţia lui Dumnezeu la masă cu Avraam, cu Isaac şi cu Iacov; cei asemănători cu Avraam, cu Isaac şi cu Iacov vor veni

Cât priveşte cheile împărăţiei cerurilor – pentru c-a zis Domnul Hristos: „Îţi voi da ţie cheile împărăţiei cerurilor" (Matei 16, 19) –, orice lucru bun, orice faptă bună îţi deschide cumva calea către împărăţia cerurilor. Sfântul Dimitrie al Rostovului spune că de fapt nici nu mai există porţi la cer, că e locul deschis, se poate intra. Însă, mă rog, ăstea sunt figuri retorice... dar adevărul este că, fiind în legătură cu Domnul Hristos, poţi să ai încredinţarea că, aşa cum eşti cu Domnul Hristos aici, în lumea aceasta, poţi să fii cu Domnul Hristos şi în lumea de dincolo.

– Cum să-i ajutăm pe părinţii care nu prea sunt credincioşi, ca să se apropie de Dumnezeu?

– Numai cu rugăciunea. Eventual le spuneţi la început, dar după aceea nu-i cicăliţi, nu-i obosiţi, că iese altceva decât să se ducă la biserică.

– Dacă cineva uită să spună un păcat atunci când este spovedit, păcatul uitat i se poate ierta sau nu?

– Da, i se poate ierta, pentru că preotul, când dă dezlegare, dă dezlegare de toate păcatele; zice: „Te iert şi te dezleg de toate păcatele tale", deci şi de păcatele uitate; dar nu de păcatele tăinuite.

– Rugându-ne pentru sufletele celor duşi dintre noi care ne-au fost dragi, putem spera că rugăciunile noastre îi vor scoate din iad?

– Dragă, Sfântul Ioan cel ce a scris *Scara*, în cuvântul despre rugăciune spune că „rugăciunea este secure împotriva deznădejdii şi este arătarea nădejdii". În momentul în care te angajezi la rugăciune, crezi că Dumnezeu îţi împlineşte ceea ce ceri. Noi nu ştim unde e cineva... dar hai să zicem că e în iad; păi, noi cerem să-l numere Dumnezeu cu drepţii. Or Dumnezeu poate face această transformare, pentru că în Sfânta Evanghelie, în episodul cu tânărul bogat, se spune că după ce acesta a plecat întristat şi după ce a zis Domnul Hristos: „Cât de greu va intra bogatul în împărăţia cerurilor!", ucenicii au întrebat: „Bine, dar atunci cine poate să se mântuiască?" Şi Domnul Hristos a dat un răspuns care ne dă mare nădejde: „Ceea ce e cu neputinţă la oameni e cu putinţă la Dumnezeu" (Luca 18, 27). Deci Dumnezeu poate să schimbe, poate să transforme... poate să schimbe locul omului şi să-l ducă, din iad, în rai, până la judecata universală.

– Este suficient să-i dăm aproapelui doar puţinul din prisosul avutului nostru sau să tindem spre o dăruire totală?

– Dragă, dăruire totală, numai Dumnezeu ştie cine poate să aibă. Dacă dai puţin, cu vremea dai şi mai mult, dar dacă nu dai nimic, n-ajungi să dai mult. Fiecare să facă aşa cum simte şi cum poate, în împrejurarea respectivă; adică nu se poate trasa, să zicem aşa, o rânduială în sensul ăsta, că atâta trebuie să dai. Dai cât simţi tu că poţi să dai. Sunt unii oameni darnici, care nici nu se gândesc la Dumnezeu când dau ceva, şi dau mult. Şi sunt alţii care se gândesc la Dumnezeu, dar dau puţin şi sunt restrânşi, sunt zgârciţi.

– Cum poate şti un mirean că are chemare pentru viaţa călugărească?

– Păi, cum poate şti pentru orice lucru că are chemare. Cum poate şti cineva, de exemplu, că are chemare spre pictură, spre sculptură, spre muzică, spre teatru ş.a.m.d. Fiecare îşi cunoaşte chemarea, simte el dacă are, nu trebuie să-i spună cineva: „Vezi că ai chemare să te faci călugăr". Acuma, se mai zice uneori: „Eşti bun de călugăr", fiindcă eşti tăcut, de exemplu; dar nu ştiu dacă asta-i tot la un călugăr...

– Ştiu că păcatul avortului este de neiertat. Pocăinţa, părăsirea păcatului, ar mai fi atunci de vreun folos?

– Dragă, niciun păcat nu este de neiertat când omul îl recunoaşte ca păcat şi cere iertare de la Dumnezeu. Pocăinţa şterge orice păcat, nu există păcat pe care îl şterge şi păcat pe care nu-l şterge. Doar dacă ai păcate din acelea care nu te lasă să te pocăieşti. Cum ar fi, de exemplu, hula împotriva Duhului Sfânt, când e o încrâncenare în răutate, în aşa fel încât nu se pune

problema pocăinței. De exemplu, dacă zice cineva: „Ce-i aia pocăință?! Nu mă interesează, lasă-mă în pace!" Ei, asta este o situație în care nu primești iertarea păcatelor. Dar în momentul în care îți recunoști păcatele... Tâlharul de pe cruce n-a avut păcate? Păi, ce face un tâlhar? Că doară n-a făcut bine, a făcut rele, nu? Și l-a iertat Domnul Hristos de toate relele câte le-a făcut. De ce? Pentru că Domnul Hristos a venit în lume „să-i mântuiască pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu"[23], zicem noi, nu?

– Ce credeți că ar trebui să facă Biserica pentru a nu se mai face atâtea avorturi?

– Dragă, n-are ce face mai mult decât să-i conștientizeze pe oameni asupra gravității păcatului.

– Ce părere aveți despre conflictul de la Cluj dintre ortodocși și greco-catolici?

– Dragă, vă rog să nu-mi puneți probleme de felul acesta, pentru că astea sunt lucruri care nu ne privesc pe noi. Sigur că, după părerea mea, se putea evita conflictul acesta, dar oamenii au fost la măsurile acelea că nu l-au evitat și s-a ajuns la ce s-a ajuns. De ce? Pentru că oamenii sunt răi totuși.

– Am vrea să ne vorbiți câteva cuvinte despre Părintele Arsenie Boca și despre cartea *Cărarea Împărăției*[24].

– Părintele Arsenie Boca a fost un om excepțional din punct de vedere al înzestrării native și al culturii atât teologice, cât și laice. Pe lângă Teologie, a avut și școală de Belle-Arte (a făcut pictură și sculptură) și cunoștea și medicină. Și, cu înzestrările acestea, cu toate, el a lucrat la Sâmbăta; a venit în 1939, s-a stabilit acolo și a stat până în 1948. Acolo a lucrat cu capacitatea lui deplină; în celelalte locuri, la Prislop și după aceea la București și la Sinaia, a lucrat cu restrângere. La Sinaia a fost aproape necunoscut, iar la București se întâlneau oamenii cu el la Drăgănescu.

Ceea ce l-a evidențiat însă pe Părintele Arsenie a fost mai ales înzestrarea lui nativă și preocuparea de o viață duhovnicească autentică. La noi la mânăstire, la Sâmbăta, este o icoană făcută de Părintele Arsenie, un epitaf cu Adormirea Maicii Domnului. Și odată eram cu un profesor – hai să zicem mai bine cadru universitar, că nu știu exact ce era – din Sibiu și i-am prezentat icoana; între alte lucruri pe care i le-am prezentat, i-am prezentat și epitaful făcut de Părintele Arsenie. Și i-am zis că, după părerea mea, Părintele Arsenie este un geniu. Și domnul respectiv a zis: „Asta înseamnă că are o cultură perfectă și încă ceva". Și eu am răspuns: nu știu dacă are o cultură

---

[23] Rugăciunea a douăsprezecea, a Sfântului Ioan Gură de Aur, dinaintea Sfintei Împărtășiri.
[24] Vezi nota 11, pag. 99.

perfectă, dar cu siguranţă că, pe lângă cultura câtă o are, are încă ceva. Şi poate că acel „încă ceva" este mai important decât cultura pe care o are.

Părintele Arsenie i-a impresionat pe mulţi, iar *Cărarea Împărăţiei* este, de fapt, o carte în care părintele şi-a pus gândurile, fără să aibă în vedere faptul că va apărea o carte. Părintele n-a tipărit nimic în viaţă; însă şi-a făcut nişte note, a tras nişte concluzii, iar din acestea s-a realizat ceea ce se numeşte *Cărarea Împărăţiei*. De fapt, *Cărarea Împărăţiei* nu este o carte unitară, ci este o carte formată din şapte scrieri diferite. *Cărarea Împărăţiei* e primul capitol, al doilea capitol este *Învăţămintele regilor*, după aceea urmează *Cele şapte surle*, *Războiul nevăzut*, *Iconomii Tainelor*, *Ereditate şi spirit* şi *Taina iubirii*. Acestea sunt scrierile care formează, puse unele lângă altele, ceea ce e prezentat ca fiind *Cărarea Împărăţiei*.

Este o carte deosebit de interesantă, sunt în ea nişte lucruri care e bine să fie cunoscute, prezentate în stilul în care a scris Părintele Arsenie, în stilul lui de predică, în stilul lui de învăţătură. Insistă asupra faptului că păcatele trebuie plătite, are acolo un capitol interesant, la *Ereditate şi spirit*, intitulat *Copii născuţi în lanţuri*... nişte lucruri totuşi importante. Cartea este deosebită, aşa cum părintele a fost deosebit.

– Cum să scăpăm de necredinţă, de îndoială şi de nestatornicia noastră în cele bune?

– Dragă, de necredinţă scapi prin faptele credinţei. Dacă ştii că cei credincioşi merg la biserică, mergi şi tu la biserică; ştii că cei credincioşi postesc, posteşti şi tu; ştii că cei credincioşi se roagă, te rogi şi tu; ştii că cei credincioşi citesc Sfânta Scriptură, citeşti şi tu. Şi în felul acesta, făcând fapte de credinţă, te angajezi în credinţă şi creşti în credinţă. Cu credinţa e cum e cu cultura: dacă te ţii de ea, o ai, iar dacă nu te ţii de ea, o pierzi şi pe cea pe care-o ai.

Cât priveşte îndoiala, aceasta se rezolvă prin înaintarea în credinţă.

Nestatornicia este un lucru care se rezolvă cam greu, dar în orice caz, prin voinţă, prin fapte care îţi cer o angajare şi prin care te angajezi, poţi să ajungi şi la mai multă statornicie.

– Cum trebuie să înţelegem minunea înmulţirii pâinilor?

– Cum a fost! Adică minunea înmulţirii pâinilor e o minune, iar o minune n-o înţelegi, numai ştii c-a fost minune.

Totuşi, eu aş zice c-ar exista o posibilitate să înţelegi ceva din minune, fără să desfiinţezi minunea. Domnul Hristos a înmulţit pâinile, în sensul acesta (am zice aşa, cumva privind raţional): ştiind cum anume se face grâul din pământ şi din grâu pâine, şi ceea ce se întâmplă într-un proces care ţine din toamnă până în vara următoare ca să ai grâul, Domnul Hristos a realizat

toate acestea într-o clipă. Deci n-a mai trebuit să pregătească cineva pământul, apoi să fie semănat grâul, să încolţească, să crească în spic şi-apoi să fie măcinat, ci din pâinea pe care a avut-o Domnul Hristos în mâinile Lui, a făcut în aşa fel ca acea pâine să se înmulţească, să nu rămână numai cât a avut El în mâini, cinci pâini, ci să fie poate o mie de pâini.

– Dacă un păcat este mărturisit într-o duminică din timpul postului, e bine să-l mai mărturisim încă o dată în Săptămâna Mare?

– Nu. Un păcat mărturisit o dată nu trebuie să mai fie mărturisit din nou, dacă a fost dezlegat.

– Cum vedeţi Taina Căsătoriei? Este căsătoria inferioară călugăriei? Sfântul Apostol Pavel vorbeşte despre căsătorie spunând că este bună, dar că este şi mai bine ca omul să rămână precum era el, adică necăsătorit (I Corinteni 7, 8). Cum interpretaţi aceasta?

– O interpretez aşa cum o spune Sfântul Apostol Pavel, adică viaţa călugărească este o viaţă de excepţie, iar viaţa de căsătorie este o viaţă comună. Nu sunt chemaţi toţi la călugărie şi nu sunt chemaţi toţi la căsătorie. Fiecare îşi alege modul de slujire.

Biserica îi binecuvintează pe cei care se căsătoresc, dar nu în sensul că face un pogorământ, ci binecuvintează viaţa pe care şi-au ales-o oamenii. Adică nu zice: „No, ăştia trebuia să se călugărească, dar acum, dacă vor să se căsătorească, n-avem ce face cu ei, hai să le dăm binecuvântare!" Nu aşa! Adică fiecare are viaţa lui şi modul lui de slujire, pe care le aduce lui Dumnezeu.

– Într-un cuplu familial, sunteţi de acord cu metoda calendarului?

– Dragă, sunt nişte chestiuni pe care Biserica noastră nu le-a rezolvat.

Biserica Catolică le-a rezolvat în sensul acesta, al folosirii metodei calendarului.

Însă, dacă totuşi cineva vrea să aibă în consideraţie aceasta... În intimităţile de familie nu se poate băga nimeni... Că foloseşte, că nu foloseşte calendarul, că nu ştiu ce... E o chestiune pe care şi-o rezolvă fiecare cum crede în conştiinţa lui. Important este ca oamenii să se angajeze totuşi şi la naştere de copii. Adică să nu folosească numai metoda calendarului şi-apoi să nu aducă nimic pe lumea asta.

– Vă rugăm să ne vorbiţi despre Părintele Serafim Popescu.

– Părintele Serafim Popescu a fost unul dintre vieţuitorii de la început ai mânăstirii. Mânăstirea de la Sâmbăta s-a început cu trei oameni mari: cu Părintele Arsenie Boca, cu Părintele Mladin – care a ajuns mitropolit al Ardealului, după ce a fost un sfert de veac profesor de Teologie Morală la

Facultatea de Teologie din Sibiu – şi cu Părintele Serafim Popescu, mai puţin băgat în seamă, dar totuşi un om mare, care s-a aşezat la Mânăstirea de la Sâmbăta în 1940 şi a trăit acolo o jumătate de secol – a murit în 1990.

A fost preot şi duhovnic al mânăstirii; un om tare cumsecade, un om vesel, un om în care s-au odihnit oamenii, un om răspânditor de bucurie, un om pogorâtor, un duhovnic cu inimă de părinte, de frate şi de prieten, un om de care s-au bucurat oamenii.

Altceva ce să vă spun despre Părintele Serafim?... Că mi-a plăcut tare mult, că m-am înţeles tare bine cu el, că prietenii mei erau şi prietenii lui, că prietenii lui erau şi prietenii mei, şi asta arăta că şi noi eram tare buni prieteni.

– Ce semnificaţie au cuvintele: „Ale Tale dintru ale Tale, Ţie Ţi-aducem de toate şi pentru toate”?

– „Ale Tale dintru ale Tale, Ţie Ţi-aducem de toate şi pentru toate” sunt cuvinte pe care le spunem la Sfânta Liturghie şi reprezintă oferta pe care I-o facem lui Dumnezeu prin Cinstitele Daruri, care sunt ale lui Dumnezeu din ale lui Dumnezeu. O dată cu ele, noi aducem nu numai Sfintele Daruri, ci aducem toată viaţa noastră şi tot ce I se poate aduce lui Dumnezeu.

– Ce repere aveau îngerii înainte de cădere şi cum explicaţi căderea lor?

– Nu ştiu. Apăi, numai cineva care-a fost pe vremea aceea poate spune...

– Refuzul preoţiei constituie un păcat, în condiţiile în care ea a fost recomandată de mai mulţi duhovnici la care m-am spovedit? Aceasta, având în vedere că există înaintaşi iluştri şi capabili care nu s-au preoţit: Nichifor Crainic, Nicolae Chiţescu...

– Bine, dar noi nu ştim de ce nu s-au preoţit; n-avem de unde să ştim. Nu te poţi lua după alţii, fiecare îşi trăieşte viaţa lui. Dacă vrei să te faci preot şi n-ai piedici, n-ai de ce să nu te faci. Dacă vrei să te faci preot, şi ai piedici, n-ai de ce să te faci, dacă-i vorba. Acestea sunt chestiuni de conştiinţă personală şi chestiuni care se rezolvă în raport cu duhovnicii.

– Părinte, vă rugăm să ne spuneţi ce părere aveţi despre faptul că ambii părinţi nu sunt de acord cu căsătoria copiilor lor, băiat şi fată. Ce îi sfătuiţi pe cei doi tineri?

– Îi sfătuiesc să-şi convingă părinţii, dacă pot. Însă până la urmă „va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa”, zice Sfântul Apostol Pavel (Efeseni 5, 31). Totuşi e bine să fie cu binecuvântarea părinţilor şi să fie şi părinţii odihniţi într-o astfel de împrejurare. Să ştiţi că de multe ori şi părinţii au dreptate, iar mulţi dintre cei care au piedici de felul acesta,

după ce fac şi ei o experienţă a lor şi văd că n-a fost aşa cum au gândit, ci sunt aşa cum trăiesc, îşi dau seama că totuşi părinţii au avut dreptate. Acuma, şi părinţii trebuie să fie puţin mai elastici, să nu fie aşa ţapeni.

– Ce părere aveţi despre păcatul deznădejdii? Când cade omul în acest păcat?

– Păi, este unul dintre cele mai mari păcate, este un păcat, o hulă împotriva Duhului Sfânt. Deznădejdea n-ar trebui să apară în sufletul unui credincios, pentru că un credincios trebuie să aibă nădejde, nădejdea la Dumnezeu: „Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperământul meu este Duhul Sfânt, Treime Sfântă, mărire Ţie" – sunt cuvinte arătătoare de nădejde. Noi nu trebuie să ajungem niciodată la deznădăjduire.

– Cu toate problemele casei şi serviciului, cum poţi aduce mulţumire şi linişte celor din jur şi cum poţi aduce linişte şi mulţumire în tine însuţi?

– Făcând ceea ce faci, spre slava lui Dumnezeu. Nu ţi se cere o cantitate de rugăciune sau ceva, că „numai din asta îţi vine mulţumirea". Când toată viaţa ta o dai lui Hristos Dumnezeu, din asta îţi vine mulţumirea.

Dacă nu ai mulţumire, înseamnă că ceva nu este în rânduială, pentru că mulţumirea nu depinde de ceva, în sensul acesta, că uite, n-ai făcut asta şi de-aia o să fii nemulţumit. Nu! Ci legătura cu Dumnezeu îţi dă mulţumire. Când Îl simţi pe Dumnezeu în suflet, ai mulţumire.

– Reprezintă tutunul un păcat pentru om?

– Tutunul nu, da' numai fumatul. Fumatul e un viciu, nu-i numai un păcat, e-o patimă, iar Dumnezeu nu iubeşte patima. Dacă ai o patimă, nu eşti liber... deci înseamnă că păcatul trebuie părăsit, fumatul trebuie părăsit.

Eu, dacă vine cineva la mine la spovedit şi-mi spune că-i fumător – fiindcă-l întreb eu, dacă nu-mi spune, şi trebuie să-mi spună –, îi zic că ne întâlnim când nu mai e fumător. Deci el e într-un păcat îndătinat, nu-i într-un păcat întâmplător, ci într-o patimă care trebuie scoasă din suflet. Iar dacă nu scoate din suflet patima, n-am ce vorbi cu el.

– Dacă o fată a păcătuit cu un băiat înainte de căsătorie, trebuie să se mărite cu acela, chiar dacă nu-l mai iubeşte, sau are voie să se mărite cu altul?

– Păi numai să se poată! Nu se pune problema, ăstea sunt lucruri pe care nu le poţi rezolva. Păcatele le-ai rezolva, dar celelalte nu ştiu dacă le mai poţi rezolva.

– Ce trebuie să facem atunci când totul devine o rutină, chiar dacă împlinim poruncile? Dacă atunci când ai nevoie de un prieten, el îţi devine mai mult decât un duşman, poţi trăi singur, doar cu gândul la Dumnezeu?

– Nu ştiu dacă poţi trăi, depinde de aşezarea sufletească. Poţi trăi şi poţi să nu trăieşti singur, pentru că omul are nevoie şi de oameni, n-are nevoie numai de Dumnezeu. Sunt puţini aceia care trăiesc numai din legătura cu Dumnezeu. Cei mai mulţi au nevoie de semenii lor, de oameni care să-i susţină, să-i ajute, să creeze o atmosferă.

– Se poate să-ţi schimbi părintele duhovnic? Contează cui te spovedeşti?

– Nu prea contează, în cazul când eşti pus o dată pe treabă bună, dar până când te aşezi, e bine să ai un duhovnic care să te ajute, să te formeze, să îţi dea o direcţie, o orientare. Dacă te duci la mulţi, mulţi te încurcă, nu te descurcă. Însă sunt şi oameni care nu mai au ce spovedi. Când vine câte unul la mine şi zice că s-a spovedit săptămâna trecută, îi zic: cred că nici n-ai ce spune... Însă mai scormoneşte omul câte ceva şi zice: „Ba da, părinte". Ei, în cazurile acestea, poţi să te spovedeşti la orice părinte, dacă n-ai probleme, dacă n-ai asupreli de gând. Şi mai ales dacă-ţi dă voie... La mine, de exemplu, vin la spovedit, la Sâmbăta, mulţi studenţi de la Timişoara şi totdeauna le spun: nu mai veniţi până la mine, că-i calea lungă; staţi acolo, găsiţi-vă acolo un părinte; acum aţi pornit spre bine, găsiţi-vă un preot acolo să vă spovedească.

– Un student la Teologie care a păcătuit trupeşte înainte de a se căsători e bine să se facă preot? sau mai bine să rămână profesor de teologie?

– Păi, el să ţină seama de canoane şi ştie ce are de făcut, nu trebuie să mă mai întrebe pe mine despre asta.

– Este ceva rău dacă avem impresia că ne rugăm mai bine cu cuvintele proprii decât cu rugăciuni din cărţi, din Ceaslov?

– Dragă, nu este rău, dar nu reuşeşti să ajungi la nivelul rugăciunilor din Ceaslov. Însă în orice caz, să ştii că Dumnezeu n-o să zică vreodată: „Fii atent că nu te-ai rugat din Ceaslov! Sau: Trebuia să te rogi din Acatistier! Sau: Bagă de seamă că n-ai ţinut cont de cartea de rugăciuni! Sau: Cartea aia de slujbă n-ai văzut-o niciodată". N-o să fie aşa! Importante sunt angajarea ca atare în faţa lui Dumnezeu şi faptul de a te simţi în legătură cu Dumnezeu. Dacă tu simţi nevoia să-I spui lui Dumnezeu ceva ce nu-i scris

în carte sau dacă nu te poți identifica cu ce-i scris în carte, te rogi cu propriile tale cuvinte. Însă lucrul acesta nu-l poți face foarte bine și nu-l poți face cu folos într-o societate, într-un grup de credincioși care se roagă împreună cu tine.

– Ce se înțelege prin: „Adânc pe adânc cheamă, în glasul căderilor apelor Tale”, din Psaltire (Ps. 41, 9)?

– Dragă, cred că-i vorba de asociațiile de idei... adică gândurile adânci cheamă alte gânduri adânci; gândurile profunde – alte gânduri profunde.

– Ce poți face atunci când simți că nu mai poți crede în nimic?

– Păi, nu știu ce mai poți face... Poți să te chinui, că altceva n-ai ce face!

– După ce facem voia lui Dumnezeu, ne putem aștepta să vină asupra noastră și o anumită bunăstare materială, potrivit spuselor Mântuitorului: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu, și toate celelalte se vor adăuga vouă” (Matei 6, 33)?

– Da, poți să aștepți, dar trebuie să și contribui cu ceva ca să vină bunăstarea materială; că nu vine Domnul Hristos să zică: „Uite, pentru că Mi-ai slujit, acuma trimit un sponsor să-ți dea vreo sută de milioane”.

– Se spune că în anul 2000 este sfârșitul lumii. Ce puteți să ne spuneți?

– Știți ce vă pot spune? Că anul 2000 a trecut, și n-a fost niciun sfârșit. Acuma, să vedem ce va fi peste doi ani.

Cum adică a trecut anul 2000?

Abia în secolul al VI-lea s-a fixat era creștină, stabilindu-se începutul ei la anul Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos; și, pentru că s-a fixat în secolul al VI-lea, cei care au calculat au ajuns la concluzia (nu știu cum) că anul 1 – anul Nașterii Domnului Hristos – a fost la anul 753 de la întemeierea Romei. La romani, anii erau socotiți (numărați) de la întemeierea Romei, iar potrivit acestei numărători, anul 753 a fost luat drept anul 1, anul de pornire pentru numărătoarea creștină.

Dar apoi s-a ajuns la concluzia că la anul 753 Irod nu mai trăia și deci că era noastră este calculată greșit cam cu patru ani. Deci nu anul 753 trebuia să fie anul 1, ci anul 749. Dacă așa stau lucrurile, atunci înseamnă că anul 2000 a fost în anul 1996. Deci am trecut cu doi ani de anul 2000, iar anul socotit de noi ca fiind al 2000-lea nu va fi anul 2000, ci va fi anul 2004.

Așa că nu știu ce-am mai putea aștepta la anul 2000...

– Poate gândi un bărbat cu copii să intre în mânăstire în viitor, dacă şi soţia lui doreşte la fel?

– Dragă, eu nu i-aş sfătui... Eu i-aş sfătui să meargă pe calea pe care le-a dat-o Dumnezeu de la început; cum a zis Sfântul Apostol Pavel: „Eşti legat de femeie? Nu căuta dezlegare. Eşti dezlegat de femeie? Nu căuta femeie" (I Corinteni 7, 27). Fiecare să rămână, zice Sfântul Apostol Pavel, în starea în care a fost găsit de credinţa în Dumnezeu.

– Vă rugăm să ne prezentaţi cartea *Gânduri bune pentru gânduri bune.*

– Deci să vorbesc eu despre cartea mea?! Da, vorbesc! E vorba despre o carte care s-a realizat pe baza unor cuvântări. La Schitul Poşaga, din Eparhia Alba-Iulia, s-au organizat câteva tabere studenţeşti, în ani consecutivi, din 1995 începând. Pe baza cuvântărilor pe care le-am ţinut eu la Schitul Poşaga în anii 1995 şi 1996, s-a realizat cartea *Gânduri bune pentru gânduri bune*. Cum anume? S-au înregistrat de fiecare dată cuvântările pe casete şi apoi nişte studenţi (doi în special, pe care eu i-am pomenit în nota asupra cărţii) au copiat casetele; apoi am stilizat, am corectat cuvântările, iar Înaltpreasfinţitul Mitropolit Nicolae de la Timişoara a fost dispus să finanţeze lucrarea, ca să fie tipărită la Timişoara, în Editura Arhiepiscopiei Timişoarei; am prezentat materialul şi cartea a fost realizată[25]. În februarie s-a terminat de tipărit, iar în 26 februarie am fost la lansare.

Ce cuprinde? Am spus, cuprinde cuvântări ţinute la două tabere, la cea din 1995, când am vorbit în cinci zile – dimineaţa despre Sfânta Liturghie, iar seara am avut trei cuvântări despre Maica Domnului şi două cuvântări în legătură cu porunca iubirii şi cu porunca cinstirii.

Iar în anul următor, dimineaţa au fost cuvântări despre credinţă, iar seara despre tainele credinţei: taina Întrupării Fiului lui Dumnezeu, taina Jertfei, taina Învierii, taina Înălţării, şi la urmă despre Taina Sfintei Euharistii. Acesta este conţinutul.

Mai este şi un cuvânt de încheiere, intitulat *Să-I mulţumim Domnului.*

Cartea este prefaţată de Înaltpreasfinţitul Mitropolit Nicolae al Banatului, iar după aceea urmează un cuvânt scris despre mine (care e scris aşa cum îmi place mie: frumos, fără exagerări, lin, liniştit), scris de un călugăr de la noi de la mânăstire, Părintele Ieromonah Serafim Pătrunjel, care acum este la studii în Elveţia[26]. El a scris o lucrare de seminar, la Drept

---

[25] *Gânduri bune pentru gânduri bune*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1997.
[26] În prezent, Preasfinţitul Sofian Braşoveanul, Episcop-vicar la Mitropolia Ortodoxă Română a Germaniei, Europei Centrale şi de Nord.

bisericesc, cu titlul: „Părintele Teofil, duhovnicul”. E un cuvânt foarte bine scris, cred că nici eu nu l-aş fi scris aşa de bine. E aşa, cu chibzuială... şi am socotit că-i bine să fie prezentat în carte şi să fie, cumva, orientativ pentru cei care citesc cartea.

După aceea, urmează un cuvânt scris de un student de la Filosofie. E un cuvânt scris aşa, în termeni mai deosebiţi... Ziceau unii că trebuie să ai şi dicţionar când îl citeşti... totuşi e frumos cuvântul. Am vrut şi eu şi a vrut şi el să fie în carte.

Iar la urmă este o notă din partea mea, referitoare la carte. Asta-i toată! Eu cred că e spre folos... Am ţinut cuvântările pentru studenţi, deci i-am avut în vedere în special pe tineri. Sper ca cei care vor citi cartea să n-o citească numai o dată; poate-or citi-o de mai multe ori. Eu zic că-i faină, că dacă nu era faină, n-o lăsam din mâini. Vă doresc folos şi din această carte.

Au mai apărut şi altele: una la Cluj, intitulată *Lumini de gând*[27], care cuprinde cuvântări pe care le-am ţinut eu, la mânăstire în special, în perioada Paşti-Rusalii-Duminica Tuturor Sfinţilor (perioada Penticostarului) şi câteva în Săptămâna Patimilor, şi care au fost tipărite tot prin purtarea de grijă a unor doritori de a răspândi gânduri bune; dar nu e intitulată *Gânduri bune*, ci *Lumini de gând.*

Cartea intitulată *Gânduri bune pentru gânduri bune* ar fi justificată ca titlu în sensul că sunt gânduri bune din carte, pentru gânduri bune din mintea celor care citesc cartea. Să se înmulţească gândurile bune...

Celeilalte cărţi i-am zis *Lumini de gând*, adică un fel de repere de lumină, pentru a înţelege nişte lucruri pe care, dacă nu ai aceste lumini, nu le poţi înţelege.

Acum este pregătită pentru tipar – şi am înţeles că deja a fost dată la tipar – o carte care va apărea, sper eu, sub titlul *Prescuri pentru cuminecături*[28]. E vorba despre conferinţe pe care le-am ţinut eu la Timişoara – vreo treizeci de conferinţe am ţinut, iar cincisprezece sunt gata pentru tipar şi sperăm să scoatem un volum, iar după aceea un alt volum, alte „prescuri pentru cuminecături”, ca să fie toate cele ţinute la Timişoara.

Poate că s-ar putea realiza şi cu conferinţele ţinute aici, la Craiova, o cărţulie, că şi aici am ţinut vreo câteva...

Vă doresc succes în citirea cărţii şi folos din cele câte sunt cuprinse în ea. Dumnezeu să ne ajute!

---

[27] *Lumini de gând*, Editura Antim, Cluj, 1997; ediţia a II-a: Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2003.

[28] *Prescuri pentru cuminecături*, Editura Arhiepiscopiei Timişoarei, Timişoara, 1998.

DESPRE MÂNTUIRE

9 noiembrie 1998

– În momentul în care simţim că ne pierdem răbdarea, la ce să ne gândim rapid în acel moment pentru a nu cădea, pentru a reuşi să ne păstrăm echilibrul interior?

– Dragă, Sfântul Isaac Sirul are un cuvânt: caută doctor înainte de boală şi roagă-te înainte de ispită. Lucrurile trebuie prevenite, nu se poate să realizezi o împotrivire în clipa respectivă, dacă nu eşti pregătit pentru ea. Cineva care are smerenie are şi răbdare, iar cine n-are răbdare înseamnă că are mândrie. Smerenia odihneşte, însă mândria doare.

Când ai împotriviri de felul acesta în mod spontan, înseamnă că adevărata aşezare sufletească a ta este cea pe care o manifeşti spontan.

Sfântul Marcu Ascetul spune: „În inima iubitoare de osteneală, gândul cel rău nu rămâne, cum nu rămâne focul în apă".

Deci adevărata noastră stare sufletească este cea care iese la iveală în împrejurările respective. Iar dacă suntem răi, înseamnă că încă putem fi şi răi, nu numai buni. Deci, dacă vrem să devenim buni, trebuie să fim preocupaţi de bunătate mereu şi să ne reproşăm totdeauna când facem un lucru nepotrivit sau când am spus un cuvânt pe care nu l-am mai spune şi altă dată.

La mine la spovedanie vin oameni – femei în special, că ele sunt aşa, pornite tare – şi zic: „Părinte, i-am blestemat pe copii! – Cum ai zis? – Vai de mine, că parcă n-aş mai zice!" N-ar mai zice nici măcar ca să-mi spună mie cum a zis. Ce înseamnă asta? Înseamnă că, de fapt, omul nu-i de acord cu el însuşi, nu-i de acord cu ce a manifestat, cu ceea ce a ieşit din sufletul lui. Dar Domnul Hristos spune clar: „Din prisosul inimii grăieşte gura" (Matei 12, 34).

Ce putem să facem? Să ne preocupăm de îmbunătăţirea sufletului, ca să ajungem să nu mai putem spune lucruri rele. De exemplu, vine la mine câte cineva şi-i zic: „Înjuri? – Da, părinte, mă mai scapă gura, mai înjur... – De ce-njuri? – Păi, c-aşa-mi vine! – Da' mie de ce nu-mi vine?" Şi omul zice: „Părinte, păi dumneavoastră sunteţi altfel de om!" Păi, dacă-s altfel de om, fii şi tu ca mine şi să nu-ţi mai vină nici ţie să-njuri!

– Am trăit cu bărbatul meu o viaţă întreagă fără Cununie în faţa lui Dumnezeu, însă o am pe cea civilă şi am dat naştere la patru copii. Până acum unsprezece ani, în negura în care am stat cu toţii, nici nu

mi-am dat seama de acest păcat fundamental, de a nu fi cununată bisericeşte. Cu voia lui Dumnezeu, am ajuns la Mânăstirea Lainici şi acolo mi s-au deschis ochii sufletului şi ai minţii şi mi s-a spus că nu mă pot împărtăşi până la moarte, dacă trăiesc aşa, şi că, dacă nu mă cunun, trebuie să mă despart. Şi, cum bărbatul meu nici nu a vrut să audă de această Taină Sfântă, am preferat despărţirea. Suntem în continuare în aceeaşi casă, fără să fim soţ şi soţie de unsprezece ani; mai mult decât atât, în viaţa mea nu l-am avut decât pe el bărbat. Dacă el nu a vrut şi nici nu vrea să ne cununăm, Duhul Sfânt să vă spună ce-i de făcut.

– Dragă, Sfântul Apostol Pavel, în Epistola I către Corinteni, în capitolul al 7-lea, are nişte dispoziţii în legătură cu un bărbat creştin care are o soţie păgână sau invers, o soţie creştină care are un soţ păgân. Şi el pune problema aşa: dacă partea păgână vrea să rămână cu partea creştină, atunci partea creştină să nu se despartă de cel păgân; dacă vrea să se despartă, să se despartă. Prin urmare, Sfântul Apostol Pavel are în vedere nişte situaţii de felul acesta. Uite, se-ajunge! La început, când te căsătoreşti, nu te gândeşti la Dumnezeu, nu te gândeşti la Cununie, nu te gândeşti la ce trebuie să te gândeşti, iar după aceea ajungi să nu mai poţi face ceea ce ar trebui să faci. Şi atunci soluţiile vin aşa, de la unii într-un fel, de la alţii într-alt fel...

Sigur, şi eu le spun oamenilor: „Ori te cununi, ori te desparţi, din două una!"; însă lucrurile acestea sunt simplu de zis, dar greu de realizat. Şi-n cazul acesta, ce facem? Ne gândim la Sfântul Apostol Pavel, care zice că, dacă partea păgână vrea să rămână păgână, poţi să trăieşti cu el în continuare, dacă-i vorba, pentru că tu ai fost câştigat pentru Hristos, dar el nu poate fi câştigat pentru Hristos; şi-n cazul acesta există, să spunem aşa, circumstanţe atenuante. Noi nu putem să spunem că da, e bine să se întâmple aşa, însă altfel nu se poate şi atunci duhovnicul trebuie să găsească modalitatea de a soluţiona chestiunile de la caz la caz.

– Cum explicaţi faptul că reîncarnarea a fost acceptată de preoţi până în secolul al VI-lea al erei noastre?

– Foarte simplu, oamenii au avut amestecări de gânduri creştine cu gânduri necreştine şi, pentru că circula şi pe atunci ideea aceasta, au fost unii care au acceptat-o. Însă Biserica în ansamblul ei n-a acceptat-o niciodată, iar la Sinodul al V-lea ecumenic, în sfârşit a spus vorbă hotărâtă în privinţa aceasta.

Eu am spus adineaori de ce nu este acceptată de Biserică: pentru că diminuează lucrarea lui Dumnezeu, diminuează lucrarea Mântuitorului.

Şi-apoi, mai e ceva: noi nu simţim nimic. Dacă eu am mai trăit o viaţă, ar trebui să simt ceva în mine, nu numai cum zic unii: „Uite, ai vocaţii

religioase, înseamnă că ai fost un preot undeva, într-o viață anterioară". Mai întâi de toate, nu știu dacă există o viață anterioară, și-atunci cum să știu că am fost preot? Ar trebui să simți ceva, să știi ceva...

Şi mai e ceva. Gândiți-vă că oamenii doar nu fac numai bine în lumea aceasta. Dac-ar veni ca să facă bine, şi fac şi rău, înseamnă că nu-i mare câştig cu viața asta amestecată.

Dar noi pornim din start de la gândul că o singură viață ne-a dat Dumnezeu şi pe aceea trebuie s-o folosim pentru înaintarea noastră în bine, cât o putem folosi. Şi-apoi, când trecem la cele veşnice, sufletul rămâne lucrător şi lucrează ceea ce s-a obişnuit să lucreze în lumea aceasta; deci un om credincios îşi continuă viața în slujirea lui Dumnezeu, dacă I-a slujit lui Dumnezeu în lumea aceasta. De aceea ne rugăm noi pentru cei care au trecut la viața veşnică, să fie „în loc luminat, în loc de verdeață, în loc de odihnă, de unde a fugit toată durerea, întristarea şi suspinarea"; în înțelesul acesta, ca să-I slujească lui Dumnezeu.

Gândiți-vă că Sfântul Apostol Pavel putea să dea nişte sugestii în legătură cu vieți succesive... El a spus doar atât, că preferă să treacă la cele veşnice, să moară, ca să fie mai aproape de Domnul (cf. II Corinteni 5, 8).

Domnul Hristos însuşi putea să spună... or în pilda cu bogatul nemilostiv şi săracul Lazăr nu spune: „Las' că mai vine el o dată pe pământ şi se face mai bun şi o să ajungă la mai bine". Pentru că, până la urmă, de mila lui Dumnezeu depinde în cea mai mare parte situația fiecăruia dintre noi în veşnicie. Se spune – în Sâmbăta lăsatului sec de carne – că acolo unde faptele omului sunt mai puține, pune Dumnezeu darul Său şi ridică balanța acolo unde trebuie să ajungă ca să poată fi omul la bine. Dumnezeu e totuşi bun şi milostiv, e iubitor de oameni, iar toate acestea sunt lucruri care ne dau nădejde pentru binele nostru veşnic.

– Cum să înțelegem că trebuie să ne punem sufletul pentru cei pe care îi iubim (cf. Ioan 15, 13)?

– Dragă, numai dacă iubeşti îți dai seama cum să-ți pui sufletul pentru cei pe care-i iubeşti. Fiecare om care iubeşte simte şi o angajare spre binele celui pe care îl iubeşte, pentru că dacă nu iubeşti, nu te angajezi, iar dacă iubeşti, te-nvață iubirea cum să te angajezi. Cauți să-l faci fericit, cauți să-l faci să se simtă bine lângă tine, îl sprijini, îi dai ajutor când e nevoie... Eşti totdeauna disponibil cu iubirea pentru binele lui. Aşa cum părinții îşi iubesc copiii şi-i ajută, aşa cum prietenii se ajută reciproc, în felul acesta... Înseamnă să-ți dai ceva din sufletul tău, să-ți pui sufletul tău pentru binele altuia.

– Dumnezeu le-a zis oamenilor „Creşteţi şi vă înmulţiţi" înainte de a cădea aceştia în păcat, dar oamenii s-au înmulţit după căderea în păcat. Cum era posibilă înmulţirea oamenilor înainte de a cădea în păcat?

– Dragă, noi nu ştim... Noi ştim că asta a fost o binecuvântare a lui Dumnezeu; „Creşteţi şi vă înmulţiţi şi stăpâniţi pământul" (Facerea 1, 28) a fost o binecuvântare a lui Dumnezeu. Că a intervenit după aceea păcatul, a intervenit, dar creşterea şi înmulţirea nu este o consecinţă a păcatului, ci este o consecinţă a binecuvântării lui Dumnezeu. Păcatul a intervenit scăzând, poate, elanul de creştere şi de înmulţire, aducând ceva negativ; dar Dumnezeu l-a creat şi l-a binecuvântat pe om în aşa fel încât să se poată angaja la această creştere şi înmulţire şi stăpânire a pământului. Deci să nu-şi închipuie cineva că intervenţia omului în creşterea şi înmulţirea şi stăpânirea pământului este o consecinţă a păcatului, căci nu e o consecinţă a păcatului.

– Există posibilitatea reală de mântuire şi pentru păgâni? Şi, dacă da, atunci cum se poate interpreta spusa: „De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va intra în împărăţia lui Dumnezeu" (Ioan 3, 5)?

– Dragă, Biserica nu se ocupă de lucruri care nu-i privesc pe membrii ei. Deci Biserica nu are nici măcar o învăţătură că s-ar mântui şi cei care nu au apartenenţa la Biserica respectivă. De exemplu, Biserica Ortodoxă spune că se mântuiesc membrii ei. Dar, dac-ar întreba cineva: „Bine, dar catolicii se mântuiesc?", atunci Biserica nu vine să zică: „Da, se mântuiesc", ci nu dă un răspuns la această întrebare, nici pozitiv, nici negativ. În general, strădania de a rămâne în Ortodoxie, strădania de a-i asimila în Ortodoxie pe cei care sunt de altă credinţă arată că Biserica este exclusivistă. Nici nu se putea menţine adevărul de-a lungul veacurilor, dacă ar fi fost totdeauna nişte tendinţe din acestea conciliante: „Lasă, că s-or mântui şi ceilalţi..." sau: „Şi ceilalţi au dar de la Dumnezeu" şi aşa mai departe. Biserica totdeauna a zis că se mântuiesc membrii ei.

Acuma, cu păgânii lucrurile stau aşa: Sfântul Apostol Pavel spune că „păgânii, din fire fac cele ale Legii; aceia Lege neavând, ei înşişi îşi sunt Lege" (Romani 2, 14). Noi credem că mântuirea se realizează prin Hristos, însă, aşa cum au existat nişte roade anticipate ale Jertfei Mântuitorului înainte de venirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos – cum au fost proorocii, care au fost totuşi nişte oameni câştigaţi pentru Dumnezeu, nişte oameni ai lui Dumnezeu –, tot aşa poate să fie şi o lărgire a roadelor Jertfei Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi pentru cei care nu sunt creştini sau şi pentru cei ce sunt creştini de alte manifestări de credinţă. Însă Biserica nu spune lucrul acesta. Personal, fiecare dintre noi poate crede ce gândeşte el în

privinţa aceasta, având în vedere principiul Fericitului Augustin: „În cele necesare unitate, în cele îndoielnice libertate şi în toate iubire".

Ce va fi, Dumnezeu ştie, dar eu personal cred că se vor mântui mult mai mulţi oameni decât credem noi că se mântuiesc. De altfel, să ne gândim la sutaşul din Capernaum, care a avut credinţă de S-a minunat şi Domnul Hristos de el; a avut credinţă, nădejde, iubire şi smerenie. Nu se poate spune că a aparţinut unei credinţe anume – ortodoxă, catolică sau altfel de credinţă. Şi totuşi, a zis Domnul Hristos că mulţi de la răsărit şi de la apus vor veni şi vor sta în împărăţia lui Dumnezeu cu Avraam, cu Isaac şi cu Iacov. Deci Domnul Hristos are în vedere de multe ori alte criterii decât cele pe care le avem noi. Sau la Judecata de Apoi... se spune că le va zice celor de-a dreapta: „Veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, de moşteniţi împărăţia cerurilor, care a fost gătită vouă". Şi nu spune: „Că ortodocşi aţi fost şi M-am bucurat de voi..." sau: „Că aţi fost catolici". Nu, nu se spune aşa, ci se spune: „Căci flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc, însetat am fost..." şi până la urmă, zice Domnul Hristos că în împărăţia lui Dumnezeu vor intra aceia care se angajează pentru binele altuia (cf. Matei 25, 32-46).

Acuma, e foarte bine, sigur, să ţii de credinţa ta... La noi mai vin unii – mai ales cei de nuanţă neoprotestantă – şi-mi zic: „Părinte, dar dumneavoastră care credeţi că-i credinţa cea adevărată?" Şi le răspund: credinţa în care sunt eu, că dacă aş crede că alta-i adevărată, aş fi la credinţa aceea despre care aş crede eu că-i adevărată. Aşa încât chestiunile acestea sunt greu de elucidat şi fiecare rămâne la ceea ce poate gândi în chestiunea aceasta. Eu, de exemplu, nu-mi pot închipui că o Germanie întreagă, să zicem, o să fie condamnată pentru că nu-i ortodoxă. O să găsească Dumnezeu modalitatea să-i mântuiască şi să-i primească pe cei care sunt de alte credinţe, după credinţa pe care au avut-o ei, pentru că n-au putut avea o altă credinţă. Cum va fi, Dumnezeu ştie!

– Este adevărat că în vechile Evanghelii sabatul era considerat ultima zi a săptămânii ca zi a Domnului, iar noi astăzi sărbătorim duminica drept zi a Domnului după obiceiul romanilor?

– Dragă, sabatul, respectiv sâmbăta, a fost totdeauna considerată a şaptea zi din săptămână, numai că Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Evrei, vorbeşte şi de o schimbare a Testamentului, de o schimbare a Legii, de o schimbare chiar a sabatului (cf. Evrei 4, 9). Deci creştinismul nu sărbătoreşte ziua pe care o sărbătoreau romanii, ci ziua în care a Înviat Domnul Hristos. Învierea Domnului Hristos este mai importantă pentru noi decât ceea ce s-a sărbătorit în Vechiul Testament şi se sărbătoreşte de către

evrei. Noi sărbătorim o zi pe care ne-a dat-o Biserica şi ne orientăm după Biserica noastră şi nu ne facem niciun fel de probleme; pentru că totuşi sărbătorim ziua care este cea mai importantă pentru creştinism.

– Ce se întâmplă cu omul, dacă nu reuşeşte să obţină mântuirea?

– Dacă nu reuşeşte să obţină mântuirea, atunci este condamnat şi se duce acolo unde n-am vrea să ajungem. Dar până la a doua venire a Mântuitorului nostru Iisus Hristos se poate interveni pentru cei trecuţi la cele veşnice, prin rugăciunile Bisericii.

– Unde apare Taina Miruirii în Noul Testament?

– Apare în Faptele Sfinţilor Apostoli, în capitolul al 8-lea, unde se spune că Sfinţii Apostoli i-au trimis pe Petru şi pe Ioan în Samaria, la cei care au crezut în Hristos, să-şi pună mâinile peste ei, ca să primească Duh Sfânt. Este o menţiune din care înţelegem că după Botez a urmat şi altă Taină.

Sau tot în Faptele Apostolilor, în capitolul al 19-lea, unde de asemenea se spune că doisprezece inşi din Efes au fost întrebaţi de Sfântul Apostol Pavel dacă au primit Duhul Sfânt când au crezut. Şi ei au spus: „Nici măcar n-am auzit că este Duh Sfânt". Iar Sfântul Apostol Pavel, prin punerea mâinilor, le-a transmis Duhul Sfânt.

La început, Taina Sfântului Mir se dădea prin punerea mâinilor Apostolilor, or înmulţindu-se credincioşii, n-au mai ajuns Apostolii să ia legătura cu fiecare dintre credincioşi şi atunci Biserica a instituit Taina Sfântului Mir. Pentru că undeva în Epistola Sfântului Ioan Evanghelistul se spune: „Voi ungere aveţi şi ştiţi toate" (I Ioan 2, 20), s-a găsit modalitatea aceasta, să se sfinţească mir şi prin ungere să se înlocuiască punerea mâinilor Apostolilor. Şi aceasta este practica Bisericii şi noi ne ţinem de ea.

– S-a zis: „Iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi". Până unde merge iubirea şi de unde începe păcatul în iubirea dintre o femeie şi un bărbat?

– „Iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi" înseamnă să urmăreşti binele omului de lângă tine, oricare ar fi, aşa cum îţi urmăreşti binele tău. Să fii disponibil pentru binele lui. Dacă ai iubire, iubirea te-nvaţă ce ai de făcut... astea nu-s nişte lucruri care se realizează teoretic, ci se realizează practic, prin ceea ce poate omul să realizeze, prin capacitatea omului; nu poţi să faci mai multe decât ceea ce poţi realiza de fapt, şi pentru tine, şi pentru alţii. De aceea Domnul Hristos a dat măsura aceasta: „Iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi" (Matei 19, 19).

– Aţi spus că rugăciunea joacă un rol important în mântuire. Cum trebuie făcută rugăciunea, pentru ca să ajungă la Dumnezeu? Şi cum putem scăpa de gândurile rele? Pot fi ele oprite?

– Rugăciunea este totdeauna la măsura omului, la măsura rugătorului; deci eu mă angajez la rugăciune cu capacitatea mea. Sfântul Ioan Sinaitul, cel ce a scris *Scara*, spune că rugăciunea, după calitatea ei, poate fi de mai multe feluri, şi anume: rugăciune întinată – gândiţi-vă, rugăciune întinată, spurcată! –, rugăciune furată, rugăciune pierdută şi rugăciune curată. Înseamnă că este şi o rugăciune întinată, adică rugăciunea omului întinat. Omul întinat are la rugăciune şi gânduri întinate. Eu am zis către cineva că trebuie să meargă la biserică, iar el mi-a răspuns: „Părinte, dumneavoastră ziceţi să merg la biserică, dar nici nu ştiţi ce gânduri duc eu în biserică... Poate că ar fi bine să nu mă duc". Şi i-am zis: nu-i nimic, du-le acolo, că numai acolo le poţi rezolva, dacă-i vorba. Deci rugăciunea este la măsura omului, rugăciunea este oglinda sufletului.

Pe mine mă întreabă oamenii: „Cum să mă rog?" Şi totdeauna le răspund: roagă-te cum poţi, fiindcă degeaba-ţi spun eu să te rogi ca sfinţii, că nu eşti sfânt şi nu te poţi ruga ca sfinţii. Cum să mă rog, ca să-mi primească Dumnezeu rugăciunea? Dumnezeu primeşte ceea ce-i oferă omul... Dumnezeu ştie neputinţa omului. Şi-atunci, fiecare se roagă cum poate.

Numai că trebuie să facem deosebire între repetarea de formule de rugăciune şi între a ne ruga propriu-zis. A ne ruga înseamnă a ne revărsa sufletul în rugăciune. Cine se roagă, acela vorbeşte cu Dumnezeu, nu spune cuvinte învăţate. Cei mai mulţi credincioşi – din câţi cunosc eu şi de câţi îmi dau seama – de fapt nu se roagă, ci spun rugăciuni. Una este să spui rugăciuni – c-ai învăţat o rugăciune şi o spui –, şi alta este să te rogi cu adevărat.

De exemplu, vine la mine la spovedit un om de optzeci de ani, să zicem. Şi îl întreb: „Spui rugăciuni? – Da, părinte! – Când te rogi, dimineaţa? – Seara...". Cam toată lumea se roagă seara, dimineaţa nu prea se roagă oamenii... unii nici seara. Când îi întreb de ce, îmi zic: „Părinte, dimineaţa-s grăbit, şi seara-s ostenit". Păi, atunci înseamnă că nu se mai roagă deloc! Dar, mai mergând, mai şchiopătând... Şi îl întreb: ce rugăciuni ştii să spui? – era om de optzeci de ani. Şi zice: „*Tatăl nostru* şi *Îngerelul*". Zic: tot aşa spui: „Eu sunt mic, tu fă-mă mare,/ Eu sunt slab, tu fă-mă tare"? Zice: „Da, părinte, că pe acelea le-am învăţat". „N-ai mai adăugat nimic, o viaţă întreagă?!" N-a mai adăugat omul... pe-acelea le-a învăţat când a fost mic, pe-acelea le zice şi când e mare: „Eu sunt mic, tu fă-mă mare,/ Eu sunt slab, tu fă-mă tare". Nu merge, asta nu-i rugăciune, ci e o formulă de rugăciune pe care omul o spune fiindcă s-a pomenit aşa. Nu merge... Vedeţi,

e cam multă neseriozitate în angajarea aceasta a rugăciunii. Fără îndoială că fiecare dintre noi am avut şi perioade de felul acesta.

Mi-aduc aminte, de când eram copil, că ne-a învăţat mama şi buna să zicem rugăciunile; şi ziceam rugăciunile şi eram obligaţi să le zicem. Seara, câteodată ni se părea că suntem obosiţi şi ne puneam în pat; şi zicea mama: „Mă copii, sculaţi-vă la rugăciune, nu vă puneţi ca caii!" Şi ne sculam şi ziceam... Ăsta era mai mult un fel de a spune rugăciuni. Mulţi rămân la stadiul acesta, toată viaţa spun rugăciuni, dar nu se roagă. Or noi trebuie să valorificăm cuvintele de rugăciune şi să le facem rugăciune, să le facem rugăciunea noastră, să cerem de la Dumnezeu prin rugăciune, nu să zicem, numai, simplu: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul" şi atâta tot, ci să simţim dorinţa aceasta de a primi mila lui Dumnezeu, de a ne ierta Dumnezeu de păcate.

Că îţi vin gânduri străine de rugăciune, îţi vin, pentru că aşa e făcută mintea, e lăsată de Dumnezeu să gândească nu la un singur lucru. Păi, dacă te-ai gândi la un singur lucru, te-ar călca tramvaiul, că n-ai vedea ce e în jurul tău; sau un conducător auto... cum ar putea conduce o maşină, dacă n-ar lua seamă la tot ce se întâmplă în jur? Acesta e un dar de la Dumnezeu, aşa e făcută de Dumnezeu mintea. Deci nu trebuie să ne speriem că ne vin gânduri străine în rugăciune şi că n-am ajuns la măsura aceea ca să nu ne mai vină niciun fel de gând, ci să avem în vedere gândurile şi să vedem cam ce fel de gânduri ne vin în rugăciune, că atunci ne dăm seama şi ce aşezare sufletească avem noi. Poate ne vin gânduri frumoase şi atunci merită să fie considerate şi să fie valorificate. De pildă, mie dacă-mi vine în minte, în timpul rugăciunii, câte o poezie frumoasă, care-mi place mie, o spun şi zic după aceea: „Aşa-i, Doamne, că-i faină?"

– Care este rolul Maicii Domnului în iconomia mântuirii?

– Maica Domnului a fost aleasă de Dumnezeu ca să fie mamă a Fiului lui Dumnezeu întrupat, mama Mântuitorului. Deci Maica Domnului are importanţă prin existenţa ei şi apoi prin mijlocirile ei, cum a mijlocit la Cana Galileii, când a zis: „Nu mai au vin" (Ioan 2, 3). Aşa mijloceşte pentru binele nostru, pentru că Maica Domnului este şi mama noastră, nu-i numai mama Mântuitorului, ci e mama tuturor creştinilor. Şi noi credem în mijlocirile Maicii Domnului şi cerem ajutorul de mijlocire al Maicii Domnului. Zicem: „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi" sau alte rugăciuni în care cerem şi ajutorul Maicii Domnului.

– Dacă în această viaţă numai Îl simţim, dar nu-L vedem pe Dumnezeu, după moartea noastră Îl vom vedea?

– Îl vom vedea în măsura în care poate omul să-L vadă, pentru că Dumnezeu, fiind nemărginit, nu poate fi cuprins de omul mărginit. „Pe Dumnezeu a-L vedea nu este cu putinţă oamenilor" – se spune într-o alcătuire de la slujbele noastre[29]. În Sfânta Evanghelie de la Ioan, se spune: „Pe Dumnezeu niciodată nu L-a văzut nimeni" (Ioan 1, 18), pentru că Dumnezeu este avut în vedere ca fiinţă nemărginită. Cum poţi să cuprinzi nemărginitul în mărginit? Dar o evidenţă a prezenţei lui Dumnezeu şi o vedere – cât poate omul să vadă, prin descoperirea lui Dumnezeu – sigur că vom avea. Sfântul Apostol Pavel zice: „Acum cunosc în parte, atunci voi cunoaşte pe deplin" (I Corinteni 13, 12). Va fi o cunoştinţă mult mai mare dincolo de lumea aceasta decât e cunoştinţa din lumea aceasta.

– Aş vrea să fiu mântuit, dar dacă Dumnezeu nu-mi oferă certitudinea existenţei Sale, nu pot. Oare voi fi condamnat? Am o relaţie relativ bună cu semenii mei, dar nu din perspectivă religioasă.

– Eu cred că asta cam este situaţia cu păgânii. Cineva care nu acţionează prin Dumnezeu este departe de Dumnezeu, şi-atunci... Sigur că Dumnezeu va găsi modalitatea de a-l ajuta pe om din starea în care se găseşte el, însă esenţialul când e vorba de mântuire este să ai o relaţie reală cu Dumnezeu, să ştii că Dumnezeu e Tatăl tău, să-L priveşti ca Părinte al tău, să te raportezi la El, să-I ceri ajutorul, să te bucuri de ceea ce oferă Dumnezeu. Pentru că altfel, eşti ca păgânii; eu le şi zic celor care vin la mine la spovedit şi nu au o relaţie cu Dumnezeu: „Eşti ca păgânii! Ştii tu cum sunt păgânii?" Şi câte unul zice: „Da, părinte! – Cum sunt? – Ca mine..."

– Prin spovedanie se iartă păcatele. Atunci de ce se mai dă, uneori, canon?

– Canonul se dă nu pentru ispăşirea păcatelor, ci pentru prevenirea păcatelor şi pentru o verificare a omului în faţa canonului. Dacă ţi se dă un canon şi trebuie să-l împlineşti, atunci vezi şi tu în ce stare te găseşti faţă de ceea ce ţi se cere.

Sunt unii oameni care nici nu-şi cunosc starea sufletească, dar au ajuns, cumva, la spovedanie şi spun anumite lucruri pe care le-au făcut. Iar dacă îi spun cuiva, de exemplu, că nu se poate împărtăşi doi ani, crede că doar după ce se împărtăşeşte acum trebuie să mai stea doi ani; chiar mă mai întreabă câte unul: „Adică, părinte, chiar nu mă pot împărtăşi nici acum? – Păi mai ales acum nu te poţi împărtăşi, până peste doi ani!" Asta nu înseamnă că

---

[29] Irmosul cântării a 9-a din canonul slujbei înmormântării.

trebuie să treacă neapărat doi ani ca să se împărtăşească... dar e un timp de verificare, e un timp de cercetare de el însuşi.

Dacă cineva nu merge la biserică, de exemplu, atunci cum să-l las să se împărtăşească? Eu la spovedanie cam cu întrebarea asta încep, dacă merge la biserică, iar pentru mine asta este o modalitate de a şti exact situaţia omului. Întreb pe cineva: „Mergi la biserică? – Nu merg. – De la Paşti încoace ai mai fost vreodată? – Păi, nici la Paşti n-am fost". Atunci, eu ce să fac cu el? Îi spun: uite ce e: te-apuci şi mergi în toate duminicile la biserică, iar în postul următor vii la mine, să vedem dacă ai fost şi să stăm de vorbă. Şi nu mai vine... şi-atunci, dacă nu mai vine, de ce să-i dau eu darurile cele mai mari, să-l învrednicesc de ceea ce este mai înalt, dacă nu face ceea ce trebuie să facă pentru a se mântui?

Sau, dacă zice că fumează, îi spun: acum alege: ori ţigara, ori Împărtăşania; şi de obicei se alege ţigara...

A venit odată unu' şi i-am zis că nu se poate împărtăşi, fiindcă întâi trebuie să se lase de fumat. Şi el s-a dus la un alt părinte de la noi de la mânăstire, la Părintele Serafim [Pătrunjel], un părinte tânăr, şi-i zice: „Părinte, Părintele Teofil nu m-a lăsat să mă împărtăşesc, pentru că fumez. N-aţi putea dumneavoastră totuşi să mă împărtăşiţi?" Bineînţeles că părintele nu i-a spus: „Da, hai la mine, ca Părintele Teofil e om rău, iar eu sunt om bun şi te împărtăşesc". Ci i-a zis: „Nu se poate, dac-a zis părintele că nu te poţi împărtăşi, înseamnă că nu poţi". Şi el zice: „No, acuma-s necăjit! Mă duc să pip o ţigară!"

Ce rost avea să zic eu că-s bun cu el şi să se împărtăşească? De ce să se împărtăşească? Ca să pipe ţigara după ce s-a împărtăşit? N-are niciun rost! Ne cam jucăm noi cu lucrurile acestea... Gândiţi-vă bine, pentru că să ştiţi că toate lucrurile acestea au un rost al lor. Deci iată, eu, de fapt, nu-i dau un canon să nu mai fumeze, ci îi dau o îndrumare; în fond, pentru el alt canon mai mare poate că n-ar exista, decât ăsta: să nu fumeze.

Canoanele se dau pentru verificare, pentru a-l ajuta pe om, pentru a-l angaja cu ceva. La mine mai vin unii şi-mi cer să le dau un canon; „Păi tu nu faci nici ce trebuie să faci, ce canon să-ţi mai dau?" Şi zice: „Părinte, dar dacă-mi daţi un canon, apăi pe-ăla-l fac!" Nu ştiu dacă-l face... El nu se roagă dimineaţa şi seara, dar vrea să-i dau eu canon să facă o anumită rugăciune... Păi, pe-aia o face, că i-am dat-o eu canon? N-o face, că dacă nu se roagă în general, n-o să se roage nici dacă-i dau eu un canon anume. Şi-atunci, de ce să-l mai îngreuiez?

– Ce trebuie să facă un student (care nu este la Teologie), în viaţa de zi cu zi, pentru a se mântui?

– Ceea ce trebuie să facă toţi creştinii. Mai întâi de toate, duminica să meargă la biserică, să se roage dimineaţa şi seara şi la masă, să postească atunci când poate posti, mai ales miercurea şi vinerea (în orice caz, să-şi pună în vedere lucrul acesta), să citească două capitole din Noul Testament (ca să-şi împodobească mintea) şi să-şi păzească mintea cu rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", în măsura în care poate s-o facă. Să nu se ducă la locuri întinătoare, la gura iadului – de exemplu la discotecă sau la baruri de noapte. Dacă face lucrurile astea, e nădejde. Şi mai presus de toate, fiind student, să înveţe bine!

– Se poate mântui cineva din iad? Dacă da, cum anume?

– Dragă, la Dumnezeu e puterea! La noi e rugăciunea, la Dumnezeu e puterea. Noi ne rugăm pentru odihna sufletelor adormiţilor robilor lui Dumnezeu; de unde sunt, de acolo să-i ajute Dumnezeu. Adică, dacă sunt în iad, să fie scăpaţi de iad. Când anume se întâmplă aceasta, noi n-avem o evidenţă, dar de vreme ce ne rugăm şi credem în mila lui Dumnezeu şi în eficacitatea rugăciunii, înseamnă că credem şi că Dumnezeu poate să scoată din iad; şi scoate din iad, când ştie El şi cum ştie El, până la Judecata de Apoi existând această posibilitate.

– Cineva care s-a sinucis, fiind bolnav psihic, se mai poate mântui? Şi ce se poate face pentru el?

– Dragă, de obicei când se ştie că cineva a fost bolnav psihic, nu se consideră sinuciderea cu vinovăţia pe care o are la cineva despre care nu se ştie că a fost bolnav psihic. Sunt chestiuni pe care numai Dumnezeu le poate hotărî şi pe care le poate răsplăti.

Noi, ca oameni care ştim că sinuciderea este cel mai mare păcat – în sensul că nu mai poţi face nicio pocăinţă după ea –, putem să-i punem pe oameni în situaţia de a se îngrozi de acest păcat; şi atunci, în general Biserica nu dă asistenţă la înmormântare, nu le face slujbe de înmormântare celor care se sinucid, ca să-i înfricoşeze pe ceilalţi oameni care ar fi în situaţia de a face acelaşi păcat. Mai departe, Dumnezeu ştie ce va fi.

Dar să ştiţi că e o chestiune foarte greu de elucidat, în sensul că noi, care nu suntem în situaţia de a avea pe cineva apropiat care a făcut aşa ceva – să zicem un membru de familie –, nu ne putem compara cu cineva care are în familie o astfel de situaţie. De exemplu, vine la mine cineva şi-mi zice: „Tatăl meu s-a spânzurat. A fost om credincios, a fost om cumsecade, mergea la biserică, şi-odată l-am găsit spânzurat".

Ei, ce pot eu să fac pentru acesta? Biserica zice că nu mai poţi face nimic. Da, dar iubirea ce spune? Iubirea ta de fiu ce-ţi spune? Că nu mai poţi face nimic? Nu se poate! Simţi că tu totuşi trebuie să faci ceva! Că trebuie! Ce să faci anume, cum să faci? Acuma, sigur că nu poţi să faci nişte slujbe cum le faci pentru ceilalţi morţi, parastase şi celelalte, cel puţin o vreme, până se pierde cumva gândul că acela a fost sinucigaş. Eu de obicei, aşa, din capul meu, le-am spus oamenilor care au avut situaţii din acestea că deocamdată să facă parastase şi slujbe pentru morţii lor în general, fără numele celui sinucis, dar să scrie la urmă: „Cu tot neamul lor cel adormit". Şi atunci, fiind şi el neam cu cei care sunt pomeniţi, poate că-l pomeneşte Dumnezeu între cei care-s din neamul lor adormit. Şi-apoi, după o vreme, după ce se uită cumva, să zicem, lucrul acesta, după aceea să-l pomenească şi cu numele, căci, dacă Dumnezeu e iubire, nu se poate să-l excludă.

– Dacă ai canon dat de duhovnic pentru toată viaţa, iar mai-marii tăi, ca stareţul şi arhiereul, nu-ţi dau voie să ţi-l împlineşti, cum să procedezi? De cine să ascult, de duhovnicul care-mi vrea mântuirea sau de mai-marii care încearcă să mă descurajeze, spunând că nu voi putea face faţă la ascultare, fiind foarte mult de muncă?

– Dragă, e foarte greu să dai nişte soluţii pentru situaţii care nu depind numai de tine. Nici nu poţi să-i dai omului canoane pe toată viaţa, dacă nu-i cunoşti împrejurările în care trăieşte el. Poate că cei care hotărăsc în continuare au şi ei calitate de duhovnici şi pot să dea alte îndrumări, alte canoane. E foarte greu de ştiut, sunt şi lucruri care se pot rezolva... De exemplu, primeşti de la un duhovnic canon să nu mănânci carne toată viaţa; tu accepţi canonul ăsta şi vrei să mergi la o mânăstire, dar sunt mânăstiri în care se consumă carne şi mânăstiri în care nu se consumă. Atunci, bineînţeles că în cazul acesta ar trebui să-ţi găseşti o mânăstire în care nu se consumă carne, ca să poţi să-ţi duci canonul, fiindcă altfel e greu să-ţi ţii canonul. Deci sunt şi nişte lucruri pe care trebuie să le ai în vedere şi pe care le poţi rezolva. Poate că sunt şi lucruri care nu se pot rezolva, şi atunci găseşti posibilitatea de a face ce poţi face, în condiţiile tale.

– Vă rog să-mi explicaţi de ce după un timp, după ce L-am aflat pe Dumnezeu, am ajuns într-o stare de delăsare, în care nu-mi mai fac rugăciunile, canonul, fapte bune... Care este explicaţia acestei stări şi cum să ies din ea?

– Din starea aceasta nu poţi ieşi decât silindu-te să tragi de tine, adică făcând lucrurile pe care le-ai făcut odinioară. În Apocalipsă este un cuvânt:

„De dragostea cea dintâi te-ai lăsat... Fă faptele de mai înainte" (Apocalipsa 2, 4-5). Lucrurile bune pe care le-ai făcut înainte trebuie să te sileşti să le faci şi atunci când nu le-ai face, pentru că numai în felul acesta poţi ajunge iarăşi la liniştea sufletească.

Şi-apoi, dacă cunoştinţa de Dumnezeu este numai o cunoştinţă teoretică, şi nu te angajează şi practic, n-ajungi niciodată la o legătură adevărată cu Dumnezeu. Când crezi în Dumnezeu, trebuie să-L şi ai în vedere pe Dumnezeu. De pildă, dacă nu mergi la biserică duminica, şi tu zici că ai credinţă în Dumnezeu, să ştii că nu crezi în Dumnezeu! Mie mi se întâmplă de multe ori să vină la mine oameni şi să-mi spună: „Părinte, e drept că nu merg la biserică, dar eu cred în Dumnezeu". Le zic: cum crezi în Dumnezeu, dacă-L neglijezi pe Dumnezeu?! Ori crezi în Dumnezeu şi te raportezi la Dumnezeu, ori înseamnă că nu crezi în Dumnezeu şi numai te-nşeli că crezi în Dumnezeu, dacă tu Îl neglijezi pe Dumnezeu".

Să ştiţi că e foarte multă superficialitate în felul de a gândi al oamenilor, în felul lor de a vedea lucrurile. Dacă crezi în Dumnezeu, trebuie să te raportezi real la Dumnezeu, iar dacă te raportezi real la Dumnezeu şi nu-L neglijezi pe Dumnezeu, nu se poate să nu te miluiască Dumnezeu, nu se poate să nu te ajute. Dumnezeu fiind Tatăl tău, nu se poate să nu Se raporteze la tine cel puţin aşa cum se raportează un tată la copilul lui.

Doar spune Domnul Hristos: „Dacă voi, răi fiind, ştiţi să daţi fiilor voştri cele bune, cu atât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri" (Luca 11, 13).

Dacă noi ne bazăm pe părinţii noştri – care sunt oameni şi care nu sunt la măsurile bunătăţii lui Dumnezeu –, atunci trebuie să avem încredere că şi Dumnezeu, Care e mai mare decât omul, ne poate ajuta; şi ne ajută, de fapt. Dar n-avem noi destulă deschidere, n-avem destulă încredere, nu ne gândim la Dumnezeu, Îl neglijăm pe Dumnezeu... şi atunci, sigur că avem consecinţele neglijării. Gândiţi-vă la cuvântul acela din Evanghelie, spus de Domnul Hristos: „Din pricina înmulţirii fărădelegilor, iubirea multora se va răci" (Matei 24, 12).

– Vă rugăm să ne explicaţi controlul minţii în legătură cu faptele interioare percepute de subconştient. Cum se pot înlătura influenţele exterioare negative? Autosugestiile pozitive sunt o manifestare a credinţei?

– Dragă, noi nu putem lucra cu noi decât în câmpul conştiinţei noastre. Pe cele din subconştient le sesizăm numai când apar în conştient; şi numai atunci ne putem orienta după ceea ce suntem şi putem face ceea ce ar trebui să facem în împrejurările respective. Ce e dincolo de conştient – în

subconştient, în inconştient – nu e în puterea noastră decât în măsura în care apare în conştient. Singurul domeniu în care putem lucra noi este conştientul.

– Cum se poate ține cu desăvârşire postul, în condițiile în care o boală de durată îți răpune toată vlaga?

– Nu se ține post când eşti bolnav. Dacă eşti bolnav, mănânci ce poți mânca pentru ca să te poți face sănătos. Când eşti sănătos şi viguros, atunci ții postul; când nu eşti, nu ții postul. Părintele Arsenie Boca, Dumnezeu să-l odihnească, le spunea unora dintre oameni: „Postul nu-i pentru tine". Aşa că nu trebuie să-ți faci probleme că nu posteşti, dacă nu poți. Dacă nu posteşti că nu poți, e una, dar, dacă nu posteşti că nu vrei, e alta.

– Dacă vrei să te rogi, dar mintea îți este încărcată de anumite gânduri, ce trebuie să faci ca să le înlături şi să te poți ruga curat?

Dragă, nu poți să înlături gândurile ca să te poți ruga, ci poți să te rogi şi să înlături gândurile care vin în vremea rugăciunii. Adică noi nu trebuie să ne concentrăm pentru rugăciune, ci ne concentrăm prin rugăciune.

– Cum explicați pictarea simbolurilor zodiacale în jurul Tatălui ceresc, cum este la Mânăstirea Stânişoara?

– Da, şi la alte mânăstiri, de exemplu la Voroneț. Dragă, oamenii au gândit, când au pictat, că există o rânduială în lumea aceasta, şi în concepția respectivă au făcut picturile aşa cum sunt. Asta nu înseamnă că există vreo influență cu zodiacul şi cu treburile astea.

– Dacă te afli în mânăstire şi vezi anumite lucruri nepuse la locul lor, iar conştiința ta îți spune că trebuie aşezate, ce trebuie să faci?

– Le-aşezi, ce să faci?! Dacă depinde de tine, le aşezi.

– Dacă ai fost chemat la viața monahală, însă din mânăstire eşti trimis, „de ascultare", acolo unde este nevoie de tine şi nu ai timp să-ți faci datoriile de monah, atunci cum vei putea să-ți dai seama că ceea ce faci este bine-plăcut lui Dumnezeu?

– Dragă, îți primeşte Dumnezeu ce faci, în loc de ce nu faci.

– Se spune că ascultarea este ruptă din rai, dar cum poți să-ți dai seama dacă ascultarea este după Dumnezeu şi pentru Dumnezeu sau dacă este după voia ta?

– Mai întâi de toate, când te duci într-o mânăstire ar trebui să ştii ce fel de oameni sunt acolo, de cine trebuie să asculți; iar dacă ei Îi slujesc lui

Dumnezeu cu adevărat, te încredinţezi lor cu toate ale tale. Dacă nu ai încredere, atunci nu stai acolo şi te duci unde ai încredere.

Dar în orice caz, trebuie să ştii că după ce te-ai hotărât să depinzi de cineva, nu mai ai voie să cauţi independenţa. Independenţa o ai până când te faci călugăr, iar după ce te-ai făcut călugăr, nu mai ai nicio independenţă, depinzi de mai-marii tăi. Pentru că ţi-ai ales tu lucrul acesta, nu te-a obligat nimeni să-l alegi. Ţi l-ai ales ca să fii ajutat să nu greşeşti, să faci binele cu mai multă siguranţă.

– Ce trebuie să faci ca să fii sigur de mântuirea ta?

– Să faci ce ştii tu că trebuie să faci spre bine şi poţi să fii sigur de mântuirea ta.

– Ce nădejde de mântuire mai are cineva care a murit nespovedit?

– Păi, el nu mai are nicio nădejde de mântuire, dar are familia lui nădejde de mântuire pentru el şi se roagă în continuare. Acum, ce se întâmplă cu cei care mor nespovediţi? De obicei sunt oameni care n-au trăit cu gândul la spovedanie şi la rugăciune şi la slujbe şi la Sfintele Taine şi aşa mai departe. Aşa că ei nu prin faptul că nu s-au spovedit la moarte sunt la rău, ci prin faptul că au trăit rău. Ei şi-au pregătit starea aceasta, fiindcă dacă eşti un om care ţii seamă de lucruri de felul acesta, nu te lasă Dumnezeu să ajungi în astfel de situaţii.

Dar nu trebuie neapărat să te spovedeşti pe patul morţii; dacă te-ai spovedit în cele patru posturi, poţi să zici că-i suficient pentru mântuirea ta, şi dacă mori la două luni după postul Sfintei Marii, să zicem.

– Dacă fratele de lângă tine greşeşte, iar tu vrei să-l ajuţi prin sfaturi, însă el nu vrea să-ţi primească sfaturile, ce poţi să faci?

– Nu-i mai dai sfaturi! Cum zice Scriptura? „Nu-i mustra pe cei răi, ca să nu te urască; mustră-l pe cel înţelept, şi el te va iubi" (Pildele lui Solomon 9, 8).

– Iuda se poate mântui? Soarta lui a fost predestinată?

– Dragă, ştie Dumnezeu dacă se poate mântui... Astea sunt lucruri care nu intră în competenţa noastră.

– Cum e cu perioada de necurăţie a femeilor?

– Sunt mai multe feluri de a vedea chestiunea aceasta... orientaţi-vă după duhovnicii voştri.

– Vorbiți-ne despre îngerul păzitor.

– Ce să vă vorbesc despre îngerul păzitor?... Îngerul păzitor ne este dat spre îndrumarea noastră. Se crede că îngerul păzitor l-am primit la Botez și trebuie să ținem seamă de el, să nu-l întristăm, să primim inspirațiile pozitive care pot veni și de la îngerul păzitor și să ne rugăm și îngerului păzitor.

– Ați pomenit mai devreme despre Trupul și Sângele Domnului. Se pune întrebarea: despre care trup este vorba, despre cel spiritualizat, de după Înviere, sau despre cel omenesc, material, pe care Îl avea când a instituit Taina Euharistiei?

– Dragă, Domnul Hristos putea să dea Trupul și Sângele Său veșnic, de după Înviere. De fapt, Trupul și Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos pe care îl primim în Sfânta Euharistie este Trupul și Sângele Lui real, din toată vremea. Deci cel spiritual, cel cu care este în cer, de-a dreapta Tatălui.

– Cum să scăpăm de complexul de inferioritate, de timiditate, lașitate, rușine și frică? Când capătă omul siguranța mântuirii?

– Dragă, de complexele astea nu prea poți scăpa... decât, știu eu, cu ajutorul lui Dumnezeu. De multe ori, este o structură din asta, care te încurcă. Totuși, credința în Dumnezeu rezolvă toate; dacă crezi în Dumnezeu, multe lucruri se rezolvă în acest sens: că nu ești singur, că Dumnezeu te ajută, că binecuvântarea Domnului este cu tine... Sunt niște lucruri pe care le dă credința în Dumnezeu și pe care le poate avea omul credincios, spre deosebire de cel care n-are credință.

– Cum se poate mântui o femeie care s-a îndrăgostit de o față bisericească, cu toate că-și dorește din tot sufletul să-l uite, știind că păcătuiește?

– Păi, foarte simplu, să evite situațiile favorizante, să evite întâlnirile și să ceară de la Dumnezeu putere să nu iubească ce nu trebuie să iubească... sau să nu iubească cum iubește, pentru că de iubit trebuie să-i iubim pe toți.

– Cum explicați rolul mântuitor al rugăciunii în fața icoanei Mântuitorului și a Maicii Sale? Există o legătură între venerarea icoanelor și Liturghie? Icoana are un rol liturghisitor?

– Are! Înainte de a se începe Sfânta Liturghie, cei care se pregătesc să liturghisească stau în fața icoanei Mântuitorului și-și manifestă Ortodoxia prin cinstirea icoanei Mântuitorului și spun cuvintele: „Prea curatului Tău chip ne închinăm, Bunule, cerând iertare greșelilor noastre, Hristoase Dumnezeule. Că de voie bine ai voit a Te sui cu trupul pe Cruce, ca să-i

mântuieşti din robia vrăjmaşului pe cei pe care i-ai zidit. Pentru aceasta, cu mulţumire strigăm Ţie: «Toate le-ai umplut de bucurie, Mântuitorul nostru, Cel ce ai venit să mântuieşti lumea»". După care sărută icoana Mântuitorului.

Apoi, la icoana Maicii Domnului, pe care de asemenea o sărută, se spune: „Ceea ce eşti izvorul milei, învredniceşte-ne pe noi milostivirii, Născătoare de Dumnezeu. Caută spre poporul cel păcătos, arată, precum de-a pururea, puterea ta, că întru tine nădăjduind, strigăm: «Bucură-te!», aşa cum a strigat oarecând Gavriil, mai-marele voievod al celor fără de trupuri".

Deci în Ortodoxie icoana are un rol indiscutabil; nu se poate înţelege Ortodoxia fără icoane.

– Toate evenimentele din viaţa noastră au un rol pentru mântuire şi Dumnezeu le orânduieşte în acest scop?

– Toate evenimentele din viaţa noastră pot să fie folosite spre mântuire sau pot să fie neglijate ca ajutoare spre mântuire. Mântuirea ne angajează faţă de toate chestiunile, adică nu există o chestiune care are legătură cu mântuirea şi o chestiune care n-are legătură cu mântuirea. Asta depinde de felul cum folosim noi evenimentele respective.

– Cum înţelegeţi deschiderea şi iubirea lui Dumnezeu faţă de noi?

– Aşa cum înţeleg deschiderea şi iubirea părinţilor faţă de copii.

– Vă rugăm să ne recitaţi o poezie.

Focul

de Zorica Laţcu

Căsuţa mea de scânduri s-a aprins.
Ardea în noapte. Focul a cuprins
Şi tindă şi odăi şi coperiş.
Voiam să plec din casă pe furiş,
C-o legătură-n mână. N-am putut.
În val de flăcări albe m-am zbătut;
Vecinii toţi dormeau; şi de-n zadar
Plângeam, închisă-n grinzile de jar.
Şi, ca să pot scăpa din casa mea,
Am lepădat şi haina, căci ardea,
Şi-am aruncat şi legătura-n foc.
Mă-năbuşeam şi nu vedeam deloc;

Cuprinsă de uimirea morţii, stam
În oarbă nemişcare. Aşteptam
Să ardă-n mine tot, să fiu un scrum
Şi vântul să mă vânture pe drum.
Am auzit un zvon de prăbuşiri,
Şi casa mea pieri; subţiri, subţiri,
Se ridicară palele de fum...
În goliciunea mea, pornii la drum.
Cerşeam lumini şi-n pragul nopţii reci
S-au fost deschis zări albe de poteci.
Curată ca o candelă-n altar,
Cu trupul plin de răni şi greu de har,
M-am pomenit urcând pe scări cereşti,
Spre miezul dragostei dumnezeieşti.
Ştiam acum că focul fost-a pus
În casa mea, de mâna lui Iisus.

– Vă mulţumim!

DESĂVÂRŞIREA CREŞTINĂ

17 mai 1999

– Dacă este scris că trebuie să-ţi iubeşti aproapele ca pe tine însuţi, atunci este de presupus că păcatele pe care i le tolerezi aproapelui trebuie să ţi le tolerezi şi ţie. Totuşi, omul este dator să se considere mai păcătos decât ceilalţi, să se cruţe mai puţin pe sine. Cum se vede, atunci, relaţia sinelui cu aproapele, în privinţa păcatului şi a iertării?

– Dragă, păcatele sunt păcate şi nu trebuie tolerate. E o slăbiciune să tolerezi păcatele; nu asta înseamnă că iubeşti pe cineva, dacă îl laşi să facă ce vrea. Iubirea faţă de aproapele, în concepţia creştină, este totdeauna în raport cu iubirea faţă de Dumnezeu. Nu poţi admite ceea ce nu admite Dumnezeu. „Cel ce iubeşte pe tată sau pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine. Cel ce iubeşte pe fiu sau pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine. Cel ce nu-şi ia crucea ca să-Mi urmeze Mie nu este vrednic de Mine”, zice Domnul Hristos (Matei 10, 37-38). Deci întâi e Domnul Hristos, întâi e Dumnezeu, şi-apoi vin celelalte. Iar în cazul acesta, nu poţi să tolerezi păcatele altora, întrucât contravin iubirii faţă de Dumnezeu.

Trebuie să fim împotriva păcatului, numai că, dacă noi cunoaştem păcatele cuiva, nu trebuie să le punem în evidenţă, ci să le acoperim, aşa cum a făcut Cuviosul Macarie, despre care se spunea că a fost „dumnezeu pământesc”, pentru că acoperea păcatele: pe cele pe care le vedea, ca şi cum nu le-ar fi văzut, iar pe cele despre care auzea, ca şi când n-ar fi auzit despre ele. Deci Cuviosul Macarie s-a făcut „dumnezeu pământesc”, pentru că aşa cum Dumnezeu acoperă lumea, aşa acoperea şi el păcatele oamenilor; nu le scotea în evidenţă, nu-i defăima pe oameni.

Dar şi în privinţa aceasta trebuie să fim cu luare-aminte, pentru că sunt şi păcate care trebuie stârpite; şi mai ales dacă suntem în situaţia omului care are o responsabilitate: în situaţia de a judeca, în situaţia de a conduce o instituţie sau de a-i ajuta pe oameni în anumite împrejurări, atunci trebuie să fim hotărâţi şi pentru înlăturarea păcatelor. Gândiţi-vă, de exemplu, la Psalmul 100:

Cânta-voi mila şi dreptatea, pe Tine, Doamne, Te voi cânta.
Cale neprihănită voi urmări. Când, oare, vei veni la mine?
În casa mea, cu inimă curată mă voi purta.
Înaintea ochilor mei, nu voi suferi nicio faptă fărădelege".

Şi, mai departe, la sfârşitul psalmului se spune:

„*În dimineţi voi ucide pe toţi păcătoşii pământului,*
Ca să-i stârpesc din cetatea Domnului pe toţi cei ce fac fărădelege".

Dacă iubeşti pe cineva, nu înseamnă să fii tolerant cu păcatele lui şi să laşi lucrurile să meargă aşa. Când poţi să intervii şi dacă ai curajul şi puterea s-o faci, trebuie să intervii.

Mai ales în vremea de acum, există multe păcate pe care părinţii le tolerează copiilor, zicând: „Las', că-i tânăr, să se distreze! Las', că măcar acum să se simtă bine!" Ca şi când după aceea ar fi viaţa un chin. Să ştiţi că viaţa este într-adevăr un chin, dar atunci când ai tinereţe necinstite, tolerate de părinţi. Şi apoi, ajung copiii să sufere de pe urma unor greşeli, a unor păcate pe care le-au făcut... şi suferă în cealaltă vreme a vieţii, pentru că s-au distrat atunci când puteau să nu se distreze şi să aibă o bucurie superioară.

– Pentru ca cineva să ajungă la mântuire şi la desăvârşire, trebuie mai întâi să-şi înlăture patimile, iar înlăturarea patimilor este un act de voinţă. Care este sursa voinţei?

– Dragă, voinţa este o calitate a omului; voinţa este de la Dumnezeu. Fiecare are capacitatea de a voi şi fiecare se angajează cu capacitatea lui în mântuirea lui. Numai că noi la mântuire nu suntem singuri, ci suntem şi cu darul lui Dumnezeu, cu ajutorul lui Dumnezeu. Mântuirea ne-o dă Dumnezeu, nu ne-o realizăm noi. Avem şi noi parte în realizarea mântuirii, dar nu ne-o realizăm noi, aşa: „Uite ce fac eu acum, ca să mă mântuiesc!" Nu detaşaţi de Dumnezeu ne urmărim mântuirea.

În ceea ce priveşte voinţa, fiecare are capacitatea lui de voinţă, aşa cum are capacitatea lui de credinţă, capacitatea lui de nădejde, capacitatea lui de răbdare... Şi mergem mai departe cu ceea ce suntem, cu ceea ce putem să facem.

– Cum putem înlătura gândurile rele, când vin şi ne tulbură în timpul rugăciunii sau în timpul sfintelor slujbe? Putem cu rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul"?

– Da, cel mai la îndemână mijloc este să înlăturăm gândul cel rău cu un gând bun. În Pateric se spune că l-a întrebat cineva pe Avva Pimen cum să înlăture gândurile rele care-i vin mereu în minte. Şi cuviosul i-a zis: „Opreşte vântul!", iar fratele a răspuns că nu poate opri vântul. Şi i-a zis cuviosul: „Aşa cum nu poţi opri vântul să nu bată, tot aşa nici gândul rău nu-l poţi opri să nu vină. Dar altceva poţi face: cu un gând bun, să înlături gândul cel rău".

Asta e ceea ce putem face din partea noastră: să ne schimbăm gândul, să ne mutăm mintea, de la gândurile care ne vin, la gândurile pe care le dorim. Fie cu rugăciunea însăşi, fie cu alte mijloace, tot de gânduri. Dar, în orice caz, mintea trebuie tot timpul ocupată şi este ocupată de gândurile pe care le purtăm în minte. Iar ca să avem gânduri pozitive în minte, trebuie să

le adunăm din Evanghelie, din scrierile Sfinţilor Părinţi şi chiar din literatură laică, fiindcă şi în aceasta sunt lucruri care impresionează. De exemplu, eu am citit, când eram tânăr, romanul *Mara*, de Slavici. Acolo se punea o problemă în legătură cu o situaţie: Persida fugise cu un bărbat pe care nu-l voia familia ei, mama ei; şi s-a aşezat în Viena şi de acolo i-a scris o scrisoare fratelui ei, lui Trică, cerându-i s-o roage pe mama sa s-o ierte. Şi aşa mult mi-a plăcut răspunsul mamei ei: „Păi eu o iert, că doar eu i-s mamă!" Iată un gând din literatura laică, ce-ţi poate lumina viaţa şi gândurile: „Cum să n-o iert, că doar eu sunt mama ei?!"

Sau din *Moara cu noroc*, tot de Slavici: cel de la Moara cu noroc, Ghiţă, zicea că cea mai mare suferinţă a lui, când era în închisoare, a fost aceea că se gândea c-or să zică ceilalţi copii către copiii lui: „Mă, tată-tău a fost un hoţ!" Sunt nişte lucruri duioase, nişte lucruri care te impresionează, care-ţi rămân... şi pe care e bine să le aduni, oriunde le găseşti.

– Cine nu a reuşit să lucreze suficient pentru desăvârşirea sa în această viaţă cum se mai poate desăvârşi în viaţa de apoi, având în vedere învăţătura Bisericii, care spune că numai aici ne putem mântui?

– Dragă, de mântuit, aici ne mântuim; Dumnezeu ne mântuieşte, cu darul Său. Iar dacă ajungem la bine, dincolo, apoi înaintăm în bine; omul nu-i stagnant, nu rămâne niciodată într-o anumită stare. Dacă sunt bun, devin tot mai bun şi dincolo de lumea aceasta; dacă-s rău, pot să ajung şi mai rău, şi dincolo de lumea aceasta.

– Cum putem să ne păstrăm nădejdea, cum putem să luptăm cu descurajarea şi cu deznădejdea?

– Dacă crezi în Dumnezeu, ai nădejde. Dacă Dumnezeu este pentru tine o realitate, este Tatăl tău, n-ai niciun motiv să cazi în deznădejde, să fii deznădăjduit, ci ai motive să ai nădejde: te laşi în mâinile lui Dumnezeu.

Îmi spunea cineva că mama lui avea tensiune mare şi s-a dus o asistentă medicală să-i ia tensiunea şi se tot mira cât de mare e tensiunea. Şi femeia a zis: „Apăi, va fi ce va vrea Dumnezeu". Ei, asta înseamnă să ai nădejde, când Dumnezeu este pentru tine o realitate. N-ai de ce să nu ai nădejde.

– Care este rolul spovedaniei în iconomia mântuirii? Cum trebuie să fie relaţia dintre duhovnic şi credincios?

– Relaţia dintre duhovnic şi credincios ar fi bine să fie ca relaţia dintre părinte şi fiu. Dar este la măsurile omului; fiecare se raportează cum poate. Iar spovedania, pe lângă faptul că este Taina iertării păcatelor, are importanţă în viaţa omului şi ca mijloc de îmbunătăţire, în înţelesul că te verifici cu o conştiinţă străină şi vezi care ţi-e situaţia ta adevărată în faţa

unei conştiinţe străine, pentru că de multe ori tu crezi despre tine lucruri neadevărate. Când vin la mine oameni, îl întreb pe câte unul:

– Crezi în Dumnezeu?

– Cum să nu cred?! Cred!

– Ce faci tu, ca om credincios?

– Păi, caut să fiu om bun, să fiu om cumsecade.

Eu mă bucur de toţi oamenii care spun aşa; dar zic:

– Bine, dar şi dintre necredincioşi sunt unii care vor să fie oameni cumsecade. Dar tu ce fapte de credincios faci? La biserică mergi?

– Nu merg.

– Nici necredincioşii nu merg la biserică! Te rogi dimineaţa şi seara?

– Nu prea mă rog...

– Nici necredincioşii nu se roagă! Posteşti miercurea şi vinerea?

– Nu.

– Nici necredincioşii nu postesc! Zici vorbe rele?

– Mai zic, câteodată...

– Şi necredincioşii zic! Păi mă, parcă ai zis că eşti credincios; cum eşti acuma, credincios ori necredincios?

– Părinte, bag de seamă că-s mai mult necredincios decât credincios!

Da' până nu-i deschid eu capul, nu ştie, ci zice că e credincios, dacă n-a zis niciodată: „Nu este Dumnezeu!" N-ai zis, dar L-ai înjurat pe Dumnezeu, iar asta e mai mult decât să zici că nu este Dumnezeu.

– Cum aş putea să aflu care este voia lui Dumnezeu, pe ce cale vrea El s-o iau, acum, când mă aflu la o răscruce şi nu ştiu ce să fac: călugăria sau căsătoria?

– Dragă, până la urmă se rezolvă ele lucrurile. Dumnezeu poate să-ţi dea gândul cel mai potrivit pentru tine, pentru că Dumnezeu ştie, până la urmă.

Dumnezeu n-are nevoie de călugări sau de necălugări, ci are nevoie de oameni cinstiţi, de oameni corecţi, de oameni care se angajează frumos în viaţă, pentru Dumnezeu şi pentru oameni, are nevoie de colaboratori ai Lui pentru mântuirea oamenilor; şi asta nu înseamnă că dacă te faci călugăr eşti aşa, ci poţi să fii călugăr şi improvizat, sau că dacă te căsătoreşti, greşeşti... pentru că în fond nu greşeşti, ci poate că înmulţeşti numărul sfinţilor, şi prin ceea ce faci tu, dar mai ales prin copiii pe care-i aduci şi îi oferi lui Dumnezeu şi care pot să fie mai buni decât tine. Important este ca tu să ştii, să simţi – pentru că asta este esenţial –, nu să faci una, şi după aceea să te gândeşti la alta: te căsătoreşti, şi-apoi, dacă nu merg lucrurile bine, zici: „Am fost un prost că nu m-am făcut călugăr! Vă las eu pe toţi şi plec la mânăstire!" Nu-i corect! Numai un om care nu judecă bine poate să facă lucruri de felul ăsta. De ce? Pentru că, dacă te-ai angajat o dată înaintea lui

Dumnezeu într-o chestiune şi te-ai unit în numele lui Dumnezeu, apoi trebuie să ţii de numele lui Dumnezeu şi de unirea în numele lui Dumnezeu.

Eu personal am aşteptat momentul hotărârii şi numai când am fost hotărât m-am dus. Până n-am fost hotărât, nu m-am dus. M-am dus întâi la Mitropolitul Nicolae Bălan – când am terminat Teologia –, iar el spera să mă fac călugăr; de fapt, şi eu am sperat, mai mult înainte, dar atunci n-am mai sperat. I-am mulţumit mitropolitului pentru ajutorul moral şi material pe care mi l-a dat pentru a face Teologia, iar el m-a întrebat: „Acum ce vrei să faci? – Păi, acum o să lucrez la licenţă... încă n-am ceva definit, dar asta e tot deocamdată. – Bine, dar de ce nu vrei să mergi la Sâmbăta? – Pentru că nu-s hotărât". Şi-apoi, când m-am hotărât, m-am dus şi i-am spus că m-am hotărât să merg la mânăstire. Şi mitropolitul mi-a zis: „Am aşteptat hotărârea asta". Dar el nu-mi spusese c-o aşteaptă, şi bine-a făcut că nu mi-a zis. Înseamnă c-a fost om cu cumpănire, pentru că el n-a vrut să tragă dorinţa lui în cumpănă pentru hotărârea mea.

Fiecare să se gândească bine, să se cerceteze bine şi să se roage lui Dumnezeu să-l lumineze. Nu făcând cinci sute de paraclise sau nu ştiu ce. Mulţi zic: „Fac patruzeci de paraclise şi-apoi văd eu ce gând îmi vine atunci". Nu cred că e o metodă.

– Daţi-ne câteva exemple de situaţii concrete în care noi, oamenii, Îl ispitim pe Dumnezeu.

– Pe Dumnezeu Îl ispiteşti atunci când vrei să faci nişte lucruri care ştii că nu ies bine din puterea ta, dar ai crede că Dumnezeu ţi-ar putea ajuta totuşi să le faci. N-aş putea să spun în concret... doar ceea ce a zis diavolul către Domnul Hristos: „Aruncă-te jos de pe templu, că te vor sprijini îngerii". Adică lucruri cam de felul acesta, în care să te expui, cumva, făcându-le totuşi.

Am făcut şi eu, în tinereţe, lucruri pe care astăzi nu le-aş mai face, chiar dacă acum am mai multă credinţă. Eu atunci nici nu le-am făcut pe bază de credinţă, ci eram, cum ar zice mama, „cum e prostul mai în putere". Veneam de la Timişoara cu trenul, singur (însă, bineînţeles, cu ajutorul oamenilor). Schimbam trenul şi veneam şi se pomeneau ai mei cu mine acasă. Şi-mi ziceau: „Mă, cum faci de-astea?!" Şi eu mă miram de ei că se miră; mie mi se părea foarte natural, foarte firesc. Ei bine, astăzi n-aş mai face aşa. Deşi cred în ajutorul lui Dumnezeu, dar nu m-aş expune. De ce? Pentru că, chiar dacă cred în Dumnezeu, nu vreau să fac nişte lucruri pe care nu le fac cu deplină voinţă şi ştiinţă, cu deplină conştiinţă. Îmi aranjez lucrurile în aşa fel încât să am ajutor şi de la oameni, şi de la Dumnezeu; nu mă expun, aşa: „No, acuma lasă, să vedem ce face Dumnezeu cu mine!" Nu! Ci îmi aranjez lucrurile după putere; şi de multe ori ies lucrurile mult mai bine decât le-am aranjat eu... şi zic că mi-a ajutat Dumnezeu în respectiva chestiune.

– Dacă suntem călugări şi suntem toată viaţa sub supunere, cum putem noi să respectăm cuvintele Mântuitorului Hristos: „Flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc, însetat am fost şi Mi-aţi dat să beau" ş.cl., referitoare la milostenie (cf. Matei 25, 35-36)?

– Dragă, toate lucrurile se fac în limitele posibilităţilor pe care le ai. Dacă eşti sub supunere, în loc de altceva ţi se socoteşte supunerea. Pentru că tu ţi-ai ales această situaţie, să fii condus. Dacă eşti pus de cineva să faci lucrul acesta, îl faci, iar dacă nu-l faci, nu-nseamnă că ai făcut altceva decât vrea Dumnezeu. Pentru că Sfântul Isaac Sirul zice că chiar dacă ai învia un mort, e mai puţin decât dacă stai o viaţă în retragere sau în linişte. Cam în felul acesta se gândesc lucrurile. Ţi-ai ales calea aceasta, îi ajuţi pe oameni mai mult cu rugăciunea decât cu fapta, pentru că n-ai altă posibilitate; dar te angajezi totuşi, spre binele oamenilor.

– Ce trebuie să fac atunci când ajung la monotonie şi la plictiseală în viaţa duhovnicească, în rugăciune, şi mai ales când mă simt neiubit de nimeni, nebăgat în seamă de nimeni?

– Când te simţi neiubit de nimeni, să ştii că totuşi este cineva care te iubeşte: Dumnezeu; şi sigur sunt şi oameni care te iubesc. Eu, de exemplu, când eram student la Teologie, am vorbit odată cu un profesor laic, profesor de Drept, care mi-a spus că se gândise seara la mine. Păi, eu nu mi-aş fi închipuit că acela se gândeşte vreodată la mine, până-i hăul şi părăul! Deci niciodată nu se poate să fii în situaţia să nu se gândească cineva la tine; cineva totuşi se gândeşte... undeva, cândva, nu se ştie. Poate că n-ai nişte dovezi despre faptul că se gândeşte cineva la tine. Şi chiar dacă nu s-ar gândi, noi credem în ocrotirea lui Dumnezeu, şi asta-i mai mult decât gândurile oamenilor şi decât iubirea oamenilor.

– Cu cât ai vrea să ai pace şi linişte, atât în sufletul tău, cât şi cu cei din jur, cu atât ai mai mari ispite şi tulburări, uneori neaşteptate. Cum poţi să-ţi păstrezi pacea şi liniştea în această împrejurare? De ce vin atâtea ispite?

– Dragă, noi nu putem să înlăturăm situaţiile din jurul nostru, dar putem să le folosim. Sfântul Marcu Ascetul spune: „Câştigul pe care-l aruncă el, adună-ţi-l tu ţie!" Dacă nu suntem răscolitori de rele – fiindcă de multe ori suntem, şi-apoi ne mirăm că se dezlănţuie răul în jurul nostru – şi totuşi se ivesc anumite lucruri neprevăzute şi nedorite, trebuie să avem liniştea necesară în faţa acestor lucruri şi să nu credem că prin împotrivirile din cuvânt le rezolvăm. Ne retragem, lăsăm să meargă lucrurile, aşteptăm un alt moment... pentru că nu în toate momentele oamenii sunt la fel; aşteptăm zile mai bune, clipe mai bune, nu căutăm să înlăturăm lucrurile prin forţele noastre. Părintele Arsenie zicea că mustrarea învinge, dar nu convinge.

– Cum explicaţi citatul din Ecclesiast: „Inima celui înţelept este la dreapta, iar inima celui nebun la stânga" (Ecc. 10, 2)?

– Dragă, nu din punct de vedere fizic, în orice caz. Inima celui bun este la dreapta în sensul că dreapta era considerată ca fiind partea cea bună; deci dreapta este partea de linişte, partea de mulţumire. Iar inima celui neînţelept este la stânga, în sensul că se ocupă de răutăţi. Cum ar zice Vasile Militaru:

Fără vrere proştii sufăr şi sunt prigoniţi de soartă
Că aceştia totdeauna inima pe limb-o poartă
Cu-nţelepţii însă, soarta după vrerea lor se schimbă
Căci aceştia totdeauna îşi ţin inima sub limbă.

– Ce ne puteţi spune în legătură cu noile buletine de identitate? Se zice că au numărul 666, şi nu vrem să le primim.

– Dacă nu vreţi să le primiţi, să nu le primiţi! Eu le primesc, şi mai multe dacă-mi daţi! N-are nicio importanţă chestiunea aceasta, că are sau n-are numărul 666. Lucrurile acelea, cu 666, s-au terminat din secolul I, aşa că nu se mai pune problema. Nu-ţi cere nimeni niciun fel de lepădare; doar atât, că asta e un cod al lor. Treaba lor ce fac, important este că nu-ţi pune nimeni probleme de credinţă în legătură cu asta. Au fost altele... carnetele de partid trebuia să nu le primiţi – cei care le-aţi primit –, nu buletinele noi.

– Cum poţi să-ţi stăpâneşti mânia şi vorbele necuviincioase, ca să nu pierzi totul printr-o vorbă urâtă?

– Sfântul Isaac Sirul zice: „Caută doctor înainte de boală şi roagă-te înainte de ispită". Dacă te laşi numai pe ce dă clipa, nu ştiu cum poţi să le înlături. Dar dacă eşti pregătit, atunci când îţi vine o astfel de situaţie nu te împotriveşti ca unul care nu ştie de Dumnezeu, care nu ştie de bine. Ţi-e milă de acela care se strofoacă pentru neliniştea lui şi vrea să-i facă şi pe alţii nelinişţiţi.

– Este posibil ca o singură virtute să aducă mântuirea unei persoane, în ciuda mulţimii păcatelor săvârşite?

– Dragă, ce se întâmplă?: o singură virtute săvârşită nu poate fi niciodată... Virtuţile vin unele cu altele şi păcatele vin unele cu altele. Cine are o virtute trebuie neapărat să aibă şi alte virtuţi. Dacă ai numai o virtute, înseamnă că ţi-a dat-o Dumnezeu şi n-ai niciun merit pentru ea. Sigur că sunt şi lucruri favorizante, pe care ni le dă Dumnezeu.

La noi la mânăstire era un părinte, cam nomad de felul lui; şi, când ne duceam la el în chilie, Părintele Serafim – Dumnezeu să-l odihnească –, deşi era un om neluător-aminte la lumea aceasta, zicea către el: „Mă Efreme, aici parcă le-a adus apa!" – fiindcă era neorânduială în chilie. Dar avea o inimă

foarte bună, era om cumsecade şi liniştit şi binevoitor. Şi odată vorbeam cu Părintele Serafim despre inima bună; şi-i zic: sfinţia voastră cred că sunteţi cel mai bun de aici de la mânăstire: aveţi inimă bună; iar după sfinţia voastră urmează unul, dar nu ştiu dacă sunteţi bucuros de această vecinătate: Părintele Efrem. Că şi el are inimă bună. Şi Părintele Serafim zice: „Dar inima bună nu şi-a dat-o el!"

Deci există o înzestrare sufletească pe care unii o au din temelia existenţei lor – au adus mai mult bine în lumea aceasta – şi sunt mai favorizaţi şi pot să fie liniştiţi în faţa unor situaţii grele. Alţii sunt mai puţin favorizaţi şi trebuie să lupte mai mult... dar pot şi ei să rezolve lucrurile, cu ajutorul lui Dumnezeu. Numai că pentru asta trebuie preocupare, adică nu trebuie să aştepţi de la clipa care urmează rezolvarea unei chestiuni, ci te pregăteşti în aşa fel încât rezolvările să întâmpine situaţiile.

– Dacă iubeşti pe cineva, în ciuda păcatelor sale (ca minciuna, nestatornicia, făţărnicia), dar după multe încercări nu reuşeşti să-l schimbi, e bine să renunţi la iubirea aceasta?

– Dragă, eu nu ştiu ce iubire e aia care poate să renunţe... Adică ori îl iubeşti, şi-l iubeşti cu defecte cu tot, ori nu-l iubeşti, şi nu-l iubeşti cu calităţi cu tot. Când iubeşti pe cineva, nu-ţi mai faci probleme; îl iubeşti şi-l duci în iubire.

În ce mă priveşte pe mine, să ştiţi că toate prieteniile mele, câte le-am avut până acum şi câte le voi mai avea de acum încolo, le-am programat pentru veşnicie. Eu nu mă simt bine când aud pe cineva: „Am fost prieten, dar nu mai sunt prieten... am pierdut o prietenie". Şi eu am pierdut prietenii, dar nu din pricina mea... sau cel puţin am conştiinţa că nu eu am făcut ceva ca să se piardă prieteniile. Eu mi-am făcut partea mea mai departe, pentru cealaltă vreme a vieţii şi pentru toată vremea. Orice prieten pe care l-am avut poate să se întâlnească cu mine ca prieten, pentru că eu îmi fac partea mea.

Aşa şi-n chestiunea aceasta: dacă vrei să-l iubeşti, nu-l judeci, ci îl primeşti aşa cum e. Aşa cum un părinte îşi iubeşte copilul şi dacă-i prăpădit; e tot copilul lui şi tot îi vrea binele şi tot vrea să fie altfel.

– Explicaţi-ne cum este cu desăvârşirea de dincolo.

– Dragă, desăvârşirea de dincolo Dumnezeu ştie cum va fi... dar în orice caz, noi avem încredinţarea că cei care ajung la bine nu stagnează.

– Ce ar trebui să facă o femeie al cărei soţ s-a botezat într-o altă religie?

– Ce să-i facă? Nu-i face nimic, îl rabdă... Dragă, lucrurile acestea au fost totdeauna în istoria Bisericii, n-au apărut acum nişte lucruri care trebuie rezolvate. N-ai ce face, sunt lucruri peste care nu se poate trece. Însă

rezolvarea o dă Sfântul Apostol Pavel, în Epistola I către Corinteni, în capitolul al 7-lea. Referindu-se la acei oameni angajaţi în viaţa de familie, care erau în situaţia că unul a ajuns creştin, iar altul a rămas păgân, Sfântul Apostol Pavel zice că dacă partea păgână vrea să rămână cu partea creştină (deci soţul creştin cu soţia păgână sau soţia creştină cu soţul păgân), să nu renunţe la legătura de familie.

Dacă Sfântul Apostol Pavel hotărăşte aşa pentru creştinii de la început, eu cred că lucrul acesta merge în continuare. Dacă cel care se desparte de credinţa pe care a avut-o vrea să rămână totuşi împreună cu cel care a rămas pe poziţia iniţială, cei doi pot să-şi ducă viaţa de familie în continuare.

Sigur că se ivesc probleme, fiindcă nu mai poţi avea un program de viaţă spirituală împreună. Însă trebuie să recunoaştem că de obicei oamenii nu-şi fac program religios împreună în familie. Am vorbit cu mulţi dintre oamenii căsătoriţi care nu se roagă împreună, care au o ezitare să se roage împreună... şi sunt de aceeaşi credinţă. Şi-atunci, ce să mai zici când unul e de altă credinţă? În cazul acesta, te singularizezi cumva, dar totuşi făcându-ţi datoria în familie: datoria de a-ţi creşte copiii, datoria de a-ţi sprijini soţul... aşa cum este el, că tot soţul tău este... şi rămâne, dacă vrei tu să rămână.

– Dacă pentru a obţine o slujbă sau pentru a trece un examen ni se cere o sumă de bani, e bine să o dăm, dacă ţine de realizarea noastră în viaţă?

– Dragă, eu cred că nu-i bine. Cât putem, să ne bazăm pe ceea ce putem face, pe ceea ce suntem noi.

Eu n-am dat niciodată la nimeni niciun cadou ca să mă treacă. Eram cam slab la matematică, cred că mă mai treceau şi de milă uneori. Dar aşa, ca să dau ceva... n-am dat niciodată. N-am dat şi pentru că n-am avut, dar nici nu erau învăţaţi oamenii aşa; ţi-era şi greu să oferi cuiva: „Domnule, uite aici asta şi fă ceva pentru mine".

Eu nu sunt de acord cu treaba asta, dar oamenii fac ce pot şi ce cred ei.

– Există desăvârşire prin yoga? Ne puteţi explica desăvârşirea yoghină?

– Dragă, desăvârşire prin yoga nu există, deşi, mă rog, ei caută... Care e deosebirea între desăvârşirea creştină şi desăvârşirea prin yoga? În creştinism se urmăresc alte lucruri decât cele care se urmăresc în yoga; în yoga se urmăresc situaţii din astea, să ajungi să faci minuni, să te ridici deasupra pământului, să-ţi scoţi muşchii nu-ştiu-cum... Nişte treburi din astea, fără importanţă.

În creştinism, important este să fii bun, să fii iertător, îndelung-răbdător şi celelalte: să ai iubire, să ai cinstire, să-ţi schimbi sufletul...

Aşa că sunt lucruri care nu pot fi comparate, pentru că nu se urmăresc aceleaşi idealuri.

– Ce facem dacă mergem la mânăstire, vrem să ne călugărim, dar acolo nu întâlnim totul aşa cum ne gândeam?

– Păi, mai întâi trebuie să încerci să ştii ce găseşti, ca să nu te mai surprindă ce-ai găsit.

Dragă, unde sunt oameni, pot fi şi lipsuri şi pot fi şi lucruri neaşteptate. Şi eu m-am gândit, când m-am dus la mânăstire, că o să găsesc acolo sfinţi; şi n-am găsit, trebuie să recunosc. Adică am găsit oameni angajaţi frumos şi spre bine, dar sfinţi n-am găsit. Părintele Serafim era cel mai reprezentativ. Şi ziceam: „Părinte, pe sfinţia voastră vă ţinem ca pe-un sfânt! – Mă, te bat! – Da, da, părinte, vă ţinem ca pe-un sfânt! – Mă, vrei să te bat? – Dar ce sunteţi? – Un amărât de păcătos... – Dar ce păcate faceţi?" Şi nu putea să spună, pentru că de fapt nu făcea păcate, realitatea asta este! Era om bun, era din toate punctele de vedere cum trebuie să fie, minus lucruri din acestea, de gospodărie: el nu era luător-aminte la lumea asta... dacă trebuia să bată un cui, îl strâmba dintr-o dată; astea însă erau lucruri fără importanţă din punct de vedere al mântuirii. Pe când Părintele Arsenie era un om multilateral, ştia orice; spuneau meseriaşii: „Domnule, părintele ştie meserie mai bine decât mine!" Deci era deosebire din punctul acesta de vedere; dar ca om de treabă şi ca om de credinţă şi ca om de evlavie, Părintele Serafim era, pot să zic, ca un sfânt. Dumnezeu ştie, poate chiar sfânt şi este.

Însă mediul era îndreptător spre bine, deşi mai erau şi izbucniri de rele... şi chiar au fost aşa, nişte lucruri neaşteptate, în anumite împrejurări.

Aşa că nu puteai să te gândeşti că, dacă te duci la mânăstire, te duci în rai. Te duci numai în tinda raiului.

– Un viitor preot se poate căsători cu o femeie care are doi copii, dar care nu a fost cununată?

– Măi, nu mai discutăm chestiuni din astea... că doar voi ştiţi rânduielile canonice. Asta nu-i chestiune... întreabă-l pe duhovnic!

Nu se poate! Un viitor preot trebuie să aibă soţia fecioară!

– Dacă vrei să-ţi iubeşti un duşman, de unde începi, care-i primul gest?

– Mai întâi de toate, să te gândeşti la neputinţa lui de a fi mai bun sau să te gândeşti la Dumnezeu, Care-ţi porunceşte iubirea faţă de vrăjmaşi, şi să ai în vedere chestiunea aceasta. Începi de unde poţi începe... că nu e un început în asta. Te gândeşti cum să faci să fii binevoitor faţă de el sau să-i treci cu vederea... găseşti tu ceva. Şi cu ce începi, te pregăteşte pentru celelalte, câte mai urmează.

– Cum poţi să-ţi dai seama că ispitele care vin sunt toate îngăduite de Dumnezeu? Pentru că uneori te tulburi şi-ţi pierzi liniştea.

– Toate sunt îngăduite de Dumnezeu... adică noi nu ştim cum Se raportează Dumnezeu la ispitele noastre, însă sunt îngăduite de Dumnezeu în înţelesul acesta, că nu ne scuteşte Dumnezeu de ispite. Înseamnă că ispitele care vin ne sunt de folos, de fapt, şi putem să le folosim spre bine. Am citit undeva, în cartea *Drum* a scriitorului spaniol Josemaría Escrivá de Balaguer, că atunci când te necăjeşte cineva, să nu zici: „Acest om mă necăjeşte", ci: „Acest om mă sfinţeşte", adică vrea să mă sfinţească sau îmi ajută să mă sfinţesc.

– Aş vrea să comentaţi această frază: „Să-ţi baţi joc de o fecioară este ca şi cum ai distruge o biserică".

– Nu ştiu, cred că vrea să pună în evidenţă ce înseamnă păcatul acesta. Eu n-am mai auzit până acum fraza asta, acum o aud pentru prima dată; nu ştiu cine-a zis-o, nu ştiu ce competenţă are...

– Dacă la un examen profesorul interzice ca studenţii să vorbească între ei, ce trebuie să faci dacă un coleg te provoacă să-i arăţi?

– Păi, să nu-i arăţi, c-a zis profesorul.

Eu am împlinit cincizeci de ani de când am terminat liceul; i-am împlinit în toamnă, căci ultima clasă am făcut-o în 1948, peste vară, bacalaureatul mi l-am luat în toamnă şi apoi am urmat Teologia. Iar în 1998 m-am dus la Timişoara ca să ţin nişte conferinţe şi mi-am aranjat lucrurile în aşa fel încât să ţin conferinţele când a fost întâlnirea de cincizeci de ani de la terminarea liceului şi să mă întâlnesc cu colegii. N-a fost cine ştie ce, dar şi-au amintit colegii de mine că eu scriam la maşină tezele – pentru c-am fost la liceu obişnuit şi mergeam cu maşina de scris în clasă şi scriam tezele la maşină. Şi se puneau unii colegi în spatele meu, ca să poată copia de la mine, fiindcă se vedea bine de la maşină. Şi profesorul mă muta la catedră; mă lua şi zicea: „Dumneata hai la catedră, că ăştia copiază de la dumneata", iar eu spuneam: „Doar eu îi las...". Şi profesorul: „Îi laşi dumneata, dar nu-i las eu!"

Aşa că ne pregătim fiecare cum putem, dăm examenele cum putem şi... „Doamne-ajută!"

– Cum să ne raportăm la Sfânta Împărtăşanie, ca ajutor pentru atingerea desăvârşirii?

– Toate Sfintele Taine sunt ajutoare în atingerea desăvârşirii, şi mai ales Sfânta Împărtăşanie credem că ni s-a dat ca ajutor. Ne raportăm în sensul acesta, că ne împărtăşim cât putem mai des, trăind şi o viaţă corespunzătoare pentru a ne putea împărtăşi.

– Credeţi că liberul arbitru este pentru unii o povară, iar pentru alţii un dar de care nu sunt conştienţi?

– Da.

– În ce condiții Dumnezeu acceptă a doua căsătorie?

– În condiția că cel care ajunge la a doua căsătorie a avut motive să se despartă. În cazul în care e vorba de un divorț, în condițiile hotărâte de Mântuitorul sau de Biserică; în cazul de văduvie, nu se pune problema.

– Neîmplinirea în lucrurile pământești esențiale: familie, profesie etc. mă duce la stări de depresie frecvente. Ce să fac ca să scap de aceste stări?

– Dragă, ce să faci?... Să privești lucrurile din alt unghi. Să nu crezi că împlinirea e numai pe baza succeselor din lumea aceasta, ci împlinirea se poate realiza prin Dumnezeu mai mult decât prin lumea aceasta; și-atunci, ce nu poți realiza în plan profesional sau familial, realizezi în plan interior.

– Ce părere aveți despre minunea de la Ionești – județul Argeș?

– N-am nicio părere, nici nu mă interesează.

– Ce este mai bine: să rămâi în lume sau să te retragi pentru mântuire?

– Dragă, pentru asta, fiecare își cunoaște starea. Unii se retrag pentru Dumnezeu, iar alții rămân în lume tot pentru Dumnezeu.

– A murit soțul meu și i-am promis lui Dumnezeu că plec la mânăstire, dar sunt în lume. Unde o fi sufletul soțului meu?

– Păi, Dumnezeu știe unde-o fi... nu-i nicio legătură...

– Întrucât Dumnezeu e atotștiutor, credem că El știe și care dintre noi se va mântui. Atunci, care este limita până la care intervine Dumnezeu, încât liberul nostru arbitru să nu fie afectat?

– Dragă, sunt niște lucruri pe care nu știu cine le-ar putea elucida...

– Ați vorbit la un moment dat că Maica Domnului s-a smerit, cu toate că ea nu a păcătuit. Ați vrut să afirmați astfel infailibilitatea Maicii Domnului?

– Bine, acum prin infailibilitate se înțelege altceva, de fapt, decât ceea ce se spune prin infailibilitate în legătură cu Papa, să zicem. Eu am vrut să spun că Maica Domnului, după învățătura Bisericii, nu a avut păcate personale.

– Ce influență asupra relației dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Catolică credeți că a avut vizita Papei în România?

– Aceeași relație care-a fost și până acum: Hai să dăm mână cu mână!

VIAȚA DUHOVNICEASCĂ ÎN LUMINA SFINTEI LITURGHII

10 noiembrie 1999

– Ce părere aveți despre Liturghia ecumenică ce se săvârșește de obicei la adunările Consiliului Ecumenic al Bisericilor?

– Dragă, în limba franceză, de pildă, cuvântul „liturghie" (*liturgie*) nu înseamnă numai Liturghia propriu-zisă, ci înseamnă orice slujbă făcută în cadrul bisericii: și Utrenia e liturghie, și Vecernia e liturghie, după cuvântul acesta. Iar Liturghiei propriu-zise i se spune „Liturgie eucharistique".

Deci Liturghia, ca slujbă ecumenică, de fapt nu e o Liturghie propriu-zisă, ci este o slujbă ecumenică la care iau parte credincioși de diferite credințe; este o slujbă oarecare, pe care ei o numesc „liturghie".

În limba greacă, cuvântul „liturghie" înseamnă „lucrare publică", lucrare de îndrumare, de ajutorare; conducerea unei corăbii, conducerea unei țări – se numește „liturghie"; la fel, funcționarea unei instituții. De exemplu, la magazin, în Grecia, poți să citești că „astăzi nu este liturghie", dar ei nu spun prin asta că nu e Liturghie în biserică, ci că nu este deschis magazinul.

Așa încât cuvântul acesta, „liturghie ecumenică", nu trebuie înțeles că desemnează Liturghia așa cum o facem noi, ci trebuie înțeles că s-a făcut o slujbă ecumenică, cu mai mulți credincioși, de diferite credințe, în general cu creștini care nu au toți aceeași modalitate de a-și manifesta credința în felul în care ne-o manifestăm noi.

Părerea mea este că se pot face și rugăciuni din acestea, în care să se încerce o disponibilizare a creștinilor pentru apropierea între ei.

– Cum se poate scăpa de un blestem? Cum se face această dezlegare de blestem?

– Dezlegarea de blestem este, în Biserica noastră, o rugăciune pe care o rostește preotul pentru dezlegarea blestemului.

Acuma, să vă spun ceva: să știți că mulți oameni se socotesc sub blestem când nu le reușește ceva, când au anumite situații nedorite, și cred ei că aceasta le vine de pe urma unui blestem. Dar în realitate nu-i totdeauna așa; sunt atâtea lucruri care pot fi explicate și altfel.

Așa că nu trebuie să vă faceți prea multe gânduri în legătură cu o situație grea de pe urma unui blestem. E-adevărat că sugestii de-acestea, că oamenii sunt sub blestem, că cineva e sub blestem, mai dau și preoții; sunt

unii preoţi care le spun oamenilor că sunt sub blestem, că sunt sub influenţa farmecelor, a vrăjitoriilor. Dar în realitate nu totdeauna este aşa, pentru că sunt şi alte explicaţii pentru situaţiile în care ajung oamenii.

Cine face păcate sigur că nu poate avea linişte sufletească şi ajunge la tulburare; şi asta nu înseamnă că-i sub blestem – în înţelesul acesta, că l-au blestemat părinţii, l-au blestemat bunicii sau cineva din cei cu care a avut legătură şi în sfera cărora nu s-a menţinut.

Iar cei care au conştiinţa că sunt sub blestem pot să ia parte la dezlegări, la care se spune, de pildă, între altele: „Şi de sunt sub blestem preoţesc sau sub blestemul lor, sau sub blestemul tatălui lor sau al mamei lor; sau cu ochii au poftit, sau cu miros s-au desfrânat, sau cu pipăitul s-au pornit spre desfrânare, sau cu gustul s-au dezmierdat, sau cu vreo aprindere oarecare, trupească sau sufletească, s-au despărţit de a Ta voie şi sfinţenie, ca un bun şi iubitor de oameni Dumnezeu, iartă-i şi nu-i lăsa pe aceştia, nici pe noi, să cădem în viaţă întinată, nici pe căile pierzării să alergăm...". Deci problema se pune nu direct, „că sunt sub blestem", ci se zice „de sunt"; dacă sunt, să fie dezlegaţi. Poate nu sunt, ci numai cred ei că sunt sau numai le-a băgat cineva în cap că sunt sub blestem.

– Părinte, credeţi că există destin? Cine ne alege sufletul, care include mentalitatea?

– Dragă, destin există în înţelesul acesta, că fiecare dintre noi venim într-un cadru şi în cadrul respectiv ne raportăm la lume şi la viaţă, învăţăm ce putem învăţa, ce avem de învăţat în condiţiile respective; şi asta înseamnă că nu e ceva indiferent, că nu venim în lumea aceasta într-un fel de gol, ci venim în lumea aceasta în împrejurări care determină ceva în viaţa noastră. În acest înţeles, există un destin. Iar partea omului, în acest destin, este să fie corect şi să împlinească voia lui Dumnezeu. Deci poţi să fii destinat de Dumnezeu, să zicem, ca să fii conducător de ţară; în cazul acesta, trebuie să-ţi faci datoria din situaţia în care te găseşti. Sau dacă destinaţia ta este să fii preot, dacă te alege Dumnezeu să fii preot, ajungi preot şi important este să ştii cum să trăieşti în marginile destinului tău.

– Pot fi puşi pe pomelnic la Sfânta Liturghie cei care au murit nespovediţi, neîmpărtăşiţi, fără lumină? Mai pot fi ajutaţi cumva?

– Dragă, de vreme ce Biserica face rugăciuni pentru ei, slujbe de înmormântare, înseamnă că ei nu sunt excluşi din rânduiala Bisericii, şi atunci se pot pomeni şi la Sfânta Liturghie.

Biserica are anumite dispoziţii în legătură cu cei care se pot pomeni la Liturghie, şi se zice aşa, că la Liturghie se pot pomeni aceia care s-ar putea şi împărtăşi. Or pe cei care nu s-au împărtăşit, logic ar fi să nu-i pomeneşti,

dar iubirea nu te lasă; dacă-i ai pe părinţii tăi care au murit în condiţiile acestea, sau un copil al tău, sau un frate ori o soră care au trecut la cele veşnice în condiţiile acestea, iubirea te obligă să-i pui. Şi-atunci, de cine asculţi? De inima ta sau de altceva?

Eu cred că Dumnezeu e bun şi milostiv şi iubitor de oameni şi nu se mai pune atâta problemă, că pe-ăsta să-l scrii, pe-ăsta să nu-l scrii...

E mai rău atunci când cineva este sub anumite păcate, când face anumite păcate şi nu vrea să iasă din ele. Atunci e mai greu să-l cuprinzi şi ar trebui să aştepţi o vreme în care să poată fi vrednic să fie cuprins în slujbele noastre, la Sfânta Liturghie şi la alte slujbe.

De obicei, cei care nu pot fi pomeniţi la Sfânta Liturghie sunt pomeniţi la alte slujbe ale Bisericii: la Litie, la Acatiste...

– Ce înseamnă binecuvântarea?

– Binecuvântarea înseamnă o bunăvoinţă, o deschidere de suflet în folosul celui care cere binecuvântarea.

– Prezenţa Duhului Sfânt la Liturghie este condiţionată de existenţa credincioşilor în biserică sau de atenţia, trăirea şi simţirea acestora?

– Prezenţa Duhului Sfânt este condiţionată de însăşi slujba Sfintei Liturghii. Unde există slujba Sfintei Liturghii, există şi prezenţa Duhului Sfânt.

În ceea ce-i priveşte pe credincioşii care iau parte la Sfânta Liturghie, e bine să aibă şi ei o învrednicire şi să determine, cumva, venirea Duhului Sfânt. La Sfânta Proscomidie, care se pregăteşte pentru Sfânta Liturghie, preotul zice: „Pomeneşte, Doamne, şi a mea nevrednicie şi-mi iartă toată greşeala cea de voie şi cea fără de voie; şi să nu opreşti, pentru păcatele mele, darul Sfântului Duh, care vine peste aceste Daruri ce sunt puse înainte". Deci avem şi conştiinţa aceasta, că ar putea exista şi o oprire a darului Duhului Sfânt.

Însă, pentru că lucrurile acestea nu se pot urmări, Biserica învaţă că nu de vrednicia preotului atârnă venirea Duhului Sfânt, ci lucrurile acestea se împlinesc pentru folosul Bisericii, chiar şi atunci când un preot este nevrednic ca să i se asculte rugăciunile; pentru că el nu e preot pentru sine. Se poate ca rugăciunile lui personale să nu fie primite, dar rugăciunile pentru obştea creştină, câtă vreme îl ţine Biserica în slujire preoţească, trebuie să se împlinească; şi trebuie să avem conştiinţa că se împlinesc.

Gândiţi-vă ce-ar fi în lumea aceasta dacă fiecare om s-ar îndoi de ceea ce a făcut un preot nevrednic. De pildă, dacă într-o parohie este un preot beţiv, să zicem, şi face o Cununie, nu-nseamnă că acea Cununie pe care o face el nu-i validă, pentru că el nu intră în împărăţia lui Dumnezeu. Realitatea asta este, Sfântul Apostol Pavel spune clar: „Beţivii nu intră în

împărăția lui Dumnezeu" (I Corinteni 6, 10). Deci chiar fiind el un om care nu intră în împărăția lui Dumnezeu, dacă îl ține Biserica în slujire preoțească și face, să zicem, o Cununie, este validă. Nu poți să zici că nu ești cununat, pentru că te-a cununat preotul acela care mai și bea și mai face și rele.

– Din ce cauză nu se poate săvârși Sfânta Liturghie fără niciun credincios? Dacă se săvârșește în acest caz, este un păcat?

– Da. Dar nu se poate, preotul n-are voie să slujească fără credincioși. Știți de ce? Pentru că se spune, de exemplu: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu voi, cu toți"; păi, dacă nu-i nimeni acolo, cu cine să fie? Sau: „Pace tuturor", și, când colo, nu-i nimeni acolo; sau e numai un cântăreț... păi, ăla-i „toți"? De ce zice: „Pace tuturor"? De ce nu zice: „Pace ție"? Sau: „Și să fie milele marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu voi, cu toți"... or el e numai unul.

Era la noi un cetățean, un bătrân care venea la noi la colindat; și-apoi el era numai singur, și avea o colindă și zicea: „Și s-alegeți doi din noi, doi din noi, dintr-amândoi", adică să-i alegeți pe-amândoi... și el era numai unul. Păi, ce s-alegi? N-ai ce-alege, îl alegi pe el...

– La Sfânta Liturghie se spune: „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați!" Vă rugăm să ne explicați acest îndemn.

– Îndemnul: „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați" se dă în fața posibilității de a te împărtăși. Preotul îi cheamă pe credincioși să se împărtășească, dar să nu se împărtășească dacă n-au sfială față de Dumnezeu, dacă n-au respect față de Dumnezeu, dacă n-au respect față de Sfintele Taine, deci dacă n-au „frică de Dumnezeu"; să se împărtășească „cu credință" – cu credința că acolo, în sfântul potir, e Trupul și Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos – și „cu dragoste" față de Mântuitorul cu Care se împărtășesc.

Dar e o chemare pentru creștini ca să se împărtășească. Să știți că Sfânta Liturghie presupune și împărtășirea credincioșilor, nu numai a preoților.

– Puteți să ne faceți să înțelegem trăirea Sfintei Liturghii pentru Sfântul Ioan de Kronstadt, care spunea că moare dacă nu slujește Sfânta Liturghie? Fiind preot de mir, totuși el slujea zilnic Sfânta Liturghie.

– Dragă, trăirea Sfintei Liturghii e la măsura credincioșilor, la măsura fiecăruia. Acuma, eu nu cred c-ar trebui să se ajungă la starea aceasta, ca cineva să nu poată să trăiască în zilele în care nu poate merge la Sfânta Liturghie. Pentru că sunt atâtea și-atâtea parohii în care Sfânta Liturghie se face duminica și-n sărbători, și-atunci n-are cum să se ducă omul la Sfânta Liturghie în fiecare zi; apoi, sunt atâția oameni care sunt împiedicați de situațiile lor.

Două categorii de oameni pot să ia parte zilnic la Sfânta Liturghie, acolo unde se face zilnic: pensionarii și șomerii. Acum sunt o mulțime de șomeri, și totuși bisericile tot goale sunt... Șomerii nu se gândesc ei să meargă la biserică, iar pensionarii, mă rog, poate sunt împiedicați și ei de unele obligații în familiile lor. Dar categoriile acestea sunt cele mai disponibile pentru participarea la Sfânta Liturghie.

Acum, nu trebuie să insistăm pentru niște lucruri care, de fapt, nu sunt esențiale, în înțelesul că numai așa se poate. Biserica noastră Ortodoxă nici nu recomandă, de fapt, să se slujească Liturghia în fiecare zi. Vedeți că în Postul Paștilor, de pildă, numai miercurea și vinerea se face Liturghia Darurilor mai înainte sfințite, iar în celelalte zile nu se face. Sunt unii care în Postul Paștilor fac Liturghia Darurilor mai înainte sfințite în fiecare zi, afară de sâmbăta și duminica. Eu cunosc cazuri... la Brașov, de exemplu, se face Liturghie în fiecare zi. Însă nu e cazul, pentru că dacă Biserica are rânduiala aceasta, nu-i cazul să se facă mai mult decât e rânduit.

Așa că faptul acesta, că „mori dacă nu mergi la Sfânta Liturghie"... Mă rog, poate să fie cineva care are o stare sufletească deosebită, extraordinară, însă altfel, nu e absolut necesar.

– Îi este îngăduit preotului să citească cu voce tare rugăciunile care ar trebui spuse în taină la Sfânta Liturghie?

– Știți cum este? În Liturghier se spune că se citesc în taină, deci ca să le citești cu voce tare ar trebui să ai o aprobare specială din partea ierarhului locului. Dacă primești aprobarea să le spui cu voce tare, poți să le spui cu voce tare. Dacă nu, în Liturghier spune că această rugăciune se citește de către preot în taină, deci nu cu glas tare.

– Care este rolul și importanța anaforei?

– Anafora este pâine sfințită care se dă credincioșilor după Sfânta Liturghie. Este un fel de ajutor totuși, e o pâine binecuvântată.

– Care este scopul cuvintelor: „Duceți-vă și faceți ucenici în numele Meu"[30]? Oare nu poți avea o bună relație cu Dumnezeu dacă nu ești creștin?

– Dragă, credința noastră este că mântuirea se realizează în Biserică. În privința faptului dacă cei din afara Bisericii se mântuiesc, Biserica nu și-a

[30] În realitate, acest îndemn nu există în Noul Testament. Probabil, cel care a pus întrebarea s-a referit la îndemnul pe care Domnul Hristos l-a dat ucenicilor, după Învierea Sa: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura" (Marcu 16, 15); „Mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh" (Matei 28, 19).

spus cuvântul şi nici nu cred că şi-l va spune vreodată; acuma, Dumnezeu ştie, noi nu putem şti.

Dacă noi vrem să ne mântuim şi ştim în ce condiţii ne mântuim, e destul pentru noi. Iar pentru alţii, Dumnezeu ştie cum va face cu ei. Cei care nu vor putea ajunge să cunoască credinţa creştină şi să primească credinţa creştină, fără îndoială că vor primi un ajutor de la Dumnezeu; Dumnezeu cel milostiv nu-i va exclude. Dar noi nu putem să susţinem lucrul acesta, în înţelesul: „Lasă-l, că şi el se mântuieşte!", ci în înţelesul: „Hai să încercăm, să vedem ce putem face pentru el ca să-l câştigăm pentru bucuriile credinţei noastre".

– Ce poate face un copil pentru a se elibera de păcatele părinţilor săi?

– Dragă, fiecare dintre noi aduce o încărcătură în lumea aceasta: negativele părinţilor, negativele bunicilor... şi Dumnezeu ştie până unde se întind rădăcinile existenţei noastre. Ceea ce putem face noi este să suportăm consecinţele, dacă păcatele părinţilor au adus pentru noi nişte consecinţe de suportat. E singurul lucru pe care putem să-l facem: să primim, ca din mâinile lui Dumnezeu, situaţia în care ne găsim.

– De ce marea majoritate a credincioşilor tratează cu mare ignoranţă şi multă indiferenţă slujba Sfintei Liturghii? De ce nu se face mai mult cunoscută însemnătatea acestei slujbe?

– Dragă, noi spunem ce putem spune, acolo unde suntem, la biserică, pentru credincioşii care vin la biserică. Eu le spun oamenilor vorbă hotărâtă: „Pe cei care nu merg la Liturghie, la păgâni îi număr!"

– Există mântuire în afara Bisericii? Şi, dacă nu, de ce?

– Sfântul Ciprian le spunea oamenilor că nu există mântuire în afară de Biserică: „Extra Ecclesiam nulla salus". Dar Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Romani, zice că cei care n-au cunoscut Legea, din fire fac cele ale Legii şi că, neavând Lege, ei înşişi îşi sunt Lege (cf. Romani 2, 14). Deci cei care sunt cu Legea lui Dumnezeu vor fi judecaţi în raport cu Legea lui Dumnezeu, iar cei care n-au cunoscut Legea lui Dumnezeu cea scrisă vor fi judecaţi după Legea lui Dumnezeu înscrisă în inimile lor, deci după legea morală naturală.

Noi nu putem să rezolvăm chestiunea aceasta, dacă nu o rezolvă Biserica, dar putem avea conştiinţa că Dumnezeu va mântui mult mai mulţi oameni decât credem noi că se mântuiesc.

– Vă rugăm să ne daţi câteva sfaturi pentru cineva care nu merge la spovedanie. Ce trebuie să facă?

– Să meargă! Simplu de tot. Dacă nu merge, nu merge, nu poţi să-l duci cu sila... La mine mai vin aşa, oameni aduşi cu sila. A venit odată un

bărbat şi am văzut că n-are nimic religios în el; şi l-am întrebat de ce a venit la spovedanie. Zice: „Părinte, n-a mai tăcut nevastă-mea, să vin să mă spovedesc. Şi, dacă m-a mânat, am venit". Nu faci nimic aşa, cu oameni pe care nu-i interesează... Ca să faci o spovedanie bună, trebuie să te intereseze, trebuie să ştii cu ce rost o faci.

Mi-a zis odată unul că nu s-a mai spovedit de nu ştiu câţi ani. Şi-i zic: de ce nu te-ai spovedit, n-ai păcate? „Ba păcate am... – Şi-atunci, de ce nu te-ai spovedit? – Din neglijenţă... n-am avut nici timp..."

Dacă nu vor oamenii să se spovedească, n-ai ce le face ca să se spovedească. De ce să se spovedească, fiindcă vreau eu? Nici n-are rost să se spovedească aşa. Şi-apoi, după aceea te mint oamenii şi-n genunchi, cum zicea Părintele Arsenie. Şi după aia, tot ei se descoperă, că nu-i lasă conştiinţa. Am fost în Moldova, de exemplu, şi am spovedit într-o parohie. Şi unul s-a spovedit la mine, iar după cele ce mi-a zis, era aproape ca un sfânt. Dar după vreo săptămână, a venit din nou la mine la spovedit, chinuit de conştiinţă – fiindcă nu-mi spusese un lucru, care era foarte grav. Şi-atunci, s-a văzut că n-a fost „sfântul" sfânt.

N-avem ce să facem, asta e: toate ale omului sunt la nivelul omului.

– De ce uneori, chiar dacă ne-am împărtăşit, nu simţim nicio schimbare în suflet? Oare Dumnezeu nu S-a sălăşluit în acel suflet fiindcă nu a fost vrednic de aceasta?

– Dragă, n-ai de unde să ştii. Noi spunem aşa în rugăciune: „Să-mi fie mie Euharistia aceasta spre bucurie, spre sănătate şi spre veselie". Poţi să fii cumva într-o stare de mijloc, între veselie şi întristare.

Eu totdeauna, când mă împărtăşesc, zic: Doamne, nu de la mine aştept folosul, ci de la Tine; Tu eşti Cel care îmi dai folosul.

Dumnezeu ştie de ce nu ai totdeauna aceeaşi stare de elevare sufletească. Ceea ce e important pentru noi este să ne împărtăşim cu gândul de a ne apropia de Dumnezeu. Şi eu cred că chiar dacă nu simţim ceva deosebit, totuşi există un efect lăuntric, un efect al prezenţei darului lui Dumnezeu.

Nici nu trebuie să ne împărtăşim ca să avem nişte senzaţii, ci ne împărtăşim ca să-L avem pe Domnul Hristos înăuntrul sufletului nostru.

– Cum putem argumenta faptul că Împărtăşania e chiar Trupul şi Sângele Domnului?

– Nu putem, asta este o chestiune a credinţei. Am fost odată la o întâlnire cu oameni lucrători în Oastea Domnului, la Arad; s-a nimerit aşa, fiindcă am fost cu Înaltpreasfinţitul Serafim şi m-a invitat şi pe mine la o adunare din asta. Şi acolo, la adunare, a fost vorba de un subinginer despre care se zicea că el, ca om de ştiinţă, s-a gândit să facă analiza Sfintei

Împărtăşanii, ca să vadă dacă e Trupul şi Sângele Domnului Hristos acolo. Săracul, când a auzit (că era acolo, de faţă), a şi plâns şi a zis că nu-i adevărat, că el n-a făcut aşa ceva.

Dar mie mi-a folosit treaba asta, în înţelesul că m-am gândit că noi totuşi avem un buletin de analiză a Sfintelor Taine, fiindcă spunem la Sfânta Liturghie: „Drepţi primind dumnezeieştile, sfintele, preacuratele, nemuritoarele, cereştile, de viaţă făcătoarele, înfricoşătoarele lui Hristos Taine, cu vrednicie să-I mulţumim Domnului".

Sunt lucruri ale credinţei, nu le poate demonstra nimeni, n-are cum să le demonstreze. Dacă crezi aşa, e bine, iar dacă nu crezi, nu ai folosul din aceasta. Nu se poate demonstra decât pentru omul care crede; dacă cineva crede c-a zis Domnul Hristos: „Acesta este Trupul Meu", nu-şi mai pune întrebarea că s-ar putea să nu fie sau să fie altfel. În momentul în care îţi pui o astfel de întrebare, înseamnă că nu crezi în prezenţa Domnului Hristos.

– Ce înseamnă „ca într-un gând să mărturisim", când se zice: „Să ne iubim unii pe alţii, ca într-un gând să mărturisim"?

– După ce se spune aşa, îndată urmează *Crezul* şi mărturisim credinţa. E un îndemn ca toţi să mărturisim într-un gând ceea ce avem de mărturisit: „Pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită" şi *Crezul*.

– Dacă mama mea a murit făcând avort, eu, ca fiică ce am scăpat din această treabă, pot s-o salvez în vreun fel? Şi cum?

– Dragă, noi nu putem să salvăm pe nimeni, Dumnezeu poate să salveze. Noi putem să intervenim, îi recomandăm pe ai noştri, în rugăciunile noastre... Noi credem că Dumnezeu ne ascultă rugăciunile şi facem tot posibilul ca să-i ajutăm prin ceea ce putem noi să-i ajutăm, dar de salvat nu putem salva pe nimeni.

– Cum argumentăm faptul că femeile nu pot fi preoţi în Biserica Ortodoxă? De ce femeia este considerată inferioară bărbatului în Biserica Ortodoxă?

– Dragă, nu este considerată inferioară, însă Sfântul Apostol Pavel şi cei de odinioară au luat în consideraţie concepţia de pe vremea aceea şi s-a stabilit în Biserica noastră că preoţi trebuie să fie bărbaţii.

Să ştiţi că în alte credinţe sunt şi femei, dar nu le stă bine... De exemplu, eu am fost la Viena anul trecut şi am fost invitat la o întrunire ecumenică, unde a fost şi un preot-femeie (poate ar trebui să zic preoteasă, dar asta înseamnă soţie de preot, pe înţelesul nostru). Deci era o femeie preot din Biserica Vechilor Catolici. Vechii-catolici s-au desprins de catolici

în anul 1870, după Sinodul Vatican, în care s-a decretat infailibilitatea Papei. Ei au zis că dogma asta nu-i bună şi că nu trebuia să fie decretată, şi s-au desprins de catolici. Şi ei s-au numit pe ei „vechii-catolici", ca să se deosebească de cei noi, care fac astfel de lucruri care nu se potrivesc cu tradiţia Bisericii. Iar dintre vechii-catolici, au ajuns să hirotonească femei în preot! Şi-am zis: domnule, păi ăştia sunt mai vechi decât creştinismul, dacă fac treburi din astea!... Păi cum, ei, vechii-catolici, care odinioară au fost împotriva catolicilor care introduseseră nişte dogme noi, acuma fac nişte inovaţii pe care nu le-au avut nici catolicii cei noi. Deci sunt nişte aberaţii, nişte lucruri care nu se potrivesc. Nici nu trebuie să ne mai gândim la ele...

Noi să ne menţinem în tradiţia Bisericii noastre, iar femeile nu pot să facă altceva în Biserică decât să-şi crească copiii în frica lui Dumnezeu, să fie îndrumătoare în familiile lor, mama să fie mamă creştină... Asta-i preoţia femeii: să fie mamă.

– Când şi cum trebuie ţinut postul negru?

– Dragă, postul negru îl ţin oamenii când vor. Biserica nu recomandă post negru, adică post cu nemâncare de toată ziua, decât în Postul Paştilor; în prima săptămână: luni şi marţi, miercuri până seara, apoi joi, iar vineri până seara; iar în săptămâna Sfintelor Patimi, luni şi marţi, miercuri până seara, joi se mănâncă, iar apoi din nou post negru în Vinerea Mare şi în Sâmbăta Mare. Acestea sunt singurele zile în care Biserica recomandă post negru.

În celelalte zile, când doreşte cineva să ţină post negru... Dar poate să-l albească, dacă ajunge să se istovească... Sau, de exemplu, dacă îţi propui să nu mănânci până seara şi te apucă o foame, de te gândeşti numai la mâncare şi nu te mai gândeşti la Dumnezeu, sau te gândeşti la Dumnezeu numai în înţelesul că ai făgăduit să stai până seara şi te chinuieşti... atunci n-are niciun rost.

Părerea mea este să mănânce oamenii mâncare de post în zilele de post şi-atâta tot.

– Ce înseamnă a fi „sărac cu duhul"?

– Înseamnă să fii smerit, să fii nemulţumit cu ceea ce ai realizat până în clipa de faţă şi să doreşti să realizezi mai mult.

– Se cunosc cazuri de preoţi care trăiesc cu a doua sau chiar cu a treia soţie. Mai pot oare aceştia să-i mântuiască pe enoriaşii lor, dacă trăiesc astfel?

– Dragă, să ştiţi că preoţii nu-i mântuiesc pe enoriaşi; nu ei mântuiesc, ci ei mijlocesc mântuirea.

Ceea ce face un preot nevrednic e tot aşa de valabil precum ceea ce face un preot vrednic, în ceea ce priveşte preoţia. De exemplu, dacă te

binecuvintează un preot nevrednic, nu-nseamnă că nu-ți vine binecuvântarea pentru că acela e nevrednic. Câtă vreme îl ține Biserica, îl ții și tu.

– Păcatele strămoșilor, dacă sunt deosebit de grele, pot fi iertate prin rugăciunile obișnuite ale Bisericii? sau e nevoie de lucruri mai deosebite, cum ar fi donații importante sau intrarea în monahism a unui urmaș?

– Dragă, nu se impun astfel de lucruri. Eu, dacă m-am făcut călugăr, nu m-am făcut ca să ispășesc păcatele cuiva. Asta este o concepție catolică: că dacă cineva are fapte bune mai multe decât îi trebuie lui pentru mântuire, din prisosul lui se dă altuia ca să aibă și el atâtea fapte bune câte îi trebuie ca să se mântuiască. La noi nu se pune problema aceasta, întrucât concepția ortodoxă este că fiecare om trebuie să facă binele de care e capabil și că niciodată nu ai un prisos în viața spirituală, pe care să-l dai altuia. Și neavând ceva de oferit, nu poți să-i salvezi pe cei de altădată; de altfel, nici n-ai datoria să-i salvezi... și nici nu poți. Singurul lucru pe care poți să-l faci este să-i cuprinzi și pe ei în rugăciuni, cum îi cuprinzi pe toți ceilalți, iar Dumnezeu să facă ce știe El.

– Ce sfat le puteți da tinerilor profesori de diferite discipline, pentru a trezi conștiința elevilor?

– Dragă, eu am zis către o profesoară de matematică să predea matematică cum ar preda Domnul Hristos. Nu știu eu, dacă mi-ar fi spus cineva lucrul ăsta, cum aș fi putut să mă achit de îndrumarea asta...

Profesorul să-și facă datoria ca profesor, să-i ajute pe elevi cum îi poate el ajuta, iar dacă are inimă de părinte, îl atrage și pe elev sau pe student. Și cu asta, el și-a împlinit datoria, nu trebuie să facă ceva extraordinar.

– De ce a fost îngăduită înmulțirea primilor oameni între ei, între frați? Ce răspuns puteți da?

– Dragă, nu răspund nimic. Așa a fost, așa știm.

– Ce se poate face pentru sufletul unui copil care a murit înainte de a fi botezat?

– Nu se poate face nimic. Dar de fapt copiii care au murit nebotezați sunt la un loc de mijloc, într-o situație de mijloc: nici la bine, nici la rău; așa este scris în sinaxarul din Sâmbăta lăsatului de carne.

– Dar pentru cei morți, care au fost de altă credință? De exemplu, pentru un mahomedan.

– Nu putem face nimic. Biserica nu-i poate cuprinde pe cei care nu au credință creștină.

– Ce părere aveţi despre cazul Părintelui Ioan de la Mânăstirea Recea, care le împărtăşeşte zilnic pe călugăriţe?

– Dacă chestiunea aceasta nu se face obligatoriu, ci ca posibil, eu mă bucur. Mă bucur că oamenii se împărtăşesc, pentru că eu cred că vieţuitoarele de la mânăstirea aceea duc o viaţă care le recomandă să se poată împărtăşi la fiecare Sfântă Liturghie.

Pe mine m-au mai întrebat şi alţii cât de des trebuie să se împărtăşească cineva. Şi le-am spus că şi dacă se împărtăşeşte la fiecare Sfântă Liturghie, nu-i des, e cât trebuie. Eu nu caut să-i îndemn pe oameni să se împărtăşească la fiecare Sfântă Liturghie, pentru că oamenii se pot împărtăşi şi la fiecare Sfântă Liturghie fără să conştientizeze importanţa Sfintei Împărtăşanii. Eu de obicei i-am îndemnat pe oameni să se spovedească mai des. Şi ce mi se-ntâmplă? În Postul Paştilor vin cei mai mulţi oameni la spovedit, iar cei mai mulţi se spovedesc numai în Postul Paştilor. Eu le spun la toţi să se spovedească în toate posturile. Însă anul următor, vine omul din nou la mine: „Când te-ai spovedit ultima dată? – Anul trecut, în Postul Paştilor. – La cine? – La dumneavoastră. – Păi mă, nu ţi-am spus să te spovedeşti în toate posturile? – Păi, mi-aţi spus, părinte, dar uite, nu m-am spovedit... Acuma, ce să fac?" Şi-apoi mă-nţeleg aşa cu el, că dacă este un om care merge totuşi la biserică şi care îşi vrea binele cât de cât... Dar îi zic: uite ce e, la anul viitor, dac-oi fi tot în situaţia asta, te rog să-mi faci un bine, mie: să nu te mai spovedeşti la mine.

Păi dacă oamenii nu vor să se spovedească des, de ce să insist eu să se împărtăşească des? Când simt nevoia să se spovedească şi să se împărtăşească, dacă nu au păcate opritoare, nu am nimic împotrivă. Nu vrea omul să se împărtăşească atât de mult cât aş vrea eu să se împărtăşească el.

Vine câte cineva în Postul Sfintei Mării, să zicem, duminica: „Când te-ai spovedit ultima dată? – Ieri, la Catedrală. – Păi, mai ai ce spune? Cred că nu mai ai ce spune... De ce te spovedeşti la mine? – Păi, dac-am venit la mânăstire, am zis să mă spovedesc şi la dumneavoastră". Dar ăsta nu-i un motiv, în fond. Şi-i zic: „Vrei să te împărtăşeşti? – Păi, dar se poate?!" Deci de spovedit se poate spovedi, dar de împărtăşit nu se poate împărtăşi! „Păi, dacă te-ai împărtăşit ieri, de ce să nu se poată să te împărtăşeşti şi astăzi? Ce oprire ai, trebuie să aştepţi un interval de timp?" Deci oamenilor aproape că nici nu le vine să creadă că s-ar putea împărtăşi mai des.

– Care este diferenţa între falsa smerenie şi smerenia adevărată? Cum putem practic să dobândim smerenia?

– Smerenia adevărată este atunci când vine din conştiinţa proprie şi când nu se urmăreşte ceva prin smerenie. Se spune că smerenia este virtutea care nu se arată. În momentul în care vrei să te arăţi smerit, poţi să ştii că nu

eşti smerit. Asta-i falsa smerenie! Când vrei să apari în faţa oamenilor că uite, ăsta-i ăla care nu ştiu ce face, lucruri deosebite, când vrei să te scoţi în evidenţă, sigur nu eşti smerit. Şi dacă totuşi faci acte de smerenie şi zici vorbe din acestea, din care să se înţeleagă că eşti smerit, de fapt nu eşti smerit, ci ai o falsă smerenie.

Am fost pe la Mânăstirea Nicula şi am întâlnit acolo un călugăr, care vine la mine şi se prezintă: „Serafim păcătosul". Şi eu am zis: nu se poate! Serafim păcătos?! Nu există! Ori eşti Serafim, ori eşti păcătos!

– Care credeţi că este cea mai bună lecţie pentru a învăţa să-i iubim pe oameni, în special pe cei care ne supără, ne jignesc sau încearcă să se impună printr-un comportament mai aspru?

– Dragă, asta nu se realizează printr-o lecţie, ci se realizează printr-o aşezare sufletească de nepătimire. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că „nepătimirea naşte dragostea". Cine n-a ajuns la nepătimire, nu poate face lucrul acesta; câtă vreme ai o reţinere, câtă vreme ai o ezitare când e vorba de a iubi pe cineva, înseamnă că nu ţii seama de porunca lui Dumnezeu şi că nu eşti capabil de iubire pentru că te împiedică o patimă oarecare: patima iubirii de sine (care e rădăcină de patimi), patima mândriei, a iubirii de argint, a iubirii de plăceri... Ceva te opreşte, ai ceva care nu-ţi dă libertatea să împlineşti porunca lui Dumnezeu.

– După începerea Sfintei Liturghii, mai este bine ca preoţii să primească pomelnice din partea credincioşilor?

– Nu. Dar atunci, dacă ştiţi voi că preotul nu trebuie să mai primească pomelnice după începerea Sfintei Liturghii, să nu-i mai daţi!

– Ce părere aveţi despre înlocuirea, în biserică, a candelelor cu untdelemn, cu lumina electrică?

– Dragă, pot să fie şi de unele, şi de altele. Înlocuire totală nu e bine să fie.

– Cum aş putea ca, atunci când îmi spun rugăciunea, gândul să-mi rămână la Dumnezeu, fără să mă mai gândesc la altceva?

– Dragă, rugăciunea este oglinda sufletului; împrăştierile vin de pe urma faptului că nu eşti încă destul de concentrat şi nu ai în vedere prezenţa lui Dumnezeu. Însă soluţia este aceasta: roagă-te cum poţi, ca să ajungi să te rogi cum trebuie.

– Mântuirea este condiţionată de împărtăşirea cu Sfintele Taine, la plecarea în veşnicie. Deci, dacă au trecut câteva zile şi ai plecat fără să mai ai timp să te împărtăşeşti, cum vei fi judecat?

– Ca unul care s-a împărtăşit când a trebuit. Adică nu se pune problema că au trecut trei zile, ci pot să treacă şi câteva luni, dacă-i vorba, de la ultima împărtăşanie şi tot împărtăşit eşti, numai că nu eşti împărtăşit pe patul de moarte. Domnul Hristos nu dispare din om aşa, că te-ai împărtăşit şi gata, trebuie să te mai împărtăşeşti o dată, că nu-L mai ai.

– În parabola cu iconomul necredincios, Domnul Iisus Hristos a spus: „Căci fiii veacului acestuia sunt mai înţelepţi decât fiii luminii" (Luca 16, 8). Explicaţi-ne, vă rog, ce înseamnă aceasta.

– Dragă, este foarte simplu: în general, oamenii care se ocupă de lumea aceasta îşi pun mai multă râvnă şi mai multă iscusinţă în realizarea lucrurilor pe care vor să le facă, iar fiii luminii nu sunt totdeauna atât de râvnitori cât sunt alţii în lucrurile veacului acestuia.

– Ce părere aveţi despre tendinţa oamenilor de a se abate de la lumea spirituală, de a nu se ocupa de sufletele lor, ci numai de lucrurile deşarte?

– Păi, nu prea e bine! Dragă, noi n-avem ce să facem, oamenii sunt cum sunt, iar noi, dacă ştim mai mult şi ştim mai bine, să facem ce-avem de făcut noi şi-atâta tot. Noi nu putem să schimbăm o lume... de multe ori, nici părinţii nu-şi pot îndruma proprii copii. Există o împotrivire din start, şi-atunci nu-l mai poţi ajuta pe om.

– Dacă avem în jurul nostru colegi, persoane apropiate care aparţin altor culte (evanghelişti, penticostali etc.), care trebuie să fie atitudinea noastră faţă de aceştia?

– De colegialitate. Nu vă faceţi afronturi, nu discutaţi, nu vă certaţi... Fiecare să-şi dovedească superioritatea credinţei lui prin viaţa pe care o duce. Măsura credinţei e măsura vieţii: cum ţi-e viaţa, aşa ţi-e credinţa.

– Dar ei se pot mântui?

– Dumnezeu ştie... În orice caz, dac-ar ajunge în rai, ar vedea-o acolo pe Maica Domnului, pe care n-au cinstit-o...

– Tinerii consideră că a merge la discotecă nu este un păcat. Vă rugăm să argumentaţi de ce este păcat.

– Dragă, toată lumea crede că păcatele pe care le face le poate face. Discoteca este gura iadului; cei care-aţi fost pe-acolo ştiţi ce e acolo şi ştiţi ce excitaţii, ce dezlănţuiri de forţe negative sunt. Şi-atunci, nu ştiu cum ar putea cineva să argumenteze că e bine să mergi la discotecă.

Eu argumentez că nu e bine în sensul acesta, că nu e un loc binecuvântat de Dumnezeu.

– Ce părere aveți de faptul că studenții de la Teologie sunt obligați să meargă duminica la o singură biserică, și nu la biserica de suflet a fiecăruia?

– Dragă, studenții trebuie să se țină de disciplina școlii. Dacă școala le cere lucrul acesta, nu se mai pune problema că „ar fi bine în altă parte, că mie-mi place acolo". Păi, să-ți placă să faci ce ți se impune să faci, deoarece creștinismul este cu cruce, cu crucea pe care trebuie să ți-o porți; iar dacă vrei să fii preot, trebuie să te-nveți disciplinat din Teologie. Dacă nu ești disciplinat în Teologie, nu poți fi disciplinat nici după aceea.

– Vorbiți-ne despre părerea Bisericii Ortodoxe în legătură cu transplantul de organe umane.

– Dragă, chestiunea aceasta este o chestiune nouă și eu nu știu ce spune Biserica[31]. Eu am cunoscut un tată al cărui fiu avea nevoie de un rinichi, iar tatăl era dispus să-i dea băiatului rinichiul, ca să-i salveze viața; i se recomandase lucrul acesta.

Sunt niște lucruri care pot fi interpretate pozitiv, în înțelesul că cineva care poate face o jertfă de felul acesta face un lucru pe care sigur îl binecuvintează Dumnezeu.

– Cei care aparțin altor confesiuni și cei care și-au luat singuri viața pot fi trecuți pe acatiste și pomelnice?

– Pe acatiste, da; pe pomelnice la Liturghie, nu se recomandă. Dar, cum îi primește Dumnezeu în lumea aceasta, eu cred că i-ar primi și în cadrul Liturghiei.

– Faptul că, după spovedanie, unele păcate sunt repetate diminuează credința în desăvârșire a celui spovedit?

– Știți cum o diminuează? În sensul că ce faci te și face: dacă faci rele, scazi în credință, iar dacă faci bune, te întărești în credință.

---

[31] Ulterior, în sesiunea din 15-17 iunie 2004, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române s-a pronunțat asupra transplantului de organe. Potrivit textului adoptat în această sesiune, transplantul de organe este considerat o performanță a științei și practicii medicale, pe care Biserica o binecuvintează, atâta vreme cât prin transplant se rezolvă criza determinată de lipsa altor soluții de vindecare și se redă viața normală a unei persoane, fără însă a i-o ridica alteia. Transplantul trebuie să aibă la temelie iubirea creștină a celui ce dăruiește și împlinirea ei în iubirea celui ce primește; trebuie să se dovedească a fi unicul remediu valid pentru prelungirea și îmbunătățirea vieții unui pacient și este justificat după ce s-au epuizat toate celelalte forme și modalități de tratament. Deși se afirmă că donarea este expresie a iubirii, ea nu naște nicidecum obligația morală de a dona; actul de donare este manifestarea deplină și indubitabilă a voinței libere. Biserica binecuvintează persoanele care pot face, eventual, asemenea sacrificii, dar în egală măsură îi înțelege pe cei care nu pot face aceasta, respectând libertatea de decizie a fiecărui om.

– Un credincios poate să aştepte momentul când se simte hotărât să-şi schimbe viaţa prin spovedanie sau trebuie să se spovedească la un anumit timp?

– Ar trebui să se spovedească la un anumit timp: cel puţin în toate posturile.

– O amânare a spovedaniei ar fi înţeleasă din punct de vedere spiritual?

– Amânarea arată că nu este convins; ori e convins că n-are păcate, ori că nu i se iartă păcatele, ori nu-l interesează iertarea păcatelor.

– Ce să facem dacă suntem chinuiţi de vise urâte?

– Dacă suntem chinuiţi de vise urâte, trebuie să înmulţim rugăciunea, pentru ca, prin puterea lui Dumnezeu, să scăpăm de visele urâte.

– Cum trebuie să ne purtăm cu demonizaţii?

– Nu ştiu dacă putem face altceva decât să-i răbdăm. Ne purtăm aşa cum ne purtăm cu toţi cei care sunt asupriţi de răutate sau care au boli psihice: îi răbdăm, eventual îi internăm, unde putem să-i internăm.

– Ce credeţi, vor scoate oare romano-catolicii adaosul *Filioque* din „Simbolul Credinţei"?

– Nu cred nimic, nu ştiu.

– Cum trebuie să ne purtăm noi, tinerii, în ziua de astăzi? E bine să avem o prietenie?

– E bine să avem o prietenie, dar să fie o prietenie adevărată, nu să fie întinată de lucruri care nu ţin de prietenie.

– Aveţi un ecfonis[32] preferat? Dacă da, care şi de ce?

– Le am pe toate.

– De ce sunt prezente semnele zodiacale în cărţile de slujbă şi în calendar? Zodia sub care te naşti îţi imprimă anumite limite comportamentale?

– Dragă, experienţa oamenilor este că da, dar nu ştiu dacă este aşa, în fond. În cărţile Bisericii sunt cuprinse semnele zodiacelor pentru că poate îi interesa şi pe oamenii noştri, nu ştiu... Însă eu habar n-am de zodie şi de ne-zodie, ci îmi văd de treabă şi merg înainte.

---

[32] Formulă cu care se încheie rugăciunile şi ecteniile, numită şi *doxologie mică*, rostită de preot cu un glas sau ton mai ridicat (cf. Ion M. Stoian, *Dicţionar religios*, Editura Garamond, Bucureşti, 1994).

– Vă rugăm să ne povestiți despre satul sfinției voastre din copilărie și despre viața din copilărie.

– Dragă, satul meu din copilărie nu mai există, e dărâmat. S-a terminat cu satul meu... Eu am fost acum câțiva ani în satul meu și le-am spus oamenilor că am venit într-un sat dărâmat. Când eram eu copil, era mai multă preocupare spirituală, era mai multă dorință de îmbunătățire sufletească, era mai prezent în viața noastră gândul la Dumnezeu; de exemplu, seara, înainte de a ne așeza în pat, ziceam rugăciunile. Nici nu ne lăsa mama să ne culcăm fără rugăciune; zicea: „Mă copii, sculați-vă la rugăciune, nu vă puneți ca caii!" – deci ca animalele. Sau nu începeam niciodată masa, când eram cu toții, în familie, fără rugăciune; ziceau: „No, haideți la *Tatăl nost'*, să ne putem apuca să mâncăm!" Or noi am fost patru frați, dintre care numai unul se mai roagă, la masă: eu; ceilalți nu se roagă. Și de unde știu? De la nepoți, că i-am întrebat, când erau copii: no, bine, aicea, la mama-mare, ziceți rugăciunea la masă, dar acasă la voi ziceți? Și au răspuns că acasă nu zic. Îmi spunea și un preot despre copiii lui că nu se mai roagă, cum au învățat acasă. Deci s-a pierdut o rânduială...

Satul meu era, atunci, cu rânduielile acestea: toată lumea știa duminica să meargă la biserică, știa să postească și posteau cât puteau ei și poate și peste puterile lor, de multe ori; se ținea la niște rânduieli... Dacă-l întrebam pe bunicul meu, care era neștiutor de carte, de ce trebuie să mergem la biserică duminica, zicea: „Păi, cum să nu mergi la biserică duminica?!" Nici el n-avea un argument, dar știa că așa trebuie să faci. „De ce trebuie să postim? – Păi, cum să nu postești, mă, când e zi de post?!" Deci erau niște rânduieli înrădăcinate, fără o argumentare oarecare; asta era rânduiala, iar ei o țineau.

Era fain... mi-aduc aminte de satul meu și de oamenii care țineau de rânduielile acestea, ale Bisericii. Satul meu are și așezarea de așa fel încât în mijlocul satului e o colină pe care e biserica, iar satul e împrejurul colinei respective; și de oriunde din sat vezi biserica, iar de la biserică poți să vezi oriunde în sat. Așa că biserica era în centru și din punct de vedere spațial, dar și din punct de vedere spiritual: era în centrul preocupărilor oamenilor. Lucru care astăzi nu mai există. De-aia zic eu că e dărâmat satul meu.

E dărâmat și în înțelesul că cei mai mulți oameni au plecat din sat și își au rosturile în altă parte. Noi am fost patru frați, iar în sat a rămas un singur frate; are o fiică, însă ea e în Cisnădie, deci nu mai e în satul nostru. Cu fratele meu și cu cumnata mea se termină rudele noastre din sat și rămân numai mormintele în sat; atâta tot... Ceilalți, la fel, au plecat, iar în sat au mai rămas numai niște bătrâni și niște bătrâne, persoane singuratice în câte-o casă... vine sfârșitul lor pământesc și s-a terminat cu casa respectivă. Casa unde am trăit noi e pe dărâmare; frații mei n-au reușit s-o vândă, iar acuma se dărâmă sub ochii noștri. Ăsta este satul dărâmat: și spiritual, și fizic.

– Explicaţi-ne importanţa Tainei Sfintei Cununii, pentru a gândi mai bine atunci când o nesocotim.

– Dragă, Cununia este una dintre cele şapte Sfinte Taine ale Bisericii noastre şi trebuie ţinută în atenţie, pentru că se face pentru cealaltă vreme a vieţii celor doi care se căsătoresc. Unii dintre preoţi spun greşit la Cununie: „Se cunună robul lui Dumnezeu *cutare* cu roaba lui Dumnezeu *cutare*, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin"; în carte nu-i scris aşa, ci: „Se cunună (...) în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin". Deoarece Cununia nu-i pe veşnicie, ci este pentru vremelnicie: dacă unul dintre soţi moare, celălalt se poate recăsători.

E o slujbă frumoasă, o slujbă care mie-mi place foarte mult, şi mai ales binecuvântările şi rugăciunile de la Cununie; de exemplu: „Dă-le lor, Doamne, să-şi petreacă viaţa fără prihană şi să ajungă bătrâneţe fericite, cu inimă curată păzind poruncile Tale". E o rânduială festivă, se vede din ea că are ceva festiv.

E bine ca oamenii să ştie că sunt uniţi în numele lui Dumnezeu şi să nu renunţe la această legătură, din cât pot; pentru că totuşi, până la urmă, o căsătorie nu trebuie neapărat suportată, iar dacă nu se poate trăi normal, se poate foarte bine şi desface o căsătorie în condiţii de felul acesta.

– Consideraţi că este dăunătoare intrarea României în structurile euro-atlantice, ştiut fiind faptul că acele ţări sunt preocupate mai mult de promovarea valorilor materiale decât a celor spirituale?

– Dragă, nu ştiu cum va fi până la urmă, dar relele vin ele şi fără intrarea în organizaţii de felul acesta. Vedeţi şi voi că răutăţile care sunt acuma la noi în ţară – atâta pornografie, atâtea avorturi, atâtea porniri de homosexualitate – sunt lucruri care înainte, când erau comuniştii, erau condamnate nu ca păcate, ci ca lucruri degradante. Or acuma sunt promovate – chiar dacă unii ştiu că ele sunt păcate – şi îşi desfăşoară mersul fără nicio împotrivire din partea celor care nu vor astfel de lucruri, ca şi cum ăsta este normalul. Şi-apoi, mai sunt şi susţinători în privinţa aceasta, care afirmă că sunt „drepturile omului".

– Ca să primeşti iubire, trebuie să dăruieşti iubire. Cum ne dăm seama dacă dăruim iubire?

– Păi, asta se simte, nu e o treabă pe care ţi-o spune cineva, ci simţi tu dacă dai iubire, iar dacă nu dai iubire... Ai putea primi iubire şi dacă nu dai iubire, pentru că nu totdeauna relaţiile între oameni sunt relaţii de prietenie, de reciprocitate, ci poţi să oferi iubire şi să nu ţi se răspundă la iubire sau poţi să nu oferi iubire şi totuşi să fii iubit de cineva.

Dar cât priveşte faptul dacă dai sau nu dai iubire, asta e o chestiune pe care o simţi tu însuţi.

– După ce ne-am împărtăşit, este bine să sărutăm icoanele?

– După Împărtăşire, în general nu se sărută icoanele, până la Vecernie.

– Indicaţi-ne câteva modalităţi prin care să luptăm împotriva mândriei.

– Dragă, mândria ne însoţeşte mult în viaţa asta şi e de multe ori subtilă: niciodată nu ştii sigur dacă o ai sau nu o ai. Dar singurul leac împotriva mândriei este neafirmarea de sine – în măsura în care lucrul acesta poate fi realizat – şi mai ales neafirmarea de sine intenţionată. Smerenia este antipodul mândriei: cine a ajuns la smerenie scapă de mândrie, iar cine se mândreşte, încă nu a ajuns la smerenie.

– Ce părere aveţi despre preotul de la Călugăreni, care îl scoate pe necuratul din oameni?

– N-am nicio părere, nici n-am auzit de el.

– La Sfânta Liturghie pot fi pomeniţi cei care trăiesc în desfrânare, se duc la diferite secte sau au alte păcate?

– În general, nu se pomenesc cei care nu sunt de o credinţă cu noi şi cei care sunt lepădaţi, cumva, de credinţă prin fapte nefireşti.

– Dar sinucigaşii sau cei care au murit în păcate de moarte pot fi pomeniţi?

– Sinucigaşii, în general, nu se pomenesc. Se pot pomeni doar aşa, într-un context: îi pomeneşti pe cei din familie cu numele şi apoi zici: „Cu tot neamul lor cel adormit"... iar Dumnezeu va face ce ştie El.

– Ce părere aveţi despre bolnavii psihici, este şi ceva necurat în acei oameni?

– Păi, asta depinde de interpretare. Sunt unii care socotesc că e şi ceva necurat, influenţe demonice, şi sunt şi explicaţii în înţelesul că e ceva organic. Este foarte greu de soluţionat chestiunea.

DESPRE PRIETENIE

12 decembrie 2000

– Care este nuanța de prietenie între duhovnic şi fiul duhovnicesc, între Hristos şi ucenici?

– În ceea ce priveşte legătura între duhovnic şi ucenic, e bine ca legătura aceasta să fie între părinte şi fiu.

Un duhovnic trebuie să aibă faţă de cei care îl consultă, faţă de cei care vin la el, inimă de părinte, inimă de frate şi inimă de prieten; iar dacă are o astfel de inimă – oricare dintre acestea sau toate la un loc –, ştie ce are de făcut cu cel pe care îl are în vedere.

Fiul duhovnicesc e bine să se ştie luat în învăluire de suflet, de dragoste, de prietenie în sufletul duhovnicului, deci relaţia trebuie să fie simţită şi dintr-o parte, şi dintr-alta, iar spovedania şi convorbirile duhovniceşti să nu fie simple formalităţi, ci să fie realităţi de care depind şi alte realităţi.

– Care este deosebirea între prietenie, iubire, dragoste?

– Dragă, dragostea este iubirea pe care o purtăm fiecare dintre noi în suflet şi ea se revarsă peste toţi, chiar şi peste cei care nu răspund cu dragoste. Dragostea privită ca poruncă a lui Dumnezeu îi cuprinde şi pe cei buni şi pe cei răi, şi pe cei drepţi şi pe cei nedrepţi, şi pe prieteni şi pe duşmani, şi pe toţi pe care îi avem în vedere. Chiar şi făpturile vii din jurul nostru, toate sunt cuprinse în dragoste, în capacitatea aceasta de a iubi, pe care Sfântul Apostol Pavel o prezintă în Epistola I către Corinteni, spunând, între altele: „De-aş avea credinţă atât de multă încât să mut şi munţii, dacă nu am dragoste, nimic nu sunt” (I Cor. 13, 2), sau în Epistola către Galateni, unde afirmă: „În Iisus Hristos, nici tăierea împrejur nu foloseşte nimic, nici netăierea împrejur, ci credinţa lucrătoare în iubire” (Galateni 5, 6).

Dat fiind faptul că esenţa prieteniei este iubirea şi respectul, deci dragostea şi respectul, înseamnă că cel către care ai iubire îţi este drag şi-ţi răspunde cu drag, îl cinsteşti şi-ţi răspunde cu cinstire. Noi trebuie să avem şi iubire, şi respect faţă de toţi oamenii, fără deosebire, iar dacă nu putem, să ne silim să facem aceasta, să cerem de la Dumnezeu ajutor să putem face aceasta. Or eu am vorbit mai ales de prietenie, în care există reciprocitate între cei care îşi oferă iubirea şi respectul.

– Relația dintre duhovnic și fiu duhovnicesc este o relație de inițiere. Cum trebuie să fie relația între cel care inițiază și cel care se inițiază? Constantin Noica spunea că școala este un loc în care învață și profesorul, și elevul.

– Da, ca să-l înveți pe altul, trebuie să înveți tu însuți, și înveți și învățându-l pe altul. Ți se descoperă aspecte pe care nu le-ai avut în vedere atunci când te-ai apucat să înveți pe cineva. Apar idei noi, care pot fi și pentru tine o inițiere în lucruri pe care nu le-ai avut în vedere înainte, și care de fapt sunt lucruri foarte importante. Acuma, lucrurile acestea nu se petrec în mod organizat; când e vorba de inițiere, de cele mai multe ori lucrurile merg așa, de la sine, spontan. Se fac și lucruri organizate, dar lucrurile organizate nu sunt, în general, lucruri de inițiere, ci sunt lucruri de informare.

– Cum se poate explica faptul că aproape toate popoarele au legendele lor naționale cu privire la prietenie?

– Înseamnă că prietenia este un lucru general, adică nu ține de o anumită constituție spirituală, nu ține de o anumită țară, de o anumită națiune, ci ține de umanitate în general, de ființa umană.

– Credeți că între profesor și elevii săi poate fi o relație de prietenie?

– Da, e bine să fie, dar fiecare trebuie să-și știe măsurile.

Profesorul să știe că-i profesor și să n-ajungă să se coboare la elev decât ca să-l ridice. De obicei, când stai de vorbă cu un copil mic, ori te faci mic lângă el, ori îl ridici pe el în brațe și-l faci mare. Cam așa trebuie să avem în vedere și relațiile între profesor și elev. Ești profesor și rămâi profesor.

Elevul este elev și trebuie să aibă conștiința de elev. Nu trebuie să se niveleze lucrurile din cauză că sunt oamenii foarte apropiați.

Sfântul Apostol Pavel are, în Epistola I către Timotei, un cuvânt care cred eu că e dătător de orientare în privința aceasta. Zice că aceia care, robi fiind, au stăpâni credincioși, să-i respecte și să-i slujească pe stăpânii lor și să nu considere că de-acuma ei sunt frați cu stăpânii lor și că ar putea să nu-i asculte. Ci – zice Sfântul Apostol Pavel – tocmai de-aia trebuie să-i slujească, pentru că slujirea lor o primesc oameni credincioși, oameni care fac parte dintre cei care Îi slujesc lui Hristos (cf. I Timotei 6, 2). Tot așa e și cu elevii. Așa cum în familie trebuie să știe copiii că-s copii și părinții că-s părinți, tot așa și la școală. Există posibilitate de apropiere, dar nu există posibilitate de confundare.

– Când îți dai seama că prietenul o ia pe o cale greșită, iar tu nu poți să-l ajuți, se mai poate păstra prietenia? Ce poți face atunci pentru el?

– Singurul lucru pe care îl poţi face este să-ţi menţii partea ta în prietenie, să fii gata să-l primeşti atunci când, eventual, se întoarce. Altceva n-ai ce să faci.

– Dacă prietenul nu-ţi respectă jumătatea, atunci îţi este prieten?

– Nu-nţeleg... dar în orice caz, prieten eşti numai atâta timp cât oferi ceva şi primeşti ceva; prietenie e numai acolo unde e reciprocitate. Unde lipseşte ceva, e o ştirbire a prieteniei: fie că lipseşte iubirea, fie că lipseşte respectul.

– Ce se poate spune despre zicala: „Fereşte-mă, Doamne, de prieteni, că de duşmani mă feresc eu"?

– Da, e o vorbă... Bineînţeles că, în cazul acesta, nu se are în vedere prietenia adevărată, ci se are în vedere, ştiu eu, o simulare de prietenie în vederea împlinirii unor interese. În cazul acesta, zici: „Fereşte-mă, Doamne, de prieteni – de «prieteni» care nu sunt prieteni –, că de duşmani mă feresc eu". Ştiu cine îmi sunt duşmani şi atunci mă feresc, însă prietenii care nu sunt cu adevărat prieteni, aceia pot să-mi facă rău, şi eu nu ştiu să mă feresc de ei şi de aceea Te rog, Doamne, fereşte-mă Tu de prieteni de felul ăsta.

– Care sunt treptele prieteniei pe axa om - Domnul Iisus?

– Nu există trepte de prietenie, nu există nişte graniţe, ci lucrurile merg aşa, cum merg anii unii după alţii, cum merge tinereţea spre bătrâneţe... şi nu există nişte întreruperi sau nişte trepte, ca să zici că uite, de aici până aici e treapta cutare, de acolo până dincolo e treapta cutare. Nu există aşa ceva.

– De ce este atât de greu ca o persoană pe care o iubeşti, dar care nu te iubeşte, să se lase convinsă pentru o prietenie pe veşnicie? Este chiar aşa de greu pentru ea ca să se lase iubită? Bineînţeles, o iubire curată, nevinovată, pură.

– Dragă, noi n-avem posibilitatea să măsurăm iubirea. Cât priveşte legăturile acestea prieteneşti, ele merg de la sine. Te potriveşti cu omul – te împrieteneşti cu el: ai aceleaşi ţeluri, ai aceleaşi preocupări... mă rog, sunt nişte lucruri care te apropie... dar lucrurile acestea nu pot fi urmărite prin ceva anume; nu există o metodă de împrietenire, însă, cu toate acestea, există multe prietenii. Există, pentru că se realizează de la sine. Unde nu se pot realiza, nu se realizează prieteniile.

– Este permisă prietenia între monah şi mirean?

– De ce să nu fie permisă? Toate lucrurile bune trebuie încurajate. Eu, de exemplu, când m-am făcut călugăr, mi-am păstrat toate prieteniile pe care

le-am avut. Am rămas în aceleaşi relaţii cu toţi prietenii pe care i-am avut în şcoală, cu toţi ceilalţi prieteni. Nu m-am gândit niciodată că trebuie să renunţ la o prietenie. S-au dizolvat unele prietenii prin faptul că n-am mai fost aproape, că nu ne-am mai întâlnit, că n-am mai comunicat... mă rog, lucruri de felul acesta; dar în mod intenţionat eu n-am acţionat niciodată în sensul să nu-l mai am pe cineva ca prieten. Nici n-am avut prieteni din aceia pe care să nu-i pot menţine în sfera vieţii călugăreşti. Dar totuşi am fost mai departe la mânăstire, am fost mai izolat, nu m-am mai întâlnit cu unii şi cu alţii, cu care de fapt am fost în legătură; însă de câte ori m-am întâlnit cu unul dintre cei pe care i-am considerat prieteni şi cu care am fost prieten, totdeauna m-am bucurat, oriunde m-aş fi întâlnit cu ei.

– Vorbiţi-ne despre înţelesul libertăţii în prietenie.

– Fericitul Augustin are un cuvânt care cred că se potriveşte şi aici: „În cele necesare – unitate, în cele îndoielnice – libertate, şi în toate – iubire".

– Enumeraţi câteva aspecte negative pe care le poate avea asupra vieţii spirituale a copilului faptul că li se adresează pe nume părinţilor.

– Mai întâi de toate, se dizolvă, cumva, respectul, în înţelesul că părinţii nu mai sunt părinţi, ci sunt prieteni; or ei trebuie să fie părinţi-prieteni. Se diminuează legătura aceasta de cinstire între părinţi şi copii, chiar dacă părinţii cred că prin aceasta se accentuează prietenia. Legătura dintre părinţi şi copii e rânduită de Dumnezeu, iar noi nu putem să desfiinţăm această legătură prin metode care am crede noi că duc la mai mult şi la mai bine. Nu se poate! Noi ţinem seamă de Dumnezeu, iar dacă ţinem seamă de Dumnezeu, trebuie să ţinem seamă de rânduielile lui Dumnezeu. Eu am citit, demult, cuvântul Sfântului Chiril de Alexandria „Despre închinarea în Duh şi în Adevăr"[33]. Şi acolo mi-a plăcut, mi-a rămas din carte o apreciere pe care e bine s-o ştim cu toţii, şi anume că, dacă ne gândim la *Cele zece porunci* ale lui Dumnezeu, date pe Muntele Sinai, constatăm că primele patru porunci reglementează legătura între om şi Dumnezeu, a cincea poruncă reglementează relaţia între părinţi şi copii, iar celelalte cinci porunci reglementează raporturile oamenilor între ei. Şi Sfântul Chiril scoate în evidenţă faptul că întâi e Dumnezeu, după Dumnezeu sunt părinţii, iar după părinţi sunt ceilalţi oameni.

---

[33] Sfântul Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, traducere, introducere şi note de Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, în *Scrieri, partea întâi*, colecţia „Părinţi şi Scriitori Bisericeşti" – nr. 38, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1991.

Deci relaţia aceasta între părinţi şi copii este o relaţie la care nu-i bine să se renunţe, chiar dacă s-ar gândi cineva că o altă relaţie, de exemplu relaţia de prietenie, ar fi mai la îndemână, mai favorabilă sau ştiu eu ce altceva ar însemna.

– Ce se poate face atunci când un preot îşi ajută din tot sufletul credincioşii pe care îi are în păstorire, însă din multul zel pe care îl are îi sunt răstălmăcite faptele?

– Dragă, dacă face bine în numele binelui şi în numele lui Dumnezeu, să continue să facă bine şi pe mai departe.

– De ce atunci când suntem dezamăgiţi de o prietenie sau o dragoste, simţim că ceva se rupe în noi şi se poate ajunge din acest motiv la o disperare?

– Când te încrezi prea mult în nişte lucruri care nu rămân şi nu se desfăşoară aşa cum ai crezut, ţi se pot întâmpla şi necazuri de pe urma acestui fapt, pentru că „unde e comoara ta, acolo e şi inima ta" (Matei 6, 21). Iar dacă ţi se strică o rânduială pe care ai avut-o, nu poţi să fii totdeauna atât de pregătit încât să treci foarte uşor peste toate variaţiile şi peste toate fluctuaţiile.

– Poate exista o iubire sinceră între un creştin ortodox şi un romano-catolic sau un neoprotestant? Cum îi putem iubi, de exemplu, pe martorii lui Iehova, care o hulesc pe Maica Domnului şi sunt pe o cale greşită?

– Dragă, în general când e vorba de o prietenie, nu se pun probleme de naţionalitate, de religie ş.a.m.d. Este adevărat că e bine ca prieteniile să includă tot ce este pozitiv. Sfântul Apostol Pavel zice că „de omul eretic, după întâia şi a doua mustrare, să te depărtezi" (Tit 3, 10). De ce? Ca să nu te influenţeze.

În ceea ce priveşte faptul acesta, că cineva este sau nu este cinstitor al Maicii Domnului, este o chestiune care nu totdeauna se pune accentuat. Adică noi, când realizăm o prietenie, nu-l întrebăm pe cel de care ne apropiem dacă o cinsteşte pe Maica Domnului, ca să ne putem împrieteni cu el, ci ne împrietenim pentru că aşa ne vine nouă, să fim prieteni cu el. Acuma, e adevărat că cei care-s de alte credinţe pun, în general, şi probleme şi aduc şi tulburare în relaţiile cu ei. Este şi o vorbă, că atunci când se întâlnesc catolicii şi protestanţii, în Apus, ca să nu se certe, vorbesc despre fotbal. Cam aşa e şi cu chestiunile acestea. Dacă prietenia este cumva în afară de chestiuni religioase – doar ştiţi că sunt atâţia oameni care nici nu pun problema religioasă în general, nu numai când e vorba de prieteni sau de neprieteni –, nu se pune problema, adică te împrieteneşti cu cineva care e cum e, iar dacă te potriveşti cu el, nu se mai pune problema aceasta, a credinţei. În sfârşit, oamenii văd ce pot face...

Însă, dacă ai în vedere chestiunea aceasta şi pui problema că nu te împrieteneşti cu cineva fiindcă nu-i cinstitor al Maicii Domnului, în cazul acesta trebuie să fii tu cinstitor al Maicii Domnului, dar cinstitor aşa cum trebuie. Nu ca unu' care-a venit la mine şi l-am întrebat dacă ştie *Cuvine-se cu adevărat*. Zice: „Da", însă când îl pun, zice: „Cuvine-se cu adevărat". Şi eu, fără să mă gândesc, aşa, ca şi când ar fi urmat ceea ce spun eu, zic: nici nu ştii despre ce-i vorba!; şi el, după mie: „Nici nu ştii despre ce-i vorba". Ei, dacă-i aşa, nu se mai pune problema cinstirii sau faptului că nu este avută în vedere Maica Domnului.

Deşi e o rătăcire, e o zăpăceală să zici că-L iubeşti pe Domnul Hristos, şi s-o excluzi pe Maica Domnului.

– Vorbiţi-ne despre căsătorie ca desăvârşirea unei prietenii dintre un băiat şi o fată.

– Păi, e foarte simplu: dacă există o prietenie care poate să ducă la căsătorie, se consfinţeşte prietenia prin slujba de Cununie. Şi atunci, legătura între cei care se căsătoresc nu mai este numai o legătură firească, ci este şi o legătură spirituală, pentru că şi logodna, şi cununia, se fac „în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh". Dar trebuie să recunoaştem că sunt foarte puţini, chiar între cei care se cunună, care pun accentul pe legătura aceasta prin Dumnezeu, şi mai mult ţin seama de potrivirile sau nepotrivirile dintre cei care se căsătoresc.

– Când într-o relaţie de prietenie nu mai există respect şi iubire, acea relaţie credeţi că este bine să se destrame?

– Păi nici nu se poate să nu se destrame... se destramă de la sine.

– Un om fără prieteni este un om rău?

– Poate că nu este un om rău, ci poate să fie un om izolat, un om care nu are apropiere de ceilalţi. Poate să fie şi un om bun, însă un om nesociabil.

– Este foarte greu, atunci când eşti timid, să te poţi apropia de cineva pe care îl iubeşti. Cred că timiditatea nu este o virtute, ci un păcat. Prin ce mijloc duhovnicesc putem scăpa de ea?

– Dragă, timiditatea nu este un păcat, timiditatea este o neputinţă, e o ştirbire a firii. Sigur că dacă ai atâta timiditate încât nu poţi să te afirmi cu calităţile tale de iubire şi de cinstire, e o lipsă care ar fi bine să fie înlăturată, în măsura în care se poate.

– Spuneţi-ne mai exact care sunt limitele prieteniei dintre un băiat şi o fată.

– Dragă, limitele prieteniei dintre un băiat şi o fată trebuie să fie acelea care sunt între un frate şi o soră. E-adevărat că cineva a zis către mine: „Părinte, dar să ştiţi că eu mă mai şi bat cu soră-mea...". Dar eu nu pun problema asta, ci mă gândesc la legătura spirituală care există între un frate şi o soră. Să ştiţi că în cartea mea *Întâmpinări*[34] e scris că relaţiile dintre un băiat şi o fată trebuie să fie ca relaţiile dintre o fată şi o soră. Dar nu e adevărat! Eu am spus „ca între un frate şi o soră"... au greşit cei care au scris. Cel puţin voi, care aţi auzit de la mine, să corectaţi, dacă ajungeţi la cartea mea, acolo unde-i scris că prietenia dintre un băiat şi o fată trebuie să fie „ca între o fată şi o soră", să corectaţi că trebuie să fie „ca între un frate şi o soră". Tot aşa, în cartea mea *Lumini de gând* şi-a băgat cineva nasul acolo (dar nu ca să citească, ci ca să schimbe) şi a modificat afirmaţia mea că „pe cei care nu merg la biserică, *la păgâni îi număr*" şi a scris că eu, „pe cei care nu merg la biserică, îi socotesc *credincioşi nepracticanţi*". Dar nu e adevărat, eu n-am zis aşa. Şi acum, la spovedit, dacă vine vreunul care nu merge la biserică, îi zic că eu, pe cei care nu merg la biserică, *la păgâni îi număr*. Zic către unul, odată: Tu ştii ce-i păgânul? Zice: Da. – Ce e? Zice: Aşa, ca mine...

– Prietenia este absolut necesară omului? De ce?

– Dragă, nu-i absolut necesară, da-i bine să fie. De ce să ocoleşti un lucru pozitiv, un lucru care-ţi dă bucurie, care-ţi dă fericire?

– Ce legătură există între prietenie, iubire şi dragoste, şi unitatea fiinţială a Sfintei Treimi?

– Dragă, astea sunt deja speculaţii, noi nu trebuie să facem legături de felul ăsta. Bineînţeles că lucrurile cele desăvârşite se potrivesc cu Sfânta Treime, dar noi nu suntem la măsurile acelea. Toate ale omului sunt la nivelul omului; cum suntem noi, aşa ne este şi prietenia.

– Cum reuşiţi să fiţi mereu bucuros?

– Aşa-mi ţâpă dinăuntru! Dragă, bucuria mea se bazează şi pe credinţa mea. Eu, de exemplu, sunt foarte pozitiv în felul de a vedea lucrurile. Nu ştiu dacă a ajuns aici cartea mea *Duhovnici români în dialog cu tinerii – Părintele Teofil*[35]. Cartea începe cu o conferinţă pe care am ţinut-o la Bucureşti, cu titlul: „Dumnezeul meu". Eu nu prea mă gândesc la pedepsele lui Dumnezeu, ci totdeauna mă gândesc la bunătatea lui Dumnezeu, la iubirea lui Dumnezeu. De aceea să ştiţi că mie nu mi-e frică de faptul că n-o să ajung în rai. De ce nu mi-e frică? Nu că fac eu nişte lucruri care mă îndreptăţesc să

---

[34] Părintele Teofil Părăian, *Întâmpinări*, Editura Sophia, Bucureşti, 2000.
[35] *Duhovnici români în dialog cu tinerii – Părintele Teofil*, Editura Bizantină, Bucureşti, 1997.

ajung în rai. Nu! Dar sunt sigur că Dumnezeu n-are pe nimeni de pierdut. Părintele Arsenie zicea că „iubirea lui Dumnezeu față de cel mai mare păcătos e mai mare decât iubirea celui mai mare sfânt față de Dumnezeu". Păi, dacă eu mă silesc să fac voia lui Dumnezeu, iar Dumnezeu L-a dat pe Fiul Său – cum zice Sfântul Apostol Pavel – pentru noi, oare nu ne va da toate împreună cu El? (cf. Romani 8, 32). Deci, după ce ne-a dat ce-i mult, să nu ne mai dea și ce-i puțin? Nu cred lucrul acesta! Eu am mare încredere în bunătatea lui Dumnezeu. Nu că asta mă îndreptățește să fac lucruri rele, că doar Dumnezeu mă iartă. Niciodată nu mă gândesc la așa ceva, ci totdeauna mă gândesc că Dumnezeu nu l-a putut crea pe om ca să-l pedepsească, să-l chinuiască ș.a.m.d. Omul într-adevăr poate ajunge în iad, dar mai întâi ajunge în iadul lui, în iadul pe care și-l face el prin viața lui, prin păcatele lui, prin nepăsarea lui, prin învârtoșarea lui. Da, în felul acesta, ajunge în iad. Și dacă ar fi în rai cu starea asta, tot în iad ar fi. Așa că fiecare dintre noi își pregătește raiul sau iadul. Dacă noi trăim în lumea aceasta cu gândul la Dumnezeu, Dumnezeu n-are pe nimeni de pierdut. Dumnezeu e Dumnezeul milei și al îndurărilor. „Al Tău este a ne milui și a ne mântui pe noi" – spunem noi la sfintele slujbe. „Că milostiv și iubitor de oameni Dumnezeu ești", „Că bun și iubitor de oameni Dumnezeu ești" – astea nu au nicio valoare? Numai aia are valoare, că te pedepsește Dumnezeu și te duce în fundul iadului?

– Relația de prietenie în vederea căsătoriei cu un preot fost căsătorit, deși nu este canonică, este oare permisă?

– Nu!

– Părinții aleg din neștiință nași catolici; aceștia se oferă, fără a-și declara religia. Ce atitudine să avem față de nașii copilului, acum, când copilul deja a împlinit vârsta de 20 de ani? Se mai poate face ceva în acest sens?

– Nu mai poți face nimic, dar trebuia să se aibă în vedere lucrul de la început, iar preotul care botează trebuie să știe el însuși dacă nașii sunt ortodocși sau nu sunt ortodocși. La fel și la Cununie, trebuie să fie nașii ortodocși și trebuie să fie căsătoriți, să aibă cununie religioasă. Sunt niște lucruri care trebuie avute în vedere.

Acuma, lucrul s-a întâmplat, e întâmplat și mergem mai departe. Nu-ți excluzi nașii, că dacă ți-ai găsit nănașul, nu mai cauți altul, nu?

– Într-o predică ați spus că nu-i împărtășiți pe cei ce fumează. Ca viitor preot de mir, vă întreb cum ar trebui să procedez...

– Tot aşa!

– ...pentru că peste 70% dintre mireni fumează. Ce să fac, să nu-i mai împărtăşesc?

– Nu-i mai împărtăşeşti! Tu faci ce vrei, dar eu nu-i împărtăşesc... Adică ce se întâmplă?: omul trebuie să fie dezlegat, să fie eliberat de patimi, or ăsta este un viciu... şi eu zic că Dumnezeu nu-l poate primi pe omul care nu a ajuns la libertate prin credinţă. Ce-a zis Domnul Hristos?: „Cel ce săvârşeşte păcatul este rob păcatului" (Ioan 8, 34). Şi atunci, eu le atrag atenţia: „Măi frate, uite, cu mine te mai întâlneşti când nu mai eşti fumător". Şi ei zic: „Dar, părinte, sunt şi preoţi care fumează". Le zic: treaba ta, la ăia să te duci! Dar dacă vii la mine, nu se poate.

– Ca viitor preot, dacă respect canoanele, n-o să mai împărtăşesc pe nimeni!

– Păi, poate nici tu însuţi nu te mai împărtăşeşti... Dragă, nu se pune problema aşa. Problema se pune că omul trebuie să părăsească păcatul, ca să poată fi dezlegat de păcat. Dacă nu părăseşte păcatul, n-ai cum să-l dezlegi de păcat. N-o să-ţi zic să-i dai douăzeci de ani de oprire de la Sfânta Împărtăşanie; eu n-am dat niciodată mai mult de trei ani de oprire de la Sfânta Împărtăşanie, nici pentru păcate cum ar fi uciderea, de pildă. De ce? Pentru că Părintele Stăniloae, în *Dogmatică,* scrie că noi, ca preoţi, niciodată să nu oprim pe cineva mai mult de trei ani. Şi eu am luat asta de bună şi nu am oprit pe nimeni mai mult de trei ani. Numai că i-am spus omului: dacă trăieşti aşa cum trăieşti acum, nici la moarte nu eşti vrednic să te împărtăşeşti. Deci poate că l-am oprit toată viaţa aşa, dar nu în sensul acesta. De el depinde...

Cât priveşte aşa, ca timp, de exemplu pentru avort opresc trei ani. Odată vine un cetăţean la mine şi zice: „Părinte, eu am făcut un păcat mare, mare de tot. – Poţi să-l spui? – Da, că doar îl ştie tot satul". Bineînţeles că, dacă-l ştia tot satul, putea să-l mai ştie şi unu' de la mânăstire. Zice: „L-am ucis pe un fiu al meu... m-am bătut cu soţia, el s-a băgat între noi, l-am lovit şi... Nu l-am lovit ca să moară, dar a murit din lovitură. – Ai făcut închisoare? – Da, nouă ani". M-am gândit: şi-aşa, eu pe om îl opresc trei ani... acum îl împărtăşesc, că doar la el au trecut de trei ori câte trei ani. Numai că l-am întrebat: „La biserică mergi? – Nu! – Te rogi dimineaţa şi seara, posteşti? – Nu! – Păi mă, păcatele astea sunt mai mari decât păcatul acela, că pe-ăla l-ai făcut aşa, într-o împrejurare, şi nici n-ai vrut să-l faci. Dar acuma, tu de câte ori nu mergi la biserică, atâta eşti în păcat, cât stau oamenii în biserică şi tu nu mergi. Când nu posteşti, păcătuieşti; când nu te rogi, păcătuieşti. Păcatele astea sunt mai mari ca acela". Aşa că nu l-am lăsat să se împărtăşească, dar nu pentru că a omorât om, ci pentru că trăia o viaţă care nu-l recomanda pentru Dumnezeu.

– În relația dintre soț și soție este obligatorie și relația de prietenie?

– Nu e obligatorie, că se mai și ceartă oamenii în relațiile de soț și soție. Dar ar fi foarte bine să fie predominantă o relație de prietenie.

– Ați afirmat că unele dintre relațiile dumneavoastră de prietenie s-au stins din cauza lipsei de comunicare, a distanței. Ce rol credeți că are comunicarea într-o astfel de relație socială?

– Știți că este o vorbă: „Ochii care nu se văd se uită". Însă nu e vorba de asta, eu am vrut să spun că mi s-au dizolvat unele prietenii din pricini care n-au depins de mine în mod special, în sensul că celălalt și-a făcut alt stil de viață. Eu cred c-ați băgat de seamă, sau dacă n-ați băgat de seamă, o să fiți de acord cu mine acuma în următoarea chestiune: copiii sunt cei mai apropiați între ei, așa încât de multe ori nu poți să distingi între un băiat și o fată, în copilărie. După aceea, încep oamenii să se distanțeze: la tinerețe se conturează oamenii cumva și sunt mai deosebiți, iar la bătrânețe sunt cei mai distanțați. De ce? Pentru că s-au alcătuit prin viața pe care au trăit-o. Fiecare și-a trăit viața cum și-a trăit-o și în felul acesta s-a conturat altfel și așa s-au distanțat. Deci, când e vorba de prietenie, de soț, de probleme din astea, trebuie să se aibă în vedere faptul că oamenii trebuie să insiste pentru apropierea între ei; și bineînțeles că dacă duc același stil de viață, parcă se și imprimă unul în celălalt.

– Ce ne puteți spune despre Dumnezeul Vechiului Testament în relația Sa de iubire față de oameni?

– Dragă, Dumnezeu totdeauna i-a iubit pe oameni și S-a îngrijit de ei și, pentru că i-a iubit, i-a binecuvântat. De fapt, Vechiul Testament e o pregătire pentru Noul Testament, așa că și în Vechiul Testament Dumnezeu a fost Tatăl oamenilor. De exemplu, haideți să luăm Psalmul 102: „Cât e de sus cerul deasupra pământului, atât de mare-i bunătatea Lui spre cei ce se tem de Dânsul./ Cât este de departe răsăritul față de apus, atât a depărtat de la noi fărădelegile noastre./ Cum miluiește un tată pe copiii săi, așa a miluit Domnul pe cei ce se tem de Dânsul". Deci bunătatea lui Dumnezeu, chiar ca Tată, e manifestată în Vechiul Testament.

– Vă mulțumim!

VREMEA BUCURIEI

15 mai 2001

– Numai vremea Penticostarului este o vreme a bucuriei?

– Dragă, eu am spus... îmi pare rău că nu luați aminte la ce vă spun. Aveam un profesor la Teologie care, când nu știau studenții, zicea: „Drotul vost' că n-ați reținut nimic din ce v-am spus eu!" Dacă pune cineva această întrebare, înseamnă că n-a luat aminte că eu am spus de mai multe ori că vremea bucuriei e toată vremea, nu-i numai vremea Penticostarului; însă vremea Penticostarului este vreme specială în care se accentuează bucuria.

– Bucuria este totuși apanajul călugărului, al omului care trăiește în rugăciune și slujire, mereu aproape de Dumnezeu. Dumnezeu are grijă și de omul din lume, îl ajută în toate problemele, dar parcă bucuria nu poate fi deplină.

– Dragă, să știți că nu sunt avantaje, din punctul acesta de vedere, pentru călugări și dezavantaje pentru cei care nu sunt călugări. Domnul Hristos n-a venit pentru o categorie de oameni, n-a avut în vedere o categorie de excepție, ci a venit pentru toți oamenii. La El nu e deosebire între călugări și necălugări, ci între buni și răi, oameni buni – oameni răi. Un călugăr trebuie neapărat să fie bun, și-atunci, dacă-i bun, are și bucurie, la fel cum are orice om bun.

Ai mei de-acasă, când le spuneam de Părintele Serafim – Dumnezeu să-l odihnească – de la noi de la mânăstire că-i om bun, ziceau: „Bun să și hie, iar dacă nu-i bun, n-are treabă să stea acolo", adică la mânăstire. Și aveau dreptate.

Orice om poate fi bun, în împrejurările în care trăiește el. La călugărie sunt niște avantaje în sensul că te poți ruga mai mult, poți lua parte la slujbă mai multă decât ai putea în afară de mânăstire. Și noi, când plecăm undeva, suntem mai împrăștiați și nu ne mai putem face programul de la mânăstire. Dar asta nu înseamnă că pierdem ceva, pentru că ceea ce facem noi pentru Dumnezeu e și ceea ce vrea Dumnezeu; iar Dumnezeu ne primește ceea ce facem, pentru ce nu putem face.

Așa că astea sunt mai mult păreri ale oamenilor: „Dumneata ești călugăr, poți să te rogi". Ești, dar poate tot nu te rogi... sau ești și te rogi, dar poate nu te rogi cum se roagă cineva care are o trebuință deosebită. Gândiți-vă la o mamă care se roagă pentru copilul ei. Păi, nu poți să te rogi cu inimă de mamă, dacă n-ai inimă de mamă. Și inimă de mamă, de fapt,

cine are? Mama! Tata tot n-are inimă de mamă. Ai mei de-acasă ziceau: „Numa' mumă să nu hii... să hii barăm tată!" Deci tata e mai nepăsător, dar mama nu poate, este frământată tot timpul.

Şi-atunci, iată că o mamă poate că se roagă mai mult sau mai bine decât un călugăr, care nu-i mamă şi care nu-i nici tată.

– Ce înseamnă „sărac cu duhul" şi în ce măsură sărăcia duhovnicească este considerată un dar? Explicaţi-ne „Fericirile".

– Dragă, Domnul Hristos a spus: „Fericiţi sunt cei săraci cu duhul, că a acelora este împărăţia cerurilor". Ce înseamnă „sărac cu duhul"? Înseamnă un om care nu-i mulţumit cu cât a realizat, cu cât are, care doreşte tot mai mult, care se angajează la mai mult. De fapt, cei săraci cu duhul sunt cei smeriţi, cei care nu-şi dau importanţă, cei care nu se încred în ei înşişi.

După aceea: „Fericiţi sunt cei ce plâng". Vedeţi, este interesant de observat că cei ce plâng sunt fericiţi nu pentru că plâng, ci pentru că nu vor mai plânge. Fericiţi sunt cei ce plâng acum din diferite motive, dar sunt fericiţi pentru că se vor mângâia, nu pentru că plâng; nu plânsul le dă fericirea, ci mângâierea pe care o dă Dumnezeu. Ajungând la Evanghelie, ajungând la credinţă, ajungând la o bază pe adevărurile de credinţă, vor ajunge la mângâiere, vor înceta din plâns.

„Fericiţi sunt cei blânzi", adică cei care nu sunt mânioşi, cei care nu sunt răzbunători, răi; pentru că răutatea nu fericeşte, ci nemulţumeşte. Cei blânzi sunt fericiţi pentru că ei vor moşteni pământul, în înţelesul că un om blând este mai întemeiat pe cele bune decât un om mânios, care nu moşteneşte nici măcar mulţumirea de a fi blând.

„Fericiţi sunt cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate, că aceia se vor sătura" – adică sunt fericiţi aceia care vor să fie drepţi, care simt o nevoie de dreptate, de a fi drepţi, ca şi când le-ar fi foame şi le-ar fi sete de dreptate. Aceia se vor sătura, adică în împărăţia lui Dumnezeu, care începe de aici, de pe pământ; să nu vă închipuiţi că împărăţia lui Dumnezeu începe de la moarte. În împărăţia lui Dumnezeu, oamenii vor fi împliniţi total, nu vor mai avea ce să mai dorească.

Mânăstirea spun eu că este tinda raiului, casa lui Dumnezeu, poarta cerului şi locul împlinirilor, deci locul în care nu mai aştepţi mai mult, pentru că ai cât îţi trebuie. Aşa va fi şi în împărăţia lui Dumnezeu. Asta înseamnă „se vor sătura de dreptate": vor fi împliniţi prin faptul că sunt drepţi.

„Fericiţi sunt cei milostivi, că aceia se vor milui" – sunt fericiţi aceia care sunt cu inima deschisă faţă de cei care au trebuinţă de ei. Nu trebuie să ne gândim numai la milostenia materială, ci şi la milostenia spirituală, adică la bunăvoinţă, la îngăduinţă, la iertare, care tot de milostivire ţin.

„Fericiţi sunt cei curaţi cu inima, că aceia Îl vor vedea pe Dumnezeu". Cam uităm noi de lucrul acesta, că-L vom vedea pe Dumnezeu numai dacă avem inimă curată. De ce? Pentru că cine n-are inimă curată îşi vede necurăţiile lui. În rugăciune vede întinăciunile pe care le poartă în suflet, or cei cu inimă curată văd bunătatea lui Dumnezeu, mila lui Dumnezeu.

Asta înseamnă „a-L vedea pe Dumnezeu": a vedea raportul între Dumnezeu şi oameni, a-L vedea pe Dumnezeu ca Tată, a-L vedea pe Dumnezeu binevoitor, a-L vedea pe Dumnezeu iertător. Toate acestea ţin de vederea lui Dumnezeu; să nu vă închipuiţi că-i vorba să te uiţi undeva şi să vezi ceva, să zicem ca un nor, şi să zici: Uite, aşa-i Dumnezeu, cum e norul ăla. Nu asta este, ci este o înţelegere a ceea ce este Dumnezeu faţă de lume. Dumnezeu este iubire, iar când Îl vezi pe Dumnezeu, vezi iubirea lui Dumnezeu, vezi iubirea lui Dumnezeu în ceea ce face pentru lume.

Ia să ne gândim noi la Domnul Hristos, Care a zis: „Ierusalime, Ierusalime, care-i ucizi pe prooroci şi îi omori cu pietre pe cei trimişi la tine. De câte ori am voit să-i adun pe fiii tăi, cum adună găina puii săi sub aripi" (Matei 23, 37). Când ştii asta şi când eşti pătruns de acest adevăr, zici că L-ai văzut pe Dumnezeu.

Sau în Sfânta Evanghelie este cuvântul: „Fericiţi sunt ochii voştri că văd şi urechile voastre că aud, că mulţi prooroci şi drepţi au vrut să vadă ceea ce voi vedeţi, şi n-au văzut, şi să audă ceea ce voi auziţi, şi n-au auzit" (Matei 13, 16-17). Ce au văzut ucenicii Domnului Hristos? Au văzut minunile Domnului Hristos, pe care nu le-au văzut cei din Vechiul Testament. Ce au auzit ucenicii Domnului Hristos? Învăţătura Domnului Hristos, cuvântul cel veşnic al Domnului Hristos.

A zis Sfântul Apostol Petru: „Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieţii celei veşnice" (Ioan 6, 68). Şi noi avem posibilitatea aceasta: să vedem, prin credinţă, minunile Domnului Hristos, să auzim, prin Sfânta Evanghelie, cuvintele Domnului Hristos; avem şi noi avantajul acesta, dar numai dacă suntem curaţi cu inima, pentru că dacă nu suntem curaţi cu inima, atunci Îl vedem pe Domnul Hristos cum L-au văzut fariseii şi cărturarii, care L-au judecat, L-au hulit şi până la urmă L-au răstignit. Pentru că nu L-au văzut pe Dumnezeu, cum zice Sfântul Apostol Pavel în Epistola I către Corinteni: „Dacă ar fi cunoscut înţelepciunea lui Dumnezeu, nu L-ar fi răstignit pe Domnul slavei" (I Corinteni 2, 7-8).

„Fericiţi sunt făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema". E vorba de intervenţiile acestea, de a-i opri pe oameni de la răutate, de la răzbunare... În măsura în care se poate face lucrul acesta, pentru că nu totdeauna e în puterea noastră să schimbăm nişte lucruri.

„Fericiţi sunt cei prigoniţi pentru dreptate, că a acelora este împărăţia cerului" – adică aceia care sunt statornici în dreptate, în bine, în starea de drept şi nu se clintesc din ea nici în faţa împrejurărilor grele. Primesc mai bine prigonirea decât să renunţe la dreptate, la fapta bună. Şi a acelora este împărăţia lui Dumnezeu.

„Fericiţi veţi fi când vă vor ocărî pe voi şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minţind pentru Mine". Adică, pentru că sunteţi ai Mei, ai lui Hristos, aveţi de suferit; oamenii vă grăiesc de rău, dar fără să aibă dreptate, ci inventează ei... De exemplu, cineva zice: „A, păi ăla zice că-i credincios, da-i un şmecher!" sau: „Ăla zice că-i credincios, da-i un lacom!" Or să nu fie aşa, ci noi să fim fără vină, chiar dacă suntem învinuiţi.

– Care este legătura între bucurie şi rugăciunea lui Iisus Hristos? Trebuie să fie o stare permanentă sau bucuria se obţine cu timpul, prin curăţirea de patimi?

– Dragă, întâi e curăţirea şi după aceea vine bucuria; dar nu totdeauna e aşa, uneori sunt şi anticipări de bucurie. De exemplu, eu, când eram elev de liceu, la Timişoara, mergeam de la internat până la şcoală cam o jumătate de oră, atât timp îmi ocupa drumul; şi mai ales dimineaţa, ziceam: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Nu pot să zic că eram curăţit de păcate şi de patimi, dar aveam o bucurie mai presus de ceea ce poate da lumea aceasta; şi o aveam din rugăciunea aceasta, din rugăciunea de toată vremea sau de câtă vreme o făceam. Aveam o bucurie pe care o dă apropierea de Dumnezeu; unde este Dumnezeu, acolo este şi bucuria.

Gândiţi-vă, de exemplu, la cei care s-au întâlnit cu Domnul Hristos. De pildă, la Zaheu Vameşul. Zaheu Vameşul a vrut să-L vadă pe Domnul Hristos şi L-a văzut. S-a urcat într-un pom şi L-a văzut pe Domnul Hristos, iar Domnul Hristos i-a zis: „Zahee, coboară-te degrabă, că astăzi trebuie să fiu în casa ta". Şi spune Sfântul Evanghelist că el „s-a coborât şi L-a primit pe Domnul Hristos cu bucurie" (Luca 19, 5-6).

Întâlnirea cu Domnul Hristos aduce bucurie. Cineva care simte prezenţa Domnului Hristos în sufletul lui, prin credinţă, are bucurie din aceasta.

Chiar şi doar citirea Evangheliei aduce bucurie, sau un adevăr din Evanghelie... Adevărul că Dumnezeu ne iubeşte este un adevăr care aduce bucurie, fie că zici: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", fie că nu zici... Să ştiţi că se cam exagerează cu treaba asta, cu rugăciunea de toată vremea, că trebuie să zici. Călugării sunt datori să zică şi e bine să zică şi ceilalţi, dar nu înseamnă că numai cei care zic rugăciunea aceasta se mântuiesc. Nu înseamnă! De ce? Mai întâi de toate, pentru că această rânduială n-a fost dată de Domnul

Hristos, ci este o rânduială de după Domnul Hristos: în istoria Bisericii s-a ajuns la rugăciunea aceasta şi la o încercare de permanentizare a rugăciunii.

Însă lui Dumnezeu nu-I slujim numai cu rugăciunea, ci lui Dumnezeu trebuie să-I slujim cu toată viaţa, căci zicem la slujbă: „Toată viaţa noastră, lui Hristos Dumnezeu să o dăm". Viaţa religioasă nu constă numai din rugăciune. Sigur că rugăciunea e pe loc principal, dar nu e numai rugăciunea.

Şi-apoi, nu este numai rugăciunea aceasta: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". În Pateric găsim şi alte rugăciuni pe care le ziceau sfinţii – sfinţii sau păcătoşii –, de exemplu:

„Eu, ca un om, am greşit, Tu, ca un Dumnezeu, iartă-mă!"; „Doamne, învredniceşte-mă să Te iubesc pe Tine, cum am iubit odinioară păcatul";

Rugăciunea Sfântului Ioanichie: „Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperământul meu este Duhul Sfânt, Treime Sfântă, mărire Ţie".

Sunt şi alte rugăciuni...

Şi-apoi, rugăciunea liturgică, rugăciunile de la slujbă, rugăciunile prin care se fac slujbele... Şi care nu sunt numai rugăciuni de cerere, ci sunt rugăciuni de preamărire, rugăciuni în care dăm glas preamăririi lui Dumnezeu.

Sunt şi rugăciuni mai cuprinzătoare decât rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul"... Rugăciunea *Tatăl nostru*, care este o rugăciune nu numai pentru tine, ca om izolat, ca persoană, ci este pentru toţi oamenii. Zicem „Tatăl *nostru*", deci cine sunt aceia pe care-i cuprindem în cuvântul „nostru"? Şi credincioşii ortodocşi, şi credincioşii de alte credinţe, şi credincioşii creştini, şi necredincioşii, şi păgânii... tuturor le este Tată Dumnezeu. Şi atunci, când zicem „Tatăl nostru", noi cuprindem o lume întreagă, îi cuprindem pe toţi oamenii câţi există în lumea aceasta, într-un fel sau altul.

Apoi, există rugăciuni de preamărire... de exemplu: „Mărire Ţie, Doamne, mărire Ţie". Rugăciunea Părintelui Sofronie de la Essex, ucenicul Sfântului Siluan: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta". Se poate înlocui rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", cu rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta". Sau se pot alterna rugăciunile acestea: poţi să zici întâi „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul" şi poţi să zici după aceea „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi şi lumea Ta".

Şi poţi adăuga şi alte rugăciuni, de exemplu:

„Mărire Ţie, Doamne, mărire Ţie";

„Fie numele Domnului binecuvântat, de acum şi până-n veac";

„Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperământul meu este Duhul Sfânt, Treime Sfântă, mărire Ţie";

„Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând și celor din morminte viață dăruindu-le";

„Doamne, Cel ce pe Preasfântul Tău Duh L-ai trimis, în ceasul al treilea, Apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-L lua de la noi, ci-L înnoiește întru noi, cei ce ne rugăm Ție".

Sau un cuvânt de rugăciune către Maica Domnului:

„Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi";

„Născătoare de Dumnezeu Fecioară, bucură-te, ceea ce ești plină de dar, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui tău, că ai născut pe Mântuitorul sufletelor noastre. Preasfântă Marie, Maica lui Dumnezeu, roagă-te pentru noi, păcătoșii, acum și în ceasul morții noastre. Amin";

„Cuvine-se cu adevărat să te fericim, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită și prea nevinovată și Maica Dumnezeului nostru. Ceea ce ești mai cinstită decât heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvântul L-ai născut, pe tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, te mărim";

„De tine se bucură, ceea ce ești plină de dar, toată făptura, soborul îngeresc și neamul omenesc; ceea ce ești biserică sfințită și rai cuvântător, lauda fecioriei, din care Dumnezeu S-a întrupat și Prunc S-a făcut, Cel ce este mai înainte de veci. Că brațul tău, scaun l-a făcut, și pântecele tău, mai desfătat decât cerurile l-a lucrat. De tine se bucură, ceea ce ești plină de dar, toată făptura, mărire ție".

Deci nu trebuie să rămânem la un singur fel de rugăciune și să considerăm că numai asta trebuie să zicem și că dacă zicem asta ne primește Dumnezeu, dar dacă zicem altceva, nu ne primește Dumnezeu. Nu-i așa!

Eu, de exemplu, mă gândesc așa, că dacă mă voi întâlni cu Domnul Hristos, două cuvinte am de spus, două lucruri: „Mărire Ție, Doamne, mărire Ție!" și „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul". Și-apoi, dac-oi mai avea vreme și binecuvântare să zic și altele, o să zic și celelalte rugăciuni.

– Unde credeți că începe bucuria cunoașterii lui Dumnezeu pentru micul creștin, în familie sau în biserică?

– Și în familie, și în biserică. Și poate că nici în familie, nici în biserică, ci în altă parte, unde Se descoperă Dumnezeu; asta nu-i o chestiune care se programează, nici de către om și poate că nici de către Dumnezeu. Când ai o stare sufletească corespunzătoare cu ceea ce urmează să se facă, o stare corespunzătoare cu cunoștința de Dumnezeu, Dumnezeu ți Se descoperă.

Cum ţi Se descoperă Dumnezeu? Dacă te uiţi la un răsărit de soare, nu te mai gândeşti numai la răsăritul de soare, ci la Dumnezeu, Care a făcut soarele.

Ia să ne gândim noi la cuvântul acela de la Paşti: „Pe Soarele cel mai înainte de soare, Care a apus oarecând în mormânt – ne gândim la Domnul Hristos, Care a făcut soarele –, întâmpinatu-L-au către dimineaţă, căutându-L ca pe o zi, mironosiţele fecioare. Şi una către alta strigau: O prietenelor, veniţi să ungem cu miresme trupul cel de viaţă dătător şi îngropat, trupul care l-a înviat pe Adam cel căzut, şi care acum zace în mormânt! Să mergem, să ne sârguim ca şi magii şi să ne închinăm şi să-I aducem miruri, în loc de daruri, Celui ce nu în scutece, ci în giulgiu este înfăşurat; şi să plângem şi să strigăm: O Stăpâne, scoală-Te, Cel ce dai celor căzuţi sculare!"

Iată nişte gânduri liturgice despre care nu poţi să zici că sunt fără valoare şi că se cuprind în rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul" sau că nu mai e nevoie de ele, că dacă zici: „Doamne Iisuse...", ai împlinit totul. Să ştii că n-ai împlinit totul!

– Bucuria realizărilor poate fi confundată cu mândria?

– Nu, pentru că există o bucurie firească, pe care o binecuvintează Dumnezeu. Bucuriile de familie, bucuria succesului, bucuria realizărilor, bucuria de rezultatele la care ajungi... toate acestea le binecuvintează Dumnezeu.

– Ce faceţi cu cei care nu vor sau nu pot primi bucuria sfântă, dar totuşi vă cer ajutorul?

– Nu fac nimic, le zic să ceară ajutorul de la Dumnezeu.

– Care sunt repercusiunile împărtăşirii fără spovedanie?

– Depinde... Dacă te împărtăşeşti fără spovedanie şi eşti nevrednic de Împărtăşanie, ajungi la osândă; fiindcă noi, la fiecare rugăciune în care cerem ajutorul lui Dumnezeu în folosul nostru prin Împărtăşanie, avem în vedere şi posibilitatea de a se împărtăşi cineva cu osândă. La Sfânta Liturghie, preotul zice aşa, după ce se sfinţesc Cinstitele Daruri: „Ca să le fie celor ce se vor împărtăşi, spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtăşirea cu Sfântul Duh, spre plinirea împărăţiei cerurilor, iar nu spre judecată sau spre osândă". Deci *nu spre judecată sau spre osândă.*

Acuma, dacă se împărtăşeşte cineva din neştiinţă, e una, iar dacă sfidează, atunci este ca acela care s-a dus la nunta fiului de împărat fără haină de nuntă (cf. Matei 22, 2-14). Aşa că poate fi cu primejdie treaba asta.

– Ce sfat le daţi celor cărora, în timpul Sfintei Liturghii, le zboară gândul la cele lumeşti?

– Nu le dau niciun sfat, că doar le dă Biserica: „Toată grija cea lumească, de la noi s-o lepădăm!" Dacă putem, bineînțeles, că la toți ne mai vin și gânduri străine.

– Tristețea este un păcat? Cum poate fi ea alungată?

– Dragă, tristețea poate să fie păcat, dar se poate să nu fie un păcat, ci să fie o stare, atunci când ajungi la niște nemulțumiri, la un fel de întristare.

Numai că nu trebuie să consideri că întristarea este benefică. De ce a zis Domnul Hristos: „Pentru ce sunteți triști?" (Luca 24, 17). Fiindcă nu vrea să fim triști, vrea să fim bucuroși. Așa că, din cât putem, să ocolim stările de întristare, de deprimare, de depresie.

– Care este bucuria în călugărie și care este bucuria în căsătorie?

– Dragă, fiecare se bucură de ceea ce are. Călugărul se bucură de slujbe, de rugăciune, de citirea din Sfânta Scriptură... de mijloacele lui. Cei din familie se bucură de copii, de nepoți...

A zis odată cineva către mine: „Părinte, dar dumneavoastră ce gânduri aveți? Noi, cei care avem familii, ne gândim la copii, că dau examene, că iau, că nu iau examenul... Dumneavoastră la ce vă gândiți?" Și-au închipuit că numai atâtea gânduri sunt în lumea asta, câte gândesc ei... Ne gândim și noi la ceva, ne gândim la ceva ce se potrivește cu viața noastră. Și noi ne gândim la prieteni, la binefăcători, la oameni cumsecade, la câți am întâlnit în viață care ne-au ajutat, care au însemnat ceva pentru viața noastră... și noi îi cuprindem pe oameni în gândurile noastre.

În Pateric se spune că unii oameni au mintea la păcate, alții au mintea la oameni, iar alții, la Hristos. Și poate același are mintea și la păcate, și la oameni, și la Hristos.

– Călugării, dedicându-și viața lui Dumnezeu, au parte de o bucurie mai deplină? Dar preoții?

– Dragă, viața nu se trăiește prin comparație. Nimeni nu știe dacă are mai multă bucurie decât altul. Fiecare are bucuria lui și nu pot să zic că eu, dacă sunt călugăr, am bucurie mai mare decât un preot sau bucurie mai mare decât un credincios de rând. Fiecare are bucuria la capacitatea lui.

– Ce trebuie făcut dacă în locul bucuriei de a-mi duce crucea mea mă bate tot mai des gândul sinuciderii?

– Dragă, e groaznic! Lucrul ăsta trebuie înlăturat de la prima răsărire a lui, pentru că sinuciderea înseamnă să renunți la darul cel mai mare pe care l-a dat Dumnezeu și care, de fapt, nu e al tău, ca să faci ce vrei cu el.

Sinuciderea te pune în afară de binecuvântarea lui Dumnezeu şi-ţi pregăteşte iadul. Şi-atunci, dacă ai credinţă în Dumnezeu, nu poţi să ai astfel de gând sau îţi reproşezi că îţi vine un astfel de gând.

– Cum putem trăi permanent în bucurie?

– Asta este o chestiune pe care o dă Dumnezeu, nu ne-o realizăm noi. Însă de fapt omul niciodată nu poate să spună că e în bucurie deplină sau în întristare, ci în general poate să fie într-o stare neutră – nici de bucurie, nici de întristare –, dar cu înclinare spre bucurie.

– Atunci când facem semnul Sfintei Cruci, coborârea mâinii de la frunte la piept aminteşte pogorârea Fiului lui Dumnezeu pe pământ. Cum ar trebui să înţelegem această pogorâre, atunci când facem semnul Sfintei Cruci?

– Cum o poţi înţelege, nu există o regulă. Fiecare se gândeşte la ce poate el să se gândească în privinţa aceasta. Fapt este că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, adică n-a devenit om. Ce-nseamnă că S-a făcut om? Înseamnă că a primit, pe lângă firea dumnezeiască, şi firea omenească, într-o unire care nu se sfârşeşte niciodată, o unire veşnică. Fiecare poate să se gândească la ce-i vine lui în minte în chestiunea respectivă.

– Cum se poate alunga lenea şi deznădejdea când o persoană este supusă patimilor, pentru a putea gusta măcar puţin din acea bucurie divină?

– Dragă, lucrurile acestea nu vin de la sine, ci omul trebuie să ştie când este leneş şi să ştie că nu trebuie să fie leneş, pentru că lenea este păcat de moarte; şi atunci, îţi reproşezi, faci cumva ca să nu te lenevești. Omul trebuie să facă ceva tot timpul.

Să ştiţi că nu faci ceva, de exemplu, când te uiţi la televizor numai aşa, ca să-ţi găseşti o treabă, ci atunci, de cele mai multe ori este o stare de lenevie. Dacă te uiţi la televizor şi nu faci nimic, eşti într-un fel de nelucrare, iar asta te pregăteşte ca leneş, nu te pregăteşte ca om harnic. Un om harnic îşi alege de la televizor ce crede el că-i este de folos şi atâta tot, nu că o întindem cu altă şi altă emisiune, numai ca să te găseşti într-o treabă.

– Dacă cineva nu poate merge duminica la biserică, e bine să asculte slujba la televizor sau la radio?

– Da, dacă e bolnav, dacă stă în pat, dacă are împiedicări de nu poate merge. Dar nu-i acelaşi lucru să asculţi slujba la televizor sau la radio şi să mergi la biserică. Nu-i acelaşi lucru! Trebuie să mergem la biserică, iar cine

nu poate, acela să asculte slujba la radio sau la televizor, dar numai în cazul acesta, că realmente nu poate, nu că e mai comod să stai acasă şi să asculţi slujba la televizor.

Mai întâi de toate, cred că în general cei care ascultă slujba la radio sau o privesc la televizor nu stau în poziţie de oameni care sunt în biserică. Stai pe fotoliu, răsturnat pe spate sau în pat şi asculţi slujba la televizor; asta nu-i treabă, fiindcă asta înseamnă un fel de desconsiderare a slujbei.

– Cum trebuie înţelese cuvintele: „Ţine-ţi mintea în iad şi nu deznădăjdui"?

– Nu ştiu. Eu totdeauna am spus că nu înţeleg cuvintele acestea, iar dacă totuşi au însemnătate, ele au fost spuse pentru Sfântul Siluan. Dacă Sfântul Siluan le-a înţeles, ajunge. Mă gândesc că se poate ţine mintea şi în rai şi să nu deznădăjduieşti. Nu ştiu de ce s-a spus cuvântul acesta.

– Se poate cineva mântui suficient în starea în care se află, călugăr sau mirean?

– Eu nu ştiu ce tot aveţi aicea cu călugări şi cu mireni! Ca şi când astea ar fi condiţii de mântuire. Să ştiţi că nu-i aşa! Fiecare îşi găseşte calea lui şi merge pe calea respectivă; nu vor fi judecaţi mirenii cu măsurile călugărilor şi nici călugării cu măsurile mirenilor.

Sfântul Maxim Mărturisitorul chiar spune că izbânzile mirenilor sunt căderile călugărilor, iar izbânzile călugărilor sunt căderile mirenilor. Adică pentru un mirean e important să aibă familie, să aibă copii... or asta la călugări e o cădere, o scădere.

Aşa că nu vă mai tot puneţi problemele astea. Gândiţi-vă cum să vă mântuiţi în condiţiile în care trăiţi. Că „nu poţi să faci ce fac călugării"... Nu poţi să mergi în fiecare zi la biserică, dar nici nu eşti dator, eşti dator să mergi duminica la biserică. Dacă duminica nu mergi, greşeşti. Dacă mergi în fiecare zi la biserică şi nu mergi duminica, nu faci destul.

– Vă rugăm să ne spuneţi dacă faceţi vreo asemănare între bucuria şi pacea revărsate în suflet de harul Duhului Sfânt şi liniştea pe care o obţine un practicant yoga?

– Nu fac nicio asemănare, pentru că nu ştiu ce se face la yoga. Ştiu că yoga nu trebuie folosită, pentru că e ceva extra-creştin. Noi în creştinism avem tot ce ne trebuie, nu mai trebuie să învăţăm de la cei din afara creştinismului. Bucuria de la yoga poate fi asemănată cu bucuria pe care o au oamenii din succesele obişnuite, nu-i o bucurie pe care o lucrează Duhul Sfânt în sufletul omului.

– Dacă uneori eşti deprimat, ce se poate face pentru a avea bucurie, pentru a-ţi schimba starea în stare de bucurie?

– Ceri ajutorul lui Dumnezeu, că prin puterea ta nu poţi face nimic.

– Păcatele mele fiind permanent în mintea mea, cugetul meu se întristează, iar bucuria mea se pierde. Ce pot face?

– Ceri ajutorul lui Dumnezeu. Dragă, noi nu ne mântuim prin puterile noastre, ne mântuim prin ajutorul lui Dumnezeu. Ce nu putem noi, poate Dumnezeu şi ne ajută.

– Ce poate să facă o bunică sau cum trebuie să se roage pentru un nepot care a apucat pe căi greşite?

– O bunică se poate ruga cum se roagă orice bunică cu credinţă în Dumnezeu. Nu există o rugăciune anume: mă rog cu rugăciunea asta şi se realizează.

Pe mine mă întreabă oamenii: „Cum să mă rog?" Şi eu le spun tuturor: „Roagă-te cum poţi!" „Ce rugăciune să fac? – Pe care vrei, pe-aia s-o faci". Pentru că nu există o rugăciune prin care se realizează un lucru şi o rugăciune prin care nu se realizează, pentru că nu-i rugăciunea cutare.

Astea sunt chestiuni aşa, de oameni mai mult superstiţioşi decât credincioşi.

– Mulţi merg la biserică şi mărturisesc că au credinţă în Dumnezeu şi nădejde de mântuire. Şi totuşi, în viaţa de zi cu zi nu se poartă cum trebuie.

– Dragă, credinţa se manifestă nu numai în faptul că mergi la biserică, ci se manifestă în toate laturile vieţii.

Atâta credinţă ai, câtă manifeşti în viaţă. Domnul Hristos a spus: „Cel ce iubeşte pe tată sau pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubeşte pe fiu sau pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce nu-şi ia crucea ca să-Mi urmeze Mie nu este vrednic de Mine" (Matei 10, 37-38). Deci trebuie făcute mai multe lucruri, nu numai atât, că mergi la biserică. Mersul la biserică este un început, fără asta nu există înaintare autentică în viaţa spirituală, dar nu înseamnă că dacă mergi la biserică, ai făcut totul. De aceea sunt mulţi oameni care zic: „Părinte, dar sunt atâţia care merg la biserică şi sunt mai răi decât necredincioşii". Şi sunt şi de-ăştia, e drept că sunt. Dar eu le răspund aşa: dragă, dar să ştii că ăia, care-s mai răi decât necredincioşii, sunt totuşi mai buni decât tine, care nu mergi la biserică. De ce-s mai buni decât tine? Pentru că fac şi un lucru pe care tu nu-l faci.

– Cum pot fi dezlegate blestemele şi păcatele înaintaşilor?

– Prin rugăciunile de dezlegare de blestem şi printr-o viaţă care te pune sub binecuvântarea lui Dumnezeu.

– Vă rugăm să ne explicaţi următorul citat: „Satan vine la noi îmbrăcat în înger al Domnului, iar prin aceasta îl duce în eroare chiar şi pe cel care vrea cu adevărat să vină pe calea cea dreaptă a Domnului".

– Da, este un cuvânt de la Sfântul Apostol Pavel, că Satana se preface şi în înger al luminii (cf. II Corinteni 11, 14). De aceea, trebuie să fim cu grijă. Cineva l-a întrebat pe un părinte ce spune el despre oamenii care au vedenii cu îngeri, iar părintele a răspuns: „Eu îi fericesc pe aceia care-şi văd păcatele lor".

Cel mai bine este să ne întemeiem pe ceea ce ştim sigur şi să nu căutăm lucruri mai presus de ceea ce suntem noi vrednici.

– Sabatul este sâmbăta sau duminica?

– Sabatul este sâmbăta; „sabat" înseamnă odihnă. Numai că noi nu ţinem sabatul sâmbăta, ci ţinem duminica, pentru că cele ce s-au întâmplat duminica sunt mai importante. Şi anume, ţinem duminica pentru Învierea Domnului Hristos şi pentru Pogorârea Sfântului Duh peste Sfinţii Apostoli, care-s mai importante decât ceea ce înseamnă sabatul.

Cuvântul „sâmbătă" vine de la sabat şi pare că ar trebui să fie ziua de odihnă. În realitate, noi ţinem altă zi decât sabatul, pentru că sabatul este doar odihnă, iar duminica este odihnă şi lucrare spre preamărirea lui Dumnezeu. Aşa ne-am pomenit, aşa arată credinţa noastră şi aşa trăim noi, fără să ne mai punem niciun fel de problemă.

– Bucuria drepţilor din rai este umbrită de suferinţele celor dragi lor, care însă sunt osândiţi în iad?

– Dragă, nu ştim... Noi credem că omul care ajunge în rai nu-şi mai face probleme de nimic, în privinţa niciunui lucru, pentru că el ştie că ce vrea Dumnezeu, aceea trebuie să se întâmple.

– Cum să păstrăm bucuria în Hristos, când suntem frământaţi de obligaţia de a rezolva multe probleme în puţin timp?

– Bucuria în Hristos este peste probleme, nu-ţi trebuie un timp anume pentru bucuria în Hristos. Pentru bucuria în Hristos îţi trebuie corectitudine şi o viaţă care să fie spre slava lui Dumnezeu, şi-atunci ai bucuria în Hristos. Iar dacă nu ai o viaţă spre slava lui Dumnezeu, chiar dacă n-ai nicio problemă, tot n-ai bucurie.

– De ce ne-au mai fost date bucuriile prieteniei, dacă în cele din urmă pălesc sau sunt un prilej de tristeţe şi apoi de dezamăgire?

– Dragă, acelea care sunt prilej de tristeţe şi de dezamăgire nu sunt prietenii. Mai îmi spun şi mie unii: „Am avut o prietenă şi am trăit cu ea atâta vreme, şi după aceea m-a părăsit (sau am lăsat-o)". Păi, aia nu-i prietenie. Prietenia este pe veşnicie. Să ştiţi că eu toate prieteniile mi le-am programat pe veşnicie. Nu există nicio prietenie la care vreau să renunţ, nu pot să renunţ la nicio prietenie, dacă-i prietenie.

– Ce înseamnă „să nu judecăm pe aproapele" şi cum se poate realiza acest lucru?

– Se poate realiza foarte bine. Dacă îl iubeşti pe aproapele, nu-l judeci, ci îl primeşti cu deficienţe cu tot, iar dacă nu-l iubeşti, atunci îl judeci şi nu-l iubeşti nici cu calităţile pe care le are.

Ceea ce trebuie să facă omul este ca, mai întâi de toate, să se gândească la faptul că n-are voie să judece, că judecata e a lui Dumnezeu, nu-i a omului. Iar dacă se disciplinează în privinţa aceasta... Însă nu înseamnă că nu mai constată şi nu mai ştie când cineva face bine sau face rău, dar nu e preocupat de faptul de a-l condamna.

– Cum trebuie să fie omul, ca să fie socotit curat cu inima?

– Asta se simte în interiorul omului; când te observi pe tine însuţi, simţi ce înclinări ai. Sunt oameni care se gândesc la lumea aceasta, sunt oameni care se gândesc în altă parte, sunt oameni care se gândesc la Dumnezeu...

Dacă Dumnezeu e în prim-plan în viaţa ta, atunci e pe locul care I se cuvine şi eşti măcar candidat la curăţia inimii.

– Un candidat la preoţie beneficiază, pe timpul săvârşirii acestei Sfinte Taine, de bucuria slujirii şi apropierii de Dumnezeu, asemenea slujirii Sfinţilor Părinţi?

– Fiecare om are trăirile lui, nu poţi să zici că în toate cazurile e la fel.

– Dacă omul trebuie să fie bucuros pe toată perioada anului, când mai are timp să plângă pentru păcatele sale?

– Dar nu trebuie neapărat să plângă; păcatele trebuie să le părăsească, nu să plângă pentru ele. Dumnezeu nu aşteaptă de la noi să fim o ceată de tânguitori. Pocăinţa se face cu faţa spre viitor şi cu bucurie, nu cu întristare şi cu faţa spre trecut, că şi aşa nu mai putem schimba nimic. Ce mai poţi schimba? Dacă ai făcut un rău, rămâne. Dar îl poţi astupa cumva cu o viaţă superioară, iar cu vremea, uiţi de răul pe care l-ai făcut.

– Cum te poți adânci în umilință sau smerenie, fără să cazi în deznădejde?

– N-are nicio legătură deznădejdea cu smerenia. Deznădejdea este un păcat pe care nu trebuie să-l aibă un creștin, iar smerenia este o virtute pe care trebuie s-o aibă toți creștinii. Domnul Hristos a spus: „Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre”(Matei 11, 29).

Nu din deznădejde vine smerenia și nici din păcat sau din conștiința păcătuirii, a păcătoșeniei. Există, într-adevăr, o smerenie a omului păcătos, cum era cea a femeii păcătoase care a plâns la picioarele Domnului nostru Iisus Hristos; însă n-a zis Domnul Hristos să plângă și mai departe, ci i-a iertat păcatele și gata, a terminat cu plânsul.

Sau fiul risipitor: când s-a întors acasă, tatăl lui i-a pregătit un ospăț; nu cred c-a zis el: „Nu-s vrednic de ospățul ăsta, lăsați-mă, că eu am făcut rele”. Nu, ci s-a încadrat în bucuria pe care i-a oferit-o tatăl lui.

Dacă știți c-a zis Domnul Hristos: „Acestea vi le spun, ca bucuria Mea să fie întru voi și ca bucuria voastră să fie deplină” (Ioan 15, 11), nu vă mai faceți probleme că nu trebuie bucurie... că trebuie întristare... Păi, dacă trebuie întristare, atunci întristați-vă, să vedem dacă aveți parte cu Dumnezeu.

– Ce deosebire este între smerenie și modestie?

– Modestia este o virtute etică, adică ține de omul care știe să se comporte cu ceilalți în așa fel încât să nu jignească, să nu stingherească; iar smerenia este un lucru care cuprinde și modestia. Nu poți să fii smerit și să nu fii modest, dar poți să fii modest și să nu fii smerit.

– Cum se poate explica bucuria pe care o simțim în preajma persoanelor duhovnicești?

– Păi, cum să se explice? Se explică prin faptul că ți-e drag de omul duhovnicesc.

VIAȚA ÎN ORTODOXIE

15 noiembrie 2001

Până sosesc întrebările, vreau să vă spun că cei din Apus n-au știut prea multe despre Ortodoxie, iar Ortodoxia s-a descoperit în Occident în general prin ruși, prin credincioșii ortodocși ruși sau greco-catolici care au emigrat acolo după revoluția rusească, deci în Primul Război Mondial și după Primul Război Mondial. Și s-au uimit apusenii de comorile Ortodoxiei... s-au uimit, pur și simplu! Au rămas perplecși în fața acestor măreții, pe care noi le trecem cu vederea... noi trecem pe lângă comorile acestea și nu ne dăm seama de ele, or occidentalii s-au uimit, când au ajuns să știe și ei ce avem noi și ce nu au ei. Fiindcă ei nu au... Au și ei credință, au și ei trăire religioasă, au și ei bucuria slujirii lui Dumnezeu, au și ei sfinți, unii dintre ei, catolicii în special, au și ei Sfintele Taine... Au rămas uimiți, pur și simplu!

Un părinte de la noi de la mânăstire, un prieten al meu – unii zic că-i ucenicul meu, dar eu zic că-i prieten, e coleg al meu –, Părintele Serafim, a fost în Elveția. Și, la îndemnul meu, a făcut o lucrare de licență în Teologie, aici, la noi în țară, despre „Spiritualitatea Penticostarului", despre învățătura și trăirea duhovnicească din vremea Penticostarului (de la Paști până în Duminica de după Rusalii). Le-a spus celor din Elveția despre lucrarea asta, iar ei i-au zis: „Tradu-o în limba germană și ți-o tipărim". Și a tradus-o, iar aceia au tipărit-o în niște condiții grafice excelente: cu icoane la sărbătorile respective, cu samarineanca, cu slăbănogul... cu cele care sunt în vremea Penticostarului. Deci sunt doritori de a cunoaște comorile Ortodoxiei.

A fost vreme, în țara aceasta pe care Vasile Copilu Chiatră o numea „țară de tămâie și cer", în „țara aceasta a visurilor noastre" – care nu s-au împlinit și la care nu s-a ajuns, încă; mai mult o visăm decât o trăim –, când slujbele nu s-au făcut în românește, ci s-au făcut în limba slavonă și în limba greacă. Și oamenii luau parte la sfintele slujbe și nu le înțelegeau. Acum avem posibilitatea să înțelegem sfintele slujbe, pentru că se fac în limba noastră, în limba vorbită. E ceva extraordinar! Și cu toate acestea, așa de puțină cunoștință este în legătură cu profunzimile Ortodoxiei, în legătură cu sfintele slujbe, în legătură cu textele liturgice din sfintele slujbe, de care ne putem bucura astăzi și de care s-au putut bucura și înaintașii noștri, de când s-au tradus ele în limba română. Fiindcă vorbim cu Dumnezeu în limba pe care o vorbim și unii cu alții.

Aşa că eu vă atrag atenţia asupra acestor lucruri şi vă pun la inimă să aprofundaţi, să studiaţi, să învăţaţi texte ca acestea pe care vi le-am prezentat eu şi care sunt pentru noi o bucurie. Numai noi avem aşa ceva. Noi şi greco-catolicii, pentru că greco-catolicii, la drept vorbind, sunt ortodocşi după cult, după trăirea spirituală, pentru că toate le au de la ortodocşi. Când s-au dus la catolici, ei s-au dus cu desagii plini de cărţile ortodoxe, de slujbele ortodoxe, şi au trăit mai departe în Catolicism – că ei zic că-s catolici, greco-catolici – au trăit, în Catolicism, Ortodoxia. Şi aşa s-a ajuns că oamenii de acolo, din Apus, care nu mai aveau legătură cu Ortodoxia, s-au putut bucura şi ei de textele noastre liturgice.

– Cum se poate izbăvi fiul meu de fumat şi cum trebuie, ca mamă, să mă rog pentru el?

– Dragă, te rogi cum poţi; şi nu ştiu dacă se va izbăvi de fumat...

– Am doi copii, fată şi băiat, care au peste 30 de ani şi nu sunt căsătoriţi. Spuneţi-mi cum să mă rog pentru ei.

– Dragă, am avut şi eu o nepoată care a ajuns la 36 de ani până s-a măritat. Şi n-am făcut mai mult decât ar face oricine: am pomenit-o la rugăciune.

A venit cineva din părţile astea – de pe la Vâlcea – la mine, la mănăstire, şi mi-a zis: „Uitaţi, părinte, am o fată şi nu se căsătoreşte. Ce să fac?"

Îl întreb: câţi ani are? Zice: „Optsprezece".

Îi spun: dragă, nu te îngrijora, că eu am o nepoată care are 32 de ani, şi nu s-a căsătorit. Şi, dacă aş şti ce trebuie să fac, aş face pentru ea mai întâi.

Şi atunci omul zice către fată: „Hai să mergem, că făcurăm drumul degeaba!" Aşa că şi întrebarea asta mi-a fost pusă degeaba, că nu ştiu ce poate face cineva!

– Cum trebuie să fie, din toate punctele de vedere, un creştin ortodox? Dar un slujitor al altarului?

– E greu de spus cum trebuie să fie din toate punctele de vedere. Mai întâi de toate, nu ştiu care sunt toate punctele de vedere. Trebuie să fie un creştin care să ţină seamă de toate rânduielile Bisericii. Când e post, să ştie că-i post; când e duminică, să ştie că trebuie să meargă la biserică; dacă e sărbătoare, să ştie să sărbătorească; să ducă o viaţă în care e preamărit Dumnezeu, pentru că „ortodox" înseamnă „preamăritor de Dumnezeu". Cine nu-L preamăreşte pe Dumnezeu nu-i ortodox, chiar dacă poate să fie creştin de altă nuanţă. Un slujitor al altarului trebuie să fie cel mai bun dintre creştinii ortodocşi.

– Poate reprezenta cultura şi evoluţia o piedică înaintea unei vieţi ortodoxe adevărate?

– O cultură adevărată nu reprezintă nicio piedică. Acuma, dacă te ţii numai de cultură, nu-i destul. Dacă te ţii numai de credinţă, înaintezi. Dar şi cultura, şi credinţa înnobilează. Cine poate să le aibă pe amândouă, e foarte bine. Cine poate să aibă numai credinţa, e bine; cine are numai cultura, e rău, fiindcă nu-i destul. Deci credinţa şi cultura sunt două lucruri pe care e bine să le aibă toţi cei care pot să le aibă.

Eu m-am pomenit în lumea aceasta cu credinţa şi mi-am adăugat şi cultura. Cred că v-aţi dat seama de lucrul acesta, pentru că cineva care nu are cultură nu ştie să se refere, de exemplu, la o poezie de Nichifor Crainic, la poezii de Zorica Laţcu ş.a.m.d. Eu sunt iubitor de cultură nu pentru că nu mi-ar ajunge credinţa, ci pentru că nu pot să nu fiu şi iubitor de cultură. Şi-i îndemn pe toţi câţi pot avea credinţă şi cultură să le aibă pe amândouă.

– Între ce parametri trebuie să se încadreze relaţia dintre un creştin ortodox şi unul ne-ortodox?

– Dragă, noi trebuie să fim în legătură cu toţi oamenii, n-avem pe nimeni de exclus din sufletul nostru. Eu cred că dacă cineva are în familie un fiu, un frate, un soţ sau o soţie care-i de altă credinţă, nu-l exclude pentru că-i de altă credinţă. Tot aşa şi noi: nu trebuie să excludem pe nimeni, dar să ştim că ceea ce avem noi e mai mult decât ceea ce au ei.

– Cum poate evolua o viaţă ortodoxă într-un mediu defavorabil, aşa cum este, de exemplu, societatea noastră de astăzi, o societate unde omul este exploatat de către om, Îl ignoră pe Dumnezeu, pe aproapele şi chiar pe sine însuşi, o societate care încurajează dezumanizarea omului (şi nu se opreşte aici). O astfel de societate mai poate fi numită ortodoxă?

– Nu, nu poate fi numită ortodoxă, pentru că, de fapt, nu este ortodoxă. Însă noi nu ne orientăm după oamenii care nu au credinţă, ci ne orientăm după învăţătura creştină. Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Romani, scrie: „Nu vă asemănaţi chipului acestui veac, ci vă schimbaţi prin înnoirea minţii" (Romani 12, 2). Ceea ce trebuie noi să facem este să avem gândul lui Hristos, mintea lui Hristos, voinţa care să se supună lui Dumnezeu; şi să ne rugăm pentru cei care nu au acestea şi să le dorim binele, dar să nu ne orientăm după ei.

– Cineva spunea despre noi, creştinii, că în biserică suntem îngeri, dar când ieşim pe stradă devenim demoni. Chiar am căzut în această amăgire a ipocriziei? Şi, dacă da, de ce ascundem acest lucru, în loc să încercăm să tratăm această boală sufletească? Unde se mai găseşte smerenia creştinului ortodox?

– Dragă, chestiunea este foarte simplă. Mai întâi de toate, nu trebuie să te orientezi după oamenii care nu văd decât răul. Este şi rău, şi bine, este viaţă amestecată. La noi la mânăstire era un părinte, Dumnezeu să-l odihnească, un om de la ţară, care a venit la mânăstire la bătrâneţe, la 64 de ani, şi a mai trăit în mânăstire încă 24 de ani, până la 88 de ani. Şi de la el ştiu o vorbă care mi-a plăcut foarte mult, şi anume: „Pe om, dacă-l cauţi de bun, bun îl găseşti, iar dacă-l cauţi de rău, şi rău îl găseşti". Mi-a plăcut foarte mult.

Cam aşa este cu toţi oamenii – sau cu cei mai mulţi oameni, pentru că sunt puţini aceia despre care se poate spune ca despre Cuviosul Amona, că „din multa bunătate, nu mai ştia ce-i răutatea". Cei mai mulţi sunt în situaţia pe care-o are în vedere Cuviosul Macarie (sau se are în vedere în legătură cu Cuviosul Macarie): „Cu un cuvânt bun, şi pe cel rău îl faci bun, iar cu un cuvânt rău, şi pe cel bun îl faci rău".

Nu este aşa, că cei care merg la biserică sunt în biserică îngeri, iar în afară de biserică, demoni. Sunt oameni, şi în biserică, şi în afară de biserică, numai că poate sunt tentaţi şi spre rău, pentru că n-au ajuns la deplina bunătate. Nu trebuie să luăm lucrurile în tragic, ci, când vedem lucruri care arată şi scăderi, să nu luăm aminte la ele; şi să ne rugăm pentru cei care nu pot să fie şi în afară de biserică aşa cum sunt în biserică.

– Dacă naşterea este o minune pentru oameni, aşa cum este şi natura de care ne bucurăm, de ce unii copii nu par a fi o minune, ci un blestem? Nu sunt ei oare cei mai curaţi?

– Dragă, asta este o chestiune la care nu-ţi poate răspunde nimeni. Ştim doar că Dumnezeu n-are pe nimeni de pierdut şi că există o cruce a familiei şi în înţelesul acesta, de nereuşite şi de poveri. Părintele Arsenie Boca a scris o carte, intitulată *Cărarea Împărăţiei*. Acolo este vorba, între altele, de „copii născuţi în lanţuri" – deci copii cu deficienţe, cu defecte de care nu pot scăpa niciodată în viaţă – şi de copii căzuţi între tâlhari. Fiecare dintre noi cunoaştem, în legătură cu noi şi în legătură cu alţii, nişte îndărăptări, nişte situaţii grele, pe care nu le putem explica, pentru că nu putem explica în general răul în lumea aceasta. Adică nu s-a găsit nimeni în lumea aceasta, de când există lumea şi până în vremea noastră, să fi dat o soluţie, să fi dat un răspuns satisfăcător în legătură cu răul, în legătură cu suferinţa. Suferinţa, ştim cu toţii, este o realitate, este o problemă nerezolvată şi, mai ales, suferinţa este o taină. Aşa încât să nu încercăm să explicăm ce nu putem explica, pentru că o explicaţie tot nu schimbă o situaţie.

– Vorbiţi-ne, vă rugăm, despre ascultare în Ortodoxie.

– Dragă, în Ortodoxie avem ascultarea de Dumnezeu, de părinţi, de duhovnici, de îndrumătorii spirituali şi de cei puşi peste noi în rosturile

noastre sociale. Dar se ţine seamă totdeauna de Dumnezeu şi de porunca lui Dumnezeu, şi atunci ascultarea ne duce la Dumnezeu; iar dacă oamenii ne cer lucruri pe care nu putem să le împlinim (pentru că nu poţi asculta de oameni mai mult decât de Dumnezeu), în cazul acesta întâi e Dumnezeu şi apoi sunt oamenii.

– Vă rugăm să ne vorbiţi despre mulţumire.

– Eu am citit cândva o carte intitulată *Taina mulţumirii* sau *Domnişoara Pollyanna*[36], o carte în special pentru tineri, pentru copii. Mie mi-a plăcut foarte mult la vremea aceea şi apoi am recitit-o şi după patruzeci de ani, dar nu m-a mai impresionat ca prima dată. Însă ideea ca atare e extraordinară. Şi anume, să-ţi găseşti în toate împrejurările mulţumirea. Să găseşti ceva pozitiv în tot ce faci, în tot ce ţi se face, în toate împrejurările prin care treci. E vorba de o iscusinţă, bineînţeles, ca să ajungi la asta şi trebuie s-o ai în vedere. Această carte – scrisă de Eleonora Porter; cred că se găseşte pe undeva – mie mi-a prins foarte, foarte bine, la vremea ei; din ea am învăţat că un creştin nu poate să fie decât mulţumit, iar dacă cineva este nemulţumit, înseamnă că nu ţine seamă de Dumnezeu şi că nu-i creştin.

– Harul vine numai prin Sfintele Taine sau vine şi altfel?

– Dragă, harul vine cum ştie Dumnezeu. Vine şi prin Sfintele Taine, vine şi altfel. Este şi har care vine prin rugăciune, este har care vine printr-un cuvânt de învăţătură... De exemplu, chiar şi prin cuvântul acesta, pe care l-am rostit eu aici, se poate să vină har în sufletele oamenilor, nu de la mine, ci de la Dumnezeu, dar este un prilej pentru har. O carte bună şi folositoare, citită, iarăşi este aducătoare de har.

– E posibil să simţim bucuria credinţei noastre în fiecare clipă? Să ne dorim acest lucru?

– Da, putem să ne dorim, însă să ştiţi că omul totuşi nu trăieşte într-o euforie, ca şi cum totdeauna îi vine să zburde, ci noi stăm între bucurie şi întristare, într-un loc de mijloc, neutru, cu înclinare în special spre bucurie.

---

[36] Cartea *Pollyanna*, a scriitoarei Eleanor H. Porter, a apărut în S.U.A., în anul 1913, fiind urmată, în 1914, de *Pollyanna Grows Up*.
În româneşte a fost publicată în perioada interbelică, în colecţia „Mărgăritarele lumii", coordonată de pr. Toma Gherasimescu; după 1990, a fost publicată de Editura Dacia din Cluj-Napoca, de Editura Librăria Noi din Timişoara şi de Editura Transilvania Press, Cluj-Napoca, 1993 (tr. Olimpia Chereji). În 1993, Editura Stephanus din Bucureşti a publicat povestea Pollyannei în: Harriet Lummis Smith, *Secretul mulţumirii* (3 volume).

– Ce i-ar putea face pe copiii din clasele mici să stea cu atenție la sfintele slujbe, dacă ei nu înțeleg cuvintele care se cântă?

– Nu-i poate face nimic. Slujbele nu sunt făcute pentru copii, iar copiii nu trebuie asupriți cu sfintele slujbe. Îi duci la biserică, stau cât stau, îi lași să plece... pentru că ei nu pot să recepteze.

V-am spus că eu n-am știut că la biserică la noi se cântă „Ca pe Împăratul..."; n-am știut nu pentru că n-am auzit, ci pentru că n-am avut măsura aceea ca să receptez.

Eu cunosc cazuri de oameni care au fost asupriți de părinții lor cu slujbe, cu rugăciuni lungi, mai presus de posibilitățile lor de a le trăi, iar după aceea, când au ajuns la libertate, nu i-a mai interesat nici puțin, ci au ajuns așa, parcă să se elibereze de niște cătușe. Cunosc mai mult cazuri de felul acesta. Așa că, vă rog frumos... Că sunt unii părinți, mai ales cei cu râvnă mai multă, care ar vrea să se roage copiii cât se roagă ei și cer de la copii ceea ce n-ar fi făcut ei, când erau copii, dacă i-ar fi pus cineva să facă.

Eu m-am pomenit între oameni de la țară, între oameni echilibrați. Mama mea – Dumnezeu s-o odihnească – nici nu se putea ruga prea mult, pentru că era obosită, era istovită, pur și simplu; îi venea somnul în șezătoare, iar noi mai și râdeam; și mama zicea: „Mă, e drept că-mi vine somnul, însă doar nu mi-am dat cânepa în parte, ci tot eu mi-am tors-o". Și așa a fost. Dar era istovită, încât zicea: „Bată-l, somn! Că nu pot lua o carte în mână!"

A venit cineva din Moldova, o femeie care citea acatiste multe într-o zi – se vede că n-avea alte treburi... cum e acuma, că mai demult torceau femeile. Mama, când mergea la sora mea, la Victoria, mergea cu caiere de lână și, cât stătea acolo – câteva zile –, torcea, ca să nu stea degeaba. Așa era atunci... Iar femeia aceasta din Moldova îmi spune câte acatiste zice ea în fiecare zi. Și eu m-am bucurat, dar i-am zis: să știi că acatistele părinților mei am fost eu și frații mei. Adică n-a fost numai rugăciune, că nu s-a putut.

Eu nu le cer oamenilor să facă multă rugăciune. Mă-ntreabă cineva cât să citească din Psaltire. De obicei, le spun să citească cinci psalmi pe zi, adică într-o lună să citească o Psaltire; și asta aproape că o pot face mulți.

Cel mai mult se pot ruga două categorii de oameni: pensionarii și șomerii. Ar putea fi bisericile tot pline acuma, că sunt și destui pensionari, și-apoi și șomeri sunt destui. Dar sunt pline? Nu-s pline! De ce? Pentru că cine merge la biserică?

Am întrebat-o pe mama, când a venit la noi la mânăstire: mamă, dar merg oamenii la biserică? – oamenii de la noi. Și a zis mama așa: „Puțini... iar ăia care merg, tot ăia merg, nu merg alții". Așa că asta-i situația! Degeaba vrem noi să fie altfel, degeaba vrem noi să fie Ortodoxia în prim-planul vieții noastre, că nu-i. Realitatea este că nu-i. Dar noi vrem să fie și de aceea atragem atenția, poate că se mai interesează oamenii mai mult.

– Aţi vorbit despre *Crez*. Care este semnificaţia versetului: „Mărturisesc un Botez, întru iertarea păcatelor”?

– Pe vremea aceea erau unii care socoteau că trebuie să te botezi de mai multe ori, erau unii care se numeau „imerobaptişti” – cei care se botează în fiecare zi. Şi atunci, *Crezul* a venit cu afirmarea: „Mărturisesc un Botez – nu mai multe botezuri –, spre iertarea păcatelor”.

– Vă rugăm să ne explicaţi un paragraf dintr-o Evanghelie care se citeşte la Sfântul Maslu: „Lasă morţii să-şi îngroape morţii lor, iar tu vino şi urmează-Mi Mie”.

– Au fost mai multe situaţii în legătură cu dorinţa oamenilor de a-L urma pe Domnul Hristos. Au fost unii oameni pe care Domnul Hristos i-a vrut mai presus de viaţa obişnuită şi au fost oameni care au vrut să-L urmeze pe Domnul Hristos, dar n-au avut capacitatea de a sta numai lângă Domnul Hristos, cum au stat cei doisprezece ucenici ai Săi. Şi Domnul Hristos a găsit mai multe îndrumări în legătură cu asta. Când Domnul Hristos l-a chemat pe cel căruia i-a spus: „Lasă morţii să-şi îngroape morţii lor, iar tu vino şi urmează-Mi Mie”, l-a avut în vedere ca pe un om care trebuia să-L urmeze aşa cum L-au urmat cei doisprezece apostoli. Iar când acela a zis: „Mă duc mai întâi să-l îngrop pe tatăl meu”, Domnul Hristos i-a adresat îndemnul: „Tu vino după Mine şi lasă-i pe cei morţi să-şi îngroape morţii” (Matei 8, 21-22). Ai o misiune mai presus de aceea pe care gândeşti tu că ai avea-o. Deci „tu vino şi urmează-Mi Mie”.

În Psalmi există un stih care zice aşa: „Ascultă, fiică, şi vezi şi pleacă urechea ta şi uită poporul tău şi casa părintelui tău” (Psalmul 44, 12). Şi eu am auzit pe cineva citind stihul acesta astfel: „Şi nu uita poporul tău şi casa părintelui tău”. Nu-i adevărat! Stihul este: „Şi uită poporul tău şi casa părintelui tău”, pentru că ai o misiune mai presus de relaţia fiu-părinte.

La fel şi în cazul acesta: „Lasă-i pe cei morţi să-şi îngroape morţii...”, adică tu, care ai o misiune mai presus de asta, lasă, că lucrurile acestea le rezolvă cei care n-au chemarea pe care ţi-o adresez Eu ţie.

– Aţi vorbit despre post ca despre o caracteristică a adevăratului creştin ortodox. Ce putem noi să le spunem acelora care se plâng de lungimea posturilor şi nu postesc?

– Dragă, e simplu de tot. Când era Părintele Serafim la Sfântul Munte, avea un părinte îndrumător, pe Părintele Antipa Dinescu. Părintele Serafim era obişnuit de aici, din ţară, cu slujbe scurte; şi i-a zis odată Părintelui Antipa Dinescu: „Vai, da’ lungă a mai fost slujba asta!” Şi părintele i-a răspuns: „A fost lungă lenea ta!”

Deci cine nu poate suporta postul, „că-i prea lung", n-are destulă credință; cine are credință ar vrea să fie postul şi mai lung.

– Economicul influențează religia sau religia economicul?

– Şi una, şi alta... depinde. Există şi o influență a religiei asupra economicului şi există şi o legătură a economicului cu religia. Să ştiți că Biserica noastră a fost totdeauna o Biserică realistă.

De ce ne rugăm noi pentru îmbelşugarea roadelor pământului? Pentru că nu ne trebuie roadele pământului? Ba da, ne trebuie! Şi atunci, ne rugăm pentru îmbelşugarea roadelor pământului.

De ce a înmulțit Domnul Hristos pâinile şi peştii şi le-a dat oamenilor să mănânce? Pentru că au avut trebuință de hrană!

De ce la Cununie se spune: „Umple casele lor de grâu, de vin şi de untdelemn"? Pentru că e necesar! E necesar şi economicul.

Gândiți-vă, de exemplu, că zice Sfânta Biserică: „*Umple* casele lor de grâu, de vin şi de untdelemn"; nu zice: „Dă-le cu țârâita, dă-le numai cât le trebuie acum, las' că văd ei după aceea ce fac". Nu zice aşa, ci zice: „*Umple* casele lor de grâu, de vin şi de untdelemn".

– Părinte, se mântuiesc, oare, necreştinii sau celelalte confesiuni creştine, ne-ortodoxe?

– Dragă, Biserica noastră nu are o învățătură în legătură cu aceasta. Pot să fie păreri personale sau păreri ale unora dintre noi. Eu cred că Dumnezeu va găsi modalitatea să-i mântuiască şi pe cei despre care credem noi că nu s-ar mântui.

– Este posibilă unirea ortodocşilor cu catolicii? Dacă da, cum se poate realiza aceasta?

– Dragă, deocamdată nu. Aşa că nu vă mai spun dacă da. Nu se poate pune problema unirii ortodocşilor cu catolicii, pentru că ortodocşii văd unirea catolicilor devenind catolicii ortodocşi, iar catolicii văd unirea cu ortodocşii devenind ortodocşii catolici.

Aşa că deocamdată nu se poate şi nu se pot nici alte lucruri, care ar fi mai simple... De exemplu, ca data Paştilor să fie aceeaşi pentru toți creştinii. De ce nu se poate? Pentru că nu vrem noi, ortodocşii; ne ținem țepeni: „Că aşa trebuie să fie şi asta-i data normală". Deşi realitatea este că chestiunile calendaristice nu-s chestiuni ale Bisericii. Dar, în sfârşit, asta-i situația şi pe-asta rămânem.

– Ce rugăciuni trebuie să facă paracliserii unei biserici?

– Rugăciunile pe care le fac toți credincioşii.

– Cum să procedăm cu un om foarte încăpăţânat, care nu vrea să lase de la el, dar la care ţinem foarte mult?

– Să ţii la el şi încăpăţânat cum e.

– Cum să ne purtăm cu cineva care ne sminteşte?

– Să-l ocolim sau să fim noi imuni faţă de smintelile lui.

– Cum trebuie să fie o soţie creştină?

– O soţie creştină trebuie să ştie că-i pe locul doi. Ăsta-i primul lucru pe care trebuie să-l ştie, şi pe care nu-l prea ştie.

– Dar o soţie de preot?

– Să-şi cinstească pe soţul ei ca pe preot, nu ca pe soţ.

– Este păcat să fii nemulţumit de tine?

– Nu, nu-i păcat, numai să n-ajungi la o nemulţumire care să te frământe.

– Ce părere aveţi despre transplantul de organe şi eutanasie?

– N-am nicio părere, Biserica nu şi-a spus cuvântul[37]. În orice caz, sunt şi transplanturi de organe care se pot face pentru binele cuiva. La mine, de exemplu, a venit odată un tată cu un fiu al său. Era profesor şi avea un fiu de 16 ani, care trebuia să primească un rinichi. De asta depindea viaţa lui. Şi tatăl era gata să-i dea rinichiul, ca să trăiască. Şi cred că i l-a şi dat, pentru că se poate trăi foarte bine şi cu un singur rinichi. Dar să ştiţi că eu – vă spun drept – nu ştiu dacă i-aş fi dat cuiva un rinichi, chiar dacă se poate trăi numai cu unul.

– Vorbiţi-ne despre vocaţia monahală şi despre vocaţia vieţii de familie. Putem vorbi despre aşa ceva?

– Da!

---

[37] Referitor la transplantul de organe, vezi nota 31, la pag. 234.
În ceea ce priveşte eutanasia, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române s-a pronunţat în şedinţa din 5-6 iulie 2005. Potrivit textului adoptat atunci, care constituie punctul de vedere oficial al Bisericii Ortodoxe Române, eutanasia este considerată ca fiind un act împotriva lui Dumnezeu. Omul nu poate atenta nici la viaţa lui, nici la viaţa vreunui semen de-al său, pentru că, în ultimă instanţă, aceasta înseamnă atentat la suveranitatea lui Dumnezeu. Iubirea de aproapele nu constă în curmarea vieţii cuiva, din milă, pentru a-l scăpa de dureri, ci a-l ajuta să suporte durerea până în clipa când se va preda lui Dumnezeu, moment care trebuie să rămână rezultatul unui proces natural şi, pe cât posibil, în deplină conştienţă şi cu deplină conştiinţă. În cazul bolilor incurabile, Biserica recomandă folosirea tuturor mijloacelor în vederea uşurării durerii provocate de boală: în primul rând a celor de natură spirituală (administrarea Sfintelor Taine, consilierea duhovnicească, rugăciune şi susţinere morală), iar în al doilea rând, de natură medicală.

– Cum s-o descoperim?
– Foarte bine, fiecare simte unde-l trage ața.

– Ne puteți da un exemplu de sfinte moaște la romano sau greco-catolici, cum am avea noi, de pildă, pe Părintele Lăcătușu?
– Dragă, eu nu știu despre Părintele Lăcătușu, dar eu cred că, în orice caz, în Biserica Catolică sunt multe moaște ale sfinților, ca și în Biserica Ortodoxă. Uite, de exemplu, moaștele Sfântului Nicolae, la Bari, în Italia, sunt în spațiu catolic. Și apoi sunt și moaște ale sfinților catolici de după 1054, de exemplu ale Sfântului Antonie de Padova.

– Care este relația dintre ortodocși și catolici și cum am putea să-i aducem la dreapta credință pe cei duși la alte confesiuni?
– Apoi, nu știu cum...
– De exemplu, pe Martorii lui Iehova?
– A, nici poveste! Ăștia... Ce nu poate omul, poate Dumnezeu, dar omul nu poate să facă lucrurile care nu-s la măsurile omului. Mai sunt și cazuri așa... se mai întâmplă niște treceri de aici dincolo – și de la noi la ei, și de la ei la noi –, că nu-i chiar așa de mare prăpastia, cum e între rai și iad.

– Trăim vremuri apocaliptice? În ce stadiu suntem, încotro mergem?
– Dragă, nu știu dacă trăim. Totdeauna au fost și bune, și rele în lumea aceasta, nu știu cine ar putea spune ce vremuri trăim.

Trăim o vreme de împuținare a credinței și asta a avut-o în vedere și Domnul Hristos, când a zis: „Oare când va veni Fiul Omului, va mai găsi credință pe pământ?” (Luca 18, 8).

Împuținarea credinței arată o apropiere de sfârșitul existenței lumii acesteia, în felul în care este. Însă cât va mai fi până când n-o să mai fie ordinea aceasta, pe care o cunoaștem noi, cât va mai fi până când Domnul Hristos va învinge răutatea și va promova bunătatea, cumva așa, cu hotărârea în care omul nu mai poate avea ponderea lui, nu știu. Va fi când va vrea Dumnezeu.

– Vă mulțumim din suflet, părinte!
– Cu bucurie! Și eu vă mulțumesc că m-ați chemat și-I mulțumesc lui Dumnezeu că a rânduit lucrurile de am putut ajunge; și să nădăjduim că ne mai întâlnim. Dacă-mi ține Dumnezeu mintea și sănătatea, în primăvară, cândva după Paști.

– Sperăm din suflet acest lucru, părinte!
– Dumnezeu să ne ajute!

ÎNTÂLNIRI CU DOMNUL HRISTOS

11 noiembrie 2002

Până vă scrieți întrebările, vreau să vă spun despre două cărți, pe care vi le recomand. Nu sunt cărțile mele. Este vorba de o carte cu titlul *Mama*, scrisă de un episcop greco-catolic, Ioan Suciu (ultimul episcop, care până în '48 era locțiitor de mitropolit la Blaj). Cartea aceasta privește toate chestiunile de viață de familie. Și virtuțile, și păcatele câte sunt în legătură cu viața de familie. În cartea aceasta, autorul se prezintă ca unul care a scris cele mai frumoase pagini din carte cu gândul la Maica Domnului și la mama lui. Este o carte – aș zice eu – cu gândurile unui sfânt. Dacă ai găsi undeva cartea aceasta și ai citi-o și n-ai ști cine a scris-o, bineînțeles că n-ai spune că a scris-o episcopul cutare, dar ai spune altceva: gândurile acestea sunt gândurile unui sfânt. Numai un sfânt poate gândi așa cum e scris în cartea aceasta. E o carte extraordinară: și frumos scrisă, și profund gândită. E o carte pe care eu, dacă aș fi putut-o învăța, aș fi învățat-o pe de rost. Nu m-a slujit mintea s-o învăț pe de rost... Cartea a apărut prima dată în 1944, în timpul războiului. A mai apărut și în a doua ediție, în 1946, și abia anul acesta, în 2002, a apărut, la Cluj, în ediția a treia, scoasă de Episcopia Greco-Catolică din Cluj[38]. Nu știu unde ați putea-o găsi, pentru că eu am fost la Lugoj, am fost la catedrala greco-catolică să mă interesez dacă o au, și n-o aveau, și am fost la magazinul greco-catolic din Lugoj, și n-o aveau. M-aș bucura foarte mult dacă ați putea ajunge la cartea aceasta, dacă ați putea lua legătura cu cineva de la Cluj, cu Episcopia Greco-Catolică de acolo, să faceți rost de ea; cartea costă 70.000 de lei. Nu-i o carte mare, dar e o carte importantă.

A doua carte pe care vreau să v-o semnalez este o carte scrisă despre Părintele Arsenie Boca. V-am mai vorbit eu despre Părintele Arsenie Boca. A fost o personalitate puternică, un duhovnic deosebit, un om înzestrat de Dumnezeu, un om cu o cultură bine pusă la punct, un om care a lucrat cel mai mult și cel mai bine la Mânăstirea de la Sâmbăta. În 1939 s-a așezat acolo și a stat acolo până în 1948, când s-a mutat, din trebuințe bisericești, la Mânăstirea Prislop, unde a rămas până în 1959, cu o mică întrerupere de vreun an, când a fost închis la Canal. Este un părinte despre care vorbesc mulți, multe, și nu toate bine. Dar un tânăr – dacă la 30 de ani mai este omul tânăr – din Cluj, un prieten al meu, Ioan Gânscă îl cheamă (noi îi zicem

[38] P.P.S. Ioan Suciu, *Mama*, ediția a III-a, Editura Viața Creștină, Cluj-Napoca, 2002.

Ionuț), a scris o teză de licență despre Părintele Arsenie ca îndrumător de suflete, ca duhovnic. A scris-o anul acesta și-i foarte bine scrisă, foarte bine muncită, cu rigorile științei... Nu e scrisă ca să facă impresie, nu e scrisă ca să pună în evidență legenda, ceea ce este legendar în viața părintelui. De altfel, cred că știți cu toții că legende se fac numai despre oamenii mari, nu se fac despre oricine. Dar, în orice caz, el a scris cu obiectivitate științifică.

Cartea are trei părți: în prima parte se prezintă viața și activitatea părintelui; în a doua parte, sinteza gândirii Părintelui Arsenie, în opt sute de capete, fiecare idee fiind pusă la locul ei, în ordine alfabetică. Deci poți să găsești ce te interesează: despre credință, despre bucurie, despre pace, despre liniștea sufletească, despre războiul nevăzut... Poți să începi cu ce te interesează, sunt opt sute de capete.

Iar în partea a treia, sunt mărturii despre Părintele Arsenie. Am și eu o bună parte în carte, prin mărturiile pe care le-am dat: cum l-am cunoscut pe părintele, ce știu eu despre el, ce întâlniri am avut, ce-am învățat de la părintele.

Zic eu că este o carte bună; e singura carte, deocamdată, competentă în chestiunea aceasta. Eu am scris o recomandare pentru cartea aceasta, recomandare pentru cititori, ca să știe despre ce este vorba. V-o pun în atenție și dumneavoastră. Cartea aceasta a apărut la Editura Teognost, în Cluj[39], deocamdată numai în o mie de exemplare tiraj, pentru că n-a avut destui bani ca s-o scoată în mai multe exemplare. De altfel, și cartea pe care a scos-o același autor, ca sinteză a gândirii mele, *Veniți de luați bucurie*[40], tot așa a apărut întâi, în o mie de exemplare. Să zicem așa „o insuficiență" în legătură cu cartea este și aceea că autorul cărții, care a făcut Arte vizuale – pictură și sculptură, ar fi vrut să prezinte gravurile, fotografiile și tot ce este de văzut în carte, în culori. Nu s-a putut tot din pricina lipsei de bani pentru tipărire. În orice caz, eu vă pun la inimă cartea aceasta, iar dacă o găsiți, ar fi bine s-o aveți, ca să știți cine a fost Părintele Arsenie Boca și ce putem învăța de la el. Poate că o s-o găsiți cu vremea, pentru că totuși o să apară în mai mult de o mie de exemplare; s-a început cu o mie de exemplare, dar poate o să se ajungă la multe exemplare.

– Cum ne putem feri de vise și vedenii din partea duhurilor rele? Căci în zilele noastre, mulți ne înșelăm.

– Să nu avem încredere în ele! Așa te ferești. În Pateric se spune, de exemplu, că unui părinte i s-a înfățișat diavolul și i-a zis: „Închină-te mie, că eu sunt hristos". Și el a răspuns: „Vezi c-oi fi trimis către altcineva, că eu nu

[39] *Părintele Arsenie, mare îndrumător de suflete din secolul XX (o sinteză a gândirii Părintelui Arsenie Boca în 800 de capete)*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2002.

[40] *Veniți de luați bucurie – o sinteză a gândirii Părintelui Teofil în 750 de capete*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2001; ediția a II-a (*O sinteză a gândirii Părintelui Teofil în 1270 de capete*) – 2007.

sunt vrednic să-L văd pe Hristos". Sau cineva l-a întrebat pe un părinte: „Părinte, ce zici despre cei care au vedenii cu îngeri?" Şi părintele a zis: „Eu îi fericesc pe aceia care-şi văd păcatele lor".

– Vorbiţi-ne, vă rugăm, despre rolul atingerii sfintelor moaşte, în întâlnirile cu Domnul Iisus Hristos.

– Dragă, întâlnirile cu Domnul Hristos nu sunt atât prin atingeri, ci întâlnirile cu Domnul Hristos se realizează în inimă, se realizează prin rugăciune, se realizează prin Sfânta Împărtăşanie, se realizează prin citirea Sfintei Scripturi, se realizează prin faptele bune faţă de oamenii care sunt ai lui Hristos; deci nu se pune atât problema atingerii de sfintele moaşte.

Nu ştiu dacă aţi citit *Urmarea lui Hristos*[41], de Toma de Kempis. Este o carte în care este pus în evidenţă mai ales Domnul Hristos. În această carte autorul spune că oamenii se duc pe la sfintele moaşte, fac pelerinaje, că doresc să se atingă de sfintele moaşte, dar uită de Sfânta Împărtăşanie, uită de rugăciune, uită de slujbele Bisericii. Aşa că ce să zic eu? Puteţi să vă atingeţi de sfintele moaşte, dacă aveţi încredinţarea că şi prin aceasta vă apropiaţi de Dumnezeu... şi chiar ne apropiem de Dumnezeu, însă esenţialul este altul.

– Ce reprezintă adevărul: „Dumnezeu este iubire"?

– Dragă, cuvântul acesta, „Dumnezeu este iubire", e scris în Sfânta Scriptură a Noului Testament. În Epistola I Sobornicească a Sfântului Ioan, în capitolul al 4-lea, este de două ori afirmat adevărul că „Dumnezeu este iubire" (4, 8; 4, 16). Asta nu înseamnă că esenţa lui Dumnezeu este iubire, ci înseamnă că, în raport cu oamenii, lucrul cel mai de căpetenie este iubirea lui Dumnezeu faţă de lume. „Atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Unul-Născut Fiul Său L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică" (Ioan 3, 16). Asta înseamnă că raportul între Dumnezeu şi oameni se realizează prin iubire, mai ales prin iubire. De aceea se spune că Dumnezeu este iubire, dar nu se spune că iubirea este Dumnezeu. Dacă nu se spune că iubirea este Dumnezeu, înseamnă că „Dumnezeu e mai presus de ceea ce poate omul cugeta şi spune", cum zice Sfântul Simeon Noul Teolog. Dar două lucruri se afirmă în mod special în Scriptură: că Dumnezeu este duh şi că Dumnezeu este iubire. Părintele Arsenie Boca are cuvântul acesta: „Iubirea lui Dumnezeu faţă de cel mai mare păcătos este mai mare decât iubirea celui mai mare sfânt faţă de Dumnezeu".

---

[41] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, ediţia a II-a, traducere din limba latină de Pr. prof. Dumitru C. Vişan, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1991.

– În Ceaslov, la Sinaxar, apar reprezentări ale zodiilor. Ce ne puteți spune despre acest lucru?

– Nu vă pot spune nimic... poate știți voi mai multe decât mine.

– Dacă facem păcate și ne spovedim, Dumnezeu ne iartă păcatele?

– Da, dacă împlinim condițiile iertării; iar între condițiile iertării, în primul rând este părăsirea păcatului. Pocăința este părăsirea păcatului. Dacă părăsești păcatul, e nădejde de iertare, însă dacă nu părăsești păcatul, nu te iartă Dumnezeu.

– În vederea căsătoriei există un sortit de la Dumnezeu, există predestinare?

– Dragă, Dumnezeu știe dacă există sau nu există. Ceea ce știm noi este că la Cununie se spune, vorbind cu Dumnezeu: „De către Tine se însoțește bărbatul cu femeia"; de aici înțelegem că există totuși o rânduială a lui Dumnezeu. Noi credem că o soție bună este un dar de la Dumnezeu, că un soț bun este un dar de la Dumnezeu. Deci așa trebuie să-și trăiască oamenii viața, ca să se unească cu oameni de-un gând, de-o simțire, și în felul acesta să poată trăi nu numai viața aceasta împreună, pe plan spiritual, ci și în veșnicie. Să nu aștepte moartea să-i despartă.

– Dacă Mântuitorul îl mărturisește pe Ioan Botezătorul ca fiind „cel mai sfânt om născut din femeie", de ce-l numește „cel mai mic în împărăția lui Dumnezeu"[42]?

– Dragă, nu-l numește cel mai mic în împărăția lui Dumnezeu; dar, în orice caz, Sfântul Ioan Botezătorul nu era încă în sfera împărăției lui Dumnezeu, și atunci, poate că în felul acesta. Însă nu suntem noi în situația de a rezolva niște lucruri, ci noi le primim cum sunt. Știm că Sfântul Ioan Botezătorul L-a considerat pe Mântuitorul mai presus de el însuși și a zis: „Acela trebuie să crească, iar eu să mă micșorez" (Ioan 3, 30).

– Când ești bolnav, iar medicul îți prescrie un regim alimentar care exclude în mare parte alimentele de post, ce faci, mai ții post?

– Nu. Dacă ești bolnav, nu ești dator cu postul.

– Ce speranțe mai are omul obișnuit să se întâlnească cu Dumnezeu? Dar o femeie păcătoasă precum acea desfrânată, ce speranțe mai are să se întâlnească cu Dumnezeu?

---

[42] Versetul la care se face referire este: „Între cei născuți din femei, nimeni nu este mai mare decât Ioan; dar cel mai mic în împărăția lui Dumnezeu este mai mare decât el (Luca 7, 28).

– Orice om poate avea speranţe să se întâlnească cu Domnul Hristos. Dacă e sincer, dacă îşi recunoaşte păcatele, dacă urmează poruncile Mântuitorului nostru Iisus Hristos, există speranţe. Să ştiţi că fiecare rugăciune este, într-un fel, o întâlnire cu Domnul Hristos. Pentru că noi, când ne rugăm, nu vorbim ca şi când am vorbi la un telefon stricat, ci vorbim cu Domnul Hristos. „Rugăciunea este vorbirea minţii cu Dumnezeu”, e scris în Filocalie. Aşa că, oricând ne rugăm, avem posibilitatea să-L avem pe Domnul Hristos în conştiinţa, în faţa noastră. Şi ni-L aduce Biserica; gândiţi-vă, de exemplu, la slujbele pe care le facem noi în Biserică – să zicem la Schimbarea la Faţă; vorbim cu Domnul Hristos, direct: „Schimbatu-Te-ai la Faţă în munte, Hristoase Dumnezeule, arătând ucenicilor Tăi mărirea Ta, pe cât li se putea. Strălucească şi nouă, păcătoşilor, lumina Ta cea pururea fiitoare, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Dătătorule de lumină, mărire Ţie” (Troparul Schimbării la Faţă). Deci vorbim cu Domnul Hristos.

Sau: „În Iordan botezându-Te Tu, Doamne, închinarea Treimii s-a arătat. Că glasul Părintelui a mărturisit Ţie, Fiu iubit pe Tine numindu-Te. Şi Duhul în chip de porumbel a adeverit întărirea cuvântului. Cel ce Te-ai arătat, Hristoase Dumnezeule, şi lumea ai luminat, mărire Ţie” (Troparul Botezului Domnului).

Sau, de exemplu, când ne adresăm Maicii Domnului, spunem: „Întru naştere fecioria ai păzit, întru adormire lumea nu ai părăsit, de Dumnezeu Născătoare. Mutatu-te-ai la viaţă, fiind Maica Vieţii, şi cu rugăciunile tale izbăveşti din moarte sufletele noastre” (Troparul Adormirii Preasfintei Născătoare de Dumnezeu). Sau: „De tine se bucură, ceea ce eşti plină de dar, toată făptura, soborul îngeresc şi neamul omenesc. Ceea ce eşti biserică sfinţită şi rai cuvântător, lauda fecioriei, din care Dumnezeu S-a întrupat şi Prunc S-a făcut, Cel ce este mai înainte de veci. Că braţul tău, scaun l-a făcut, şi pântecele tău, mai desfătat decât cerurile l-a lucrat. De tine se bucură, ceea ce eşti plină de dar, toată făptura, mărire ţie!” (Axionul Liturghiei Sfântului Vasile cel Mare).

Aşa încât rugăciunile noastre sunt prilejuri de apropiere de Dumnezeu.

– Vă rugăm să ne recitaţi o poezie.

Laudă

de Nichifor Crainic

Tu, Cel ce Te-ascunzi în eterna-Ţi amiază
Şi lumea o spânzuri în haos de-o rază,
Metanie Ţie, Părinte!
Izvod nevăzut al văzutelor linii,
Mă scalzi şi pe mine în unda luminii,
Un mugur de carne fierbinte.

Sunt om învelit în nălucă de humă
Sunt om odrăslit dintr-un tată şi-o mumă,
Dar sunt nerăspunsă-ntrebare.
Ce glas e destoinic să-mi spună-ncotro e
Oceanul de somn ce icnind fără voie
M-a-mpins şi pe mine-n mişcare?

Nici maica nu ştie ce tainică normă
Îmi dete din carnea-i vremelnică formă,
Neant înflorit în minune,
Căci toate izvoadele umbrelor noastre
Roiesc mai presus de arhangheli şi astre
Din veşnica Ta-nţelepciune.

În ceruri, Părinte, sunt abur în aburi
Şi-asemeni cu apa ce-ngheaţă pe jgheaburi
Prind coajă de carne în spaţiu.
Tu cugeţi – se naşte; voieşti – şi durează;
Respiri – şi-nfloreşte; iubeşti – şi vibrează
De-adâncul luminii nesaţiu.

De Tine mi-e foame, de Tine mi-e sete
Să fac dâră de umbră acestei planete
Cu spumă de soare pe creste;
Şi-n saltul credinţei gustând veşnicia,
Din pulberea lumii îmi strig bucuria
Căci sunt întru Cel care este!

Puzderii de stele se-ascund în amiază,
Făpturile-n Tine de-a pururi durează
Şi-n spaţiu vremelnic colindă.
A fi – bucurie eternă şi sfântă!
O vrajă a toată lumina răsfrântă
De-a gloriei Tale oglindă.

DESPRE RUGĂCIUNE

26 iunie 2003

– Aţi spus că Sfântul Ioan Scărarul vorbeşte de patru feluri de rugăciune: rugăciune întinată sau spurcată, rugăciune furată, rugăciune pierdută şi rugăciune curată. Vă rugăm să dezvoltaţi puţin.

– Rugăciunea întinată sau spurcată este rugăciunea care vine cu şuvoaie de întinăciune, cu gânduri care nu se potrivesc cu rugăciunea. Omul însă înaintează cu vremea şi nu mai are gândurile întinate; astfel, ajunge la o rugăciune unită cu gânduri care nu sunt rele, ci sunt gânduri indiferente sau chiar gânduri bune, dar nu sunt nici gândurile de rugăciune.

De multe ori, rugăciunea este furată, în înţelesul că eşti atent mai mult la gândurile care-ţi vin decât la rugăciunea pe care o faci; sau rugăciune pierdută (e-acelaşi lucru), pentru că, în timpul cât te rogi, nu te interesează ce zici, ci te interesează mai mult ce gândeşti, şi-atunci, într-un fel, e pierdută.

Iar rugăciune curată au cei curaţi cu inima, care-L văd pe Dumnezeu; nu-L văd fizic, dar văd intervenţiile lui Dumnezeu în viaţa omului şi aceasta ridică rugăciunea, poate, de multe ori, mai presus de rugăciunea pe care o citeşti din cărţi.

– Este bine să cerem binecuvântare călugărilor, preoţilor, atunci când îi vedem pe stradă, în autobuz, în biserică sau în alt loc? Oare nu-i deranjăm?

– Acuma, depinde de om. Pe câte unii-i deranjezi, iar pe alţii-i aranjezi. Mie, de exemplu, nu prea-mi place când vin... de exemplu, acum, după ce o să dau binecuvântarea – dac-oi da şi eu o binecuvântare aici –, vine lumea când ies şi mă-nghesuie şi zice: Părinte, binecuvântaţi! Păi, zic, aia pe care v-am dat-o nu-i bună?

Sau binecuvântările mele cam expiră repede. Cum anume? Mă duc la o mânăstire de maici şi vin maicile să le binecuvintez, apoi stau un sfert de oră şi, când plec, iarăşi vin maicile să le binecuvintez. Păi, zic, aia de la început a şi expirat?

Adică, domnule, nu trebuie să vă faceţi nişte gânduri în sensul ăsta, că totdeauna trebuie să-ţi dea cineva o binecuvântare. Lasă, că te binecuvintează

Dumnezeu! Şi te binecuvintează la slujbe, dacă te duci... dacă nu, aia pe care ţi-o dă cineva în afară de slujbă, fără să te duci după aia la slujbă, nu-i destul.

– Cum trebuie să ne rugăm ca să aflăm voia lui Dumnezeu atunci când trebuie să luăm o hotărâre importantă în viaţă? Când sufletul ne este întristat şi nu-şi poate găsi liniştea, ce rugăciune ne sfătuiţi să spunem?

– Nu este o rugăciune anume de făcut pentru situaţia asta. Orice rugăciune în care te identifici cu cuvintele pe care le spui e rugăciune şi te-ajută. Iar Dumnezeu îţi descoperă voia Lui – poate nu în clipa aceea, când gândeşti tu, dar, în orice caz, ţi-o descoperă, fără îndoială. Să ai încredere şi să-ţi vezi de îndatoririle pe care le ai, în situaţia în care te găseşti, şi, cu vremea, vezi ce vrea Dumnezeu cu tine, că aşa, singur, nu poţi să-ţi dai seama.

Eu, de exemplu, într-un fel aş putea zice că am avut o vocaţie călugărească din copilărie, în sensul că totdeauna mi-am dorit să vorbesc cu un călugăr; dac-am auzit de un călugăr, am vrut să ştiu ce face şi cum face... După aia, n-am mai avut gândul ăsta aşa, destul de statornic; chiar când am terminat Teologia – e un lucru paradoxal –, nu mai eram hotărât să mă fac călugăr. Dar dac-a vrut Dumnezeu să fiu călugăr, tot călugăr am fost.

Aşa şi cu orice lucru: dacă nu ştii ce ai de făcut, aştepţi clipa în care o să ştii ce ai de făcut. Şi te rogi lui Dumnezeu obişnuit şi cu intenţia aceasta, să-ţi descopere Dumnezeu care e voia Lui cu tine.

– Cum putem să-i ajutăm pe cei dragi nouă, atunci când durerea şi necazul lor depăşesc slabele noastre puteri?

– Dragă, noi nu putem să-i ajutăm pe oameni cu puterile noastre: unui om care e bolnav, nu poţi să-i iei tu durerea. Îl ajută doctorii, îl ajută oamenii din jur... cât se poate, până unde se poate. Nu suntem noi datori să facem ceea ce nu avem dar de la Dumnezeu să facem. Dacă n-avem darul de a vindeca, avem darul de a mângâia, darul de a încuraja... şi facem ce putem face, la măsurile noastre.

– Dacă părinţii îşi blestemă copiii şi-i dau necuratului, ce trebuie să facă copiii?

– Păi, copiii ce să facă? Să le pară rău că i-au dat părinţii – care nu trebuia să-i dea – cui nu trebuia să-i dea şi să se roage lui Dumnezeu. N-ai ce face, de fapt, tu, ca om. Dar părinţii de multe ori greşesc, în sensul că la împrejurări din acestea de supărare, de nervozitate, spun cuvinte pe care n-ar trebui să le spună şi pe care de multe ori şi ei le regretă.

Mai vin unii şi pe la mine şi-mi spun: „Părinte, mi-am blestemat copilul!” Zic: măi! păi cum?! „Păi, eram necăjit şi-am zis... – Cum ai zis?” Şi, după ce-mi spune, îl întreb: dacă se-ntâmplă cum ai zis? „Ba, să nu se-ntâmple!” Păi, sigur că să nu se-ntâmple, dar ca să nu se-ntâmple, să nu zicem. Sfântul Apostol Pavel spune să binecuvântăm şi să nu blestemăm (cf. Romani 12, 14).

– Cum să procedez pentru ca prietenul meu să se apropie de Dumnezeu şi de Biserică, dacă acum nu-l interesează acest lucru, spunând că e prea tânăr? Să mai continui relaţia cu el?

– Acuma, depinde... E foarte greu de spus ce perspective are cineva. Dacă se pune problema aşa, a calculării, dacă e bine sau nu-i bine să mai fii prieten, înseamnă că încă nu eşti prieten, dacă-i vorba.

În orice caz, o prietenie între un băiat şi o fată trebuie, în general, urmărită în vederea căsătoriei, iar dacă cineva nu promite, pentru viaţa de familie, şi posibilitatea de a avea manifestări şi program religios, nu-i cazul să stai în legătură cu un astfel de om, dacă eşti credincios. Eu mă mir, de multe ori, de oamenii care vin şi-mi spun că nu se-nţeleg, că soţul nu merge la biserică... Şi le zic: dragă, se vede că aşa ţi l-ai vrut şi aşa îl ai. „Păi, zice, atunci n-aveam nici eu gândul pe care-l am acum.” Aşa că se întâmplă şi nişte schimbări în viaţa oamenilor.

Dar noi nu avem posibilitatea să schimbăm ceva în viaţa altuia, prin puterea noastră, pentru că nici în viaţa noastră nu putem să schimbăm prea multe. Cel mai mult schimbă Dumnezeu spre bine.

Aşa că ceea ce ai putea face, şi în cazul acesta, este să te rogi pentru cel care nu-i cum îl vrea Dumnezeu.

– Cum îi sfătuiţi să rabde pe cei care suferă din cauza necazurilor provocate de alţii şi mai ales de cei mai apropiaţi: înşelare, divorţ, partaj? Există un destin al omului, prin care trebuie să treacă necondiţionat?

– Nu ştiu dacă există un destin al omului în sensul acesta, dar există nişte capacităţi reduse ale oamenilor, care duc la treaba asta. De exemplu, te căsătoreşti şi nu te înţelegi. Acuma, eu nu zic că trebuie neapărat să suporţi o viaţă întreagă nişte necazuri, că aşa trebuie. Dar nici să fii comod şi, la prima nemulţumire, gata, divorţez. Încerci, ţii, tragi de situaţie, vezi dacă poţi duce... Dar nici aşa, că gata, mort-copt, trebuie să trăiesc cu el. Pentru că sunt oameni care, de fapt, într-un fel sunt nebuni, pur şi simplu. Păi, când

zice unul către soția lui: „Din mâinile mele ți se trage moartea!", cum să stai lângă el? Nu poți, că ți-e teamă că ți se trage moartea...

– La spovedanie păcatele trebuie spuse în amănunt sau recunoscute în general?

– Recunoscute în general. Omul trebuie să spună ceea ce-l împovărează și să spună cum crede el că trebuie să spună. În orice caz, noi la spovedanie nu facem anchete; bineînțeles că trebuie să și întrebi anumite lucruri, de exemplu de câte ori sau când s-a întâmplat, dacă a fost mai demult sau mai curând... adică niște lucruri așa, ca să ai o înțelegere a situației ca atare. Însă nu trebuie răscolit prin gunoaie.

– De ce trebuie să ne temem de Dumnezeu, dacă El este iubire? Ce este iubirea? Sufletul poate să învie în alt trup?

– Dragă, de Dumnezeu ne temem în înțelesul de sfială, de respect, adică nu suntem nepăsători față de Dumnezeu, ci avem o sfială, avem un respect față de Dumnezeu. Nu stăm în fața lui Dumnezeu ca și când am sta în fața unui terorist, nu asta înseamnă temerea de Dumnezeu.

Temerea de Dumnezeu pe care-au avut-o sfinții înseamnă să-L ai pe Dumnezeu la măsurile la care-L știi tu pe Dumnezeu și să cauți să faci voia Lui și să te temi ca nu cumva să greșești. Viața creștină este o viață de respect față de Dumnezeu și de iubire față de Dumnezeu. Iubirea față de Dumnezeu este o datorie din partea noastră, iar iubirea lui Dumnezeu este o realitate din partea Lui pentru noi. Noi trebuie să ne știm în iubirea lui Dumnezeu, în sfera iubirii lui Dumnezeu.

– Care sunt consecințele păcatelor? Ce boli credeți că sunt mai mult legate de păcate?

– De păcate, în orice caz, sunt legate toate bolile abuzurilor. De exemplu, cineva se îmbată – e un abuz, nu? – și-l doare capul, după aceea. Și ce bine-mi pare mie că-l doare capul, că poate altă dată se gândește să nu mai bea, ca să nu-l doară capul! Sau boli de stomac, sau alte boli care sunt de pe urma abuzurilor. Sau fumatul, de exemplu, care dăunează plămânilor. Toate sunt boli din abuz și sigur sunt legate de păcate.

Acuma, mai sunt și boli cărora nu poți să le identifici cauza în păcatele pe care le-a făcut omul. Pentru că sunt și boli care nu sunt generate de păcate, ci sunt îngăduite de Dumnezeu. De exemplu, cum a fost la Iov sau la Sfântul Apostol Pavel, care a fost un om suferind. Și poate că Sfântul Pavel a avut de suferit anume ca să le fie pildă și celor care suferă.

– Când ne rugăm, putem să ne facem şi o imagine, după închipuirea noastră, legată de textul rugăciunii?

– Putem, dar cel mai bine, dacă se poate, fără imagini. E mai bine. Dar nu-nseamnă că trebuie excluse imaginile, pentru că şi Biserica ne dă nişte imagini, dacă-i vorba. Icoanele nu sunt nişte imagini? Icoanele Domnului Hristos, ale Maicii Domnului, ale sfinţilor sunt nişte imagini.

– Când natura muncii noastre este una intelectuală, cum putem să facem rugăciunea de toată vremea?

– Rugăciunea de toată vremea o faci atunci când nu ai altceva de făcut. Dar dacă rezolvi o problemă de matematică, de exemplu, sigur că n-o să zici: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul"; poate nici în gândul că s-o rezolvi bine, nu? Însă, atunci când mintea poate gândi orice şi când nu-i preocupată de ceva anume, atunci zici „Doamne Iisuse..." sau altă rugăciune, spre slava lui Dumnezeu.

– Sunt momente când simt că nu pot să mă rog. Ce să fac?

– Să te rogi din datorie! Sunt atâtea lucruri pe care le facem în lumea aceasta şi care nu ne plac sau nu le-am face, şi totuşi trebuie făcute. Tot aşa şi în acest caz: un program de rugăciune trebuie ţinut, chiar dacă nu eşti dispus să-l ţii. Pentru că dacă faci fapte de credinţă, ajungi la mai multă credinţă, dar dacă faci fapte de necredinţă, îţi scade credinţa. Iar întrelăsările de la programul de rugăciune înseamnă fapte de necredinţă şi atunci sigur că îţi scade credinţa.

– Ce ne puteţi spune despre trăirile speciale din timpul rugăciunilor, de îndulcire a sufletului, dar şi de stările rele care vin de la vrăjmaş?

– Dragă, împotrivirile pot veni de la vrăjmaş, pot veni de la fire, pot veni de la trecutul nostru, de la depozitarea în sufletul nostru a gândurilor rele... nu-s toate de la vrăjmaş. În Pateric se spune că vrăjmaşul se luptă cu cei mari, cu Moise şi cu Ilie, nu cu oamenii de rând, ca noi.

Dar rugăciunea ne ajută pentru limpezirea sufletului, iar trăirile sunt la măsurile la care ni le dă Dumnezeu, nu noi hotărâm la ce trebuie să ajungem prin rugăciunile pe care le facem. Noi doar ne facem datoria înaintea lui Dumnezeu şi trebuie să ajungem la o simţire a unei necesităţi de a-I aduce slavă lui Dumnezeu. Iar aceasta este o stare bună, care te duce la alte stări bune.

Însă noi nu trebuie să urmărim ceva. Uitaţi, de exemplu cei care sunteţi studenţi şi aţi făcut atâta şcoală, matematică şi lucruri din acestea: când aţi făcut şcoală, nu v-aţi gândit ce vă aduce fiecare problemă rezolvată,

ce vă aduce fiecare teoremă, ci ați luat lucrurile în ansamblu, iar la sfârşitul şcolii vezi că te-ai găsit cu ceva. Tot aşa e şi cu rugăciunea: când mă rog, nu mă rog ca să primesc ceva de la Dumnezeu; bineînțeles, şi să primesc ceva, dar nu altceva decât e cuprins în rugăciune. Când zici: „Ca de foc să fugă de mine tot lucrul rău, toată patima", bineînțeles că ceri ceva de la Dumnezeu, iar Dumnezeu te ajută să fugă de la tine tot lucrul rău. Sau, de exemplu, când te rogi Maicii Domnului şi zici: „Preasfântă Stăpâna mea, de Dumnezeu Născătoare, care eşti lumina întunecatului meu suflet, nădejdea, acoperământul, scăparea, mângâierea şi bucuria mea", sunt nişte lucruri care-ți dau bucurie din însuşi faptul acesta, că ştii că Maica Domnului îți e stăpână şi o ştii Născătoare de Dumnezeu, o ştii acoperământ, ajutătoare, o ştii mama ta. Şi asta este o bucurie, nu trebuie să mai ceri ceva de la Maica Domnului, pe lângă bucuria că o ştii că e binevoitoare față de tine.

– Ați pomenit la un moment dat sfatul dat de călugărul de la Sfântul Munte: „Să te ții de pravilă, că dacă nu, te îndrăceşti!" Mă confrunt cu aceeaşi problemă: nu-mi pot face pravila, iar problema îndrăcirii a devenit chiar o psihoză – mă tem în permanență.

– Părintele acela nu se gândea că vine Satana şi-l chinuie, ci se gândea că aşa cum atunci când te rogi te apropii de Dumnezeu şi te învăluie Dumnezeu, tot aşa şi când eşti nepăsător, ajungi la un fel de învârtoşare sufletească, de care numai vrăjmaşul se poate bucura.

– Datorită avalanşei de treburi ale zilei, de cele mai multe ori seara cad obosită şi mă rog nu după carte, ci-I spun Domnului cu cuvintele mele mulțumirea sau durerea. Este păcat?

– Dragă, rugăciunea este, de fapt, manifestarea sufletului, or, dacă tu Îi mulțumeşti lui Dumnezeu cu cuvintele tale, nu înseamnă că ai greşit fiindcă I-ai mulțumit cu cuvintele tale şi n-ai citit rugăciunea de seară din Ceaslov sau din cartea de rugăciuni.

Important este să te întâlneşti cu Dumnezeu sau cu gândul că eşti în fața lui Dumnezeu şi să-I spui lui Dumnezeu: Doamne, Îți mulțumesc că a mai trecut o zi din viață în care am câştigat ceva spre slava Ta sau am făcut ceva spre slava Ta... E un fel de meditație pe care o poți face foarte bine şi nu trebuie să-ți mai faci probleme că n-ai citit rugăciunile din cartea de rugăciuni. Dacă ai timp şi poți să citeşti din cartea de rugăciuni, bine, dacă nu... stai totuşi în fața lui Dumnezeu şi spune-I lui Dumnezeu bucuria că a mai trecut o zi spre slava Lui, spune-I întristările pe care le-ai avut peste zi, întrelăsările...

Eu am găsit undeva o meditaţie de seară în înţelesul acesta, ca să te întrebi dacă ai încurajat pe vreunul dintre cei pe care i-ai întâlnit, dacă ai făcut bine, dacă poate cineva să fie mulţumit cu ceea ce i-ai făcut, cu ceea ce i-ai zis, dacă l-ai salutat cu căldură pe prietenul pe care l-ai întâlnit, dacă este cineva mai bucuros că s-a întâlnit cu tine, dacă e fericit cu ceea ce i-ai spus, dacă ai adus în jurul tău mulţumire sau nemulţumire, dacă ai lăsat în jurul tău gânduri bune sau supărare, dacă crezi că va zice Dumnezeu, pentru ceea ce ai făcut astăzi: „Meriţi şi ziua de mâine!" E foarte faină!

– Un părinte care a murit ştie ce face copilul său şi se poate ruga pentru el?

– Dragă, noi nu ştim cum se prezintă cei de dincolo faţă de noi. Ceea ce credem este că cei de dincolo ştiu, în măsura în care le descoperă Dumnezeu, ceea ce trebuie să ştie ei, pentru că ei direct nu mai pot şti din relaţiile cu familia lor. Eu cred că altfel, cât priveşte sentimentele, cât priveşte dorinţa de a-i ajuta morţii pe cei vii, există această posibilitate, pentru că fiecare dintre noi trecem din lumea aceasta cu sentimentele pe care le-am avut în lumea aceasta. Eu, de exemplu, dac-am avut un prieten care a murit, nu mă gândesc că nu mai sunt prieten cu cel care a murit; sunt prieten în continuare, pentru că sunt sigur că există reciprocitate, în înţelesul că cel care a murit mă are în sufletul lui cum m-a avut şi în viaţa aceasta, şi eu îl am pe el cum îl aveam când eram împreună în viaţa aceasta.

Aşa că relaţiile pot fi acestea, dar noi mai mult nu putem spune cât poate să-i ajute cineva de dincolo pe cei de aici, cum poate să intervină.

– Cum îşi dă seama creştinul că Dumnezeu i-a ascultat rugăciunea?

– Îşi dă seama atunci când, cerând ceva de la Dumnezeu, vede că i s-a împlinit. Dacă, de exemplu, mă rog lui Dumnezeu să-mi dea sănătate, ştiu că mi-a ascultat-o atunci când îmi dă sănătate.

– Indispoziţia ne face să nu ne rugăm. Este bine să forţăm situaţia şi să ne rugăm, chiar mecanic? sau să nu ne mai rugăm, dacă în momentul respectiv nu mai putem?

– Dragă, eu am zis: sunt atâtea lucruri în lumea aceasta pe care le facem din datorie, aşa că şi asta putem s-o facem din datorie, ca să ne arătăm dorinţa de a nu rămâne în starea aceasta. Chiar dacă nu sunt destul de dispus la rugăciune, de exemplu, mă rog lui Dumnezeu; poate mă rog mai puţin, dar în orice caz, trebuie să fac un act de prezenţă în faţa lui Dumnezeu.

Să ştiţi că eu m-am trezit în lumea aceasta între oameni care s-au rugat. Părinţii mei – Dumnezeu să-i odihnească – se rugau. Mai ales mama se ruga; nu se ruga foarte mult, pentru că era ostenită de muncă. Zicea: „Bată-l, somn! Cum iau o carte în mână, cum îmi vine somnul!” Din cauza istovirii, de muncă. Dar era totuşi o rânduială: la masă nu ne-apucam să mâncăm până nu ne rugam. Zicea: „Haideţi la *Tatăl nost'*, să ne putem apuca să mâncăm!” Adică n-aveam voie să ne-apucăm să mâncăm înainte de a zice *Tatăl nostru*. Sau seara, când eram noi copii – Doamne, iart-o pe mama! –, uneori voiam să ne culcăm fără rugăciune – că eram osteniţi – şi ne trânteam în pat; zicea mama: „Mă copii, sculaţi-vă la rugăciune, nu vă puneţi ca caii!” Mă gândesc de multe ori câţi oameni se aşează acuma ca nişte cai... Şi-atunci, ne sculam şi ziceam rugăciunile pe care tot mama ne-a învăţat:

Sfântă Cruce, culcă-mă
Duhule, deşteaptă-mă
Fiule, umbreşte-mă
Precesto, păzeşte-mă.

Pe Preasfânta Cruce-o fac
Şi mă culc noaptea cu drag
Şi o fac pe trupul meu
În numele lui Dumnezeu.
Biserică cerească,
Cântare îngerească,
Dumnezeu de boală să ne păzească
Şi să ne mântuiască.

O rugăciune simpatică, aşa... Sau:

Cruce-n cer, Cruce-n pământ,
Cruce-n locul und' mă culc,
Cruce-n casă, Cruce-n masă,
Îngeri-împrejur de casă,
Dumnezeu cu noi la masă.

De multe ori m-am gândit eu la cuvintele acestea. Ce frumos: „Îngeri împrejur de casă,/ Dumnezeu cu noi la masă”!

Sau: „Sfântă Cruce, armă dulce, fii cu mine, und' m-oi duce!”

Mi-aduc aminte şi de bunica mea, Dumnezeu s-o odihnească, cum se ruga; era în timpul războiului, iar eu eram destul de mare. Când ne aşezam la culcare, zicea: „Doamne, ajută-i la copil!” – ăla eram eu; „Doamne, mulţămescu-Ţi de hodină!” – adică de faptul că ne putem odihni;

„Doamne, mulţămescu-Ţi că suntem la căsile noastre!” – adică pentru că nu ne-a scos nimeni, cu războiul, că suntem la locurile noastre; „Doamne, pune pace în lume!”

Erau rugăciunile pe care le ziceau ei... Şi noi ziceam: „Doamne, ţine pe tata şi pe mama! Doamne, ţine pe neniu şi pe mama-tână!”

Aşa era... Dragă, era altfel! Altfel era viaţa pe care-o ştiu eu, în copilăria mea, decât e acum. Nici fraţii mei nu se mai roagă, cum am învăţat noi acasă...

Nu ne-au ţinut părinţii teorii, că uite, aşa trebuie şi-aşa, dar ne puneau să facem ce era de făcut.

Au trecut toate, am ajuns bătrân acum... Doamne, mulţămescu-Ţi că am ajuns la bătrâneţe! Şi la bătrâneţe-i fain, să ştiţi! Mai ales dacă ai o bătrâneţe nechinuită, cum o am eu: o bătrâneţe liniştită, senină. E fain la bătrâneţe. A fost fain şi la tinereţe, dar la tinereţe eram, cum zicea mama: „Cum e prostul mai în putere!” Adică ce-nsemna asta? Făceam nişte lucruri pe care bineînţeles că acum nu le-aş mai face.

Eram student la Teologie şi săream pe scări; erau acolo nişte scări, în aer liber. Odată, m-a văzut Mitropolitul Nicolae Bălan şi mi-a zis: „Te-am văzut sărind pe scări, însă e cu primejdie!” Dar eu numai la primejdie nu mă gândeam; mă gândeam numai să sar.

Sau m-am dus la munte, la noi la mânăstire, acolo. Eram om în toată firea; n-ar fi trebuit să mă duc, dar m-am dus, că atâta m-a slujit mintea! C-apoi, dacă mă slujea mai bine, nu mă duceam! N-am păţit nimic, m-a păzit Dumnezeu, dar se putea să nu mai ştiţi de mine. Însă atunci aşa a fost; m-am dus cu un părinte, Dumnezeu să-l odihnească. Şi n-a zis nimeni, nici părintele stareţ – Dumnezeu să-i primească viaţa pe care a dus-o – n-a zis: „Lasă, măi, stai aici, pe loc drept, nu te du la niciun munte!” Şi avea dreptul să zică, pentru că era stareţ, era stăpânul meu şi n-aveam ce să zic. Şi m-am dus pe nişte locuri rele!! Numai după ce-am scăpat de ele, mi-am dat seama cât au fost de rele. Norocul de la Dumnezeu că n-am alunecat, că dacă alunecam, alunecam cu părintele ăla cu tot. Fiindcă eu mă ţineam de braţul lui, iar locul pe unde treceam era aproape ca peretele. Şi am trecut şi ne-am dus până la Lacul Urlea, iar după aceea ne-am întors tot pe traseul ăla. Însă a trebuit să trec prin ăstea, că dacă nu, poate-acum n-aveam ce vă spune.

– Gândurile rele care apar în timpul rugăciunii sunt cumva urmări ale păcatului strămoşesc?

– Nu ştiu dacă sunt ale păcatului strămoşesc. În orice caz, ale păcatelor personale, sigur sunt.

– Care sunt rugăciunile cele mai folositoare morţilor nespovediţi şi neîmpărtăşiţi?

– Nu există rugăciuni speciale pentru morţii nespovediţi şi neîmpărtăşiţi. Sunt aceleaşi rugăciuni care se fac pentru toţi morţii.

– Este bine să facem rugăciuni în public cu propriile noastre cuvinte, ca la Oastea Domnului?

– Păi, dacă eşti la Oastea Domnului, poţi să faci, că acolo fac toţi. Altfel, nu, pentru că oamenii în general nu se aşteaptă la rugăciuni libere, din gândurile proprii, în public. Şi-apoi, nici nu reuşeşti să faci nişte rugăciuni la măsurile la care sunt deja făcute rugăciunile.

– Se întâmplă uneori, la rugăciune, că vine un nor de gânduri, cum i s-a întâmplat pelerinului rus, când a început să spună rugăciunea lui Iisus.

– Da, şi mie mi s-a întâmplat.

– Ce trebuie să facem?

– Păi, ce-a făcut pelerinul rus: să zici mai departe rugăciunea.

– Cât de strânsă este relaţia rugăciune – iubire de aproapele, ca dar al rugăciunii?

– Dragă, toate lucrurile bune sunt de la Dumnezeu, prin urmare sunt şi consecinţele rugăciunii.

– Ce înseamnă „a-i judeca pe oameni”? Înseamnă a nu-i mustra atunci când păcătuiesc? Să stăm nepăsători?

– Nu. A nu-i judeca pe oameni înseamnă a nu-i condamna, mai mult decât a nu constata ceea ce fac. Adică să nu te socoteşti pe tine mai bun, iar când poţi să intervii spre bine, să intervii.

– Ce se întâmplă când nu putem să plecăm de la lucru pentru a ajunge la slujbele bisericeşti? Ce putem face în acest caz?

– Păi, nu faci nimic. Îţi faci datoria acolo. Mergi la slujbă când poţi merge, iar când nu poţi merge, nu trebuie să-ţi faci probleme. Dacă ai o îndatorire socială, în care eşti legat de serviciu... de exemplu, un ceferist: nu se poate pune problema ca un impiegat de mişcare să se ducă la slujbă la biserică şi să lase trenul să meargă fără el. Omul trebuie să aibă totuşi o judecată, când e vorba de ceea ce are de făcut.

– Ştim că Domnul Iisus i-a mustrat pe farisei, spunându-le adevărul în faţă, vădit. Cum să ne comportăm cu oamenii cu comportament fariseic, care te atacă în orice împrejurare? Mai ales că dacă vrei să rămâi rezervat, acest fapt le încurajează mândria şi li se pare că au într-adevăr dreptate.

– De la caz la caz, nu se poate stabili o atitudinile în toate împrejurările. Pentru că de multe ori, când intervii poţi să faci mai rău decât când nu intervii. Domnul Hristos a avut autoritatea Lui... nu suntem noi la măsurile acelea, ca să-i copleşim pe oameni cu autoritatea noastră.

Şi-apoi, de multe ori, chiar când te împotriveşti unui lucru rău, dacă te-apuci şi-ţi satisfaci propriile tale porniri, nu ştiu dacă o faci pentru binele celui pe care-l vizezi sau o faci mai mult dintr-o necesitate a ta... şi-atunci, nu-i bine.

– Mă simt foarte rău şi niciun doctor nu mi-a putut găsi leacul. Însă am găsit lucruri foarte ciudate în perini (farmece). Spuneţi-mi, vă rog, cum să scap de ele, că simt că nu mai pot să trăiesc de dureri de cap.

– Dragă, dacă le-ai scos de acolo... Este şi rugăciune pentru dezlegare de farmece; du-te la un preot, să-ţi citească şi rugăciunea aceea! Şi nădejde la Dumnezeu, că nu poţi să-ţi iei tu durerea.

Să ştiţi că şi legătura asta între vrăji şi necazuri nu-i totdeauna o legătură, decât în mintea noastră. În realitate, poate de multe ori e numai o coincidenţă.

V-am mai spus, poate, şi-aici... dar în orice caz, am mai spus de multe ori următoarea întâmplare din satul meu. Bunica mea dinspre mamă, când era de vreo doisprezece ani, s-a dus la o mătuşă care i-a dat un pacheţel cu unt, să-l ducă acasă. Şi ea, în loc să se ducă acasă direct, a trecut pe la biserică, pentru că era o nuntă; şi a uitat de pacheţelul pe care-l ţinea la subsuoară şi i-a căzut. Şi a căzut chiar pe pragul la intrarea în progadie, adică în curtea bisericii în care era şi cimitirul. Ea a trecut, n-a ştiut, şi a uitat de pachet. Când a ieşit mirele cu mireasa, cu alaiul, din biserică, au văzut pacheţelul şi au gândit că-s nişte boscoade, adică nişte vrăji, ceva. Şi au zis: „Aveţi grijă să nu se-atingă mireasa, să nu se-atingă mirele de boscoade!" Şi a trecut toată lumea, iar după aceea buna şi-a adus aminte şi s-a întors, a luat pacheţelul şi s-a dus acasă şi l-a mâncat. Dar oamenii aceia, săracii, au avut foarte multe de suportat; eu îi cunosc şi cunosc şi necazul pe care l-au avut şi care i-a depăşit pe cei care au fost în cauză atunci. Şi n-a fost nicio legătură, dar ei toată viaţa au avut conştiinţa aceasta, că a fost o legătură între pacheţelul acela şi viaţa lor. Însă n-a fost nicio legătură.

Oamenii îşi fac fel de fel de gânduri; şi la mine vin mulţi: că li s-au făcut farmece, că nu ştiu ce... Sfântul Apostol Pavel spune clar: „Fiţi

înțelepți față de bine și nevinovați față de rău, iar Dumnezeu va zdrobi repede pe Satana sub picioarele voastre" (Romani 16, 19-20). Prin urmare, dacă ești un om corect, nu se ating vrăjile de tine, cât ar fi oamenii de porniți asupra ta. Dumnezeu e mai mare decât vrăjmașul și ne apără. „Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău" - e o ectenie pe care noi o zicem la slujbele noastre de-atâtea ori și avem încredințarea că Dumnezeu ne miluiește și ne mântuiește.

– Un preot mi-a zis că fiica mea de șase ani este posedată din cauza unor femei din neam, adormite, care ghiceau în bobi. Mi-a zis să fac parastas pentru ele. Eu, ca mamă, pot s-o ajut pe fiica mea prin rugăciune? Cum să mă rog?

– Mai întâi de toate, să nu crezi în ce ți-a spus ăla. De ce? Pentru că sunt niște lucruri neverificabile. I-a venit lui în cap așa... Și pe la noi pe-acolo, la Sfântu-Gheorghe, este un preot... îl cheamă Cucu. Și vin mulți oameni la noi, pentru rugăciuni recomandate de Cucu. Și-apoi eu zic: Cucu-i ca cucu, numai una știe: „cucu-cucu". Adică la toată lumea spune: „Ești vrăjit... ești fermecat... ești blestemat... cineva ți-a făcut...". Sunt niște lucruri care nu trebuie să se-ntâmple în lumea asta. Și le bagă oamenilor în cap, iar oamenii și-o țin că „uite, mi-a spus". Dar, în realitate, poate că nu-i nimic... decât necazurile obișnuite, care de multe ori sunt organice.

Într-un sat de lângă mânăstirea noastră e un cetățean care a făcut o operație la coloană și a rămas în cărucior. Și ne-a chemat pe noi, de la mânăstire, să-i facem un Maslu. Acuma, de fapt, Maslu nu se face la infirmități, se face la boli. Dar noi ne-am dus și am făcut Maslu, să fie omul mulțumit că ne-am ocupat de el. Și ne zice că vrea și rugăciunile de dezlegare, molitvele Sfântului Vasile cel Mare; i-am citit și molitvele Sfântului Vasile cel Mare... Ne-am dus apoi acasă și ne-am văzut de treabă. Peste un an, ne-a chemat din nou: iar i-am făcut Maslu, iar i-am citit molitvele Sfântului Vasile cel Mare. Și după ce-am terminat molitvele Sfântului Vasile cel Mare, i-am zis: măi frate, fii atent! Anul trecut am fost aici, ți-am făcut Maslu și ți-am citit rugăciunile Sfântului Vasile cel Mare; n-a plecat niciun drac! (că rugăciunile sunt de izbăvirea dracilor). Anul ăsta, iarăși, și n-a plecat niciun drac. Știi de ce n-a plecat? Că nu-i niciunul! Adică cum nu-i niciunul? Starea lui nu-i de pe urma intervenției vrăjmașului, ci starea lui este de pe urma unei boli organice, care a dus la ceea ce este și care îl ține țintuit până la moarte pe cărucior și-n pat. Asta este! Dar el, că „să se ducă dracii", ca să se vindece. Nu-i nicio legătură.

Legăturile ăstea le fac oamenii, şi mai ales oamenii care nu ştiu la ce să se gândească şi cum să vadă lucrurile. Şi la mine vin unii şi le zic: mă, legătura asta să ştii că nu e în realitate, e numai în capul tău; tu ai făcut legătura asta.

– Psaltirea este alcătuită din rugăciuni foarte puternice. Câte catisme[43] putem citi într-o zi?

– Dragă, prescris este să se citească în biserică trei catisme pe zi, în aşa fel încât într-o săptămână se citeşte o Psaltire întreagă. În Postul Paştilor, Psaltirea se citeşte de două ori într-o săptămână, dar în restul timpului, câte trei catisme pe zi. Citiţi cât puteţi; puteţi să citiţi şi mai puţin de trei catisme pe zi. Citiţi o catismă, şi astfel citiţi o Psaltire în douăzeci de zile; citiţi cinci psalmi, şi citiţi o Psaltire într-o lună de zile. Nu trebuie să vă faceţi problema că dacă citiţi atâta, vă miluieşte Dumnezeu, iar dacă nu citiţi atâta, vă pedepseşte Dumnezeu, că n-aţi citit cât a trebuit. Nu-i aşa!

Nu-mi plac legăturile astea şi învârtejelile astea de minte: cât să citeşti, cum să citeşti... Citeşte cât poţi! Sau citeşte în aşa fel încât să mai poţi citi şi altceva, că doar nu stă toată viaţa în rugăciunile pe care le citeşti tu.

– Cu ce rugăciuni putem să-i ajutăm pe cei care nu pot să renunţe la băutură, fumat sau alte patimi?

– Nu este rugăciune specială, dar să ştii că ăia cam aşa rămân, cum îi ştii când te rogi pentru ei...

Să ştii că şi eu m-am gândit, de multe ori, fiindcă vin oamenii şi mă-ntreabă: „Părinte, ce rugăciune să fac pentru cutare lucru?” Şi mă gândesc că doar şi eu, dac-aş avea în familia mea pe cineva, ce rugăciuni aş face? Rugăciunile care se fac obişnuit, şi cu cererea: „Doamne, ajută să scape ăsta de beutură!”

– Cum trebuie făcută milostenia? Cei care nu pot să facă pomeni şi sărindare şi parastase ce să facă?

– Nu-i nimic, nu li se-ntâmplă nimic. Nu pot, nu fac!

– Vă rugăm să ne mai vorbiţi despre Părintele Arsenie Boca.

– De ce să vă mai vorbesc?... Părintele Arsenie Boca a fost un om deosebit, ca pregătire (a avut, pe lângă Teologie, şi Şcoala de Belle-Arte şi a avut şi

[43] Secţiuni ale Psaltirii (grupe de psalmi), care se citesc la Utrenie, în acest timp credincioşii putând să stea pe scaune sau în strană. Din gr. *Kathisma* – „şedere”. (cf. Ion M. Stoian, *Dicţionar religios*, Editura Garamond, Bucureşti, 1994).

cunoştinţe de medicină); a fost şi un om înzestrat de la Dumnezeu cu nişte calităţi pe care, dacă nu le ai, nu le poţi învăţa din cărţi. A fost o personalitate puternică, un om care a determinat ceva în jurul lui, un om care i-a mişcat pe oameni, care a intervenit cu hotărâre în viaţa oamenilor. A fost un om de care îşi aduc aminte cu plăcere cei care l-au cunoscut – unii mai mult, alţii mai puţin.

Eu, de exemplu, v-am spus şi despre Părintele Serafim fiindcă am fost mai mult ataşat de Părintele Serafim, deşi Părintele Arsenie rămâne pentru mine ceea ce a fost, adică nu îi diminuez calităţile; dar mie altfel de oameni mi-au plăcut mai mult sau îmi plac mai mult: oamenii care sunt cu mai multă participare la viaţa altora, cu mai multă căldură. Părintele era aşa, hotărât; avea vorbă hotărâtă, nu se gândea el prea mult la ce gândeşte cel căruia i se adresa. Şi chiar dacă nu i-ar fi plăcut, el tot îi spunea.

– Vă mulţumim pentru această conferinţă!

– Doamne-ajută la toată lumea şi să-nmulţiţi rugăciunea!

IUBIREA CREŞTINĂ

3 noiembrie 2003

– Până vin biletele cu întrebările publicului, vă prezentăm trei cărţi recent apărute ale Părintelui Teofil: „Amintiri despre duhovnicii pe care i-am cunoscut"[44], „Cine sunt eu, ce spun eu despre mine"[45] – o interesantă biografie despre Părintele Teofil, scrisă de Înaltpreasfinţitul Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului – şi ediţia a doua a cărţii „Lumini de gând"[46].

– Aş vrea să fac o rectificare. S-a spus că această carte, „Cine sunt eu, ce spun eu despre mine", e scrisă de mitropolitul nostru de la Sibiu. Să ştiţi că nu-i aşa! Aşa pare, dacă citeşti ce-i scris pe copertă, unde, după numele mitropolitului, e trecut titlul: „Cine sunt eu, ce spun eu despre mine", ca şi când mitropolitul ar spune cine-i el şi ce spune el despre el. Dar, după aceea, se spune mai departe: „interviu cu Arhimandritul Teofil Părăian". Adevărul este că această carte este a mea. Mitropolitul n-a făcut altceva decât mi-a pus întrebări, la care am răspuns eu şi prin care s-a alcătuit cartea aceasta. Deci cartea e a mea, nu-i a mitropolitului. Sau, mai bine zis, e şi a mitropolitului, e şi a mea; dar de fapt e a mea, pentru că esenţialul este ceea ce răspund eu la întrebări. E o carte autobiografică, o carte scrisă la 74 de ani de viaţă, o carte vie, în care îmi prezint eu calea vieţii mele, din clipa în care am intrat în viaţa conştientă şi până la vremea de acum; cum m-am raportat la oameni, la cei din jurul meu, cum am făcut şcoală, unde am făcut şcoală, cum m-am aşezat la mânăstire, ce am realizat în cadrul mânăstirii, ce am primit... tot ce am crezut eu că este esenţial; şi, bineînţeles, răspunzând în special la întrebări. Aşa s-a realizat cartea aceasta, „Cine sunt eu, ce spun eu despre mine". Cine vrea să ştie cine sunt eu, din carte, să citească această carte.

– Dumneavoastră aţi iubit întotdeauna? N-aţi urât niciodată? Şi, dacă da, cum a fost?

– Dragă, când am urât a fost rău, când am iubit a fost bine. N-am venit sfânt în lumea aceasta. Eu l-am întrebat pe un părinte de la Sfântul Munte: cum sunt părinţii de la Sfântul Munte? Şi mi-a răspuns aşa: „Dragă, să nu-ţi închipui că la Sfântul Munte sunt oameni veniţi din cer pe pământ".

---

44 *Amintiri despre duhovnicii pe care i-am cunoscut*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2003.
45 *Cine sunt eu, ce spun eu despre mine*, Sibiu, 2003.
46 *Lumini de gând*, ediţia a II-a, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2003.

Nici eu n-am venit din cer pe pământ. M-am pomenit pe pământ, cu gândul la cer. De fapt, e ceea ce fiecare trebuie să aibă în vedere. Fiecare om trebuie să aibă în vedere lucrul acesta: să ajungă de pe pământ în cer. M-am pomenit cu tarele ereditare – să zicem aşa, spirituale – cu care m-am putut pomeni eu din părinţii mei. Nu pot spune ca Sfânta Tereza de Lisieux, că am avut părinţi sfinţi. Am avut părinţi oameni cumsecade, nu pot să le bag nicio vină; şi nu le bag, de fapt, nicio vină, şi dacă aş putea să le bag vină. M-am pomenit în lumea aceasta cum se pomenesc toţi oamenii: şi cu bune, şi cu rele; şi a trebuit să lupt pentru îmbunătăţirea sufletului meu, mai întâi ca să estompez pornirile rele care au ţinut cumva de existenţa mea. Mi-aduc aminte – aşa, fără să mai ştiu amănunte – că în anumite împrejurări, de exemplu, bunica mea, mama lui tata, cu care stăteam noi, zicea către mine: „Hoheriule şi mişelule!" Mă defăima, mă batjocorea. Nici nu ştiam ce-i hoheriul şi nici ce-i mişelul. Dar vedeam din tonul ei că ceva nu-i în regulă. După aceea, m-am interesat eu, cu vremea, şi-am aflat că *hoheriul* înseamnă *hingher*, adică acela care adună câinii şi le ia pielea. Vă puteţi închipui din ce hoher m-am făcut călugăr! Şi altele de felul acesta... Aveam un vecin acolo, lângă noi – îi zicea mamei *nănaşă*. Şi zicea: „Nănaşă, ăsta nu-i botezat bine... trebuie să-l duci la popa, să-i mai citească ceva, că nu i le-a zis toate". Aşa că să nu vă gândiţi că am fost un sfânt venit în lumea asta şi se bucurau toţi de mine. Unii s-au bucurat, alţii s-au întristat...

Am avut dar de la Dumnezeu că l-am întâlnit pe Părintele Arsenie Boca, în 1942, când aveam treisprezece ani şi jumătate, şi mi-a pus în vedere un mijloc de îmbunătăţire sufletească, şi anume rugăciunea de toată vremea, rugăciunea cu care se mântuiesc călugării: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Având acest vehicul, acest mijloc de cercetare şi de înaintare, am început să-mi fac rânduială în suflet. Şi mi-am făcut rânduială în suflet şi-I mulţumesc lui Dumnezeu că din *hoher* m-am făcut călugăr.

– Din ceea ce aţi spus, înseamnă că eu nu am iubire sau nu una curată. Cum poţi să-l iubeşti pe cel pe care nu-l suporţi?

– Dragă, mai întâi de toate, trebuie să-l suporţi şi să ajungi să-l suporţi; să te rogi lui Dumnezeu să te ajute să-l suporţi. De ce? Pentru că iubirea este o datorie, nu este un lucru lăsat la măsura omului, în sensul că dacă vrei, iubeşti, iar dacă nu vrei, nu iubeşti. Nu, ci eşti dator cu iubire. Dacă zice Domnul Hristos: „Să iubeşti pe aproapele tău" (Matei 19, 19); dacă zice Domnul Hristos: „Poruncă nouă vă dau vouă, să vă iubiţi unii pe alţii (Ioan 13, 34)"; dacă zice Domnul Hristos: „Aceasta vă poruncesc, să vă iubiţi unii pe alţii" (Ioan 15, 17), înseamnă că e o datorie. Chiar dacă nu vrei

să iubeşti, trebuie să ajungi să iubeşti. Bineînţeles, cu ajutorul lui Dumnezeu, adică mai întâi de toate reproşându-ţi tu însuţi că nu iubeşti şi rugându-te lui Dumnezeu să-ţi dea şi iubirea pe care n-o ai.

– Ce ne puteţi spune despre iubirea casnică?

– Iubirea casnică e iubirea cea mai la îndemână, cumva. A zis Domnul Hristos către un om care dorea să meargă după El: „Du-te în casa ta, la casnicii tăi, şi spune-le cât bine ţi-a făcut ţie Dumnezeu" (Luca 8, 39). Deci prima verificare este verificarea din familie. Aşa că dacă în familie nu se realizează iubirea, nu se realizează nicăieri o iubire creştină, ci se realizează o iubire spontană, la măsurile de pătimaş sau de nepătimaş, dar mai ales de pătimaş.

– Credeţi că-i putem iubi la fel de mult ca o mamă şi pe copiii care nu ne aparţin?

– Poate că da, pentru că iubirea de mamă este un potenţial în viaţa femeii, în special. Şi atunci, cineva care nu are copii proprii, poate să iubească şi alţi copii. Deşi există totuşi o nuanţă... şi nuanţa o să v-o spun punându-vă în atenţie poezia următoare:

Mamă vitregă

de George Coşbuc

Ce-am zis eu: „Mi-e drag copilul,
Drag de parc-ar fi al meu!"
Ah, am zis, dar mai-nainte
De-a fi mamă însămi eu.

Pân-a nu avea pe braţe
Îngerelul care-l am
Da, atuncea
Zi şi noapte-l dezmierdam.

Începu să-mi zică mamă
Şi mueam de dragul lui,
De mi-ai da tot bunul lumii
Niciodată n-am să-i spui

Că-i orfan, şi niciodată
N-o să ştie că-i străin,
Că e moartă mă-sa, biată,
Şi că eu de milă-l ţin.

Da, am zis, dar mai-nainte!
Astăzi, când sunt mamă eu,
Îl iubesc pe-al meu, drăguțul,
Mult mai tare, că-i al meu.

Eu acum știu ce-i iubirea,
Și credeam c-o știu de-atunci!
Doamne, ce de fericire
Poți Tu-n suflet să ne-arunci.

Vai de ea, sărmana-i mamă,
Milă mi-e de ea acu,
Că așa de scurtă vreme
Parte de copil avu!

Nu! Mi-e drag și-acum ca ochii,
Tot de-al meu eu mi-l socot.
Să se facă numai mare,
C-am să-i spun de mă-sa tot!

Ei, sărmanei mame moarte,
I-ar fi cerul prea pustiu
Dacă i-aș fura iubirea
Bietului ei singur fiu.

Când o va chema pe nume,
Voi gândi la jalea ei,
Și-o să-mi fie drag ca ochii
Fiul alteia femei!

Sunt niște nuanțe pe care nu le putem noi trece, dar în orice caz, putem năzui la mai mult și la mai bine.

– Ce atitudine trebuie să ai față de o persoană iubită creștinește de tine, dar care este pe drumul rătăcirii și care nu-și dorește sau nu poate să se îndrepte? Știu că trebuie să te rogi mult pentru persoana respectivă, dar ce este mai bine: s-o părăsești sau să te nevoiești lângă ea până se îndreaptă?

– Depinde de situație. Sunt situații în care nu poți să rămâi aproape, pentru că nu-i reciprocitate, și sunt situații în care poți; depinde de situație. Important este să-i dorești binele și să te implici la bine, pe cât poți.

– Cum poate să ştie o fată că iubeşte un băiat (în vederea căsătoriei), în Dumnezeu, nu mânată de patimi? Cum putem face diferenţa între iubirea adevărată şi cea pătimaşă?

– Dragă, iubirea adevărată este o iubire care ţine seamă de Dumnezeu. Iubirea adevărată este o iubire care se revarsă dezinteresat. Adică, dacă tu eşti angajat în iubire interesat, atunci nu-i o iubire adevărată. Dacă îl iubeşti pe el pentru că te iubeşti pe tine, nu-i corect. Iubirea adevărată este aceea care nu face deosebire între bun şi rău, între vrednic şi nevrednic, între prieten şi duşman; este o realitate care nu poate fi desfiinţată. Iubirea şi respectul sunt două coordonate ale prieteniei, iar prietenia este ceva din realitatea raiului aici, pe pământ. Cine are iubire şi respect, acela nu încetează niciodată nici din iubire, nici din respect. Şi la mine au venit unii care mi-au spus: „Părinte, am avut o prietenă şi n-o mai am... am pierdut o prietenie". De ce ai pierdut-o? Pentru că n-ai avut-o. O prietenie adevărată nu se pierde, o prietenie adevărată e o realitate care nu se desfiinţează. O prietenie adevărată este o chestiune fără sfârşit şi cu revărsare, fără să calculeze când dă, pentru că iubirea oferă, calitatea iubirii este să ofere. Nu te poţi opri niciodată, dacă iubeşti, din a oferi. Iar iubirea primeşte şi se gândeşte la ceea ce primeşte, ca şi mai mult să ofere. Asta-i iubirea cea adevărată.

– Ce trebuie să facem ca să crească dragostea noastră pentru Dumnezeu?

– Să împlinim poruncile lui Dumnezeu, pentru că Domnul Hristos a spus: „Cel ce Mă iubeşte păzeşte poruncile Mele" (Ioan 14, 21). Orice lucru bun pe care-l faci te apropie şi de Dumnezeu, şi de oameni.

– O persoană care, din iubire faţă de Dumnezeu, a promis că, pentru păcatele grele şi de moarte, nu va mai mânca niciodată carne – decât dacă va fi în spital, în boală grea –, totuşi, dacă se află la o adunare, la masă, şi se pune mâncare cu carne, e păcat dacă refuză să mănânce?

– Nu-i păcat, de ce să fie? Spune: „Nu mănânc carne, sunt vegetarian; daţi-mi ceva ce mănâncă vegetarienii".

– Cum putem iubi un ucigaş în serie sau pe cineva care omoară şi jefuieşte?

– Dragă, nu-l iubeşti pentru ce face, ci-l iubeşti pentru ce trebuie să facă. Bineînţeles, sunt chestiuni de limită, chestiuni care nu se pot reglementa; nu se poate da o reţetă pentru asta. Bineînţeles că n-o să te simţi bine în preajma unui om care face rele, în preajma unui tâlhar, de pildă, pentru că nu ştii niciodată ce-i vine. Dar trebuie să ai o deschidere de suflet, în înţelesul de a-i fi binevoitor,

de a-l ajuta, de a-l primi în suflet; asta înseamnă, de fapt, iubirea. Iubirea nu cere nişte lucruri pe care nu le poţi face, ci nişte lucruri pe care le-ai putea face, dar poate nu le poţi face din pricină că n-ai ajuns la măsura aceea. Însă iubirea este o chestiune cu elasticitate: de la puţin ajungi la mult, dacă ai măcar puţinul acela şi dacă-ţi reproşezi că nu poţi face cât ar trebui să faci.

– Ce sfat ne daţi să urmăm atunci când ne apucă furia? Pentru că sunt momente când ne dăm seama că suntem jos de tot, dar nu ne putem ridica.

– Dragă, furia trebuie prevenită, nu trebuie aşteptată. Adică noi trebuie să ajungem să nu mai putem face răul. În Pateric se spune despre un cuvios că, „din multa bunătate, nu mai ştia ce-i răutatea", adică nu mai putea să fie rău.

La noi la mânăstire era un părinte (despre care am scris în cartea *Amintiri despre duhovnicii pe care i-am cunoscut*), Părintele Serafim Popescu, care zicea uneori, când făcea cineva un lucru rău: „Păi, dac-aş face şi eu ca el?" Şi-i ziceam: părinte, sfinţia voastră nu puteţi face ca el, că nu sunteţi la măsurile acelea de a face.

Deci, dacă te îmbunătăţeşti sufleteşte, cu vremea nu-ţi mai vine să mai faci rău. Dar pentru asta trebuie să te pregăteşti, nu merge aşa, că gata, vreau să nu mă mai mânii. Şi numa-ţi vine o împrejurare în care te dezlănţui cu mânie. Ce înseamnă asta? Înseamnă că încă n-ai ajuns la măsura aceea ca să nu mai poţi să te mai mânii. În orice caz, trebuie să-ţi reproşezi faptul că te-ai mâniat, când ştii că nu trebuie să te mânii, pentru că dragostea nu se mânie.

– Este adevărat că Sfânta Mânăstire Sâmbăta este un loc de rugăciune ecumenică? Ce ne puteţi spune despre ecumenism?

– Dragă, nu ştiu dacă-i un loc de rugăciune ecumenic. Este o mânăstire unde pot veni şi oameni care au altă credinţă. S-a ţinut un dialog, de exemplu, acum, de curând, între ortodocşi şi reformaţi. Bineînţeles, toate acestea fără rezultate... doar cu rezultatul că s-a ţinut un dialog. Până la urmă, tot ei rămân... protestanţii sunt protestanţi, ortodocşii sunt ortodocşi. Iar ecumenismul n-a realizat până acum aproape nimic; doar atâta, că a ajuns la situaţia ca să se apropie oamenii până la măsura aceea: „Hai să dăm mână cu mână". Atâta tot, mai departe nu s-a ajuns şi n-o să se ajungă. De ce n-o să se ajungă? Pentru că sunt împotriviri. Adică omul a ajuns să se separe cu puterile lui, dar nu se mai poate apropia cu puterile lui. Numai Dumnezeu mai poate să-i apropie pe oameni, iar asta va fi atunci când va fi o turmă şi un păstor, poate la sfârşitul lumii. Până atunci, vor fi discrepanţele care sunt, până atunci or să fie antagonismele care sunt, până atunci o să poată fi o apropiere, dar nu o apropiere esenţială, ci doar o apropiere socială.

– Cum poate cineva să se roage pentru un ateu, pentru îndreptarea sa şi pentru ca acesta să devină credincios şi să-L iubească pe Dumnezeu?

– Dragă, nu există o metodă de rugăciune... cum te rogi pentru orice, te rogi şi pentru asta: „Doamne, pune în inima aceluia (pe care-l ai în vedere) credinţă, iubire, ajută-l să treacă de la răutate la bunătate, ajută-l să înţeleagă ce ar trebui să înţeleagă". În felul acesta.

– Ce ne puteţi spune despre carduri şi buletinele acestea de identitate? Primirea lor înseamnă o lepădare?

– Nu înseamnă nicio lepădare, înseamnă că-ţi faci o datorie, pentru că statul nu-ţi cere nimic, nicio abdicare de la credinţa pe care-o ai, ci îţi oferă nişte lucruri care îl interesează pe el în raport cu cei care fac parte din statul respectiv.

S-au găsit nişte oameni care au lansat nişte idei de felul acesta, că nu trebuie să le primeşti, că-i o lepădare de credinţă... Nu-i nicio lepădare de credinţă! Aşa cum primeşti banii pe care ţi-i dă statul şi-i foloseşti, tot aşa poţi să primeşti şi cardul respectiv, aşa cum l-au primit cei din America sau cei din altă parte şi nu şi-au făcut nicio problemă. Numai noi ne facem probleme, pentru c-au venit unii cu sugestia aceasta, că n-ar trebui să primeşti, că ţi le dau sataniştii, sau Satana, sau... Nu-i adevărat! Ţi le dau oamenii care organizează statul. Am citit undeva o afirmaţie, că dacă citeşti cuvântul „card" de la dreapta la stânga, citeşti „drac". N-are nicio valoare treaba asta, însă oamenii îşi fac fel şi fel de socoteli... Mă rog, cine nu vrea să-l primească, să nu-l primească, dar atunci să nu-şi închipuie că poate avea avantajele pe care i le dă statul, care-i dă şi cardul.

– Am observat că într-o relaţie există o perioadă de început, în care poţi să comunici şi să te comunici cu adevărat. În timp, se schimbă ceva, devii mult mai exigent, atât cu tine, cât şi cu celălalt, simţi că nu mai poţi continua; ai vrea să simţi că vibrezi din nou, dar nu se mai poate. Ce s-a întâmplat, ce se poate face?

– Dragă, s-a întâmplat c-au intervenit nişte lucruri pe care nu le-ai aşteptat, ţi s-au descoperit nişte stări pe care nu le-ai dorit. Dar dacă îl iubeşti pe om, să ştii că-l iubeşti cu defecte cu tot, iar dacă nu-l iubeşti, nu-l iubeşti nici cu calităţile pe care le are.

– Ce ne puteţi spune despre iubirea faţă de cei care-L urăsc pe Dumnezeu? Dar faţă de cei de altă religie, de sectanţi?

– Dragă, noi trebuie să-i iubim pe toţi oamenii. Domnul Hristos n-a făcut nicio deosebire: când a zis „aproapele", a zis „omul de lângă tine". Nu

a spus ce stare sufletească trebuie să aibă ca să-l iubeşti sau să-l urăşti sau să-l respingi. Ne-a dat iubirea ca normă de viaţă. Dacă, de exemplu, ai un sectar în familia ta... e tatăl tău, e mama ta. Îl excluzi, pentru că e sectar? Nu mai e mama ta, pentru că e sectară? Nu mai e tatăl tău, nu mai e fratele tău? E ce a fost totdeauna, cu nuanţa pe care o are şi pe care nu i-o accepţi... nu-l aprobi, dar îl înţelegi.

– Femeia în pantaloni este blestemată? Femeia cu capul descoperit este neruşinată? Putem fi creştini fără să ne asemănăm cu Hristos?

– Dragă, ca să ne asemănăm cu Hristos, trebuie să fim creştini. Acuma, există totuşi o elasticitate...

Sfântul Apostol Pavel spune că femeia să aibă acoperământ pe cap (cf. I Corinteni 11, 5-10), mai ales dacă e căsătorită. În satul meu, de exemplu, – odinioară, că acuma nu mai e aşa, fiindcă satul ăla pe care îl ştiu eu din copilăria mea e dărâmat –, fetele mergeau cu capul descoperit până la căsătorie, iar de la căsătorie îşi puneau batic pe cap, pe care îl purtau oriunde, nu numai în biserică – cum zic eu către oameni, către femei, că cel puţin la biserică trebuie să ai capul acoperit. Pentru că aşa vrea Sfântul Apostol Pavel şi aşa e bine.

Ceea ce ar putea să dea o nuanţă în gândirea felului cum trebuie să fie îmbrăcată o femeie, ar fi portul popular şi portul călugăriţelor. Aţi văzut vreo călugăriţă în pantaloni? Nu? De ce? Pentru că ştie că-i mai bine să-şi poarte portul ei. Aţi văzut un port popular femeiesc în care să fie pantaloni? Nu! De ce? Pentru că în tradiţia românească a fost totdeauna cu fustă, cu cătrinţă şi cu şorţ. Deci un port care să nu pună în evidenţă formele. Când apare un port care pune în evidenţă formele, înseamnă că nu e portul pe care trebuie să-l poarte femeia.

– Cum rămâne cu conflictul dintre iubire şi dreptate?

– E un conflict nerezolvat şi nerezolvabil. Noi nu putem spune că cineva care iubeşte nu mai trebuie să fie drept, ci trebuie să fie drept. Sau că Dumnezeu, dacă e şi drept, nu este şi iubitor. Este iubitor şi este drept; şi foloseşte – ştie Dumnezeu cum – dreptatea acolo unde trebuie folosită dreptatea (pentru că nu poate face nedreptate), şi iubirea acolo unde e necesară iubirea, fără să încalce dreptatea. În orice caz, iubirea e mai multă decât dreptatea.

– Greşeşti dacă rămâi prieten cu cineva la care ai ţinut, dar care acum este cu altcineva?

– Dragă, depinde ce prieten eşti. Dacă a fost o prietenie cu implicaţii de căsătorie, n-ai mai putea fi prieten. Dacă e o prietenie curată, aşa cum aş

putea avea şi eu o astfel de prietenie, atunci poţi să-l iubeşti şi dacă nu mai e cu tine în relaţiile care au fost atunci când nu a luat o altă direcţie.

– Se spune că frica de Dumnezeu este începutul înţelepciunii. Ce înseamnă să-ţi fie frică de Dumnezeu, dacă El este iubire?

– Dragă, să-ţi fie frică de Dumnezeu – frica de care vorbeşte psalmistul că rămâne în veacul veacului (Ps. 18, 10) – nu înseamnă să te simţi în sfera terorii, ci înseamnă să-L ai pe Dumnezeu în vedere cu sfiala cuvenită, cu gândul că Dumnezeu este Stăpânul vieţii noastre şi că trebuie să ducem o viaţă în aşa fel ca să ne poată binecuvânta Dumnezeu, adică să nu fim în nepăsare.

– Cum îi poţi determina pe oameni să fie mai iubitori de semeni?

– Nu-i poţi determina, poţi doar să le dai nişte argumente sau nişte directive, atâta tot.

– Credeţi că iubirea poate fi uneori o povară?

– Nu cred că iubirea poate să fie o povară. Iubirea este – aşa cum e şi credinţa – despovărătoare, nu împovărătoare.

– Am înţeles că iubirea şi dragostea sunt acelaşi lucru. Din informaţia luată de la o măicuţă, dragostea este un sentiment mai înalt, cu încălzire, iar iubirea este un sentiment de bună înţelegere, deci o deosebire de grad. Care este realitatea?

– Realitatea este că iubirea şi dragostea sunt acelaşi lucru. Nu există o dragoste care arată ceva mai mult decât iubirea, dar sunt doi termeni care şi-au făcut loc în vorbirea obişnuită. Când iubeşti pe cineva, îl şi îndrăgeşti; când îl îndrăgeşti, îl şi iubeşti. Nu există o dragoste mai presus de iubire. Doar ca termen. Există şi o dragoste nefirească, există o dragoste cu implicări sexuale, de pildă. Aceea nu este dragostea pe care o avem noi în vedere în chestiunea aceasta, a iubirii. Fiecare întrebuinţează termenul cum crede el. De obicei, nu se zice „te îndrăgesc", ci se zice „te iubesc"; sau „mi-e drag de tine", de pildă.

– Când te desparţi pentru un timp de duhovnicul tău şi suferi şi plângi după sfatul său, este vorba de o iubire duhovnicească?

– Poate că da.

– Aţi spus că iubirea adevărată nu piere niciodată şi că porunca este să-i iubeşti pe toţi oamenii. Dar dacă unii dintre ei ajung în iad, la chinurile veşnice, cei care au ajuns în rai continuă să-i iubească?

– Nu ştiu care-i situaţia celor din rai. Ştiu care-i situaţia celor de pe pământ. Adică noi nu ştim unde a ajuns cineva, la drept vorbind; poate să ajungă în rai, poate să ajungă în iad... Faţă de noi, morţii sunt în aceeaşi relaţie care era şi când trăiau.

Eu, de exemplu, dacă mi-a murit un prieten, nu înseamnă că nu-l mai iubesc sau că nu mai ţin relaţia cu el. Relaţia e exact aceea care a fost când eram împreună. Deci sunt prieten şi cu morţii, nu-s numai cu viii. Am spus odată asta, când a venit sora mea la mănăstire şi n-am avut vreme de ea, fiindcă trebuia să rămân la un parastas. Şi le-am spus: duceţi-vă la mine, intraţi în chilie (le-am dat cheia) şi staţi acolo (era cam frig pe-afară), că eu nu pot veni acum, fiindcă-s prieten şi cu morţii, şi cu viii. Adică eram prieten şi cu morţii pentru care se făcea parastas, şi cu viii, deci cu urmaşii lor.

Şi cred aceasta, că fiecare dintre cei care au trecut din lumea aceasta şi-a păstrat locul în sufletul nostru exact cum l-a avut în viaţă. Părinţii mei, de exemplu, sunt părinţii mei şi mă raportez la ei, aşa morţi cum sunt, ca la nişte vii, nu ca la nişte morţi. Simt aceeaşi iubire faţă de ei, acelaşi respect faţă de ei. Tot aşa şi cu prietenii şi cu toţi oamenii care au trecut din viaţa aceasta şi care au avut o relaţie cu mine – pentru că, la drept vorbind, n-avem relaţie cu toţi oamenii cu care venim în legătură. Dar pe cei cu care am fost într-o relaţie, îi păstrăm în relaţia pe care am avut-o.

– Dragostea pură între un bărbat şi o femeie în zilele de astăzi s-a apropiat de apogeu. Asta datorită faptului că este lucrarea unei organizaţii secrete, satanice, din America.

– Dragă, eu nu ştiu care-i situaţia, oamenii sunt tot oameni, şi acum şi altă dată, şi lucrurile rămân în aceeaşi relaţie. Apogeul, Dumnezeu îl ştie. Noi suntem chemaţi, de fapt, la desăvârşire. Nu ştim unde-i desăvârşirea în dragoste, ca să zicem: uite, până aici, de aici încolo nu se mai poate, s-a ajuns la apogeu. Dacă Domnul Hristos a spus: „Fiţi desăvârşiţi precum Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârşit este” (Matei 5, 48), înseamnă că noi n-avem niciodată un punct de oprire, ci avem totdeauna o cale deschisă spre mai mult. Dumnezeu ştie unde putem ajunge... Fiecare dintre noi ştim unde am ajuns şi căutăm să împlinim cele pe care ni le oferă o dragoste curată.

– Cum să iubesc, cum pot ajunge să iubesc? Cum mă pot deschide lui Dumnezeu, ca să lucreze în mine? De multe ori îmi pare că multe teorii mai degrabă îmi întunecă imaginea despre Dumnezeu, nu mă îndrumă spre Dumnezeul cel adevărat.

– Dragă, nu trebuie să te iei după teorii, trebuie să te iei după Scriptură, după învăţătura Bisericii şi să ştii că Dumnezeu ne este favorabil – ăsta e lucrul cel mai de căpetenie –, dar că nu binecuvintează orice fel de

viaţă am duce. Ştiţi că în Vechiul Testament, de exemplu în Deuteronom, sunt blesteme şi sunt binecuvântări. Binecuvântări pentru cei ce împlinesc voia lui Dumnezeu şi blesteme pentru cei ce calcă poruncile lui Dumnezeu. Aşa că, dacă vrei să înaintezi în cele bune, înaintezi totodată şi în iubire. Ceea ce faci te face... şi mergem înainte cu puţinul pe care-l facem, iar Dumnezeu adaugă, la ceea ce facem noi, binecuvântarea Lui.

– Ce părere aveţi despre farduri şi rujuri?

– Am păreri rele!

– Când începi să iubeşti cu adevărat, te lupţi cu patimile. Ce patimă împiedică cel mai mult iubirea şi cât este de important să recunoşti aceasta?

– Dacă-i vorba de ceea ce se opune iubirii, ar fi ura. Ura împiedică iubirea, dar nu numai ura. Şi gândul de răzbunare, şi mânia, şi răutatea în general, şi trândăvia, şi mândria – când te crezi mai bun ca alţii. Toate acestea sunt, de fapt, împotrivitoare iubirii. De aceea a zis Domnul Hristos că „din înmulţirea fărădelegii, iubirea multora se va răci" (Matei 24, 12).

– Cum pot uita pe cineva pe care l-am iubit şi care mi-a făcut rău?

– Dragă, de uitat nu-l poţi uita, în sensul că noi nu avem o metodă de uitare. Se zice că trebuie să uiţi răul, dar nu avem o metodă de uitare. Când eram eu student la Teologie, un profesor, Dumnezeu să-l odihnească, s-a certat cu un student. Dar după aceea, studentul s-a gândit el că totuşi nu era cazul să zică ce-a zis şi s-a dus la profesor – era de prin părţile Aradului profesorul – şi-i zice: „Părinte, vă rog să mă iertaţi!" Şi profesorul zice: „Te iert... Te iert, dar nu te uit!" Ce voia să spună părintele cu asta? Că de fapt uitarea nu este o chestiune asupra căreia avem putere. Noi ştim ce trebuie să facă cineva ca să înveţe, dar nu ştim ce trebuie să facă cineva ca să uite. Doar, eventual, când îţi vine în minte un lucru, să cauţi să-l ocoleşti, să nu-l menţii în minte. Dar ca să-l uiţi total, nu există posibilitatea aceasta, prin a-ţi impune uitarea. Şi atunci, a uita răul înseamnă a nu-l pune în evidenţă, a nu-l pune în atenţie, ci a-l lăsa deoparte. Zici: „Măi, mi-a făcut rău atunci, dar lasă, că totuşi el poate fi şi bun..." sau găseşti tu nişte argumente care ar fi astupătoare de rău. Dar ca să uiţi, aşa încât să zici: „Uite, el nu mi-a făcut niciodată un rău!", nu se poate. Doar aşa, dacă-ţi ia Dumnezeu din minte... dar tu personal n-ai cum să uiţi.

– Ce ne puteţi spune despre cărţile scoase de Constantin Dogaru din Tecuci?

– Nimic, fiindcă nu le cunosc.

– Cum să ne luptăm cu gândurile când ne rugăm, când dorim să facem un bine, când dorim să-I slujim lui Dumnezeu?

– Dragă, cu gândurile ne luptăm tot prin gânduri.

L-a întrebat cineva pe un părinte de care-i scris în Pateric: „Ce pot face ca să nu-mi vină gânduri rele în minte?" Şi părintele i-a spus: „Întinde braţele şi pieptul şi opreşte vântul" – căci bătea vântul. Şi fratele a zis: „Nu pot să opresc vântul". Şi atunci părintele i-a zis: „Aşa cum nu poţi opri vântul să nu bată, tot aşa nu poţi opri nici gândul cel rău să nu vină; dar altceva poţi să faci: cu un gând bun, să înlături gândul cel rău".

Noi nu putem să ajungem să nu gândim nimic sau să gândim numai ceea ce zicem în rugăciune, mai ales când citim o pravilă de rugăciune, când nu-i rugăciunea noastră, izvorâtă din noi, ci este o rugăciune împropriată. N-avem cum! Şi atunci, când ne vine un gând care nu se potriveşte cu rugăciunea, îl înlăturăm şi insistăm pentru gândul pe care îl spunem la rugăciune.

Sau metoda aceasta, cu „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", iarăşi este ajutătoare de risipirea gândurilor.

În Filocalie, la Sfântul Marcu Ascetul, e scris: „Aşa cum focul nu rămâne în apă, tot aşa nici gândul cel rău, în inima iubitoare de osteneală". Deci o inimă preocupată de ceva esenţial şi principal se menţine în sfera gândului principal şi, prin aceasta, înlătură gândul cel rău, care nu are putere, chiar dacă totuşi apare.

– Pot să sper că voi mai fi vreodată soţie de preot, ştiind că am fost foarte păcătoasă?

– Să nu speri!

– Ce şanse are să se mântuiască un om care nu se spovedeşte?

– Nu ştiu dacă are vreo şansă. Dumnezeu poate să-l ierte pe om şi fără ca el să se spovedească, la drept vorbind. Nu înseamnă că trebuie neapărat să se spovedească cineva, că numai aşa îl iartă Dumnezeu. Dacă se poate spovedi, are şansa de a fi iertat şi de omul lui Dumnezeu, şi de Dumnezeu. Nu poţi să zici că Dumnezeu nu-l iartă pe omul pe care vrea El să-l ierte. Adică, dacă Dumnezeu vrea să-l ierte pe un om, nu îl îndrumă să se ducă să se spovedească, ci-i dă posibilitatea să fie iertat şi prin spovedanie. Dar nu putem să zicem că gata, cei care nu se spovedesc nu se mântuiesc. Pentru că sunt oameni care nici nu ştiu de spovedanie, sunt oameni care n-au credinţa noastră, cu spovedanie. Şi atunci, putem noi hotărî că Dumnezeu nu-i primeşte? La întrebarea aceasta: „Cine se mântuieşte?", numai Dumnezeu poate răspunde, nu răspundem noi, pentru că

Dumnezeu mântuieşte. „Ceea ce e cu neputinţă la oameni, este cu putinţă la Dumnezeu" (Luca 18, 27).

Dar e bine să ne folosim de toate darurile Bisericii şi de toate mijloacele pe care le avem la îndemână.

– Cum trebuie să se poarte doi tineri între care există o iubire firească, spontană?

– Să-şi înnobileze iubirea!

– Vorbiţi-ne despre iubirea din familie, dintre soţ şi soţie.

– Iubirea din familie dintre soţ şi soţie este iubirea obişnuită dintre oameni, nu există o iubire specială în familie şi o iubire în afară de familie. Iubirea este o realitate care se manifestă şi în familie, şi în afară, dar mai ales în familie, pentru că dacă nu iubeşti în familie, cum o să iubeşti în afară de familie?

– Dacă fratele tău cel din casa ta poartă în suflet o rană şi proaste obiceiuri care se întorc împotriva ta – căci el simte nevoia să-l facă şi pe altul să simtă durerea lui, şi atunci propria lui amărăciune, propria lui nefericire o canalizează către tine, vrea să te facă să suferi –, ce ai de făcut atunci? Care-i calea practică de a rezolva această problemă?

– Calea practică este să ajungi imun faţă de influenţele din afară. Să ajungi aşa cum le spun eu unora, care zic că cineva îi batjocoreşte: „Fă-te că nu-i cunoşti limba".

– Ce facem atunci când iubim pe cineva care la rândul său a iubit pe altcineva?

– Dragă, iubirea şterge toate. Dacă-l iubeşti, îl iubeşti cu defecte cu tot, iar dacă nu-l iubeşti, v-am spus, nici cu calităţi nu-l iubeşti. În orice caz, iubirea nu e scormonitoare.

– Dacă omul – prin Adam şi Eva – nu rupea dialogul cu Dumnezeu, mai avea loc înmulţirea oamenilor?

– Da, pentru că înmulţirea oamenilor nu e de pe urma păcatului. Dumnezeu i-a dat omului porunca: „Creşteţi şi vă înmulţiţi" înainte de a păcătui Adam.

Nu ştiu ce vă interesează pe voi nişte lucruri din acestea, care sunt rezolvate deja...

– Cum putem să ne învingem eul nostru sceptic şi egoist, atunci când admiraţia pentru cineva duce uneori la invidie?

– Invidia e păcat de moarte, aşa că niciodată nu trebuie să ducă ceva la invidie. Când eşti invidios, să ştii că nu eşti cu Dumnezeu.

– Ce părere aveţi despre noua ordine mondială, globalizare, integrare europeană? Este cazul să ne îngrijorăm?

– Dragă, lucrurile or să meargă şi fără noi, şi cu îngrijorarea, şi fără îngrijorarea noastră. Adică lucrurile le rezolvă nişte oameni care nu au concepţia noastră, iar noi nu avem ce face decât ceea ce au făcut creştinii în toate veacurile: să se menţină creştini, în condiţiile care vor fi.

– De ce omul, în general, nu înţelege ce este dragostea? Oare neputinţa are implicarea majoră?

– Dragă, nu ştiu dacă nu înţelege omul ce este dragostea. Poate, de multe ori, din înmulţirea răutăţilor, nu e capabil de dragoste... sau, mai ales, de o dragoste creştină, de o iubire înnobilată.

Acesta-i necazul cel mai mare, că toate ale omului sunt la măsurile omului. Dacă vrei să fii la măsuri mai mari, trebuie să te depăşeşti pe tine; să te depăşeşti şi să te dăruieşti.

Iubirea este rezultatul nepătimirii, aşa că cel dintâi lucru la care trebuie să te gândeşti nu este cum să ajungi la iubire, ci cum să ajungi la nepătimire.

PODOABE DE GÂND

22 iunie 2004

– Cum putem lupta împotriva gândurilor necurate, rele, aducătoare de mânie, mândrie şi de alte patimi? Cum putem face ca ele să devină gânduri împodobitoare?

– Dragă, să ştiţi că omul n-are putere să înlăture gândurile altfel decât prin alte gânduri: un gând rău se înlătură printr-un gând bun.

În Pateric se spune că cineva l-a întrebat pe Cuviosul Pimen cum se răsplăteşte răul cu rău. Şi cuviosul a răspuns aşa: „Răul cu rău se răsplăteşte mai întâi în gând, apoi în privire, după aceea în cuvânt şi la urmă în faptă. Dar dacă înlături gândul cel rău, la celelalte nu mai ajungi".

Altcineva l-a întrebat pe acelaşi părinte: „Ce să fac, fiindcă-mi vin tot felul de gânduri rele?" Şi cuviosul a zis: „Aşa cum nu poţi opri vântul să nu bată, tot aşa nu poţi opri gândul rău să nu vină, dar altceva poţi să faci: cu un gând bun, să înlături gândul cel rău".

Ştiţi că şi Domnul Hristos S-a împotrivit cu gânduri din Scriptură gândurilor ispititoare ale diavolului, după cum citim în istorisirea despre ispitirea Domnului Hristos (Matei 4, 1-11). A zis:

„Scris este: Nu numai cu pâine va trăi omul, ci şi cu orice cuvânt care iese din gura lui Dumnezeu";

„Scris este: să nu-L ispiteşti pe Domnul Dumnezeul tău".

„Scris este: Domnului Dumnezeului tău să I te închini şi numai Lui singur să-I slujeşti!"

Deci cu gânduri bune înlături gândurile cele rele.

Dar, pentru că nu totdeauna ai iscusinţa să înlături gândurile cele rele cu gânduri bune, pentru că n-ai totdeauna la îndemână gânduri cu care să te împotriveşti, este un gând de căpetenie care poate fi statornicit în aşa fel încât cel care are un gând rău să facă gândul rău secundar, pentru că gândul principal este rugăciunea de toată vremea, rugăciunea cu care se mântuiesc călugării: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Această rugăciune scurtă se repetă mereu în minte.

La slujba de călugărie, candidatul la călugărie primeşte un şnur cu noduri; când i se dă acest şnur, se spune în faţa obştei celor care sunt de faţă: „Fratele nostru primeşte sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu, spre rugăciunea din tot ceasul către Hristos". Şi fiţi atenţi acum ce urmează: „Că eşti dator (se zice către candidatul la călugărie) în toată vremea a avea în minte,

în inimă, în cuget şi în gura ta numele Domnului Iisus şi a zice: Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul".

Dacă se statorniceşte rugăciunea aceasta în minte, dacă se repetă mereu-mereu în minte, atunci ea devine gândul principal, în faţa căruia toate celelalte gânduri sunt secundare şi n-au putere.

În Filocalie, la Sfântul Marcu Ascetul, se spune: „Aşa cum focul nu rămâne în apă, tot aşa nici gândul cel rău, în inima iubitoare de osteneală". Deci într-o minte angajată pentru Dumnezeu, nu mai are putere gândul cel rău, n-au putere obsesiile; nu mai sunt obsesii, sunt doar frânturi de gând, gânduri pe care le surprinzi şi le astupi dintr-odată cu rugăciunea. Asta este metoda cea mai bună de înlăturare a gândurilor rele, a gândurilor care ştim că nu sunt conforme cu voia lui Dumnezeu. Aici e cheia: să înlături gândurile rele de la prima lor apariţie sau de când le surprinzi.

De aceea, e bine să ne angajăm la această rugăciune, însă nu cu exclusivitate, fiindcă aşa ceva nu putem, şi mai ales nu putem noi, cei care avem o viaţă socială şi răspunderi sociale; cei care au familii, cei care au ceva de făcut în lumea aceasta nu pot. Cineva îmi spunea de „Pelerinul rus" (poate aţi citit, unii dintre voi, cartea cu acest titlu[47]); păi pelerinul rus n-a avut nicio obligaţie socială, umbla de aici dincolo, din mânăstire în mânăstire, cu Filocalia în traistă; citea, se ruga... n-avea altceva de făcut. Or noi, care avem ceva de făcut: avem cursuri de ascultat, avem de pregătit lucrări de seminar, laboratoare şi altele, noi nu putem face ce-a făcut pelerinul rus, şi atunci facem ce putem face noi. Şi anume, să fim cu luare-aminte la gânduri şi, cât putem, să zicem: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", intens şi des; şi atunci, avem inima pregătită în aşa fel încât gândurile cele rele n-au putere în noi. Altă metodă nu există.

Se întâmplă însă ca, angajându-te la această rugăciune, la început să ţi se răscolească gândurile pe care le porţi în tine. Aş vrea să ştiţi că se spune că, din cât are omul în sine, numai 10% sunt în conştient, iar celelalte sunt în subconştient şi în inconştient, şi de-acolo vin în conştient.

Când zici: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", parcă se răscolesc toate gândurile şi vin în conştient. Şi ai furtuni de gând, asupriri de gând: vin fel de fel de gânduri urâte, spurcăciuni. Şi mai ales voi, care vă uitaţi la televizor la toate spurcăciunile, vă băgaţi gunoaie în suflet şi cu ele vă întâlniţi când vreţi să vă rugaţi; iar la rugăciune, în loc să fie mintea limpede, e mintea întinată şi rugăciunea vi-i spurcată cu spurcăciunile pe care vi le băgaţi în minte.

---

[47] *Pelerinul rus – mărturisirile sincere către duhovnicul său ale unui pelerin rus, cu privire la rugăciunea lui Iisus*, traducere din lb. rusă de Arhim. Paulin Lecca, Editura Sophia, Bucureşti, 2002 (ediţia a II-a).

La mine a fost odată un cetăţean, ca să-l spovedesc, care zicea că are în stomac un drac care se mişcă şi se răscoleşte acolo. Şi la spovedit îmi spune: „Părinte, am văzut un spectacol cu femei goale". Când am auzit, i-am zis: mă, să ştii că n-ai un drac, ai mulţi draci! Dar nu în stomac, ci în cap!

De ce vă spun lucrul ăsta? Pentru că, de multe ori, noi suntem vinovaţi de gândurile cele rele care vin. Dacă te uiţi la televizor la filme sexi şi la filme porno şi la toate spurcăciunile câte se dau acolo, fără îndoială că pe cele din televizor le muţi în mintea ta; şi-atunci, n-ai gânduri împodobitoare, ci ai gânduri întinătoare. Aşa că fiţi cu luare-aminte şi, dacă vreţi să vă uşuraţi lupta, nu vă mai băgaţi spurcăciuni în minte, iar pe ălea pe care le aveţi deja, scoateţi-le cu rugăciune şi cu osteneală de împotrivire faţă de gândurile cele rele.

– Cum poate un om, trăind în lumea aceasta plină de ambiţii, să ajungă la starea de smerenie? Ar trebui oare ca singura lui ambiţie să fie aceea de a ajunge la starea de smerenie?

– Dragă, smerenia este un „dar fără de nume" – spune Sfântul Ioan Scărarul; smerenia este virtutea care nu se arată, smerenia este cea care ne înalţă – Domnul Hristos a spus: „Cel ce se smereşte se va înălţa" (Luca 14, 11). Smerenia trebuie căutată, însă asta nu înseamnă să nu fii ambiţios, ci să fii ambiţios, dar nu trebuie să te angajezi într-o luptă cu cineva.

La Sibiu se dau, azi şi mâine, nişte examene de concurs pentru un post de preot la Braşov. Şi-mi spunea unul dintre concurenţi că-i pare rău că este nevoit să concureze cu nişte prieteni ai lui. N-avem ce face, asta-i situaţia! Ambiţia este să iei examenul, să realizezi ceva; şi este binevenită ambiţia, în sensul acesta. Poţi să fii foarte smerit, chiar ambiţios fiind; adică vrând să realizezi un lucru deosebit, pentru că te interesează lucrul acela şi pentru că, de fapt, e o valoare. Iar valoarea aceasta trebuie urmărită, or asta nu înseamnă că nu eşti smerit; că, dacă eşti smerit, nu mai dai concurs, să zicem: „Lasă, să ia altul concursul!...". Nu-i aşa! Omul smerit e acela care-şi ţine locul, omul smerit e acela care-şi face datoria, acolo unde este. Dacă vrea să renunţe la concurs, poate să renunţe la concurs şi nu mai e ambiţios, dar poate totuşi să nu fie smerit, în sensul că, în loc să se smerească de faptul că a făcut lucrul ăsta, se mândreşte că a putut face lucrul ăsta.

E o vorbă, o glumă, că beţivii care se lasă de băutură trec prin faţa cârciumii şi zic: „A, păi am putut să trec prin faţa cârciumii şi să nu intru! Hai să intru acum, să mă cinstesc fiindcă am putut să trec de cârciumă fără să intru!" Sunt nişte lucruri care se întâmplă între oameni, iar dacă se întâmplă, noi trebuie să fim formaţi în aşa fel încât să nu se întâmple cu noi.

– Soţul meu s-a sinucis acum un an, iar acest gând nu-mi dă pace. Ce pot să fac pentru el eu, care sunt o păcătoasă? Va fi iertat vreodată?

– Dragă, noi nu ştim, numai Dumnezeu poate să spună. Noi credem că cineva care s-a lepădat de Dumnezeu rămâne lepădat. Cum zice Domnul Hristos: „Pe cel ce Mă va mărturisi pe Mine înaintea oamenilor, şi Eu îl voi mărturisi înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri. Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, şi Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri" (Matei 10, 32-33). Asta o ştim, asta o credem; altceva nu ştim, altceva nu putem spune. Putem spune doar atât, că mila lui Dumnezeu e mare, că pe cât e de mare Dumnezeu, pe cât e de nemărginit Dumnezeu, pe cât e de mare mărirea lui Dumnezeu, tot aşa e de mare şi mila lui Dumnezeu. Şi-atunci, ne putem întemeia pe mila lui Dumnezeu, dar nu putem să susţinem că există iertare sau... Asta o ştie numai Dumnezeu.

– Ce trebuie să facă un călugăr pe care îl macină gândul de a renunţa la călugărie, de a crede că o viaţă de familie este mai potrivită pentru el? Care este cea mai potrivită vârstă pentru a intra în monahism?

– Cea mai potrivită e vârsta când eşti conştient de ceea ce faci. La noi la mânăstire a venit, cândva, Episcopul Nicolae Popovici şi a ţinut o cuvântare în biserică, din care îmi amintesc doar atât: „Mulţi din cei ce se fac călugări nu ştiu ce fac, când se fac călugări". Şi e o realitate.

Omul trebuie să fie conştient, pentru că viaţa călugărească nu-i o viaţă uşoară, pentru că-i mai presus de fire; şi trebuie să fii un om excepţional ca să faci lucruri de excepţie.

Nu se poate vorbi despre o vârstă... Vârsta potrivită pentru a merge la mânăstire este vârsta de căsătorie; când eşti potrivit pentru căsătorie, poţi să zici că eşti potrivit şi pentru călugărie, numai că nu-i acelaşi lucru.

Dacă eşti cu adevărat călugăr, trebuie să înlături gândurile care îţi fac – cum se zice la rânduiala călugăriei – „urâtă viaţa cea îmbunătăţită (viaţa după Dumnezeu, viaţa călugărească) şi îţi aduc în minte viaţa lumească" (*Molitfelnic*, Rânduielile tunderii în monahism).

Fără îndoială că sunt oameni care nu pot face ceea ce ar trebui să facă şi care şi-au luat un jug pe care nu-l pot duce, iar în cazul acesta se ivesc piedici, se ivesc greutăţi, pe care le-ai putea învinge, cu darul lui Dumnezeu, dar nu ştiu cât e cineva de hotărât pentru Dumnezeu ca să poată învinge lucrurile care îl depărtează de rânduiala lui Dumnezeu.

Oricum, trebuie verificare şi din partea celor care sunt puşi să verifice în mânăstire, şi din partea celor care se angajează la viaţa aceasta.

Un călugăr catolic, un stareţ de mânăstire, care a fost pe aici, prin România – l-am întâlnit şi în Franţa şi l-am întâlnit şi în România –, mi-a spus aşa, când am fost în Franţa: „Eu am fost cinci ani îndrumător de novici; mi-au venit optsprezece novici, optsprezece candidaţi la călugărie, şi numai cinci au rămas. Ceilalţi s-au retras, pentru că şi-au dat seama că nu sunt de

călugărie". Şi eu i-am spus: „La noi e altfel: vin optsprezece şi rămân nouăsprezece". Asta e realitatea: suntem prea puţin cu grijă la viaţa oamenilor şi de multe ori se urmăreşte interesul mânăstirii în detrimentul oamenilor care se angajează la mânăstire. Să ştiţi că eu, timp de cincizeci şi unu de ani, de când sunt la mânăstire şi de când sunt călugăr, n-am îndemnat pe absolut nimeni să se călugărească. Însă nu pentru că mă gândesc că nu se poate trăi viaţă călugărească, dar asta este o treabă pe care trebuie să şi-o ştie fiecare dintre cei care se fac călugări. Nu noi hotărâm chestiunea altuia, ci el însuşi.

Vine câte cineva la mine şi zice: „Părinte, ce ziceţi dumneavoastră, să mă căsătoresc sau să mă călugăresc?"

Sunt duhovnici din Moldova care strică familiile oamenilor: îi îndeamnă pe unul sau pe altul dintre soţi să-şi lase familia şi să se călugărească. Şi se întâmplă aşa ceva şi nu-i bine.

Eu, când sunt întrebat: „Să mă călugăresc sau să mă căsătoresc?", zic: asta mi-o spui tu mie, nu ţi-o spun eu ţie. Adică tu trebuie să ştii ce ai de făcut. Până când nu ştii ce ai de făcut, să nu faci nimic; şi numai atunci când nu te mai poate opri nimeni din calea călugăriei, atunci să te hotărăşti pentru călugărie.

Dar să ştiţi că sunt unii care au un entuziasm pentru călugărie. Am cunoscut oameni, de exemplu câte un student (la o facultate oarecare), care prin anul 2-3 de studenţie să înceapă a zice că se duce la mânăstire, că-l cheamă Dumnezeu, că-l cheamă Domnul Hristos, că-l cheamă Maica Domnului... Şi a ajuns la mânăstire. (Dacă venea la mine, i-aş fi zis: deocamdată termină-ţi şcoala, şi-apoi vedem noi cin' te cheamă.) Şi s-a dus la mânăstire, şi a ajuns călugăr, şi a ajuns preot... şi după aceea a lăsat călugăria şi s-a căsătorit. Că nu l-a mai chemat nimeni! Nu merge aşa! Nu ne jucăm cu lucrurile lui Dumnezeu!

– Poţi să te rogi pentru altă persoană zicând rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul"?

– Dacă zici „miluieşte-mă pe mine", nu zici „miluieşte-l pe el", nu? Nu te poţi ruga cu rugăciunea asta, poţi să te rogi cu alte rugăciuni şi ceri ajutorul lui Dumnezeu pentru cineva, dar nu zicând tu rugăciunea aceasta.

– Ce trebuie să fac ca să reuşesc în viaţă? Cât timp trebuie să mă rog, ca să fiu mai aproape de Dumnezeu?

– Dragă, nu se poate stabili cât timp trebuie să se roage cineva. De ce? Pentru că oamenii au viaţa lor foarte diferită, cu obligaţii foarte diferite. Mă gândesc la părinţii mei... Părinţii mei au fost oameni foarte muncitori; sfinţi n-au fost, dar oameni cumsecade au fost. Sfânta Tereza de Lisieux scrie: „Să ştiţi că eu am avut părinţi sfinţi!" Eu nu pot zice lucrul ăsta, şi nici părinţii mei n-au pretenţia să zic eu c-au fost sfinţi.

A venit cineva din Moldova la mine şi mi-a zis: „Părinte, eu citesc în fiecare zi patru acatiste". Se vede că n-avea altceva de făcut... sau cine ştie cum îşi rânduia lucrurile, de putea citi patru acatiste zilnic. I-am zis: dragă, să ştii că acatistele părinţilor mei am fost eu şi fraţii mei. Asta e realitatea: părinţii mei n-au avut vreme de acatiste. Eu nici n-am ştiut de acatist decât în vremea când am fost la Teologie; până la Teologie, până la nouăsprezece ani, eu n-am ştiut că există acatiste. Atunci am ajuns să ştiu şi să le aud şi să preţuiesc acatistele... Nu sunt foarte entuziasmat de acatiste, dar e un mijloc de a te apropia de Dumnezeu. Nu cred că trebuie să citească cineva mai mult de un acatist pe zi; dacă citeşte mai mult, poate să citească mai mult, dar ar putea face şi altceva, tot lucruri bune.

Sau sunt unii care citesc Psaltirea. Mi-a spus cineva: „Părinte, eu citesc Psaltirea în patru ore"; zic: faci exerciţii de citire... De ce? Fiindcă asta nu-i aşa, ca şi când ai zice: „Hocus-pocus-preparatus", ci-i vorba de a te identifica cu ce citeşti. Bineînţeles că în biserică nu se poate citi decât cursiv, dar când meditezi tu, când citeşti tu, poţi să te opreşti la un cuvânt anume. De exemplu: „Cât de minunate sunt lucrurile Tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut" (Psalmul 103, 25); şi trăieşti cu gândul acesta şi-l zici de o sută de ori sau de câte ori vrei, fără să numeri, dar îl zici, îl zici fiindcă simţi că de-acolo nu mai poţi trece mai departe. Asta-i, de fapt, o rugăciune adevărată; cealaltă este o recitare de cuvinte duhovniceşti.

– Putem avea siguranţa mântuirii? Ce rol au icoanele în viaţa credincioşilor? Mai sunt mijlocitori la Tatăl? Vă rog să exemplificaţi.

– Asta cred că e o întrebare pusă de un sectar. Dumnezeu să-i ajute! Şi răspundem: cred că poţi avea siguranţa mântuirii. Dacă faci ce trebuie, cred că poţi avea siguranţa mântuirii. Eu, de exemplu, am siguranţa mântuirii. E îngrozitor pentru unii, care tot spun: „Vai de mine! Da' oare mă iartă Dumnezeu?" Nu se poate să nu te ierte Dumnezeu, nu se poate să nu te primească Dumnezeu, dacă faci voia Lui; nu se poate să te respingă Dumnezeu, fiind El Tatăl tău. Poţi să ai siguranţa mântuirii, în înţelesul că faci voia lui Dumnezeu, iar Dumnezeu n-are pe nimeni de respins. Părintele Arsenie Boca zicea: „Iubirea lui Dumnezeu faţă de cel mai mare păcătos e mai mare decât iubirea celui mai mare sfânt faţă de Dumnezeu". E un cuvânt extraordinar! Iubirea nu se dezminte, iubirea nu se retrage, ci iubirea se revarsă, e ca un izvor care curge mereu şi nu-l poţi opri să curgă, iar dacă-l astupi, curge pe altă parte şi tot curge. Aşa este iubirea lui Dumnezeu faţă de oameni. Noi putem conta pe iubirea lui Dumnezeu, dar nu trebuie să te gândeşti la asta, că singurul lucru pe care-l face Dumnezeu este să-l ierte pe om. Dumnezeu îi iartă pe oamenii care-s vrednici de iertare; trebuie să împlineşti condiţiile iertării, iar Dumnezeu te iartă. Zicea Părintele Serafim: „Dumnezeu n-are pe nimeni de pierdut". Deci nu-Şi propune să piardă pe cineva.

Aşa că eu personal – iată, spun aici ce-mi spun mie în gândul meu şi-n simţirea mea – cred că mă mântuiesc, cred că mă primeşte Dumnezeu. Nu se poate să mă respingă Dumnezeu! De ce să mă respingă? Aşa, numai că-I place lui Dumnezeu să respingă pe cineva? Nu se poate! Am trăit o viaţă hotărâtă pentru Dumnezeu şi-am trăit-o cu gândul mântuirii şi cu gândul desăvârşirii şi nu se poate să mă respingă Dumnezeu. Nu pentru că mă cheamă Teofil nu mă respinge, ci nu mă respinge pentru că El e Dumnezeu şi, fiind Dumnezeu, nu poate să respingă pe cineva.

Domnul Hristos a spus: „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi, şi Eu vă voi odihni pe voi!" (Matei 11, 28); Domnul Hristos a spus: „Ierusalime, Ierusalime, care-i ucizi pe prooroci şi cu pietre îi omori pe cei trimişi la tine, de câte ori vrut să-i adun pe fiii tăi aşa cum îşi adună găina puii săi sub aripi" (Matei 23, 37). E ceva extraordinar! Noi trebuie să contăm pe lucrurile astea, nu trebuie să ne întrebăm dac-o fi sau n-o fi aşa. Dacă crezi în Domnul Hristos, nu se poate să nu te gândeşti că El e bun şi iertător şi binevoitor; că doar însuşi Domnul Hristos a spus: „Dacă voi, răi fiind, ştiţi să le daţi fiilor voştri cele bune, cu atât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri" (Luca 11, 13). Sau Sfântul Apostol Pavel zice: „Dacă Dumnezeu L-a dat pe Însuşi Fiul Său pentru noi, oare nu ne va da toate împreună cu El?" (Romani 8, 32).

În ceea ce priveşte icoanele, noi avem un cult al icoanelor – nu există Ortodoxie fără icoane –, icoana fiind un fel de priză la lumea cealaltă. Noi cinstim icoanele şi sărutăm icoanele pentru că credem că sunt obiecte sfinţite care fac legătura cu Dumnezeu.

Cei care nu au cultul icoanelor zic că icoana e un fel de idol, că doar scrie în psalmi: „Ochi au, şi nu văd; urechi au, şi nu aud (Psalmul 134, 16-17)", şi tot aşa e şi icoana, zic ei, ca idolul: are ochi, şi nu vede; are gură, şi nu vorbeşte; are urechi, şi n-aude; are mâini, şi nu lucrează. Dar să ştiţi că e deosebire mare între icoană şi idol, şi anume: idolul este în locul lui Dumnezeu, este un alt dumnezeu, afară de Dumnezeu, iar icoana este un obiect care te pune în legătură cu Dumnezeu. Deci idolul Îl exclude pe Dumnezeu, te depărtează de Dumnezeu, iar icoana te apropie de Dumnezeu. Nici n-ai nevoie să vadă sau s-audă icoana, că doar vede cel pe care-l închipuie icoana.

În ceea ce priveşte mijlocitorii la Tatăl: mijlocitor la Tatăl e Domnul Hristos, iar mijlocitor la Domnul Hristos e Maica Domnului, de pildă.

De unde ştim că Maica Domnului e mijlocitoare pentru noi? Din faptul că, la Cana Galileii, Maica Domnului a mijlocit pentru cei care nu mai aveau vin, iar Domnul Hristos a împlinit dorinţa Maicii Domnului să aibă vin şi a făcut din apă vin; n-a făcut din vin apă. Le-a dat vin, să aibă cât le trebuie. Ce înseamnă asta? Înseamnă că Maica Domnului e mijlocitoare pentru noi. Sfântul Apostol Pavel îi ruga pe credincioşi să mijlocească pentru el, să se roage lui Dumnezeu pentru el, ca să răspândească Evanghelia.

Dacă acest lucru se întâmplă în lumea aceasta, nu se poate întâmpla şi după lumea aceasta? Sfinţii sunt realităţi, sfinţii nu mor; şi de fapt niciun om nu moare: orice om care vine în lumea aceasta nu moare, niciodată nu mai moare, după suflet; şi învie şi după trup. Şi atunci, ceea ce ai făcut în lumea aceasta, slujindu-I lui Dumnezeu, faci şi dincolo de lumea aceasta; dacă i-ai cuprins pe oameni în rugăciunile tale în lumea aceasta, te rogi pentru ei şi dincolo de lumea aceasta. Aceştia sunt mijlocitorii la Tatăl.

Domnul Hristos e mijlocitor ca Mântuitor, în înţelesul că numai El S-a jertfit pentru noi, nu mai trebuie să ne mai jertfim şi noi. Dar Mântuitorul nostru Iisus Hristos cere şi de la noi o viaţă care să ne ducă la mântuire.

Mijlocitori îi avem şi pe cei care se roagă pentru noi în viaţa aceasta: oamenii lui Dumnezeu (care sunt preoţii), părinţii noştri, copiii noştri. Se pot ruga pentru noi în lumea aceasta şi tot aşa e şi după lumea aceasta. Eu, de exemplu, zic că sunt prieten şi cu viii, şi cu morţii. Nu-mi pot închipui ca cineva care a murit să mă fi exclus din sufletul lui când a murit; dac-am fost prieteni, trebuie să mă ţină: „Te port în mine". Şi eu la fel: dac-a murit un prieten al meu sau părinţii mei... eu niciodată nu mă gândesc la părinţii mei ca la nişte morţi, ci totdeauna mă gândesc la părinţii mei, care au murit, ca la nişte vii, cu care am exact aceeaşi relaţie pe care am avut-o în viaţă. Atunci când erau în viaţă, mă duceam, îi căutam... acum nu-i mai caut, dar sufleteşte ei au în mine exact locul pe care l-au avut când erau în viaţă, nu s-a întâmplat nicio depărtare.

– Am duhovnic, dar de câte ori îl întâlnesc, este foarte ocupat, obosit, supărat; nu îndrăznesc să-i spun ce am pe suflet şi plec. Sufletul mi s-a împietrit mai rău de când am duhovnic. Ce pot să fac?

– Dragă, dacă ai un duhovnic care nu se ocupă de tine, să ştii că n-ai niciun duhovnic. Un duhovnic trebuie să aibă vreme, poate nu cât vrei tu, dar în orice caz, trebuie să aibă vreme pentru tine. Altfel, nu-i duhovnic, e un improvizat pe care îl socoteşti duhovnic, dar în realitate nu-i duhovnic. Şi-atunci, trebuie să-ţi cauţi un duhovnic care are şi pentru tine ceva vreme.

– Ce trebuie să fac, cum trebuie să fiu pregătit spiritual înainte de naşterea primului copil?

– Dragă, copiii vin şi dacă te pregăteşti, şi dacă nu te pregăteşti. Important este, dacă ai credinţă în Dumnezeu şi dacă poţi, să nu-l deranjezi pe copil în pântece prin acte sexuale. Adică în momentul în care a rămas o femeie însărcinată, să nu mai aibă legături sexuale cu bărbatul ei; asta trebuie să înţeleagă şi bărbatul. Pentru că altfel, îi imprimă copilului impulsuri sexuale şi va fi un curvar în viaţă. Aşa că de multe ori părinţii, cu curviile lor din familie – pentru că există şi aşa ceva, adică nu mă gândesc numai la relaţiile

extraconjugale, ci chiar la relaţiile conjugale care se fac aşa, numai pentru plăcerea unuia sau altuia dintre parteneri –, le imprimă în existenţa copilului şi nu-i de mirare, după aceea, că începe să aibă devreme preocupări de sexualitate.

Şi-apoi, rugăciunea: te rogi ca Dumnezeu să-i dea tot ce trebuie să aibă un om de care-I place lui Dumnezeu.

Apoi, să ai o viaţă trăită în aşa fel încât să poţi fi sub binecuvântarea lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu nu binecuvintează orice fel de vieţuire, nu-l binecuvintează pe orice fel de om, ci-i binecuvintează pe cei care-L binecuvintează pe El.

– Cum putem ajuta pe cineva să-L cunoască pe Dumnezeu, dacă el nu se simte atras de Biserică?

– Nu poţi! Nu poţi să-l ajuţi, pentru că nu noi îi chemăm pe oameni la Dumnezeu, ci Dumnezeu îi poate chema la El. Cu Biserica ţin legătura aceia care ştiu de Dumnezeu, care-L caută pe Dumnezeu în biserică.

Părintele Arsenie avea o vorbă: „Ajutaţi-mă să vă pot ajuta!" Nu poţi să ajuţi pe cineva, dacă nu vrea el să fie ajutat. Nu poţi să-l determini să facă nişte lucruri, care de fapt sunt şi greu de făcut. Să ştiţi că nu-i comod să fii creştin: „Cel ce vrea să vină după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa şi să-Mi urmeze Mie" (Matei 16, 24).

Ceea ce putem face noi e să le dorim binele, să ne rugăm lui Dumnezeu să le dea gândul cel bun – fiindcă de la gând pornesc toate – şi să aşteptăm mila lui Dumnezeu.

– Dorinţa de a raporta fiecare clipă a vieţii la Dumnezeu poate să devină o religiozitate bolnăvicioasă?

– Nu, nu devine o religiozitate bolnăvicioasă. E un dar de la Dumnezeu să poţi ca toate lucrurile tale să I le oferi lui Dumnezeu: să-I oferi lui Dumnezeu viaţa ta, să-I oferi lui Dumnezeu pe copiii tăi, să-I oferi lui Dumnezeu pe părinţii tăi, să-I oferi lui Dumnezeu lucrurile bune pe care le faci...

Acuma, nu trebuie să faci caz de asta şi nu trebuie să te lauzi cu aşa ceva, ci în conştiinţa ta să zici: Doamne, lucrul acesta îl fac spre slava numelui Tău.

– Părinte, aţi amintit la început de frumoasa comparaţie în care se spune că mintea noastră este ca o moară. Dacă nu punem noi grâu, pune diavolul neghină. Vorbiţi-ne puţin despre ispitele pe care diavolul le sălăşluieşte în sufletele noastre.

– Dragă, mai întâi de toate, să ştiţi că nu toate relele vin din ispitele diavolului. Domnul Hristos spune că „din prisosinţa inimii grăieşte gura" (Matei 12, 34) şi că „din inima omului purced gândurile cele rele" (Matei 15, 19). Dacă suntem oameni pătimaşi, nu mai are dracul nicio treabă cu noi, că facem

noi ce vrea el. Sunt şi ispite de la diavol, care sunt aşa, mai asupritoare, dar după ce te câştigă, nu mai are treabă cu tine, că faci tu singur.

Realitatea este că noi nu prea suntem cu grijă pentru viaţa noastră lăuntrică şi de aceea, pentru că nu ocolim pricinile răului, ajungem la relele pe care diavolul le iscodeşte. De exemplu, filmele sexi şi porno, să zicem: ăstea sunt lucrăturile diavolului, iar dacă accepţi nişte lucruri de felul acesta, gata! După asta, nu mai are nicio treabă cu tine, pentru că tu faci lucrurile lui, acceptând lucrurile pe care le face el. Eşti ca acela de care v-am zis că a văzut spectacolele care i-au adus draci în cap.

– Părinte, vorbiţi-ne puţin despre falsa smerenie.

– Dragă, falsa smerenie este atunci când pe de o parte ai vrea să fii smerit, iar pe de altă parte ai vrea să se ştie că eşti smerit. Sau faci nişte lucruri care ştii tu sigur că sunt apreciate de alţii... te prezinţi ca păcătos, ca cel mai mare păcătos...

M-am dus odată la Mânăstirea Ţigăneşti şi acolo fiecare dintre cele pe care le-am întâlnit, maici şi surori, toate se prezentau ca păcătoase: Melania-păcătoasa, Sofronia-păcătoasa... Zic: măi, aici e mânăstirea păcătoaselor! M-am dus la părintele duhovnic de acolo şi i-am zis: părinte, aici e mânăstirea păcătoaselor: toate maicile pe care le-am întâlnit au zis că-s păcătoase. Să ştii că eu sunt om cumsecade! Şi am ajuns la concluzia că asta este o falsă smerenie... de fapt, poate nu-i o falsă smerenie, ci este o modă!

În *Convorbiri duhovniceşti*[48], Părintele Ioanichie Bălan a înscenat o întâlnire cu mine, care nu-i reală; adică el s-a întâlnit cu mine, dar nu s-a întâlnit cum zice el c-a fost. Scrie acolo c-a venit şi a bătut la mine la uşă şi s-a întâlnit cu mine, mi-a spus cine e, iar eu am zis: „Ce treabă aveţi cu mine, păcătosul?" Să ştiţi că n-am zis aşa! N-am zis aşa pentru că nu zic aşa! Şi de ce nu zic? Pentru că nu interesează pe nimeni dacă sunt sau nu sunt păcătos, asta-i o treabă a mea şi o raportare a mea la Dumnezeu. Şi deci bineînţeles că n-am zis: ce-aveţi cu mine? sunt Teofil-păcătosul. Ar fi înţeles că e mânăstirea păcătoşilor acolo...

Să vedeţi ce mi s-a întâmplat odată: vine unul la mine şi-mi spune că e cel mai mare păcătos. Vorbesc cu el, şi-apoi îi zic: măi frate, mi-ai spus că eşti cel mai mare păcătos... Să ştii că eu am nişte scrisori de trimis la poştă, şi mi-e frică să ţi le dau, pentru că dacă eşti păcătos, ce ştiu eu ce faci? Mi le pui, nu mi le pui... Dac-ai fi om cumsecade, ţi le-aş da. Şi zice el către mine: „Daţi-mi-le, părinte, că vi le pun!" Zic: păi, eşti păcătos ori nu eşti păcătos? Că dacă eşti păcătos, mi-e frică să ţi le dau, iar dacă nu eşti păcătos, ţi le dau cu încredere.

Vedeţi? sunt nişte lucruri care nu trebuie să se întâmple între oameni; şi asta e falsa smerenie.

---

[48] Protosinghel Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovniceşti*, Editura Episcopiei Romanului şi Huşilor, Roman, vol. I – 1984, vol. al II-lea – 1990.

– Părinte, vreau să vă mulţumesc: pe mine m-aţi împodobit în chip minunat!

– Îmi pare bine că n-am venit degeaba!

– Cum putem să ne gândim la Dumnezeu şi să avem gânduri frumoase, atunci când avem o depresie şi când vedem numai răul din realitatea ce ne înconjoară? Dar atunci când avem accese de furie?

– „Mânia nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu", e scris în Scriptură (Iacov 1, 20). Sfântul Isaac Sirul spune aşa: „Caută doctor înainte de boală şi roagă-te înainte de ispită". Totdeauna trebuie să fii cumva pregătit pentru ceea ce urmează – „roagă-te înainte de ispită". Dacă ispita te găseşte în legătură cu Dumnezeu, n-are putere asupra ta; altfel...

Să ştiţi că noi trebuie să-L avem pe Dumnezeu în prim-planul vieţii noastre: întâi e Dumnezeu şi-apoi e omul. Domnul Hristos a zis: „Cel ce iubeşte pe tată sau pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine. Cel ce iubeşte pe fiu sau pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine. Cel ce nu-şi ia crucea ca să-Mi urmeze Mie nu este vrednic de Mine" (Matei 10, 37-38). Deci întâi e Dumnezeu şi-apoi e omul; dacă întâi e omul şi-apoi e Dumnezeu, nu-i bine. Şi de multe ori se întâmplă să fie întâi omul şi apoi Dumnezeu sau să fie, cumva, amestecare. La mine, de exemplu, au venit oameni care mi-au spus: „Părinte, eu m-am ferit de cutare păcat nu pentru că m-am gândit la Dumnezeu, ci pentru că m-am gândit la dumneavoastră: că trebuie să vin şi să vă spun, şi mi-e ruşine. Şi aşa am ocolit păcatul, că poate dacă mă gândeam numai la Dumnezeu, mă gândeam că Dumnezeu mă şi iartă".

Deci noi trebuie să avem o statornicie în bine, până la aşa măsură încât să nu ajungem să facem lucruri pe care Dumnezeu nu le binecuvintează sau pe care Dumnezeu le exclude.

– Cât de liber este omul? Vorbiţi-ne despre liberul arbitru.

– Cât e de liber? Păi, Dumnezeu ştie cât e de liber omul. Dacă e nepătimitor, e mai liber, dar dacă e cu patimi, e mai îngrădit cu libertatea: „Cel ce săvârşeşte păcatul este rob păcatului"– a zis Domnul Hristos (Ioan 8, 34). Aşa că noi trebuie să ţinem la libertate în înţelesul acesta, de a fi curaţi cu inima, şi atunci suntem liberi, avem libertatea fiilor lui Dumnezeu.

– E adevărat: Părintele Arsenie Boca făcea minuni!

– Da, mă rog...

– Spuneţi-ne câte ceva despre minunile Părintelui Arsenie.

– Ar trebui să-mi spună ăla care-a zis c-a făcut minuni... Dragă, eu sunt martorul unei minuni. Poate aţi citit cartea *Părintele Arsenie, mare îndrumător de suflete din secolul XX*, scrisă de un tânăr din Cluj, Ioan Gânscă, la

care am şi eu o colaborare, cu mărturii despre Părintele Arsenie; acolo, am relatat această minune.

În apropiere de mânăstirea noastră este un izvor, pe care oamenii îl numesc „Fântâniţa Părintelui Arsenie"; acolo, la Fântâniţa Părintelui Arsenie, s-a petrecut o minune, care e mărturisită de oameni care sunt oameni de nădejde, nu-s nişte exaltaţi. Şi anume, o fată din Cisnădie, care a stat mai mulţi ani pe pat şi în cărucior, a fost dusă cu căruciorul la Fântâniţa Părintelui Arsenie. O cheamă Maria Silaghi şi a fost funcţionară înainte de a se îmbolnăvi. A dus-o cu căruciorul un tânăr, care acum este călugăr; a fost preot de mir necăsătorit şi a devenit călugăr. El atunci era student la Teologie şi a dus-o cu căruciorul acolo, după ce fusese la noi la mânăstire, i se făcuse Maslu, se spovedise, se împărtăşise... Ajungând acolo, a luat-o de pe cărucior şi a pus-o pe o bancă; i-a adus apă, să se spele, să bea... Şi, când să plece, fata a zis: „Ce-ar fi să merg eu pe picioarele mele?" – după ce nu mai mersese pe picioarele ei de câţiva ani. S-a ridicat în picioare, a pornit şi a zis că merge până la cărucior – căruciorul nu-l putuseră aduce până acolo, foarte aproape. Când a ajuns la cărucior, nu s-a mai aşezat în cărucior, ci a zis să mai meargă încă. Şi a mers aşa vreo doi kilometri, până la mânăstire; şi de atunci nu s-a mai aşezat în cărucior. E o minune! O minune pe care o punem în legătură cu Părintele Arsenie. Să ştiţi că-i singura pe care o ştiu.

Adică mai ştiu una: un cetăţean avea o eczemă purulentă şi s-a dus la mânăstire, la Izvorul Tămăduirii – când e un fel de hram –, şi părintele i-a stropit-o cu apă sfinţită; şi el mărturisea că atunci când l-a stropit cu apă sfinţită, dintr-odată a simţit că-i sănătos; şi de-atunci n-a mai avut eczema. Iată, a doua minune în legătură cu Părintele Arsenie. Eu altele nu mai ştiu.

– Am tendinţa să mă compar mereu cu alţii şi mi se pare că toţi sunt mai binecuvântaţi decât mine. Nu ştiu dacă e invidie şi nu ştiu cum să scap de ea.

– Nu-i invidie, că poţi să constaţi lucrul acesta... Cum zice la Filocalie: poţi să te gândeşti la apă şi cu sete, şi fără sete. Nu-nseamnă că dacă cineva are mai multe daruri decât tine, trebuie neapărat să-l invidiezi. Nu-i adevărat! Poţi să te bucuri de binele lui. Părintele Serafim de la noi de la mânăstire zicea către mine: „Copile, eu mă bucur de succesele tale cum mă bucur de succesele mele". No, spuneţi: asta-i invidie? Nu-i nicio invidie!

Aşa trebuie să fim cu toţii: să ne bucurăm de binele altuia mai mult decât de binele nostru. Parcă-l aud şi-acuma: „Copile, eu mă bucur de succesele tale cum mă bucur de succesele mele". Aşa trebuie s-ajungem toţi.

– Vă mulţumim şi să ne fiţi sănătos!

– Să dea Dumnezeu, că şi eu vreau!

CUM PUTEM SĂ DEVENIM BUNI

26 ianuarie 2005

– Persoanele care au responsabilităţi în diferite segmente ale societăţii luptă, pe de o parte, să aibă bunătate în suflet, adică să ierte totul, dar în acelaşi timp sunt persoane cu autoritate, care trebuie să facă dreptate, să sancţioneze, să pedepsească. Cum credeţi că poate un creştin care are şi responsabilităţi în societate să împace aceste două lucruri, care aparent sunt contradictorii: să manifeste o bunătate desăvârşită, şi în acelaşi timp să-şi manifeste autoritatea cu care este investit?

– A fi bun nu înseamnă a întrelăsa nişte îndatoriri. Dacă te-a pus Dumnezeu să fii conducător, trebuie să fii conducător şi să ştii că prin faptul de a fi conducător îţi lucrezi şi binele tău vremelnic, şi pe cel veşnic. Bineînţeles că sunt situaţii şi situaţii... în orice caz, să te gândeşti totdeauna că de tine depinde binele care, poate, se face în continuare. Să fii în aşa fel încât omul să înţeleagă că şi el, dacă ar fi în locul tău, tot aşa ar face.

Dar lucrul acesta să nu-l faci cu pripeală, adică aşa, dintr-o dată, cum îţi vine, ci să te gândeşti, să amâni anumite lucruri pe care nu le poţi rezolva în clipa aceea, să-l tratezi pe omul de lângă tine ca pe trimisul lui Dumnezeu, ca pe omul cel mai însemnat, să cauţi să-l ajuţi, nu să cocoloşeşti nişte lucruri pentru că i-ar conveni celui care a făcut răul să fie trecut cu vederea. Dacă tolerăm anumite păcate, tolerăm şi urmările păcatelor, or aceasta este spre dauna nu numai a noastră – poate mai puţin a noastră –, dar în orice caz spre dauna celor care depind de omul acela pe care nu l-ai oprit din calea răului. Ăsta-i rostul! De altfel, Sfântul Apostol Pavel chiar spune că dregătorii sunt puşi pentru binele altora, dregătorii sunt puşi ca să nu existe anarhie. Fiecare să-şi înţeleagă rostul şi să se creadă lucrător spre bine, ca trimis al lui Dumnezeu, deci să nu-L excludă pe Dumnezeu din socotelile pe care şi le face el. Iar dacă nu ştie ce are de făcut, să încerce să se verifice cu o conştiinţă străină şi superioară conştiinţei proprii.

– Afirmaţia Mântuitorului, la spălarea picioarelor ucenicilor de la Cina de Taină: „Cel ce a făcut baie n-are nevoie să-i fie spălate decât picioarele" se referă la botez şi la spovedanie?

– Nu. Domnul Hristos n-a vorbit simbolic atunci, ci Domnul Hristos a vorbit atunci având în vedere concret ceea ce se întâmplă cu omul în latura fizică.

Sfântul Apostol Petru, care n-a vrut să-L lase pe Domnul Hristos să-i spele picioarele, când a aflat de la Domnul Hristos că numai în condiția în care se lasă să-i spele Domnul Hristos picioarele poate avea parte cu Domnul Hristos, atunci el, așa, dintr-o râvnă, a zis: Doamne, dar dacă-i vorba de așa ceva, păi atunci nu numai picioarele, ci și mâinile și capul. Iar Domnul Hristos a zis: „Cel care a făcut baie n-are nevoie să-i fie spălate decât picioarele" (Ioan 13, 10). Domnul Hristos vrea să spună în general despre situația fizică a omului. Așa încât chestiunea aceasta simbolică este o chestiune posibilă, dar sigur Domnul Hristos n-a avut în vedere spovedania sau altceva.

– Este posibil ca întreaga societate să fie creștină cu adevărat? Nu a vorbit Mântuitorul totdeauna în termeni de opoziție între credincioșii cei puțini și lume?

– Ba da, așa a vorbit Domnul Hristos și așa va fi toată istoria omenirii: și cu buni, și cu răi, și cu creștini, și cu credincioși, și cu credincioși mai puțin credincioși, și cu necredincioși... Așa va fi tot timpul. Ceea ce ne interesează pe noi este să avem partea credincioșilor.

– Într-una dintre pildele despre împărăția cerurilor, din Sfânta Evanghelie de la Marcu, în capitolul al 4-lea, Mântuitorul spune că sămânța, deci cuvântul lui Dumnezeu, răsare și crește cum nu știe omul, și că pământul, adică sufletul omului, rodește de la sine. Înseamnă că tot ce trebuie să facă omul este să-și împroprieze cuvintele Evangheliei și acestea vor lucra singure? Iar în continuare, afirmația că „atunci când rodul se coace, îndată trimite secera", înseamnă că omul moare când este la maturitate duhovnicească?

– Cred că sunt niște lucruri pe care Domnul Hristos le-a avut în vedere pe altă latură. Și anume, când Domnul Hristos a spus că sămânța se aruncă în pământ, și omul doarme și se scoală și trece vreme, și omul nu mai face nimic din partea lui ca să crească sămânța, iar sămânța crește cumva de la sine și aduce întâi iarbă, după aceea spic și după aceea sămânță deplină, rod deplin, a vrut să spună de puterea cuvântului, puterea pe care-o are cuvântul Său în inima omului și-n viața omenească. Că nu-i numai lucrarea omului, ci e și lucrarea Domnului.

De altfel, să știți că mie tare mult îmi place să spun – și spun adeseori – că pâinea este rod al muncii omului și al binecuvântării Domnului, în sensul că lucrează și Dumnezeu, lucrează și omul. De la Dumnezeu avem sămânța, Dumnezeu face să încolțească, să crească, iar omul ajută ca cele care se înmulțesc, care cresc, să fie apoi aduse în situația de a putea fi pâine pe masă.

Cred că așa ceva e și în chestiunea aceasta, din Sfânta Evanghelie de la Marcu. De altfel, e singura pildă din Sfânta Evanghelie, prezentată numai

de Sfântul Evanghelist Marcu. E o pildă care ne dă încredere în lucrarea lui Dumnezeu mai presus de posibilităţile omului. Deci omul seamănă, şi Dumnezeu face să crească.

– În Noul Testament au fost nişte situaţii când, pentru credinţa unui om, s-a mântuit toată casa sa, de exemplu Zaheu. Chiar se afirmă: „Crede în Domnul Iisus şi te vei mântui tu şi casa ta" (Fapte 16, 31). Noi vedem că, de multe ori, deşi cineva dobândeşte credinţă, ceilalţi din casa sa rămân necredincioşi. Care este explicaţia?

– Nu înseamnă că de fiecare dată cel care se mântuieşte îi mântuieşte şi pe ceilalţi. Însă există posibilitatea de a-i atrage şi pe ceilalţi la cele bune, la mântuire, la înaintare la bunătate. Dar nu totdeauna se întâmplă aşa. Să ştiţi că greşesc toţi aceia care îşi fac speranţe, de pildă când e vorba de căsătorie: o credincioasă se căsătoreşte cu un necredincios, cu gândul că o să-l câştige pentru credinţă. Or nu se întâmplă totdeauna aşa. Aşa că cel mai bine e să pornească credincioşii cu credincioşii.

– La biserică vin mai mult oameni care au o neputinţă în a se descurca pe plan social? Dacă da, are legătură cu faptul că Dumnezeu le-a ales pe cele proaste ca să ruşineze cele bune?

– La biserică merg oamenii care au trebuinţă de biserică. Între ei, sunt şi mulţi oameni cu neputinţe, sunt oameni care au biruit neputinţele, sunt oameni care simt ceva din darul lui Dumnezeu. Sfântul Apostol Pavel, când spune că „Dumnezeu Şi-a ales pe cele slabe ale lumii ca să dea de ruşine pe cele tari" (I Corinteni 1, 27), îi are în vedere pe credincioşii din Biserica Creştină de la început, care şi ei şi-au ales pe Domnul Hristos ca să li se completeze insuficienţele proprii.

Noi mergem la biserică pentru că e o datorie să mergi la biserică şi nu ne gândim atâta la ce-nseamnă asta pentru alţii, ci ne gândim ce-nseamnă asta pentru noi.

– Părintele Porfirie din Grecia spunea că bătrâneţea este o vreme foarte bună pentru a veni oamenii la Dumnezeu. Dumneavoastră spuneţi că la bătrâneţe omul nu mai devine, că este deja realizat prin viaţa pe care a dus-o. Este o contradicţie?

– Nu ştiu, eu asta o spun pentru că asta o constat. Bătrâneţea e rezumatul vieţii; la bătrâneţe, nu mai ai nădejde să-l mai schimbi pe om, pentru că el a devenit ceea ce este. Părintele Porfirie are dreptate în sensul acesta, că la bătrâneţe te gândeşti mai mult la cele ce urmează, te gândeşti mai mult la veşnicie. Însă, în general, bătrâneţea e rezumatul vieţii. Ai ajuns la bătrâneţe,

ai ajuns la definitivare. Nu mai poţi aştepta mare lucru de la un bătrân. Chiar şi eu personal: am nişte concepţii, am nişte concluzii pe care nu mi le poate dărâma cineva, pentru că ele de fapt nu sunt numai idei, ci sunt structuri, m-am format prin ele. Şi n-ai cum să birui o structură printr-o idee.

– Aţi afirmat în cărţile Sfinţiei Voastre că rugăciunea de toată vremea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul" este un mijloc prin care putem scormoni în adâncurile sufletului nostru, prin care se aduc la iveală negativele din străfunduri şi se pot rezolva. Aceasta este singura modalitate de a ne rezolva negativele? Şi, dacă da, de ce este numai aceasta? Cu alte metode nu se poate ajunge la acelaşi rezultat, de exemplu prin împărtăşirea cu Sfintele Taine?

– Dragă, împărtăşirea cu Sfintele Taine este o practică de la care aşteptăm întărire sufletească, însă omul în faţa Domnului Hristos este cel care este şi în faţa lumii acesteia. Deci eu susţin – am susţinut în cărţi şi susţin în continuare – că lucrarea de îmbunătăţire sufletească cea mai de căpetenie este rugăciunea aceasta de toată vremea, prin care se nimicesc gândurile cele rele şi se stă împotrivă gândurilor care ar urma. Sfântul Marcu Ascetul, în Filocalie, spune: „În inima iubitoare de osteneală, gândul cel rău nu are putere, cum nu are putere focul în apă". Deci, dacă ai o inimă pregătită pentru Dumnezeu, se risipesc vrăjmaşii cei de gând, prin lucrarea Mântuitorului.

Bineînţeles că eu nu consider că asta este singura modalitate. Şi împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Mântuitorului, şi spovedania, şi participarea la slujbele Bisericii, toate acestea sunt importante, dar cel mai mult poţi să te observi pe tine însuţi când zici rugăciunea aceasta.

De pildă, eu am învăţat-o de la Părintele Arsenie Boca, în 1942, şi am început să zic, cât am putut. Cel dintâi lucru pe care l-am observat de pe urma strădaniei acesteia de a-mi curăţi sufletul a fost că m-am întâlnit cu mizeria din mine. Iar mizeria asta din mine o aveam din străfunduri de existenţă, de la părinţii mei, întrucât copiii sunt oglinda părinţilor. Mi-aduc aminte că odată mi-a spus o femeie: „Părinte, eu am inimă bună ca tata şi gură rea ca mama". Era o sinteză. Omul este o sinteză, iar fiind o sinteză – de răutate şi de bunătate, de pozitive şi de negative –, când zici: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul", se decantează, cumva, lucrurile şi-ţi dai seama mai bine de nişte realităţi pe care n-ai avea cum să le cunoşti în alte împrejurări.

Rugăciunea aceasta ajută foarte mult, dar să ştiţi că eu nu mă gândesc numai la rugăciunea în sine, „Doamne Iisuse...". Unii caută să îndumnezeiască, cumva, rugăciunea aceasta. Să ştiţi că nu-i aşa! E o metodă, e o metodă de angajare. Adică noi nu trebuie numai să cerem ceva de la Domnul

Hristos: miluieşte-mă pe mine, păcătosul. Da, şi asta, este important. Dar trebuie să-I aducem şi mărire lui Dumnezeu, cum zicem la Liturghie: „Pe Tine Te lăudăm, pe Tine bine Te cuvântăm, Ţie Îţi mulţumim, Doamne, şi ne rugăm Ţie".

Putem să folosim şi alte rugăciuni, de exemplu:

„Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperământul meu este Duhul Sfânt, Treime Sfântă, mărire Ţie!";

„Mărire Ţie, Doamne, mărire Ţie!";

„Mărire Ţie, Celui ce ne-ai arătat nouă lumina!";

„Mare eşti, Doamne, şi minunate sunt lucrurile Tale!";

„Cât de minunate sunt lucrurile tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut!"

Putem să zicem şi rugăciuni de felul acesta, însă metoda clasică, să zicem aşa, este rugăciunea aceasta: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul".

– Cât de mare este sălaşul Duhului Sfânt şi cum Se sălăşluieşte El în om?

– Duhul Sfânt Se sălăşluieşte în om la limitele omului. Sălaşul Duhului Sfânt e ca Duhul Sfânt. Duhul Sfânt este fără margini, infinit, nelimitat. Atunci înseamnă că din Duhul Sfânt atât intră în om, cât poate cuprinde omul. Sfântul Evanghelist Ioan spune: „Dumnezeu nu dă Duhul cu măsură" (Ioan 3, 34). Deci cât poate cuprinde omul, atât are din Duhul Sfânt, în ceea ce priveşte, să zicem, lărgimea, însă în ceea ce priveşte esenţa, are tot. Adică nu lucrează Duhul Sfânt într-un om într-un fel, şi într-un om în alt fel, ci lucrează în toţi la fel, dar fiecare se raportează la Duhul Sfânt după capacitatea lui.

– Oamenii sunt răi de la natură? Oare nu sunt ei buni în esenţă? Răutatea care vine pe parcursul vieţii nu este oare o consecinţă a suferinţelor? Părerea mea este că nu există oameni răi sau buni – termeni absoluţi, care nu pot exista cu adevărat în realitate –, ci oameni care suferă mai mult sau mai puţin.

– Să ştii că nu-i aşa! Adică oamenii vin în lumea aceasta şi cu bune, şi cu rele; ei sunt, cum am zis, oglinda părinţilor.

Eu m-am cercetat pe mine însumi, după ce am aflat că sunt oglinda părinţilor, şi am căutat să văd care dintre părinţii mei e preponderent în viaţa mea. Şi-am ajuns la concluzia, pe care-am spus-o de-atâtea ori, că sunt o ediţie masculină a mamei mele. Asta este. Sigur, am adus şi de la mama, şi de la tata. De la tata am adus mai ales rezistenţa – rezistenţa la boală, la necazuri –, pentru că tata a fost un om sănătos. Şi eu sunt sănătos acum, dar

numai pe loc drept; la urcuş, îmi dau seama că inima nu-i destul de întărită. De altfel, mi s-a şi spus că am inimă slabă... dar într-un fel îmi pare bine, fiindcă înseamnă că n-o să mă chinui la sfârşitul vieţii, că o inimă slabă cedează. Dar oricum, sunt cum sunt şi-I dăm slavă lui Dumnezeu.

Însă în copilărie, doar aţi văzut, c-aveţi copii... copiii voştri sau nepoţii voştri – unii dintre ei – cât sunt de răi, din copilărie! Au o predispoziţie spre răutate, au o nervozitate – zicem noi acum, mai nou –, o răutate pe care n-o poţi explica. Şi cum se explică totuşi? Păi, se explică: seamănă cu cineva, semănă cu tată-său, seamănă cu mamă-sa, seamănă cu bunicul, cu bunica... cu cineva seamănă răutatea asta.

Şi eu am venit tot aşa: am fost rău, să ştiţi! Când eram copil, eram foarte rău, iar Părintele Arsenie m-a şi întrebat dacă nu mi-a venit în gând vreodată să omor un om. Nu mi-a venit în gând să omor un om, dar eram rău totuşi. Aveam un vecin acasă, care zicea către mama: „Nănaşă, ăsta nu-i botezat bine... Să-l duci la popa, să-i mai cetească ceva, că nu i le-o zîs toate!" Aşa am fost, am venit cu asta. Şi n-am putut să-mi dau seama de lucrurile acestea decât din anumite împrejurări de confruntare; însă, în realitate, când m-am ocupat de mine însumi, mi-am dat seama prin rugăciunea aceasta. Fiindcă se iveau tot felul de gânduri rele, de gânduri pe care nu le-aş fi dorit, şi care totuşi existau. Trebuie să porneşti de la punctul în care te găseşti şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, lucrurile se limpezesc, fiindcă nu eşti numai tu la lucrare, ci e şi Dumnezeu la lucru. Numai că pentru asta trebuie să fii preocupat, să ai în vedere că lucrurile nu se realizează de la sine: gata, te pomeneşti bun.

– Ce pot face eu, ca mamă, pentru fiul meu, pentru ca acesta să meargă la biserică? Mai ales că starea sănătăţii sale este foarte precară, dar nu vrea să ştie de Biserică. Este în pericol să i se taie piciorul, dar el nu ştie decât să bea şi să fumeze, uitând de Dumnezeu.

– Apăi, dragă, omul creşte în ce porneşte... Aşa a pornit de la început, aşa merge... şi nu poţi să-i demonstrezi. Acestea nu sunt lucruri pe care i le poţi demonstra. Doar atâta, poţi să-l pui în seama lui Dumnezeu şi poate chiar faptul acesta, că i se taie piciorul, este un mijloc de mântuire, o situaţie care să-l poată duce la mântuire. E-adevărat că suferinţa pe unii îi apropie de Dumnezeu, iar pe alţii îi depărtează de Dumnezeu.

În orice caz, el nu ştie câte bucurii poate avea omul din credinţă şi de aceea ocoleşte avantajele credinţei.

– Cum să fii bun cu cel de lângă tine – de exemplu soţul sau soţia – care se declară ateu şi greşeşte?

– Dragă, dacă-l iubeşti, îl iubeşti cu defecte cu tot, iar dacă-l urăşti, îl urăşti cu calităţi cu tot. Aşa că poţi să fii bun, înţelegând neputinţa omenească. Părintele Arsenie Boca i-a spus unui prieten al meu, care acum e preot în Sibiu, iar atunci era student la Teologie: „Uite, o să ajungi preot; să fii înţelegător faţă de neputinţa omenească". Nici oamenii care au neputinţe n-ar vrea să le aibă. Şi-atunci, trebuie să fim şi noi înţelegători faţă de neputinţa omenească.

Dacă ştim că nu vorbesc aceeaşi limbă cu noi, nu vorbim nici noi despre lucruri pe care nu le pot înţelege şi pe care le-ar refuza. De exemplu, Domnul Hristos spune: „Nu aruncaţi mărgăritarele înaintea porcilor şi nu daţi cele sfinte câinilor" (Matei 7, 6).

– Astăzi sunt mai puţini sfinţi şi mai puţine minuni decât în trecut?

– Nu se ştie, pentru că noi nu-i ştim pe toţi sfinţii, fiindcă sfinţii nu se pun în evidenţă. Sunt sfinţi şi acum, cum au fost şi-n trecut şi cum au fost de când e Biserica. Sunt sfinţi, numai că nu-i cunoaştem noi, nu-i ştim noi, nu ni i-a descoperit Dumnezeu nouă. Dar sunt.

– Cum poţi depăşi pornirea spre a face rău, deşi dorinţa şi gândul tău este să faci bine? De multe ori, faci răul pe care nu-l voieşti, ştiind raţional că este rău.

– Da, într-adevăr, pentru că răutatea este o structură, iar dorinţa e mai puţin decât o structură. Ceea ce putem noi face este să fim preocupaţi de a ne depăşi pe noi înşine şi în felul acesta să se realizeze bunătatea pe care o dorim; dar poate că nici n-o dorim cât trebuie, dacă mai avem încă răutate pe care o împlinim. Pentru că omul devine ceea ce face. Dacă eşti rău şi îţi laşi răutatea să se declanşeze, cu vremea ajungi la mai multă răutate. Zicea cineva că dacă faci altfel decât crezi, cu vremea ajungi să crezi cum faci. Ţi se dă credinţa după necredinţa faptelor tale.

– Cum trebuie să ne alegem naşii de cununie? Dintre prieteni, dintre rude, dintre vecini? Cum trebuie ei să ne fie: apropiaţi şi de aceeaşi vârstă? sau să impună prin maturitate şi distincţie?

– Dragă, pot să fie şi de aceeaşi vârstă, să fie şi apropiaţi, numai să fie oameni care ştiu de Dumnezeu. Ăsta e lucrul de căpetenie, pentru că altfel nu pot sta drept mărturie despre înaintarea spirituală a finilor lor. Poate că-i mai bine să fie mai apropiaţi ca vârstă, fiindcă atunci îi ai mai multă vreme. Dacă sunt la vârstă mai înaintată, cu vremea nu mai ai naşi.

– Cum explicaţi unitatea dintre suflet, cuget şi minte (psihic)?

– Dragă, cugetul şi mintea sunt nişte calităţi ale sufletului, nişte facultăţi ale sufletului. Deci sufletul este suportul minţii, care face parte din suflet; iar cugetul este, de fapt, am putea zice, mai mult conştiinţa morală.

– De peste un an de zile am parte de încercări pe care nu mi le pot explica. Aud voci care nu sunt conforme cu gândurile mele, asociate cu dureri şi contracţii musculare în diferite părţi ale corpului, fapt care m-a determinat să apelez la ajutorul medicilor; însă aceştia au constatat că sunt sănătos din punt de vedere medical. În acelaşi timp, am apelat şi la preotul bisericii, m-am spovedit periodic la preotul parohiei, am făcut sfeştanie casei, am participat la Masluri. Cu toate acestea, simptomele s-au accentuat. Ce mă puteţi sfătui în legătură cu cele relatate?

– Dragă, alte mijloace nu cunosc... trebuie să insişti pentru ceea ce poţi avea în cadrul pe care l-ai folosit deja.

– Am întâlnit un caz când un copil cu handicap de trup s-a îndreptat pe loc după ce s-a împărtăşit. Sunteţi de părere că Sfânta Împărtăşanie te poate vindeca de orice, fiind vrednic?

– Da, însă nu ştim dacă în toate cazurile se întâmplă asta.

– Acum se obişnuieşte ca la nuntă să fie invitaţi cât mai mulţi oameni, unii aproape necunoscuţi mirilor, pentru a se câştiga bani. Nu ar trebui să fie invitaţi doar cei foarte apropiaţi mirilor, în prezenţa cărora aceştia să se simtă bine?

– Ba ar fi bine, numai că oamenii mai urmăresc şi s-adune bani la nuntă; şi-atunci, nu şi-ar putea realiza gândul de a aduna bani pentru o viaţă decentă, pentru a-şi procura anumite lucruri. Sigur că ar putea să fie... mai demult nu era atâta lume la nuntă. Dealtfel, să ştiţi că la nuntă eşti un singuratic, de multe ori, pentru că nu te poţi manifesta în mulţimea aceea din care, cum ziceaţi, poate nici nu-i cunoşti pe toţi.

– Ce putem face ca să nu-l urâm pe cel care ne face răul şi să nu ţinem minte răul?

– Domnul Hristos ne îndeamnă la iubire. Ura este ceva care nu trebuie să existe în suflet, aşa că cel dintâi gând pe care trebuie să-l ai este să scoţi ura din suflet; să te sileşti, să te rogi lui Dumnezeu, să fii nemulţumit de faptul că ai în sufletul tău şi ură.

– Ce folos are sufletul nostru, dacă facem bunătatea de frica iadului? Ce folos, dacă facem binele pentru a fi răsplătiţi cu bine de Dumnezeu?

– Dragă, în orice caz, când înlături răul, chiar şi de frica iadului, e un câştig, iar când faci binele, chiar şi pentru răsplată, tot e un câştig. Important este să faci bine şi să te fereşti de rău. Cum zice psalmistul: „Veniţi, fiilor, ascultaţi-mă pe mine, frica Domnului vă voi învăţa./ De vrea omul să trăiască şi să vadă zile bune, să-şi oprească limba de la rău şi buzele sale de la minciună,/ Să se ferească de rău şi să facă binele, să caute pacea şi să o urmeze" (Psalmul 33, 11-13). Asta-i partea omului.

– Dacă eşti bun cu persoanele rele, nu există cumva riscul de a încuraja răul?

– Nu, nu există, pentru că tu nu-ncurajezi răul, ci vrei să-l câştigi pe om pentru bine.

– Taina Sfântului Maslu are puterea de a răscoli în negativele din străfundul sufletului şi de a le aduce la suprafaţă pentru a fi rezolvate? Cât de des trebuie să ia parte la această taină un creştin care nu are o boală anume?

– Nu se pune problema. De câte ori poate să ia parte, poate participa. Să nu se gândească: „Acum ajunge, am cam fost...", ci să se folosească de darul lui Dumnezeu şi de la Maslu, şi de la alte slujbe ale Bisericii. Fără îndoială că Maslul are şi putere iertătoare de păcate. De fapt, cu iertarea păcatelor se rezolvă cumva lucrurile şi prin spovedanie, dar important este să urmăreşti binele din toate punctele de vedere.

– Ca mireni, putem duce această luptă duhovnicească cu gândurile, putem păzi trezia cu succes? sau este nevoie de o viaţă de retragere în mânăstire?

– Nu-i nevoie de nicio viaţă de retragere, acolo unde te găseşti, acolo te mântuieşti. Sfântul Petru Damaschin zice: „De va lăsa omul voile şi cugetele sale şi va face voia şi cugetul lui Dumnezeu, pentru acela, în toată lumea aceasta nu se va găsi nici loc, nici lucru care să-i împiedice mântuirea". Sfântul Ioan Gură de Aur, între predicile de pocăinţă, are una în care se spune aşa: „Adam, în rai fiind, a căzut, iar Iov s-a mântuit pe o grămadă de gunoi. Lot s-a mântuit în Sodoma, iar Saul nu s-a mântuit în palat împărătesc". Deci mântuirea depinde de strădania omului de a fi cu Dumnezeu.

– Cum S-a născut Dumnezeu? Nu mă refer la Domnul Iisus, ci la Dumnezeu Făcătorul cerului şi al pământului.

– Dragă, este o taină, adică dacă noi am şti lucrul acesta, înseamnă că Dumnezeu e mai prejos de noi. Noi nu putem să ştim decât lucrurile mai

prejos de noi, iar lucrurile mai presus de noi le cunoaştem dacă ni se descoperă de către Dumnezeu. Dacă Dumnezeu nu ne-a descoperit aceasta, noi nu putem să ştim. Ştim un singur lucru: că aşa cum sunt atâtea lucruri care preced existenţa noastră, cum e soarele, cum e luna, cum sunt stelele... tot aşa e şi Dumnezeu, pe Care Îl ştim că există, dar nu ne putem gândi la nişte începuturi ale Lui.

– Mântuitorul a spus cuvântul: „Cine ţine la sufletul lui îl va pierde, iar cine-şi pierde sufletul lui pentru Mine îl va găsi" (Matei 10, 39); iar potrivit relatării Sfântului Evanghelist Ioan, Domnul Hristos a spus: „Cel ce îşi urăşte sufletul în lumea aceasta îl va păstra pentru viaţa veşnică" (Ioan 12, 25). Ce înseamnă să-ţi urăşti sufletul şi ce înseamnă să-l pierzi pentru Domnul Hristos?

– Dragă, lucrurile trebuie înţelese în contextul existenţei creştine de atunci. Adică erau oameni care căutau să-şi cruţe viaţa pământească, fără să se mai gândească la viaţa veşnică. Deci aceia îşi pierdeau sufletul, în înţelesul că nu se mai gândeau la mântuire. Şi erau oameni care nu-şi iubeau sufletul sau viaţa pământească şi primeau martiriul şi prin aceasta ajungeau la mântuire.

– Eu, o femeie păcătoasă, pot avea parte de marea fericire de a vă avea duhovnic? Dacă da, cum să procedez?

– Dragă, eu sunt departe... nu-i îndemn pe oameni să vină până la mine, pentru lucruri pe care le pot rezolva foarte bine aici, la parohiile din care fac parte. Preoţia e peste tot, iar dacă eşti sincer, Dumnezeu îi descoperă părintelui duhovnicesc ce trebuie să-i spună celui care se spovedeşte. Altfel, căutăm noi duhovnici cât îi căutăm, dar... Cel mai bine e să ne mulţumim cu cei pe care îi avem.

– Ce părere aveţi de avertismentele lansate în ultima vreme de unele publicaţii, conform cărora folosirea cardurilor şi mai ales acceptarea şi utilizarea viitorului buletin de identitate electronic, bazat pe un sistem de numerotare ce conţine numărul 666, înseamnă automat lepădarea de Hristos, asocierea cu antihrist şi implicit moartea veşnică, chiar dacă vom continua să mergem la slujbe, să ne rugăm şi să ne închinăm?

În acest caz, ar trebui să nu le acceptăm, aşa cum au recomandat călugării din Sfântul Munte Athos creştinilor, în 1987, când ţara lor a intrat în Uniunea Europeană, sau să le primim şi să mergem mai departe?

Dar în cazul când acestea vor fi înlocuite cu implanturi pe mână sau pe frunte, sub pretextul să se vor ţine mai bine sub control infractorii şi terorismul? Sunt acestea peceţile lui antihrist?

– Dragă, nu ştiu, nu cred că sunt peceţile lui antihrist decât acelea care te fac să te lepezi de Dumnezeu. Dacă nu te lepezi de Dumnezeu, nu înseamnă că poţi avea o pecete a lui antihrist. Ceea ce ştim noi este că 666 nu este compus din de trei ori cifra arabă şase, deşi în *Comentariul* Sfântului Andrei al Cezareei se pare că el avea în vedere trei cifre 6 puse una lângă alta, care se citesc şase sute şaizeci şi şase. Or nu-i aşa! De ce nu-i aşa? Pentru că evreii nu scriu numerele cu cifre, ci cu litere, şi mai ales pe vremea aceea nu scriau numerele cu cifre arabe, ci le scriau cu litere. Şi aşa se putea ajunge la un nume, în loc de număr. Şi unii spun că este vorba de mânia fără judecată, de desfrânare... Sunt nişte comentarii. În realitate, nu cred că are nicio valoare treaba asta, cu 666.

În ce priveşte cardurile, acestea sunt nişte lucruri de care se folosesc oamenii, în special în Occident, în ţările unde poţi să scoţi bani din bancă. Şi eu am citit undeva, într-o revistă – nu o revistă de prestigiu –, că dacă citeşti de la dreapta spre stânga cuvântul *card*, citeşti *drac*. Însă adevărul este că nu citeşte nimeni de la dreapta spre stânga, ci citeşte de la stânga la dreapta, deci *card*, nu *drac*. Sunt nişte speculaţii ale oamenilor... Dragă, dacă trăieşti într-o societate unde sunt carduri, nu poţi să trăieşti fără carduri. Dacă te duci la bancă să scoţi banii fără card, nu-ţi dau ăia banii, că nu aşa e metoda.

– Cât de importante sunt cărţile în viaţa unui om? Mai putem remedia faptul că nu am citit cărţile potrivite la vârstele potrivite?

– Păi, nu... Lucrurile le luăm de unde sunt, degeaba ne mai gândim... Zice Coşbuc:

De ce, când soarele-a apus,
Să plângi privind spre cer în sus?
Mai bine ochii-n jos să-i pleci,
Să vezi pământul pe-unde treci.

Iei lucrurile de unde eşti!

– Dacă ar fi să păstraţi doar trei cărţi, în afară de Biblie, Filocalie şi Pateric, pe care le-aţi alege?

– Păi, nu ştiu, poate că mi-aş alege vreo carte scrisă de mine!

– Ce înseamnă „să fie mijloacele voastre încinse şi făcliile voastre aprinse (Luca 12, 35)?

– Să fii cu grijă, să fii luător-aminte la ceea ce se întâmplă cu tine şi în jurul tău.

– Sfântul Apostol Petru zice: „Dacă dreptul abia se mântuieşte, ce va fi cu cel necredincios şi păcătos?” (I Petru 14, 19). Cum comentaţi?

– Da, adică fără îndoială că cel păcătos şi necredincios va fi la rău, dacă şi dreptul se mântuieşte cu greu. Acuma, Dumnezeu ştie cu cât greu sau cu cât uşor se poate mântui cineva, dar dacă te-ai aşezat pe o viaţă corectă, lucrurile merg de la sine şi nu ştiu dacă se mai poate zice că se mântuieşte greu dreptul.

– Cine este aproapele meu?

– Oricine, orice om cu care vii în legătură, cu care ai o relaţie oarecare.

– În capitolul al 13-lea din Evanghelia de la Matei, cel cu şapte pilde despre împărăţia cerurilor, în pilda cu neghina semănată printre grâu, la întrebarea de ce nu sunt eliminate relele („neghina") dintre oameni, se dă explicaţia: „Ca nu cumva, plivind neghina, să smulgeţi o dată cu ea şi grâul" (Mt. 13, 29). Ce înseamnă aceasta?

– Păi, ce spune Domnul Hristos. Şi anume, că binele şi răul merg împreună în lumea aceasta şi că la sfârşitul lumii se va face distincţia clară între bine şi rău.

– Ce părere aveţi despre folosirea fardurilor?

– Fără îndoială că este păcat, nici nu mai trebuie să stăm de vorbă, pentru că e o cârpăceală care se opune rânduielii lui Dumnezeu, Care ţi-a dat chipul pe care trebuie să-l porţi, nu pe care-l cârpăceşti tu.

– Dacă un călugăr cu votul monahal depus pleacă din mânăstire, are mântuire în lume? De ce unii preoţi şi duhovnici îi încurajează pe cei care pleacă din mânăstire, spunându-le că se pot mântui şi în lume, şi nu le amintesc de înfricoşata judecată şi de votul şi jurământul depus? Sinodul poate dezlega acest vot?

– Dragă, să ştiţi că mulţi oameni – spunea Episcopul Nicolae Popovici, odată, când a fost la noi la mânăstire – mulţi dintre călugări nu ştiu ce fac când se fac călugări. Deci în cazurile acestea, cred eu că, neexistând seriozitatea cuvenită, Dumnezeu nu se uită la neputinţa omului, la mintea omului. Dacă duce o viaţă, să zicem aşa nu împotriva făgăduinţelor, ci din neputinţa de a împlini făgăduinţele... eu cred că la Dumnezeu sunt alte judecăţi decât la oameni.

– Ce părere aveţi de zicala: „Tot răul e spre bine"?

– Păi, asta-i o zicală aşa, ca să mai fie o zicală! Nu ştiu dacă tot răul e spre bine. Adică, de multe ori, din răul care ţi se întâmplă poate să iasă şi ceva bine, poate rândui Dumnezeu lucrurile în aşa fel... De exemplu, te îmbolnăveşti şi ajungi să te întâlneşti cu Dumnezeu din suferinţa pe care o ai. Şi-atunci e răul spre bine.

– Sfinţii au avut conştiinţa că sunt sfinţi?

– Se zice că un sfânt care are conştiinţa că-i sfânt, de fapt nu-i sfânt. Acuma, fără îndoială că sfinţii au avut conştiinţa că-I slujesc lui Dumnezeu. Poate n-au putut să zică: „Sunt sfânt!”... deşi... cum zicem noi la slujbă?: „Să luăm aminte, sfintele sfinţilor!” Dar încrederea aceasta, că eşti sfânt, nu ştiu dacă e chiar aşa de sigură. Important este să ştii cam unde te găseşti, că asta înseamnă smerenia.

M-am dus odată la o mânăstire, pe lângă Bucureşti, şi acolo, când mă-ntâlneam cu câte o maică sau cu câte o soră şi o-ntrebam cum o cheamă, îmi spunea: „Sora cutare păcătoasa”, alta: „Maica cutare păcătoasa”. Zic: dom'le, aici e mânăstirea păcătoaselor! Iar când m-am dus la duhovnicul de acolo – un părinte, Dumnezeu să-l odihnească –, i-am spus: „Părinte, aici e mânăstirea păcătoaselor! Să ştii că eu sunt om cumsecade!” Şi eu chiar cred că-s om cumsecade. N-aş putea zice că sunt sfânt, dar om cumsecade, oricum sunt! Şi asta cred că o poate simţi oricine care îşi face datoria, după posibilităţile lui. Dumnezeu nu contabilizează, dar e vorba de o aşezare sufletească de ansamblu. Adică eşti un om de treabă, un om care-ţi faci datoria, un om care poţi să ai conştiinţa că ţi-ai făcut datoria; şi asta nu e păcat.

– Nu ar fi bine ca şi în bisericile ortodoxe să se introducă bănci sau scaune multe, pe care să se poată aşeza credincioşii, ca şi în bisericile catolice? Aşa, numai cu stranele de pe margine şi cu cele câteva scaune care sunt prin biserici în prezent, credincioşii obosesc şi nu mai sunt atenţi la slujbe.

– Da, e cam puţin, fără îndoială, însă noi credem că în faţa lui Dumnezeu cel mai bine este să stai într-o poziţie de om care Îl preamăreşti pe Dumnezeu, în picioare sau în genunchi. Însă – la bătrâneţe, în special, şi la neputinţe – e bine să ai şi scaun şi să faci rugăciuni şi de pe scaun. Acuma, noi moştenim o tradiţie. Ştiu eu dacă se va putea introduce, cu vremea, şi altceva? Eu, de exemplu, n-aş fi împotrivă.

– În cazul în care cântarea este bine organizată la o biserică, cu o strană bună, mai este bine să îngâne şi credincioşii răspunsurile şi cântările? Mai ales la bisericile de prin cartiere, sunt oameni – femei în special – care se duc la strană şi ţipă care-mai-de-care. Cei care cântă la strană nu ar trebui să facă nişte repetiţii pentru asta, să aibă un conducător, un organizator, un dirijor? Se poate duce să cânte aşa, chiar oricine?

– Dragă, recomandarea, în general, este să cânte toată lumea în biserică. Acuma, nu sunt toţi cu talent la muzică. Eu însă mi-aduc aminte din copilăria mea că mergeam la o biserică greco-catolică dintr-un sat în care

era numai biserică greco-catolică; un sat mare, de aproape o mie de familii. Oamenii mergeau la biserică şi mergeau la sărbători şi cânta toată lumea, pentru că erau nişte melodii uşoare, pe care le puteau învăţa uşor toţi şi le puteau cânta uşor. Aveam impresia că mă ridică cineva pe sus când cântau toţi aşa! Iar cum eram eu mic, poate că era şi posibilitatea să mă ridice cu cântarea. Foarte frumos! Ei, dacă s-ar putea ajunge ca toată lumea să cânte frumos – dar frumos, aşa, odihnitor şi încurajator spre bucurie –, ar fi foarte bine. Ei aveau însă nişte melodii foarte uşoare, pe melodia glasului al 4-lea, cum se cântă în Ardeal, de exemplu: „Sfânt, sfânt, sfânt e Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de mărirea lui. Osana întru cei de sus lui Dumnezeu! Bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului! Osana întru cei de sus!" Toată lumea cânta. Gândiţi-vă, s-auzi aşa, vreo mie de oameni cântând din toate puterile lor! Era extraordinar de frumos!

Dacă s-ar putea realiza lucrul acesta, ar fi foarte bine, însă trebuie să fie şi o muzică uşor de interpretat şi să nu se gândească cineva că neapărat trebuie să facă la fel ca grecii sau că trebuie să cânte, ştiu eu, nişte melodii greu de executat. Şi-apoi, să le placă şi oamenilor... De exemplu, la mine în sat au venit, în timpul războiului, nişte basarabeni – era un preot şi un diacon – şi cântau pe psaltică, iar oamenilor nu le plăcea deloc cum cântau. Şi, la un moment dat, s-a făcut un parastas pentru un tânăr care-a murit în război, pe front; şi oamenii le-au atras atenţia, preotului şi diaconului, să facă bine şi să nu cânte ei la parastas, că-s necăjiţi oamenii destul şi fără asta!

– Sunt hotărât să mă călugăresc, dacă aş avea o altă naţionalitate, străină, adică un loc de refugiu. Credeţi că am vreo şansă?

– Cum adică un loc de refugiu? Păi, mânăstirea, de fapt, nu-i loc de refugiu... mânăstirea e loc de trăire activă în slujba lui Dumnezeu.

Mă rog, dacă eşti, ştiu eu, de altă naţionalitate, nu se pune problema, pentru că, de exemplu, în Belgia este o mânăstire, Mânăstirea Chevetogne, unde sunt călugări de vreo zece naţionalităţi. Şi fac slujbă în limba slavonă, ca să fie toţi angajaţi; aşa încât întâi trebuie să înveţi slavonă, şi-apoi să-I slujeşti lui Dumnezeu. Aşa-i acolo... în altă parte, poate-n limba franceză sau în limba engleză. Dar aici, la noi, înveţi româneşte, că numai în româneşte se slujeşte, şi-i fain.

– Explicaţi-ne afirmaţia din Pateric, de la Avva Alonie: „De va voi omul, de dimineaţa până seara va ajunge la măsură dumnezeiască".

– O ştiu şi eu, dar vă spun că n-am încredere în ea... pentru că aş vrea şi eu, dac-aş şti că de-azi dimineaţă începând şi până-n seara asta, pot să fiu desăvârşit.

E o afirmaţie care poate să aibă putere pentru cel care-a făcut-o; în orice caz, vrea să spună că omul poate înainta foarte mult în viaţa duhovnicească, dacă e cu deplină seriozitate.

– Care este cel mai bun lucru pe care îl putem face pentru a-i ajuta pe morţii noştri?

– Nu putem face altceva decât să ne rugăm pentru ei, slujbele pentru morţi, pomenirile la Sfânta Liturghie şi milosteniile pe care le putem face.

– În Ceaslov sunt mai multe rugăciuni pentru masa de prânz, dar am observat că acum nu se mai spune, chiar şi în mânăstiri, decât *Tatăl nostru*. Cum trebuie să facem?

– Păi, facem cum se face! Adică acolo unde se poate organiza să se citească şi Psalmul 144 şi unde se pot citi şi cele din Ceaslov, e foarte bine. Dacă nu, ne mulţumim cu rugăciunea care se face şi continuăm noi cu gânduri de mulţumire şi de recunoştinţă faţă de Dumnezeu în privinţa hranei.

Eu de-acasă am învăţat şi ziceam *Tatăl nostru* la masă. Ştiu că totdeauna zicea careva dintre părinţi, în special mama, când era mâncarea pusă pe masă: „No, haideţi la *Tatăl nost'*, să ne putem apuca să mâncăm". Adică nu se punea problema că ai voie să mănânci şi dacă nu zici *Tatăl nostru*.

– Cât de mult contează felul serviciului în viaţa duhovnicească a unui om?

– Dragă, contează! Şi mai ales contează ce faci, pentru ce faci; să lucrezi spre slava lui Dumnezeu, adică să nu fie o lucrare din asta, care aduce doar bani, ci să fie şi o lucrare în care Dumnezeu are partea lui. Să lucrezi ceva spre folosul oamenilor!

– Vă rugăm să ne recitaţi o poezie!

Mama

de Vasile Militaru

A venit aseară mama, din sătucu-i de departe,
Să mai vadă pe feciorul-i, astăzi „domn cu multă carte"!

A bătut sfios la uşă, grabnic i-am ieşit în prag;
Ni s-a umezit privirea de iubire şi de drag;
Sărutându-i mâna dreaptă, ea m-a strâns la piept, duioasă,
Şi-ntrebând-o câte toate, am intrat apoi în casă.

Înăuntrul casei mele, – câtă brumă-am adunat,
Dă prilej bietei bătrâne să se creadă-ntr-un palat:
Nu-ndrăzneşte nici să intre, cu opincile-n picioare,
Şi cu multă grijă calcă doar pe-alături de covoare.

Eu o-ndemn să nu ia seama şi să calce drept, în lege,
Că doar e la fii-su-n casă, nu e-n casa vreunui rege,
Şi de-abia o fac să şadă pe-un divan cu scoarţă nouă...

– „Mi-era dor de tine, maică... Ţi-am adus vreo zece ouă,
Niţel unt, iar colea-n traistă nişte nuci, vreo două sute..."
Şi, cu ochii plini de lacrimi, prinde iar să mă sărute:

– „Poate mor, că sunt bătrână, şi-a prins dorul să mă-ndrume
Să mai văd o dată, maică, ce mi-e azi mai drag pe lume!
Caierul mi-i pe sfârşite... mâine poate-şi curmă firul
Şi-ntre patru blăni de scânduri să mă cheme cimitirul...
Jale mi-e de voi, mămucă, dar visez, chiar şi deşteaptă,
Cum, pe-o margine de groapă, bietul taică-tu m-aşteaptă...

Tu, odorul mamii, în urmă să te-aduni cu fraţii-acasă
Şi să-mparţi agoniseala de pe urma lui rămasă:
Lui Codin să-i dai pământul de la moară şi cu via;
Vaca şi-un pogon de luncă, maică, să le ia Maria;
Lui Mitruş să-i dai zăvoiul de răchiţi dintre pâraie;
Carul, boii şi cu plugul să le dai lui Nicolae,
Iară tu, ca mai cu stare decât fraţii zişi pe nume,
Să iei casa-n care ţie ţi-a fost dat să vii pe lume...
Când şi când, în miezul verii sau de Paşti, să vadă satul
Cum îmi vine, ca-n toţi anii, la căsuţa mea băiatul
Şi-având tihnă şi odihnă, la venire sau plecare,
S-aprinzi şi la groapa maichii câte-un pai de lumânare!..."

A tăcut apoi bătrâna şi-a plâns mult, cu lacrimi grele,
Ce curgându-i lin în poală, se-ntâlneau cu ale mele.

CUVINTE DIN SFÂNTA EVANGHELIE PREA PUȚIN LUATE ÎN SEAMĂ

27 ianuarie 2005

– Cum trebuie înțelese cuvintele: „Crede şi nu cerceta"?

– Dragă, nu ştiu cui aparțin cuvintele acestea; le-am auzit şi eu, de multe ori, şi am auzit şi împotrivitori la cuvintele acestea: „Crede şi nu cerceta". Însă eu consider că cine-a zis cuvintele acestea a ştiut ce spune. Ştiți de ce? Pentru că adevărurile de credință nu pot fi cercetate cu mintea noastră. Mintea noastră nu poate înțelege lucrurile mai presus de ea; or credința noastră nu este o credință logică, ci este o credință supra-logică. Cum poți să înțelegi, de exemplu, taina Sfintei Treimi? Oricât ai cerceta, nu se poate! Cum poți să înțelegi Învierea din morți a Domnului Hristos, „cea mai presus de lume Înviere a lui Hristos Dumnezeu"? Cum poți să înțelegi Înălțarea la cer a Domnului Hristos, în perspectiva gândirii obişnuite? Cum poți să înțelegi Întruparea Fiului lui Dumnezeu? Oricât ai cerceta, nu se poate! Cum poți să înțelegi unirea între cele două firi, firea omenească şi firea dumnezeiască a Domnului Hristos? Cum poți să înțelegi taina Sfintei Euharistii, taina Sfintei Cuminecături, că pâinea şi vinul, puse înainte şi pentru care ne rugăm, se prefac în Trupul şi Sângele Domnului Hristos? Cum poți să cercetezi, cum poți să înțelegi Pogorârea Duhului Sfânt, cum poți să înțelegi lucrarea Duhului Sfânt în lume?

Toate lucrurile acestea sunt mai presus de minte, şi-atunci înseamnă că mintea n-are ce face în fața acestor adevăruri decât ceea ce se spune la slujba de la sărbătoarea Naşterii Domnului Hristos, când zicem: „De Dumnezeu Născătoare Fecioară, care L-ai născut pe Mântuitorul, şters-ai blestemul cel dintâi al Evei; că maică ai fost bunăvoinței Tatălui, purtând în brațe pe Dumnezeu-Cuvântul întrupat". Şi fiți atenți ce urmează acum: „Taina nu suferă ispitire, ci numai cu credință toți să o slăvim, strigând cu tine şi zicând: negrăite Doamne, mărire Ție!"[49].

Credința noastră este o credință a tainelor, iar tainele nu pot fi elucidate prin mintea noastră; şi-atunci înseamnă că trebuie să credem şi să nu cercetăm ceea ce nu se poate cerceta.

---

[49] *Mineiul pe decembrie*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1991, p. 394 (ziua a douăzeci şi cincea, la Utrenie, stihira a treia de la Laude).

Însă sunt şi lucruri care se pot cerceta. De exemplu, sunt unii care zic că icoana e idol. Păi, aici se poate face o cercetare: este sau nu este? Cei care susţin că icoana este idol zic că aşa cum idolul nu vede, nici icoana nu vede; aşa cum idolul nu vorbeşte, nici icoana nu vorbeşte; aşa cum idolul nu aude, nici icoana nu aude. Şi zic că sunt la fel icoana şi idolul. Nu-i adevărat! Aici se poate cerceta. Ce e idolul? Idolul este o închipuire a omului, pusă în locul lui Dumnezeu. De aceea cei vechi socoteau închinarea la idoli unul dintre cele mai mari păcate, pentru că însemna depărtarea de Dumnezeu, idolul fiind în locul lui Dumnezeu. Or icoana nu-i aşa! E-adevărat că icoana nu vede, n-aude, dar noi nici nu vrem să audă şi să vadă icoana, pentru că noi nu luăm icoana ca un lucru de sine stătător, ci o înţelegem ca o realitate care ne pune în legătură cu o altă realitate. E ca un fel de priză la curent, care ne pune în legătură cu curentul. Tot aşa ne pune icoana în legătură cu sfântul care e pictat pe icoană şi asta înseamnă că icoana ne apropie de Dumnezeu, nu ne depărtează de Dumnezeu. Aşa ceva poate fi cercetat. Lucruri de felul acesta să le cercetăm, iar celelalte, care-s mai presus de minte şi de cuvânt, să le lăsăm în seama lui Dumnezeu, iar noi să facem ceea ce spune alcătuirea pe care am pomenit-o: „Taina nu suferă ispitire – deci nu suferă cercetare, nu poate fi elucidată –, numai cu tine împreună (vorbim cu Maica Domnului) strigăm: negrăite Doamne – Care nu poţi fi cuprins prin cuvânt, nu poţi fi cuprins în cuvânt –, mărire Ţie!"

– La unii autori ortodocşi am găsit părerea că în urma păcatelor foarte mari, harul lui Dumnezeu îl părăseşte pe om. La alţi autori am găsit că harul nu îl părăseşte, ci doar că omul nu mai poate simţi harul şi efectele lui. Care este adevărul?

– Dragă, adevărul Dumnezeu îl ştie. Însă în momentul în care ai păcătuit, chiar dacă harul nu se depărtează, dar dacă nu-l simţi, pentru tine e ca şi când s-ar fi depărtat. Pe noi ne interesează să fim oameni de treabă, ca să lucreze harul Duhului Sfânt în noi.

– Până unde trebuie să meargă bunătatea unui profesor de religie în relaţiile cu elevii de la clasă?

– Mai întâi de toate, un profesor de religie trebuie să ştie că-i profesor de religie şi să-şi facă datoria. În ce sens? Să-i înveţe pe elevi religie după programa analitică pe care o are de la autoritatea bisericească sau de la autoritatea de învăţământ.

În ceea ce priveşte învăţătura, să-şi facă lecţiile, să şi le pregătească, să le predea, să ceară ca lecţiile să fie învăţate şi să socotească religia ca materia cea mai importantă, pentru că, de fapt, este cea mai importantă. Dacă nu

înveţi la fizică, la chimie, poate că nu-ţi trebuie niciodată fizica sau chimia în viaţă, dar religia oricum îţi trebuie în viaţă. Religia este ceva ce îl însoţeşte pe om în toate zilele vieţii lui, până la moarte şi la moarte şi-apoi bineînţeles că şi-n veşnicie. Aşa că un profesor de religie trebuie să fie foarte serios.

Când eram eu elev de liceu şi aveam religie – am învăţat şi eu religie la liceu, şi la gimnaziu, şi la şcoala primară –, religia era prima în catalog: întâi era religia, apoi româna, latina şi ce mai studiam noi. Şi-apoi urmau fizica, chimia, matematica şi celelalte.

Aşa că un profesor de religie trebuie să fie serios ca orice alt profesor... şi să nu-şi închipuie elevii că trebuie să aibă note mari la religie, că „doar e religie". E religie, dar trebuie să înveţe la religie tot aşa cum învaţă la matematică, cum învaţă la istorie... Să nu-şi închipuie un profesor de religie că o să-i câştige pe elevi dacă-i trece cu vederea.

– Aţi spus că Sfântul Apostol Pavel a reglementat acordarea ajutoarelor chiar şi în privinţa văduvelor şi a pus condiţia să aibă credinţă şi fapte bune. Iar azi Biserica dă ajutoare şi unor ţigani care n-au nicio legătură cu credinţa. Este bine?

– Dragă, într-un fel este bine, pentru că pe om trebuie să-l ajuţi în situaţia în care este el, însă în realitate Biserica trebuie să se intereseze întâi de membrii ei şi apoi, dacă-i rămâne ceva şi poate să dea şi altora, nu-i niciun bai, poate că chiar îi câştigă cu asta. Cel puţin grupările religioase ne-ortodoxe îi câştigă de multe ori pe oamenii inferiori, prin ajutoare materiale.

– Dacă după moartea mea nu are cine să-mi mai facă pomenile, în viaţa aceasta, cât trăiesc, ce pot să fac? Cele patruzeci de Sfinte Liturghii date în această viaţă şi slobozite sunt primite ca pomeni?

– Dragă, Dumnezeu ştie, nu sunt nişte reguli precise în privinţa aceasta. Dacă trăieşti o viaţă care să te ajute în timpul vieţii, te ajută şi după moarte. Nu există o pregătire anume pentru moarte şi pentru veşnicie, alta decât să-ţi împlineşti datoriile de creştin. Să ştiţi că în ce priveşte pomenile, lucrurile stau aşa: oamenii fac pomeni în amintirea celor morţi şi fac pomeni şi din motive sociale. Or, dacă ai zice către cineva să nu mai facă pomeni, face nu din motive religioase, ci din motive sociale. Şi-atunci, nu trebuie să ne gândim la asta, că dacă n-are cine să facă pomenile pentru noi, gata, suntem la rău fiindcă nu s-au făcut pomenile pentru noi. Nu-i aşa! Dacă are cine să le facă şi le face, e bine, iar dacă n-are cine le face, nu-i niciun bai.

– În foarte multe cărţi găsim termenii *suflet, spirit, duh*. Ne puteţi lămuri ortodox aceşti termeni?

– Da. „Suflet” în limba latină se spune „anima”. De aici vine şi cuvântul „animal”. Şi-atunci, se pune întrebarea: dacă „anima” este suflet, animalul are sau n-are suflet? Păi, dacă cuvântul animal vine de la „anima”, înseamnă că animalul are suflet, numai că nu-i suflet uman.

La Sinodul al II-lea ecumenic[50] s-a discutat chestiunea apolinarismului, care spunea că omul este împărţit în trup, suflet şi duh şi că în persoana Mântuitorului locul duhului l-a luat Dumnezeirea. Or Biserica nu învaţă aşa. Şi-atunci, s-a spus la Sinod că animalele n-au suflet – deşi s-ar fi putut spune că au doar suflet animalic – şi că omul are suflet, înţelegându-se prin suflet ceea ce are omul superior faţă de animal.

În ceea ce priveşte duhul, unii socotesc că duhul este raţiunea. Noi credem că sufletul şi duhul e acelaşi lucru, doar că există şi un Duh Sfânt, care se adaugă la sufletul integral uman, şi-atunci poţi să înţelegi prin duh partea care se adaugă prin harul lui Dumnezeu, prin Duhul lui Dumnezeu.

Dacă ne gândim că animalul are suflet („anima”) – deşi nu are personalitate, ca să poţi să vorbeşti despre un suflet cum ar fi sufletul omenesc – şi dacă spui că omul are suflet, trebuie să înţelegi neapărat ceea ce are omul deosebit de animal, pe care unii pot să-l numească foarte bine şi „duh”; în realitate, e acelaşi lucru. În privinţa noţiunilor religioase, a noţiunilor spirituale, nu există precizia care există în lucrurile fizice, materiale.

– Un om care a făcut un păcat mare, şi îl regretă şi se căieşte, poate fi iertat de Dumnezeu?

– Bineînţeles! Nu spunem noi la rugăciunea *Tatăl nostru*: „Şi ne iartă nouă păcatele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri”? Acestea nu-s lucruri spuse în vânt; noi credem că Dumnezeu iartă orice păcat dacă sunt condiţiile iertării. Care sunt condiţiile iertării? Părăsirea păcatului, recunoaşterea stării tale de păcătos, rugăciunea către Dumnezeu pentru iertarea păcatelor şi Pocăinţa – Pocăinţa ca Taină, Sfânta Spovedanie.

– Se spune în dogmatica ortodoxă că Hristos a preluat slăbiciunile firii omeneşti, dar nu a luat patimile reproşabile şi păcătoase, ci pe cele ireproşabile şi curate. Care sunt patimile ireproşabile şi curate?

– Păi, de exemplu, simţământul de foame, de sete... sunt tot un fel de pătimiri ale omului, pe care Domnul Hristos le-a luat pentru că ţin de fiinţa omenească şi nu sunt vinovate.

– Dacă te forţezi să manifeşti iubire faţă de alţii, nu poate fi cu pericol, nu poţi apărea ca ciudat în ochii celorlalţi?

---

[50] Ţinut la Constantinopol, în anul 381.

– Depinde cum te manifeşti. Eu, de exemplu, m-am dus odată la Mânăstirea Cernica şi era acolo un părinte, Nicodim Bujor. Şi îl întreb pe un părinte de la strană cine slujeşte. Şi-mi răspunde aşa: „A, Nicodim făţarnicul!" Şi eu n-am avut prezenţa de spirit să-l întreb: dar pe dumneata cum te cheamă? După aceea, când s-a terminat slujba, a venit Părintele „Nicodim-făţarnicul" la mine şi m-a luat în braţe şi a-nceput: „Mă Teofilee, bine-ai venit!!" şi nu ştiu ce... O manifestare nefirească, în general. Bineînţeles că cineva care-a văzut lucrul acesta putea să zică: „Ăsta-i făţarnic, că numai făţarnicii fac treburi de-astea". Deşi nu-i aşa; el şi-a manifestat iubirea lui, aşa i-a „ţâpat" dinlăuntru, n-a putut să se abţină şi a venit şi a făcut un lucru pe care altul nu l-ar fi făcut; iar cel care nu l-ar fi făcut ar fi putut zice: „Ăsta-i făţarnic, şi eu nu-s făţarnic". Or în realitate nu-i aşa.

Iubirea şi-o manifestă fiecare după posibilităţile sale, după felul său de a fi. Unii oameni sunt ponderaţi, iar alţii au o capacitate de revărsare; dar, chiar dacă nu toţi au această capacitate, nu-nseamnă că cei care-o au o au dintr-o făţărnicie. Totuşi, e bine să fie omul ponderat, să fie reţinut, să fie aşa cum se cere în general, cu o bună-cuviinţă.

– Care este semnificaţia afirmaţiei Mântuitorului: „De ce Mă numeşti bun? Nimeni nu este bun, decât unul Dumnezeu" (Luca 18, 19). Doar şi Mântuitorul este Dumnezeu şi deci este bun.

– Bine, Domnul Hristos a vrut să spună că omul nu trebuie să se încreadă în bunătatea lui personală. De fapt, să ştiţi că şi în Evanghelie există afirmaţia că cineva este bun. De exemplu, în Sfânta Evanghelie de la Luca e scris că Iosif din Arimateea era „bun şi drept" (Luca 23, 50), iar în Faptele Sfinţilor Apostoli, tot Sfântul Evanghelist Luca scrie despre Varnava că era „om bun, plin de Duhul Sfânt şi de credinţă" (Fapte 11, 24). Aşa că lucrurile nu stau chiar aşa de bătute-n cuie, ci există o elasticitate în privinţa asta. Există şi oameni buni; nu la măsurile lui Dumnezeu, ci la măsurile omului. Domnul Hristos a spus: „Dacă voi, răi fiind, ştiţi să daţi fiilor voştri cele bune, cu atât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri" (Luca 11, 13). Deci în raport cu Dumnezeu, omul apare totdeauna ca unul cu insuficienţe, iar în raport cu ceilalţi oameni poate apărea cu realizări.

– Care este diferenţa dintre o minune adevărată şi una falsă? Cum ne putem da seama de adevăr?

– Dragă, Dumnezeu ştie cum ne putem da seama de adevăr. În orice caz, ştim că minunile sunt realităţi şi pot să fie realităţi în foarte multe cazuri, iar noi le explicăm poate altfel. Dumnezeu ştie care minune e

adevărată. Depinde şi de receptivitatea oamenilor. Sunt unele lucruri care sunt într-adevăr lucruri pe care nu le poţi determina şi care totuşi se întâmplă între oameni. De exemplu, mergi pe-un drum şi te-ntâlneşti cu un om de care ai nevoie sau cu un om care te ajută... sau cineva se face sănătos printr-o rugăciune care i se face... e o minune.

– Dacă cineva este într-o poziţie subalternă la serviciu sau chiar la mânăstire şi i se cere de către mai-marele lui să spună o minciună, ce trebuie să facă?

– Să n-o spună, dacă poate să n-o spună, dacă are puterea de a se împotrivi.

– Ce se întâmplă cu sufletul omului după moarte? Ce trebuie să facă cei rămaşi, pentru mântuirea sufletului celui decedat?

– Dragă, noi nu prea ştim ce se întâmplă după moarte, decât ceea ce ni s-a descoperit sau ceea ce e în tradiţia Bisericii. Ştim că sufletul merge la judecată – la judecata particulară –, ştim că apoi cunoaşte fericirea şi nefericirea prin care trece şi că după patruzeci de zile i se hotărăşte locul. De fapt, locul în care rămâne şi-l pregăteşte omul singur. Biserica se roagă pentru păcătoşi şi noi credem că, până la Judecata de Apoi, şi păcătoşii din iad pot ajunge în rai. La Judecata de Apoi – la ultima judecată – se definitivează starea fiecărui om. Iar credincioşii fac pomeniri, după posibilităţile pe care le au, la trei zile (deci la înmormântare), la nouă zile, la patruzeci de zile, la şase luni, la un an...

– Cât îţi poţi da seama că iubeşti pe cineva – creştineşte vorbind – pentru ceea ce este, şi nu din egoism, adică pentru că acea persoană înfruntă necazurile pe care tu ar trebui să le înfrunţi şi astfel îţi este mai uşor?

– E cam confuză întrebarea, după cum o înţeleg eu... adică nu-mi dau seama ce-nseamnă asta...

Dragă, să iubeşti înseamnă ceea ce simţi atunci când cineva îţi este apropiat: un şuvoi de bucurie, din prezenţa omului. Iar celelalte vin după capacitatea pe care o are oricine. Iubeşti pe acela cu care te potriveşti, există o simpatie... Ce-nseamnă a simpatiza? A suferi împreună. Noi zicem că ţi-e simpatic cineva atunci când îţi place de felul lui de a fi, de felul lui de a se comporta. Asta este o simpatie care intră şi-n iubire. Cine are iubirea ştie cum este. Iubirea nu exclude, iubirea se revarsă, e ca un fel de izvor care n-are întrerupere, ci merge întruna. Şi chiar dacă îl astupi, până la urmă îşi

face loc prin altă parte şi tot merge. Aşa-i şi cu iubirea. Iubirea e o realitate nezăgăzuită, dar mărginită după capacitatea celui care iubeşte.

– Ce interpretare daţi episodului *luptei lui Iacov cu îngerul* (Facerea 32, 24-32)?
– Nu cred că e altceva acolo decât strădania omului de a se depăşi.

– De ce Avraam, care avea o credinţă puternică în Dumnezeu, ca să nu-şi rişte viaţa, o pune pe Sarra să spună că este sora sa şi astfel să fie luată ca femeie de faraon şi Abimelec (cf. Facerea 20, 2)?
– Dragă, sunt nişte lucruri pe care noi degeaba vrem să le interpretăm acum, după atâtea mii de ani. În realitate, asta a fost, aşa a gândit el, la vremea lui.

– Există ceva la alte Biserici care v-ar plăcea să fie şi la Biserica Ortodoxă?
– Da, disciplina. La Biserica Ortodoxă nu-i destulă disciplină; prea mult se vorbeşte în biserică.

Eu am fost undeva în Moldova şi am auzit tot timpul o foială, tot timpul vorbă. Era într-o zi de vineri, era în 29 august şi am promis că rămân până duminică. Ei, dacă n-aş fi promis că rămân până duminică, eu, după slujba aceea, plecam de-acolo. Le-am spus oamenilor şi le-am spus şi preoţilor că-mi pare rău că n-au reuşit sau n-au vrut să le spună oamenilor să stea în biserică aşa cum se stă în biserică, cum se stă în faţa lui Dumnezeu, fără vorbă.

Am fost odată la o biserică, la o mânăstire romano-catolică din Timişul de Sus, aproape de Braşov, împreună cu un părinte de la noi. Am intrat în biserică; acolo era o maică sau o soră, care ne-a vorbit foarte încet, aproape în şoaptă. Şi după aceea am intrat în sacristie (în diaconicon) şi acolo era o călugăriţă moartă; şi ne-a prezentat-o şi a vorbit clar, cu voce obişnuită, cu vocea cu care vorbim în general. Deci în biserică avea disciplina aceasta, să vorbească foarte încet, deşi n-ar fi deranjat pe nimeni dacă ar fi vorbit cu vocea ei clară, fiindcă biserica era goală. Pentru mine a fost un exemplu treaba asta şi-am zis: uite, aşa ar trebui să facem şi noi. Să avem conştiinţa că e Dumnezeu de faţă, iar unde e Dumnezeu de faţă nu te poţi manifesta oricum.

Asta ne lipseşte. Asta aş dori să învăţăm de la celelalte Biserici.

Am putea învăţa... De exemplu, de la catolici, frecvenţa la biserică şi frecvenţa la împărtăşire. De la protestanţi şi de la neoprotestanţi, insistenţa

pentru cuvântul lui Dumnezeu. Ai noştri – trebuie să recunoaştem – sunt foarte goi de cunoştinţă de Dumnezeu. Nu ştiu, nu citesc din Scriptură, n-au informaţie... Or sectarii, în general, au foarte multă informaţie; pentru că ei n-au slujbe, şi-n loc de slujbe, informează. Noi avem slujbe şi presupunem multe lucruri cunoscute, însă în realitate sunt necunoscute. Iar noi avem comori de gândire mult mai mari şi mult mai adânci decât au ei, numai că nu le ştim folosi cum trebuie şi mai ales nu au circulaţie.

Aşa că aş vrea să învăţăm de la sectari să fim cu mai multă cunoştinţă de Scriptură, iar de la catolici aş vrea să învăţăm să fim mai doritori de Sfânta Împărtăşanie.

– Ajutorul dat unui om să fie condiţionat de credinţa lui?! Domnul Iisus stă la masă cu vameşii şi cu păcătoşii!

– Da... Păi, fiecare se poate gândi la ce vrea el să se gândească. Mai întâi de toate, trebuie să te gândeşti la Dumnezeu. Când faci ceva, faci pentru Dumnezeu, nu faci pentru omul acela, despărţit de Dumnezeu.

– Ne puteţi spune cum arată o zi obişnuită din viaţa sfinţiei voastre, care vă este programul zilnic?

– Da, sigur. În general, mă scol pe la ora trei dimineaţa. Până la slujbă, deci până la ora şase, îmi fac pravila de dimineaţă; apoi merg la biserică. După slujbă, scriu ceva, învăţ ceva, studiez ceva, stau la îndemâna oamenilor care au treabă cu mine – dacă sunt din aceia. La unu, e masa de amiază. După-amiază, dacă pot, mă culc vreun ceas-două. La cinci avem iarăşi slujbă; slujba de seară ţine, cu o jumătate de oră întrerupere, cam patru ore. Şi după aceea e seară şi-i culcarea.

– Ce ne puteţi spune despre icoanele care plâng?

– Nu vă pot spune nimic. Nu ştiu care-i situaţia, nu ştiu cum plâng, nu ştiu dacă nu e şi ceva amestecare de falsitate în toate treburile astea... N-am ce să vă spun. Singurul lucru pe care pot să vi-l spun este că sunt şi multe lucruri care nu sunt tocmai clare.

Era la Alba-Iulia, în 1965, într-o biserică, o icoană despre care se zicea că deschide şi închide ochii. Nişte lucruri fără nicio valoare, în fond... Iar un ceferist din părţile noastre, de pe la mânăstire, s-a dus – că şi-aşa nu plătea trenul – să vadă icoana aceea care închide şi deschide ochii. Şi acolo, lângă el, în faţa icoanei, era un om care zicea: „Uite cum deschide ochii! Uite cum închide ochii!” Dar el – om în toată firea şi un ţăran adevărat – i-a zis: „Măi omule, unde vezi că deschide ochii şi unde vezi că-nchide ochii?! Că eu nu

văd nimic!" Deci înseamnă că sunt iluzii optice, sunt nişte lucruri care probabil că pot fi explicate.

Pe mine nu mă interesează o icoană care plânge sau o icoană care nu plânge... Icoana-i icoană!

– Cum trebuie să procedeze un fiu cu o mamă văduvă, bolnavă, când soţia nu este de acord şi nu-l ajută în această situaţie?

– Păi, să facă ce poate el să facă, totuşi s-o ajute. Şi să-şi convingă soţia; soţia trebuie să fie pe locul doi şi să facă ea ce trebuie, nu el ce nu trebuie.

– Mântuitorul a spus: „Oricui îţi cere, dă-i" (Luca 6, 30). Cum să procedăm cu cerşetorii de profesie?

– Dragă, dacă poţi să fii pregătit şi să le dai ceva, le dai; dacă nu, înseamnă că nu poţi împlini cuvântul Domnului.

– Sunt terapiile complementare (bioenergia, reflexoterapia, acupunctura) contrare credinţei ortodoxe?

– Nu, nu sunt. Poţi să te foloseşti de ele aşa cum te foloseşti de ape termale; tot aşa te poţi folosi şi de energii ale oamenilor care au astfel de energii – dacă într-adevăr le au, pentru că s-ar putea să fie şi unii şarlatani, să pretindă că au, şi să n-aibă. Eu m-am dus la unul odată, şi cineva l-a întrebat: „Nu l-aţi putea face şi pe Părintele Teofil să vadă?" Şi el atunci, la strâmtoare fiind, a zis: „Apăi, părintele-i cam bătrân". Deci dac-aş fi avut norocul să mă duc la tinereţe, aş fi avut şansa să văd! Nu te poţi lua după treburi de-astea... După aia, tot el zicea să ţinem mâinile într-o poziţie anume şi punea mâinile peste mâna mea, de exemplu, şi zicea: „Simţiţi ceva?" Şi eu, cam ca butucul, n-am prea simţit multe. Dar, în sfârşit, am simţit parcă ceva căldură, totuşi. Însă când m-am dus acasă şi am vorbit cu unul, zice: „Părinte, puneţi mâinile una peste alta şi să vedeţi că simţiţi căldură". Aşa că nu e asta o dovadă de energie şi de transfer de energie.

Dragă, numai oamenii foarte sensibili şi oamenii fără consistenţă sufletească se uită după nimicuri de felul acesta. E-adevărat că cineva care-i bolnav se duce în toate părţile, că doar-doar o să se facă sănătos. Însă Dumnezeu ştie când se poate, dacă se poate şi cât se poate face sănătos.

– Cum comentaţi următoarele cuvinte din Evanghelia după Matei: „Şi cei aleşi vor fi înşelaţi".

– A, probabil în legătură cu a doua venire a Domnului Hristos... Nu-mi dau seama de textul ăsta.

– Aţi cunoscut personal vreun sfânt?

– Dragă, eu am cunoscut oameni de treabă, dar sfinţi nu ştiu dacă am cunoscut, fiindcă e foarte greu să ştii dacă cineva e sfânt cu adevărat. La noi la mânăstire a fost un părinte pe care eu l-am preţuit foarte mult, Părintele Serafim Popescu; şi am zis către el: părinte, noi vă ţinem pe sfinţia voastră ca pe-un sfânt. Şi părintele zice către mine: „Mă, te bat!"

– Da, da, părinte, ca pe-un sfânt vă ţinem!

– Mă, vrei să te bat?

– Dar ce sunteţi?

– Un amărât de păcătos!...

– Bine, dar ce păcate faceţi?

Şi n-a putut să-mi spună niciun păcat pe care-l făcea, pentru că de fapt el nu făcea păcate. Eu am convingerea asta, că nu făcea păcate. De ce am această convingere? Pentru că ştiu ce-i păcatul. Ce-i păcatul? Păcatul este călcarea voii lui Dumnezeu cu deplină voinţă şi ştiinţă. Or părintele acesta nu călca voia lui Dumnezeu cu deplină voinţă şi ştiinţă. Că avea totuşi vreo insuficienţă, că avea totuşi vreo întrelăsare, că avea totuşi vreo nedesăvârşire... mă rog, poate să fi avut, nu zic nu. Dar păcate sunt sigur că n-a făcut, cel puţin de la o vreme a vieţii lui. Ei, asta este un fel de sfânt, nu? Dar eu nu susţin că Părintele Serafim a fost sfânt; dar spun c-a fost un om de care s-au bucurat oamenii, spun c-a fost un om cald la suflet, c-a fost un om învăluitor, c-a avut inimă de părinte, c-a avut inimă de frate, c-a avut inimă de prieten, că a răspândit linişte în jurul lui. Lucruri de felul ăsta pot să le susţin, dar să zic: Părintele Serafim a fost un sfânt... Chiar dac-am zis: părinte, noi vă socotim pe sfinţia voastră ca pe-un sfânt, nu pot să spun aici sau în altă parte: să ştiţi că eu am cunoscut un sfânt: Sfântul Serafim Popescu de la Sâmbăta!

– Ce poate face un student în anul IV la Teologie care simte că-şi pierde credinţa? Este oare normal ca în urma a patru ani de studii teologice să simţi că, din cauza neînţelegerii multor lucruri, îţi pierzi credinţa?

– Da, e normal! Să ştiţi că şi eu am scăzut în credinţă în Facultatea de Teologie. Ştiţi de ce e normal? Pentru că nu înveţi numai lucruri care te duc către credinţă, ci înveţi şi lucruri care te duc la necredinţă. Şi anume, eu nu m-aş fi gândit niciodată în viaţa mea, dacă nu făceam Teologie, că Evanghelia de la Ioan poate că totuşi n-a scris-o Ioan; că epistolele pastorale nu-s scrise de Sfântul Apostol Pavel. Păi, ăstea m-au încurcat, pe mine m-au încurcat! Şi mi-a trebuit energie, mi-a trebuit strădanie, mi-a trebuit

rugăciune ca să mă echilibrez. Deci aş putea zice că am ieşit din Teologie cu mai puţină credinţă decât când am intrat în Teologie.

– Am o soră căsătorită cu un turc şi e necununată. Se poate mântui?

– Dragă, Dumnezeu ştie cum se va putea mântui, fiindcă noi ştim situaţii din începuturile creştinismului, observate de Sfântul Apostol Pavel, în care se spune că femeia creştină poate să rămână cu un bărbat necreştin sau un bărbat creştin cu o femeie necreştină, dacă partea păgână vrea să rămână cu partea creştină (cf. I Corinteni 7, 12-13).

Eu cred că n-ar trebui să se facă astfel de căsătorii.

Apoi, în ceea ce priveşte mântuirea, mântuirea o dă Dumnezeu şi numai Dumnezeu ne poate spune dacă se mântuieşte sau nu se mântuieşte. În orice caz, pentru noi e cu semnul întrebării.

– Când ai un şef care este foarte des nervos şi vorbeşte tot timpul cu superioritate, cum poţi face faţă acestei situaţii, mai ales că te mâhneşti foarte des din această cauză?

– Dar nu trebuie să te mâhneşti. Să te-nveţi cu el şi să-l laşi să facă ce vrea.

– Credeţi în minunea de la Maglavit?

– Nu prea cred, dar să ştiţi că eu am fost la Maglavit. În 1935 se făcea multă vâlvă în legătură cu Maglavitul. Şi părinţii mei, fiind eu nevăzător din copilărie, s-au gândit că dacă m-aş duce acolo, aş putea să-mi primesc vederea acolo, la Maglavit. Şi m-am dus cu tata. Ne-am dus acolo, l-am auzit pe Petrache vorbind; eu, copil fiind, nu l-am prea preţuit, pentru că vorbea cam gângăvit şi parcă nu mi se părea ceva în rânduială în toată treaba asta. Am auzit că s-ar fi făcut minuni, dar n-am întâlnit niciun om care să spună că l-a rezolvat Maglavitul; nici pe mine nu m-a rezolvat. Aşa că Dumnezeu ştie.

Acuma, nu mai are nicio importanţă dacă au fost sau n-au fost vedeniile adevărate, dacă s-au făcut sau nu s-au făcut minuni; pentru că n-a fost nimeni să se ocupe de treaba aceasta, cum s-au ocupat catolicii, de exemplu, la Lourdes sau la Fatima şi au făcut atâta vâlvă şi au făcut atâtea biserici şi mânăstiri pe-acolo. Deci n-a fost cineva să se ocupe de treaba asta, să scoată nişte concluzii şi Biserica să-şi spună cuvântul. De fapt, Biserica nu şi-a spus cuvântul în legătură cu Maglavitul, aşa cum nu şi-a spus Biserica Catolică cuvântul în legătură cu Medjugorie.

La Medjugorie, iată, de douăzeci şi ceva de ani merg oamenii, şi Papa încă n-a spus dacă vedeniile de acolo sunt adevărate. Nu ştiu, n-a avut curajul

să spună sau s-a gândit la nişte consecinţe... Pentru că s-ar putea întâmpla să fie nişte consecinţe, în sensul că se zice că, la Medjugorie, Maica Domnului le-a spus unor vizionari că 8 septembrie nu-i ziua naşterii ei, ci ziua Naşterii Maicii Domnului e 5 august. Gândiţi-vă ce-ar însemna pentru Biserica Catolică, de pildă, – fiindcă pe noi nu ne-ar interesa treaba asta – să mute sărbătoarea Naşterii Maicii Domnului din 8 septembrie în 5 august! Sunt nişte lucruri care nu-s elucidate, nu pot fi elucidate în felul acesta.

Şi la Maglavit a fost acelaşi lucru; Biserica n-a zis: „Uite, duceţi-vă, oameni, la Maglavit, că acolo este un om pe care l-a ales Dumnezeu şi care spune nişte lucruri extraordinare!" Pentru că de fapt n-au fost extraordinare lucrurile pe care le spunea Petrache.

Am fost şi eu acolo, m-am atins de el, a pus mâna pe mine... Mi-aduc aminte de toate treburile astea. Stăteam împreună cu oamenii la buturugi; erau nişte tulpini de copaci tăiaţi şi zicea că a acolo a fost Moşul – că aşa-L numea pe Dumnezeu, „Moşul", fiindcă L-a văzut ca pe un moş. Şi oamenii stăteau pe burtă lângă buturugă, cu capul pe buturugă, şi aşteptau mila lui Dumnezeu şi minunile de la Maglavit. Şi mă punea şi pe mine tata – Dumnezeu să-l odihnească –, şi nu-mi plăcea să stau, pentru că erau oameni bolnavi, erau oameni nespălaţi şi era un miros neplăcut acolo, lângă buturugă, unde mă punea tata să stau. Şi nu stăteam, ci mă ridicam; şi tata mă-ndesa cu capul acolo: „Stai, mă!" Iar când mă sculau de-acolo şi nu mai aveau ce face cu mine, zicea: „Mă, de ce n-ai mai stat, mă, de ce n-ai mai stat?" Păi, n-am mai stat că n-am mai putut! Şi eram copil de numai şase ani... Aşa a fost.

Aşa că ce să spun eu acuma, după şaptezeci de ani, aproape, de la minunile de la Maglavit, dac-au fost sau n-au fost. Păi, să ne spună cineva care-a fost acolo, de faţă, şi care... Să ştiţi că oamenii sunt foarte diferiţi, până la urmă. Fiecare vede lucrurile cam după sensibilităţile lui. Eu, de fapt, am fost totdeauna un om mai raţional, un om nedeschis pentru lucrurile astea.

– Sfântul Apostol Pavel a spus că însăşi firea ne învaţă că necinste este pentru un bărbat să-şi lase părul lung (I Corinteni 11, 14). Şi totuşi, de ce Biserica a statornicit purtarea părului lung de către călugări?

– Nu ştiu de ce, poate pentru că părul creşte.

Zice că la noi la mânăstire a fost, cândva, un părinte, care, înainte de-a fi călugăr, şi-a lăsat barbă. Nu era la mânăstire, ci şi-a lăsat numai barbă aşa, că mergea pe la mânăstire; l-a ştiut pe Părintele Arsenie... şi s-a gândit el să-şi lase barbă. Şi l-a-ntrebat cineva pe el: „Mă Vasile, de ce ţi-ai lăsat barbă?" Şi el a zis: „Spune-i soţiei tale să-şi lase barbă!" Bineînţeles că-i spunea

degeaba, că tot nu putea să-şi lase. Deci mi-am lăsat barbă fiindcă mi-a crescut barbă, cam asta ar fi concluzia.

Dragă, Sfântul Apostol Pavel a avut în vedere nişte situaţii din vremea aceea, aşa se considera atunci şi aşa s-a continuat. După aceea, s-a găsit tradiţia aceasta şi noi purtăm, şi mai scurt, şi mai lung, fiecare după starea lui. Acuma, vedeţi voi ce păr am eu acuma: nu prea-i reprezentativ.

– Un preot ar trebui să lucreze ceva din care să câştige şi să se întreţină, ca Sfântul Apostol Pavel, sau trebuie să trăiască, el şi familia lui, din contribuţia credincioşilor? Dacă primeşte o sumă de bani pentru un serviciu religios şi şi-o însuşeşte fără să taie chitanţă, este păcat?

– Dragă, în ceea ce priveşte problema ca preotul să trăiască din contribuţia credincioşilor, câteodată nu se poate. Eu am avut un prieten – Dumnezeu să-l odihnească –, cu care sunt prieten şi acum, după moartea lui (pentru că fiecare sigur ne ţinem poziţia pe care-am avut-o), Părintele Ştefan Slevoacă. Eu nu ştiu dac-aţi citit cartea mea *Veniţi de luaţi bucurie*; în postfaţă, am scris cum m-am întâlnit cu Părintele Slevoacă şi ce consecinţe a avut această întâlnire. Părintele Slevoacă a avut o fată care şi-a pierdut vederea la unsprezece ani. Gândiţi-vă ce tragedie poate fi pentru o familie ca, la un moment dat, un copil să-şi piardă vederea. Şi a rânduit Dumnezeu – să ştiţi ca asta-i o minune! – să mă duc, să mă întâlnesc cu Părintele Slevoacă la Mânăstirea Vladimireşti şi să legăm o prietenie pe veşnicie. De altfel, să ştiţi că toate prieteniile mele sunt pe veşnicie; am mai pierdut şi prietenii, dar nu din cauza mea, adică eu am rămas cu angajarea mea în prietenie. Deci întâlnirea cu Părintele Slevoacă a fost, zic eu, o minune, pentru că ne-a condus Cineva mai presus de noi: pe mine, de la Mânăstirea Sâmbăta, iar pe părintele, din Bucovina, de la Câmpulung Moldovenesc, la Vladimireşti. Acolo ne-am întâlnit şi am legat o prietenie cu Părintele Slevoacă şi i-am fost de folos şi fiicei Părintelui Slevoacă, care apoi a ajuns profesoară de română la o şcoală specială de la Buzău. Iar Părintele Slevoacă s-a dus în America şi a stat acolo şapte ani. Şi n-a putut trăi din ceea ce-i oferea parohia; era o comunitate foarte mică şi a trebuit să lucreze într-o fabrică de medicamente. Lucra noaptea în fabrica de medicamente, iar în zilele de duminică şi de sărbători slujea pentru parohia respectivă.

Ei, în cazul acesta, sigur că trebuie să mai facă preotul ceva, pentru că altfel nu poate trăi. Şi ar putea să lucreze la pământ, ar putea să aibă stupi, ar putea să facă nişte lucruri care sunt compatibile cu viaţa preoţească. Bineînţeles că nu poate să deschidă un bar sau o crâşmă sau aşa ceva, ci lucruri care merg cu preoţia.

Iar în ceea ce priveşte chitanţele şi treburi din astea, asta depinde de cum îţi dă omul: sunt oameni care îţi dau bani şi nu le trebuie chitanţă, şi sunt alţii cărora le-ar trebui chitanţă şi dacă nu-ţi dau bani.

– Bogatul căruia i-a rodit ţarina din belşug (Luca 12, 16-21) se gândea cum să-şi depoziteze bogăţia şi a fost osândit de Dumnezeu. Şi noi greşim dacă depunem bani la bănci sau la CEC?

– Dragă, bogatul căruia i-a rodit ţarina putea să se mulţumească şi cu mai puţin şi să se mai gândească şi la alţii. Depinde câţi bani ai, pentru că dacă ai bani şi de dat, şi de ţinut... Pentru că totuşi noi trebuie să ne gândim că e bine să ai o acoperire, o situaţie, pentru că vine o vreme de suferinţă, vine o vreme în care trebuie să mergi la spital, trebuie să dai la doctor... Nu poţi să trăieşti chiar numai cu banii câţi îţi trebuie astăzi, iar mâine... îţi poartă Dumnezeu de grijă. Îţi poartă Dumnezeu de grijă în sensul că poate nu ajungi la situaţii din astea, însă vedeţi că şi albinele adună miere şi o depozitează ca să poată trăi. Şi noi putem... Eu n-am bani la bancă şi nici la CEC şi nici în altă parte, pot să zic orice. N-am agoniseli de felul acesta, dar nu mă gândesc că dacă aş avea, aş greşi. Cândva am avut nişte bani la CEC şi mi-am cumpărat cu ei un magnetofon. Păi, dacă nu-i adunam, nu ştiu dacă mai puteam cumpăra magnetofonul. Sunt situaţii şi situaţii, nu trebuie să fim exclusivişti.

– În afară de banii pe care îi cere preotul pentru serviciile religioase, câţi bani trebuie să dea un credincios la biserică? Să ţinem o socoteală şi să calculăm 10% din veniturile noastre? Sau cum să ne orientăm în această privinţă?

– Dragă, nu se pune problema. Sau, dacă-ţi pui problema, atunci înseamnă că poate că eşti un zgârcit, că n-ai vrea să-i dai nici cât îi dai. Există nişte rânduieli făcute la parohii. Fiecare parohie ar putea să aibă un stil al ei de a-l susţine pe preot. În orice caz, preotul are dreptul la faptul de a fi întreţinut şi susţinut de parohie. Dai cât ţi se cere; nu faci gălăgie, că „ce, atâta?" Dacă vrei să dai, dai... şi dai cât ţi se cere, dai cât dau şi alţii, n-o să te laşi mai prejos, că „eu nu dau, de ce să dau atâta?" Dacă ţii la preot, dai cât trebuie, iar dacă nu ţii la preot, îţi pare rău şi de ce-ai dat.

– Ce putere are crucea pe care o face un preot pe capul unui credincios?

– Măi fraţilor, nu ştiu, vă interesează lucrul acesta?! Şi cine-ar putea să-l spună? Păi, e o modalitate de binecuvântare. „Ce putere are?"... Nu ştiu, urmăriţi voi! Uite, vă fac eu cruce pe cap şi urmăriţi ce putere are şi dacă are vreo putere.

– Mi se spune de către părintele duhovnic şi de către alţi părinţi că trebuie să aleg între căsătorie şi călugărie. Eu nu simt chemarea faţă de aceste două căi. Este greşit faptul că nu mă-ndrept spre niciuna şi că am ales calea pocăinţei, calea alături de Hristos, pe care eu o consider calea de mijloc?

– Dragă, în general trebuie să ai totuşi o situaţie. Acuma, mai rămâne şi câte-un necăsătorit, şi dacă n-are credinţă în Dumnezeu. În orice caz, nu poate să-ţi spună cineva: alege asta sau alege cealaltă. La mine mai vine câte unul şi zice: „Părinte, ce ziceţi dumneavoastră, să mă fac călugăr sau să mă căsătoresc?" Zic: mă, asta mi-o spui tu mie, nu ţi-o spun eu ţie. Tu trebuie să ştii ce trebuie să faci.

– Medicii ginecologi pot fi împărtăşiţi?

– Dacă nu fac avorturi, pot; dacă fac, nu.

– Vă rugăm să ne explicaţi parabola iconomului înţelept, din Evanghelia de la Luca (16, 1-13).

– Care iconom înţelept, ăla care şi-a aranjat lucrurile în aşa fel încât să fie susţinut de cei pe care i-a ajutat sau pe care i-a scutit de anumite datorii? Nu e un exemplu decât în sensul că omul acela şi-a pregătit o situaţie mai bună pentru el. Şi Domnul Hristos trage o concluzie, la care nu ne prea gândim noi, şi anume că, aşa cum iconomul nedrept a folosit mijloacele acelea ca să aibă o îndreptăţire sau să aibă un ajutor în viitor, tot aşa şi cei care au agonisit averi pe nedrept, să le folosească spre binele altora. Asta este concluzia.

– Credeţi că un om care propovăduieşte, de exemplu un profesor de religie, trebuie să ţină seama neapărat de faptul că ascultătorii nu au credinţă sau poate exprima liber bucuriile şi experienţele pe care le are el din viaţă?

– Dragă, mai întâi de toate, el trebuie să-şi facă datoria ca profesor, predând ceea ce i se cere, pentru ceea ce-l plăteşte statul. Şi-apoi, asta nu-i o chestiune pe care ţi-o reglementează cineva din afară: „Mă, să nu cumva să spui asta sau să..." Dacă nu mai poţi ţine în tine, trebuie să spui, trebuie să te reverşi cumva. De exemplu, când eram eu elev de liceu, a venit odată un profesor şi a zis: „Să ştiţi că am un sentiment deosebit: sunt tată!" Ce treabă a avut el să ne spună, de ce ne-a spus? Că nu s-a putut ţine să nu spună!

– Vizavi de Apocalipsa lui Ioan, în ce stadiu ne găsim acum? Semnele şi minunile pe care le aflăm unde ne situează în Apocalipsă?

– Dragă, nu ştiu. Să ştiţi că eu de Apocalipsă nu m-am ocupat niciodată. De ce? Pentru că Biserica Ortodoxă o ţine, cumva, cu rezervă. Cum? E cuprinsă Apocalipsa în Noul Teştament, dar nu se citeşte niciodată la cultul bisericesc, nici nu se fac aprecieri în legătură cu Apocalipsa. Şi-atunci, dacă Biserica o ţine cu rezervă, de ce să fac eu pe deşteptul, că ştiu în ce vreme ne găsim şi...

De altfel, Apocalipsa nu este o carte a viitorului, ci este o carte a contemporaneităţii autorului Apocalipsei. Deci Apocalipsa a fost scrisă pentru oamenii din vremea în care a trăit autorul Apocalipsei şi n-a fost scrisă ca să se ştie ce va fi în istoria Bisericii, ci ca să fie oamenii întăriţi în situaţia de prigoană creştină. Deci nu trebuie să ne gândim neapărat că ştim că acuma-i trâmbiţa cutare, că acuma... Şi-aşa, nu putem avea nicio certitudine în ceea ce priveşte afirmaţia pe care-am face-o.

– Care consideraţi că este adevăratul post?

– Citiţi în Cartea Proorocului Isaia, capitolul 58, şi aflaţi care este adevăratul post.

CUM SĂ NE FACEM VIAȚA CÂT MAI FRUMOASĂ

29 noiembrie 2005

– Vă rog să ne spuneți cine sunteți, de fapt, dumneavoastră: de unde veniți, de unde vă trageți, de unde atâta înțelepciune, de unde atâta har duhovnicesc? Care au fost mentorii dumneavoastră și cine v-a învățat toate acestea? Care este localitatea unde v-ați născut, unde ați învățat, ce greutăți ați avut în viață?

– Dragă, dacă vă spun toate astea, țin toată jumătatea de ceas pe care o mai avem la dispoziție! Mai întâi de toate, vă recomand o carte: *Cine sunt eu, ce spun eu despre mine*, în care sunt cuprinse întrebări și răspunsuri; întrebările le-a pus Mitropolitul nostru Antonie când am împlinit eu cincizeci de ani de viețuire la mânăstire. El a avut atunci inițiativa să facem o carte, căreia i-am dat titlul *Cine sunt eu, ce spun eu despre mine*; în această carte am scris despre mine cine sunt.

Sunt Arhimandritul Teofil Părăian, din Mânăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus. Mânăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus este o mânăstire voievodală, zidită de Constantin Brâncoveanu, restaurată de Mitropolitul Nicolae Bălan și lărgită de Mitropolitul Antonie.

M-am născut în anul 1929, în 3 martie, în satul Topârcea, părinții mei fiind Ioan și Elisabeta; mai am încă trei frați – suntem patru frați, toți trăim încă; eu sunt cel mai mare. Sunt nevăzător din copilărie: în viața conștientă am intrat fără vedere; am făcut o școală specială la Cluj, cinci ani; am întrerupt doi ani din cauza evenimentelor de atunci, am reluat la Timișoara, tot la o clasă specială, și apoi am urmat gimnaziul și liceul la un liceu teoretic din Timișoara. Am terminat în 1948, mi-am luat bacalaureatul, am urmat Teologia între 1948 și 1952, iar din 1953, de la 1 aprilie, sunt viețuitor la Mânăstirea Brâncoveanu. Mai și glumesc eu câteodată, că am venit la mânăstire o dată cu păcălelile... dar să știți că n-am păcălit pe nimeni și nici pe mine nu m-am păcălit. În 1960 am fost hirotonit diacon de Mitropolitul Nicolae Bălan, în 1983 am fost hirotonit preot de Mitropolitul Antonie, iar în 1988 am primit gradul de arhimandrit.

Am lucrat în măsura posibilităților mele... am mai scris articole la *Telegraful român*, până în 1990, când am început să umblu prin țară: am fost în mai mult de optzeci de orașe din țară, iar în unele orașe (de exemplu,

în Timişoara, în Făgăraş) am ţinut mai mult de şaizeci de conferinţe. Din toate câte s-au putut aduna şi s-au putut rândui să fie cărţi, s-au realizat cele 23 de cărţi – iată, aici, în Craiova, 21 de conferinţe au fost cuprinse în cartea *Din ospăţul credinţei* şi sperăm să mai scoatem o carte, *Trepte de gând,* tot cu cuvântări ţinute în Craiova şi în eparhia Arhiepiscopia Craiovei. Nădăjduim la Dumnezeu... Şi am avut oameni care m-au îndrumat... Şi să ştiţi că eu am fost foarte receptiv: când am auzit ceva şi a fost frumos, am învăţat. De exemplu, Mitropolitul Nicolae Bălan zicea că „cea mai frumoasă podoabă a unui tânăr este mintea trează şi inima curată"; ei, n-am găsit-o scrisă undeva, dar când am auzit-o, gata, am şi luat-o în atenţie şi în minte. După aceea, cum v-am spus de acea urare: „Pace celor ce vin, bucurie celor ce rămân, binecuvântare celor ce pleacă", dintr-odată, când am auzit-o întâi, mi-a plăcut şi am zis: gata, asta e a mea, e şi a mea. Şi aşa mi-am adunat în suflet unele şi altele, bune, frumoase, care au fost spre bucuria mea şi care au putut fi şi spre bucuria altora.

– Soţul meu a murit la 82 de ani, după ce a trăit nepregătit şi am fost necununaţi. Vreau să-mi spuneţi dacă primeşte ceva, fiindcă îi dau în fiecare duminică prescure şi pomelnic, însă l-am visat foarte rău.

- Dragă, nu te lua după visuri, că visurile să ştii că nu sunt realităţi, ci sunt ficţiuni, adică închipuiri ale omului. Bineînţeles că sunt şi visuri care se bazează pe situaţii grele din lumea aceasta... de exemplu, eu, când eram copil, se întâmpla să cad în pivniţă. Aveam o pivniţă care se deschidea ca o ladă, iar camera unde locuiam noi era dicolo de pivniţă şi ai mei îmi spuneau câteodată: „Mă, ai grijă că-i deschisă chivniţa!" Dar eu ţineam minte până-mi spuneau, şi după aceea uitam şi cădeam în pivniţă; şi cădeam nu din partea în care se cobora pe trepte, ci din partea cealaltă. Nu era foarte sus – cam un metru jumate – şi, cum eram eu copil şi nu eram greu... mă loveam eu cât mă loveam, dar nu era o catastrofă. Însă faptul ăsta intra în componenţa existenţei mele, iar noaptea visam că am căzut în pivniţă şi strigam: mamăă, am căz't în chimniţă! Şi săraca mama se trezea şi zicea: „Ba nu, că eşti în pat". Şi-aşa-mi părea de bine că-s în pat!!

Dragă, pentru soţ faci ce poţi... Dumnezeu nu se poate să nu primească rugăciunea şi dragostea, aşa că fă ce poţi în continuare, cu gândul că îl poţi ajuta, cu ajutorul lui Dumnezeu. Noi nu credem că Dumnezeu are pe cineva de exclus, pe cineva de pierdut... numai că avem şi gândul acesta, că sunt unii oameni care fac lucruri pe care n-ar fi trebuit să le facă, dar... zice în Scriptură, în cartea Proorocului Isaia: „Nu sunt gândurile Mele cum sunt gândurile voastre, nici căile Mele cum sunt căile voastre" (Isaia 55, 8). Iar dacă cugetăm cele ale lui Dumnezeu, nu mai cugetăm cele ale omului.

– Cum putem cunoaşte sigur voia lui Dumnezeu într-o situaţie cu mai multe alternative de ales?

– Dacă nu putem singuri, ne orientăm după cei care au o conştiinţă superioară nouă, după conştiinţa duhovnicului... şi, dacă suntem sinceri, ne arată Dumnezeu ce să alegem.

– Cum să te bucuri de cei din jurul tău cu care convieţuieşti, care îţi răstălmăcesc sinceritatea şi neagă acest lucru? Să te faci că nu observi la infinit?

– Păi, da... chiar la infinit nu poţi, că nu eşti tu de infinit, până la urmă... dar, în orice caz, să înţelegi neputinţa omenească. Eu am fost odată, în 1965, la Părintele Arsenie Boca, la Bucureşti, unde lucra atunci. Părintele Arsenie a fost la noi la mânăstire vreme de nouă ani, iar în 1942 l-am întâlnit prima dată şi nu l-am mai întâlnit vreme de 23 de ani. Iar când am fost la Bucureşti, am fost cu un candidat la preoţie, care era atunci student la Teologie; şi părintele i-a spus lui, probabil şi ca să ştiu eu: „Uite, o să ajungi preot... să fii înţelegător faţă de neputinţa omenească!" Dragă, câteodată n-avem ce face altceva decât să nu băgăm în seamă necazurile care vin asupra noastră, să ne obişnuim cu ele şi să nu aşteptăm de la om mai mult decât poate el.

– Mama mea este grav bolnavă. Ce mă sfătuiţi să fac pentru ea?

– Dragă, n-ai ce face... decât să te rogi şi să se roage şi alţii ca să-i uşureze Dumnezeu suferinţa şi s-o primească între cei drepţi.

– Greşesc când afirm că exemplul Sfântului Constantin Brâncoveanu nu există nici chiar în Biblie?

– Păi, dar nu poate exista în Biblie, pentru că el a trăit după ce s-a încheiat canonul Bibliei.

– De ce Sfântul Apostol Pavel nu a fost chemat o dată cu ceilalţi apostoli, ci mai târziu?

– Nu ştiu cine... numai Sfântul Apostol Pavel poate răspunde la asta.

– Este posibil ca un preot creştin ortodox să fie şi mason sau francmason?

– Nu ştiu dacă e posibil, n-am de unde să ştiu... eu n-am cunoscut până acum niciun francmason care să fie preot.

– Este păcat dacă încercăm să măsurăm câmpul energetic cu ansa?

– Îl măsurați degeaba, că nu... e mai mult o părere treaba asta, cu câmpul energetic și cu...

– Cineva a murit spânzurat și copiii săi ar vrea să știe dacă primește toate pomelnicele făcute la soroc.

– În general, nu se fac slujbe pentru cei care își fac singuri moartea. Acuma, oamenii încearcă totuși să-i ajute... și bine fac că încearcă, pentru că nu poți să-l scoți din sufletul tău pe un om care a fost împreună cu tine, pe care l-ai iubit în viață... Știți cum zic eu? Dacă iubești pe cineva, îl iubești cu defecte cu tot, iar dacă îl urăști, îl urăști cu calități cu tot. Așa că faceți ce puteți și nădăjduiți la mila lui Dumnezeu.

– Vă mulțumim!

– Vă doresc sărbători fericite și toate cele de folos!

PREDICA DE PE MUNTE
ŞI VIAŢA OMENEASCĂ

20 martie 2006

– Ce înseamnă „să prisosească dreptatea noastră mai mult decât cea a cărturarilor şi a fariseilor" (cf. Matei 5, 20)? Am auzit pe unii spunând că de aceea noi ar trebui să ţinem trei zile de post pe săptămână, adică şi lunea, pe lângă miercuri şi vineri, fiindcă evreii ţineau două zile de pe săptămână, iar noi trebuie să-i depăşim.

– Da, e şi asta ceva, însă nu-i absolut necesar aceasta. Ce înseamnă să prisosească dreptatea noastră faţă de a fariseilor este asta, ce am spus: dacă fariseii erau superficiali, noi să fim adânci; dacă fariseii căutau să fie cunoscuţi ca oameni ai lui Dumnezeu, fără să fie ei de fapt, noi trebuie să fim oameni ai lui Dumnezeu... iar unii spun şi asta, cu trei zile de post pe săptămână... Noi la mânăstire ţinem trei zile, dar biserica noastră ne învaţă două zile de post să ţinem: miercurea şi vinerea; postul de lunea e facultativ, adică fiecare poate să-l ţină sau poate să nu-l ţină; şi nu-i vinovat cineva care nu-l ţine, pentru că nu i se cere. De unde ştim noi că nu i se cere? Ştim din faptul că, la rânduielile de spovedanie pe care le avem în cartea de slujbă numită *Molitfelnic*, se spune că cineva care este amânat mai multă vreme ca să se împărtăşească, dacă posteşte şi lunea, atunci i se mai scade un an; deci nu e obligatoriu postul de lunea. Dacă vrea cineva să-l ţină, Dumnezeu să-i ajute să-l ţină! Noi la mânăstire ţinem şi lunea.

– Cum poţi să fii drept, milostiv, curat cu inima, într-o societate care promovează alte valori?

– Păi, foarte bine: nu recunoşti valorile care se împotrivesc dreptăţii şi curăţiei inimii.

– Am văzut la televizor imagini cu oameni care străpung obiecte din metal cu obiecte moi, de exemplu trec un pai printr-o monedă. Cum se explică acest lucru?

– Nu ştiu, cred că e mai mult imaginar... dacă te-ai duce acolo, să vezi după aceea moneda, n-ai vedea-o găurită.

– Greşim atunci când luăm măsuri cu subalternii noştri, făcându-i pe aceştia să sufere?

– Dacă anume îi faci să sufere, greşeşti, dar dacă suferă pentru fărădelegile lor, nu greşeşti. Cum zice psalmistul? „Înaintea ochilor mei nu voi suferi nicio faptă netrebnică" (Ps. 100, 4). Dacă eşti conducător, atunci trebuie să ai şi calitatea aceasta, de a-i disciplina pe oameni; şi asta nu-i foarte uşor nici din partea conducătorului, şi nu-i foarte comod nici pentru cei care sunt conduşi şi prin mijloacele acestea. Însă vinovatul nu-i cel care-i disciplinează, ci vinovatul e cel care nu se disciplinează.

– Dacă ne dorim ceva fierbinte, este bine să ne rugăm împreună cu cineva, după cuvântul Mântuitorului din Sfânta Evanghelie de la Matei: „Dacă doi se vor învoi pe pământ în privinţa unui lucru pe care îl vor cere, se va da lor de către Dumnezeu Tatăl, Cel din ceruri" (Matei 18, 19)?

– Da, e bine să ne rugăm şi împreună cu alţii, însă noi nu ştim judecăţile lui Dumnezeu în legătură cu ceea ce cerem. Deci noi nu ştim ce vrea Dumnezeu cu noi sau ce vrea Dumnezeu în cazul pe care îl avem în vedere, dar rugăciunea în orice caz e de folos.

– Ce este bine să luăm în consideraţie: ce face sau ce spune cel de lângă noi?

– Şi ce face, şi ce spune. Dacă spune altceva decât face, înseamnă că e duplicitar şi atunci e cu scădere, iar dacă cuvântul şi fapta se unesc, înseamnă că e bine. De exemplu, Sfântul Isidor Pelusiotul are în Pateric cuvântul: „Mai de folos este viaţa fără de cuvânt decât cuvântul fără de viaţă; căci cuvântul şi strigând supără, iar fapta odihneşte chiar tăcând omul. Dar dacă acestea două, cuvântul şi fapta, se vor uni, se realizează o adevărată icoană a filosofiei".

– În religiile păgâne nu a existat nicio lucrare a lui Dumnezeu? Dumnezeu a lăsat în rătăcire atâtea generaţii de oameni şi nu le-a dat nicio revelaţie, nicio minune?

– Dragă, Dumnezeu le-a purtat de grijă totdeauna oamenilor... noi nu ştim cum a lucrat Dumnezeu, dar nu se poate ca Dumnezeu să-i fi părăsit, pentru că Dumnezeu n-are pe nimeni de pierdut, numai că noi nu cunoaştem felul în care a lucrat Dumnezeu. Revelaţia adevărată a dat-o Dumnezeu, în timpul Vechiului Testament, proorocilor şi drepţilor din Vechiul Testament, iar în Noul Testament, apostolilor prin Domnul Hristos.

– La o conferinţă s-a pus întrebarea dacă există viaţă şi pe alte planete şi conferenţiarul de atunci nu a răspuns cu da sau nu, dar a dat un citat din Evanghelia de la Matei: „Şi va trimite pe îngerii Săi, cu sunet mare

de trâmbiţă, şi vor aduna pe cei aleşi ai Lui din cele patru vânturi, de la marginile cerurilor până la celelalte margini" (Matei 24, 31). Poate fi adus acest verset ca argument al probabilităţii vieţii extraterestre?

– Nu poate fi adus, pentru că noi credem că există îngeri pe care îi trimite Dumnezeu, dar nu ştim unde anume... noi zicem că în cer. Acuma, dacă „cer" înseamnă şi planetele, atunci i-a trimis de pe planetă, dar dacă cerul e mai presus de planete, şi planetele sunt altceva decât cerul, atunci nu-i trimite de pe o planetă. Aşa că nu se poate hotărî... nu noi putem hotărî dacă există viaţă pe alte planete. Doar dac-ar veni cineva de acolo să ne informeze sau ni s-ar da o descoperire de la Dumnezeu. Nu ştim. Din această cauză acela care a răspuns n-a putut zice: da sau nu; nici eu nu zic nici da, nici nu, dar cred mai mult că nu.

– Dacă aţi fost de acord cu aspectele pozitive ale bioenergiei ce poate ameliora unele afecţiuni, atunci putem apela în egală măsură la exerciţiile yoga care vizează acelaşi lucru, adică îmbunătăţirea unor boli sau a sănătăţii?

– Dragă, poţi să foloseşti exerciţii yoga, dar nu pentru că sunt exerciţii yoga, ci pentru că te ajută, poate, exerciţiile respective.

– Care este adevărata libertate interioară pe care omul şi-o poate dori? Cum o poate dobândi?

– Libertatea interioară este nepătimirea, adică lipsa de patimi, când ajungi să nu mai fii asuprit de răutăţi. Domnul Hristos a spus: „Cel ce săvârşeşte păcatul este rob păcatului" (Ioan 8, 34). Deci dacă nu mai săvârşeşti păcatul ai ajuns la libertatea interioară, iar dacă săvârşeşti păcatul, eşti rob păcatului.

– Într-o mânăstire din judeţul Vâlcea am auzit cum unul dintre părinţi certa pe cineva: „Ţi-am spus să faci cutare lucru, şi nu m-ai ascultat! Am să te pun să faci metanii şi am să fac şi eu cu tine!"

– Mă rog, treaba lui, dac-a făcut aşa... Bine c-a zis că face şi el. Trebuia să facă de-odată, ca să fie sigur că face.

– Putem considera orice lipsă de înfrânare ca fiind desfrâu? Dacă nu reuşesc să postesc sau să nu mă cert cu cel care mă supără, sau să nu mint, înseamnă că am căzut în păcatul desfrânării? Există o gradaţie a păcatului?

– Păi, există o gradaţie a păcatului şi după starea omului. Însă nu trebuie să considerăm toate insuficienţele ca fiind desfrâu. Desfrâul e în legătură cu păcatul respectiv, însă nu faptul că te-ai mâniat de-o clipă... Asta

depinde totuşi de înaintarea omului: dacă omul e mai înaintat, atunci păcatul lui e mai mare, dar pentru unul care e mai la început, acelaşi păcat poate fi considerat mai mic.

– Există momente când rugăciunea inimii nu trebuie spusă?

– Nu cred că există. Dacă o ai, ea merge de la sine, dac-ai ajuns la rugăciunea inimii. Rugăciunea inimii curge cum circulă sângele... şi atunci merge de la sine şi n-ai cum s-o opreşti; cum nu opreşti circulaţia sângelui sau respiraţia, tot aşa nu opreşti nici rugăciunea.

– Aţi spus că este bine să fii în relaţii bune cu toţi oamenii atunci când aduci jertfă la Sfântul Altar. Ce faci însă în cazul în care cel cu care eşti certat nu vrea să se împace cu tine sau continuă mereu să-ţi facă rău?

– Nu faci nimic. Dacă ai încercat împăcarea, şi n-o poţi realiza... Sfântul Apostol Pavel zice: „Pe cât e în puterea voastră, fiţi în pace cu toţi oamenii" (Romani 12, 18). Pe cât e în puterea voastră! Nu poţi face tu ceea ce trebuie să facă altul. Tu poţi doar să cauţi împăcarea. Dacă nu ţi se răspunde cum aştepţi, atunci tu eşti îndreptăţit să-ţi duci darul la altar.

– Sunt o mamă foarte îngrijorată: fiica mea a fost căsătorită şi s-a despărţit de soţ datorită unor persoane care nu i-au vrut deloc binele, ba mai mult, i-au făcut şi farmece. Cum să procedeze fiica mea pentru a-şi forma din nou o familie şi a avea un curs bun al vieţii?

– Dragă, în ceea ce priveşte farmecele, chestiunea e foarte relativă, adică nu se ştie, de fapt, când sunt farmece şi când nu sunt farmece. Oamenii, de obicei, când nu se înţeleg între ei sau când au ceva piedici, gata, zic că le-a făcut cineva farmece, că sunt nişte influenţe rele, că a intervenit cineva... Nu-i aşa! Sfântul Apostol Pavel spune clar: „Fiţi înţelepţi faţă de bine şi nevinovaţi faţă de rău, iar Dumnezeu va zdrobi repede pe Satana sub picioarele voastre" (Romani 16, 19-20). Deci chiar „repede" va zdrobi pe Satana sub picioarele voastre. Deci, dacă suntem oameni corecţi, farmecele nu se leagă. La mine vin destui oameni care spun că li s-au făcut farmece; şi eu zic: mă, farmecele sunt păcatele voastre!

Ce poate să facă este să ducă o viaţă corectă şi va fi ce va vrea Dumnezeu.

– Sfântul Apostol Pavel spune că sunt unii dintre noi care se botează pentru morţi (I Corinteni 15, 29). Ce înseamnă aceasta?

– Probabil era o practică din vremea Sfântului Apostol Pavel. În vremea noastră însă nu există această practică şi nu trebuie să existe această practică.

– Cum poate un om cu o fire păcătoasă să alunge gândurile rele şi păcătoase?

– Prin gânduri bune. Deci, când îţi vine în minte un gând rău, îl înlocuieşti cu un gând bun. Ştiţi că beţivii zic: „Hai să mai bem o dată, căci cui pe cui se scoate". Nu ştiu dacă e aşa... dar să ştiţi că din punct de vedere al gândurilor, nu poţi înlătura un gând rău altfel decât cu un gând bun. În Pateric se spune că la Avva Pimen s-a dus cineva şi l-a întrebat ce poate să facă, fiindcă îi vin tot felul de gânduri rele. Avva Pimen i-a zis: „Opreşte vântul!", iar el a zis: „Nu pot să opresc vântul". Şi Avva Pimen i-a zis: „Aşa cum nu poţi opri vântul să nu bată, nu poţi opri nici gândul rău să nu vină, dar poţi să faci altceva: cu un gând bun, să înlături gândul cel rău". În felul acesta, ai rezolvat chestiunea. Numai că lucrul ăsta nu e foarte simplu, ci trebuie o angajare, o hotărâre, o silinţă. Mai ales cu rugăciunea de toată vremea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul" se poate înlătura gândul cel rău. În Filocalie, la Sfântul Marcu Ascetul, e scris: „Aşa cum focul nu rămâne în apă, tot aşa nici gândul cel rău, în inima iubitoare de osteneală". Deci, dacă inima e iubitoare de osteneală, atunci totdeauna e preocupată de ceva, iar gândurile care vin din afară – şi mai ales gândurile rele – sunt mistuite de osteneala inimii.

– Pot coexista harul şi păcatul? Sfântul Pavel spune că „unde s-a înmulţit păcatul, acolo a prisosit harul" (Romani 5, 20).

– De fapt, nu e vorba de păcatul pe care îl are un om oarecare, ci e vorba de păcatul - să zicem aşa - al comunităţii... e vorba de neîngrijirea de o viaţă bună. De aceea zice Sfântul Apostol Pavel că „unde a prisosit păcatul – adică la oamenii care au făcut păcat – a prisosit harul", în sensul că a venit harul Domnului nostru Iisus Hristos, din creştinism, şi a nimicit păcatele făcute în vremea neştiinţei.

– Ce părere aveţi despre Georgeta Florea, care afirmă că-şi scrie cărţile prin dictare de la „îngerul de credinţă şi lumină"? Este bine că are o emisiune la un post de televiziune şi tălmăceşte visele?

– Dragă, poate să aibă oriunde, voi urmăriţi emisiunile care vă folosesc, nu care nu vă folosesc. Eu n-am auzit până acum de această Georgeta şi nici nu mă interesează.

– Să facem milostenie cu cerşetorii din faţa bisericii? Unii Părinţi spun că prin aceasta încurajăm cerşitul sau facem risipă, deoarece banii pe care-i dăm lor ar putea ajunge la alţii, care au cu adevărat nevoie de ei. Cuvioşia voastră ce credeţi?

– Dragă, e foarte greu să știi ce ai de făcut. Dar dacă e și unul care are trebuință?... Sfântul Ioan Gură de Aur zice că mai bine să dai de 99 de ori celui nevrednic decât să nu dai o dată celui vrednic. Ce milostenie facem cu oamenii aceștia? Sunt niște sume foarte mici... Ai mei de-acasă ziceau că la cerșetori – se gândeau la cei care veneau din casă în casă, iar ei le dădeau făină, de exemplu – să le dai puțin, ca și ei să se ostenească și să caute făină pe la mai mulți, că și noi ne ostenim ca să avem făina pe care le-o dăm... se gândeau plugarii la munca pe care o desfășoară ei. Adevărul este că nu le dai sume mari, iar unuia îi dai, altuia nu-i dai, că nu le poți da la toți... Dacă îți spune conștiința ta să le dai, le dai, dacă-ți spune altfel... Dragă, astea sunt lucruri care nu se pot rezolva așa, dintr-o dată. Tot în Scriptură, undeva, parcă la Isus Sirah, spune că „să asude banul în mâna ta până când îl dai". Așa că lucrurile nu sunt foarte clare...

– Ce înseamnă „mințind pentru Mine", din *fericirea* celor care suferă prigoane (Matei 5, 11)?

– E vorba de situația în care cineva are în vedere relația cu Domnul Hristos și se spune despre el ceva rău – cum s-a spus despre creștini că sunt băutori de sânge... e o minciună, iar minciuna aceasta este din cauză că ești creștin. Deci să mintă cineva că ești rău, și tu să fii bun, de pildă.

– Ce să fac, dacă am avut o relație foarte rece cu mama mea și nici acum, când este bolnavă de cancer, nu pot să mă apropii de ea? S-a înrăit și mai mult și nu simt decât ura ei. Cum să fac s-o iubesc?

– Dragă, e foarte greu să realizezi un lucru dintr-odată. Dacă ai crescut în ură, nu poți să înlături dintr-odată ura și să aduci iubire. În orice caz, împlinirea datoriei e o chestiune esențială, adică ai datoria să o ajuți și, cu ură sau fără ură, trebuie să o ajuți; trebuie să calci pe tine, trebuie să tragi de tine ca să poți face ceea ce altul în mod firesc ar face fără împotrivire sufletească.

– Ce putem face pentru a îndepărta coșmarurile care ne sunt aduse de duhurile rele în somn?

– Nu putem decât să ducem o viață care să ne recomande înaintea lui Dumnezeu... și să ne păzească îngerul păzitor de influențele care aduc nemulțumire.

– Dacă o persoană căsătorită se îndrăgostește de o altă persoană, este păcat? Cât de mare?

– E păcat foarte mare! Domnule, trebuie să-ți ții rosturile pe care le ai și pentru care te-a binecuvântat Dumnezeu!

– Ce să faci când vrei s-o iei pe calea credinţei, dar cei din casă nu te înţeleg sau te izolează?

– Păi, nu-i nimic, stai şi izolat, dacă te izolează! Tu îţi împlineşti gândurile, îţi împlineşti datoria... ei nu se roagă, tu te rogi, ei nu postesc, tu posteşti, ei nu se duc la biserică, tu te duci la biserică, deci faci ce poţi face în condiţiile tale.

– Am gătit mâncare de post şi pentru cei doi copii, de 25 şi 22 de ani, dar au refuzat şi atunci am gătit de dulce. Păcătuiesc, ca mamă, în faţa lui Dumnezeu, făcând acest lucru?

– Nu. N-ai cum să-i sileşti pe oameni... de ce să-i sileşti să facă ce n-ar vrea să facă? Postul, în Biserica Ortodoxă, e obligatoriu, dar cei care nu postesc, aceia de fapt nu sunt de credinţa noastră, n-au credinţa creştină drept-măritoare, care e cu post.

– Ce să fac ca să mă pot ruga în fiecare seară, căci tot timpul mă lupt cu această problemă?

– Dragă, rugăciunea de seara este împuţinată şi de osteneala de peste zi. Şi mama mea – Dumnezeu s-o odihnească – era foarte muncită; muncea foarte mult, că aşa era la noi la ţară, şi – nu numai seara, dar şi ziua – când lua o carte în mână, îi venea somnul. Cum se aşeza să citească, îi venea somnul şi zicea: „Bată-l, somn, că nu pot lua o carte în mână! Cum iau o carte în mână, cum îmi vine somnul!” Iar rugăciunea de seară n-o făcea din carte – că n-avea ea vreme de citit din cărţi... A venit odată cineva din Moldova la noi la mânăstire – o femeie – şi a zis că ea citeşte patru acatiste în fiecare zi; şi eu am zis: acatistele părinţilor mei am fost eu şi fraţii mei. Adică ne-au crescut pe noi şi astea au fost acatistele lor... Ce vreau să spun? Că totuşi rugăciune făceau – rugăciune de seară –, dar în formulele pe care le ştiau ei, pe care le aveau ei. Deci ceva rugăciune făceau, dar nu rugăciune multă, pentru că nu puteau să facă rugăciune multă. Şi-atunci... Nici nu ne cere... eu, de exemplu, să ştiţi că nu-i angajez pe oameni la rugăciuni peste ceea ce cred eu că pot să facă. Vin la mine unii care au canoane să citească rugăciuni seara, noaptea... să se scoale noaptea... Treaba lor, dar să ştiţi că cine se scoală noaptea ar vrea apoi să doarmă ziua.

– Ce înseamnă să te predai voii lui Dumnezeu?

– Să primeşti toate câte-ţi vin în faţă – necazurile – ca din mâna lui Dumnezeu.

– Ce rol are duhovnicul în viaţa creştinului? Ce rol are ascultarea de duhovnic şi cum trebuie să fie făcută ea?

– Dragă, toate lucrurile omului sunt la măsurile omului, nu poţi să faci ce-i mai presus de tine. Dacă eşti în stare, faci ascultare mai multă, dacă nu, faci ascultare mai puţină. În orice caz, intenţia trebuie să fie să-l asculţi în toate. Bineînţeles, trebuie să-ţi mărturiseşti neputinţa pe care eventual o ai. Duhovnicul are o conştiinţă superioară conştiinţei tale personale, numai să ştiţi că şi cu duhovnicii e ca şi cu doctorii: fiecare vede lucrurile altfel.

– Ne puteţi explica teologic termenii „vedenie" şi „viziune"?
– E acelaşi lucru.

– Este păcat că am botezat copiii dintr-o căsătorie mixtă, ortodoxă cu musulman?
– Nu, doar i-ai botezat ortodox... de ce să fie păcat?

– După Sfinţii Părinţi, ce este „rugăciunea de sine mişcătoare"?
– Dragă, eu nu ştiu ce-i rugăciunea de sine mişcătoare... rugăciunea care te mişcă să realizezi mai mult în faţa lui Dumnezeu.

– Ce poate face omul laic pentru ca rugăciunea inimii să fie una reală?
– Păi, nu poate face nimic decât ceea ce fac toţi oamenii care se roagă. Cu cât te rogi mai mult, cu atât speri să te poţi ruga mai bine; chiar se şi zice: „Roagă-te cum poţi, ca să ajungi să te rogi cum trebuie". N-ai ce face, asta e o chestiune care nu se realizează de azi pe mâine sau într-o clipă, ci se realizează în timp mai îndelungat – Dumnezeu ştie cât la fiecare –, poate că o viaţă întreagă vrei să ajungi la rugăciune deplină, şi ajungi totuşi la rugăciune ştirbită. Dumnezeu îţi primeşte ceea ce faci şi te miluieşte cu mila Lui, pentru că Dumnezeu e Tatăl nostru... şi-atunci, noi facem ce putem, din partea noastră, iar Dumnezeu vine cu binecuvântarea Lui. Când anume, cum anume, nu ştim.

– Consideraţi că ajunarea sau postul de mai multe zile pentru o persoană îi poate aduce acesteia vindecări sufleteşti şi trupeşti?
– Nu ştiu, unii zic că da. Eu nu ştiu, n-am avut situaţii în care să mă pun la încercare... Noi ne rugăm cum putem, facem ce putem, în condiţiile noastre, şi Dumnezeu ştie ce se poate întâmpla cu noi.

– S-a spus că trebuie să ai un singur duhovnic. Dacă însă ai un duhovnic în localitatea în care stai, dar te spovedeşti o dată sau de două ori pe an şi la un alt duhovnic, la o mânăstire, este greşit?
– Nu, nu-i greşit. Numai atunci nu-i bine când duhovnicii au răspunsuri, soluţii diferite. Eu le spun celor care se spovedesc la mine şi pe

care i-am îndrumat o vreme: te poţi duce să te spovedeşti la oricine, numai să ai grijă să nu găseşti unul mai aspru decât mine. Fiindcă să ştiţi că eu, aşa cum sunt, nu pun sarcini grele pe oameni, pentru că ştiu cam care e situaţia fiecăruia care vine la mine... şi după aşezarea lui. Dar numai atunci e o greşeală când te fereşti de un duhovnic şi crezi că te poate ajuta altul mai bine. Dar altfel, dacă vrei să te împărtăşeşti şi te duci undeva şi este un preot care spovedeşte, te duci la el şi te spovedeşti şi te împărtăşeşti, nu te mai gândeşti. La mine vin câte unii şi zic: „Părinte, eu nu vreau să mă spovedesc, fiindcă n-am primit binecuvântare de la duhovnicul meu". D-apăi, dacă nu vrei, nu te spovedi!

– Sunt oameni care nu vor să îndeplinească poruncile lui Dumnezeu decât oarecum forţaţi, la insistenţele noastre. Le este de folos? Şi ne este de folos şi nouă, care uneori poate prea insistăm în acest lucru?

– Dragă, dacă faci binele, binele e binevenit oricum ar fi... că-l faci din convingere, că-l faci din constrângere, asta nu contează... e mai bine să-l faci din convingere, că te poţi bucura de binele pe care-l faci; dacă-l faci din constrângere, te chinuieşti să-l faci, dar nu poţi să zici că era mai bine să nu-l faci.

– Credeţi că în răsplătirea răului cu rău poţi trece direct la privire, fără a mai trece prin faza gândului rău?

– Nu se poate. Tot treci prin gândul rău, măcar de-o clipă.

– Cum să ne curăţim de mânie?

– Prin blândeţe. Mai întâi de toate, îţi dai silinţa să nu mai fii mânios; te jenezi că ai fost mânios, te jenezi că eşti mânios, ai o jenă că eşti nervos – că acum aşa zic oamenii, că nu-s mânioşi, sunt „nervoşi"; în realitate, mânia şi nervozitatea e acelaşi lucru. Şi aşa, dacă ai grijă azi să înlături mânia, mâine la fel, cu vremea ajungi să nu te mai mânii. Şi eu, când eram copil şi eram tânăr, eram mânios, eram nervos. Şi ziceau unii şi alţii: „Mă, ce eşti aşa nervos?" Şi după aceea am citit o carte – care mi-a plăcut foarte mult, prin idee – intitulată „Taina mulţumirii sau Domnişoara Poliana"; din cartea aceasta am învăţat că omul trebuie să fie mulţumit în toate împrejurările de viaţă, să găsească partea bună, partea de mulţumire. Şi am căutat să nu mai fiu nervos, iar acum, dacă mai sunt câteodată, sunt aşa, de-o clipă, nu mă ţine.

– Credeţi că citirea operelor lui Platon, Aristotel şi a filosofilor greci poate fi folositoare?

– Poate fi folositoare, dar noi avem învăţături mai folositoare, nu trebuie... Acuma, fiecare se poate interesa de ceva... n-am nimic împotrivă

să citeşti şi pe Platon, şi pe ceilalţi. Şi-atunci, înseamnă că ai fi mai deştept decât mine, că eu nu le-am citit.

– Când se poate spune că am păcătuit mai grav: când am fost ispitită pentru cel de lângă mine sau când m-am lăsat ispitită de cel de lângă mine?

– Păi, şi-ntr-un caz, şi-ntr-altul.

– În Sfânta Scriptură, la Facere, în zilele Creaţiei, de ce nu se enunţă nimic despre spaţiu şi, mai departe, despre galaxie?

– Pentru că nu se scrie totul în Biblie. Biblia nu cuprinde tot ce-am vrea noi să cuprindă; nici dac-am face-o noi n-ar cuprinde tot ce am vrea noi să cuprindă.

– În faptul de a fi creator, inclusiv în ceea ce priveşte aspectele creştine ale vieţii, nu e cumva ascuns un duh al mândriei? Faptul de a crea te expune mai mult mândriei decât alte domenii ale vieţii, nu credeţi? Ce se poate face pentru a preîntâmpina păcatul trufiei?

– Foarte simplu: faci binele şi Îi dai slavă lui Dumnezeu, pentru că binele pe care-l faci e şi de la Dumnezeu, nu-i numai de la tine; şi-atunci, binele pe care-l faci trebuie să te ducă la smerenie, nu la mândrie. Iar dacă te duce la mândria, trebuie să surpi mândria... să te gândeşti că nu e cazul să te mândreşti cu lucruri care nu sunt numai ale tale, ci sunt şi de la Dumnezeu (şi mai ales de la Dumnezeu).

– În ce măsură oamenii din celelalte religii şi culte se pot mântui sau vor cunoaşte împărăţia lui Dumnezeu?

– Dragă, noi nu ştim, astea sunt lucruri la care ar putea răspunde doar Dumnezeu. Noi ştim doar atât, că credinţa noastră e mai presus de oricare alta şi ne ţinem de ea.

– Un rătăcit întors la credinţă se mai poate dezlega şi ierta de acest păcat?

– Dragă, Dumnezeu poate orice, nu există o graniţă când e vorba de iertarea lui Dumnezeu. Dacă nu rămâi în răul pe care l-ai făcut, sigur că e posibilă iertarea.

– Ce atitudine ar trebui să avem faţă de aşa-zişii „creştini” care umblă din uşă în uşă?

– Păi, o atitudine hotărâtă: când vine să te înveţe ceva, zici: „Hai să te învăţ şi eu ceva! Zi după mine: «Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine,

Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită...»". Iar dacă zici aşa, el îţi spune: „Dar ştiţi, noi avem... – Ai altă credinţă? Du-te pe-aici încolo!"

– Ce putem face în privinţa răului care vine din gândul ascuns care este imprimat ca idee psiho-fiziologică şi care depăşeşte nivelul conştiinţei?

– Dragă, ce nu putem noi, face Dumnezeu. Ne rugăm lui Dumnezeu să se risipească vrăjmaşii Lui.

– Cât de mare este virtutea dragostei în credinţă, faţă de rugăciune, post şi slujbele Bisericii?

– Dragă, toate sunt importante, adică nu înseamnă că, dacă faci rugăciune, n-ai iubire, dacă faci post, n-ai iubire. Toate trebuie urmărite la importanţa pe care o au. Adică un om care crede în Dumnezeu nu are lucruri pe care le socoteşte importante, şi altele care nu sunt importante; toate sunt importante. Bineînţeles că iubirea e mai presus de altceva, pentru că ne-a spus Domnul Hristos aşa. A zis: „După aceasta vor cunoaşte oamenii că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea iubire unii către alţii" (Ioan 13, 35). E în prim-plan iubirea şi credinţa. Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Galateni, zice că „în Iisus Hristos, nici tăierea împrejur nu foloseşte la nimic, nici netăierea împrejur, ci credinţa lucrătoare în iubire" (Galateni 5, 6). Deci credinţa şi iubirea. Întrebarea pe care a pus-o Domnul Hristos unui om căruia îi dăduse vedere a fost: „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?" (Ioan 9, 35). Iar Sfântului Apostol Petru de trei ori i-a pus întrebarea – după ce Domnul Hristos a înviat din morţi: „Mă iubeşti tu pe Mine?" (Ioan, cap. 21). Deci credinţa şi iubirea sunt în prim-plan.

– O persoană care este pusă să aleagă între părinţi şi prieten ce să facă? Părinţii nu sunt de acord cu prietenul pe care-l am.

– Păi, poate că au dreptate să nu fie de acord, poate că n-au dreptate... noi nu putem să realizăm nişte lucruri cu exclusivitate. În general, e bine să fie şi părinţii de acord, dar nu totdeauna se poate lucrul acesta, şi-atunci faci ce poţi, aştepţi momentul să-i convingi, aştepţi situaţii care pot să-l descopere pe acela ca om bun, pentru că să ştiţi că eu am cunoscut atâtea şi-atâtea cazuri de oameni care au avut o prietenie îndelungată, şi până la urmă au ajuns să se certe. Păi, înseamnă că şi prietenia aceea, o fi fost ea îndelungată, dar n-a fost cum trebuie să fie.

– E mai bine să faci ascultare de duhovnic decât să-ţi asculţi inima, deşi simţi că ar fi mai potrivit să faci ce-ţi spune inima?

– Sfântul Marcu Ascetul zice, în Filocalie, „să nu asculți de inima ta câtă vreme n-au fost înlăturate din ea patimile". Aşa că inima ta te poate înşela, de multe ori, iar duhovnicul se presupune că are o conştiință superioară conştiinței tale şi e mai bine să asculți de duhovnic decât de inima ta. Numai că pot fi şi situații care nu-s destul de limpezi. De exemplu, Părintele Arsenie îi îndruma pe unii oameni în legătură şi cu căsătoria; şi unul se duce şi-i spune că ar vrea să se căsătorească cu o fată anume, iar părintele i-a zis să n-o ia; după o vreme, a venit cu alta: „Părinte, m-aş căsători cu fata asta. – Ia-o!" Însă s-au căsătorit, şi lucrurile n-au mers foarte bine. Şi-apoi se tot gândea el ce bine era dacă se căsătorea cu cea dintâi, pe care a zis părintele s-o lase. Nu-i foarte simplu... să ştiți că ăstea nu-s nişte lucruri care merg aşa, cum ar merge la calculator, ci sunt nişte lucruri care merg în condițiile pe care le ai. Eu, de exemplu, dacă m-aş fi căsătorit, nu-ntrebam pe niciun duhovnic; dacă mi-era dragă fata, mă căsătoream şi Doamne-ajută! Apoi vedeam eu ce pățesc... sau dacă pățesc ceva.

– Este indicat să luăm pauze în post, atunci când simțim că nu mai putem răbda?

– Acuma, depinde, sunt situații şi situații... sunt oameni care au diferite insuficiențe, de exemplu n-au calciu, trebuie să ia granule pentru calciu, iar în această situație, bineînțeles că e mai bine să mănânce de dulce decât să piardă calciu, pentru că e o situație specială, nu e o situație generală; cei care nu pierdem calciu putem să nu mâncăm ouă şi lapte... mâncăm noi după aceea. Dar cei care au situații deosebite nu trebuie să se chinuie, să se dizolve trupeşte, ca să crească sufleteşte. Postul e o disciplină, nu e o lucrare care să-l împuțineze pe om. Acuma, când eşti gras, bineînțeles că poți să posteşti mai bine decât unul slab... zicea cineva că e bine să fii gras, că dacă te îmbolnăveşti, slăbeşti, dar dacă eşti slab, mori.

– Dacă sunt în vârstă şi mi s-a dat canon de cincisprezece ani, poate să mi-l reducă altcineva? Sau ce să fac? Dacă mor şi n-jung să-l fac?

– Te duci la mitropolitul să ți-l scadă.

– Trăind în mânăstire, te poți situa pe o treaptă mai înaltă care duce către mântuire? Mântuirea este mai rapidă?

– Dragă, când m-am dus eu prima dată la mânăstire şi l-am întâlnit pe Părintele Arsenie, a zis părintele că nu toți cei din lume se prăpădesc, nici toți cei din mânăstire se mântuiesc. Nu-nseamnă că dacă te-ai dus la mânăstire, te-ai asigurat. Te-ai asigurat dacă împlineşti ce trebuie să împlineşti, dar dacă nu, nu te-ai asigurat.

– Ce sfat îi daţi unei persoane care are duhovnic, dar care nu poate să-i spună acestuia anumite păcate, pentru că-i este ruşine. Se poate spovedi de aceste păcate la un alt preot, care nu o cunoaşte, şi apoi să se întoarcă la duhovnicul pe care-l are?

– Se poate. Se poate, pentru că important este să te descarci odată sufleteşte şi eventual să primeşti şi dezlegare – depinde ce hotărăşte cel căruia te duci şi-i spui. Eu sunt bucuros când vine cineva şi-mi spune: „Să ştiţi, părinte, că până acum n-am putut să spun niciodată păcatul ăsta, şi acum am venit la dumneavoastră". Îi zic: mulţumeşte-I lui Dumnezeu că ai putut totuşi să-l spui undeva.

Dar să ştiţi că totuşi o relaţie adevărată cu un duhovnic este aceea în care poţi să spui tot ce ai pe suflet.

– Ce înseamnă „a certa cu duhul blândeţii"?

– Înseamnă să nu cerţi cu răutate. Câteodată, omul, când ceartă, ceartă din mânia lui, adică se satisface pe el însuşi certând pe cineva; asta înseamnă să cerţi cu mânie. Iar cu blândeţe înseamnă să cerţi părinteşte, ca un părinte care-i vrei binele.

– În monahism pot ajunge şi acele persoane care, asemenea Mariei Magdalena, au căzut în păcat, dar îşi recunosc greşeala şi se căiesc amarnic?

– Sigur, în monahism pot ajunge toţi oamenii care-şi vor binele, nu e nicio oprelişte.

– Ce părere aveţi despre tinerii care trăiesc necununaţi?

– Măi, eu nici nu ştiu de ce puneţi voi întrebări de felul acesta. Ce păreri pot avea?! decât că nu-i bine. Eu, când vine la mine cineva aşa, nici nu stau de vorbă cu el, îi spun dintr-odată: până nu te căsătoreşti sau până nu te desparţi, n-am ce vorbi cu tine!

– Cât de mare este păcatul dacă lipsim intenţionat de la Sfânta Liturghie, preferând somnul?

– Păi, nu ştiu dac-aţi văzut picturi cu raiul şi cu iadul... la noi la mânăstire este o pictură cu iadul, în care e şi situaţia aceasta: oameni care dorm în timpul Liturghiei, duminica. Dacă preferi somnul, somnul îl ai, însă darul lui Dumnezeu nu-l poţi avea.

Să ştiţi că şi somnul are valoarea lui. Părintele Arsenie a dat un îndreptar de viaţă – pe care poate l-aţi citit unii în cărţile mele, că am scris despre asta: „Oxigen, glicogen, somn, să-ţi păstrezi hormonii şi să ai concepţie de viaţă creştină". Deci şi somn. De ce? Pentru că somnul are valoarea lui,

are putere de a-l reface pe om, deci somnul e important. Noi seara ne rugăm lui Dumnezeu să ne dea somn, iar dimineața Îi mulțumim lui Dumnezeu pentru somnul pe care ni l-a dat. Așa că nu-i rău somnul, dar e rău să dormi când nu trebuie să dormi. Te duci la slujbă, la Liturghie, și după aceea tragi un somn până seara și și de seara până dimineața, nu-i o problemă.

– Este păcat dacă te rogi sau citești Paraclisul Maicii Domnului în pat, învelit în plapumă?

– Păi, dacă nu poți altfel, nu-i păcat, dar dacă poți altfel, e păcat.

– Când privești sau vorbești cu un om și în acel moment îți vine un gând rău, înseamnă că păcătuiești? Gândul îl ai.

– Dragă, apariția unui gând nu înseamnă păcat; păcat e atunci când stăruie gândul, când te preocupă, când nu te poți desprinde de el, când faci niște legături. Păcatul nu-i așa: gata, mi-a venit în gând un lucru de-o clipă și gata, am păcătuit cu gândul.

– Este normal ca o fată de nouăsprezece ani să se îmbrace în negru, ca o călugăriță, și să mănânce de două ori pe zi și atunci foarte puțin?

– Dragă, mănâncă atât cât vrea să mănânce... dacă n-are mai mult, poate mânca și puțin. Dar să se îmbrace în negru așa, numai ca s-o vadă oamenii că-i altfel decât altele, nu-i bine. Tot ce-i bătător la ochi nu-i bine.

– Ce trebuie să facă o fată căreia îi place de un anumit băiat? Ce trebuie să facă pentru ca bărbatul să observe acest lucru?

– Păi, ce știu eu ce poate face?! Știu eu?... să-i spună! Odată au venit la mine doi – nu știu, parcă de la televiziune –, iar fata, când a venit la mine la chilie, zice: „Așa mult îmi place de băiatul ăsta!" Și eu am întrebat-o: dar tu i-ai spus? Zice: „Nu". No, zic, cheamă-l aicea! L-a chemat și i-am zis: dragă, să știi că fata asta ține la tine, te iubește, și nu-ndrăznește să-ți spună. No, acuma, ia aminte!

– Ce pot să fac pentru a-mi planifica mai bine timpul, ca să nu mai întârzii?

– Păi, nu știu ce poți să faci; eu nu știu ce te-mpiedică să fii punctual. Dragă, când eram eu la liceu, la Timișoara, era o regulă: la ora opt trebuia să fim la școală; dacă treceau cinci minute după ora opt, se închidea poarta pe care intram și nu se mai putea intra decât la pauză, la nouă fără zece; și era o regulă, că prima oră nu se putea motiva. Și atunci, preferai să nu mergi toată ziua la școală – fiindcă-ți puteai motiva toate orele – decât să lipsești la prima oră, pe care n-o puteai motiva. De ce? Ca să te-nvețe să fii punctual. În societatea modernă punctualitatea este o chestiune esențială și trebuie să

faci în aşa fel încât să nu întârzii. Mie nu mi-a plăcut niciodată de oamenii care trăiesc la limită: se duc la tren, şi, dacă mai întârzie o jumătate de minut, pleacă trenul. Trebuie să iei toate lucrurile din vreme şi să le faci în aşa fel încât să le poţi face cu linişte. Nu ştiu cum poţi să te disciplinezi în privinţa asta, dar mai întâi de toate trebuie să fii hotărât pentru aşa ceva: ştii că trebuie să fii undeva la ora cutare, eşti la ora cutare. Aşa cum merg trenurile, cum merg emisiunile la radio şi la televiziune: toate sunt rânduite în aşa fel încât la ora respectivă să se întâmple ceea ce trebuie să se întâmple.

– Ce sfat le daţi unor tineri foarte îndrăgostiţi, care nu au aceeaşi religie: unul este ortodox, celălalt catolic. Cât de departe poate să meargă relaţia lor? Se pot căsători, dacă unul se converteşte la religia celuilalt?

– Da, sigur, de ce să nu se poată căsători? Dar să ştiţi că oamenii, în general, trăiesc puţin prin religie. Noi ne bucurăm de cei care au aceeaşi credinţă... De ce? Pentru că, dacă n-ai aceeaşi credinţă, n-ai nici acelaşi fel de a vieţui. Dacă unul e ortodox, şi altul e catolic, unul ţine Paştile la o dată, iar celălalt la altă dată, deci sunt nişte nepotriviri. Dacă totuşi ajung să aibă aceeaşi credinţă, este cel mai bine.

– Ateii, dacă nu au o credinţă, în cine cred totuşi?

– Nu cred în nimic.

– Cum să ne împotrivim obligării de a semna buletinele electronice care se vor introduce, cât timp nu ştim ce semnăm? Ce face Biserica pentru a ne feri de această agresiune satanistă ce ni se pregăteşte?

– Dragă, eu nu ştiu de ce sunteţi preocupaţi de nişte lucruri care nici nu ştim când o să se-ntâmple sau dacă o să se-ntâmple. Ce-i dacă am un buletin electronic şi dacă mă urmăreşte cineva? Poate să mă urmărească, să vadă că-s om treabă!

– Ce părere aveţi despre fenomenul Maglavit? Oare Dumnezeu S-a arătat acolo?

– Dragă, eu am fost la Maglavit... în 1935 m-au dus părinţii la Maglavit. Eu am scris o carte, *Cine sunt eu, ce spun eu despre mine*, în care am scris şi despre asta, cum am fost la Maglavit.

Nu ştiu, pentru că n-a ştiut nimeni, în fond... unii erau de părere că da, unii că nu, dar ceea ce vă pot spune eu este că s-a făcut mare reclamă în legătură cu Maglavitul atunci, pe vremea aceea. Erau publicaţii tipărite, ziare, *Cartea ciobanului*... auzeam... eram copil de şase ani şi auzeam prin gară în Craiova: „Cartea ciobanului! Fotografia cu ciobanul de la Maglavit! Luaţi «Cartea ciobanului»!" Şi luau oamenii şi citeau, unii ziceau una, alţii ziceau alta. Eu mi-aduc aminte cum m-am dus cu tata, copil fiind, şi cum am

ajuns acolo şi cum am dormit noaptea pe-afară – că era în septembrie şi nu era frig... ne-am adus câte-o pătură de-acasă. Şi-apoi mă punea tata, Dumnezeu să-l odihnească, la nişte tulpini de copaci tăiaţi, unde se spunea că s-a arătat „Moşul" (zicea că „Moşul" e Dumnezeu). Şi oamenii se duceau acolo să primească dar de la Dumnezeu pentru însănătoşire, în special. Şi mă punea tata acolo şi stăteam pe burtă şi cu capul pe buturugă. Dar nu-mi plăcea deloc, că era lume – mai spălaţi, mai nespălaţi – şi nu-mi plăcea mirosul şi mă sculam. Şi venea tata şi mă-ndesa să mai stau; şi mai stăteam câteva minute, mă ridicam iară şi venea tata: „Mă, de ce nu stai, mă, acolo?" Tata credea că dacă stau acolo, îmi vine vederea... şi nu mi-a venit, şi dac-am stat, şi dacă n-am stat. Şi-atunci, nu ştiu ce să spun.

Sunt chestiuni care sunt de domeniul trecutului şi nici nu mai are importanţă dac-a fost real sau dacă n-a fost real.

– Unii oameni spun că postul este făcut de preoţi, nu de Dumnezeu. Atunci este sau nu obligatoriu postul?

– Dragă, postul e obligatoriu. Preoţii au organizat postul, dar nu poţi să zici că preoţii au făcut postul. Păi, doar Domnul Hristos El însuşi a postit, Sfinţii Apostoli au postit... postul nu l-a inventat nici creştinismul, postul a fost şi în Vechiul Testament... de când e existenţa umană, după Biblie, a existat, cumva, şi postul. Aşa că, dacă vrea cineva să nu postească, să nu motiveze lucrul ăsta; poate să nu postească, are vină de pe urma faptului că nu posteşte, dar să nu motiveze că nu posteşte fiindcă postul l-au făcut preoţii. Da, preoţii au hotărât ca să se postească miercurea şi vinerea, să fie un post de patruzeci de zile înaintea Crăciunului şi de aproape cincizeci de zile înaintea Paştilor şi aşa mai departe. Acestea le-a rânduit Biserica. Dar postul în sine nu l-au rânduit preoţii, nu l-a rânduit Biserica. Vrei să posteşti, posteşte, pentru că-i mai bine să posteşti decât să nu posteşti; vrei să nu posteşti, nu mai motiva că postul l-au făcut preoţii şi nu ştiu ce.

– De ce un preot poate săvârşi Sfânta Liturghie, iar un înger nu.

– Pentru că Dumnezeu a rânduit ca un preot să slujească Sfânta Liturghie, iar pe un înger nu l-a delegat cu asta.

– Cum poţi să devii un om răbdător?

– Silindu-te pentru răbdare.

– Cum îi poţi determina pe cei din jur să se întoarcă mai mult la credinţă?

– Poate prin faptele bune pe care le faci, prin atitudinile corecte pe care le ai, prin ascendentul moral, în general, faţă de cei care n-au credinţă.

CE ŞTIM ŞI CE CREDEM DESPRE DUMNEZEU

11 decembrie 2006

– În Faptele Sfinţilor Apostoli, în capitolul al 16-lea, în versetul 6 se vorbeşte despre Duhul Sfânt, iar în versetul 7, despre „Duhul lui Iisus". Este acelaşi lucru?

– Da, acelaşi lucru.

– În Ecclesiast se spune: „Nu fi drept peste măsură şi nu te arăta prea înţelept! Pentru ce vrei să te nimiceşti?" (Ecc. 7, 16). Cum să înţelegem acest lucru?

– Dragă, toate cele peste măsură nu-s bune. Faci ceea ce poţi face în condiţiile tale şi nu trebuie să insişti pentru nişte lucruri care depăşesc puterile pe care le ai; deci să ne silim să ducem o viaţă echilibrată.

– Poţi să dobândeşti în dar rugăciunea inimii, fiind încă necurăţat de patimi?

– Dragă, rugăciunea inimii, de fapt, nu este un dar de la Dumnezeu, ci este în mare parte o silinţă a omului, aşa că noi trebuie să ne facem partea noastră şi atunci vine şi darul lui Dumnezeu. Ştiţi cum e cu credinţa? Cum e cu cultura, cum e cu agricultura: trebuie să lucreze şi omul şi lucrează şi Domnul.

– De ce nu a lăsat Iisus nimic scris?

– Nu ştim de ce, dar au scris alţii despre ceea ce a vorbit Domnul Hristos şi e foarte bine, pentru că altfel noi n-am fi avut siguranţa propovăduirii Domnului Hristos. Dar, având Evanghelia, Îl avem chiar pe Domnul Hristos între noi, în mijlocul nostru. Domnul Hristos ne vorbeşte El însuşi prin ceea ce Sfinţii Evanghelişti au cuprins din propovăduirea Lui. Nu ştiu cum ar fi fost dacă n-ar fi rămas cele din Evanghelie, Evanghelia fiind Hristos în mijlocul nostru.

– Ce se înţelege prin dialogarea cu Dumnezeu?

– Înseamnă a te ruga şi a fi deschis spre ceea ce îţi comunică Dumnezeu.

– Ce sunt puterile extrasenzoriale?

– Puterile care nu pot fi cuprinse în simţuri sau nu pot fi cunoscute prin simţuri.

– Chiar se mântuiesc toţi călugării care spun permanent rugăciunea „Doamne Iisuse...”? Nu este cam prea lesne?

– Dragă, nu e o singură metodă de a-I sluji lui Dumnezeu. Dacă asta ar fi singura metodă, n-ar mai exista Evanghelia, or Domnul Hristos ne-a spus să ne rugăm şi să avem încredere în lucrarea rugăciunii, dar Domnul Hristos ne-a spus şi alte multe lucruri care ţin de viaţa îmbunătăţită. Iar chestiunea aceasta, a rugăciunii foarte îndesită, nu ştiu dacă e chiar aşa de simplu de realizat, pentru că sunt atâtea lucruri de făcut şi nu se poate realiza o permanentă angajare în rugăciune, chiar dacă Sfântul Apostol Pavel zice „neîncetat să vă rugaţi”. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că rugăciunea neîncetată este, de fapt, „a avea mintea totdeauna lipită de Dumnezeu, a te încrede în El şi a atârna de El în orice ai face sau ţi s-ar întâmpla”. Deci nu-i vorba de o angajare printr-o metodă de îmbunătăţire, ci e vorba de o stare sufletească în care te simţi lipit de Dumnezeu.

– Dumnezeu-Tatăl are un chip anume? Ştim că a zis: „Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră”, în Facere (1, 26).

– Da, dar e vorba nu de un chip fizic, ci e vorba de un chip spiritual. Noi nu ştim decât în măsura în care Dumnezeu ni Se descoperă. Biserica, de fapt, Îl prezintă şi pe Dumnezeu-Tatăl într-un chip oarecare, într-un chip de bătrân, „Cel vechi de zile”, însă, în realitate, acestea sunt nişte plăsmuiri ale gândirii omeneşti, nu sunt nişte lucruri care se cer gândite aşa cum ni le prezintă Biserica imaginar.

– Aţi vorbit de faptul că şi păgânii pot avea cunoştinţe despre Dumnezeu, dar, pentru că nu cred, ele nu au valoare. Cum vedeţi credinţa popoarelor păgâne şi dacă acestea pot ajunge la cunoaşterea lui Dumnezeu prin lucrarea poruncilor, chiar dacă nu Îl cunosc pe Hristos.

– Dragă, noi nu ştim ce va face Dumnezeu cu oamenii care nu intră în legătură cu Dumnezeu prin credinţă, însă eu vreau să spun că păgânii pot avea cunoştinţe despre Dumnezeu, dar nu cunoştinţe din acestea, care transformă sufletul, ci cunoştinţe informative; cum înveţi, de exemplu, istoria, poţi să înveţi şi teologia, fără să ai o aderenţă la ceea ce auzi, la ceea ce citeşti, la ceea ce primeşti în suflet. Asta este cunoştinţa pe care o pot avea păgânii, care de fapt nu aderă la cunoştinţa pe care o au, aşa cum nu aderăm noi, de exemplu, la cunoştinţele pe care le avem despre mahomedani, de pildă, sau despre budism.

– Ce ar trebui să ştie doi tineri credincioşi care urmează să se căsătorească?

– Să ştie despre căsătorie că este o taină a vieţii, este un mijloc de îmbunătăţire sufletească, este o cale de a-I sluji lui Dumnezeu prin aducerea

în lume a copiilor care să fie, la rândul lor, slujitori ai lui Dumnezeu. Trebuie să ştie că binele lor depinde de ei înşişi, că fiecare trebuie să se silească să-l facă pe celălalt fericit, să ştie că Dumnezeu i-a binecuvântat pentru căsătorie şi să ţină seama de legătura care s-a realizat prin Dumnezeu.

– Este păcat dacă-i pedepseşti pe cei care le fac rău unor oameni la care ţii?

– Dacă ai calitatea să-i pedepseşti şi altă metodă nu există, atunci se poate.

– Care este semnificaţia luptei dintre îngerul nevăzut – considerat a fi fost chiar Dumnezeu – şi viitorul rege Israel, luptă relatată în Scriptură (Facerea 32, 24-32).

– Dragă, eu cred că e vorba numai de o angajare în a înainta cu orice preţ în viaţa duhovnicească.

– În ultima vreme se recomandă în mass-media evitarea alimentelor preparate la cald, evitarea pâinii etc. Credeţi că trebuie să acordăm importanţă acestor îndrumări?

– Nu.

– Biblia şi învăţăturile Sfinţilor Părinţi conţin îndrumări în acest sens?

– Nu, nu. Bine, acuma, şi în viaţa religioasă se găsesc oameni care au nişte idei, care însă sunt ale lor. De exemplu, Părintele Ghelasie de la Frăsinei – Dumnezeu să-l odihnească – vorbea de o pâine harică, o pâine coaptă la soare ca să nu-şi piardă calităţile... dar lucrurile astea n-au nicio valoare din punct de vedere spiritual.

– Carnea de porc, care era considerată în Vechiul Testament necurată, se poate consuma de către un credincios creştin?

– Fără nicio problemă, pentru că Sfântul Apostol Pavel spune: „Mâncaţi tot ce se vinde în măcelării" (I Corinteni 10, 25), iar cuvântul acesta îl adresează unor creştini care consumau carne de porc – e vorba de corinteni, de creştini din Corint, Corintul fiind în Grecia, iar în Grecia nu se punea problema aceasta, să nu mănânci carne de porc; asta era o prescripţie a iudeilor. Aşa că nu se pune problema. Dacă cineva crede că nu-i cazul să consume carne de porc, nu-l obligă nimeni să mănânce; însă noi ne-am obişnuit cu gândul acesta, că nu există nimic care să fie condamnat de Dumnezeu în ceea ce priveşte hrana. Mănânci hrana pe care o mănâncă şi alţii şi nu sunt probleme.

– Minciuna este un păcat, iar crima la fel – un păcat. Vor merge mincinosul şi criminalul împreună în acelaşi iad? Cum este, de fapt, raiul şi iadul?

– Dragă, păcătoşii vor merge în iad, iar cei buni vor merge în rai. Cât priveşte gravitatea păcatului, asta o ştie Dumnezeu, dar noi ştim, din Psalmul 5, de exemplu, cuvântul: „Pierde-vei pe toţi cei ce spun minciuna" (Ps. 5, 6). Adică minciuna nu e dorită şi nu ajută la ceva anume; minciuna trebuie înlăturată, pentru că Dumnezeu e Dumnezeul adevărului, nu e Dumnezeul minciunii.

– Simţim când Se pogoară Duhul Sfânt peste noi?

– Da, simţi în inimă prezenţa Duhului Sfânt prin lucrarea pe care o face. De exemplu, „roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungărăbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa, blândeţea, înfrânarea poftelor" – numeşte Sfântul Apostol Pavel aceste roade ale Duhului sau această roadă a Duhului cu înfăţişări diferite (Galateni 5, 22-23). Sau: „Roada Duhului este în orice bunătate, dreptate şi adevăr" (Efeseni 5, 9). Deci prezenţa Duhului Sfânt se vede din roadele Duhului din viaţa oamenilor.

– Cineva poate să-l ajute pe un om care a căzut în patimi? În ce fel?

– Păi, nu ştiu dacă-l poate ajuta. Omeneşte, greu ajuţi pe cineva pe care trebuie să-l ajute Dumnezeu... poţi să te rogi pentru el, poţi să-i dai nişte directive, poţi să încerci să-l determini pentru o viaţă superioară... şi atâta tot.

– Cum se împacă liberul nostru arbitru cu voia lui Dumnezeu? Cum ştim că facem voia lui Dumnezeu când dorim un anumit lucru?

– Păi, foarte simplu, pentru că noi ştim ce vrea Dumnezeu de la om, iar liberul arbitru de fapt nu înseamnă să ai un anumit punct de vedere şi să neglijezi nişte principii, ci liberul arbitru este în scopul de a face binele şi de a evita răul. Adică nu te obligă nimeni să fii bun, nu te obligă nimeni să fii rău, ci tu alegi să fii bun sau să fii rău.

– Cum putem ajunge de la cunoştinţa de Dumnezeu la credinţa în Dumnezeu? Cum Îl putem cunoaşte pe Dumnezeu?

– Păi, am spus, dacă avem inimă curată, avem condiţia cunoaşterii lui Dumnezeu; dacă avem inimă întinată, n-avem posibilitatea să Se reflecte în noi Dumnezeu.

– În Biserica noastră există foarte mulţi pietişti. Avem mai mulţi credincioşi sau pietişti? Oare pietismul religios nu este un păcat?

– Dragă, nu ştiu dacă avem mai mulţi pietişti... în orice caz, credinţa religioasă e foarte diferită de la om la om, oamenii o trăiesc foarte diferit. Aşa că e greu de spus cine are o situaţie cu vinovăţie. În realitate, fiecare om îşi trăieşte credinţa la capacitatea lui. Sunt oameni care prin structură sunt mai sensibili, iar aceia trăiesc într-un fel de pietism; alţii sunt mai raţionali, iar aceia trăiesc o credinţă mai raţională. În realitate, fiecare om trăieşte

credința la măsurile pe care le are. Eu, de exemplu, sunt o fire mai rațională, mai puțin sentimentală; Părintele Serafim de la noi zicea: „Mă, la tine nu s-a făcut acordul între minte şi inimă"... apăi, n-am ce face, dacă asta mi-e structura, dacă aşa m-a lăsat Dumnezeu.

– Se iartă păcatele mărturisite, dacă nu respecți canonul primit la spovedanie?

– Dragă, nu se poate pune problema aceasta, pentru că păcatele se iartă în condițiile iertării păcatelor, iar canonul, de fapt, nu e ca să ispăşeşti păcatele, ci canonul este ca să te ajute să scapi de alte păcate asemănătoare. Faci ce poți... Eu, de exemplu, mă gândesc la oamenii care ar trebui să aibă o atitudine din aceasta, de împlinire a unui canon, însă în general ştiu că oamenii nu că nu sunt puşi, ci că nu pot să realizeze ceea ce ar dori ei să realizeze... şi de-aceea nu prea dau canoane. Chiar zice câte unul: „Părinte, dați-mi un canon!"; zic: mă, tu nici ălea pe care le-ai avut până acum nu le-ai făcut! Ce să-ți mai dau canon?! Fă ălea pe care nu le-ai făcut până acum!

– Ce deosebire este între noi şi Iisus, din punctul Lui de vedere, dacă El ne învață să ne rugăm lui Dumnezeu spunând *Tatăl nostru*?

– Păi, ne rugăm cu *Tatăl nostru*. Şi Mântuitorul Îl numeşte pe Dumnezeu-Tatăl „Tată", şi noi ne rugăm tot cu cuvintele pe care ni le-a lăsat Domnul Hristos ca rugăciune în care invocarea este: „Tatăl nostru".

– Ascultând rugăciunile oamenilor de mii de ani, Dumnezeu ni S-a arătat nouă şi în chip, în chipul Domnului Iisus Hristos.

– Da, Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om.

– Putem înțelege noi această taină cu adevărat?

– N-o putem înțelege, dar o putem crede.

– În rugăciunea *Tatăl nostru* se zice: „Şi nu ne duce pe noi în ispită". Ispita are acelaşi sens cu încercarea?

Da. Chiar s-a şi încercat... şi mai ales greco-catolicii au încercat să folosească: „Şi nu ne duce pe noi în încercare", dar se vede că n-a prea mers.

– Ce trebuie să facă un elev seminarist pentru a trece peste toate cele rele şi pentru a deveni un bun preot?

– Păi, ce trebuie să facă orice creştin. Întâi trebuie să fii om de omenie, după aceea creştin bun, după aceea seminarist şi după aceea preot.

– Dacă cineva este bolnav şi nu poate ține postul, poate să se spovedească şi să se împărtăşească?

– Da.

– De ce am multe obstacole în viața de zi cu zi, dacă sunt convinsă – din anumite fapte concrete petrecute – că Dumnezeu mă ocrotește și îmi dă putere și răbdare?

– Dragă, viața trebuie primită cum vine, nu judecăm noi împrejurările, ci noi trebuie să ne raportăm corect la cele ce vin. De ce avem piedici, nu știm, dar știm ce să facem ca să trecem peste piedici. Să avem mai multă încredere în ajutorul lui Dumnezeu, să căutăm ajutorul lui Dumnezeu, să nu ne nemulțumim dacă apar în fața noastră niște lucruri pe care nu le-am dori.

– Un tânăr necurățit de toate patimile vieții poate practica rugăciunea inimii? Are nevoie de inițierea unui părinte înduhovnicit? Care este calea ideală de a practica rugăciunea inimii cu folos?

– Dragă, mai întâi de toate, rugăciunea o faci la măsurile tale; cum ești tu, așa ți-e și rugăciunea. Așa că, dacă te angajezi la rugăciunea cu care se mântuiesc călugării (sau rugăciunea de toată vremea), te angajezi cu capacitatea ta, iar dacă ai încă patimi, rugăciunea te ajută să scapi de patimi; dacă ai ajuns la virtuți, rugăciunea te ajută să crești în virtuți; dacă ai ajuns la limpezime de suflet, rugăciunea te ajută să ai și mai multă limpezime. Deci rugăciunea o face fiecare la măsurile lui.

– Cum trebuie procedat cu un om care ți-a înșelat încrederea, și-a călcat cuvântul și te-a păgubit cu o mare sumă de bani? Trebuie să-l iertăm sau să-l determinăm, cumva, să-și recunoască greșeala?

– Păi, dacă-l putem determina... important ar fi să-și facă datoria și să-ți dea banii. Dacă nu ți-i dă, n-ai ce face: dacă-l urăști și dacă nu-l ierți, nu împlinești voia lui Dumnezeu. Noi dorim ca toți oamenii să-și facă datoria... și trebuie să fim cu grijă, mai ales când e vorba de a împrumuta bani, pentru că sunt unii oameni care nu-s capabili de bine și, dacă ai găsit unul din ăsta, care nu-și împlinește datoria, în general ești păgubit, dar n-ai ce să faci ca să-i schimbi structura sufletească. Cel mai bine este să n-ai încredere în oameni din ăștia. La mine, de exemplu, a venit odată o femeie și mi-a spus că are un necaz: că i s-a stricat mașina și că-i trebuie patru sute de mii. Era și un părinte de față... eu i-am dat patru sute de mii – nu era o sumă extraordinară – și ea mi-a zis că mi-i aduce înapoi. Și mi i-a adus, într-adevăr, însă, când mi i-a adus, mi-a zis: „Părinte, eu v-am adus banii, poftiți banii, dar să știți că mi-ar mai trebui și-acuma niște bani". Și-apăi am strigat o dată la ea, de cred că nu mai uită! Nu se poate, domnule! Ea mi-a adus banii ca să îi dau alți bani, mai mulți?! Și după aceea să nu-i mai dea! Nu se poate! Și după aceea mi-a spus și părintele acela, care-a fost cu mine atunci când i-am dat banii, că de fapt femeia aia e cunoscută și c-a mai fost și de-altă dată. Zic: măi, păi tu de ce nu mi-ai spus? Că nu-i dădeam nici ăia patru sute. Dar oamenii... și mai ales când e vorba de sume mari, nu-i bine,

nu vă hazardaţi, lăsaţi-i în pace; sunt bănci, sunt mijloace de a-şi procura banii aşa cum şi-i procură un om cinstit. Şi-apoi, bani împrumut nu dai decât la oameni siguri, la cineva eventual din familie, dar nu merge aşa, că vine unul: „Daţi-mi nişte bani, că am un necaz"... păi, îţi dau câţiva lei acuma, şi...

– Vă rugăm să ne daţi o definiţie a vieţii duhovniceşti.

– Nu există. O definiţie a vieţii nu există şi nu există nici o definiţie a vieţii duhovniceşti. Viaţa duhovnicească este o viaţă care e tot mai puţin materială sau materializată. Dar nu se poate da o definiţie aşa încât să zici: gata, cu asta am rezolvat, că am dat o definiţie clară.

– Cum să înţelegem ascultarea de duhovnic, în cazul în care suntem mireni? Este aceeaşi cu ascultarea călugărilor?

– Da. Nu există o ascultare a călugărilor şi altă ascultare a mirenilor; există ascultare şi atâta tot, nu se face deosebire între călugăr şi mirean. Numai că un călugăr trebuie să fie mai atent şi să fie cu mai multă grijă, dar altfel nu e deosebire.

– Ce interes a avut Dumnezeu când a făcut lumea?

– Hm... întrebaţi-L pe Dumnezeu... Cine poate să spună ce interes a avut Dumnezeu?! Noi credem totuşi că Dumnezeu nu l-a făcut pe om dintr-o necesitate a lui Dumnezeu, ci l-a făcut pe om pentru fericirea omului.

– Dacă un om face fapte bune, dar nu crede, se poate mântui?

– Nu, nu se poate mântui prin fapte fără credinţă, nici prin credinţă fără fapte.

– Sunt persoane care văd aura; aceşti oameni au calităţi duhovniceşti deosebite sau nu?

– Nu ştiu.

– Cuvântul lui Dumnezeu spune, în Apocalipsă, că „afară sunt din împărăţie mincinoşii" (Ap. 22, 15). Credeţi că acest cuvânt este exagerat?

– Nu, nu este exagerat, pentru că minciuna n-are nicio legătură cu adevărul. „Pierde-vei pe toţi cei ce spun minciuna" – zicem noi în Psalmul 5, aşa că nu e nicio exagerare. Dacă vrei să scapi de osânda celor care mint, nu mai minţi.

– Ce înseamnă că un creştin „a căzut", deşi încă este credincios?

– Înseamnă că a făcut păcate pe care nu trebuia să le facă el, care e credincios.

– Ridicarea în acest caz în treptele duhovniceşti este mai anevoioasă?

– Cred că da.

– Sfidarea celor din jur este un păcat?

– Da, sigur. Un om credincios trebuie să fie şi un om politicos.

– Este corectă asocierea între Naşterea Domnului Iisus Hristos şi venirea lui Moş Crăciun?

– A, nicio legătură. Asta, cu Moş Crăciun, e o treabă laică.

– La o mânăstire am primit canon de la un preot-călugăr cincisprezece ani. Sunt în vârstă şi bolnavă. Ce trebuie să fac?

– Să-l rogi pe părintele acela să-ţi scurteze canonul.

– Dacă nu putem participa la slujbele bisericeşti, ne putem mântui?

– Da, dacă nu poţi participa: dacă eşti bolnav în pat... cum să nu te mântuieşti? Dar dacă nu vrei să participi, atunci nu te mântuieşti.

– Ce înseamnă când spunem „Dumnezeu să ne miluiască”? Ce trebuie să aşteptăm?

– Mila lui Dumnezeu, adică toate lucrurile bune pe care le dă Dumnezeu, pentru că-i milostiv. Cuvântul ăsta e un cuvânt foarte cuprinzător: „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă”, adică dă-mi tot ceea ce-mi trebuie: şi spiritual, şi material, şi din toate punctele de vedere.

– Dacă am căzut într-o patimă, ce trebuie să facem pentru a scăpa de această patimă?

– Trebuie să te lupţi şi să te rogi lui Dumnezeu să te ajute să scapi de patimă; să fii iertat şi să scapi de patimă ca deprindere, să nu fii stăpânit de patimă.

– Suntem doi tineri care vrem să întemeiem o familie. Este permisă folosirea metodei calendarului?

– Dragă, ăstea sunt chestiuni greu de elucidat. În orice caz, cred că totuşi, pentru că Dumnezeu a lăsat această perioadă de nefertilitate, se poate folosi; că asta n-a creat-o omul.

– Ce trebuie să fac ca să nu ajung să-mi judec unii colegi de facultate, ci să-i privesc cu ochi buni, după ce am aflat că practică unele relaţii trupeşti total necreştineşti cu prietenele şi chiar cu soţiile lor?

– Dragă, să nu te intereseze lucruri care nu te privesc.

– Cum trebuie să ne pregătim pentru a întâmpina cum se cuvine sărbătoarea Naşterii Domnului, care se apropie?

– Să facem ce ne învaţă Biserica: să postim, să ne rugăm, să căutăm să ducem o viaţă cât mai după voia lui Dumnezeu.

OMUL ÎMPĂRĂȚIEI LUI DUMNEZEU

12 decembrie 2006

– În Teologia dogmatică sunt prezentate mai multe teorii privind transmiterea sufletului de la părinți la copii. Dumneavoastră spre care înclinați?

– Spre creaționism. Sunt trei teorii, de fapt: traducianismul, creaționismul și preexistențialismul. Preexistențialismul susține că Dumnezeu a creat toate sufletele de la începutul existenței umane și trimite în lume, prin părinți, sufletul pentru fiecare ființă care se naște; traducianismul susține că Dumnezeu creează sufletele din sufletele părinților, iar creaționismul – că Dumnezeu creează sufletele când e necesar să vină cineva în lumea aceasta. Acuma, acestea sunt păreri ale oamenilor, sunt lucruri pe care noi nu le putem dovedi, nu le putem urmări... doar atâta, că oamenii își dau o părere. Noi știm că la slujbele noastre se spune: „Cela ce cu mâna dintru neființă m-ai zidit și cu chipul Tău cel dumnezeiesc m-ai cinstit, dar pentru călcarea poruncii iarăși m-ai întors în pământ, din care am fost luat, la cel după asemănare mă ridică, cu frumusețea cea dintâi iarăși împodobindu-mă”; sau: „Chipul măririi Tale celei negrăite sunt, măcar că port rănile păcatelor; miluiește zidirea Ta, Stăpâne, și o curățește cu îndurarea Ta și moștenirea cea dorită dăruiește-mi, făcându-mă pe mine iarăși cetățean raiului”. Deci credința noastră este că Dumnezeu ne-a creat. Cum? Dumnezeu știe.

– Domnul Hristos a spus: „Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel” (Matei 15, 29), iar din pilda cu cei chemați la nuntă care n-au vrut să vină (Matei 22, 1-14) înțelegem că păgânii au fost chemați la creștinism datorită refuzului evreilor de a-L primi pe Domnul Hristos. Ce s-ar fi întâmplat cu păgânii dacă evreii L-ar fi primit pe Domnul Hristos? Ar mai fi avut acces la creștinism?

– Nu știm. Noi știm ce ni se spune, nu știm ce s-ar fi putut întâmpla. Ceea ce știm noi este că Domnul Hristos le-a spus ucenicilor, în episodul cu femeia canaaneancă: „Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel”. În primă trimitere, au fost avuți în vedere evreii, iar după aceea și ceilalți, cu vremea, pentru că Domnul Hristos, în Evanghelia de la Matei, are cuvintele: „Mi s-a dat toată puterea în cer și pe pământ. Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile (...) învățându-le să păzească toate câte

v-am poruncit vouă; şi iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârşitul veacurilor" (Matei 28, 19-20). Deci avem cuvinte spuse de Domnul Hristos cu diferite ocazii şi în sensul că a fost trimis către oile cele pierdute ale casei lui Israel, dar şi că a fost trimis către toţi; numai că aceste cuvinte Domnul Hristos le-a spus în diferite împrejurări.

– Diferenţa mare de vârstă poate fi un obstacol în calea prieteniei între oameni?

– Acuma, depinde ce înţelegi prin prietenie, că să ştiţi că-i cam bai cu prietenia, în sensul că de multe ori, prietenie înseamnă, pentru mulţi, partener de viaţă, când e vorba de prietenia între un băiat şi o fată. Însă, când e vorba de o prietenie reală, deci nu o prietenie cu amestecare de anticipare a căsătoriei, atunci nu există nicio oprelişte, poţi să fii prieten, copil fiind, cu un bătrân... Prietenia desfiinţează vârstele, prietenia e un dar al lui Dumnezeu care se poate realiza... Dar, dacă prin prietenie se înţelege, cum am zis, mai mult o stare din aceasta, de partener de viaţă, în cazul acesta s-a degradat prietenia şi, de fapt, e altceva decât ceea ce se gândeşte. Mie mi s-a întâmplat, de pildă, că odată a venit la mine o fată pe care o chema Monica, iar eu am zis: şi eu am o prietenă pe care o cheamă Monica. Şi ea zice: „Nu se poate! – De ce nu se poate? – Pentru că dumneavoastră sunteţi călugăr şi n-aveţi voie să aveţi prietene". N-a avut dreptate... în felul cum am eu prietene, poate să aibă orice călugăr prietene.

– Omul în împărăţia lui Dumnezeu semnifică, de fapt, comuniunea celor trei părţi ale sufletului: raţională, cuvântătoare şi cugetătoare, într-o unitate fiinţială?

– Dragă, în momentul în care sufletul e format aşa, în împărăţia lui Dumnezeu te angajezi cu toată fiinţa ta, nu excluzi nimic... decât relele le excluzi, dar altfel, calităţile pe care ţi le-a dat Dumnezeu le foloseşti în toate ale tale.

– Ce semnificaţie are numărul 40 în Scriptură? Are o legătură cu formarea omului împărăţiei lui Dumnezeu?

– Nu, cred că n-are nicio legătură.

– Dacă cineva ia hotărârea să se căsătorească sau să se călugărească din cauza îngrijorării că nu va avea cine să-l îngrijească la bătrâneţe, este un lucru rău?

– Păi, călugăria şi căsătoria ar trebui făcute pe alte baze, ar trebui să găseşti alte motive pentru angajarea în căsătorie sau în călugărie. Dacă te

gândeşti la nişte lucruri din ăstea, exterioare, şi călugăria sau căsătoria tot exterior o trăieşti.

– Ce părere aveţi despre operaţiile estetice? De exemplu, cineva are nasul strâmb şi prin operaţie şi-l corectează, scăpând în felul acesta de complexele de inferioritate. Este rău?

– Nu. Dacă se poate interveni, e foarte bine; cum aţi spus: scapi de complexul de inferioritate.

– Dacă un cuplu are probleme de viaţă intimă şi se adresează duhovnicului, credeţi că acesta ştie să rezolve astfel de probleme? E mai bine să se adreseze unui specialist?

– E bine să te adresezi la cine te poţi adresa. Acuma, un duhovnic nu se poate ocupa de chestiuni care nu pot fi schimbate... sunt lucruri care rămân aşa... şi sunt foarte multe cazuri din ăstea, în care oamenii nu se potrivesc şi în care oamenii, fiind epuizaţi, nu se pot completa. Mai ales bărbaţii ajung la o neputinţă care o deranjează pe femeie; şi-atunci, duhovnicul ce poate să spună? Eventual: „Lasă, rabdă!", dar nu ştiu dacă-i chiar aşa de simplu. Nu te poţi băga în chestiuni care sunt mai presus de posibilităţile tale.

– Ce se înţelege prin „virtute"?

– Prin „virtute" se înţelege deprinderea în bine, fapta bună mereu repetată, care ajunge la o deprindere statornică în bine. Adică bunătate, iubire, nădejde, credinţă, răbdare... sau cele pe care le pomeneşte Sfântul Apostol Pavel în Epistola I către Corinteni, în capitolul 13: „Dragostea rabdă îndelung, dragostea este plină de bunătate, dragostea nu ştie de pizmă (deci de invidie), nu se laudă, nu se trufeşte, dragostea nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie (deci are blândeţe), nu pune la socoteală răul (nu-i pomenitoare de rău), nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă. Dragostea niciodată nu cade". Deci toate acestea sunt virtuţi, adică deprinderi în bine întemeiate pe darul lui Dumnezeu şi pe strădania omului.

– Credeţi că ar fi benefic ca oameni trăitori ai creştinismului să formeze o grupare politică curată şi să încerce să impună în societate principii sănătoase?

– Da, măi frate, ar fi foarte bine, dar nu ştiu unde-i găseşti pe ăia! Mie mi-a spus un senator – era fiu de preot greco-catolic şi o vreme a fost

senator; şi a venit pe la noi pe la mânăstire, eu am ajuns în legătură cu el (nu mai ştiu prin ce împrejurare) şi el a zis aşa: „Părinte, să ştiţi că dintre 142 de senatori, unul singur a fost în care am avut încredere. – Cine? – Eu!". Adică a avut încrede numai în el... înseamnă că stăm rău.

– Dacă la nunta unor tineri creştini, unii dintre invitaţi fumează, este bine să fie opriţi?

– Păi, măi frate, nu te poţi băga în viaţa omului. Dacă fumează, fumează pentru el... dacă-l poţi opri, îl opreşti, dar dacă nu... poate că ai probleme mai multe oprindu-l decât lăsându-l. Nu cred eu că-i bine să te angajezi în treburi care nu ţin de tine. Dar, dacă de exemplu fumează undeva unde-i oprit fumatul, poţi să-i spui că acolo nu e voie să fumeze.

– Ce părere aveţi despre cărţile din colecţia „Părinţi şi scriitori bisericeşti"? Ce categorie de credincioşi trebuie să citească astfel de cărţi?

– Toţi credincioşii care pot înţelege. Dar să ştiţi că-i foarte greu, pentru că scrierile Sfinţilor Părinţi sunt scrieri la care oamenii nu au aderenţă decât prin faptul că ei ştiu că-s scrierile Sfinţilor Părinţi; dar nu le înţeleg... cei mai mulţi nu le înţeleg. Aşa că e bine să le avem, e bine să le aibă în vedere cei care le pot înţelege, însă nu sunt pentru toţi. Cum e Filocalia: Filocalia nu-i „Filocalia pentru toţi"; „Filocalia pentru toţi" sunt slujbele Bisericii noastre, dacă poate omul să asimileze slujbele Bisericii; dar, în orice caz, e mai uşor să înţelegi slujbele Bisericii decât să înţelegi scrierile filocalice.

– Ce aţi făcut în timpul Revoluţiei din 1989? Aţi urmărit desfăşurarea evenimentelor? V-au tulburat în vreun fel?

– Să ştiţi că n-am prea urmărit desfăşurarea evenimentelor. Acuma, eram bătrân deja... şi ziceam că tinerii au făcut revoluţia, iar bătrânii s-au uitat la televizor.

– Cum trebuie să facă un băiat curte unei fete?

– Dragă, ştii ce pot eu să-i spun unui băiat care vrea să facă curte? Că, dacă faci curte, nu faci carte. E un cuvânt al Părintelui Arsenie. Eu am fost întrebat nu cum să faci curte, că nu ştiu ce i-aş fi putut spune, fiindcă eu n-am făcut curte... ci întrebarea era aşa: „Cum poate cineva să-şi manifeste iubirea faţă de persoana iubită?" Întrebarea asta mi s-a pus la Iaşi, iar eu am spus o poezie, intitulată „Te port în mine", scrisă de Zorica Laţcu; e extraordinară! N-am găsit nicăieri în altă parte această idee, că a-l iubi pe

cineva înseamnă, de fapt, a-l purta în tine, a-l aduce în ființa ta. Şi am dat răspunsul prin poezia „Te port în mine". Studenţilor le-a plăcut, iar la scurtă vreme mă pomenesc cu un bilet în care zicea aşa: „Părinte, ne-aţi spus o poezie de dragoste". Puteţi să vă închipuiţi: un călugăr spune o poezie de dragoste! Însă eu n-am socotit-o poezie de dragoste, ci am socotit că-i faină şi am spus-o. Şi ce dacă o spune un călugăr?! Şi zice în continuare pe bilet: „Vă rog să ne mai spuneţi vreo două!" N-am mai ştiut, dar mi-am prins mintea cu studenţii şi m-am dus acasă şi am învăţat două poezii de dragoste! Şi, când m-am dus din nou la Iaşi, le-am spus: v-am rămas dator de rândul trecut cu două poezii de dragoste. Acuma vă spun trei: cea de rândul trecut şi încă două pe care le-am învăţat. Era vorba de *Somnoroase păsărele*, scrisă de Eminescu, care-i extraordinar de frumoasă, şi o altă poezie de Zorica Laţcu, intitulată *Epitalam*, „epitalam" însemnând „cântec de nuntă". După ce le-am spus-o, m-au aplaudat şi ei, cum m-aţi aplaudat şi voi, şi mi-a părut tare bine că n-am învăţat-o degeaba!

– În pilda cu cei chemaţi la nuntă care au refuzat chemarea (Luca 14, 12-24) se vorbeşte şi despre un bărbat care respinge împărăţia cerurilor din pricină că şi-a luat femeie. Cine ajunge în această situaţie şi cum poate fi ea evitată?

– Dragă, la situaţia aceasta ajung cei care, pentru lucruri pământeşti, se leapădă de cele cereşti.

– Cum să creştem copiii şi să-i învăţăm cele bune, când peste tot s-a întins vulgaritatea şi neruşinarea, manelele şi ţigănia? Nu cumva copiii educaţi corect vor creşte într-un astfel de mediu ca nişte stingheri, complexaţi şi neadaptaţi? Ce să facem, căci pare că suntem în minoritate.

– Dragă, dacă copiii ajung la nişte convingeri, nu-i mai interesează ce zic unii şi alţii. Chiar dacă rămân nişte izolaţi, se complac în izolarea lor, nu-şi mai fac probleme că ce bine era dacă era altfel. Important este să ţinem la nişte principii. Vedeţi că sunt şi oameni care-s preocupaţi de viaţa creştină. Uitaţi-vă, de exemplu, – în măsura în care-i cunoaşteţi – ce preocupări au neoprotestanţii, de pildă, care îşi educă copiii cu credinţă, cu dorinţa de fi slujitori lui Dumnezeu, pentru că sunt convinşi de ceea ce fac, nu sunt nişte improvizaţi la locurile lor, ci sunt nişte oameni care, în credinţa pe care o au, sunt convinşi de principiile creştine. Să învăţăm şi de la oameni de la care am zice noi că n-avem ce învăţa! Avem ce învăţa şi de la oameni care sunt hotărâţi pentru Dumnezeu, nu în sensul să avem învăţătura lor, ci să avem strădaniile lor de mai bine.

– Dacă suntem robi ai tehnologiei, mai intrăm în împărăţia lui Dumnezeu?

– Dacă suntem robi, nu-i bine, căci robia nu ne apropie de Dumnezeu, dar dacă folosim tehnologie, nu-i niciun bai. Uite,” şi eu folosesc un casetofon, pe care nu mi l-a dat Dumnezeu, ci mi l-au dat oamenii.

– Ne putem ruga ca unui sfânt unei persoane trecute la Domnul, despre care ştim că a avut viaţă sfântă, chiar dacă nu a fost canonizat de Biserică?

– Da, sigur că da. Numai că asta e o chestiune a ta personală, nu-i o chestiune pe care o generalizezi. Adică, domnule, dacă eu cred că Părintele Serafim, să zicem, e sfânt, pot să mă rog Părintelui Serafim; dar, de fapt, eu nu mă rog... nu mă rugam nici când trăia... însă ştiam şi afirmam şi afirm şi acum că a fost un om sfânt.

– Vă rugăm să ne explicaţi cuvintele „moştean” şi „a mâneca”.

– „Moştean” înseamnă „moştenitor”, iar „a mâneca” înseamnă „a porni”.

– Este rău dacă între soţ şi soţie este diferenţă mare de vârstă?

– Păi, nu prea e bine, că asta se răzbună, în general, între oameni. Dragă, firesc este ca oamenii să fie de vârste apropiate, că în acest fel au şi mintea apropiată şi e mai bine decât să fie o diferenţă mare. Eu am cunoscut o femeie din Poiana Mărului, care era fiica unui părinte de la noi. Părintele Nichita, de la noi, a avut familie (şi deci a avut şi greutăţile familiei); şi s-a întâmplat că m-am dus cu Părintele Serafim la ei acasă, fiindcă Părintele Nichita a fost, într-o vreme, cam necăjit şi a plecat de la mânăstire şi nu mai venea, iar noi am fost să-l convingem să vină; până la urmă a venit, nu o dată cu noi, dar a venit totuşi. Şi acolo am întâlnit-o pe fiica părintelui, care era căsătorită cu un om cu douăzeci de ani mai mare decât ea. Şi – fiind eu tânăr atunci, mă mai interesau aşa, nişte lucruri pe care poate că astăzi le-aş mai trece cu vederea – am zis: dragă, dar cum de te-ai căsătorit cu bătrânul? Şi ea zice: „Părinte, din bunătatea părinţilor! Pentru că omul ăsta a avut o soţie care i-a murit şi a rămas văduv; şi, ca să apuce averea, care era lângă casa părinţilor, au insistat să mă căsătoresc eu cu el şi m-am căsătorit”. Dar zice: „Părinte, să ştiţi că măritată e numai o ţâr’ mai bine ca spânzurată”. Acuma, lucrul ăsta, în anumite cazuri, aşa este; şi mai ales e în cazul acesta, al diferenţei de vârstă. Fiindcă nu-i firesc să ai nişte apropieri de unul care e cu douăzeci de ani mai mare decât tine. Lucrurile trebuie gândite firesc şi trebuie simţite firesc... adică tinerii caută tineri, nu caută bătrâni; bătrânii mai caută şi tineri, dar tinerii nu caută bătrâni.

– Dacă Sfântul Ioan Damaschin sau Roman Melodul sau alte zeci de muzicieni au lăsat un fel de muzică, azi de ce se cântă la slujbe muzică corală? Oare îngerii ce fel de muzică or cânta: bizantină sau corală?

– Dragă, îngerii cântă muzica îngerilor, nu cântă muzica oamenilor. Noi nu ştim... n-am fost în cer. Eu am găsit odată undeva scris despre un om care a fost în cer... bine, şi Sfântul Apostol Pavel spune despre un om care a fost în cer (II Corinteni 12, 2). Dar am găsit într-o carte scris despre un om care zicea el că a fost în cer; şi cum a fost în cer, de fapt? Fiind într-o călătorie, s-a dus undeva departe – el era din ţările nordice – şi probabil a ajuns prin Rusia şi ruşii cântă frumos; şi a ajuns la o slujbă şi se vede că aşa mult i-a plăcut, încât a zis că numai în cer poate să fie aşa ceva; deci el avea convingerea c-a ajuns în cer. Dar altfel, noi nu ştim cum e în cer, ce cântă îngerii. Nu se poate pune problema aceasta. Însă altceva se poate, şi anume, să se creeze o bucurie pe pământ asemănătoare cu bucuria din cer.

Acuma, ce putem noi face? Oamenii sunt obişnuiţi cu muzica pe care o cântă ei. Eu sunt din părţile Sibiului, din satul Topârcea (probabil aţi auzit de poetul George Topârceanu, care însă nu era din satul meu, ci tatăl lui era din Ocna Sibiului şi mama lui din Sălişte, dar avea numele Topârceanu tocmai pentru că nu era din Topârcea). În satul meu au venit, în timpul războiului, în 1944, nişte refugiaţi din Basarabia – un părinte diacon şi cu ginerele lui, preot – care slujeau la noi şi cântau muzică psaltică; şi oamenilor nu le plăcea deloc cum cântau ei muzică psaltică, ci le plăcea cum cântăm noi, pe cunţană. Şi nu se puteau încadra: ascultau muzica aceea, dar ei nu se puteau încadra, pentru că era altceva decât ştiau ei şi nici nu le plăcea. Şi s-a făcut un parastas pentru un tânăr care a murit pe front, iar oamenii i-au rugat frumos pe părinţii aceia din Basarabia să facă bine să nu cânte la parastas, că-s necăjiţi ei destul şi fără asta.

Acuma, nu te poţi lua după păreri... că asta e frumos... e frumos ce-ţi place, nu-i frumos ce zice unul că-i frumos. Muzica psaltică se şi execută mai greu, iar muzica ardelenească pe care o cântam noi era mai uşor de cântat şi mai uşor se încadrau oamenii la muzica aceea. Să ştiţi că greco-catolicii au folosit totdeauna o muzică foarte uşor de executat, în general pe glas IV: antifon glas IV. Şi toată lumea cânta în biserică. Eu mergeam într-un sat de lângă Cluj – pentru că eram elev de şcoală primară la Cluj şi, având noi nişte rude lângă Cluj, mă luau în vacanţele mici, în special, (de Paşti, de Crăciun) şi mergeam cu ei la biserică; erau acolo numai greco-catolici şi cântau toţi. De la Doxologie începând, cânta toată lumea din biserică. Eu aveam impresia că mă ridică cineva pe sus, cum eram eu copil. Asta contează foarte mult: să nu fie o muzică complicată, fiindcă, dacă e

complicată, nu poate fi executată; dar dacă e cât mai simplificată, oamenii se pot încadra, se pot îniepta[51] prin cântările care se execută.

– Dacă un tânăr nu găseşte o persoană de care să se îndrăgostească, până la urmă trebuie totuşi să se căsătorească cu cineva care-i place mai puţin, numai să nu rămână necăsătorit?
– Dragă, căsătoria nu-i obligatorie; dacă nu te poţi căsători cu cine-ţi place, n-are rost să te căsătoreşti numai aşa, ca să fii într-o căsătorie improvizată.

– Poate un credincios care nu are voce şi ureche muzicală să ajungă un bun preot?
– Poate, dar să ştiţi că-i totuşi cu insuficienţă. În general, e bine ca un preot să poată cânta şi să cânte la înmormântări, la sfeştanie, la Maslu, la slujbele care se fac... să poată să intervină. E foarte fain aşa, când auzi pe unul cântând frumos; dacă nu, n-auzi nimic şi fac ceilalţi slujba, că nu poţi fi cântăreţ fără să cânţi, dar preot poţi să fii şi fără să cânţi.

– Au existat uriaşi pe pământ?
– Se spune undeva în Biblie c-au existat uriaşi... nu ştiu.

Aveam la noi la mânăstire un om care era cam redus şi odată am lucrat ceva cu el – am ajutat să transportăm ceva, parcă nişte fructe sau cartofi – şi aveam un coş mare; şi zic eu către el: Bade Ioane, ăsta-i coş de uriaş! Şi ce-mi vine mie în cap să zic?: dar, Bade Ioane, oare au fost uriaşi pe pământ? Şi el zice: „Da, părinte! Dacă nu, cine-a făcut bisericile săseşti?”

– Ce înseamnă „om desăvârşit”?
– Om perfect. Acuma, depinde în ce vezi perfecţiunea; perfecţiunea creştină se realizează în special prin iubire şi prin smerenie. Sfântul Isaac Sirul răspunde la întrebarea „ce este desăvârşirea?” spunând: „Desăvârşirea este un adânc de smerenie”. Domnul Hristos zice: „Fiţi desăvârşiţi precum Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârşit este” (Matei 5, 48) în legătură cu iubirea. Sfântul Apostol Pavel, şi el, în legătură cu iubirea spune: „Peste toate, îmbrăcaţi-vă cu iubirea, care este legătura desăvârşirii” (Coloseni 3, 14). Deci două lucruri trebuie urmărite în special, la desăvârşire: iubirea şi smerenia. Bineînţeles că, dacă-i vorba de desăvârşire, desăvârşirea trebuie să fie în toate privinţele, adică nu trebuie să urmăreşti desăvârşirea numai pentru anumite virtuţi, ci orice virtute să fie dusă la ultima posibilitate. Deci ţineţi minte: desăvârşire înseamnă perfecţiune.

---

[51] A îniepta (reg.) = a lansa.

– În cartea *Hristoitia*, Sfântul Nicodim Aghioritul subliniază importanța purtării la gât de către creştini a sfintei cruci. Credeţi că dacă le facem cadou cruciuliţe celor apropiaţi ai noştri care nu ţin legătura cu Biserica, acest lucru îi va ajuta să conştientizeze că sunt creştini?

– Nu cred că are vreo legătură treaba asta... Dacă omul preţuieşte crucea, o preţuieşte şi o caută, dar dacă i-o dai aşa... Eu le-am mai spus şi la ai noştri, că ei mai merg pe la doctori şi-apoi le dau icoane... şi eu le zic: dragă, dar dacă pe omul ăla nu-l interesează icoana pe care i-o dai tu? Trebuie să ştii mai întâi: îl interesează ori nu-l interesează? Adică de ce să-i dai un lucru pe care el nu-l preţuieşte?

– Trebuie să urmărim gândurile şi să le mărturisim la spovedanie, ca mireni?

– Da.

– Cât de des trebuie să ne spovedim?

– Nu este o regulă... cel puţin în cele patru posturi pe an eu zic că trebuie să te spovedeşti. La mine vin oameni care se spovedesc o dată pe an, în Postul Paştilor. Mai şi zic eu, câteodată: dar dacă într-un an n-ar fi Postul Paştilor, în anul ăla te-ai mai spovedi? Să ştii că-n anul ăla nu te-ai spovedi, c-ai aştepta Postul Paştilor, iar dacă nu vine, ce să te mai spovedeşti? Deci eu le spun la toţi să se spovedească în toate posturile. Iar în anul următor vine omul la mine şi-i zic: când te-ai spovedit ultima dată? Zice: „În Postul Paştilor, anul trecut. – La cine te-ai spovedit? – La dumneavoastră. – Păi mă, nu ţi-am spus să te spovedeşti în toate posturile?!" Pentru că eu sunt sigur, nu se poate întâmpla să vină la mine cineva care se spovedeşte în Postul Paştilor, şi să nu-i spun să se spovedească în toate posturile. Zice: „Ba da, părinte, mi-aţi spus... dar acuma, ce să fac?" Păi, nu mai faci nimica, dar te rog eu totuşi ceva să faci, şi anume, dacă şi la anul viitor va fi tot aşa, te rog frumos cel puţin să nu mai vii la mine... că după aceea am aflat că nu numai la mine se întâmplă aşa ceva, se întâmplă şi la alţii.

Dragă, ne cam jucăm noi cu lucrurile lui Dumnezeu... şi mereu le spun: nu vă jucaţi cu lucrurile lui Dumnezeu!

– Sfântul Isaac Sirul spune că o singură rugăciune adusă lui Dumnezeu de unul singur e mai bună decât o mie de Liturghii săvârşite printre oameni. Cum comentaţi?

– Nu comentez nimic, că nu ştiu cum să comentez.

– Cum să-mi ajut părinții să fie mai aproape de Hristos? Cred cu tărie că Dumnezeu Și-ar întoarce mai mult fața către noi.

– Dragă, părinții sunt părinți și nu prea poți să-i ajuți de pe poziția de fiu decât făcând ce trebuie să faci și să învețe din exemplul tău să fie și ei cu mai multă grijă.

Mie mi s-a întâmplat o treabă care mi-a plăcut foarte mult că mi s-a întâmplat, deși m-a cam rușinat treaba asta... În părțile noastre, la Agnita, este un doctor care mereu, venind pe la mine, mi se adresa cu cuvintele „dom' părinte Teofil". Și eu am zis: măi frate, nu mai zi „dom' părinte Teofil", zi „Părinte Teofil", că ajunge; doar nu-i zici nici lui taică-tău „domnule tată". Și el nu, că mă respectă, că nu știu ce... și „dom' Părinte Teofil" așa, „dom' Părinte Teofil" iară... Și odată, eram cu copilul lui, care avea vreo nouă-zece ani, și-i zic: ia să-i spui tu lui taică-tău să nu mai îmi zică „dom' părinte Teofil", să zică „Părinte Teofil". Și ce-mi răspunde copilul? „Asta aș putea s-o fac dacă eu aș fi tatăl lui." Extraordinar de frumos! și bineînțeles că m-a pus la punct... n-am mai zis eu nimic, dar am ținut minte treaba asta și-o să țin minte, cred, și după ce-oi trece din lumea asta. Foarte fain: „Asta aș putea s-o fac dacă eu aș fi tatăl lui".

– Ce se știe despre viața lui Iisus între 5 și 32 de ani?

– Din copilărie, de la întoarcerea din Egipt și până la doisprezece ani nu se știe nimic; se știe episodul de la doisprezece ani și nu se mai știe nimic până la vârsta de treizeci de ani, când S-a botezat. A avut o viață retrasă și S-a lansat cu propovăduirea abia atunci când a împlinit vârsta socotită de evrei vârsta la care poți să-i înveți pe alții: la treizeci de ani. Nu se știe nimic.

– Unui creștin ortodox îi este îngăduit să se roage Sfântului Antonie de Padova?

– Păi, dacă vrea să se roage, nu-l poate opri nimeni.

– Care sunt cele mai importante trei calități pe care trebuie să le aibă un viețuitor într-o mânăstire?

– Dragă, nu știu care sunt trei... trei, treisprezece, treizeci... nu știu. Mai întâi de toate, să fie mulțumit cu viața pe care și-a ales-o, să fie împlinit cu ceea ce are în mânăstire. Mie-mi place să spun – eu am inventat formula asta – că mânăstirea este tinda raiului, casa lui Dumnezeu, poarta cerului, locul împlinirilor, cerul cel de pe pământ și locul fericirii. D-apăi, dacă așa e mânăstirea, așa trebuie să fie și călugărul: să se simtă aproape de Dumnezeu, aproape de rai, să se simtă în casa lui Dumnezeu, să se simtă la poarta

cerului – care e smerenia –, să se împlinească prin ceea ce face și să nu aștepte ceva ce nu poate avea în mânăstire, să aibă conștiința că e undeva între cer și pământ, mai aproape de cer decât de pământ, și să simtă că are în mânăstire condițiile fericirii.

– Ce părere aveți despre intenția de scoatere a icoanelor din clasele de studiu la școli?

– Am păreri foarte rele! Adică atâtea nuduri sunt în țara asta și nu se sesizează nimeni, dar de icoane se sesizează... pentru că n-au credință în Dumnezeu.

– Cunoașteți tehnica dublei argumentații a sofiștilor greci, arta retorică de a argumenta pro și contra pe o singură teză. Dacă orice se poate în același timp aproba și nega, unde este esența, adevărul?

– Esența, adevărul este undeva unde nu se contrazic lucrurile, unde e siguranță. Dacă ajungi la siguranța adevărului, nu mai argumentezi, pentru că nu toate adevărurile sunt, de fapt, cu posibilitate de a fi demonstrate. De exemplu, uite, acum ne apropiem de sărbătoarea Nașterii Domnului Hristos, când noi sărbătorim niște lucruri ce nu pot fi argumentate. Cine poate argumenta Nașterea mai presus de fire a Mântuitorului nostru Iisus Hristos? Nimeni nu poate! Poți să crezi în ea, iar dacă nu crezi, nimeni nu te convinge. Și la fel e și cu alte multe, câte sunt, adevăruri de credință.

– În Epistola către Galateni, în capitolul 5, Sfântul Apostol Pavel menționează unele lucruri pe care, făcându-le cineva, nu moștenește împărăția lui Dumnezeu, iar printre ele, și chefurile (Galateni 5, 21). Deci rezultă că pentru un creștin e mai bine să nu meargă la niciun fel de petreceri?

– Da. Poate să nu meargă și-i bine să nu meargă, pentru că n-are ce căuta acolo unde nu e prezent Dumnezeu.

– Ce înseamnă „hula împotriva Duhului Sfânt”?

– Hula împotriva Duhului Sfânt poate însemna mai multe lucruri, care nu se iartă, și anume: împotrivirea față de adevărul evident, prea marea încredere în bunătatea lui Dumnezeu, neîncrederea în bunătatea lui Dumnezeu... Lucruri de felul acesta, care de fapt te mențin într-un fel de închistare și nu te lasă să ai libertatea de a te apropia de Dumnezeu. E vorba mai mult de stări decât de cuvinte sau expresii care ar însemna hula împotriva Duhului Sfânt. Și-apoi, toate înjurăturile ar putea fi socotite hule împotriva Duhului Sfânt.

– Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Romani şi în Epistola către Galateni, spune: „Ţineţi zile şi luni şi timpuri şi ani? Mă tem de voi să nu mă fi ostenit la voi în zadar” (Galateni 4, 10-11) şi „Unul deosebeşte o zi de alta, iar altul judecă toate zilele la fel. Fiecare să fie deplin încredinţat în mintea lui. Cel ce ţine ziua, o ţine pentru Domnul, şi cel ce nu ţine ziua, nu o ţine pentru Domnul” (Romani 14, 5-6). Rezultă de aici că nu este obligatoriu să ţinem sărbătorile şi putem considera toate zilele la fel?

– Nu. Sfântul Apostol Pavel are în vedere ceea ce credeau oamenii de atunci, deci sărbătorile păgâne, cu care oamenii erau obişnuiţi. Să ştiţi că nu s-au desprins oamenii chiar aşa uşor de toate tradiţiile lor şi de toate deprinderile lor. Şi-atunci, Sfântul Apostol Pavel le atrage atenţia că lucrurile trebuie gândite altfel, că trebuie să te desprinzi de acestea.

– Ce trebuie să fac pentru a simţi şi a mă bucura de prezenţa Mântuitorului Iisus Hristos în sufletul şi în viaţa mea?

– Să-ţi cureţi inima: „Fericiţi sunt cei curaţi cu inima, că aceia Îl vor vedea pe Dumnezeu” (Matei 5, 8).

– Cum să-l iubim pe aproapele nostru, dacă el ne respinge?

– Dragă, lucrurile acestea nu ştiu cum se pot realiza aşa încât să poţi zice: eu am ajuns la măsurile acestea! Omul creşte în ce porneşte... dacă-l iubeşti pe omul de lângă tine, pe fratele tău, pe prietenul tău, pe părinţii tăi, cu asta se începe şi după aceea se adaugă tot mai mult, dar nu ştiu cine-i omul ăla – aş vrea să-l ştiu şi eu – care poate spune: „Eu iubesc pe aproapele meu ca pe mine însumi”.

– Care a fost cea mai mare ispită pe care aţi avut-o în viaţă?

– Păi, nu ştiu... cred că lucrurile s-au amestecat aşa, unele cu altele... În orice caz, am învăţat şi la Teologie multe lucruri care au putut fi pentru mine o ispită.

– Cum ajungem să dobândim smerenia?

– În primul rând prin înlăturarea mândriei şi apoi rugându-ne lui Dumnezeu să ne dea smerenia, pentru că smerenia este un har fără de nume, smerenia este ceva mai presus de fire – smerenia ca smerită cugetare, adică să ne supunem cu mintea. Părintele Arsenie zicea că noi avem mintea care discută cu Dumnezeu, în loc să se supună fără discuţie. Smerenia înseamnă şi să nu te împotriveşti adevărului evident; Sfântul Apostol Petru, de exemplu, s-a împotrivit Domnului Hristos, când Domnul Hristos a vrut să-i

spele picioarele, şi atunci Domnul Hristos a zis: „Dacă nu te voi spăla, nu ai parte cu Mine" (Ioan 13, 8). Aşa că smerenia este absolut necesară pentru a-I sluji lui Dumnezeu.

– Putem ajunge să avem siguranţa că vom intra în împărăţia lui Dumnezeu?

– Da! Eu o am! Şi ştiţi de ce o am? În Pateric, de exemplu, se spune c-a zis Cuviosul Pimen: „Eu o să fiu aruncat acolo unde e Satana!" Şi-apoi zic unii că eu de ce nu zic aşa. Pentru că nu cred aşa, de-aia nu zic. Avva Pimen a zis ce-a vrut el, iar eu zic ce cred eu. Eu cred că mă duc în rai! De ce cred lucrul acesta? Pentru că cred în bunătatea lui Dumnezeu, pentru că cred că Dumnezeu e Tatăl nostru, pentru că cred că nu se poate să mă părăsească Dumnezeu, dacă I-am slujit o viaţă întreagă, pentru că cred că Dumnezeu este iubire şi nu poate să-l respingă pe cel care vrea să fie cu El. Cred lucrul ăsta! Pentru mine, ăstea sunt chestiuni de o evidenţă indiscutabilă. Şi-atunci, de ce să zic că mă duc în iad, că acolo e locul meu? Nu, domnule, nu mă duc în iad! Iadul îl creează omul care-i de iad; eu nu simt că creez iadul sau că mi-am creat iadul, ci simt că sunt aproape de Dumnezeu şi mă bucur de toate darurile lui Dumnezeu, mă bucur de Maica Domnului, mă bucur de sfinţii lui Dumnezeu, mă bucur de slujbele lui Dumnezeu, mă bucur de tainele sfinte... de toate astea mă bucur. Şi-atunci, s-ar putea să zică Dumnezeu: „No, acuma gata, până aici ţi-a fost"?! Nu se poate. Nu se poate!

– Cum poate un suflet căldicel să ajungă să-L iubească pe Dumnezeu cu înflăcărare?

– Dragă, dacă te angajezi în cele bune, creşti şi în căldura iubirii.

– Un om se poate mântui şi fără Botez, cum erau cei din Vechiul Testament?

– Dragă, acuma, Dumnezeu face ce ştie El şi ce vrea El. Noi ştim că ni se cere să ne manifestăm credinţa şi prin Botez, şi-atunci credem că dacă suntem botezaţi e mai sigur decât dacă n-am fi botezaţi. Aşa că e greu de spus, teoretizând, cumva. Noi credem în Dumnezeu care poate face ce vrea El, nu ce gândim noi că ar trebui să facă.

– Cum putem să facem deosebirea între gândurile care ne vin de la Dumnezeu şi cele care vin de la cel-rău?

– Foarte simplu: gândurile care vin de la Dumnezeu duc spre bine, iar gândurile care vin de la cel-rău duc spre rău.

– Ce semnificație are rugăciunea Mântuitorului Iisus Hristos către Dumnezeu-Tatăl: „Părinte, de voiești să treacă paharul acesta de la Mine, dar nu voia Mea, ci voia Ta să fie" (Luca 22, 42)?

– Prin asta ne învață și pe noi cum să ne raportăm la Dumnezeu.

– Bioenergia și tratamentele cu bioenergie vin de la Dumnezeu? Dar despre astrologie, ce părere aveți?

– Dragă, am părerea că omul poate avea niște calități pe care i le-a dat Dumnezeu, pentru el sau pentru alții, și nu cred că un lucru bun poate să vină de la cel-rău. Numai că mă gândesc că nu toți bioenergeticienii sunt sinceri. S-ar putea întâmpla să crezi că te folosește, și să nu te folosească cu nimic.

– Cine trebuie să le dea copiilor primele noțiuni despre sexualitate, părinții? Dacă da, când și cum să facă acest lucru niște părinți creștini?

– E foarte greu de spus, însă trebuie ceva să se știe. Dacă oamenii care sunt în afară de părinți vorbesc cu copiii și-i învață lucruri rele, de ce nu i-ar învăța și părinții lucruri bune?

– Cum să ne rugăm lui Dumnezeu atunci când avem necazuri sau când întâmpinăm greutăți?

– Păi, cum să te rogi?! Te rogi cum se roagă omul ca să scape de necazuri. Părintele Arsenie zicea că omul se roagă de Dumnezeu să-l scape de necazuri, și Dumnezeu se roagă de om să se ferească de păcate. Te rogi cum poți... Măi fraților, nu vă-nchipuiți că există niște metode și că dacă numai rugăciunea aceea o faci, atunci se realizează binele pe care-l urmărești! Fiecare se roagă cum știe, cum crede, cum poate; rugăciunea e la măsura omului. Mă-ntreabă și pe mine unii: „Părinte, ce rugăciune să fac?" Și am constatat că sunt niște părinți, niște duhovnici care le spun și unele lucruri fără importanță. De exemplu, zice: „Să citești Paraclisul al doilea!" Păi, de ce al doilea, de ce nu primul?! Nu se știe ce-i cu toate treburile astea... Citește, domnule, Paraclisul Maicii Domnului, dar de ce al doilea și nu primul? Nu cred că sunt niște lucruri prin care se soluționează ceva.

– Vă mulțumim!

CRĂCIUNUL ÎN GÂNDIREA ŞI ÎN PRACTICA ORTODOXĂ

13 decembrie 2006

– Am întâlnit termenul „liturghia cosmică". Ne puteţi explica ce înseamnă?

– Este o idee a Sfântului Maxim Mărturisitorul, că toată făptura aduce slujbă lui Dumnezeu, că toată făptura e încadrată în preamărirea lui Dumnezeu, şi asta înseamnă „liturghia cosmică", adică liturghia pe care o aduce lumea, după Liturghia care se face prin mijlocirea preoţiei.

– Cum trebuie ales un duhovnic bun pentru o viitoare familie creştină?

– Dragă, ştiu eu cum să-l alegem?... facem cumva să ne dăm seama ce înseamnă duhovnicul pentru noi personal. Orice duhovnic e bun şi orice duhovnic e mai presus de mintea omului obişnuit; adică, dacă eu mă încred în mintea mea, e mai puţin decât dacă mă încred în îndrumarea duhovnicului. Acuma, ştiţi cum e cu duhovnicii? Cam cum e cu doctorii: fiecare are părerea lui. Dumnezeu să ni-l descopere pe cel care se potriveşte cel mai bine cu noi, cu rosturile noastre.

– Divorţul este acceptat de Biserica Ortodoxă?

– Da, e acceptat fiindcă n-avem ce face. Cel mai bine ar fi să-şi ţină oamenii angajamentele pe care le au de la început, însă, în realitate, foarte multe legături între oameni, în ceea ce priveşte căsătoria, nu se întemeiază pe principiile creştine; oamenii sunt foarte diferiţi, nu se potrivesc unul cu altul, îşi dau seama numai după aceea... şi atunci, se ajunge şi la divorţ şi se ajunge şi la recăsătoriri. Biserica binecuvintează şi recăsătorirea, dar aşa, cu oarecare reţinere.

– Care ar fi câteva argumente împotriva teoriei reîncarnării?

– Dragă, concepţia reîncarnării vede mântuirea omului prin evoluţie, deci este un fel de evoluţionism spiritual. Adepţii reîncarnării consideră că omul, ca să înainteze în viaţa spirituală, trebuie să facă nişte experienţe şi de

aceea ei susţin că omul, în fiecare viaţă în care vine, câştigă nişte experienţe şi aceste experienţe îl duc la mântuire. Numai că această teorie a reîncarnării Îl exclude, cumva, pe Domnul Hristos ca Mântuitor. Noi credem că Mântuirea ne-o dă Domnul Hristos: „Cele ce sunt cu neputinţă la oameni sunt cu putinţă la Dumnezeu"- a spus Domnul Hristos (Luca 18, 27); „Fiul Omului a venit să caute şi să mântuiască pe cel pierdut" (Luca 19, 10). Deci mântuirea vine prin Hristos; „nu este alt nume în care ne mântuim, afară de numele lui Iisus Hristos" – citim în Faptele Sfinţilor Apostoli (4, 12), într-o predică ţinută de Sfântul Apostol Petru. Deci, dacă-L excluzi pe Domnul Hristos şi crezi că mântuirea se realizează prin puterile omului, datorită unor experienţe pe care le faci, înseamnă că tu, de fapt, eşti pe altă cale decât pe calea pe care o ştim noi ca fiind adevărată. Domnul Hristos a spus: „Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6). Aşa că noi nu putem să înlocuim învăţătura Mântuitorului cu părerile noastre.

– Este bine să repeţi în gând ceea ce liturghiseşte preotul la slujba Sfintei Liturghii?

– Păi, mai bine să fii atent decât să repeţi în gând... şi nici nu se potriveşte, de exemplu, să zici: „Pace tuturor" sau „Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toţi", că doar nu eşti preot, ca să repeţi în gând cuvinte de felul acesta. N-are rost să repeţi în gând asta, ci să te gândeşti la binecuvântarea pe care o primeşti.

– La sfinţirea unei biserici, credincioşii primesc târnoseală. Explicaţi-ne cum trebuie s-o folosim.

– Nu se foloseşte. Eu nu ştiu de unde vine practica aceasta, să ai târnoseală. Târnoseala are rostul ei, dar nu rostul de a fi împărţită credincioşilor. Nici nu ştiu ce-ai putea să faci cu ea. Este un lucru pe care eu nu l-am folosit niciodată... nici n-am ajuns să am aşa ceva şi nici nu mi-am dorit să am, pentru că toate lucrurile acestea au rostul lor la locul lor, nu au rostul să fie împărţite oamenilor. Să ai târnoseală e ca un fel de superstiţie, ca şi când, dacă ai avea aşa ceva, ai fi salvat, ai fi mântuit. Nu-i adevărat! Ea are rostul ei... nici nu ştiu cum de ajung oamenii să aibă aşa ceva.

– Doi fraţi au probleme de sănătate şi vor să-şi rezolve aceste probleme şi să se căsătorească şi să-şi întemeieze familii. Ce ar putea face pentru aceasta?

– Biserica nu are alte mijloace decât slujba Sfântului Maslu. Iar în ceea ce priveşte căsătoria... e foarte bine pusă problema, pentru că întâi e sănătatea şi apoi e căsătoria.

– Cum poate un cadru didactic (care nu predă religie) să-i convingă pe elevi să-L cunoască pe Dumnezeu într-o lume ca a noastră?

– Dragă, noi comunicăm convingerile noastre... dacă elevii, copiii sunt deschişi şi primesc, e foarte bine, dacă nu, n-ai cum să-i convingi. Părintele Arsenie zicea: „Ajutaţi-mă să vă pot ajuta".

– Dacă suntem medici şi ne moare un pacient pentru care am luptat cu toate puterile, dar totuşi am uitat sau am greşit un tratament, suntem vinovaţi? Ce să facem ca să ne ierte Domnul?

– Dragă, Domnul iartă păcatele, nu iartă – să zicem aşa – nişte devieri; pentru că ceea ce faci poate fi rău dacă urmăreşti răul cu deplină voinţă şi ştiinţă, dar dacă urmăreşti binele, şi nu-ţi iese binele pe care-l urmăreşti, atunci n-ai de ce să-ţi faci probleme.

– Există vreo deosebire între termenii „slavă" şi „mărire"?

– Eu cred că nu, deşi se zice că sunt doi termeni greceşti, traduşi în româneşte unul prin „slavă" – „doxa", şi unul prin „mărire" – „megali". Pe mine nu mă interesează... eu sunt ardelean, iar ardelenii nici nu prea ştiu ei ce-i aceea „slavă"; în Ardeal nu se zice „slavă"... acuma, mai nou, se mai zice, pentru că se citeşte din Liturghier – ediţii cu „slavă". Patriarhul Iustinian însă a editat în vremea lui un Molitfelnic în care e exclus cuvântul „slavă" şi peste tot este cuvântul „mărire". Sunt alţii care susţin că totuşi „slavă" e mai corect decât „mărire". Eu personal nu zic decât „mărire"; zic şi „slavă" – că nu mi-e frică să folosesc cuvântul –, dar numai atunci când sunt în situaţia de a zice „slavă"; de exemplu, dacă preotul zice: „Slavă Ţie, Hristoase, Dumnezeul nostru, nădejdea noastră, slavă Ţie", şi eu zic: „Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin". Dar, dacă preotul zice: „Mărire Ţie, Hristoase...", şi eu zic: „Mărire..." Eu folosesc curent „mărire" – de exemplu: „Că sfânt eşti, Dumnezeul nostru, şi Ţie *mărire* înălţăm" –, nu zic „slavă" niciodată, nici la rugăciunile mele personale, pentru că m-am pomenit în lumea aceasta cu cuvântul „mărire". Dar nu vă zic: măi fraţilor, să ştiţi că aşa trebuie să ziceţi de acum încolo; sau să zică cineva: „Părintele Teofil zice «mărire», hai să zicem şi noi tot «mărire»". Nu! Fiecare să-şi rânduiască lucrurile cum crede el sau cum i se potriveşte lui, fiindcă, în realitate, nu contează că zici „mărire" sau că zici „slavă"; numai să nu foloseşti lucrurile ostentativ: „Las' că îi

învăț eu pe ei cum trebuie să zică!” Nu în sensul acesta, ci în sensul că tu îți mergi calea... Dacă mă duc undeva, nu-s omul acela care cumva ostentativ să spun „slavă”... Ăsta e normalul meu, e firescul meu... așa cum zic, la *Tatăl nostru*, „Pâinea noastră *cea de toate zilele*”, fiindcă așa m-am pomenit, și nu zic niciodată „Pâinea noastră *cea spre ființă*”, deși unii zic că-i mai bine așa... domnule, nu știu, e mai bine, nu-i mai bine, eu m-am pomenit așa. Și nu numai eu zic așa, ci așa zic și nemții: „Unser tägliches Brot”, așa zic și francezii: „Notre pain quotidienne”, așa ziceau și latinii: „Panem nostrum cotidianum” ș.a.m.d. Adică nu trebuie să ne cramponăm de o idee, că numai așa, iar dacă nu-i așa, te duci în iad.

– Cum putem dobândi anumite daruri de la Dumnezeu?

– Dumnezeu ne dă darurile care știe El că ne sunt necesare pentru binele nostru. În ceea ce ne privește, e bine să ne trăim o viață în așa fel încât Dumnezeu să fie prezent în existența noastră și să-L rugăm pe Dumnezeu pentru ceea ce credem noi că ne-ar fi de folos. Bineînțeles că de la Dumnezeu cerem iertarea, răbdarea, bunătatea, iubirea... Însă Dumnezeu poate să ne dea și daruri speciale, dacă vrea El să ne dea, dacă e în planul Lui să ne dea.

– Cum trebuie să fie o viitoare preoteasă?

– Dragă, când e vorba de un călugăr, de exemplu, eu zic așa: un călugăr bun trebuie să fie întâi om bun, după aceea trebuie să fie creștin bun și numai după aceea trebuie să fie călugăr bun. Am vorbit odată cu cineva care mi-a spus că unchiul lui – Simion Combei îl chema – a fost starețul Mânăstirii Frăsinei; și i-am spus că știu că acest părinte i-a spus părintelui care e acum stareț la Frăsinei, când s-a făcut călugăr: „No, acum călugăr te-ai făcut... să vedem când vei fi om de treabă”.

Așa e și cu chestiunea aceasta: o preoteasă trebuie să fie un exemplu, dar nu poate să fie un exemplu pentru alții dacă nu e o bună creștină, o bună soție de preot, o soție care își cinstește soțul nu numai ca soț – cum trebuie să-și cinstească orice soție soțul –, ci îl cinstește ca preot; știe că e un dar de la Dumnezeu să fii soție de preot și atunci îl cinstește pe soț ca preotul-soț, nu ca un soț oarecare.

– De câte ori încălcăm o poruncă a lui Dumnezeu, de atâtea ori ne lepădăm de El?

– Păi, dragă, când faci un păcat, este și un fel de lepădare de Dumnezeu, fără îndoială; nu ții seamă de Dumnezeu, nu te interesează Dumnezeu. De pildă, dacă nu mergi la biserică, poți să zici că te-ai lepădat

de Dumnezeu... deși oamenii, în general, n-au conștiința asta; cei mai mulți oameni care nu merg la biserică, atunci când ajung la mine și le spun că trebuie să meargă, zic: „Bine, dar eu mă rog acasă, eu țin seamă de Dumnezeu, eu mă raportez la Dumnezeu". Bineînțeles că eu totdeauna le spun: dacă nu mergi la biserică, nu ții seamă de Dumnezeu; ție ți se pare că ții, dar în realitate nu ții seamă de Dumnezeu. Așa că ai putea zice că orice păcat pe care-l face omul – care e, de fapt, o călcare a legii lui Dumnezeu cu deplină voință și știință – e și un fel de lepădare de Dumnezeu: „Nu știu de Dumnezeu, nu mă interesează Dumnezeu! Ce-i acolo, la biserică, ca să mă duc la biserică? Lasă că se poate și fără asta!" Atunci sigur că-i o lepădare de Dumnezeu.

– Aș vrea să-mi schimb duhovnicul, dar nu știu cum să-i spun. Credeți că acesta îl poate afecta, ca om?

– Nu știu... dar dacă vrei să-i spui, de ce să nu știi cum? Păi, cum ne spui nouă că vrei să-l schimbi, îi spui și lui că vrei să-l schimbi.

– Un creștin ortodox poate să țină animale (câini sau pisici) în casă, în apartament?

– Dragă, depinde cum le ține și de ce le ține. Eu, de exemplu, cunosc un preot la Târgu-Mureș – un preot necăsătorit –, care are o cățelușă, din aceea, mică; o ține prin casă, îi dă de mâncare... Și i-am zis: mă, nu mai ține cățelușa asta! Las-o la alții, tu vezi-ți de lucru, că-i o treabă de om inferior, cumva, să ții câinele prin casă... câinele stă pe-afară. Și el, în loc să renunțe la cățelușă, mai bine-a renunțat la mine!

– Credeți că privitul – sau, mai bine zis, dependența de televizor – ne poate afecta sau ne poate periclita mântuirea?

– Da. Dacă depinzi de ceva, dacă nu te poți elibera de ceva, înseamnă că nu ești pe calea mântuirii. Să știți că și eu folosesc lucruri din acestea, pe care le dă tehnica, și am aparat de radio, dar n-am vreme de el; rar ajung să ascult un buletin de știri, că nu am vreme de treburi de-astea... poate că fac altceva, de care-mi fac vreme, dar de asta...

Dacă ești dependent de ceva, nu e bine, deși ai putea avea folos, dac-ai ști să folosești ceea ce ai la îndemână. Eu nu zic că televizorul e rău... m-a întrebat cineva odată, tot pe la conferințe, dacă e bun televizorul; și am zis: dacă nu-i stricat, e bun. Bineînțeles că i-am explicat cum e, de fapt: orice lucru, în mâinile omului, poate fi și bun, și rău. Dacă știi cum să-l folosești, dacă nu te uiți la lucruri necuviincioase, e bun; dacă nu știi cum să-l

foloseşti şi te uiţi la lucruri necuviincioase şi îţi bagi în suflet gunoaie, atunci nu-i bun.

– Ce ne puteţi spune despre personajul numit „Moş Crăciun"?

– Dragă, Moş Crăciun e un mijloc de a-i stimula pe copii, de a le da copiilor gândul că Moş Crăciun le aduce ceva... Moş Crăciun nu există, nu e o persoană, ci e o creaţie a oamenilor, în vederea bucuriei copiilor: „Ce ţi-a adus Moş Crăciun?"; „Ce ne-aduce Moş Crăciun? – Tot ce e frumos şi bun". Uite, mie nu-mi mai aduce nimic Moş Crăciun... de ce nu-mi aduce şi mie, dacă-i o persoană reală? Mă gândesc c-aş fi vrednic să-mi aducă ceva, dar nu-mi aduce nimic.

– Am un băiat care nu se mai desparte de calculator. Ce pot face pentru el?

– Nu ştiu ce-ai mai putea face... dacă i s-a băgat în sânge calculatorul, nu ştiu cum îl mai poţi despărţi de calculator. Poate că cel mai bine era să nu-i procuri calculator.

– Ce pot să fac pentru a simţi iubirea în sufletul şi în inima mea?

– Dragă, iubirea creşte în suflet cu darul lui Dumnezeu şi făcând faptele iubirii. Numai Dumnezeu îţi poate da simţirea iubirii. Pe mine mă mai întreabă câteodată unii: „Părinte, dar cum pot şti eu dacă iubesc?" Păi, nu ştiu cum poţi şti... cred că nu trebuie să ştii, trebuie să simţi. „Pe la poarta cui mi-e drag, treabă n-am, şi tot îmi fac" – înseamnă că ştii ce-i aia iubire. „Pe la care mi-e urât, am treabă, şi nu mă duc" – ştii ce înseamnă ură.

– Vă rugăm să ne povestiţi cum sărbătoreaţi dumneavoastră Crăciunul în copilărie.

– Dragă, să ştii că nu prea mi-aduc aminte de lucruri foarte importante din copilărie, dar mi-aduc aminte c-am făcut o treabă odată, de mă mir şi eu c-am făcut-o; şi s-au mirat şi alţii... parcă nici nu-ţi vine să crezi! Era în noaptea de Crăciun, la Floreşti, lângă Cluj; acolo, oamenii nu dormeau în noaptea de Crăciun: se duceau pe la unsprezece seara la biserică – nu ştiu ce slujbă se făcea; am fost şi eu – şi după aceea veneau acasă şi aşteptau colindători. Şi am zis că nu dorm nici eu în noaptea aceea; şi m-am aşezat lângă o sobă – era o sobă de bucătărie, care stătea pe picioare, dar nu era destul de bine aşezată. Soba avea un fier împrejurul ei şi m-am apucat de fierul acela; între timp, mi-a venit somnul şi atunci am tras soba, nu pe mine – că dacă o trăgeam pe mine, nu mă mai vedeaţi acuma –, ci am tras-o

cumva în faţă şi a căzut şi s-a sprijinit pe o ladă (au căzut şi oalele de pe sobă). Nu ştiu cum s-a putut întâmpla... şi-apoi numai am auzit: „Ioai! Ioai, Ioane!! Ioai, c-ai îmburdat[52] cuptoriul!!!" Atunci m-am trezit şi să vedeţi după aia ce repede m-am culcat! N-am mai stat treaz cu oamenii ăia!

– Ce părere aveţi de simbolismul din Biserică?

– Dragă, simbolismul are rostul lui, nu poţi să zici că trebuie să excluzi simbolismul. Fiecare om se încadrează în cunoştinţele pe care le are şi prin mijloacele acestea simbolice. De exemplu, o lumânare este şi un simbol pentru Lumina cea adevărată, pentru Domnul Hristos. Simbolurile au şi ele rosturile lor, numai că trebuie şi o educaţie anume ca să le înţelegi. Oamenii, când pun o lumânare, de obicei nu se gândesc decât că îşi împlinesc o datorie, or, în realitate, fac şi un lucru care contribuie la atmosfera care se creează printr-o lumânare.

– Dacă este scris că „dreptul de-abia se mântuieşte" (I Petru 14, 19), ce putem face noi, cei care vieţuim în mijlocul atâtor ispite şi răutăţi? Cum ne vom putea mântui?

– Dacă dreptul abia se mântuieşte, să ne facem drepţi, ca să ne mântuim.

– Doi tineri care au un copil nu se mai înţeleg între ei. Mai este voia lui Dumnezeu să fie împreună doar de dragul copilului?

– Dragă, noi nu ştim voia lui Dumnezeu... ştim că voia lui Dumnezeu ne cheamă la unitate, nu la neînţelegere. Eu am o vorbă: sunt două lucruri importante în viaţă: înţelegerea şi sănătatea; sănătatea ne-o dă Dumnezeu, iar înţelegerea ne-o facem singuri. Ca să fim cum trebuie, e necesar, mai întâi de toate, să ajungem nu la înţelegere, ci la capacitatea de a ne înţelege.

De exemplu, în Pateric se spune că erau într-o pustie doi inşi care se înţelegeau foarte bine unul cu altul; şi, într-o zi, unuia îi vine gândul să se certe cu celălalt, cum se ceartă oamenii din lume. Şi i-a zis: „Hai să ne certăm şi noi, cum se ceartă oamenii din lume" – deci era o ceartă regizată, or, în general, cearta nu e regizată, ci spontană. Celălalt i-a zis că nu ştie cum să se certe; şi atunci primul i-a zis: „Hai că te învăţ eu: punem între noi o cărămidă, unul zice: «Cărămida asta e a mea», celălalt zice: «Ba nu e a ta, că e a mea», şi din asta se face începutul". Şi-apoi pun ei cărămida şi primul zice: „Cărămida asta e a mea"; şi celălalt a zis: „Dacă-i a ta, ia-o şi du-te cu ea!" Şi aşa s-a terminat cearta.

---

[52] A îmburda (reg.) = a dobori, a dărâma, a răsturna.

Tot aşa, se înţelegeau unii foarte bine, iar diavolul a vrut să-i despartă şi i s-a arătat unuia ca un porumbel şi altuia ca o cioară. Şi zice unul: „Uite un porumbel! – Ba nu-i porumbel, că e cioară! – Ba e porumbel! – Ba e cioară!" şi tot aşa, până s-au apucat la bătaie; iar după ce s-au bătut, s-au gândit că n-a fost nici cioară, nici porumbel, ci a fost urâtorul binelui, care nu-i bucuros de pacea dintre oameni.

Aşa că lucrurile trebuie întâi gândite, nu trebuie să treci imediat la harţă.

– Vă mulţumim!

CUPRINS

IMAGINI DE LA CONFERINȚELE DIN CRAIOVA ALE PĂRINTELUI TEOFIL

„Stimați ascultători, sunt bucuros că am venit din nou aici, la Craiova, unde am fost de multe ori; dacă s-au realizat și câteva cărți de-ale mele aici, înseamnă că am vorbit mult aici, la Craiova, în vreme îndelungată, bineînțeles.

Vorbesc cu bucurie, ca totdeauna, în nădejdea bucuriei și în nădejdea folosului; nădăjduiesc la mila lui Dumnezeu, nădăjduiesc să rămână cuvintele pe care vi le spun, să rămână aici gândurile pe care le exprim. Am dorit ca gândurile acestea să fie gânduri bune și doresc să fie lumini de gând, doresc să se înmulțească binele, gândurile bune și mai ales angajarea în vederea desăvârșirii creștine."

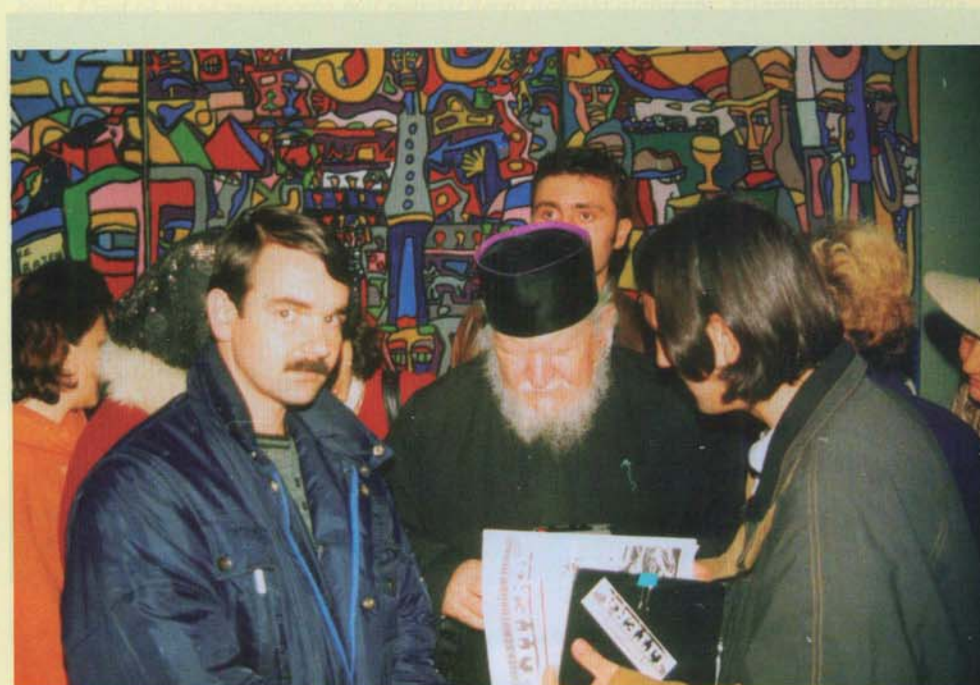

În mijlocul unui grup de studenți, la prima venire în Craiova: 31 martie 1994

„Învățătura adevărată despre Mântuitorul nostru ne-o dă Biserica noastră, nu ne-o poate da altcineva."
26 mai 1995, Universitatea din Craiova: „Cine este Iisus Hristos"

„Partea cea mai mare în mântuire o are Dumnezeu;
dar Dumnezeu nu lucrează fără angajarea omului pentru înaintarea lui
într-o viață pe care s-o binecuvinteze Dumnezeu."

9 noiembrie 1998, Universitatea din Craiova: „Despre mântuire"

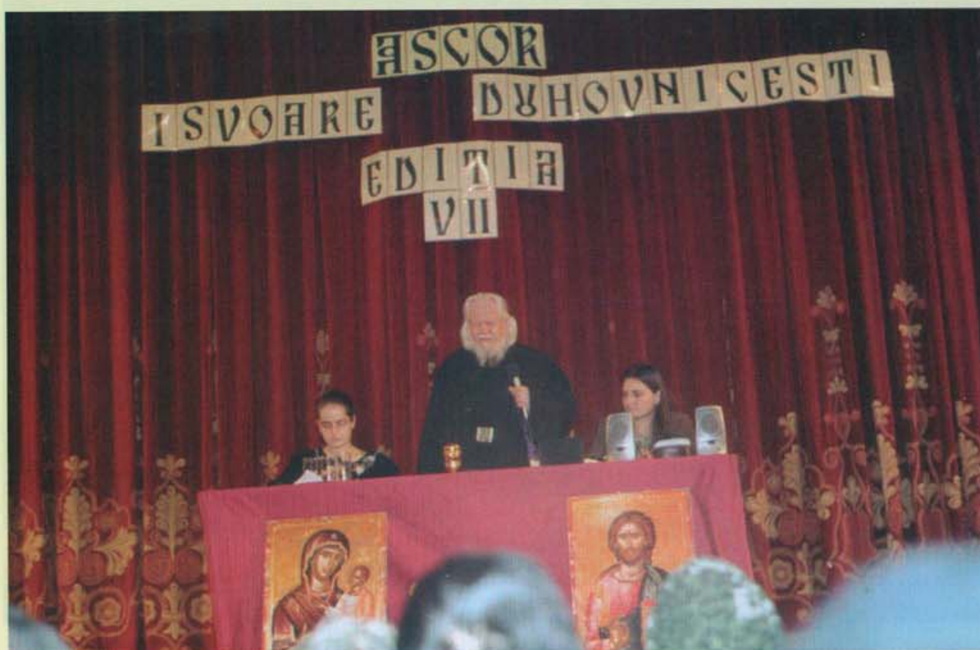

„Să nu rămână Sfânta Liturghie ca o slujbă pe care am făcut-o și de care suntem mulțumiți că am terminat-o, ci Sfânta Liturghie să rămână și să fie lucrătoare în toate zilele vieții noastre."

10 noiembrie 1999, Casa Științei și Tehnicii:
„Viața duhovnicească în lumina Sfintei Liturghii"

„Iată-ne din nou împreună, într-un loc al armoniei, într-o sală care și prin rostul ei spune ceva. Cred că nu se putea ceva mai potrivit decât această alăturare: Filarmonică și bucurie."
10 mai 2001, Filarmonica *Oltenia*: „Vremea bucuriei"

„Ortodoxia intră în componența gândirii omenești și îl îndrumă pe om în viață."
15 noiembrie 2001, Teatrul Liric – Craiova: „Viața în Ortodoxie"

„Să căutăm să înmulţim iubirea, pe cât e cu putinţă, în locul în care ne este dat să ne trăim viaţa. «Să ne iubim unii pe alţii, ca într-un gând să mărturisim!» – cum zicem la Sfânta Liturghie."
3 noiembrie 2003, Casa Studenţilor: „Iubirea creştină"

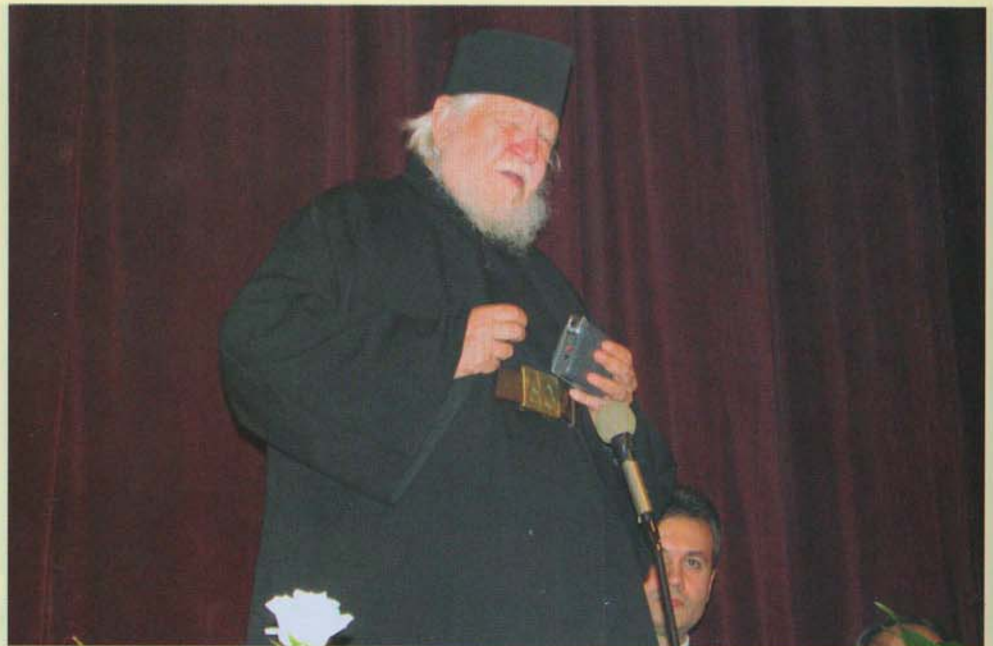
„V-am pus la îndemână gânduri împodobitoare, podoabe de gând, cu dorinţa să înmulţiţi astfel de gânduri, să purtaţi în suflet gânduri împodobitoare, gânduri minunate, din care să Se preamărească Dumnezeu; fie că sunt gânduri religioase, fie că sunt gânduri laice, adunaţi tot ce-i frumos şi bun, pentru că prin toate Se preamăreşte Dumnezeu."

22 iunie 2004, Sala Albastră a Universităţii din Craiova: „Podoabe de gând"

29 noiembrie 2005, Teatrul Național *Marin Sorescu* – Craiova:
„Cum să ne facem viața cât mai frumoasă"

„Ceea ce trebuie să facem ca să avem viața frumoasă – și cât mai frumoasă – pentru că frumoasă, într-un fel, oricum o avem, fiindcă viața însăși e frumoasă – este să dobândim pacea în suflet, iar pacea este curățirea de patimi.

29 noiembrie 2005 – „Cum să ne facem viața cât mai frumoasă"

„Bucuria înfrumusețează viața, iar Domnul Hristos El însuși vrea să fim oameni ai bucuriei, să purtăm în sufletul nostru bucurie."

29 noiembrie 2005 – „Cum să ne facem viața cât mai frumoasă"

„Lucrarea lui Dumnezeu pentru noi este să ne ajute să fim liniștiți, să fim mulțumiți, să avem conștiința că nu suntem singuri, să știm că Dumnezeu este cu noi... Iar dacă avem conștiința aceasta, viața ni se înfrumusețează tot mai mult și mai mult."

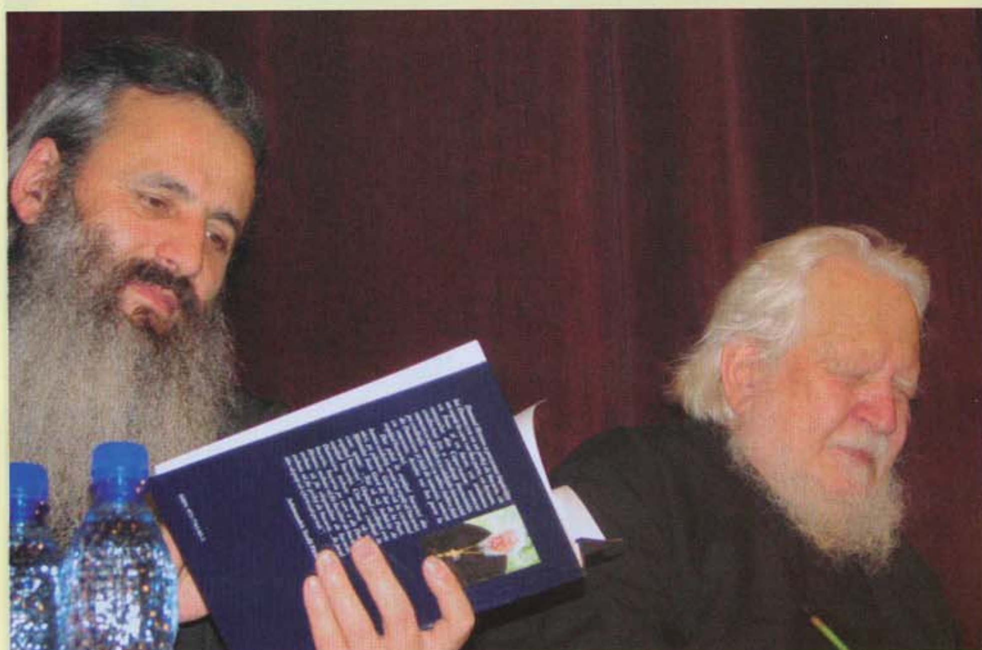

29 noiembrie 2005 – „Cum să ne facem viața cât mai frumoasă"

„Cine are credință în Dumnezeu trebuie neapărat să aibă bucurie, bucuria pe care o dă Domnul Hristos; trebuie să fie lucrător de bucurie, trebuie să fie răspânditor de bucurie, trebuie să fie prilej de bucurie. «În jurul tău să poți să-i fericești pe toți» (T. Dorz, De ziua ta)."

29 noiembrie 2005, Teatrul Național *Marin Sorescu* – Craiova:
Lansarea ediției întâi a cărții „Din ospățul credinței”

„Noi nu vorbim despre Dumnezeu ca despre o abstracţiune, ci vorbim cu Dumnezeu ca persoană, ca Cel care ne primeşte, ne aşteaptă, ne iubeşte."

11 decembrie 2006, Casa Studenţilor: „Ce ştim şi ce credem despre Dumnezeu"

„Vă îndemn să citiți Evanghelia, să urmăriți gândurile lui Dumnezeu descoperite în Evanghelie, în Scriptură, vă îndemn să luați aminte la ce se afirmă la sfintele slujbe, vă îndemn să vă întăriți în credință, să nu uitați că măsura credinței e măsura vieții pe care o ducem fiecare dintre noi, să nu uităm că toate atârnă de la mintea omului; iar dacă avem în vedere lucruri de felul acesta, cu ajutorul lui Dumnezeu putem înainta într-o viață pe care să o binecuvinteze Dumnezeu și pentru noi."

11 decembrie 2006, Casa Studenților: „Ce știm și ce credem despre Dumnezeu"

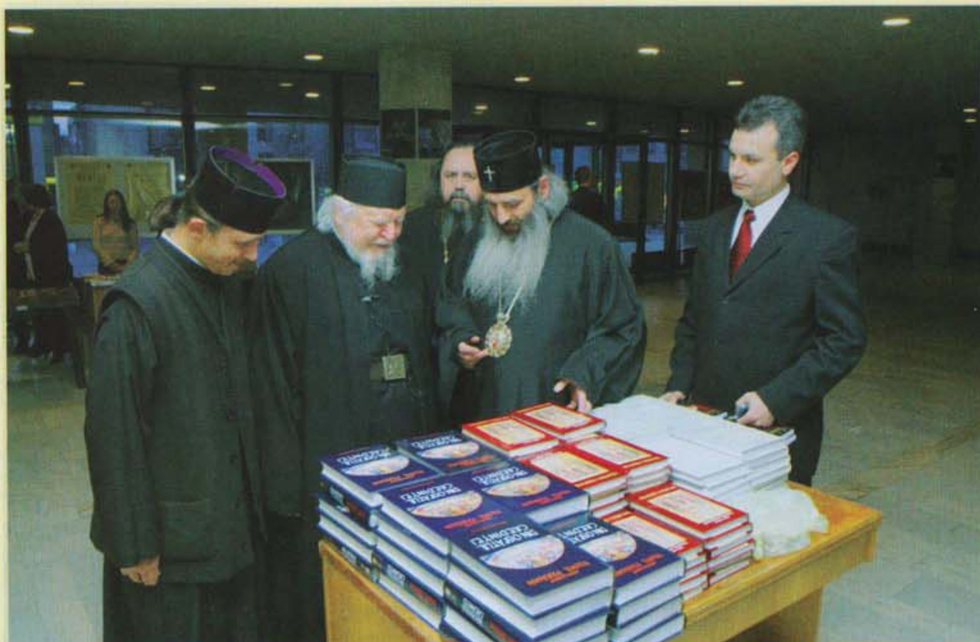

11 decembrie 2006 – „Ce ştim şi ce credem despre Dumnezeu"
„În măsura în care se realizează condiţia înaintării spre curăţirea inimii, se realizează şi condiţia vederii lui Dumnezeu."

„Condiția ca să intri în împărăția lui Dumnezeu este pocăința și credința. Cine are credință, și nu are și pocăință, încă nu are condiția intrării în împărăția lui Dumnezeu, nu este omul împărăției lui Dumnezeu. Iar pocăința este părăsirea păcatelor."
12 decembrie 2006, Casa Studenților: „Omul împărăției lui Dumnezeu"

La standul cu cărți realizate din cuvântările Părintelui Teofil

„Taina Întrupării Fiului lui Dumnezeu este mai presus de minte și de cuvânt."
13 decembrie 2006, Teatrul Național *Marin Sorescu* – Craiova:
„Crăciunul în gândirea și în practica ortodoxă"

13 decembrie 2006 – „Crăciunul în gândirea şi în practica ortodoxă"

„Să nu uitaţi şi să vă gândiţi cât puteţi de des că adevărata învăţătură a Bisericii noastre se reflectă în special în cuvintele de la sfintele slujbe."

13 decembrie 2006 – „Crăciunul în gândirea şi în practica ortodoxă”

„Dumnezeu ne primeşte nu pentru mulţimea faptelor bune, ci pentru ceea ce se realizează în noi de pe urma faptelor bune, pentru că ceea ce faci te şi face, adică te realizezi pe tine însuţi prin ceea ce faci.”

Bucuria reîntâlnirii cu Părintele Teofil

13 decembrie 2006: Întâlnire cu un grup de nevăzători din Craiova, la Mitropolia Olteniei

Părintele Teofil primind un dar simbolic din partea Asociației Nevăzătorilor din Craiova

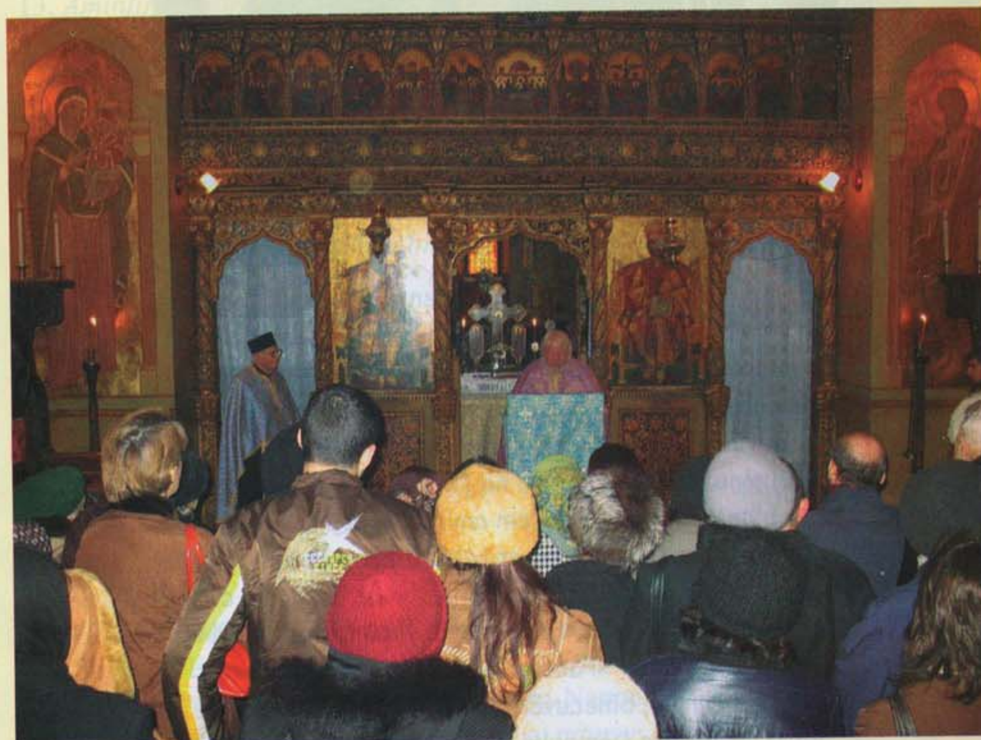
„Împărăţia lui Dumnezeu este deschisă pentru toţi credincioşii silitori pentru bine."

14 decembrie 2006: La Facultatea de Teologie din Craiova

La Catedrala mitropolitană din Craiova, rostind cuvânt de învățătură

„Eu am dat doar nişte sugestii pentru ceea ce trebuie să urmărim, pentru ceea ce trebuie să facem în viaţa noastră, spre binele nostru şi spre binele altora; să înmulţim binele şi bucuria, să-L aducem pe Dumnezeu în viaţa noastră, în fiinţa noastră, să-L aducem pe Dumnezeu între noi, să ne ferim de rău şi să facem binele; când ne aducem aminte de Dumnezeu, să înmulţim rugăciunea, ca, atunci când Îl vom uita, Domnul să-Şi aducă aminte de noi; să ne împăcăm cu noi înşine şi va fi în pace cu noi cerul şi pământul; şi să nu uităm zicerea: «Pace celor ce vin, bucurie celor ce rămân, binecuvântare celor ce pleacă». Binecuvântarea Domnului să fie peste noi totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin."

CĂRȚILE PĂRINTELUI TEOFIL PUBLICATE PÂNĂ ÎN PREZENT

1. *Ne vorbeşte Părintele Teofil*, Editura Episcopiei Romanului, Roman, 1997.
2. *Duhovnici români în dialog cu tinerii*, Editura Bizantină, Bucureşti, 1997.
3. *Lumini de gând*, Editura Antim, Cluj-Napoca, 1997; ediția a II-a: Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2003.
4. *Gânduri bune pentru gânduri bune*, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1997.
5. *Prescuri pentru cuminecături*, Editura Arhiepiscopiei Timişoarei, Timişoara, 1998.
6. *Cuvinte către tineri*, Editura Omniscop, Craiova, 1998.
7. *Din vistieria inimii mele*, Editura ASCOR – Craiova, Craiova, 2000.
8. *Întâmpinări*, Editura Sophia, Bucureşti, 2000.
9. *Pentru cealaltă vreme a vieții noastre*, Editura Deisis, Sibiu, 2001.
10. *Veniți de luați bucurie – o sinteză a gândirii Părintelui Teofil în 750 de capete*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2001; ediția a II-a (*O sinteză a gândirii Părintelui Teofil în 1270 de capete*) – 2007.
11. *Darurile Învierii*, Editura ASCOR Craiova, Craiova, 2002.
12. *Cuvinte lămuritoare - articole şi scrisori*, Ed. Teognost, Cluj-Napoca, 2002.
13. *Amintiri despre duhovnicii pe care i-am cunoscut*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2003.
14. *Maica Domnului – raiul de taină al Ortodoxiei*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2003.
15. *Să luăm aminte!*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2003.
16. *Cine sunt eu, ce spun eu despre mine*, Sibiu, 2003.
17. *Hristos în mijlocul nostru*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2003.
18. *Credința lucrătoare prin iubire: predici la duminicile de peste an*, Editura Agaton, Făgăraş, 2004.
19. *Bucuriile credinței*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2004; ediția a II-a: 2006.
20. *Gânduri senine*, Editura ASAB, Bucureşti, 2005.
21. *Sărbători fericite! – predici la praznice şi sărbători*, Editura Agaton, Făgăraş, 2005.
22. *Punctele cardinale ale Ortodoxiei – îndrumar duhovnicesc*, Editura Lumea Credinței, Bucureşti, 2005.
23. *Din ospățul credinței*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2005; ediția a II-a: 2006.
24. *Gânduri de altădată, pentru atunci, pentru acum şi pentru totdeauna*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2006.
25. *Gândiți frumos*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2006.
26. *Rugăciunea – piatra de încercare a tuturor lucrurilor*, Editura Agaton, Făgăraş, 2006.

Întâlnirea cu Părintele Teofil surprinde prin diferență față de ceea ce-ți oferă, în general, întâlnirile cu oamenii. Cuvântul lui, binecuvântarea lui, mustrarea sau iertarea lui odihnesc ființa lăuntrică a interlocutorului. Socot că aici se dezleagă taina neobişnuitei atracții pe care o simt cei tineri, dar nu numai ei, la auzul că undeva vorbeşte Părintele Teofil sau că i s-a mai publicat o carte. Obosiți de greutatea zilei şi a nopții, încărcați de probleme nerezolvate, chinuiți de frământări lăuntrice, zdrobiți adesea în sufletul lor de neînțelegerea celor din jur, tinerii aleargă la întâlnirea cu Părintele Teofil ca la un izvor de odihnă, uşurare, alinare şi reconfort sufletesc.

Mitropolitul Teofan